

KAMIITHARI ÑAANTSI

Ajyíninka Apurucayali New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

MATEO	4
MARCOS	38
LUCAS	58
JUAN	93
JANTAYITAKIRI	118
ROMA-JATZIITI	150
1 CORINTO-JATZIITI	165
2 CORINTO-JATZIITI	181
GALACIA-JATZIITI.....	191
EFESO-JATZIITI	197
FILIPPOS-JATZIITI	202
COLOSAS-JATZIITI.....	206
1 TESALÓNICA-JATZIITI.....	210
2 TESALÓNICA-JATZIITI.....	213
1 TIMOTEO.....	215
2 TIMOTEO.....	220
TITO	223
FILEMÓN	225
HEBER-PAANTIRI	226
SANTIAGO	238
1 PEDRO	242
2 PEDRO	247
1 JUAN	250
2 JUAN	254
3 JUAN	255
JUDAS.....	256
JOÑAAGAITAKIRIRI.....	258

MATEO

Ichariniyitari Jesucristo

(Lc. 3.23-38)

1 Jiroka iwairopaini ikaatzi ichariniyitari Jesucristo. Tima iriitaki icharini David-ni, ipoña iijatzi Abraham-ni. ² Ikanta pairani Abraham-ni, itzimaki itomi jiiitakiri Isaac. Ikanta Isaac tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Jacob. Ikanta Jacob tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Judá. Tii apaani ikanta itomi Jacob, oiyiki itomipaini. ³ Ikanta Judá jowaiyantakaakiro Tamar, jiiitakiri Fares, iriima pashini jiiitakiri Zara. Ikanta Fares tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Esrom. Ikanta Esrom tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Aram. ⁴ Ikanta Aram tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Naasón. Ikanta Naasón tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Salmón. ⁵ Ikanta Salmón jowaiyantakaakiro Rahab, jiiitakiri Booz. Ikanta Booz jowaiyantakaakiro Rut, jiiitakiri Obed. Ikanta Obed tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Isaí. ⁶ Ikanta Isaí tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri David. Iriitaki pinkatharitaintsiri. Ikanta pinkathari David jowaiyantakaakiro iina Urías, jiiitakiri Salomón. ⁷ Ikanta Salomón tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Roboam. Ikanta Roboam tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Abías. Ikanta Abías tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Asa. ⁸ Ikanta Asa tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Josafat. Ikanta Josafat tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Joram. Ikanta Joram tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Uzías. ⁹ Ikanta Uzías tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Jotam. Ikanta Jotam tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Acáz. Ikanta Acáz tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Ezequías. ¹⁰ Ikanta Ezequías tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Manasés. Ikanta Manasés tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Amón. Ikanta Amón tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Josías. ¹¹ Ikanta Josías tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Jeconías. Irojatzii itzimantanakari iririntzipaini iijatzii. Aripaiti ipokaiyakini owayiriiti poñaachari Babilonia, jaakiri maawoni inampiki. ¹² Okanta ipiyaiyaani jaantaitakariri maawoni Babilonia-ki. Tzimai itomi Jeconías irirori, jiiitakiri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Zorobabel. ¹³ Ikanta Zorobabel tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Abiud. Ikanta Abiud tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Azor. ¹⁴ Ikanta Azor tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri

Aquim. Ikanta Aquim tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Eliud. ¹⁵ Ikanta Eliud tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Matán. Ikanta Matán tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri Jacob. ¹⁶ Ikanta Jacob tzimanaki itomi irirori, jiiitakiri José. Iriitaki oiminthoritakariri María. Jiroka María iro owayiantakariri Jesús, irijatzii jiiitaitakariri Cristo.

¹⁷ Jirika ikaatzi icharinintayitakariri. Jitanakawo itzimantakariri Abraham-ni irojatzii itzimantakariri David-ni, ikaataiyini 14. Ipoñaanaa David-ni irojatzii jaantaitakariri Babilonia-ki, ikaataiyini 14. Ipiyaiyaani jaantaitakariri Babilonia-ki, irojatzii itzimantakariri Cristo, ikaataiyini 14 iijatzii.

Itzimantakariri Jesucristo

(Lc. 2.1-7)

¹⁸ Jiroka okanta itzimantakariri pairani Jesucristo. Ikanta José, tzimatsi iinathori oita María. Ikajyaakawo iinatyaawo. Tiimaita iñiiri intsipawaityaawo. Iro kantacha María motzitaki, ikantakaakawo Tasorintsinkantsi. ¹⁹ Ikanta José, tampatzikashiri jinaki irirori, ikowaki jowajyaantiromi imananiikiini, tii ikowi jowaaripirotiro inkimakoitiro itzimashiwaitaka iintsiti. ²⁰ Ikanta ikinkishiriwaita José tsiniripaiti, jomishimpiyaakiri imaninkariti Pawa imayinikiini, ikantakariri: “José, icharini David-ni. ¿Iitama pikinkishiritantari powajyaantiromi María? Payiro, tima Tasorintsinkantsi kantakaawori omotzitantakariri. ²¹ Aririka intzimaki iintsi, piitiri JESÚS. Iriitaki owayijaakotairini ijininkapaini ikaaripiroshiriwaiwitaka”. ²² Ari okanta imonkaatantakariri maawoni josankinatakiri pairani Kamantantaniri, ikantakiri:

²³ Ari owayiantakiri tsinani kaari ñiirini shirampari, intzimi otomi,

Jiitaitiri Emanuel, akantziri añaaniki aaka: “Itsipatai Pawa”.

²⁴ Ikanta ikakitanai José, jimatakiro okaatzi jinintakaakiri Pawa, jiiinantakawo. ²⁵ Tii jimaantzimaitawo irojatzii itzimantakariri itanakawori otomi. Jiiitaitakariri JESÚS.

Ipokaki yotaniri iñiiri Jesús

2 Itzimaki Jesús nampitsiki Belén saikatsiri janta Judea-ki. Tima itzimantakariri Jesús, iri pinkathariwintantatsiri Herodes. Ari jariitakariri nampitsiki

Jerusalén yotzinkariiti ikinapaakiro ishitowapiintzi ooryaatsiri. ² Josampitapaakiri: “¿Tsika isaikika iwinkathariti Judá-mirinkaiti owakiraa tzimatsiri? Janta nonampiki nopoñaanaka, noñaakiri impokiro niyotantakari tzimaki. Iro nopokantaiyarini nompinkathariti”. ³ Ikanta ikimawaki pinkathari Herodes, antawo ikinkishiryaanaka, ari ikimitakari iijatzi maawoni Jerusalén-jatzi. ⁴ Ipoña ikaimakaantakiri Herodes maawoni ijiwari Ompiratasorintsitaari, iijatzi maawoni Yotzinkari, josampitakiri: “¿Tsika intzimika Cristo?” ⁵ Ikantaiyanakiri irirori: “Intzimi janta nampitsiki Belén saikatsiri Judea-ki, tima ari okantzi josankinari Kamantantaniri, ikantaki:

⁶ Ari osaikiri nampitsi Belén janta Judea-ki, tikaatsi thainkironi.

Ari impoñiiaari pinkatharipirori janta. Iriitaki jiwatairini Israel-mirinkaiti ikaatzi nashitaari naaka”.

⁷ Ipoña Herodes, ikaimakaantakiri pokayitaintsiri jiñi-iri owakiraa tzimatsiri, josampitakiri: “¿Tsikapaiti piñaakiri impokiro piyotantakari tzimaki pinkathari?”

⁸ Ikamantakiri maawoni. Ipoña ikantanakiri irirori: “Kamiitha, pimatiro piyaati Belén-ki, paminiri tsika isaikajaantzi iintsi. Aririka piñaakiri, iijatzi pinkinapai jaka, pinkamantapaina. Niyaatiita iijatzi naaka, nompinkathatakiriti”. ⁹ Irojatzji jawijantanakari. Iijatzji jiñaanairi impokiro jiñaakiri chapinki. Jiñaashitakari jaatzinkapaaki, iro jiyotantapaakawori pankotsi isaiki iintsi. ¹⁰ Ikanta jiñaakiri, kimoshiri ikantaiyapaakani. ¹¹ Ariitaiyapaakani pankotsiki, jiñaapaakiri iintsi iijatzji inaanati María. Jotzirowashitapaakari, ipinkathatapaakiri. Jashitaryaakotapaakiri jamakiniriri, ipapaakiri oro, ipakiri kasankayitatsiri, ipakiri iijatzji kasankaari kipijyaari. Ojyiki owinawo jirokapaini. ¹² Ikanta jimagaiyapaakini, jomishimpiyaakiri Pawa, ikantziri: “Iiro pipiyashitari Herodes. Pinkinanai pashiniki aatsi piyaatantaiyaari pipankoki”.

Jowamagaitaki iintsi

¹³ Aritaki piyaiyaani yotzinkariiti. Japiitairo imaninkariti Pawa jiñaanatziri José imishinikiini, ikantziri: “José, pishiyakairi iintsi iijatzji inaanati, piyaati nampitsiki Egipto. Ari pisaikiri janta irojatzji nonkantantaimiri: ‘Pimpiyai’. Aatsikitaki Herodes intsitokiri iintsi”. ¹⁴ Ikanta ikakitanaki José, ikamantakiro María, tsiniripaiti ishiyaka Egipto-ki, jaanakiri iintsi. ¹⁵ Ari isaikakiri janta, irojatzji ikamantaari Herodes. Ari okanta imonkaantakari josankinatakiri kitziroini Kamantantaniri, ikantaki:

Isaikawitaka notomi nampitsiki Egipto, nokaimairi impiyaita iijatzji.

¹⁶ Ikanta Herodes, yotaki jamatawitakiri yotzinkariiti, tii ipiyashitaari. Otyaanakari imashirinka. Jotyaaantaki jowayiriti, ikantakiri: “Piyaati janta Belén-ki, papirotiri

powamairi iintsipaini, pinthonkiri owakiraa tzimatsiri, iijatzji tzimakotaintsiri apiti josarintsiti”. Tima ari ikamantakiri chapinki yotzinkariiti jiñaantakariri impokiro. ¹⁷ Irootaki iñaanitakari kitziroini Kamantantaniri iitachari Jeremías, ikantaki:

¹⁸ Okaimapirotatzi Ramá-jato iragaiyani.

Ojyininkathori Raquel inatzi irakotakariri iintsitipaini. Iro owashiriniintantakari jowamaitsitakiro maawoni oryaaniiti. [†]

¹⁹ Okanta osamanitaki, kamai Herodes, irojatzji isaikakiri José nampitsiki Egipto. Ari iñaanatairi imaninkariti Pawa imishinikiini, ²⁰ ikantairi: “José, kantatsi piyaatai pinampiki, paanairi piintsiti pintsipataanaero inaanati. Tima kamaki kowawitachari intsitokirimi”. ²¹ Ari ikantaka José, ipiyaawo inampiki Israel. ²² Iro jariiwitaa José inampiki, ikantaitawairi: “Iri pinkatharitaatsiri Arquelao Judea-ki. Ipoyaataari iwaapati Herodes”. Ari ikinkishiritanaka José, iiro ikinanai janta. Ari japiitaitziri ikantaitziri imishinikiini: “Paamaiyaari Arquelao”. Irootaki ikinantanakari José Galilea-ki. ²³ Ikanta jiyaataki, isaiki nampitsiki Nazaret. Ari okanta imonkaantakari josankinatakiri pairani Kamantantaniri, ikantaki: Nazaret-jatzi jiitaitiri.

Ikamantantakiri Juan owiinkaantantaniri

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

3 Okanta pairani janta Judea-ki, ipokaki Juan owiinkaantantaniri, ikamantantzi otzishimashiki.

² Ikantantapaaki: “Powajyaantairo pikaaripiroshiriwaitaki, tima irootaintsi impinkathariwintanti Inkitijatzji”.

³ Irootaki iñaanitakari pairani Kamantantaniri iitachari Isaías, ikantaki:

Ikaimakaimatapaaki otzishimashiki, ikantantaitzi: Powamiithatainiri Pinkathari tsika inkinapaaki. Pinkimitakaantiro jotampatzikaitziro aatsi.

⁴ Iithaaritakari pairani Juan, jontyagaitziro iwitzi camello, jowathakitakari mishinantsimashi. Jañaantari jowayitari kintori, imiritari iyaaki pitsi. ⁵ Ojyiki pokashitakiriri pairani Juan, Jerusalén-jatzi, Judea-jatzi, ipokashitakiri iijatzji nampiyitawori antawaaki jiña Jordán. ⁶ Ikinkithatakotapaakiro ikaaripiroshiriwaitaki, iro jowiinkaantantakariri jiñaaki Jordán.

⁷ Ari ipokaiyawitakani Fariseo-paini, iijatzji Saduceo-paini, ikowi jowiinkaatyaaami. Ikisawakiri Juan, ikantakiri: “Tii pikamiithashiritaiyini iiroka, pikimitashitakari maanki. ¿Piñaajaantzi iiro jowasankitaitzimi?”

⁸ Imapirorika powajyaantairo tsika pikantawita pairani, pinkamiithashiritai, pinkimityaawo pankirintsi kithokitatsiri. ⁹ Iiro pikantashiriwaitzi: ‘Aña naaka icharini

[†] Jiroka Raquel irootaki iinani Jacob, iro jinintapirotani. Irooma Ramá nampitsi inatzi, saikatsiri iipatsitiki Israel-mirinkaiti. Iro ikinkithatakotzi Mateo okaatzi josankinatakiri pairani Kamantantaniri iitachari Jeremías, ikinkithatakotziro Raquel iijatzji Ramá-jatoiti oñaashitaiyawoni, tima athataatziro tsinaniiti Jerusalén-jatoiti oñaashitaiyani irooriiti jowamaitsitakiro owayaniiti.

Abraham-ni, tii okowapirota nowajyaantairo nokaaripiroshiriwaitzi'. Pinkimi nonkanti: 'Iiro pikan-takaapirowaita piñaajaanti iiroka ikowapirotani Pawa, aña kantatsi jatziritakairo mapi, iro impoyaataimini in-charinitaiyaari Abraham-ni'.¹⁰ Iirorika pikimitawo pankirintsi kithokitatsiri, ichikakaitawo chacha pankir-intsponkitziki kaari kithokitatsini, ompoña jagaitiro in-tagaitiro.

¹¹ Aririka jowajyaantanairo atziri ikaaripiroshiriwita, ari nowiinkaantantatyaari jiña. Iro kantzimaitacha, aat-sikitaki matzirori ipinkatharitzu, nopinkathatsitakari naaka, tii onkantaajaiti inkimitakaantina jompiratani naantyaanariri i-zapato-ti. Iriitaki kimitakaantironi jowiinkaantantiimiri Tasorintsinkantsi, iijatzu paampari.¹² Tima aririka oyiipatiro awankiri, otikakitziro. Atayiro opintakiiriki. Iro aaki okithoki, otikitakiro kami-itha, owakoyitakiro. Ari inkimitaiyaari iijatzu pokaintsiri, jinashiyitaiyaari atziri, inishironkayitairi inkaati kimisantanairini, iriima kaari owajyaantironi ikaaripiroshiritaki, intaantaiyaari paampari kaari tsi-wakanitatsini".

Jowiinkaata Jesús (Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Ipoña ipokaki Jesús antawaaki jiña Jordán, ipoñaakawo Galilea-ki. Ipokashitakiri Juan jowiinkaatiri.¹⁴ Tii ikowawita Juan jowiinkaatirimi Jesús, ikantawakiri: "¿Iitama pipokashitantanari naaka nowiinkaatimi? Aña iiroka owiinkaantinani naaka".¹⁵ Jakanaki Jesús: "Nokowapirotatzi powiinkaatina. Irootaki ikowakaakinari Pawa". Kowanaki Juan, ikantziri: "Aritaki nowiinkaatakimi".¹⁶ Jaanakiri, jowiinkaatakiri. Iro intonkaanaimi Jesús, kimiwaitaka ashitaryaanakityaami inkiti, iñaatziiri ipokashitakiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki inkitiki ikimitapaakari shi-ro.¹⁷ Ikimaitatzi inkitiki ikantaitanaki: "Notomi jinatzu jirika nitakopirotari, oiyiki nokimoshiriwintakiri".

Inkaaripirotakaitirimi Jesús (Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 Ikantakaanakari Jesús Tasorintsinkantsi, jatanaki otzishimashiki, ari ikowawitakari kamaari inkaaripiroshiritakairimi.² Oiyiki kitiiyiri isaikaki, itzitakawo owanawontsi, owamaimatakiri itajyi. Okaatzu 40 kitiiyiri isaikawaitaki.³ Ikanta kamaari, ipokashitakiri Jesús inkaaripiroshiritakairimi. Ikantapaakiri: "Imapirotatyaarika Itomintzimi Pawa, pimpiyiro tanta jiroka mapi, poyaawo".⁴ Jakanakiri Jesús, ikantanakiri: "Tzimatsi osankinarintsi kantatsiri:

† *Ikantakotziri Juan jaka: "Owanaa nopinkathatakiri naaka". Ikantatzi: "Tii okantzi nayiniri i-zapato-ti". Tima pairani iro jantapi-intziri ompirataari jayiniri i-zapato-ti ompiratariri. Iro joiyakaawintziri jaka Juan: "Tima imapirotatya Jesús janaakotantzi irirori, tikaatsi kimityaarini, tii onkantaajaiti inkimitakaantina naaka jompiratani".*

Tii apa onkowapirotatya tanta oyaawo, aña iro kowapirotacha ankimisantairo maawoni ikantairi Pawa".

⁵ Ipoña kamaari jaanakiri nampitsiki tasorintsitsiri, isaikakaapaakiri jinoki otawantoki tasorintsipanko.
^{††6} Ikantapairi: "Imapirorika Itomintzimi Pawa, pimitai isaawikinta. Pinkinkishiritiro josankinaitakiri pairani okantzi:

Jotyaaantimiri Pawa imaninkariti aamaakowintimini. Iri thomaawakimini iiro pontajantapaaka mapikiki".

⁷ Jakanakiri Jesús, ikantzi: "Okantzi iijatzu josankinaitakiri pairani:

Tii okamiithatzi piñaantashiwaityaari Piwinkathariti Pawa".

⁸ Japiiwitakari kamaari jaanairi Jesús tonkaariki otzishi. Jaminakaakiri maawoni nampitsi ipinkatharitzu atziriiti, tima kamiitha okanta owaniinkataka.⁹ Ikantziri: "Piñaakiro okaatzu tzimatsiri. Aririka potzirowashitakina pimpinkathatina, ari nompakimiro maawoni".

¹⁰ Jakanakiri Jesús, ikantanakiri: "Piyaatawiiti intaina. Satanás pinatzu iiroka. Tima josankinaitaki pairani, kantatsiri:

Ampinkathatairi Awinkathariti, iri ankimisanti apaniroini".

¹¹ Ari jintainaryaawitapainta kamaari. Pokaiyapaakini imaninkariti Pawa, jimitakotapaakiri Jesús.

Jitanakari jantziri Jesús (Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹² Ikanta Jesús ikimakotakiri Juan jomontyaitakiri. Iro ipiyantanaari irirori janta Galilea-ki.¹³ Tii isaikapai Nazaret-ki, ikinanai nampitsiki Capernaum, ari isaikapai. Tima inkaarithapiyaaki osaiki Capernaum, tsika inampiwitawo Zabolón-mirinkaiti iijatzu Neftalí-mirinkaiti.¹⁴ Ari okanta imonkaantantakari okaatzu ikinkithatakotakiri pairani Kamantantanari Isaías, ikantaki:

¹⁵ Osaiki inampitsiti Zabolón-mirinkaiti iijatzu Neftalí-mirinkaiti janta inkaarithapiyaaki, Intatsikirona antawaaki jiña Jordán, Saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyotapaa atziri kaari ajyininakata.

¹⁶ Kimitakawori isaikaatyimi otsinirikitzi, iriitaki ñaayitairini ootamintotsi.

Otsimankakowitakari jaamparyaa ashitawori sarinkawini.

Kimiwaitaa isaikaatyimi okitiiyiinkatzi.

¹⁷ Ari jitanakawo Jesús ikamantapaakiri atziripaini, ikantapaakiri: "Powajyaantairo pikaaripiroshiriwaitzi, pinkathariwintantai Inkitijatzu".¹⁸ Ipoña ishirithapiyaatanakawo inkaari saikatsiri Galilea, irojatzu iñaantapaariri Simón, jiiitatzu iijatzu Pedro, itsi-

†† *Iro jiiitatzu Jerusalén nampitsi tasorintsitsiri.*

patari iririntzi jiita Andrés, ishiryaaaiyini. Tima shiryaaatinkari jinatzi. ¹⁹ Ikantapaakiri: “Poyaatina, onkimiwaityaawo iriimi atziri noshiryaaatakagaimi”. ²⁰ Ari joyaatanakiri, jookanakiro ishiryaaaminto. ²¹ Iro jawijanakityiimi, iñaapaatziiri Jacobo, itsipatakari iririntzi Juan, isaikaiyini ipitoki ishirikiro ishiryaaaminto itsipatakari iwaapati iitachari Zebedeo. Jomiyaanakiri iijatziri irirori, ²² irojatzi jookanakiri iwaapati ipitoki, joyaatanakiri Jesús.

²³ Ari okantaka, ithonkakiro janiitakiro Jesús Galilea, jiyotaantaki maawoni nampitsi tsika japatotapiintaita, ikamantantakiro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotzirori impinkathariwintantai Pawa. Joshinchaayitaki ojiyiki mantsiyayitatsiri nampitsiki. ²⁴ Ikimakoitanakiri Jesús intaina. Ikimaki iijatziri Siria-jatzi, jamayitapaakiniri mantsiyayitatsiri ijiyininka, joshinchiiniri. Jamakiniri aayitziiri kantashiwaitachari mantsiyarintsi, katsiwaitatsiri, kamimawaitatsiri, kisopookiwaitatsiri. Jamakiri iijatziri piyarishiriyitatsiri. Ari ithonkiri joshinchaawakiri Jesús. ²⁵ Joyaataiyakirini ojiyiki Galilea-jatzi, Decápolis-jatzi, Jerusalén-jatzi, Judea-jatzi, poñaayitanainchari iijatziri intatsikirona antawaaki jiña Jordán.

Ikinkithatzi Jesús tonkaariki, ikantakota kimoshiri-taatsini

(Lc. 6.20-23)

5 Ikanta jiñaakiri Jesús ojiyiki apatowintakariri, tonkaanaki otzishiki, ari isaikapaaki. Pokaiyapaakini jiyotaani, ipiyowintapaakari. ² Ari jiyotaayitakiri, ikantziri:

³ “Kimoshiri inkantaiya iintashiriri, iriitaki ñagaironi impinkathariwintantai Inkitijatziri.

⁴ Kimoshiri inkantaiya iraniintawaitachari, iriitaki joimoshirinkaitairi.

⁵ Kimoshiri inkantaiya tsinampashiriri, iriitaki saikaatsini kamiitha kipatsiki ikowakaitakiriri.

⁶ Kimoshiri inkantaiya kowironi inkamiithashiriti, ari-taki iñiiri ikowiri.

⁷ Kimoshiri inkantaiya nishironkashiritantani, ari in-shironkaitairi iijatziri irirori.

⁸ Kimoshiri inkantaiya kitishiriri, iriitaki ñagairini Pawa.

⁹ Kimoshiri inkantaiya ookakaantzirori kisaantsi, iri-itaki intomitaiyaari Pawa.

¹⁰ Kimoshiri inkantaiya inkimaatsitakaityaari ikamiithashiritzi, iriitaki ñagaironi impinkathariwintantai Inkitijatziri.

¹¹ Kimoshiri pinkantaiya imanintawaitaitimi, inki-maatsitakaitimi, inthiyakoitimi okantakaantziro pikimisantana. ¹² Thaaminta pinkantanatya, tima Pawa pinataimini inkitiki. Pinkinkishiritakotiro jiroka, ari ikimitaitakiri pairani itayitakawori Kamantantaniri”.

Kimitawori tziwi

¹³ “Pikimitakawo iirokaiti tziwi. Aririka intsipataitiro tziwi tsika oitya, iiro opantanaawo inkatyokantaityaawo. Ontzimatyii imanintaitiro, jookaitakiro isaawiki jaatzikawaitaitiro”.

Kimitariri ootamintotsi

¹⁴ “Aririka osaiki nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maawoni aririka ooty tsiniripaiti, tii imana nampitsi. Kiti-ijyiinkatakotantani pinanaatzi iiroka iijatziri, iirokatakai yotaanairini maawoni atziri, iiro pimanomotziri okaatzi piyotanairi. ¹⁵ Ari okimitari iijatziri, aririka owaampatiri ootamintotsi, tii ashitakotziri kantzirinaki. Owakotziri jinoki inkitijitakotiri maawoni saikatsiri pankotsiki.

¹⁶ Ari pinkimitanaiyaari iijatziri iiroka, pisaikayitanai kamiitha iñaantimiri piyyininka okamiithatzi maawoni pantanairi. Iro impinkathatantaiyaariri irirori Ashitairi Inkitijatziri”.

Ikinkithatakotziro Jesús Ikantakaantaitani

¹⁷ “Iiro pikinkishiritashita iro nopokantari nowajyaantakaimiro pikimisantziro Ikantakaantaitani, iiro nowajyaantakaimiro iijatziri ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri. Aña iro nopokantari nimonkaatiro okaatzi ikinkithatakotakiri pairani. ¹⁸ Imapiro onthonkaiya paata kipatsi iijatziri inkiti, iiro othonkimaita Ikantakaantaitani, irojatzi imonkaatantatyaari maawoni. ¹⁹ Iirorika pikimisantziro Ikantakaantaitani, iirorika piyotaayitairi piyyininka inkimisantairo, iiro pinintagaawo impinkathariwintantai Inkitijatziri. Iriima matakirori ikimisantairo, jiyotaantairo iijatziri, iriitaki ñaapirotaachani inkitiki. ²⁰ ¿Piñaajaantzima kamiithashiri ikantayita Yotzinkari iijatziri Fariseo? Aña tii. Tii jimonkaayitziro tyaaryoopiroini jinintakaawitariri Pawa. Iirorika panaakotairi iiroka pinkamiithashiritai, iiro piñiiri impinkathariwintantai Inkitijatziri”.

Ikinkithatakotziro Jesús kisaantsi

(Lc. 12.57-59)

²¹ “Piyotaiyironi iiroka ikantaitakiriri pairani itakaantawori:

Iiro pitsitokantzi. Aririka pitsitokantaki, jowasankitaitimi iiroka.

²² Jiroka nokantzi naaka: Iiro pikishiri piyyininka, jowasankitaitzimikari. Iiro pikantawaitziri iijatziri: ‘Tikaatsi piyomachiiti iiroka’. Ari jowasankitaitakimi pinkatharintsiki. Tii okamiithatzi iijatziri pinkisani-intawaitiri piyyininka piitamasontziwaitiri, patsipitawokari pintagaiya sarinkawiniki. ²³ Tima paapiintzi pipira tasorintsi pankoki, pintayiniri Pawa, aririka pinkinkishiritapaakiro tziimatsi ikisanzimiri piyyininka, ²⁴ pookanakiri pipira, piyaatashitiri kisakimiri. Pinkan-

tairi: 'Ayyininká, thami aapatziyawakaiya'. Aririka paapatziyawakaiya kamiitha, pimpiyai tasorintsipankoki, pintaapainiri Pawa pipira. ²⁵ Aririka intzimi kijyimini, impoña jaanakimi pinkatharintsiki, pinthaawakoti iiroka aatsiki, pinkantairi: 'Tiro pikisawaita, thami aapatziyawakaiya'. Tima aririka jariitakaakimi pinkatharintsiki, inkantaitakiri jimpiratani: 'Paanakiri jirika'. Ari jagaitanakimi jomontyagaitimi. ²⁶ Iirorika pipinatashitari piriwitani, iiro piñagairo joimishitowakaantaimi. Imapiro".

Ikinkithatakotziro Jesús mayimpiritaantsi

²⁷ Piyotaiyironi iiroka ikantaitakiri pairani, ikantaitzi: Iiro pimayimpiritzi.

²⁸ Jiroka nokantzi naaka: Pinkowashiritirorika piñiitrosinani, matakimi, pimayimpirishiritakiro. ²⁹ Pinkimi nojyakaawintimiro: Iroorika pokipiro pantanta kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinkithoryaatiyiro, pookiro. Tima tii pikowi atsipitakagaimiro poki sarinkawini, iro kamiithatatsi pisaikapitonaakitai. ³⁰ Iroorika pakopiro pantanta kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinthatzinkatyiiromi, pookiro. Tima tii pikowiro atsipitakagaimiro pako sarinkawini, iro kamiithatatsi pisaikaponthokitai.

Ikinkithatakotziro Jesús ookawakaantsi

³¹ "Ikantaitaki iijatzii pairani:

Aririka jookawakaitya, ontzimatyii impaitiri osankinarintsi jookawakaantyaari.

³² Jiroka nonkanti naaka: Kaaripiroshiriri jinatzi ookashiwaitawori itsipatar. Tima aririka aawitaiya pashini oimi, omayimpiriwintakiri itawitari oimintari. Ari ikimitakari iijatzii agaironi, mayimpiritakiri irirori. Tiimaita okaaripiwita jookiromi atziri itsipatar, aririka iñiitrosinani omayimpiritzimowaitiri".

Ikinkithatakotziro Jesús pairyaashiwaitariri Pawa

³³ "Piyotaiyironi iijatzii ikantaitakiriri pairani itakaantawori:

Iiro pipairyaashiwaitari Pawa. Apa pinkanti: 'Jowasankitaina Nowinkathariti iirorika nimatziro nokantziri'. Aririka pinkantaki, ontzimatyii pimmonkaantiro. ³⁴ Jiroka nokantzi naaka: Tii okantzi pimpairyaashiwaityaari Pawa, pimatantyaawori pikantayitzi. Iiro pipairyaashiwaitawo inkiti, tima ari isaikiri Pawa janta. ³⁵ Iiro pipairyaashiwaitawo kipatsi, tima irojatzi jashitari Pawa, ari jowachintitapiinta. Iiro pipairyaashiwaitawo Jerusalén, tima ari ipinkathariwintantzi Pinkatharipirori. ³⁶ Iiro pipairyaashiwaitawo pito, pinkanti: 'Iirorika nimonkaatziro nokantziri, inthatzinkaitinawo noito'. Tiira iiroka matironi pijyookakairo pipai, pinkisaashitakagairo iijatzii. ³⁷ Iiro pamatawitantzi. Imapirorika pantiro pikantziri, ari

pinkanti: 'Jii, nimatiro'. Iirorika pantziro, pinkanti: 'Tiro nimatziro'. Tima tii okamiithatzi pojyityiuro piñaani".

Ikinkithatakotziro Jesús inshironkatziri kisaniintantatsiri

(Lc. 6.27-36)

³⁸ "Piyotaiyironi ikantaitakiri pairani:

Aririka pinkithoryiitiri irooki pashini atziri, okamiithatzi impiyakowintaityaari, inkithoryiitaitimiro poki iiroka.

Aririka pintsinkiryakotiri pashini atziri, okamiithatzi impiyakowintaityaari intsinkiryakoitimi iijatzii iiroka. ³⁹ Jiroka nokantzi naaka: Tii okamiithatzi pimpiyatyaari kisaniintzimiri. Aririka impajapootimi kajyitaniki, pishinitiniri iijatzii pashinipooki impajatimi. ⁴⁰ Aririka inkowaiti jaapithaitimiro piithaari, pishinitiniri jaanakiro iijatzii pipiwiryaakotapiintari. ⁴¹ Aririka jompirataitimi paanakiro ajyaagawontsi pookiro niyanki aatsi, paanakiro ajyaagawontsi panaakairo ikantaitakimi tsika pookiro. ⁴² Aririka inkantaitimi: 'Pimpinawo', kamiithatatsi pimpiri. Aririka inkantaitimi iijatzii: 'Pimpawakinawo, ari noipiyaimi', okamiithatzi pimpiri iiro pithañapithatari.

⁴³ Piyotaiyironi iiroka ikantaitakiri pairani:

Pinshironkatiri pijyininkapirori. Iriima atziri kijyimiri, pinkijyiri irirori.

⁴⁴ Jiroka nokantzi naaka: 'Pitakotyaari kisayitzimiri. Pamanakotyaari inshironkatantyaari Pawa irirori. Iiro pipiyatari kisaniintzimiri, paapatziyaari'. ⁴⁵ Irootaki ikowakaitakiriri itomitaari Ashitairi Inkitijatzii. Witsikakiriri ooryaatsiri, oorintakotziriri maawoni atziri: kamiithashiriri, iijatzii kaaripiroshiriri. Iriitaki witsikakirori iijatzii inkani, jowaryiiniri maawoni atziri: kamiithashiriri, iijatzii kaaripiroshiriri. ⁴⁶ Pitakotashitaririka ikaatzii itakotzimiri iiroka, ¿piñaaajantzi ari impinataimi Pawa? Aña iiro, iro jimatapiintakiri kaaripiroshiriri kowakotziriri ijyininka kiriiki.

⁴⁷ Pitakotyaaririka pijyininka, ¿aminaashiwaitaka? Tima iro jimatapiintakiri iijatzii kaari pijyininkata irirori.

⁴⁸ Kamiithashiri pinkantanaiya iiroka, pinkimitakotyaari Ashitairi Pawa, imapiro ikamiithashiriprotakiri irirori".

Ikinkithatakotziro Jesús pashitantachari

6 "Powajyaantairo powapiyimoyitari atziiriiti pinkamiithashiritimi. Iinirorika piyaatatyii pantiro, tikaatsi impinataimiri Ashitairi Inkitijatzii.

² Aririka pimashitantya, tii okamiithatzi pinkantanti: 'Nopashitantaka naaka'. Irootaki jamiyitari thiiyinkari, ikowi irirori impinkathaitiri. Intzimakirika pinkathatakirini jaka, iro iñaamachiiti irirori impinkathawintaitiri. ³ Aririka pimitakotiri iiroka ashironkainkari, iiro pikamantziri pitsipaminthari,

¹⁴ manaantsiini onkantakotya pipashitantakari. Jiyotaki Pawa irirori, iriitaki pinataimini”.

Ikinkithatakotziro Jesús amanamanaataantsi
(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka pamanamanaatyaari Pawa, tii opantawo pinkimitakotyaari kantakaapirowaitachari. Ikatziyapiinta irirori japatotapiintaita, ikatziya iijatzi niyankiniki nampitsi, iñaantyaariri ijyininka. Iro iñaamachiiti irirori impinkathawintaitiri. Imapiro. ⁶ Irooma iiroka, aririka pamanamanaatya, pashitakotya pipankoki pinkowakotiri Ashitairi tsipatakimiri. Iri ñiimiri apaniroini, ari inishironkatakimi, iriitaki iijatzi pinataimini.

⁷ Tima aririka pamanamanaatya, tii opantawo papiipiintiro okaatzi pikantakiri. Iro jamiyitari kaari ajyininkata aaka. Iñaajaantzi japiipiintziro ikantakiri ari inkimakiri Pawa. ⁸ Paamaakowintya pikimitakotarikari iiroka. Tikiraamintha pinkowakotiri Ashitairi kowityimotzimiri, jiyotsitakawo maawoni irirori. ⁹ Jiroka pinkanti pamanamanaatapiintya iiroka:

Ashitanarí, nampitawori inkitiki,
Tasorintsi pinatzi iiroka.

¹⁰ Pimpinkathariwintaina naaka.

Pantakainawo jaka kipatsiki okaatzi pinintakaanari iiroka,

Pinkimitakainari inkitiwiri, pantakairi irirori maawoni pinintakairiri.

¹¹ Pimpapiintinawo kowityiimotanari noyaari.

¹² Pimpiyakotainawo nokaaripiroshiriwaitaki,

Tima nimatakiro naaka, nopiyakotairi ikaatzi owaaripiroshiritakinari.

¹³ Iiro pishinitana iñaantaityaana, inkowaiti jantakaitinawo kaaripirori.

Ari pinkantaityaani pimpinkathariwintanti. Ari pinkantaityaani ontzimimotimi pishintsinka, iijatzi powaninkawo. Ari onkantyaari.

¹⁴ Tima aririka pimpiyakotairi atziri kijyimiri, ari impiyakotaimi Ashitairi Inkitijatzi. ¹⁵ Irooma iiorika pipiyakotairi kijyimiri, iiro ipiyakotaimi iijatzi Ashitairi irirori”.

Ikinkithatakotziro Jesús tziwintaantsi

¹⁶ “Aririka pintziwintya pinkinkishiritakotiri Pawa, iiro pikamantantzi, pinkanti: ‘Notziwintatyaari Pawa’. Paa-maiya iiroka pikimatarikari thiiyinkari. Itzitatiintawita irirori, mantsiyapoo ikantayita jiyotantaityaari itziwintatya. Iro impinkathawintamachiitiriri irirori. Imapiro. ¹⁷ Irooma iiroka aririka pintziwintyaari Pawa pinkinkishiritantyaariri, pinkiwapootya, ipoña pinkishitaya

† Pinkimitakaantiro tii iyotzimi pampati tsika oita antakiri pakopirori.

kamiitha, ¹⁸ iiro jiyotantaitzimi pitziwintatya. Apa jiyotimi Ashitairi Inkitijatzi, iriitaki pinataimini”.

Ikinkithatakotziro Jesús inkitijato ajyaagawontsi
(Lc. 12.32-34)

¹⁹ “Tii opantawo powaagaantashiwaitya jaka kipatsiki, owanaa othonkanita, ari ipiyotapaari iijatzi koshintzi. ²⁰ Iro kamiithatatsi pantayitairo pisaikantaiyaari kamiitha inkitiki. Onkimiwaityaawo powaagaantaiya inkitiki tsika tii othonkanitapaa, tii itzimapai koshintzi. ²¹ Tsikarika powaagantaka, ari pinkinkishiritapiintiro”.

Ikinkithatakotziro Jesús ootamintotsi
(Lc. 11.33-36)

²² “Kamiitharika onkantya poki, piñaantawo kamiithaini, okimitawo pinkoñiityaakotatyiimi. ^{††23} Tiirika opantawo poki, iiro piñaantawo kamiithaini, kimitaka pintsinirikakotatyiimi”. ‡

Ikinkithatakotziro Jesús ajyaagawontsi
(Lc. 16.13)

²⁴ “Tikaatsi matironi jantawaitiniri apiti ompiratantainiri. Apaani inkowapiroti imonkaatiniri jompiratariri, iriima pashini, inkisaniintanakiri. Ari okimitsitari iijatzi: Tikaatsi matironi jantiniri Pawa ikowakaantziri irirori, aririka inkinkishiritakoitiro ajyaagawontsi inkimitaakaanakiro iroorikami ompiratyaarini”.

Ikinkithatakotziro Jesús kantzimoshiritaantsi
(Lc. 12.22-31)

²⁵ “Pinkimi nonkanti: Tii opantawo onkantzimoshiriwaitimi pinkanti: ‘¿Iitama noyaari, iitama nomirityaari, iitama nonkithaatayaari?’ Aña tzimatsi pashini ankinkishiritapiintairi añaantariki, iro kowapirotacha, anairo okaatzi owayitapiintari, akithaayitapiintari iijatzi.

²⁶ Thami ankinkishiritakotiri tsmiripaini. Tii jiyotzi impankiti joyaari, tii jiwitsiki ipanko jowantyaawori iwankiri. Iro kantzimaitacha Pawa, ipayitapiintakiri jowanawo. Aaka jimapirotzi jitakotai Pawa. ²⁷ Aririka paakowintyaawo onkantzimoshiriwaitimi ¿arima pinkantakiro powawiniintawairo posarintsiti? ²⁸ Incha ankinkishiritakotiro inchatiyapaini, tii añiuro antawaitaniti, tii ontyaawinta onkithaatayaari. Tiimaita okantzimoshiriwaitawo, onkanti: ‘¿Iitama nonkithaatayaari?’ ^{††29} Owaniinkata kamiitha, anairi jowaniinkawita Salomón, pinkathariwitachari pairani. ³⁰ Iriitaki Pawa owaniinkatzirori. Okantawita kapichi añaawitawo

†† Ojyakaawintachari okitsi kamiithari, apaani pimantaniri kaari mashithatatsi, ñiirori ikimathatairo jantakairiri Pawa. Tima isaikanaatzi okitiiyiinkatzi. ‡ Ojyakaawintachari iiorika opantawo oki, apaani mashithari, kaari ñiironi inkimathatairo jantakairimi Pawa. Tima isaikatzi tsika otsinirikitzi. †† Iro ikantakoitzi jaka “inchatiyapaini” iitachari “lirio”.

owaniinkatapaintya, iro osamani, tikaatsi ompantyaawoni aririka onkamatiyatanaki, tima inchikaitakiro, impoña intaayitakiro. ¿Iiroma ikimpoyaaawintzimi Pawa? Aritaki, iiro pikisoshiritzi. ³¹ Aritapaaki okantzimoshiriwaitzimi, pikantzi: '¿Iitama noyaari, iitama niriri, iitama nonkithaataari?' ³² Apatziro okantzimoshiriwaitari kaari kimisantatsini. Irooma iirokapaini, jiyotakotzimi Ashitairi Inkitijatzi iitarika kowityimotzimiri. ³³ Iro kowapirotachari pinkowi impinkathariwintaimi, piñiuro iijatzzi jowamiithashiritaimi, irojatzzi impantaimirori okaatzzi kowityimotzimiri.

³⁴ Ari okanta, iiro okantzimoshiriwaitzimi oityaarika awijiyimotimiri oñaatamani. Tima maawoni kitiijyiri piñiuro oitya awijiyimotzimiri".

Ikinkithatakotziro Jesús ookimotaantsi

(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 "Tii opantawo ankantanti: 'Kaaripiroshiri jinatzzi nojyininka'. Aririka ankantantaki, ari jimaitai aaka, inkantayitai: 'Kaaripiroshiriri pinatzzi iiroka'. ² Aririka ankantakotiri ajyininka, ari inkantakotanakai iijatzzi aaka. Ontzimatyii aamaiya, aririka ontzimi antzimotantani, imapiroitaikari aaka paata impiyaitai. ³ Okimiwaitakawo aririka ontyaakitaimi antawo inchapitoki okiki, ¿kantatsima aminiri pashini tyaakitachari kapichiini jokiki? ⁴ ¿Tiima iiro okantzi ankantiri: 'Pimpoki, nagaimiro otyaakitakimiri pokiki?' Tima otyaakitakimiri iiroka antawo inchapitoki. ⁵ Pikimitakari thiiyinkari. Pitawatyaawo iiroka paawairo inchato otzikaakimiri, irojatzzi paminantanaiyaari kamiitha paantaiyaanariri pashini otyaakitachari.

⁶ Tii ipaitapiintziri otsitsi wathatsi tasorintsitatsiri. Ari okimitari iijatzzi tii ipaitziri chancho poriryaaayitatsiri, ari joipatsitakiro jaatzikawaitawakiro. Tii ipaitziri ikowawitari, owanaa inkatsimati, ari jatsikantaki". †

Ikinkithatakotziri Jesús amanapirotariri Pawa

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ "Pinkamitanti, pinkowakotanti iijatzzi, aritaki piñaakiro impaitimiro pikowiri. Pinkimitakaantiro paritya pankotsi, pinkantapaakiri ashitawori: 'Pashitaryinawo'. Aritaki jashitaryaakimiro ipanko. ⁸ Aritaki impaitairi kamitantatsiri. Inkaati kowakotantatsiri, ari joñaagaitairi. Aririka inkantaitiri: 'Pashitaryiuro'. Aritaki jimatakiro. ⁹ Aririka inkamitimi pitomi, inkantimi: 'Paapa, pimpina tanta'. ¿Arima pimpakiri mapi? ¹⁰ Aririka inkantimi: 'Pimpina shima noya'. ¿Arima pimpakiri maanki jyaari? ¹¹ Piyotzi iiroka pitakotari pitomipaini, kaaripiroshiri pinawita. Iri owatsipiro Ashitairi Inkiti-

† *Ikantaitziri jaka: "wathatsi tasorintsitatsiri" ipoña "poriryaaat-siri", iro otyakaawintachari Kamiithari Naantsi tasorintsitatsiri. Tima iñaani Pawa, okimitari ikaatzzi poriryaaat-siri. Iriima otsitsi ipoña chancho, iri otyakaawintacha, kaari kowironi inkimisantiro Kamiithari Naantsi, otyiki ikisaniintakiri kamantantzirori. Iiro okantzi joñaashirinkaitiri, tiirika ikowiro inkimisanti.*

jatzzi, jitakotari maawoni amanayitariri. ¹² Aririka pinkowi jitakotaitimi, pitawatyaawo pitakotantya iiroka. Irootaki okantakotziri Ikantakaantaitani, irojatzzi ikantakiri pairani Kamantantaniriri".

Ikinkithatakoitziro aatsimananchaki

(Lc. 13.24)

¹³ "Aririka pinkowi pintyaapankotairi Pawa, pinkimitakaantiro pimpampithatatyiiromi aatsimananchaki. Tima tzimatsi pashini aatsipitatzzi, kaari pomirintstachani inkinantaityaawo. Ojyiki pampithatakirori, jashironkaayitaiya sarinkawiniki. ¹⁴ Irooma aatsimananchaki, tii ijyikitzi kinantyaawoni, iriitaki ariitaachani Pawakinta, inkantaitatyaani jañagai janta".

Ikinkithatakotziri Jesús thiiyachari

(Lc. 6.43-44)

¹⁵ "Pintyaaryootaiyini, jamatawizimikari otywitariri Kamantantaniriri, inkimitakotapaatyaari ikanta oijya tii ikatsimanitzi. Kaaripiroshiri jinayitzi, ikimitakari piratsi katsimari. ¹⁶ Ontzimatyii ankimpoyiuro jantayitzi ayotantantyaari ikamiithashiritziri. ¿Añiroma uva onkithokitantyaawo owaato kitochii? Tii. ¿Imatziroma higo onkithokitantyaawo iroori? Tii imata iijatzzi. ¹⁷ Inchato saankanatatsiri ojyooki, okithokitzi kamiitha. Irooma inchato kamaatotatsiri, tii onkithokiniti. ¹⁸ Tima inchato saankanatatsiri ojyooki, tii iñaitziro onkaaripiroti okithoki. Ari okimitari iijatzzi inchato kamaatotatsiri, tii iñaitziro onkamiithati okithoki. ¹⁹ Tima itowaitziro inchato kaari kithokitatsini, jagaitziro intagaitiro. ²⁰ Pinkimpoyaaakotairi yotaayitzimiri. Ikimitakaworika okithokitzi inchato saankanatatsiri ojyooki, pimatiro jiyotaayitzimiri".

Ikinkithatakotziri Jesús yotakopirotanairiri

(Lc. 13.25-27)

²¹ "Tzimawitacha ojyiki kantawitanari: 'Nowinkathariti pinatzzi iiroka, nopinkathapirotzimi'. Iromaita jiñairo impinkathariwintairi Pawa. Apa jiñairo antanarori ikowakaantziri Ashitanari Inkitijatzzi. ²² Aririka nompinkatharitari paata napatotairi maawoni atziri. Tzimatsi kantayitaatsini: 'Nowinkathariti, nopairyapiintzimi nokinkithatakotzimi. Nopairyaaakimi nowawijaakotziri piyarishiritatsiri. Nokantayitzi iijatzzi nojyininka: Iro notasonkawintantari nopairyiiri Jesús'. ²³ Nonkantzimaitanatyaaari naaka: 'Tii niyotzimi. Piyaatawiiti jantyaatsikiini, imapiro pikaaripiroshiritaki'".

Ikinkithatakoitziro owatzikirori ipanko

(Lc. 6.46-49)

²⁴ "Pinkimi, aririka pinkinkishiritiro maawoni nokantakimiri, aririka pinkimisantankiro maawoni, ari

okamiithatzi. Irootaki piyotanityaari. Pinkimityaari owatzikirori ipanko okisopathatzi kipatsi. ²⁵ Oparyaawita antawoiti inkani, amaaniwita. Otampiyawitaka shintsiini, ookantawitawo pankotsi, tii aawiyiro. Tima owatzikatya kamiitha okisopathatzi kipatsi. ²⁶ Ari okimitari iirorika pikinkishiritziro nokantayitakimiri, iirorika pinkimisantanairo, iiro piñiuro piyotanityaawo. Pinkimiyakotyaaari owatzikirori ipanko impanikipathatzi. ²⁷ Oparyaapaaki inkani, amaanitapaaki. Ipoña otampiyatapaaki, ookantapaakawo, tyaanaki pankotsi, aanakiro. Tii jiñaitairo”.

²⁸ Irootaki jiyotaayitakiriri Jesús ikaatzi apatowintakariri. Iyokitzi ikantanaka atzirriiti. ²⁹ Tii omaanta ishintsinka jiyotaantzi, janairi jiyotaantzi Yotzinkariiti.

Joshinchagairi Jesús imatziri pathaawontsi

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 Ikanta joirinkaa Jesús ikinkithataki tonkaariki otzishiki, joyaatairi oiyiki atziri. ² Ari ipokashitakiri imatziri pathaawontsi, jotzirowashitapaakari Jesús, ikantapaakiri: “Pinkatharí, pikowirika, poshinchagaina”. ³ Iro jakotashitantakariri, jotzirowashitapaakari kapichiini jako, ikantzi: “Nokowi, pishintsitai”. Shitakotanai ipathaawaiwita. ⁴ Ipoña Jesús ikantawitawaari: “Tiro pikinkithatakotana. Apatziro powanakiro piyaatashitiri Ompiratasorintsitaari, pimonkaatantyaa-wori Ikantakaantani Moisés, pimpiri pashitakaariri Pawa, jiyotantaityaari ishitakotaimi”.

Joshinchagairi Jesús jompiratani ijiwari owayiriiti

(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta jawijanaki Jesús, ariitaiyakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokakiri Roma-jatzi ijiwari owayiriiti, jiñi-iri Jesús, ⁶ ikantapaakiri: “Nowinkathariti, tziimatsi nompiratani nopankoki, mapirokitaka imantsiyataki, kisopookitaki”. ⁷ Jakanakiri, ikantzi: “Aritaki niyaataki noshinchagairi”. ⁸ Ikantzimaitanakari irirori: “Oiyiki nopinkathatakimi iiroka, kaaripiro ninatzi naaka, niyotzi iiro okantzi pintyaapankotina. Apa nokowi pinkantakaantiri, ishintsitai. Tima aritaki jimatatya pinkantiri. ⁹ Tziimatsi ompiratanari naaka, tziimatsi iijatzii owayiripaini nompiratari naaka. Aririka nonkantiri: ‘Piyaaati’, aritaki jiyaataki. Aririka nonkanti pashini: ‘Pimpoki’, aritaki impokaki. Aririka nonkantiri nompiratani: ‘Pantiro jiroka’, jimatziro jantziro”. ¹⁰ Iyokitzi ikantanaka Jesús ikimakiri ikantaki jirika ijiwari owayiriiti. Ikantanakiri oyaataiyirini: “Iri matakirori jirika ikimisantzi, jaka Israel-ki tii itzimi ajyininka kimityaarini. Imapiro. ¹¹ Pinkimi, aririka impinkathariwintantai Inkitijatzii, ari intzimaki oiyiki kaari ajyininkata poñaayitachari pashiniki nampitsi, nintaachani intsipataiyaari Abraham-ni,

† Jirika ijiwari owayiriiti Roma-jatzi, kaari Judá-mirinka, pashini-jatzi atziri jinatzi. Tima pairani apaani Judá-mirinka, tii ityaapankotziri pashinijatzii kaari ijiwininkata.

Isaac-ni iijatzii Jacob-ni. ¹² Iiromaita itzimapirotai ajyininka saikaatsini janta. Iriitaki ikowakaawitakariri impinkathariwintairimi maawoni janta, oiyiki piyathawaitaka, irootaki jookantaiyaariri otsinirikitaki. Ari jiraawaitaiyaari, jatsikaikiwaitya inkimaatsiwaitaiya”.

¹³ Ipthokashitanaari ijiwari owayiriiti, ikantzi: “Pimatairo pimpiyi pipankoki. Tima pimatakiro pikimisantzi iiroka, irootaki ishintsitantaiyaari pompiratani”. Aripaiti ishintsitanai jompiratani janta ipankoki.

Joshinchagairi Jesús riyoti Pedro

(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)

¹⁴ Ikanta Jesús jataki ipankoki Pedro. Iñaapaakitziro riyoti, omaryaaka, imatziro saawataantsi.

¹⁵ Jotzirowashitapaakawo kapichiini jako, shintsitanai. Piriintanaka, aminawakiniri oitarika ompawakiriri.

¹⁶ Okanta otsiniriityaanaki, jamaitapaaki oiyiki piyarishiritatsiri. Joshinchaayitairi, ikisawakiri iwiyariti. Joshinchaayitairi iijatzii mantsiyayitatsiri. ¹⁷ Ari okanta imonkaatantakariri ikinkithatakotakiri pairani Kaman-tantaniri Isaías, ikantaki:

Iri aanakironi amantsiyari,

Irijatzii aanakironi okaatzi akimaatsiyitari.

Oyaatirini Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Ikanta jiñakiri Jesús iijyikitapaaki atziri apatowintariri, ikantanakiri jiyotaani: “Thami amontyagai intasikironta”. ¹⁹ Ikantawitawaari Yotzinkari: “Yotaanarí, nokowi noyaatanakimi tsikarika pikinayitzi iiroka”.

²⁰ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Tziimatsi imoo otsitsiniro jimaantapiintari, iijatzii tsiimiripaini tziimatsi jomayiro. Iri-ima jirika Itomi Atziri tii otzimi ipanko jimaantapiintyaari irirori”. ²¹ Ari ikantanaki jiyotaani: “Yotaanarí, nokowawitaka noyaatanakimi, tiimaita iroñaaka nokowatzi noñaanairi nowaapatitari nonkitatanairi, ari noyaatimiri”. ²² Ipoña ikantanakiri Jesús: “Poyaatina. Tima ikaatzi kamashiriyitatsiri, ari inkitatairi irirori kaminkaripaini”.

Jomairintziro Jesús tampiya

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Ipoña jotitanaa Jesús pitotsiki, itsipatanairi jiyotaani. ²⁴ Ikanta imontyaakotanaki, maanaki Jesús pitotsiki. Iro jiwiaakotaiyakani niyantyaaniki, omapokashitaka otampiyatapaaki antawoiti, kitaatapaaka jiñaa pitotsiki, otamaryaatanaki inkaari.

²⁵ Jiyaatashitanakiri Jesús, jowakiryaapaakiri, ikantapaakiri: “Yotaanarí, ampiinkaty! IPowawijaakotaina!”

²⁶ Ikantanakiri irirori: “¿Itama pithaawantari? ¿Tikiraa-ma pikimisantapirotziita?” Piriintanaka, jomairintakiro tampiya iijatzii otamaryaani inkaari, awijanaki,

mairyaatanai kamiitha. ²⁷ Iyokitzi ikantaiyanakani jami-nanakiri Jesús, antawoiti ipinkathatanakiri, ikantawakaiyani: “¿Iitama atziritsiri jirika? Jomair-intziro tampiya, iijatzi inkaari”.

Gadara-jatzi piyarishiritatsiri

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Aritaki ariitaiyakani intatsikironta, aatakotaiya-paakani nampitsiki iitachari Gadara. Ari ishiyashitawakari apiti piyarishiritatsiri ipoñaakawo kitataariki. Katsimaki ikantakaakari piyari, owanaa ithaawantaitakari, tii okantzi inkinaiti janta.

²⁹ Ikantawakiri: “¿Jesús, Itomi Pawa! ¿Irootaintsima powasankitaina? ¿Tsikama nokantakimika iiroka?” ³⁰ Ari itzimi janta oiyiki chancho, joshintagaiyini. ³¹ Naawait-anaki iwiyariti, ikantanaki: “Aririka powawijaakotairi jirika nopiyarishiritakairi, potyaantina ipiyotaka chancho”. ³² Jakanakiri Jesús, ikantziri: “Piyaati piyari”. Matanaka. Jatanaki piyaripaini chancho-ki, iro ishiyantanakari impiitatzitzi otzishi, mitagaiyapaakini, apirotaka ipiinkaki maawoni inkaariki. ³³ Ikanta jiñaakiri aamaakowintariri, shiyaiyanakani. Jataki nampitsiki, ikamantapaakiri maawoni atziri okaatzi jiñaakiri. ³⁴ Iro jiyaatashiitankariri Jesús, ikantaitapaakiri: “Tii nokowaiyini pisaiki nonampiki, pamini tsika pinkini”.

Joshinchagairi Jesús kisopookiri

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 Ipoña jotitanaa Jesús pitotsiki, montyaakotanai, ipiyaawo inampiki. ² Ari jamaitakiniri kisopookiri, jinatakoitankariri jomaryaantapiintari. Jiyoshiritawakiri Jesús atziri natakotakiriri, jiñaanatawakiri mantsiyari, ikantawakiri: “Thaamintashiri pinkantanaty notomi, ari noshinchagaimi, ipiyakoitaimiro pikaaripiroshiriwawitaka”. ³ Ikanta ikimawaki Yotani-iti, ikantashiritanaki: “Ithainkatziiri Pawa jirikawí”. ⁴ Yotaki iijatzi Jesús iita ikantashiritakiri, josampitanakiri: “¿Iitama okaaripirotantari pikantashiritziri?” ⁵ ¿Tiima okamiithatzi nonkanti: ‘Ipiyakoitaimiro pikaaripiroshiriwawitaka?’ ¿Irooma pikowi nonkantiri: ‘Pinkatziyi, piyaatai?’ ⁶ Iroñaaka piñiiri Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impiyakotairi kaaripiroshiritachari”. Ipihokashitanakari mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziyi, paanairo pomaryaaminto, piyaatai pipankoki”. ⁷ Ari ikatziyanaka mantsiyawitachari, jatai ipankoki. ⁸ Jiñaakiri maawoni atziri apatotainchari, iyokitzi ikantaiyanakani jiñaawairi jyaatai. Ikan-taiyanakini: “Imapirotatziiri Pawa, iriitaki matakirori otzimimotantakariri ishintsinka Jesús”.

Jagaitanakiri Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ikanta jawijanaki Jesús, irojatzi jiñaantapaakariri iitachari Mateo, kowakotziriri ijyininka kiriiki. Ikantapairi: “Poyaatina”. Katziyanaka, joyaatanakiri. ¹⁰ Ipoña jaanakiri ipankoki jowakaiyaari, itsipataanakiri jiyotaani. Oiyiki jatanaintsiri kowakotziriri ijyininka kiriiki, jiyaataki iijatzi kaaripiroshiritatsiri. Ari itsipatakari Jesús jowaiyakani. ¹¹ Ikanta jiñaakiri Fariseo-paini, ikaimakiri jiyotaani Jesús, josampitakiri: “¿Iitama itsipatanariri Jesús kowakotantatsiri kiriiki, itsipatakari iijatzi kaaripiroshiritatsiri? Tii okamiithatzi”. ¹² Ikimawaki Jesús, ikantanaki irirori: “Aririka imantsiyati atziri ipokashitziri aawintanzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tikaatsi inkowi irirori. ¹³ Ontzimatyii pinkinkishiritiro Ikantakaantani Pawa, kantatsiri: Tii apa nonkowiiri pamayitaina pipira pintayinari. Iro nokowapirotziri pinishironkatairi pijyininka. Tii apa nompokashitiri kamiithashiriri nonkaimashiritairi, aña nopokashitatziri kaaripiroshiriri nonkaimashiritairi jowajyaantairo kaaripirori”.

Ikinkithatakotziro Jesús itziwintaita

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ipoña ipokaiyakini jiyotaani Juan, josampitapaakiri Jesús, ikantziri: “¿Iitama kaari itziwintanta piyotani? Notziwintapiintaka naaka, ari ikimitari iijatzi jiyotaani Fariseo-paini”. ¹⁵ Jakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Aririka intsipataiyaari aawakaachari, ¿arima jowashiriniintatitya? Aryaajaini paata, aririka jagaitakiri iimintaitari, aripaiti intziwintaitya. ¹⁶ Apaani pajjatori ikithaataitari, aririkami jowapatankaitantyaawo osapiki owakiraari, ari osagaapirotanaki aririka aminthatanatyaarika owakiraari. ¹⁷ Iijatzi okimitari, tii okantzi pajjatori mishinantsinaki jowantaityaawo iiryaari jimiritaitari. Aririka jowantaityaawo, ari intankanaki, apaawaitashitaty jimiriitari, iijatzi mishinantsinaki. Iri kamiithatatsi owakiraari mishinantsinaki jowantaityaawo, iiro apaawaitanta apitiroiti”.

Irishinto Jairo opoña tsinani otirotsitakiriri iithaari Jesús

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Tikira ithonkiro jiñaawaiti Jesús, ariitapaaka jiwari, ipinkathatapaakiri, ikantapaakiri: “Kamaki nishinto, iro nopokantari piyaati nopankoki potirotantyaawo kapichiini pako, añaagaita”. ¹⁹ Ari jyaatanaki Jesús, iijatzi jiyotaani joyaatanakiri. ²⁰ Okanta mantsiyatatsiri tsinani, oiyiki osarintsi osokaawaitaka, tzimakotaki 12 osarintsi, okinashitapaakiri itaapiiki Jesús, otirotakiro opatziki iithaari. ²¹ Tima okantashiritakitziri: “Aririka notirotakiro iithaari, ari noshintsitai”. ²² Ip-

ithokashitanakawo Jesús, ikantziro: “Thaaminta pinkantanaiya nishinto, oshinchagaimi pawintagaana”. Apathakiro ishitanaki omantsiyanka tsinani. ²³ Ikanta jariitapaaka Jesús ipankoki jiwari, jiñaapaatzi jyowiwintzirori kamaintsiri, oiyiki atziri kamiñiinkataintsiri. ²⁴ Ikantapaakiri Jesús: “Pijiyiki, tii okami piraakotaiyakarini, aña imakoryaatzi”. Thainka jowaitakiri Jesús. ²⁵ Ipoña jomishitowapaakiri maawoni, tyaapaaki Jesús, joirikawakotapaakiro, piriintanaa iintsi. ²⁶ Tii jimanakotanaka jantakiri Jesús, ikimakoitanakiri maawoni.

Joshinchagairi Jesús kaari okichaatsini

²⁷ Ikanta jawijanaki Jesús, ipatzimatanakiri apiti kaari okichaatsini, ikaimotziri, ikantzi: “Ucharini David-ni, pinishironkataina!” ²⁸ Irojatzari jariitantapaakari pankotsiki, iijatzari kaari okichaatsiri irirori. Ipokashitapaakiri okaakiini, josampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Pikinkishiryama iiroka ari nowawijaakotaimi?” Ikantzi irirori: “Jii, aritaki pimatakiro nowinkathariti”. ²⁹ Jakotanaki Jesús, ipampiyookitakiri, ikantziri: “Oshinchagaimi pikimisantaana”. ³⁰ Apathakiro jaminanai kamiitha. Ishinchiinkatawairi, ikantziri: “Tii nokowi pinkinkithatakotina noshinchagaimi”. ³¹ Ikanta jijaatai, ikamantantanaki, ithonka ikimakoitanakiri Jesús.

Iñaawaitakaitziri masontzipaantiri

³² Ipoña jamaitapaakiniri Jesús piyarishiritatsiri, masontzipaanti ikantaka. ³³ Ari joshinchaawakiri Jesús jirika, ñaawaitanai imasontzipaantitakaawitari piyari, tima jotyaaantapithatakiri iwiyariti. maawoni jiyokitziwintanakiri Jesús, ikantashiritaitanaki: “Tii añaapiintzi oiyariri jirika anampiki Israel-ki”. ³⁴ Iriima Fariseo-paini ikantayini irirori: “Jimatakaatziiri ijiwari piyariiti joshinchaantariri piyarishiritatsiri”.

Sampainkataki pankirintsi

³⁵ Ithonka jijaayitaki Jesús maawoni nampitsiki, jiyotaantayitaki japatotapiintaita. Ikinkithatakotapiintakiro Kamiithari Ñaantsi tsika onkantya impinkathariwintantai. Joshinchaayitakiri maawoni, tikaatsi mantsiyarintsi pomirintsizimotyaarini. ³⁶ Iñaayitzi oiyiki apatowintariri, antawo Jesús jitakoshiritakari, ikantaki: “Imapiro jashironkaayitaka jirika atziripaini.

Ikimitakari oijya iirorika itzimi aamaakowintyaarini”. ³⁷ Iikiro ikantanakitziri jiyotaani: “Ikimitakawo jirikapai ni atziri, osampainkatzi pankirintsi, tiimaita itzimapirotzari atziri oiyipataironi. ³⁸ Pamañari Awinkathariti jotyaaantiita oiyiki jatatsini atziriki, tima tzimatsi oiyiki kimisantayitaatsini”.

Jiyoshiitaki Jesús 12 Otyaantapirori

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 Ipoña jiyoshiitaki Jesús ikaatzi 12 jiyotaani, jimatanaakiro irirori joshinchaayitairi mantsiyari, iijatzari ikaatzi piyarishiritatsiri, tima ipasapiyaakari itasonkawintantzi. ² Jirika ikaatzi 12 jiyoshiitakiri Jesús: Itanakawori Simón, jiiitakiri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés, iririntzi Pedro. Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipatakari iririntzi Juan. ³ Ipoñaapaaka Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo kowakowitariri kiriiki iijininika, ipoñaapaaka Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ⁴ ipoñaapaaka Simón, jiiitakiri iijatzari Kisakowintantani. Ipoñaapaaka iwiyaantapaakawori Judas Iscariote, iritaki pithokashitaintanchari.

Jotyaaantakiri kaataintsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Ipoña jotyaaantakiri Jesús kaataintsiri 12, ikantawakiri: “Iiro pikini isaikayitzi atziri kaari ajyininikata aaka, iiro pikini iijatzari inampiki Samaria-jatziiti. ⁶ Iri pitapaintya piyaatashitiri ikaatzi icharinitari Israel-ni, kimitakariri oijya itzipinawaita. ⁷ Tsikarika pinkinayitaki pinkamantanti, pinkanti: ‘Irootaintsi impinkathariwintantai Inkitijatzari’. ⁸ Poshinchaayitairi maawoni mantsiyari, pañaakaayitairi kamawitachari, poshinchagairi pathaawaitatsiri, iijatzari piyarishiritatsiri. Tima nishironkataari pinayitaki, iiro piñi inkowakoitimi. Iro pimatanaari iiroka pinishironkayitantai iijatzari. ⁹ Iiro paanaki piiriikiti pithaati, ¹⁰ iiro paanaki iijatzari pithaati, iiro paanaki apiti piithaari, pi-zapato-ti, pikotzikiiro, tikaatsi paanaki. Tima ikantaitzi: Impinaitiri antawaitatsiri.

¹¹ Aririka pariitya nampitsiki, paminapaaki aapatziyimi ni, iri pisaikimotapaaki, irojatzari pawijantatyaaari pashiniki nampitsi. ¹² Ari pariitatyaaari pankotsiki, piwithatapaatyaari ikaatzi saikatsiri. ¹³ Aririka jaawakimi kamiitha irirori, ari isaikai kamiitha okaatzi piwithatapaakari. Irooma iirorika jaawakimi kamiitha, ami-naashitaka piwithatapaakari. ¹⁴ Iirorika jaapatziyaitzimi, iirorika ikimisantaitzimi iijatzari, pawijapithatiri, potikanairo piipatsikiiti. ¹⁵ Tima iriitaki imapiroitiri paata jowasankaititiri jirika, ari anaanakiro ikantaitakiri Sodoma-jatzari ipoña Gomorra-jatzari. Imapiro”.

Inkimaatsitakaitatyimi paata

¹⁶ “Notyaantatziimi naaka. Pikimiwaitakari jotyaaantaitziri oijya ipiyota piratsi katsimari. Ontzimatyii pinkimitakotyaari kokiyantzi maanki. Ontzimatyii iijatzari pinkimityaari shiro tii ikatsimawaitzi. ¹⁷ Paamaakowintya. Tima jaakaantaitatyimi jiwariipainiki impajatakaantaitimi japatotapiintaita. ¹⁸ Ompoña jaayitanakimi pinkatharintsiki, okantakaantziro pawin-

taana ari pikinkithatakotaina, irojatzi inkimantaiyaari iriroriiti, iijatzi pashinijatzzi atziri kaari ajyininkata. ¹⁹ Aririka piñaakiro jaayitanakimi, iiro pikantashiriwaitzi: '¿Iitama nonkantapaakiri?' Tima tzimatsi yotashiritakaimini oita piñaanityaari. ²⁰ Iiro piyotashitanakawo oitya piñaanityaari, Tasorintsinkantsi poñaachari Ashitzimiriki, iri yotakaimironi oita pinkantayitapaakiri. ²¹ Ari iñaitaki aakaantirini iririntzi jowamaakaanitiri. Piñi aakaantirini itomi. Piñi tsitokakaanitirini ashitariri ikisaniintanakiri. ²² Ojyiki piñi iiro inkisaniintaitimi okantakaantziro pipairyagaana pikimisantaana, ari pinkantaitati iiro pawintaiyaana, aritaki nowawijaakoshiritaimi. ²³ Aririka inkisaniintaitanakimi nampitsiki, pawijyi pashiniki nampitsi. Tima tikira pithonkiro pinkinayiti maawoni nampitsiki tsika isaikayitzi Israel-mirinkaiti, irojatzi impiyantaiyaari jirika Itomi Atziri. Imapiro.

²⁴ Tii jiñaitzi apaani yotaari janaakotiri yotairiri. Tii añai iijatzi onampitaari janaakotiri onampitariri impinkathaitiri. ²⁵ Apa añi iiro kantatsi yotaari inkimitakotaiyaari yotairiri pairani. Ari ikimitari iijatzi onampitaari. Ikisaniintaitakina naaka iroñaaka, ikimitakaan-taitakina naakami Beelzebú, iwinkathariti piyari. Iiroka imapiroiti inkisaniintaitimi pikimisantaana".

¿Iitaka ampinkathatiri?

(Lc. 12.2-9)

²⁶ "Iiromaita pipinkashiwaitari jirikapaini. Ontzimatyii onkoñaatakoyitai manakowitainchari, oñaagantairo kaari ikimathawiita pairani. ²⁷ Apaniroini niyotakaayitaimiro iiroka jirokapaini, tii jiyotzimaitawo thainkantaniri, iirokamaitaka kinkithatakaayitairini. ²⁸ Iiro pipinkashiwaitari tsitokimini, iiro jimatziro jotyaantimi sarinkawiniki. Aña iri pimpinkathatai Pawa, iriitaki matzirori jotyaantantzi sarinkawiniki. ²⁹ Pamini, tii ipinapirowita tsmiripaini, iro kantzimaitacha jiyotzi Pawa aririka inkamagaanti apaani. ³⁰ Jiyotsitawo Pawa okaatzi tzi mayitatsiri aishi. ³¹ Piñaakiro, jaamaakotari Pawa tsmiripaini, iiroka jimapirotzi jaamaakotzimi. Iiro pipinkashiwaitari kisanintimiri. ³² Aririka pinkantiri pijyininka: 'Nopinkathatairi Jesús', aritaki nonkantairi Ashitanari Inkitijatzzi: 'Paapá, ipinkathataana jirika, ajyininkataari'. ³³ Irooma pinkantiririka pijyininka: 'Tii nopinkathatzi Jesús', ari nonkimityaari naaka, nonkantairi Ashitanari: 'Paapá, tii nonkimitsityaari ipinkathatana jirika, tii ajyininkataari'".

Ikinkithatakota Jesús

(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ "Tii nokowi onkompitzimotimi. Tii apa nompoki jaapatziyawakaiya atziri. Aña iro nopokantari onkimiwaityaawo namatyimi owathaamintotsi jantaminthatawakaantyaari.

† Kantakotachari jaka "tii ipinapirowita tsmiripaini", tima kantatsi jamanantaitantyaari apapintyakiroini kiriiki inkaati apiti tsmiriri.

³⁵ Aña iro nopokantakari:

Inkisaniintantyaariri atziriiti iwaapatitari, Onkisaniintantyaawori tsinani onaanatitari, Onkisaniintantyaawori tsinani ayiro.

³⁶ Iri pithokashitawakaachani atziriiti inkisaniintawakaiya ikaatzi isaikapankotawakaiyani.

³⁷ Iro kamiithawitachari pitakoyityaari piwaapati, pinaanati, powaiyanipaini. Iro kantzimaitacha iiorika pimapirotanaki pitakoyityaari pijyininka, tiira pityaaryootzi pitakotaana naaka. ³⁸ Ontzimatyii pintyaaryoowintiro nokinkithatakotakimiri, onkantawitya impaikakoitimi. Aririka powajyaantakiro, tii pityaaryoowintziro pikimisantana. ³⁹ Ikaatzi itakowaitachari apaniroini jantayitziro inintashitari, aritaki impiyashitaiya. Iriima inkaati kamawintinani jantanairo nokowakairiri, aritaki jawijakoshiritai".

Impinayitairi

(Mr. 9.41)

⁴⁰ "Iitarika aapatziyimini, naaka jaapatziyaka. Ari okimitari iijatzi, iitarika aapatziyinani naaka, iri jaapatziyaka Ashitanari otyaantakinari jaka. ⁴¹ Iitarika yotimini kamantantaniri pinatzi, impoña jaapatziyanakimi, ari pinkaatairi impinataimi Pawa paata. Ari okimitari iijatzi, iitarika yotakimini kamiithashiriri pikimisantanai, ipoña jaawakimi kamiitha, ari pinkaatairi impinataimi Pawa paata. ⁴² Aririka jiyoitimi iirokatakai niyotaani, iro ipantzimiri pimiri, jiyotzi Pawa, iriitaki pinatairini itakotakimiri".

Jotyaantziri Juan jiyotaani

(Lc. 7.18-35)

11 Ithonkakiro Jesús jiyotaakiri 12 jiyotaani. Awi-janaki inkamantanti maawoni nampitsiki.

² Ikanta Juan owiinkaantantiri jomontyaitakiri chapinki, ikimakotakiro jantayitakiri Cristo, jotyaantakipiti jiyotaani, ³ josampitiri Jesús, inkantiri: "¿Iirokama jiitaitziri, 'Pokatsini?' Kaaririka iiroka, ¿Tzimatsima pashini pokatsini?" ⁴ Ikanta jariitaka jotyaantani Juan, josampitapaakiri Jesús. Ari jakanaki irirori, ikantzi: "Aririka pimpiyanai, pinkamantapairi Juan okaatzi pikimakiri, okaatzi piñaakiri nantayitakiri iijatzi. ⁵ Naminakaayitairi kaari okichaatsini, naniitakaayitairi kisopookiri, noshinchaayitairi pathaawaiwitachari, nokimakaayitairi ashikimpitari, nañaakaayitairi kaminkari, nokinkithatakotainiri Kamiithari Ñaantsi ashironkainkaripaini. ⁶ Inkimoshiriwintaina kaari kisoshiriwintinari".

⁷ Ikanta ipiyanaa jiyotaani Juan, josampitanakiri Jesús apatowintakariri, ikinkithatakotziri Juan, ikantzi: "¿Iitama pikinkishiritakotariri piñaakiri chapinki otzishimashiki? ¿Iriima piñaaki ojyawori sawoo opiyonkatonkitakairo tampiya okantakaari tii ithaamintashirita?"

⁸ ¿Piñaakirima jowaniinkataka ikithaata? Aña tii. Ikaatzi owaniinkatachari ikithaata, isaikapankotziri pinkatharintsi. ⁹ Piyaatashitakiri piyotaki kamantantaniri jinatzi. Tima jimapirotatziro janaakiri Kamantantaniriiti. ¹⁰ Iritaki josankinatakaotaki pairani, jiñaanatziri Pawa Ito-mi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantaki ityaawoni inkinkithatakotimi, Iriitaki witsikaantimini tsika pinkinapaaki iiroka.

¹¹ Pinkimi nonkanti naaka: Ojyiki atziri tzimawitanchari, tikaatsimaita anairini jiyotanitakarani Juan. Iro kantzimaitacha inkaati ipinkathariwintairi Inkitijatzzi, tsinampashiritaatsiri janta, janaakotairi irirori Juan. Imapiro. ¹² Jitakawo pairani Juan ikinkithatakaakimi, tzi-matsi ojyiki kowanakirori shintsiini iñiuro impinkatharitari Inkitijatzzi. Antawoiti ikowanaki iñiuro ojyawaitakawo ishintsitaitzi jowayiritaitya. Irojatzzi ikantaita iroñaaka.

¹³ Pairani tikira itzimi Juan, tzimawitacha Kamantantaniri opoña Ikantakaantaitani. ¹⁴ Iriima Juan, iriitaki ikinkithatakoitakiri pairani, iriitaki Elías-tatsiri piyaatsini. ¹⁵ Kowirori inkimathatiro, inkimisanti. ¹⁶ Nokimitakaantakimiri naaka kojyikawairintzi iintsi aririka imaananiwaiti, ¹⁷ ikantayini: 'Thami ajyowiwaiti amajyitanyaaari'. Iromaita ikowi. Ikantayini iijatzzi: 'Incha ampampithai owashiritanyaaari'. Tii ikowiro iijatzzi. ¹⁸ Ari pikimitayakarini iirokaiti. Piñaawitawakari Juan itzita-paakawo owanawontsi, tii jimiritawo kachori, pikantayakirini: 'Ipiyarishiritatzzi, iro itziwaitantari'.

¹⁹ Ipokawitaka Itomi Atziri, tii itziwitawo irirori owanawontsi, imiritawo kachori iijatzzi. Pikantayakirini: 'Kaaripirori jinatzi jirika, niyawairintzi, shinkiryaaantzi jinatzi. Jaapatziyari kowakotziriri kiriiki iyyininka, jaapatziyitari kaaripiroshiriri'. Tikaatsi oitya, tima apaani yotaniri ari jiyotairi paata imapiro jiyotanita, aririka jiñaayitakiro onkaati awijayitaatsini".

Ikantamachiitziri kisoshiriri nampitsiitiki

(Lc. 10.13-16)

²⁰ Ipoña ikinkithatakotanakiri Jesús ikaatzi ñaayiwitakawori itasonkawintantaki nampitsiki, tiimaita jowajyaantziro ikaaripiroshiritayini. Ikantanaki:

²¹ "Ikantamachiitziri Corazín-jatzzi, iijatzzi Betsaida-jatzzi. Iñaa-yiwitakawo notasonkawintantayitaki, tiimaita ikimisantayini. Iriimi ñaakinanimi Tiro-jatzzi iijatzzi Sidón-jatzzi, aritakimi jowashiritakotatyaaami ikaaripiroshiriyitzi, jowajyaantakiro. Inkimisantaimi maawoni iriroriiti. ²² Aririka jaayitairi paata kamiithashiriri, iiro jimapiroitziri jowasankitaayitairi Tiro-jatzzi iijatzzi Sidón-jatzzi. Iriima Corazín-jatzzi, iijatzzi Betsaida-jatzzi, iri jimapiroyitai jowasankitaayitairi. ²³ Iijatzzi inkimitagaiya Capernaum-jatzzi, ikinkishiritayakani irirori jijaatai inkitiki, iro kantzimaitacha owanaa ik-

† Tima jirikaiti Corazín-jatzzi ipoña Betsaida-jatzzi Judá-mirinka jinayitzi. Iriima Tiro-jatzzi ipoña Sidón-jatzzi pashinijatzzi atziri jinayitatzzi, tii iyyininkatari Judá-mirinkaiti.

isoshiritaki, jiyaayitai ikinayitzi kaminkari. Iri ñaakironimi pairani Sodoma-jatzzi okaatzi jiñaakiri Capernaum-jatzzi, inkimisantaimi irirori, iiro japirotzirimi pairani Pawa saikaiyatsinimi iroñaaka. ²⁴ Aririka jaayitairi paata kamiithashiritaintsiri, iri jimapiroitairi jowasankitaapiroitairi Capernaum-jatzzi, anaanakiro jowasankita-gaitakiri pairani Sodoma-jatzzi".

Pimpokashitaina naaka, ari piñiuro nimakoryaakaayitaimi

(Lc. 10.21-22)

²⁵ Ipoña jamanamanaatanakari Jesús Ashitariri, ikantanakiri: "Paapá, iiroka pinkathariwintziriri maawoni inkitijatzzi, iijatzzi maawoni kipatsijatzzi, ojyiki nopaa-soonkitakimi. Tima iiroka yotakaayitairiri kimitakariri iintsi intsinampashiritai, kaari jiyotzi yotaniriiti. ²⁶ Tima irootaki inimotakimiri". ²⁷ Ipoña ikantanakiri piyowintakariri: "Iri Ashitanari yotakaakinawori maawoni. Apaniroini ikanta irirori jiyopirotona naaka tima Itomi jowana. Ari nokimitakari iijatzzi naaka apaniroini niyopirotziri. Ippoña jiyoyitairi inkaati niyotakaayitairi naaka. ²⁸ Aririka piñiuro pimakoshiriwaiti, piñiuro oitya pimpakoowaityaari, pimpokashitaina naaka, pinkamantainawo, aritaki nimakoryaakaayitaimi. ²⁹ Iiro pimanintziro pimpakoowaityaari, naakataki ompiratzi-imiriri pantiro. Tzimatsi niyotaimiri, tii nowatsimaashiriwaitantzi naaka, tsinampashiri ninatzi. Ari piñiuro nimakoryaashiritakagaimi. ³⁰ Tima okaatzi nompiratantziro naaka, tii opomirintsipirota".

Ikinkithatakotziro Jesús kitiiyiri jimakoryaantaitari

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12 Okanta kitiiyiri jimakoryaantaitari, ikinanaki Jesús pankirintsimashiki. Tima itajyaiyatziini jiyootaani, joyiikitanaki okithoki pankirintsi joyaari.

² Jiñaakiri Fariseo-paini, ikantanakiri Jesús: "Paminiri piyootaani. Jiroka kitiiyiri jimakoryaantaitari inatzi, tii oshinitaantsitzi joyiikiwaiti". ³ Jakanakiri Jesús ikantanakiri: "¿Tiima piñaanatakotziri ikantakota David-ni, aantawitakariri itajyi itsipayitakariri ikaataiyini? ⁴ Ityaaki tasorintsipankoki, jowakawo tasorintsitanta, jatyoatakiri itsipayitakariri. Tii oshinitaantsiwita, apa jowapi-intawo Ompiratasorintsitaari. ⁵ Josankinawitaka iijatzzi pairani Ikantakaantaitani, okantzi: 'Tiro pantawaitantawo kitiiyiri jimakoryaantaitari'. Iro kantzimaitacha jiyaatapiintzi Ompiratasorintsitaari kitiiyiriki jimakoryaantaitari tasorintsipankoki, jantawaitapiintzi. Tikaatsi kijyirini. ⁶ Nokantzi naaka, iinitatsi jaka impinkathapiroitiri, iri anairori tasorintsipanko. ⁷ Iro josankinaitantakariri pairani, kantatsiri:

Tii nokowi pamayitaina pipira pintayinari, Iro nokowapirotaki pitakotaiyaari pijyininka.

Iro pinkimathatirimi iiroka jiroka, iiro pikijyimawaitziri jirikapaini, tima tii ikaaripiroshiritzi. ⁸ Jirika Itomi Atziri ipinkatharipirotzzi irirori, janairo kitiiyyiri jimakoryaan-taitari”.

Atziri kisowakori

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Ipoña jawijanai Jesús, ityaapai japatotapiintaita. ¹⁰ Ari isaikakiri kisowakotatsiri. Ikanta Fariseo-paini, josampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Kamiithatatsima posh-inchiiri kisowakori kitiiyyiri jimakoryaantaitari?” Iro josampitantariri inkini inkantakotiri. ¹¹ Ipoña jakanakiri irirori, ikantanakiri: “Tii paminashitari pojyati aririka jotitya omoonaki kitiiyyiri jimakoryaantaitari, pitakotari, pinoshikiri. ¹² Iri jitakopiroita atziri, janairi oijya. Tima tii okaaripiroshiritakaantzi anishironkatanti kitiiyyiriki jimakoryaantaitari”. ¹³ Jiñaananakiri kisowakori, ikantziri: “Pinthaaryaawakotai”. Matanaka atziri, akotsitanai, okimitanaawo pashini jako. ¹⁴ Ari iki-saiyanakani Fariseo-paini. Jataiyakini, ikinkithawaitaiyini, ikantzi: “¿Tsika ankantakirika Jesús, ampiyakaantyaariri?”

Josankinatakoitsitakari pairani Jesús

¹⁵ Ikanta Jesús, yotaki ikowaitatzi intsitokaitiri, irootaki jawijantanaari. Ari jyaatanakiri oiyiki atziri, joshinchaaki oiyiki mantsiyari. ¹⁶ Ikantayiwitakari: “Iiro pikinkithatakotana”. ¹⁷ Ari imonkaatari josankinatakaayitakiriri pairani Kamantantaniri Isaías-ni, ikantzi:

¹⁸ Jirika nompiratani, iriitaki niyoyaakiri. Nitakotani jinatzi, iri oimoshirinkanari. Kiso jowiri Tasorintsinkantsi, Ikinkithatakagairi kaari ajyininkata, ikamantairi tyaaryootatsiri.

¹⁹ Iiro ishinchinikawintawaita apaniroini irirori, Iiro ikimaitziri inchiraachiraati inkinkithatakotya, ²⁰ Iiro jimapirotziro irirori isataapirotziro sonkari sa-taawitainchari,

Iiro joitsiwakiri paampariminki kapichiwitainchari ipaampataki, Irojatzzi inkisirinkantaiyaawori jiñaitairo tyaaryootatsiri. †

²¹ Iriitaki jyaakoniintairi kaari ajyininkata impairyagairi iwairo.

Ookimotziriri Tasorintsinkantsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²² Ipoña jamaitakiniri Jesús piyarishiritatsiri, ikamampotaakitakaakiri, imasontzipaantitakaakiri iijatzzi. Joshinchaawakiri, aminanai kamiitha, ñaawaitanai iijatzzi.

²³ Iyokitzi ikantanaka maawoni atziri, ikantaiyanakini: “¿Iriima jirika charinitariri David-ni?” ²⁴ Ikanta iki-maiyakini Fariseo, ikantaiyanakini irirori: “Jirika atziri joshinchaatziiri ashitariri piyari iitachari Beelzebú, irootaki jowawijaakotantariri ikaatzzi ipiyarishiritaiyini”.

²⁵ Jiyotakotzimaitakari Jesús ikinkishiritakari, ikantanakiri: “Aririka jantaminthatawakaiya atziri ipinkathariwintaitziri, ari jiñaakiro jowapintawakaiya. Iijatzzi okimita aririka jantaminthatawakaayitaiya inampiki atziri, ari jiñaakiro jookawintawakaiya inampiki.

Aririka jantaminthatawakaiya atziri ikaatzzi isaikapankotawakaa, ari jiñaakiro jookawintawakaiya ipankoki. ²⁶ Ari inkantyaari iijatzzi piyari aririkami jantaminthatawaiya. ¿Iiroma ithonka aririka jookawintawakaanatya? ²⁷ Iriirikami kamaari Beelzebú oshinchiinani naaka, ¿irijatzzima kamaari oshinchiiriri piyootaanitairi iiroka jowawijaakotantariri kaaganiritatsiri? Aririka okanta pikinkithatakotatziiri piyootaanani, ari inkisantakimiro okaatzzi pikantakiri. ²⁸ Tima Tasorintsinkantsi poñaachari Pawaki oshinchaanari naaka nowawijaakotantariri piyarishiritatsiri. Irijatzzi Pawa omapokakimiri iiroka ipinkathariwintantzi. ²⁹ Aririka inkowaiti inkoshiitiri shintsitatsiri kamiitha atziri, ontzi-matyii jitaitawatyaari joojoitiri, onkantya iiro ikisakowintantawo jashiwitari aririka jayitsiitiri. ³⁰ Tima ikaatzzi kaari aapatziyanari naaka, iriitaki kisaniiintanari.

Inkaati kaari imitakotinani joyiipatakotina, japaatakotatyaana. ³¹ Iro kanzimaitacha nokantzi naaka: Kantatsi impiyakotairi Pawa inkaati kaaripiroshiriwintachani, ari inkimitagairi ñaawaiwitawori kaaripirori ñaantsi. Iriima ookimotakirini Tasorintsinkantsi, iiro ipiyakoitairi. ³² Ari okimitsitari iijatzzi: Kantatsi impiyakotairi Pawa ookimowityaarini Itomi Atziri, iriima inkaati kijiyimatakirini Tasorintsinkantsi, iiro ipiyakoitairi.

³³ Okimiwaitakawo aririka iñaitiro kamiithari chochoki, jiyotaitzi kamiithari inatzi owaato tsika opoñaaka chochoki. Ari okimitari iijatzzi aririka iñaitiro chochoki piyantatsiri, jiyotaitzi kaaripirori onatzi owaato tsika opoñaaka iroori. ³⁴ Pikimitakari maanki, kaaripiroshiri pikantaiyakani. Tikaatsi pinkinakaairo piñaawaitiro kamiithari, tii opantawo pikinkishiritari, irootaki okaaripirotantakari piñaawaitiyitzi. ³⁵ Apaani kamiithashiriri ikinkishiritawo kamiithari, irootaki okamiithatantari jantayitzi. Iriima kaaripiroshiritatsiri tii ikinkishiritapiintawo kamiithari, irootaki okaaripirotantari jantayitzi. ³⁶ Irootaki nokantantari naaka, aritaki jaminakoyiitairo paata okaatzzi kaaripirori iñaaniiyitairi. ³⁷ Kamiitharika okaatzzi piñaaniiyitairi, ari jaapatziyaitai-

† *Ojyakaawintachari sonkari ipoña paampariminki tsiwaki-mataintsiri, iriitaki atziiriti kimisantawitachari kapichiini, ashironkaashiriyitachari, mantsiyashiriyitatsiri, shipitashiriyitatsiri, tima aritaki inishironkaitairi Jesús jirikaiti, iiro ishinitziri jashironkaayitaiya, ña aawiyashiri inkantakaayitaiyaari, joshiripiroiyitaiya.*

mi. Irooma tiirika okamiithatzi, inkantayiitaimi: 'Kaaripiroshiri pinatzi, ojjiki pinkimaatsitaiya' ".

Ikowawita kaaripiroshiriri intasonkawintantaiti
(Lc. 11.29-32)

³⁸ Ipoña jakanaki Fariseo-paini itsipatakari Yotzinkariti ikantanaki: "Yotaanarí, nokowi noñiimi pintasonkawintantaiti". ³⁹ Ari jakanaki Jesús ikantzi: "Kaaripiroshiriri pinaiyini iiroka, pithainkani powakiri Pawa, pikowaiyini piñiina nontasonkawintantaiti. Iiromaita noñaayimiro, apa piñiira kimityaawoni awijyimotakiriri pairani Jonás, ⁴⁰ iniyantakariri kimitariri antari omani, tima mawa kitiijyiri isaikaki imotziki. Ari inkimityaari iijatzí Itomi Atziri inkitawitapaintya mawa kitiijyiri kipatsiki. ⁴¹ Paata aririka jaminakoyiitairo okaatzi jantayiitzi, ari jiyakowintaimi Nínive-jatzi, tima ikimisantairi pairani Jonás jowajyaantanairo ikaaripiroshiriritaiyani. Jirika saikimotakimiri iiroka janairi Jonás. ⁴² Paata aririka jaminakoyiitairo okaatzi jantayiitzi, ari iyakowintaimi tsinani pinkatharitsiri pairani nampitsiki Sabá, tima opokashitakiri yotaniri pinkathari Salomón, okimisantairi. Jirika saikimotakimiri iiroka janairi Salomón".

Ipiyashitanta piyari
(Lc. 11.24-26)

⁴³ "Okimiwaitakawo isaikashiritantayarimi piyari apaani atziri, ipankotsititakawomi jañaantari. Aririka jookawiiyaari, awijakowitaa atziri isaikantakariri piyari. Ikinawaiwita otzishimashiki, iiro iñi tsika isaiki. ⁴⁴ Impoñaatya inkantashiritai piyari: 'Nompiyai nopankoki tsika nopoñaaka'. Piyaa piyari, iñaapairi atziri kamiitha opishitaka jañaantari, owaniinka okantaka. ⁴⁵ Impoña jiyaatashitakiri mapirotzirori ipiyaritzí, inkantakariri: 'Thami aati nopankoki, pintsipatina ampinkathariti'. Jamaki inkaati 7. Ari jashironkaapirotaiya jirika atziri, iiro ikimitaa jashironkaawita pairani kapichiini. Ari pinkimaitaiyaari iirokaiti".

Ikinkithatakotziro Jesús inaanati ipoña iririntzi
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Iikiro ikinkithatakotziro Jesús apatowintakariri, ariitapaaka inaanati otsipatakari iririntzipaini, okatziyapaaka jikokiroki, okaimakaantapaakiri. ⁴⁷ Ikantawitakariri: "Ari ariita pinaanati otsipatakari pirintzipaini, okowi oñiimi". ⁴⁸ Ari jakanaki ikantzi: "¿Tsika otzimikama pikinkishiritaiyarini iro nonaanatitari, iri niritzitari?" ⁴⁹ Jookotanakiri ikaatzi jiyotaapiintakiri, ikantzi: "Jirikapaini iriitaki nokimitakaantairi niritzitari, irootaki nokimitakaantairi iijatzí nonaanati. ⁵⁰ Tima maawoni antanairori ikowiri Ashitairi Inkitijatzí, iriitaki niritzitari, irootaki notsirotaari, irootaki nonaanatitari".

Jojanyaawintziri Jesús pankiwairintzi
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 Ipoña ishitowanai Jesús pankotsiki, jatanai inkaarithapiyaaki. Ari isaikapaaki. ² Ipiyowintapaari iijatzí ojjiki atziri. Iñaaki othataka pitotsi, otitapaaka, saikapaaki. Katziyaiyakani atziri irirori inkaarithapiyaaki. ³ Jojanyaawintatziiniri okaatzi ikinkithatakairiri, ikantzi: "Tzimatsi pankiwairintzi jatatsiri impankiti. ⁴ Ikanta jookakitakiro iwankiri, tzimatsi ookakitapainchari aatsiki, ipokapaaki tsimiri, jowapaakawo. ⁵ Tzimatsi pashini ookakitapainchari omapipookitzi, ari oyoookawitanakari thaankipiroini. Tii otontapathatatzí kipatsi, ⁶ sampiyashitanaki pankirintsi ishintsitapaaki ooryaatsiri, tii otyaapirotzi oparitha inthomainta. ⁷ Tzimatsi pashini ookakitapainchari kitochiimashiki, anaanakiro kitochi oyoookanaki, kamanaiki pankirintsi. ⁸ Irooma pashini ookakitapainchari okamiithapathatzi kipatsi, saankana oyoookanaki, kithokitanaki maawoni. Tzimayitanai okithoki apaanipaini okaatzi jyoookapaintsiri. Apaani jyoookapaintsiri kithokipirotanaki, pashini ojjiki piyokiniintanaki, pashini iipiyokiini okithokitanaki. ⁹ Kowatsiri inkimathatiro, jowakimpitatzí inkimisantai".

¿Itama jolyanyaawintantawori Jesús?
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Ipoña josampitakiri jiyotaani, ikantziri: "¿Oitama jolyanyaawintziri pikinkithatakairi atziripaini?" ¹¹ Jakanaki Jesús, ikantzi: "Ishinitaitzimiro iirokaiti piyotairo tsika ikanta ipinkathariwintantaiti Inkitijatzí, iriima jirikaiti tii ishinitaitziniri irirori. ¹² Iitarika otzimimotakiri, ari ontzimimopirotairi ojjiki. Iriima kaari otzimimotzi, iikiro iñaatyiro iiro otzimimopirotairi. ¹³ Irootaki nojanyaawintantawori jiroka, onkantawitya jamini jirikaiti, kamampotaaki inkantya. Ari inkimawityaawo, matakimpita inkantayitya. ¹⁴ Iriitaki ikinkithatakotakiri pairani Isafas-ni, ikantaki: Pinkimawitya, matakimpita pinkantya. Paminawitya, kamampotaaki pinkantya. ¹⁵ Tima kisoshiri ikantaka jirikaiti. Ashikimpita ikantaka. Kamampotaaki ikantaka iijatzí. Irootaki kaari iñaantaawo, Kaari ikimanta, Kaari ikinkishiritanta. Tii ikimisantzi, iiro nowawijaakotairi. ¹⁶ Irooma iiroka kimoshiri pinkantya, tima piñagairo, pikimayitairo iijatzí. ¹⁷ Iro ikowawitakariri pairani Ka-

† Kantakotachari jaka "okaatzi jyoookapaintsiri", kimitaka okaatzi 100 okithoki, pashini okaatzi 60 okithoki, pashini okaatzi 30 okithoki. †† Okaatzi kinkithatakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapichinirika pinkimisantawakiro nokantakimiri, kapichiini piyotairo. Irooma pinkimisantapirotawakirika, ojjiki piyotawakiri, iikiro niyotakaapirotanakityiimiro.

mantantaniriiti iijatzi kamiithashiriri, iñiromi okaatzi piñaakiri iirokai. Ikowawitaka inkimiromi pikimakiri iiroka. Tima tii iñaatyina, tii ikimaiyanani iijatzi. Imapiro”.

Ikinkithatakotziro Jesús joyyakaawintziri pankiwairintzi
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ “Pinkimi nonkinkithatakotimiro okaatzi nojyakaaw-intakiri pankiwairintzi. ¹⁹ Tzimatsi kimirori nokinkithatakotziro impinkathariwintantai Pawa, ti- imaita ikimathatziro. Ikanta ipokaki owaaripiroshiritan- taniri jowajyaantakaapaakiri ikimisantawitanaa. Iriitaki kimitakawori pankirintsi ookakitapainchari aatsiki. ²⁰ Tzimatsi iijatzi thaamintawori noñaani, ikimisantzi thaankiini. Iri kimitakawori pankirintsi ookakita- painchari omapipookitzi. ²¹ Tii jiyotakopirotziro ñaantsi, tii ikisashitawo ikimaatsiwintanakawo ikimisantzi, jowajyaantanakiro. Ikimitakawo pankirintzi sampishitaintsiri tii otyaapirotzi oparitha inthomainta kipatsiki. ²² Tzimatsi iijatzi kimawitawori noñaani, iro kanzimaitacha inintawaitziro inthaamintawaitya, ikinkithashiritakotziro jajyaagawo, irootaki ipiyakotan- takawori noñaani, tii ikimisantzi. Ikimitakawo pankir- intsi ookakitapainchari kitochiimashiki, kaari kithoki- tatsini. ²³ Tzimatsi pashini kimirori noñaani, ikimisan- tanakiro. Ityaaryoowintanairo. Iri oiyakawori pankir- intsi jyookapaintsiri okamiithatzi kipatsi, oiyikipirotanaki okithoki, pashini oiyiki piyokiniintana- ki, pashini iipiyokiini okithokitanaki”. †

Ikinkithatakotziro Jesús pankitziro trigo

²⁴ Ipoña japiitakiro Jesús joyyakaawintziniri, ikantzi: “Jiroka oiyari iijatzi ipinkathariwintantai Inkitijatzi, oiy- yari atziri pankitziro kamiithakiri trigo. ²⁵ Okanta tsiniripaiti imagaiyini jatziritipaini iijatzi irirori, pokaki kisaniiintziriri jamaki trigo-niro, ipankitakiro itsi- pataakiro trigo-pirori, piyanaka. ²⁶ Opoña oiyookanaki trigo-pirori, kithokitanaki. Ari okimitsitakari iijatzi tri- go-niro itsipataakirori. ²⁷ Ikanta jiyotaitakiro, jiyataashi- itakiri ashitawori, ikantaitakiri: ‘Tii opantawo trigo apankitakiri powaniki, ¿iitama otsipatantawori oiy- ookaki trigo-niro?’ ²⁸ Ikantanaki ashitawori jowani: ‘Iri pankitakirori kisaniiintanari’. Ikantzi jatziriti: ‘¿Pikowima nonthokayitairo trigo-niro?’ ²⁹ Jakanaki, ikantzi: ‘Iiro, aamaashitya, ari pinthokakotakiro trigo-pirori. ³⁰ Ari onkantawatyaata ontsipatyaawo oiyooki, irojatzi os- ampatantyaari trigo-pirori. Aripaiti nonkantimiri: Pinthatzinkiro trigo-niro, pintayiro. Poyiikitairo trigo- pirori, powayitairo’ ”.

Joyyakaawintaitziro okithoki oryaanikitatsiri

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ipoña japiitakiro Jesús joyyakaawintakiniri, ikantzi: “Jiroka oiyari iijatzi ipinkathariwintantai Inkitijatzi, okimiwaitakari pankitziro oryaanikitatsiri okithoki pankirintsi. †³² Oryaani okantawita okithotyaaniki, iro kanzimaitacha aririka oiyookanaki, anairo pashini pankirintsi, antawo ontiwayitanaki ari iminkoshityaa- wo tsimiripaini otsimankatapishitaki”.

Joyyakaawintaitziro shiniyakairori tanta

(Lc. 13.20-21)

³³ Jiroka pashini joyyakaawintakiri Jesús, ikantzi: “Ariri- ka ipinkathariwintantai Inkitijatzi, oiyakotawo tsinani witsikirori tanta. Aakiro trigo-pani, otsipataakiro shiniyakairori. Aritaki oñaaki oshiniyi otantanipathati”.

Oita joyyakaawintantawori Jesús ikinkithatakoyitziro

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikantapiintatya Jesús joyyakaawintziro okaatzi jiyotaantziri. maawoni joyyakaawintakiro. ³⁵ Ari imonkaataakari ikinkithatakotakiri pairani Kamantan- taniri ikinkithatakotziro ikantakiri Pawa:

Nojyakaawintatyiniri atziriri onkaati nonkinkithatakotiniriri.

Nooñaawontainiri kaari jiyowita pairani owakiraa iwit- sikantakari kipatsi irojatzi iroñaaka.

Joñaagantziro Jesús kimitawori trigo-niro

³⁶ Ipoña jawijanai Jesús, jookanairi apatowintakariri, jatanaki pankotsiki. Ari josampitakiri jiyotaani, ikantzi: “Piyotainawo okaatzi pojyakaawintakiri. ¿Iita- ma oiyakaawintachari trigo-niro itsipatagaitakirori tri- go-pirori?” ³⁷ Ikantzi Jesús: “Jirika Itomi Atziri iriitaki kimitakariri ashitawori jowani ipankiitakiro trigo-pirori. ³⁸ Jiroka owaantsi irootaki oiyakaawintawori kipatsi asaikantayitari. Jiroka trigo-pirori iri oiyakaawintacha ipinkathariwintairi Pawa. Irooma trigo-niro iri oiyakaawintziri ikaatzi jashitaari Kaaripirori. ³⁹ Jirika kisaniiintantatsiri pankitakirori trigo-niro iri oiyakaaw- intacha kamaari. Kimityaawoni joyiipataitziro okithoki trigo, oiyakaawinta aririka onthonkaiya paata kipatsi. Jirikapaini oiyiipayitakirori okithoki iri oiyakaawintacha maninkariti. ⁴⁰ Pikimaki, japatotakaantaitakiro trigo- niro, itagaitakiro. Iro oiyakaawintacha aririka on- thonkaiya paata kipatsi. ⁴¹ Jirika Itomi Atziri jotyaa- takiri maninkariiti, japatotairi kaaripiroshiritatsiri, tima tii ikowi intsipataiyaari ikaatzi kimisantakiriri. ⁴² Im- poña intagairi kaaripiroshiriri, ari jiraawaityaari jat- sikaikiwaitya inkimaatsiwaitaiya. ⁴³ Iriima kamiithashir-

† Paminiro kantakotachari janta versículo 13.8.

†† Iro ikantakoitzi jaka okithoki oryaanikitatsiri pankirintsi, iitachari mostaza, jyookatsiri inampiki pashini atziri.

itaintsiri, shipakiryaa inkantaiya inkimitaiyaari ooryaat-siri. Isaikimotairi Ashitairi tsika ipinkathariwintantzi irirori. Powakimpitayaawo”.

Ikinkithatakotziri Jesús manachari kiriiki

⁴⁴ Ipoña ikantaki iijatzi Jesús: “Jiroka pashini no-
jyakaawintimiri. Tzimatsi oiyiki kiriiki jimanaitziri
owaantsiki. Ikanta apaani atziri iñaakiri, tii okantzi
jaanakiri, iijatzi imanairi, tikaatsi inkamanti, ikan-
tashiritanaki irirori: ‘Ontzimatyii namanantiro jiroka
kipatsi, ari onkantya nashitanyaaari ikaatzi tzimatsiri
janta’. Ipoña ipimantakiro okaatzi tzimimowitariri, ja-
manantakiro kipatsi. Kimoshiri ikantaka, tima ja-
manantakotakiri oiyiki kiriiki. Ari okimitari iijatzi
ipinkathariwintantzi Inkitijatziri”.

Ikinkithatakotziro Jesús poriryaari pinapirotachari

⁴⁵ Ikantzi iijatzi Jesús: “Aririka impinkathariwintantzi
Inkitijatziri, ikimitari apaani atziri kowatsini jamananti
poriryaari. ¹⁴⁶ Iñaaki poriryaari, ikowapirotaki jayiri.
Ipiyanaa inampiki, ipimantapaakiro okaatzi tzimi-
motziriri, jamanantakiro poriryaari”.

Ikinkithatakotziro Jesús shiryaamintotsi

⁴⁷ Ikantaki iijatzi Jesús: “Aririka impinkathariwintantzi
Inkitijatziri, ikimitari apaani shiryaawairintzi. Jaaki oiyiki
nashiyitachari shima. ⁴⁸ Ipoña inoshikakotakiri oth-
apiyaaki, jiyoshiiyitakiri kamiithatatsiri. Ikaatzi kaari
kamiithatatsini, jookayitakiri. ⁴⁹ Ari onkimitaiyaari paa-
ta aririka onthonkaiya kipatsi. Impokaki maninkariiti,
jiyoshiitairi kamiithashiriri, iijatzi kaaripiroshiriri. ⁵⁰ Im-
poña intagaitairi kaaripiroshiriri, ari jiraawaitaiyaari,
jatsikaikiwaitya inkimaatsitaiya”.

Ikinkithatakotziro Jesús owakiraari ajyaagawontsi ii- jatziri pajjatori

⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “¿Pikimathatakiroma okaatzi
nokantakiri?” Ikantaiyini jiyotaani: “Nokimathatakiro”.
⁵² Ipoña ikantanaki Jesús: “Nojyakaawintiri iwaapati-
itari, tzimatsiri jajyaagawo pinayitachari. Jaapiintziro
pajjatori, jaapiintziro iijatzi owakiraari jajyaagawo. Ari-
taki inkimitaiyaari iijatzi yotzinkariiti aririka im-
pinkathariwintairi Inkitijatziri, jiyotaantairo itawori
pairani, jiyotaantairo iijatzi owakiraataatsiri”.

Ipiyaa Jesús Nazaret-ki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Ithonkakiro Jesús joyyakaawintakiro okaatzi
ikinkithatakotakiri, ari jijaatanai. ⁵⁴ Ikinanai inampiki.
Jiyotaantayitapai japatotapiintaita. Iyokitzi jowiri

† Iro ikantakoitzi jaka poriryaari, okaayitzi poriryaayitatsiri kim-
itawori mapi jiitaitziri “perla”, owanaa inintaitziro. Iro kantzimaitacha
oyiki owinawo.

ikaatzi kimiriri, ikantaiyini: “¿Iitama matakaakiriri jirika
jiyotanitantari, itasonkawintantzi iijatzi? ⁵⁵ ¿Kaarima
jirika itomi kimitapiintzirori inchakota, otomintari
María? ¿Kaarima iririntzipaini jirika: Jacobo, José,
Simón, iijatzi Judas? ^{†56} ¿Tiima ari akaatzi iritsiropaini
anampitawo jaka, iitama pinkatharitakaakiriri?”
⁵⁷ Owanaa ithainkaitakiri, ikisaniintaitanakiri. Iro ikan-
tananakari Jesús: “Jashi jowiro Kamantantaniri
ikimisantaitziri pashiniki nampitsi, irooma inampiki
irirori, tii ikimisantaitziri”. ⁵⁸ Owanaa ithainkimataitakiri
Jesús inampiki, irootaki kaari itasonkawintanta.

Ikamantakari Juan owiinkaantantaniri

(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

14 Ikanta pinkathari Herodes iitachari Tetrarca, iki-
makotakiri Jesús. ² Ikantziri jimpiratani: “Jirika
Jesús iriitaki Juan owiinkaantantaniri. Iri añaagaatsiri,
piñiiri otzimi ishintsinka”. ³ Tima iri Herodes aakaan-
takiriri Juan, joojotakaantakiri, jomontyaakaantakiri.
Iro kantakaantakirori iinawitari iririntzi Felipe iitachari
Herodías. ⁴ Tima ikaminaawitayaari Juan jirika
Herodes, ikantawitari: “Tii okantzi paapithatantiro”.
⁵ Ari ikowawitaka intsitokakaantirimi, Iro kantzi-
maitacha oiyiki ipinkathatakiri Juan, jiyotaiyini Kaman-
tantaniri jinatziri. Ithaawantanakari Herodes atziri, ikan-
tashiritzi: “Aririka nontsitokaantakiri, ari inkisaniin-
takitakina”. ⁶ Okanta imonkaataka kitiijyiri
joimoshirinkawitawo itzimantari Herodes. Ipiy-
otaiyakani iyyininka, joimoshirinkaiyirini. Ari opokapaa-
ki ishinto Herodías, amajyiitapaaki. Oiyiki okamiithatzi-
motakiri Herodes. ⁷ Ikantakiro: “Tzimatsirika oitya
pinkamitarini, ari nompakimiro. Imapiro, jiyotzi Pawa
iiro namatawitzimi”. ⁸ Ipoña okantziro onaanati:
“Pinkantiri inthatzinkakaantiri Juan”. Iro okantanta-
kariri: “Nokowi pamakotakinawo iito Juan samantaki”.
⁹ Ari jowashiritanakari Herodes, tii ikowawita. Iro
kantzimaitacha ikimayakirini iyyininka ikantakirori
inkaanki. ¹⁰ Irootaki ikantantakari inthatzinkaitiri Juan.
¹¹ Jamaitakiro iito, ipakoitakiro aanakinero onaanati.
¹² Ikanta ipokaiyapaakini jiyotaani Juan, ikitatairi. Ari
jiyaatashitanakiri Jesús, ikamantakiri.

Jowakaari Jesús 5000 atziri

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ikanta ikimaki Jesús kamaki Juan, otitanaka pitotsi-
ki jijaatiro otzishimashiki. Iro kantzimaitacha iki-
makoitakiri tsika jijaati, shiyaiyanakani ikinitakiri aatsi-
ki, joyaatanakiri. ¹⁴ Iro jaatakotapaakityaami Jesús,
iñaapaatzi oiyiki piyowintakariri. Jitakoshiritapaakari,
joshinchaaki oiyiki mantsiyatatsiri. ¹⁵ Okanta otsiniri-
ityaanaki, ikantzi jiyotaani Jesús: “Asaikatzi otzishi-
mashiki, aritaki tsiniriityaaki. Pimpakairo pikinkithatzi,

†† Jacobo, irijatziri jiitaitziri Santiago.

jiyaataita atziri nampitsiki jowapaiya".¹⁶ Jakanakiri, ikantziri: "¿Iita jatsipitanyaaawori jiyaayitai? Pimpiri iiroka jowanawo".¹⁷ Ikantanaki jiyotaani: "Tikaatsi nompiri naaka. Apa otzimi okaatzi 5 tanta ipoña apiti shima".¹⁸ Ikantzi Jesús: "Pamakinari jaka".¹⁹ Ikantakiri maawoni atziri: "Pisaikaiyini". Saikaiyanakini atziiriiti. Ipoña jaakiro tanta, iijatzi shima, aminanaki jinoki inkitektiki, jamananaka, ikantzi: "Paasoonki Ashitanari, iirokatakiki pakinawori jiroka noyaari". Ipoña ipitharyaakiro, ipakiri jiyotaani, jowawijaakiniri irirori atziripaini apatotainchari.²⁰ Ari ikaatzi jowaiyakani maawoni, kimaniintaiyakani. Ipoña japatotairo tzimagaaantapaintsiri, jotiyitairo kantziriki, okaatzi 12 jaikitaatsiri.²¹ Kimitaka ikaatzi 5000 shirampariiti owainchari. Tzimitacha tsinani iijatzi iintsipaini owainchari.

Janiitantawo Jesús inkaari

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²² Ipoña ikantairi Jesús jiyotaani: "Thami pitaiyaawo pimontyagai intatsikironta". Ikantakiri iijatzi piyowintakariri: "Kantatsi piyaayitai".²³ Iro ikinantanakari irirori tonkaariki, jamañaari Ashitariri. Okanta otsiniritanaki, saikaki apaniroini Jesús janta.²⁴ Jiwiyaakotaiyaani jiyotaani niyantyaaniki, antawo otamaryaani inkaari, oipiyapiyakotakiri tampiya.²⁵ Okanta okitiijyitzimataki, pokai Jesús janiitantaawo inkaari.²⁶ Tii jiyotawairi, ithaawantawaari jiyotaani, ikaimaiyanakini: "Aatsikitaki shiritsiwi!"²⁷ Iñaanatapai irirori, ikantziri: "Naaka pokaatsi, tontashiri pinkantya iiro pithaawawaitzi".²⁸ Ari ikantanaki Pedro: "Iirokama Nowinkathariti, pinintakainawo naniitantaawo naaka inkaari".²⁹ Ikantzi Jesús: "Pimpokanaki". Aniiwitanaka Pedro inkaariki jiyaatashitanakiri isaikaki.³⁰ Iro kantzimaitacha ikinkishiritanakiro Pedro antawo otamaryaani inkaari, ithaawanaki, iro itsitsiyantanakari, ikaimanaki: "Pinkathari paawaina".³¹ Jakotashitanakiri Jesús, jaawairi. Ipoña ikantziri: "Kapichimachiini pikimisantakina. ¿Iitama pikisoshiritantari?"³² Ikanta jotitapaa pitotsiki, awijainkatanaki tampiya.³³ Antawoito ipinkathathanakiri jiyotaani, ikantanakiri: "Imapirotatya iirokatakiki Itomi Pawa".

Joshinchaantaki Jesús Genesaret-ki

(Mr. 6.53-56)

³⁴ Ikanta jariitaiyakani intatsikironta nampitsiki Genesaret.³⁵ Iro jaatakotapaakityaami Jesús, jiyotaitawakiri. Ikamantaitakiri maawoni nampitawori janta, jamayita-

† Kantakotachari jaka: "Iro okitiijyitzimataki", irootaki ojyawori jamitari owayiriiti jaamaakowinta tsiniripaiti, iiro inkakiwaitanta apaani owayiri maawoni tsiniri, ontzimatyii intzimi 4 owayiri amaakowintachani. Apaani jitanatyaawo owakiraa ontsiniriityaanaki, pashini tikira oniyankiityiimati, pashini oniyankiitpirotapaaki, pashini iro onkitiijyitzimataki. Ikantakoitziri jaka, "okitiijyitzimataki, pokai Jesús" iriira kimitakariri 4-tapaintsiri owayiri kitiijyitakotatsiri jaamaakowintanta.

paakiri mantsiyayitatsiri.³⁶ Ikantaitakiri Jesús: "Pishiniriti mantsiyari jotirotaawakiro kapichiini piithaari, ishintsitantaiyaari". Ari okantzimaitaka, ikaatzi otirotsitakiriri iithaari, shintsiyitai.

Owaaripiroshiritziriri atziri

(Mr. 7.1-23)

15 Ari ipokaiyakini Fariseo itsipatakari Yotzinkariiti. Ipoñaayitaka nampitsiki Jerusalén. Ikantapaakiri Jesús:² "Judá-mirinka anaiyini. Iro amitaiyarini akiwaakota tikira owanatyaaata, ari okanta jiyotaakairi pairani achariniiti. ¿Iitama kaari jimatantawo piyotaaani? Tii ikiwiro jako jowapiintaiyani".³ Jakanaki Jesús, ikantzi: "Irojatziki paakowintawo jiyotaayitairi pairani achariniiti, tiimaita pantziro jiyotaayitairi Pawa."⁴ Jiroka ikantziri Pawa:

Pimpinkathatiri ashitzimiri.

Ikantakiki iijatzi:

Ontzimatyii jowamaitiri kijyimatziiriri ashitariri.

⁵ Iro kantzimaitacha pikantapiintakiki iiroka: 'Kamithatatsi ankantiri ashiyitairi: "Nokajyaakairi Pawa maawoni noiriikiti, iiro okantzi nonishironkatimi".'

⁶ Piyotaantashitakawo jamitaitari pairani, tii piyotaaantziro ikowiri Pawa. Irootakiki kaari jitakotantari ajiyinka ashitariri.⁷ Thiyyinkari pinaiyini. Iiroka ikinkithatakotakiki pairani Isaías, ikantakiki:

⁸ Ipinkathawaantiwitashitana atziripaini.

Tiimaita inkinkishiritakotaina kamiitha.

⁹ Aminaashiwaita jotzirowashitana ipinkathawitana, jiyotaantashiwaitawo jamiyitari irirori".

¹⁰ Ikaimakiri Jesús maawoni piyowintakariri, ikantziri:

"Pinkimisantaiyini, pinkimathatantyaawori nonkinkithatakotiri:¹¹ Ikaatzi owayitari tii jowaaripiroshiritantzi, irooma okaatzi añaawaiyitziri, iro matziirori owaaripiroshiritantzi".¹² Ipokashitapaakiri jiyotaani okaakiini, ikantapaakiri: "Tii inimotziiriri Fariseo-paini ikimakimi pikantakiki".¹³ Ikantanaki Jesús: "Ashitanari Inkitijatziki, ari inthonkairo kaari ipankitzi irirori.¹⁴ Piñaashityaari, tii jiyotaiyini irirori, joyakari kaari aminatsiri. Ikimitakotakari ikathatawaka kaari okichaatsini, tii jiyotzi tsika inkini, apitiroiti imparyai omoonaki".¹⁵ Ari ikantzi Pedro: "Poñaayinawo okaatzi pojyakaawintakiri".¹⁶ Ikantzi Jesús: "¿Tikiraama otzimotozimi iiroka piyotani?¹⁷ ¿Tiima piyotzi okaatzi owayitapiintari okini ajiyitoki, impoña omishitowairo?"

¹⁸ Irooma añaawaitiro kaaripirori akinkishiriyitari, irootakiki owaaripiroshiritantatsiri.¹⁹ Tima ashiriki opoñaayita kaaripirori kinkishiritaantsi, tsitokaantsi, mayimpiritaantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, thiyakotaantsi, kijyimataantsi.²⁰ Irootakiki jiroka owaaripiroshiritantatsiri. Irooma iirorika akiwaakota ankowirika oya, tii owaaripiroshiritantzi".

Okimisantzi tsinani Canaán-jato

(Mr. 7.24-30)

²¹ Ipoña ikinanaki Jesús nampitsiki iitachari Tiro iro-jatzi Sidón-ki. ²² Ari opokaki tsinani Canaán-jato, kaari Judá-mirinka iroori. Okantapaakiri: "Nowinkathariti, iiroka icharini pinkathari David-ni. Nokowi pinishironkataina ogyiki ashironkaawaitaka nishinto, opiyarishiritatzi". ²³ Ari imairitaki Jesús, tii jakiro. Ipoña ikantayini jiyotaani: "Potyaantairo iyaataita, owanaa oñaashirinkakai". ²⁴ Ikantanakiro Jesús: "Apa jotyaa-takina Ashitanari nonishironkatairi nojyininka Israel-mirinkaiti, ikaatzi ogyakariri oijya ipiyaka". ²⁵ Ari otzi-irowanaka tsinani, okantanakiri: "Pinkathari, pinishironkataina naaka". ²⁶ Ikantanakiro irirori: "Paata tsinani. Tima ikantaitaki pairani: 'Tii aapithatziri jowana-wo iintsiti ampiri otsitsi joyaawo' ". ²⁷ Akanakiri iroori, okantziri: "Imapiro pikantakiri Pinkathari. Iro kantzi-maitacha, jowapiintamachiitawo otsitsi jowaryagaitzirowanawontsi otapinaki". ²⁸ Jakanairo Jesús, ikantziro: "Tsinani, imapiro pikimisantai iiroka. Irootaki nimatantyaawori pikowakotakinari". Apathakiro awi-jakotanai ishinto.

Joshinchaaki Jesús ogyiki atziri

²⁹ Ipoña jawijaki Jesús ikinayitaki othapiyaaki inkaari Galilea. Irojatzit itonkaantanakari otzishiki, ari isaika-paakiri janta. ³⁰ Ari ipokashitakiri ogyiki atziri, jamayitakiri kantawaiyitachari imantsiyari: ithoriwaitatsiri, kaari okichaatsiri, masontzipaantiri, pijaponthokiri, maawoni. Ithonkiri joshinchaayitairi. ³¹ Iyokitzi jowaitanakiri Jesús iñaitakiri jiñaawaitakagairi masontzipaantiri, janiitakaayitairi kisopookiri, ithoriwaitatsiri iijatzi, jaminakaayitairi kaari okichaatsi. Ikantayini atziriiti: "Imapiro ikamiithataki Pawa, iriitaki pinkathariwintairiri Israel-mirinkaiti".

Jowakaari Jesús 4000 atziri

(Mr. 8.1-10)

³² Ipoña Jesús japatotakiri jiyotaani, ikantakiri: "Owanaa nitakotakari atziriiti, tima mawa kitiiyiri isaikaiyakini jaka ikimisantana, tikaatsi jowaiya. Aririka jiyaatashitaiya, ari aakiri itajyi iiorika jowanaa". ³³ Ikantayini jiyotaani: "Pamini, asaikatzi jaka otzishimashiki. ¿Tsikama ayika owakaiyaariri? Ogyiki ikaataiyini". ³⁴ Ari josampitziri Jesús jiyotaani: "¿Tsikama okaatzi tanta tzi-matsiri?" Ikantzi jiyotaani: "Tzimatsi okaatzi 7, tzimitacha iijatzi shimaaniki". ³⁵ Ipoña ikantaitakiri ikaatzi piyotainchari: "Pisaikaiyini". ³⁶ Jaakiro tanta itsipataakiri shimaaniki, ipaasoonkiwintakiri. Ipoña ipitoryaakiro tanta, ipayitakiri jiyotaani, jowawijaakiniri piyotainchari

† Iri joyakaawintaitzi Judá-mirinkaiti ikimitari iintsiti. Iriima kaari Judá-mirinkatatsiri joyari otsitsi.

atziri. ³⁷ Owaiyakani maawoni, kimaniintaiyakani. Ipoña japatotairo tzimagaantapaintsiri, ijaikitai okaatzi 7 kantziri. ³⁸ Kimitaka ikaatzi 4000 shirampari owainchari. Tzimitacha tsinanipaini iijatzi iintsipaini owainchari. ³⁹ Ipoña ikantanai Jesús: "Ari owaiyakani, kantatsi piyaayitai". Ari jotitanaa Jesús pitotsiki, montyaakotanaki iipatsitiki Magdala-jatzi.

Ikowakoitziri Jesús intasonkawintanti

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 Ari ipokaiyakini Fariseo itsipatakari Saduceo, ikowawitaiyani inkompitakaiyaarimi Jesús inkini jiyakowintirimi. Ikantawitapaakari: "Incha pinta-sonkawintanti niyotantyaari imapiro opoñaawo pita-sorinka inkitiki". ² Jakanaki Jesús ikantzi: "Pikantapiintaiyini iiroka aririka piñiuro onkiraityai otsiniriityaanai: 'Osaryaamanaaty iñaatamani'. ³ Irooma piñaamanairo minkori onkiraityai inkitiki, pikantzi: 'Omparyaatyi inkani'. Piyotakowitawo inkiti, piyotakotziro iijatzi aririka omparyai inkani. Tii piyotzimaitawo piñaawitari jaka kipatsiki. ⁴ Tii pikamiithataiyini iiroka, thainka powakiri Pawa, irootaki pikowantaiyarini piñi-ina nontasonkawintanti, iromaita noñaayimiro. Apa piñiuro ogyawoni awijiyimotakiriri pairani Jonás". Ari jiyataanai Jesús.

Shiniyakaawori itantani Fariseo

(Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta jariitaka jiyotaani Jesús intatsikirona, tii jaanaki itantani, imaijantanakiro. ⁶ Ikantzi Jesús: "Paamaiyaawo shiniyakairori itantani Fariseo iijatzi jashi Saduceo-paini". ⁷ Ari josampitawakaanaka jiyotaani, ikantawakaiyani: "¿Iitama ikantantawori jiroka? ¿Irooma ikantantari tii amaki tanta?" ⁸ Yotaki Jesús ikantawakaari jiyotaani, ikantziri: "Tikira pikimisan-tapirotzi iirokaiti, irootaki pikantantari: 'Tii amaki tanta'. ⁹ ¿Tikiraama pikimathataiyironi? Chapinki otzimawita tanta okaatzi 5, nowakaayitaka 5000 shirampari. Poyiitairo tzimagaantapaintsiri. ¿Tsikama okaatzi kantziri poyiitairi? ¹⁰ Iijatzi okimita tzimatsiri chapinki 7 tanta, nowakaaka 4000 shirampari. ¿Tsikama okaatzi kantziri poyiitairi? ¹¹ ¿Iitama kaari pikimathatantawo iiroka? Tii iro nonkinkithatakoti jowaitari tanta. Aña nokantatziimi: 'Paamaiyaawo shiniyakairori itantani Fariseo iijatzi jashi Saduceo' ". ¹² Ari ikimathatanakiro jiyotaani, tii iro inkinkithatakoti Jesús shiniyakairori tanta, joyyakaawintatziro okaatzi jiyotaantziri Fariseo iijatzi Saduceo.

Jiyotaki Pedro: Cristo jinatziri jirika Jesús

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ipoña ikinanaki Jesús janta Cesarea-ki, irootaki in-ampi Filipino. Ari josampitakiri jiyotaani, ikantziri: "¿Iita-

ma ikinkishiritakoitariri Itomi Atziri?"¹⁴ Jakaiyanakini, ikantzi: "Tzimatsi atziri kantatsiri, 'Juan owiinkaantantantiri piriintaacha'. Ikantzi pashini, 'iri koñaataatsi Elías'. Ikantzi pashini 'iri Jeremías-ni'. Tzimatsi kantatsiri iijatzji, pashini Kamantantaniri pinatzji".¹⁵ Ipoña ikantziri jiyotaani: "Iiroka. ¿Tsikama pikantaiyini?"¹⁶ Jakanaki Simón Pedro, ikantzi: "Tirokatakri Cristo Itomi Pawa Kañaaniri".¹⁷ Ikantzi Jesús: "Imapiro pikantaki Simón itomi Jonás, kaari atziri yotakaimironi jiroka, iri Ashitanari Inkitijatzji yotakaakimirori.¹⁸ Ari niitaimi naaka Pedro, iro mapi ojyakaawintacha piwairo. Tima mapi pinkimitaiya, ari niwitsikairo nopanko. Inkaati kimisantaatsini paata, iri ojyayityaawoni pankotsi. Iiro jimatziro impiyakaashitaiyaari nampitawori sarinkawini.¹⁹ Iri pojyaari aamaakowintawori ashitakowo pankotsi, kantatsi jashitariiro, jashitiro, jintsiriitiro shintsini. Iro pankotsi ojyakaawintacha tsika impinkathariwintantari Inkitijatzji. Tima inkaati pishinitairi iiroka jaka, iriitaki ishinitaiti inkitiki. Iriima inkaati kaari pishinitai iiroka jaka, iiro ishinitaitziri iijatzji inkitiki".²⁰ Ipoña ikantanakiri Jesús maawoni jiyotaani: "Paatara pikamantantzi, pinkanti: 'Iriitaki Cristo jirika Jesús'".

Ikinkithatakotziro Jesús inkami

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Ipoña Jesús ikamantakiri jiyotaani, ikantziri: "Irootaintsi aati nampitsiki Jerusalén, antawoiti inki-maatsitakaina ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari, ijiwari Yotzinkariiti, ari intsitokakaantinari. Iro kantzimaitacha awijawitayya mawa kitijiyiri ari nañagai iijatzji".²² Ikanta Pedro, jaanakiri Jesús jantyaatsikiini, ikantakiri: "Pinkatharí, tii inimotana pikantziri, tii nokowi awijiyimotimi jiroka".²³ Ari ipithokanaka Jesús, ikantanakiri: "Piyaati Satanás. Tima tii poshiritawo iiroka ikowakaanari Pawa, apa pikowashitawo ikowapiintakiri atziriiti".

²⁴ Ikantanakiri Jesús maawoni jiyotaani: "Tzimatsirika kowatsiri intsipatina, jowajyaantairo ikowashitari, onkantawitya impaikakoitirimi, intsipatina.²⁵ Iitarika itakowaitachari jantayitziro inintashiyitari, ari impiyashitaiya. Iriima kamawintanani jantayitanairo nokowakairiri naaka, aritaki jawijakoshiritai.²⁶ Tima aminaawaitashita iñaitziro otzimimotantzi ayaagawontsi jaka kipatsiki, ompoña jaminaashitaiyaawo añaamintotsi. ¿Kantatsima impinakowintaitya iiro iñaantaitawo impiyashitaitya?²⁷ Ari impiyi paata jirika Itomi Atziri jamairo jowaniinkawo Ashitariri, intsi-pataiyaari maninkariiti, iri pinatapaironi okaatzji jantaitakiri.²⁸ Tyaaryoo, tzimatsi pikaatzji jaka, tikira pikamiita ari piñaakiri Itomi Atziri impinkathariwintantai".

Ishipakiryimotziri Jesús jiyotaani

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

17 Okanta awijaki okaatzji 6 kitijiyiri, ipoña Jesús jaanakiri Pedro, Jacobo, Juan iririntzi Jacobo.

Itonkaiyanakini otzishiki.² Ari ipashinitzimotakiri jiyotaani, ishipakiryaanaki ipooki, jojyanakari ooryaatsiri, ari okimitanakari iithaari kitamaaniki okantanaka.

³ Iñaatziiri Moisés-ni, ipoña Elías ikinkithawaitakairi Jesús.⁴ Ikaimotanakiri Pedro, ikantzi: "Pinkatharí, imapiro okamiithatzji pamakina jaka. Kamiitha niwitsikimi mawa pankojyitantsi: apaani pashitya iiroka, apaani jashitya Moisés, jashitya apaani Elías".

⁵ Iñaawaiminthaitzi, opamankapaakiri minkori, shipakiryaa okantapaaka. Ikimatzi iñaawaitaitanaki minkoriki, ikantaitzi: "Notomi jinatzji jirika nitakokitakari, ojyiki nokimoshiriwintakiri. Pinkimisantairi".

⁶ Ikanta ikimaiyakironi jiroka ñaantsi, oiyotaiyanakani isaawiki, antawoiti ithaawaiyanakini.⁷ Iro kantzimaitacha Jesús ipokashitapairi jiyotaani, ipampitapaakiri, ikantziri: "Pinkatziyanai, iiro pithaawaiyini".

⁸ Jaminawitanaa, tikaatsi iñaanai, apaniroini ikatziyaka Jesús.

⁹ Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikantakiri iiro ikamantantziro iñaakiri irojatzji paata aririka jañagai. Tima jirika Itomi Atziri ari jañagai inkamawitayyaarika.¹⁰ Ari josampitakiri jiyotaani, ikantziri: "¿Iitama ikantakotziri Yotzinkariiti ikantaiyini: 'Aririka impokimataki Cristo, iri iwatapaintsini Elías impoki?' " ¹¹ Jakanaki Jesús, ikantzi: "Imapiroatya ikantziri, iriitaki iwatapaintsini Elías impoki, jotampatzikatantapaaki.¹² Pinkimi nonkanti naaka: Ariiwitaka Elías, tiimaita jiyotaiyawakirini, ojyiki jowasankitaakiri. Ari inkimitaitiri iijatzji Itomi Atziri, ojyiki jowasankitaitiri".¹³ Ari jiyotaiyanakini jiyotaani iri ikinkithatakotzi Juan owiinkaantantaniri.

Jowawijaakotziri Jesús iwankari piyarishiritatsiri

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta jariitaiyaani ipiyotaiyani atziri. Ari ipokakiri atziri. Jotzirowashitapaakari Jesús, ikantziri:

¹⁵ "Pinkatharí, pitakotainari notomi ojyiki ikamimawaitaki, antawoiti ikimaatsiwaitaka, ojyiki itaawaitapiinta, ipiinkawaitzi jiñaaki.¹⁶ Namawitakanari piyotaani, jowawijaakotainari. Tiimaita jimatziri".¹⁷ Ari jakanaki Jesús, ikantanaki: "Tiitya pikimisantzi iiroka, pikinashiwaitaka. ¿Tsikapaitima piyotai? Pamakinari iintsii".¹⁸ Iksanakiri piyari, jatanaki. Ari ishintsitanairi iwankari.

¹⁹ Ikanta jiyotaani Jesús, josampitairi apaniroini, ikantairi: "¿Iitama kaari nimatantari nowawijaakotiri?"

²⁰ Ikantzi Jesús: "Iro kaari pimatantari tima tikira pikimisantapirotzi. Pinkimi nonkanti: Aririka pinkimisantaniinti, kantatsi pinkantiro otzishi: 'Pishirinki'. Ari oshirinkaki. Tikaatsi kompitzimotimini aririka

pinkimisantapiroti. Imapiro. ²¹ Iro kantacha pinkowirika poshinchiri ogyakariri jirika iwankari, ontzimatyii pamañaari tyaryoopyiroini Pawa, pintziwintyaari”.

Japiitairo Jesús ikinkithatakota inkami

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Ikanta isaiki Jesús nampitsiki Galilea, ari ikantakiri jiyotaani: “Irootaintsi impithokashitaityaari Itomi Atziri. ²³ Ari intsitokaitiri. Iro awijawitayta mawa kitiiyiri, aritaki jañagai iijatzii”. Antawoiti jowashiritanaka jiyotaani ikimakiri ikantaki.

Jashitakaitawori tasorintsipanko impinaitirori

²⁴ Ikanta jariitaka Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokakiri kowakotantatsiri kiriiki jashitakaitawori tasorintsipanko, josampitapaakiri Pedro: “¿Ipinatziroma yotaimiri jashitakaitawori tasorintsipanko?” ²⁵ Ikananaki Pedro: “Ipinatziro”. Ikanta ipiyapaa pankotsiki, iri thaawakotapainchari Jesús josampitawairi: “¿Iitama pikinkishiritari iiroka Simón? ¿Iitama ikowakotantziripashinijatzii pinkathariiti? ¿Iriima ikowakoyitzi iyyininkapirori? ¿Iriima ikowakoyitzi ariitzinkari atziri kaari iyyininkata?” ²⁶ Ari jakanaki Pedro, ikantzi: “Iri ikowakotzi ariitzinkari”. Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tii okowapirota impinatiro ikaatzi iyyininkapiroitari. ²⁷ Tii imaita nokowi inkisaniintawaitya kowakotantatsiri kiriiki. Piyaaati pinkachaati inkaariki. Aririka pinoshikaki apaani, paminapaantitiri, ari piñiiri kiriiki. Paanakiniri kowakotantatsiri, pimpiri. Iriitaki pimpinawintyaari iiroka iijatzii naaka”.

Tsika itzimi ñaapirotachari

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 Ikanta japatotairi jiyotaani Jesús, josampitakiri, ikantziri: “Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzii. ¿Iitama ñaapirotachani intsiapatyaari impinkathariti?” ² Ikaimaki Jesús apaani iintsi, katziyapaaka niyankiniki isaikaiyakini irirori. ³ Ikantzi Jesús: “Iirorika pawintaanaari Pawa, pojyakotaiyaari ikanta jirika iintsi, iiro piñiiri impinkathariwintantai Inkitijatzii. Imapiro. ⁴ Tima jirika iintsi tii jiyotzi jasagaawintawaitya. Iitarika ogyakotaiyaarini, iriitaki ñaapirotaachani impinkathatairi Inkitijatzii. ⁵ Iitarika pairyaanari ikimisan-taana, jaawakimi kamiitha ogyariri jirika iintsi, naakataki jaawaki kamiitha”.

Ari jantakaantaitiro kaaripirori

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Iitarika antakaakirini kaaripirori kimitaariri jirika iintsi ikimisantaana, kamiithawaitakimi inthaitiniri mapi ikintsiki, jowiinkaitakiri ochiinkaatzii inkaari.

⁷ Imapiro onkowiinkati jaka kipatsiki. Iñaiti ogyiki antayitironi kaaripirori. Iro kantacha ari jowasankitaitakiri

inkaati antakaantakironi. ⁸ Iroorika pako, iroorika piitzi pantantakawori kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinthatzinkakityiromi, tima iro kowapirotacha pawijakoponthokitai. Tii okamiithatzi otzimawita apiti pako, apiti piitzi, impoña patsipitaiyaawo paampari paata pintagaia. ⁹ Iroorika poki pantanta kaaripirori, powajyaantairo, pinkimitakaantiro pinkithoryaatyiiromi, iro kowapirotacha pawijakopityakitai. Tii okamiithatzi otzimawita apiti poki, impoña jookaitaimi paata opaampaporinthaatzi sarinkawiniki”.

Ikinkithatakotaitziri ojya piyachari

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ “Paamaakowintya pimanintzirikari ojyanaariri jirika iintsi. Tima ikimpoyaawintziri maninkariiti nampitawori Ashitanariki Inkitijatzii. ¹¹ Iro ipokantakari Itomi Atziri jowawijaakoshiritairi ikaatzi piyawitainchari.

¹² Pinkimi nojyakaawintimiro. Tzimatsi piratachari ikaatzi 100 ojya. Impoña impiyagaantaka apaani, tzimanai 99 joiyyati. Ari jookanakiri pashini, jataki otzishimashiki jaminaminatairi piyainchari. ¹³ Aririka iñiiri antawoiti inthaamintya jagairi piyawitainchari. Antawoiti inkimoshiriti, anaanakiro ikimoshiriwintziri kaawitachari 99 kaari piyachani. ¹⁴ Ari ikimitari iijatzii Ashitairi Inkitijatzii, tii ikowi impiyagaantawaitya apaani ojyanaariri jirika iintsi”.

Tsika okanta ipiyakotantaitziri

¹⁵ “Aririka piñiiri pijyininka jantzimotimiro kaaripirori, piyaatashitiri, pinkinkithawaitakairi apaniroini, poñaayiri okaatzi ikinakaashitakari. Aririka inkimisan-takimi, pimatairi, pikimitakaantaari iriirikami pirintzipirori. ¹⁶ Irooma iiro ikimisantzimi, paanaki pashini kimisantzinkari, iirorika apiti, iri pintsipatyaari pinkaminairi. Iro pimonkaatantyaawori ikantaitziri:

Intzimirika iyakowintaari, ontzimatyii intzimi mawa atziri, tiirika, apiti ñaakotakirini okaatzi ikinakaashitakari, kamiithatatsi jowasankitaitiri.

¹⁷ Iirorika ikimisantzimi, pinkamantiri ikaatzi apatotapiintachari. Iirorika ikimisantzi, pojyakaantiri kaari pijyininka, ikimitakotakari kowakotziriri kiriiki iyyininka.

¹⁸ Iitarika pishinitairi iiroka jaka, irijatzii ishinitaitiri janta inkitiki. Iriima inkaati kaari pishinitai iiroka jaka, iriitaki kaari ishinitaitzii janta inkitiki. Imapiro. ¹⁹ Pinkimi nonkanti iijatzii: Aririka pinkaati apiti, aririka ogyawakaiya pikinkishiritani, ari pinkowakotiri Ashitairi Inkitijatzii, ari jimatakimiro. ²⁰ Tsikarika japatotaiya apiti atziri, iirorika mawa ipairyaana ikimisantaana, ari no-saikitari naaka janta notsipatari”.

²¹ Ari ipokapaaki Pedro, josampitapaakiri Jesús, ikantziri: “Pinkatharí, aririka ontzimi jantzimotinari nojyininka, ¿tsikama onkaati nompoyakotiri? ¿Arima

onkaati 7?" ²² Jakanaki Jesús, ikantanakiri: "Tiro okantzi pimpiyatantya. Tima tii apa pimpiyakotiri onkaati 7, oyyiki papiipiintiro". †

Ikantakota apiti atziri iriwiwitsiri

²³ "Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzii, iroowaita-ki jantziri pinkathari ikowakotziri jompiratani impinatairi jiriwiwitsiri. ²⁴ Ikanta ikowakotziri iriwiwitsiri, ari ipokapaaki iriwiwiprotatsiri oyyiki kiriiki. †²⁵ Tikaatsi jayi impinatairiri. Ari ikantanaki pinkathari: 'Paanakiri jirika atziri, iina, itomipaini, iijatzii okaatzii tzimimotziriri, pimpimantiri. Nagaitaa kiriiki ikaatzii jiriwitanari'.

²⁶ Ikanta ikimawaki ompirataari, jotzirowashitanakari pinkathari, ikantanakiri: 'Tiro pipimantana, poy-aakotawakina kapichiini, aritaki nompinataimi'. ²⁷ Ikanta jirika pinkathari inishironkatairi jompiratani, ikantzi: 'Aritaki, tii piriwitaana'. Ipiyakotairi okaatzii jiriwitsiri.

²⁸ Ikanta jijaatai ompirataari, itonkiyotakari aatsiki iriwiwitsiriri irirori kapichiini. Joirikakintsitawakiri, ikantzi: 'Pimpinatina piriwitanari'. ²⁹ Ari jotzirowashiwitanakari, ikantzi: 'Poyaawakina kapichiini aritaki nompinataimi'. ³⁰ Tii ikowi, jaanakiri, jomontyaakaan-takiri, ikantzi: 'Aririka pimpinataina piriwitanari, ari nomishitowakaantaimi'. ³¹ Iro kantacha jiñaakiri ikaataiyini, tii inimotanakiri, jataki ikamantakiri pinkathari. ³² Ikanta pinkathari ikaimakaan-takiri, ikantzi: 'Kaaripiroshiri pinatzi iiroka. Nopiyakotaimiro iiroka piriwitanari pikamitakina'. ³³ Ari pinkantantimi iiroka, pinishironkatanti. ³⁴ Antawo ikisanaka pinkathari, jomontyaakaan-takiri, ikantzi: 'Aririka pimpinataina iiroka, ari nomishitowakaantaimi'. ³⁵ Iro jantairi iijatzii paata Ashitanari Inkitijatzii, iirorika pinishironkayitairi pijyininka".

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: tii opantawo pookiro piina

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19 Ikanta ithonkanakiro Jesús jiyotaantzi Galilea-ki, jataki intatsikiron-ta Jordán-ki irojatzii Judea-ki.

² Ipiyowintaitawaari. Joshinchaapai oyyiki mantsiyari janta.

³ Ari ipokashitakiri Fariseo-paini, ikowi inkompitakaiyaarimi, josampitapaakiri ikantzi: "¿Jesús, shini-taantsitsatima jookashiwaityaawo iina atziri?" ⁴ Ari jakanakiri irirori, ikantanakiri: "¿Tiima piñaanatakotziro owakiraa jiwitsikantaitakari atziri? ¿Tiima jiwitsikaitakiri shirampari iijatzii tsinani?" ⁵ Ikantaitaki pairani:

Ari jookawintairi shirampari ashitariri, jayi iina, Apaani inkantanaiya iwathaki jaawakaana.

† *Ikantakoitziri jaka "oyyiki onkaati papiipiintiro", aririka apiitapi-intakiro ampiyakotanti onkaati 7, apiitairo 7, impoña apiitairo 7, irojatzii ariitantayaaari onkaati 70. †† *Ikantaitziri "iriwiprotatsiri", iri oyyariri kaatatsiri 10 mil talento. Ari onkantawitya jantawaiti oyyiki osarintsi, iiro ipinakowinta. ‡ *Ikantakoitziri jaka "iriwitsiriri kapichiini" irijatzii ikantaitziri 100 denario.***

⁶ Irootaki iiro okantanta jookiro atziri itsipataakaakariri Pawa, tima apaani ikantanaa, iiro okantzi jookawakaiya. ⁷ Ipoña josampitziiri ikantzi: "¿Iitama josankinatantawori pairani Moisés, ikantaki:

Aririka jookawakaitya, ontzimatyii impaitiri osankinar-intsi jookawakaantyaari?"

⁸ Ikantzi Jesús: "Okantakaantziro tii pikimisanantzi, irootaki ishinitantzimirori Moisés. Tii ari onkantya pairani owakiraa iwitsikantanakari maawoni. ⁹ Pinkimi nonkanti naaka: Ikaatzii ookashiwaitawori iina impoña jagai pashini, imayimpiritaki. Irooma omayimpiritirika iinantaitari, kantatsi jookaitiro. Itzimirika ayirori tsinani ookaawo, imayimpiritaki irirori".

¹⁰ Ipoña ikantzi jiyotaani: "Aririka okanta, tiitya okamiithatzi jagaiti iinantaitari". ¹¹ Ari jakanakiri Jesús, ikantzi: "Iriirika Pawa kowakaimironi, aritaki pinkimathatakiro. ¹² Tzimatsi kantachari iiro okantanta jaayiti iina atziri. Tzimatsi atziri owa itzimapaaki ari ikantsita iiro okantzi jayi iina. Tzimatsi pashini jaakithokitaitziri iiro okantzi jayi iina. Tzimatsi iijatzii kowatsiri isaikashiwaitya, tima ityaaryoowintatziiri pinkathari-wintantatsiri inkitiki. Kowatsiri jimatiro nokantakiri, jantiro".

Itasonkawintziri Jesús iintsipaini

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Ipoña jamaitapaakiniri Jesús iintsipaini, ikantaitapaakiri: "Pamanakotinari niintsiti, potzimikapatziiototiri pintasonkawintiri". Ari ikantzi jiyotaani Jesús: "Tiro poñaashirinkiri Awinkathariti". ¹⁴ Ari ikantzi Jesús: "Pishinitiri inchaaniki impokashitina. Iiro pithañana. Tima inkaati kimitaiyaarini irirori, iriitaki ñaagaironi ipinkathariwintantai Inkitijatzii". ¹⁵ Ikanta Jesús jotiropatziitoyitakiri iintsipaini, jatanai.

Ajyaagantachari mainari

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

¹⁶ Ari ipokaki mainari, josampitapaakiri Jesús, ikantzi: "Kamiithari yotaantanirí. ¿Iitama nantairi noñaantaiyaawori kañaanimintotsi?" ¹⁷ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: "¿Iitama pikantantanari 'kamiithari?' Tikaatsi kamiithatatsini jaka, apaniroini ikantakaawo Pawa ikamiithatzi. Pinkowirika piñagairo kañaanimintotsi, pimonkaatairo Ikantakaantaitani". ¹⁸ Ikantzi irirori: "¿Otzimika?" Ari ikantzi Jesús:

Iiro pitsitokantzi.

Iiro pimayimpiritzi.

Iiro pikoshitzi.

Iiro pithiyakotanta.

¹⁹ Pimpinkathatiri ashitzimiri.

Pitakotaiyaari pijyininka pinkimitakaantairi pitakotapiinta iiroka.

²⁰ Ari ikantzi mainari: “Nimatakiro maawoni jirokapaini, irojatzi nitanakawo pairani iinta niryaaanitapaakiini. ¿Iitama kowityaachari iroñaaka?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Pikowirika pinkamiithashiriti, piyaati pipankoki, pimpimantiro maawoni tzimimotzimiri, pimpayitiri ashironkainkari, inkitikiri pinintaawaitaiya. Aririka pimatakiro pimpokanaki, poyaatina”. ²² Ikanta ikimaki mainari, owashiri ikanta ipiyanaawo, tima ajyaa-gantzinkari jinatzi.

²³ Ipoña Jesús ikantanakiri jiyotaani: “Antawoiti impomirintsityaawo ajyaa-gantachari impinkathariwintairi Inkitijatz. Imapiro”. ²⁴ Iikiro ikantatzi: “Tima iiro okantzi intyi piratsi camello imooki kithapi, iro owat-sipiro ompomirintsitya intyi ajyaa-gantzinkari ipinkatharitari Pawa”. ²⁵ Ikanta ikimaki jiyotaani, iyokitzi ikantanaka, ikantaiyini: “¿Iitatyakama awijakoshiritatatsini?” ²⁶ Jaminaminthananakiri Jesús, ikantziri: “Tirotya jimataajaitziro apaniroini atziri, iriima Pawa tikaatsi pomirintsitzimotyaaarini”. ²⁷ Ari jakanaki Pedro, ikantanakiri: “Jirika nokaataiyakini nokowi noyaatimi, nookayitanakiro maawoni tzimimotanari. ¿Iitama impinayitainari paata?” ²⁸ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Aririka owakiraatai paata kipatsi, impinkathariwintantaitomi Atziri, inkimitaiyaari pinkathari isaikantawo owaninkatachari isaikaminto. Ari pinkimitaiyaari iijatz iirokapaini pimpinkathariwintairi maawoni chariniyityaarini Israel-ni, ikaataiyini 12 jinashitaiyani. Imapiro. ²⁹ Tima ikaatzi oyaatakinari, jookawintanakiro ipanko, iririntzi, iritsiro, ashitariri, iina, iriintsiti, iipatsiti. Aritaki iñaayitairo ontzimimotairi oiyiki, tima iriitaki pairyaayitanari. Irijatz iñaayitaironi kañaanimintotsi. ³⁰ Tzimatsi itayitakawori iroñaaka, iri ñiironi jimpoiyitai. Tzimayitatsi iijatz impoiyitatsiri iroñaaka, iri ñaayitironi jitaiaawo”.

Antawaitatsiri chochokimashiki

20 “Aririka impinkathariwintantait Inkitijatz, iriwaitaki ikanta atziri tzimatsiri ichochokimashiti. Jataki amaityaaki jamini antawaitatsini iwankirimashiki. ² Ikanta jifñaaki kowatsiri jantawaiti, ikantakiri: ‘Aririka pitanatyaawo pantawaiti iroñaaka irojatzi jyiitiini, nompinatimi apaani kiriiki’. Ikantaiyini antawaitatsini: ‘Kamiihataki’. Jatanaki jantawaiti pankirintsimashiki. ^{†3} Ikanta ijinokiityaapaaki ooryaatsiri, iijatz ipiyanaa ashitawori iwankirimashi. Iñaapai pashini saikashiwaitachari, ikatziyaiyaani. ^{††4} Ikantapaakiri: ‘Aririka piyaati pantawaiti nowankirimashiki, ari nompinaprotakimi’. Ari jiyaataki jantawaiti. ⁵ Ari ikimitaakiro itampatzikatapaaki ooryaatsiri, iijatz itainkanaki ooryaatsiri. ^{†6} Ari ikimitakiro iijatz otsiniriityaanaki, iñaapai saikashiwaitachari atziri, josampitapaakiri: ‘¿Tikaatsi-

† Kantakotachari jaka “kiriiki”, irijatz jiiitatziri iijatz “denario”.
†† Iri ikantaitziri pairani ooryaatsiri 3. ‡ Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 6, iijatz ikantaitziri ooryaatsiri 9.

ma pantawairi pisaikashiwaitantari kitiijyiriki?” ^{†7} Ari ikantaiyini: ‘Tikaatsi antawaitakainani’. Ikantzi irirori: ‘Piyaati pantawaiti nowankirimashiki, ari nompinaprotakimi’. ⁸ Okanta otsiniritanaki, ashitawori iwankirimashi, ikantakiri owiriri iiriikiti: ‘Pinkaimiri maawoni antawaitatsiri pimpinatiri. Iri pitawatya pimpinatiri impoitapaintsiri jantawaitaki, irojatzi pimatantatyaariri itakawori amaityaaki’. ⁹ Ikanta ipokaki impoitapaintsiri jantawaitzi, kapichiini jantawaitaki, iro kantacha ipinaitakiri apaani kiriiki. ¹⁰ Ipokaiyakini itakawori amaityaaki jantawaitaki, iñaajaantzi impinaprotitiri irirori. Aña tii, apaanimachiini kiriiki ipinaitakiri iijatz. ¹¹ Ikanta ipinawitakari, ikisanakiri ashitawori jantawairi, ¹² ikantanakiri: ‘Tii jantawaiprotzi impoitapaintsiri, iro kantacha imonkaatakina pipinatakinari, naaka kimaatsiprotakariri ooryaatsiri’. ¹³ Ari ikantzi ashitawori iwankirimashi: ‘Ajyininká, nopinatakimi kamiitha, ¿tiima nokantsitakimi amaityaaki nompinatimi apaani kiriiki? ¹⁴ Jirika piiriikiti nompinatimiri, piyaatai pipankoki. Naaka nintashitacha nompinatiri apaani kiriiki impoitapaintsiri jantawaitzi, ¹⁵ ¿Iroma okantzi nompinatiri jirikapaini nonintashitari naaka? ¿Pikisaniintakotatyaanawoma nonishironkatantzi?’ ¹⁶ Tzimayitatsi itayitawori, iri ñiironi jimpoiyitai. Tzimayitatsi iijatz impoiyitatsi, iri ñiironi jitaiaawo”.

Japiitairo Jesús ikinkithatakotziro jowamaitiri

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Ikanta itonkaanaki Jesús jiyaatiro Jerusalén-ki, jaanakiri 12 jiyotaani ikinakaanari aatsiki, ikantziri: ¹⁸ “Aatatz Jerusalén-ki. Ari jaakaantaitiri Itomi Atziri, jayiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, intsipatyaari Yotzinkariiti, iri yakawintirini intsitokaitiri. ¹⁹ Irootaki jaantanatyaariri atziri kaari ajyininkata. Ari impajawaitaitiri. Impoña impaikakotaitiri. Iro awijawitayya mawa kitiijyiri, ari jañagai iijatz”.

Ikowiri Jacobo iijatz Juan

(Mr. 10.35-45)

²⁰ Okanta iina Zebedeo opokashitakiri Jesús, otsipatakari otomipaini: Jacobo iijatz Juan. Otzirowashitapaakari, okantapaakiri: “Nokowi pinishironkatina”. ²¹ Ari josampitanakiro, ikantziro: “¿Iita pikowakotanari?” Okantzi iroori: “Tima irootaintsi pimpinkatharintsiti, nokowi intsipatimi notomi impinkathariwintantti, isaikimotimi apaani pakopiroriki, iriima pashini isaiki pampatikiri”. ²² Ari ikantanaki Jesús: “Tiitya piyotziro oita pikowakotanari. Oiyiki nonkimaatsityaari naaka. ¿Arima pamawitakiro iiroka pinkimaatsitya oiyiki? ¿Arima pojyatyana nonkami naaka?” Ari ikantaiyini: “Aritaki nimatakiro”. ^{†23} Ikantanaki Jesús: “Imapiro, irootaintsi

†† Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 11. ‡ Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakiro iiroka piriro kipijyaari onkaati niriri naaka? ¿Arima pojyatyana nompinkaati naaka aririka inkitataitakina?”

pinkimiro onkaati nonkimaatsityaari naaka. Irooma pintsipatina ampinkathariwintanti pisaiki apaani nakopiroriki, pashini nampatikiki, tii naaka yotironi iita nontsipatyaari, apa jiyotzi Ashitanari iitarika ika-
jyaakaayitakiri". ²⁴ Ikanta ikimaki pashini jiyotaani, ikisanakiri Juan iijatzi Jacobo. ²⁵ Ari japatotairi Jesús jiyotaani, ikantziri: "Piyotaiyini iiroka tsika ikanta ipinkatharitziki kaari ajyininkata, owanaa jompiratanta. Ari ikimitari iijatzi ñaapirotachari ipinkathaitziri irirori. ²⁶ Irooma iirokaiti, aririka pinkowi piñaapirotya, pojyakotyaaari ikanta ompirataari. ²⁷ Iroorika pinkowi pijiwatakaanti, iri pojyakotyaaari ikanta ompirataari. ²⁸ Tii iro impokantyaari Itomi Atziri jompiratantya, iro ipokantakari jomyakotyaaari ompirataari, inkamawintanti, iri pinakowintantatsini, jookaakowintairi maawoni".

Jaminakaitairi apiti kaari okichaatsini

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ikanta jawijanaki Jericó-ki, oyyiki atziri oyaatanakiriri. ³⁰ Ari isaikaki aatsinampiki apiti kaari okichaatsini. Kimaki irirori, ikantaitzi: "Ari inkinapaaki Jesús jaka aatsiki". Irootaki ikaimantanakari, ikantziri: "Ppinkatharí, icharini David-ni, pinishironkatana naaka!" ³¹ Oyyiki ikisawiitanakari. Tii imairitziki, iikiro ikaimanakitzi shintsiiini: "Ppinkathari, icharini David-ni, pinishironkatana naaka!" ³² Ari ikatziyapaaka Jesús, ikaimakiri, ikantziri: "¿Iita pikowiri nantzimotimiri?" ³³ Ikantaiyini irirori: "Ppinkatharí, nokowi naminawaitai kamiitha". ³⁴ Antawoiti jinishironkatanakiri Jesús jirika kaari okichaatsini, ipampiyookitakiri irookiki. Aminawaitanai kamiitha, joyaatanakiri Jesús.

Ariitaa Jesús Jerusalén-ki

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

21 Ari okaakitziimatapaaki jariitantyaari Jerusalén-ki. Ariitaiyakani Betfagé-ki omontiminthatakari otzishi Olivo. Ari jotyaantakiri Jesús apiti jiyotaani, ² ikantakiri: "Piyaati nampitsiki amontitakari, ari piñiiri inthatakotyaa burro ontsipatatyaaari oryaaniti. Pinthataryaakotiro, pamakinawo. ³ Tzimatsirika osampitawakimini, pinkantiri iiroka: 'Ikowatziiro pinkathari. Aritakiki joiپیایمیرو' ". ⁴ Ari imonkaatari josankinatakiri pairani Kamantantaniri, ikantakiki: ⁵ Pinkamantairi maawoni Jerusalén-jatzi: Aatsikitakiki Piwinkathariti ipokashitakimi, Tsinampashiri ikantaka, ityaakaakari burro Iwonkiri jinatzi burro, iintsiti piratsi jaakagaitziri tinari.

⁶ Ikanta jotyaantakiri apiti jiyotaani, jimatakiro okaatzi ikantakiri Jesús. ⁷ Jamakiro burro otsipatakari oryaanitsiti. Jowanikiitakiniri manthakintsi imitzikaakiki inkini intyaakaityaawo. Ityaakaanakawo Jesús. ⁸ Ikanta atziri-

† Iro ikantakotzi Jesús: "Imapiro, aritakiki pinkimakiro niriri naaka, aritakiki pinkimitatyaana nompinkaati naaka ikitaitakinari".

paini piyotainchari janta, joomaankashitakiri imanthakiki aatsiki tsika inkinanaki. Tzimatsi pashini chikayitanaintsiri inchashi joomaankashitiriri iijatzi. ⁹ Ikaatzi atziri iwataintsiri, iijatzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantziri:

‡hami apinkathatairi icharini David-ni!

‡asonkawintaari jinatzi, tima Pinkathari aitziri otyaantakiriri!

‡aatsikitakiki Awinkatharipirotyaaari!

¹⁰ Irojatziki jariitantapaakari Jesús nampitsiki Jerusalén.

Ari josampitawakaanaka nampitawori, ikantaiyini:

"¿Iitaka jirika?" ¹¹ Tzimatsi atziri kantanaintsiri: "Iriitakiki Jesús Kamantantaniri, iri poñaachari Nazaret-ki saikat-siri Galilea-ki".

Jomishitowiri Jesús pimantayitatsiri tesorintsipankoki

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Ikanta Jesús, tyaapaakiki tesorintsipankoki. Jomishitowapaakiki pimantayitatsiri iijatzi ikaatzi amanantayitatsiri. Jotatsinkayitapaakiro jowantayitariri kiriiiki, ari ikimitaakiro iijatzi tsika jowaitziri shiro. ¹³ Ikantapaakiki: "Okantzi osankinarintsi, iñaawaitzi Pawa, ikantziri: Nopanko inatzi jiroka, ari jamanapiintaityaanari. Pamatawitantapiintakiki iirokaiti pipimantayitzi, pikimitakaantakiro koshintzipanko".

¹⁴ Ari ipokashitapaakiriri Jesús janta tesorintsipankoki oyyiki kaari okichaatsini, kisopookiri, joshinchaayitairi maawoni. ¹⁵ Tima owanaa okamiithataki jantakiri Jesús. Ikanta jiñaakiriri iinchiiriki jantakiri, ikaimaiyanakiki, ikantziri:

‡hami apinkathatairi icharini David-ni!

Ikisaiyanakani ijiwaripaini Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti, tima tii inimotziri. ¹⁶ Ari josampitaitanakiri Jesús, ikantaitziri: "¿Pikimakerima ikantaiyirini iinchiiriki?" Ari ikantzi Jesús: "Nokimakeri. ¿Tiima piñaanatziro osankinarintsi? kantatsiri:

Iri iwankariiti iijatzi iintsipaini thoyitzirori itini, Pikantakaakari impinkathayitaimi".

¹⁷ Ari ipiyanaka Jesús ikinanairo Betania-ki. Ari jimaa-pairi.

Jiyakatziro kaari kithokitatsi pankirintsi

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Okanta amaityaakiki iijatzi ipiyaawo Jesús nampitsiki. Ari itajyaapaakiki niyanki aatsi. ¹⁹ Jiñaapaakiki aatsinampiki okatziya pankirintsi, jiyaatashitanakiro, jiñaatzi tii okithokitzi, iyoshiita oshi. Jiyakatanakiro, ikantziro: "Ari pashi powiro iiro pikithokitai". Okanta pankirintsi, kamashitanakiki. ^{†20} Ikanta jiñaakiro jiyotaanipaini, iyokitzi ikantanaka, josampitanakiri: "¿Tsika okantaka okamashitantanakiki pankirintsi?" ²¹ Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: "Imapiro nonkantimi, tyaaryoorika pawin-

†† Kantakotachari jaka "pankirintsi", iro jiiitatziri "higuera".

taina, iirorika pikisoshiriwaitzi, ari pimatakiro iiroka, ari anaanakiro okanta piñaakiro pankirintsi. Kantatsi pinkantimi: 'Oshirinki otzishi, ompiiinki inkaariki'. Ari imataty. ²² Tima onkaati pinkowakotairiri Pawa, aririka pawintaapirotanatyari, aritaki impakimiro".

Ishintsinka Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta jariitaa Jesús tesorintsipankoki, jiyotaantapai iijatzi. Ari ipokapaaki ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Antariropaini, josampitapaakiri: "¿Iitaka otyaantakimiri poñaagantiro pishintsinka?" ²⁴ Ari jakanakiri Jesús, ikantanakiri: "Iijatzi naaka tzimatsi nosampitimiri. Aririka pakakinawo, aritaki nonkantakimi iita otyaantakinari. ²⁵ Tima jowiinkaantantaki Juan-ni, ¿Iitaka otyaantakiriri? ¿Pawama? ¿Atzirima?" Ipoña ikantawakaiyanakani: "Aririka ankantakiri Pawa otyaantakiriri, ari inkantanakai: '¿Iitama kaari pikimisantantari?' ²⁶ Aririka ankanti: 'Atziri otyaantakiriri', ari inkisanakai atziripaini". Tima ikantayini atziri Kamantantaniri jinatzi Juan-ni. ²⁷ Ari ikantayini: "Tii niyotziro". Ari ikantanaki iijatzi Jesús: "Ari nokimitsita naaka, iiro nokamantzimiro iita otyaantakinari".

Ikinkithatakoitziri apiti itomintaitari

²⁸ Ipoña josampitantaki Jesús, ikantzi: "¿Tsika okantzi-motzimika iirokaiti jiroka? Tzimatsi atziri, tzimatsiri apiti itomi. Okanta apaani kitiiyyiri ikantakiri itomi: 'Notomi, piyaati pantawaiti pankirintsimashiki'. ²⁹ Ari jakanaki itomi, ikantanakiri: 'Tii nokowi'. Iro kantacha osamaniityaaki, opiyimoshiritaari itomi, jataki jantawaitzi. ³⁰ Ipoña jiyatashitakiri pashini itomi, ikantakiri iijatzi. Ikantanaki irirori: 'Ari nimatakiro, Paapá'. Iro kantacha tii jiyatzi. ³¹ ¿Itzimika itomi antakirori ikowakiri ashitariri?" Ari jakaiyanakini, ikantzi: "Iri antakirori jompiratakari kitziroini". Ipoña ikantzi Jesús: "Iri ityaawoni janaakotimi impinkathariwintairi Pawa ikaatzi kowakotziriri kiriiki iyyininka, iijatzi mayimpiroyitatsiri. Imapiro. ³² Tima ipokaki pairani Juan owiinkaantantaniri, ikamantawitakimi tsika pinkantya pinkamiithashiritantaiyarimi, iro kantacha tii pikimisantawakiri. Iriima ikaatzi kowakotziriri kiriiki iyyininka, iijatzi mayimpiroyitatsiri, okimisantawakiri. Piñaawitawakari iirokaiti, iro kantacha tii powajyaantziro tsika pikantayani, inkini pinkimisantawakiri".

Karipiroshiriri antawaitatsiri

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ "Pinkimi pashini nojyakaawintimiri. Tzimatsi atziri pankitziro chochokimashi, jotantotakotakiro mawoni othapiki, jiwitsikashitakiro jowironta owaaki paa-ta, jiwitsikaki iijatzi pankojyitantsi inkini jaminakoitiro.

Ipoña jaminaki atziri aminironi iwankirimashi. Jataki irirori intaina. ³⁴ Okanta okithokipaititaki chochoki, jotyaaantaki jompiratani jaakiti. ³⁵ Ikanta antawaitatsiri aminirori pankirintsimashi, jiñaawakiri ipokaiyakini ompirataari, jaawakiri jompojawaki apaani, itsitokakiri pashini, joymiyantakari mapi pashini. ³⁶ Ipoña jotyaaantaki pashini jompiratani, oyyiki ikaataiyakini. Ari ikimitaawakiri iijatzi irirori. ³⁷ Iwiyaantapaakawori, jotyaaantakiri itomipirori irirori, ikantzi: 'Aritaikima ipinkathaitawakiri notomi naaka'. ³⁸ Ikanta jirikapaini antawaitatsiri, jiñaawakiri itomi, ikantawakaanaka: 'Iri ashitaiyaawoni paata jiroka pankirintsimashi. Thami antsitokiri, ayiroota aaka'. ³⁹ Joirikawakiri, jaanakiri othapiki pankirintsimashi, itsitokakiri. ⁴⁰ Aririka impokanaki ashitawori iwankirimashi, ¿tsikatya inkantirika jirikapaini antawaitatsiri?" ⁴¹ Ari jakaiyanakini, ikantzi: "Ontzimatyii jowamagaitiri jirikapaini kaaripirori, jaminai pashini kamiithari aminironi pankirintsimashi, otyaantapiintiniriri okithoki iwankiri".

⁴² Ipoña ikantzi Jesús: "Tima piñaanatziro okantziri Osankinarintsipirori:

Imanintawitakawo mapi witsikirori pankotsi, Iro kantzimaitacha jowatzikaitairo mapi pankotsinampiki, ikimitakagaitaawo iroorikami tzinkamitsi. Iriitaki Awinkathariti Pawa owairori onaminaki, Irootaki ayokitziwintantakariri maawoni".

⁴³ "Iro nokantantari: Iiro piñiuro impinkathariwintaimi Pawa, iri impinkathariwintai pashinijatzi atziri ikaatzi ojyawori pankirintsi okithokitzi ikimisantana. ⁴⁴ Jiroka okantakota mapi: Iitarika ontajyaawoni mapi iparyaantakawo, ari intankawaitaki. Iriima inkaati awitsinairi, ari ompichaakiri".

⁴⁵ Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Fariseo-paini jiyotawakiro iriitaki jojyakaawintaitaki.

⁴⁶ Ikowawitanaka jaakaanakirimi, iro kantacha ojyiki ithaawantakari atziripaini. Tima ikantayini atziiriiti Kamantantaniri jinatzi Jesús.

Joyakaawintaitziri aawakaachari

22 Ipoña japiitakiro Jesús joyakaawintziro jiyotaantziri. Ikantzi: ² "Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzi, jojakotakari pinkathari oimoshirinkiriri itomi jaawakaa. ³ Jotyaaantakiri jompiratani, inkamantiri inkaati pokatsini joimoshirintya. Iro kantacha jirikapaini, tii ipokaiyini. ⁴ Ipoña jotyaaantaki pashini jompiratani, ikantakiri: 'Pinkantiri nokaimakaanani impoki joya, nowamaaki wathayitatsiri nopira, noimoshirinkatziiri notomi jaawakaiya'. ⁵ Iro kantacha iikiro jiyaatatzi ipiyathataiyani. Jataki jowaniki, pashini ikinanaki ipimantayitzi. ⁶ Tzimatsi pashini owasankitaawakiriri ompirataari, itsitokakiri iijatzi. ⁷ Ikanta ikimiki pinkathari, jotyaaantaki jowayiriti, japirotakiri itsitokiri owamaantaintsiri, itaakiro inampitsiti. ⁸ Ipoña

ikantairi pashini jimpiratani: 'Aritaki witsikaka owana-wontsi oimoshirintyaari, tii impokaiyini nokaimakaanawitakari. ⁹ Piyaaati aatsiki ikinapiintaitzi, pinkantiri inkaati piñiiri impokiita oimoshirintya'.

¹⁰ Ikanta jiyaataki ompirataari, japatotakiri ikaatzi jiñaakiri: kamiithari iijatzi kaaripirori. Piyotaiyakani oiyiki oimoshirinkachani.

¹¹ Ari jiyaatanaki pinkathari jaminiri ikaatzi pokaintsiri. Jiñaatzi osatikainchari apaani tii ikithaatashitapaakari aawakaachari. ¹² Ikantapaakiri: 'Ajyininka, ¿tsika pikanta pityaantakari jaka tii pikithaawintari notomi?' Ari imairitaki, tii jaki. ¹³ Ipoña pinkathari inkantakiri jimpiratani: 'Poojowakotiri, poojokiitiri, pookiri otsinirikitaki, ari jiraawaityaari jatsikaikiwaitya inkimaatsiwaitaiya'. ¹⁴ Tima oiyiki inkaimawiitya, kapichiini inkaati jiyoshiitaitiri".

Ikinkithatakoitziiri kiriiki impinaitiriri pinkathari

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Ari ipiyapaaka Fariseo-paini. Ikinkithawaitaiyakini, ikantawakaiyani: "¿Tsika ankinakairika ankompitakaantyaariri Jesús?" ¹⁶ Ipoña jotyaantaki jiyotaani irirori itsipatakari jaapatziyani Herodes, ikantapaakiri Jesús: "Yotaantanirí, okaatzi piyotaantziri imapiro inatzi. Aritaki jiyotakoitairi tyaaryoopiroini Pawa. Tima tikaatsi pinthaawakaiya. ¹⁷ Pinkantina iita pikinkishiritari: ¿Okamiithatzima ampiri kiriiki ikowakotantziri Pinkathari César?" ¹⁸ Iro kantacha Jesús, jiyotawakiri ikinkishiritari, ikantziri: "Thiyyinkarí. ¿Iitama piñaantashiwaitantanari? ¹⁹ Poñaayinari kiriiki pipinatapiintziriri Pinkathari". Ari jamaitapaakiniri apaani kiriiki jii-itaitziri "denario". ²⁰ Ipoña josampitziri: "¿Iitaka ashitawori iwairo jaka? ¿Iitaka jirika oiyakaantainchari?" ²¹ Ikantaiyini: "Jashi César". Ari ikantzi Jesús: "Tima iri César ashitari, pantantyaanari ikowakaimiri, pimpinatiri. Iriima ikaatzi jashitari Pawa, pantantyaanari ikowakaimiri irirori". ²² Ikanta ikimaiyakini ikantaki Jesús, iyokitzi ikantaiyanakani, jowajyaantanakiri. Jataiyaini.

Josampitakowintaitziro jañagai kamayitatsiri

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Ikanta ipokaiyakini Saduceo jiñiiri Jesús. Iriitaki Saduceo kantapiintatsiri: "Tiro jañagai kamayitatsiri". Josampitapaakiri Jesús, ²⁴ ikantapaakiri: "Yotaantanirí, josankinataki pairani Moisés, okantzi: 'Aririka inkami atziri, iiorrika jowaiyantakaanakiro iina, okamiithatzi jagairo iririntzi, jowaiyantakagairo. Ontzimatyii inkimikataantairi iriirikami ashityaarini iririntzi kamaintsiri'. ²⁵ Thami ankantawaki: Tzimatsi 7 irintzitawakaachari. Itawori itzimi jaaki iina, tikira jowaiyantakairo iina, ikamaki jagairo pashini iririntzi. ²⁶ Ari ikimitakari iijatzi apititanaintsiri iririntzi. Ipoñaapaaka pashini

mawatanaintsiri. Ari ikimitakari maawoni ikaatzi 7.

²⁷ Okanta osamanitaki kamai iijatzi iroori tsinani.

²⁸ Aririkami jañaayitaimi paata kamayitatsiri, ¿iitama oimintapirotaiyaari tsinani? Tima maawoni ikaataki 7 iinantawitakawo".

²⁹ Ipoña jakanaki Jesús, ikantziri: "Pikinakaashitakawo iiroka, tii piyotakotziro Osankinarintsipirori, tii piyotakotairo iijatzi ishintsinka Pawa. ³⁰ Tima aririka jañaayitai paata kamayitatsiri, iiro itzimapai aawakaayitaachani. Jojypaiyaari imaninkariti Pawa Inkitijatzi.

³¹ ¿Tiima piñaanatakotiro tsika onkantya aririka jañaayitai kamayitatsiri? Tima ikantaki Pawa, iñaawaitzi:

³² Naakataki Pawa ipinkathatziri Abraham, Isaac, iijatzi Jacob.

Ari ayotaiyini añaayitatsi irirori, tima tii okantzi kaminkari impinkathatiri Pawa, apa jimatziro añaayitatsiri". ³³ Ikanta ikimaitakiri Jesús ikantakiri, iyokitzi ikantaiyanakani, ikantzi: "Imapiro okamiithatzi jiyotaantziri".

Ikinkithatakoitziro ikowakaapirotantziri Pawa

(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ipoña japatotaiyakani Fariseo, tima ikimaki kamiitha jakakiri Saduceo josampitakiriri. ³⁵ Ikanta apaani, irijatzi yotakopirowitawori Ikantakaantaitani, ipokashitakiri Jesús josampitiri, ikowi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakiri: ³⁶ "Yotaantanirí, ¿otzimika Ikantakaantaitani anairori pashini?" ³⁷ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: "Piwinkathariti jinatzi Pawa, ontzimatyii pitakopirotaiyaari, pitakoshiritaiyaari, pampithashiri powairi iijatzi. ³⁸ Irootaki itawori Ikantakaantaitani, iro ikowapiroitzi. ³⁹ Ari oiyawo apititanaintsiri: Ontzimatyii pitakotaiyaari pijyininka, pinkimitakaantairi pinishironkatziro iiroka piwatha. ⁴⁰ Aririka pimonkaatakiro jiroka apitika, pimatakiro maawoni josankinatakiri Moisés-ni, iijatzi maawoni josankinatakiri Kamantantaniri".

¿Iitama charinitariri Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Ipoña jimatanakiro irirori Jesús, josampitakiri Fariseo-paini itsipatakari japatotaiyani. ⁴² Ikantziri: "¿Iitama pikinkishiritakotariri iiroka Cristo? ¿Iitama charinitariri?" Ikantaiyini Fariseo: "Icharini David-ni jinatzi". ⁴³ Ipoña ikantzi Jesús: "¿Iitama jiñaawaitakantariri pairani David-ni Tasorintsinkantsi, okanta jowajyaantakariri Iwinkathariti? Tima ikantaki pairani:

⁴⁴ Iñaawaitaki Pinkathari, ikantawairi nowinkathariti: Pisaikapai Nakopiroriki ampinkathariwintanti, Irojatziri paata nowasankitaantaiyaariri kisaniin-takimiri,

Ari paatzikantaiyaari piitzi.

⁴⁵ Aña jimatsitatakawo David-ni ikantziri: 'Nowinkathariti jinatzi'. ¿Tsikama inkini incharinityaari?'
⁴⁶ Ari jimairitaiyanakini tii jaki. Thaawashiri ikan-taiyanakani, tikaatsi kowanaatsini josampitanairi.

Ikinkithatakoitziri Yotzinkariiti ipoña Fariseo-paini

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 Ipoña ikinkithatakaakiri Jesús ikaatzi apatowintakariri, iijatzi jiyotaanipaini, ikantzi: ² "Paminiri Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, iro jaakowinta jowaagakoyitziro okaatzi josankinatakiri pairani Moisés-ni. ³ Kamiithawitacha pinkimisantiri onkaati inkantimiri, tiimaita okamiithatzi pojyakotyaari okaatzi jantayitzi, tima tii jimonkaayitziro irirori. ⁴ Imapiro opomirintsita ikowakaimiri pimayitainiri. Tii jiñiimaitawo impomirintsiwintyaawo irirori jimayitiro. ⁵ Jantashiyitawo ikowiri onkantya jiñaantaityaariri. Owanaa jinintziro mishinantsimonki tsika jotitaitziro Osankinarintsipirori jontarikakotziro ijyimpaki, iijatzi itamakoki. Owanaa jowaniinkakaakitziro iithaari ishirikaki manthakintsi. ⁶ Iro ikowapiintaki josatikaitiri niyanki aririka jowaiyaani ijyininka. Ari ikimitari iijatzi aririka jiyaati pankotsiki japatotapiintaita. ⁷ Pinkatha ikowi jiwithatapiintaityaari aririka jiñaitiri. Ikowi iijatzi inkantaitiri: 'Yotaanar!' ⁸ Tii okamiithatzi pimatiro iiroka, iiro pikowashita inkantaitimi: 'Yotaanar!' Tima maawoni iirokaiti kimiwaitaka pirintzitawakaatya. Apaani ikanta yotaantatsiri, iriitaki Cristo, tikaatsi pashini. ⁹ Jaka kipatsiki, tii okamiithatzi pinkantashiwaityaari pijyininika: 'Ashitanar!' Tima apaani ikanta Ashitzimiri Inkijatzitzi. ¹⁰ Tii okamiithatzi iijatzi inkantaitimi: 'Nowinkathariti!' Tima apaani ikanta piwinkathariti, iriitaki Cristo. ¹¹ Inkaati kowatsini jiñaapirotya, jogyakotyaari ikanta ompirataari. ¹² Tsikarika itzimi kowashiwaitachani impinkathaitirimi, aritaki jiñaakiro intsinampashiritakaitairi. Iriima tsinampashiriwaitasiri, iriitaki impinkathayitairi.

¹³ Ikantamachiitzimi iiroka Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinaki! Owanaa potzikakiri kowatsiri impinkathariwintairi Pawa. Tima iiro piñiuro iiroka impinkathariwintaimi, tii pikowi impinkathariwintiri pashini. ¹⁴ Ikantamachiitzimi iirokaiti Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatzi! Pathaagakawo kamatsiri oimi pashitawo opanko, iro posamaninkantawori pamanapiintawita iiro jiyotantaitzimi. Iro kantzimaitacha antawo jowasankitaayitaimi. ¹⁵ Ikantamachiitzimi iirokaiti Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatzi! Owanaa pipomirintsiwintakariri atziriiti kaari ajyininkata jogyakotai aaka a-judá-mirinkatzi, piyotakiri inthiyinkariti irirori. Iro ikimitakotantzimiri iiroka jatsipitaiyaawo sarinkawini.

¹⁶ Ikantamachiitzimi iirokaiti, ojyariri kamampotaakiri ikathatawakaiyani! Tima aririka impairyaaashitayaawo tasorintsipanko, ikantayitzi: 'Jowasankitaina

Tasorintsipankowiri iirorika nimonkaatziro nokantziri'. Iro kantacha pikantayini iirokaiti: 'Iirorika jimonkaataitziro, tikaatsi oitya'. Irooma aririka impairyaitiri oro saikatsiri tasorintsipankoki, pikantapiintaki: 'Ontzimatyii jantaitiro ikantaitakiri'. ¹⁷ Masontzishiriri, kamampotaakishiriri! ¿Iitama kowapirotachari, iriima oro? Kaari, tima irootaki iroopirotatsi tasorintsipanko otasorintsitakairi oro. ¹⁸ Ari okantari iijatziri aririka impairyaitiro taapirimintotsi, ikantayitzi: 'Jowasankitaina Ataapiintziniri iirorika nimonkaatziro nokantziri'. Iro kantacha pikantapiintaiyakini iirokaiti: 'Iirorika jimonkaataitziro, tikaatsi oitya'. Irooma aririka impairyaitiri piratsi itaayitziro taapirimintotsiki, pikantapiintaki: 'Ontzimatyii jantaitiro ikantaitakiri'. ¹⁹ Masontzishiriri, kamampotaakishiriri! ¿Iitama kowapirotachari, iriima piratsi? Kaari, tima irootaki iroopirotatsi taapirimintotsi otasorintsitakairi itaayitziro. ²⁰ Ikaatzi pairyirori taapirimintotsi, ari okaatzi ipairyakiro mawoni itaayitziro janta. ²¹ Iijatziri jogyari ikaatzi pairyirori tasorintsipanko, ari okaatzi ipairyakiro ikaatzi tzi-mantawori. ²² Ikaatzi pairyirori inkiti, ipairyakiro mawoni isaikinta Pawa, ikimitakaantakawo iriimi Pawa impairyakiri.

²³ Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatzi! Pinashitapiintanari pashitakaariri Pawa, pipayitapiintziri inchajyaaniki. Tiimaita pantayitziro kowapirotachari ikowakaimiri: Pinkamiithashiriyiti, pinishironkashiritanti, pawintaashiritaiyaari. Irootaki kowapirotachari pantayitairo, iiro powajyaantzimaitawo pantiniri pashini. ^{†24} Kamampotaakiri, kathatawakaachari! Pikimitakari pankinatariri shikiryaaaniki iiro jirakotantari, jirakotzimaitakari antari piratsi. ^{††}

²⁵ Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatzi! Pikimitakotakawo iramintotsi iijatziri owamintotsi, okitiwita jikokiroki kamiitha, tompinakitaki inthomainta. Ari pikantayitakari iiroka kantatsi ifñaitimi kamiithashiri pinatzi, aña koshintzi pinatzi, pikowapiintakiro apaniroini pinintaawaitya. ²⁶ Kamampotaakiri Fariseo! Pinkimitakaantya pojyitapiintziro piraminto iijatziri powaminto inthomainta, onkantantyaari onkititai jikokiroki iijatziri.

²⁷ Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatzi! Pojyakawo okitamaawita jowantaitariri kaminkari, owaniinka okantawita jiñokiini. Iro kantacha shityiinka okantaka inthomainta, ari isaikaki itonkipooki kaminkari. ²⁸ Ari pikimiyitakari iiroka, jiñaawitakimi atziri pantakiro kamiithari, iro kantzimaitacha kaaripiroshiritakimi inthomainta, thiiyinkari pinatzi.

²⁹ Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti iijatzi Fariseo, thiiyinkari pinatzi! Iitama piwitsikapiritantawori ikitaitziri

† Iro ikantaitzi jaka inchajyaaniki: *menta, eneldo, comino*. †† Kantakotachari jaka "antari piratsi", iri iitachari "camello".

Kamantantaniri, powaniinkayitziro inkini inkinkishiritakoitapiintiri, inkantaiti: 'Kamiithashiri jinataki jirika'.³⁰ Pikantaiyini iijatz: 'Arimi nontzimitatyaami pairani iirotya nowamaayitziro, iiro nojyakotari nocharinini owamaakiriri Kamantantaniri'.³¹ Iirokatakiki kinkithatakotacha apaniroini, iri pojakoyita iiroka picharinini ikaatzi owamaayitakiriri pairani Kamantantaniri.³² Incha pothotyiro iiroka kaaripirori jitaakantakari pairani pichariniiti!³³ Tima pojakari pi-jyininkatyaarimi maanki! Kaaripiroshiri pikantaka. Tsiikama pinkantaiyaaka pishiyapithatantyaawori pashironkaiya sarinkawiniki?³⁴ Irootaki notyaantantzimiri pairani Kamantantaniri, yotaniri, iijatzi yotzinkari. Iriitaki powamaagaantakiri apawopaini, pimpaikakotakaantiri. Iriima pashini, pimpa-jatakaantawaitiri tsika japatotapiintaita, oiyiki powasankitaayitiri maawoni nampitsiki.³⁵ Iro piñaantyaawori iiroka jowasankitaawintaitimiri ikaatzi kamayitaintsiri pairani, jitanakawo kamiithashiriri Abel irojatzi Zacarías itomini Berequías. Iriitaki jowamaitaki pairani jiyaatiromi taapirimintotsiki ipoñaanakawo tasorintsipankoki.³⁶ Imapiro nokantzimi ari jowasankitaawintaitakimiri jirikapaini nojyininka".

Jiraaniintakotawo Jesús Jerusalén

(Lc. 13.34-35)

³⁷ "Jerusalén-jatzí! Oiyiki pitsitokaki Kamantantaniri-iti. Pojyimiyyitakiri ikaatzi jotyaantawitakimiri. Tima nokowawitapiintaka nonkimityaarimi tsimiri josatitziri iryaani, ari nonkantirimi maawoni notomitaari. Iro kantacha tii pikowaiyini.³⁸ Jaka tsika pisaikapiintawitaka iiro jiñaitai iitya nampitaiyaawoni, kaankiitya onkantaiya.³⁹ Tima iiro okantaitatya piñaapiintaina jaka, irojatzi paata pinkantantaiyaari:

Tasonkawintaari jinatzi, tima Pinkatharintsi aitziri otyaantakiriri".

Ikinkithatakotziro Jesús impookaitiro tasorintsipanko

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 Ipoña ishitowanaki Jesús ipoñaanakawo tasorintsipankoki, irootaki jiyaatai. Ari ikantzi jiyotaani: "Paminiro tsika okanta jiwitsikaitziro tasorintsipanko".² Jakanakiri irirori, ikantanakiri: "maawoni piñaakiri, iiro piñiuro paata tsika okanta opiwiryaayita mapi, iro japiroitiro impookaitiro. Imapiro nokantzimi".

Jiñaitiri aririka onthonkimataiya

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³ Ikanta itonkaanaki otzishiki Olivo, ari isaikapaaki. Ari josampitziri jiyotaani, ikantziri: "Incha pinkantina, tsiikapaitima imonkaatya pikantakiri? Aririka pimpiyimatatai, aripaitima onthonkimataiyaari, tsiika onkantya niyotantyaawori?"⁴ Ari jakanakiri Jesús, ikantanakiri:

"Ontzimatyii paamaakowintya jamatawitaitzimikari.

⁵ Tima oiyiki kowatsini jamatawitimi paata, impairyaa-paakina, inkanti: 'Cristo ninatzi naaka'.⁶ Tima ari pinkimakoyitakiro owayiritaantsi, paamaiya ominthaawashiritzimikari. Ontzimatyii awijayiti jirokaini, tima tikiraata imonkaata onthonkantaiyaari maawoni.⁷ Jantaminthatawakaitya maawoni nampitsiki inkaati jotyaantiri pinkathariyitatsiri. Jiñaiti mantsiyarintsi, tajyitsi, ontziñaayitya kipatsi tsikarikapaini.⁸ Irootaki itanatyaaawoni inkimaatsitaityaawo jirokapaini.

⁹ Impoña jaakaantanakimi iiroka, jimaamanitaitimi irojatzi jowamaantakimiri. Oiyiki inkisaniintanakimi atziri okantakaantziro pipairyana pawintaana.¹⁰ Ari jiñaitaki atsipitashitawori ikimisantawitaka, jiñaiti kisaniiintawakaachani, jiñaiti iijatzi aakaantawakaachani.¹¹ Oiyiki pokapaintsini jojawitapaatyaarimi Kamantantaniri, jamatawitapaakiri inkaati kimisantawakirini.¹² Jantapiroitiro kaaripirori, iiro inshironkatawakaanaa atziri.¹³ Iriima tyaaryootanaintsini, iriitaki awijakoshiritaatsini.¹⁴ Aririka othotyaatya inkimaitairo maawoni kipatsiki Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziri ipinkathariwintantai Pawa, aripaiti imonkaataiya onthonkantaiyaari maawoni.

¹⁵ Iro kantacha ari piñaakiri jiiitaitziri 'Pinkaari Apirotantaniri', ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri Daniel, isaikapaaki otasorintsitzi. (maawoni ñaanatironi jiroka, okowapirotatya inkimathatairo.)

¹⁶ Inkaati nampitaiyaawoni paata Judea-ki, ontzimatyii ishiyayitai tonkaari otzishiki.¹⁷ Pisaikirika jikokiroki pipanko, ari pimpoña pishiyanaiki, iiro pityaapanaatzi paapanaati tsikarika oitya.¹⁸ Powanikirika pisaiki, pishiyanaiki tsika pikanta, iiro paapanaatziro piithaari.¹⁹ Inkantamachiitiro paata motyaatatsini, iijatzi onkaati tzimayitatsini iintsiti iinta ithoyitzi!²⁰ Pamañaari Pawa, onkantya aririka pishiyaki, iiro pitonkiyotantawo tyaawontsi, iiro pishiyanta kitiiyiriki jimakoryaantaitari.²¹ Tima antawo jiñaitiro jashironkaitya paata. Pairani owakiraa jiwitsikaitakiro kipatsi, irojatzi iroñaaka, tii jiñaitziro oyyaawoni jiroka ashironkaantsi. Iiro apiita jiñaitairo oyyaawori.²² Iiromi ishintsitaitzi jomairintaitiro jiroka ashironkaantsi, tikaatsimi awijakotaatsini. Ikamintha itzimayitzi jiyoshiitaitakiri, awintaariri Pawa, irootaki jomairintantaitakawori thaankiini jiroka ashironkaantsi.²³ Aririka pinkimi inkantaitimi: 'Jirika Cristo'. Pashini kantatsini: 'Jirinta Cristo', iiro pikimisantziri.²⁴ Tima impokayitapaaki oyyakotyaarini Cristo, oyyakotyaarini Kamantantaniri. Ari intasonkawintantashitapaatya, inkowawitya jamatawitimi jiyoshiitakiri Pawa.²⁵ Aritaki nokamantsitakimiro.²⁶ Impoña inkantaitimi: 'Ariitaka otzishimashiki'. Iiromaita piyaatashitzi. Inkantaiti iijatzi: 'Ari isaiki inthomainta pankotsiki'. Iiromaita pikimisantziri.²⁷ Tima aririka impiyi Itomi Atziri, joypaiyaawo ookathawontsi.

Itanatyawo omporikanaki ishitowapiintzi ooryaatsiri, irojatzi tsika ityaapiintzi. ²⁸ Tsikarika isaiki shitziwari, ari ipiyowintari amimpori". †

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36; 12.41-48)

²⁹ "Aririka onkaatapaaki paata jashironkaita antawo, ari intsiwakaki ooryaatsiri, iiro joorinta kashiri iijatzzi. Intziroryaayiti impokiro inkitiki, maawoni ikaatzzi oorintayitachari inkitiki inthontya impookayiti iijatzzi. ³⁰ Aripaati inkofaataapai Itomi Atziri inkitiki. Antawo inthaawaiyanakini atziri jaka kipatsiki. Tima jiñaitawairo jowaniinkawo iijatzzi ishintsinka, inkinantapaayaawo minkori. ³¹ Intyootapaaki shintsiini maninkariiti, japatotapairi ikaatzzi jiyoshiiyitakiri nampitawori maawoni tsikarikapaini jaka kipatsiki, irojatzi tsika ochimpitapaa.

³² Okimita aririka piñaapiintziro iirishiyitai pankirintsi, piyotzi irootaatsi osarintsizimatai. ^{†33} Iro piyotiri iirokapaini, aririka piñaayitakiro nokantayitakimiri, okaakitzimataana. ³⁴ Imapiro nokantzi, iiro ikamita jirika ajyininkapaini, irojatzi jiñaantatyawori nokamantayitakimiri. ³⁵ Iiro okantaitatyaani piñiuro inkiti iijatzzi kipatsi, irooma okaatzzi noñaaniyitakari imapiroitaatyaani iroori.

³⁶ Iro kantacha tikaatsi yotatsini tsikapaiti, iri owatsipiro inkitiwiri, tii jiyotzi. Tima apaniroini ikantakaawo Ashitanari jiyotziro irirori. ³⁷ Ari oyaawo pairani isaikantawitari Noé, ari onkantaiyaari iijatzzi aririka impiyi Itomi Atziri. ³⁸ Tima pairani tikira ariita oonkawo, inimowaitziri atziri, jowawaitaiyani, jirawaitaiyini, pashini aayitatsiri iina. Irojatzi jotitantanakari Noé shintsipaaki. ³⁹ Tikaatsi inkinkishiritakoti, irojatzi omapokantakariri oonkawo, ari japirotakari maawoni. Ari onkimitaiyaari aririka impiyi Itomi Atziri. ⁴⁰ Tima isaiki apiti antawaitatsiri jowaniki, apaani jaayiitanai inkitiki. Iriima pashini jookaitanairi. ⁴¹ Osaiki apiti tsinani otoonkawaitzi, apaani jaayiitanai inkitiki. Irooma pashini tsinani, jookaitanairo. ⁴² Paamaakowintaiya iiroka, tima tii piyotzi tsikapaiti impiyi Piwinkathariti. ⁴³ Pinkinkishiritakotiri atziri, aririkami jiyoti impokatyi koshintzi tsiniri, arimi jaamaakowintatyaami, iiro ikoshitaagantaitzirimi ipankoki. ⁴⁴ Ari onkanyaaari, ontzimatyii paamaakowintaiya iijatzzi iiroka. Tima tikaatsi yotatsini tsikapaiti impiyi Itomi Atziri.

⁴⁵ Pojyakotyaari ompirataari kamiithashiriri, kinkishiritachari kamiitha. Jookanakiri ipankoki ompiratariri, ikantanakiri: 'Pamininari ikaatzzi saikatsiri pankotsiki'. ⁴⁶ Kimoshiri inkantaiya jirika ompirataari, aririka impiyi ompiratariri, tima jiñaapairi

† *Ikimita añaapiintziri amimpori jiwotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okimitari iijatzzi aririka añaayitakiro okaatzzi ikinkithatakoyitakiri jaka Jesús, ayotzi irootaatsi impiyimatai. †† Ikantakoitziri jaka "pankirintsi" higuera inatzi.*

imonkaatakiro ikantanakiriri. ⁴⁷ Aritaki ishinitakiniri jaamaakowintyaanari maawoni okaatzzi jashitari. ⁴⁸ Iriima kaaripiroshiriri ompirataari, ikantzi: 'Iiro ipiyita ompiratanari'. ⁴⁹ Impoña jantawaitakiri pashini ompirataari. Jataki intsipayitaaari shinkiryaaantzi. ⁵⁰ Inimowaitziri jirika ompirataari, jomapokashitaiyaari jaritaiya ompiratariri. ⁵¹ Imapiroitiri jowasankitaapairi, jookapairi tsika ikajyaakaitakiri thiyinkari. Ari jiraawaitaiyaari, jatsikaikiwaitya inkimaatsitaiya".

Ikinkithatakoitziro 10 mainawo

25 "Aririka impinkathariwintantai Inkitijatzzi, ojy- atyaawo 10 mainawo jatatsiri tsiniri ontonkiyotyaari aawakaachani. Aayitanaki ootamintopaini. ² Tzimatsi okaatzzi 5 mainawo kiyoshiritaintsiri, tzimatsi iijatzzi okaatzzi 5 mainawo kaari kiyoshiritatsini. ³ Jirokapaini 5 mainawo kaari kiyoshiritatsini aawitanakari ootaminto, iro kantacha kapichi aanaki iyaaki. ⁴ Irooma pashini kiyoshiritaintsiri, aayitanaki iroori ootaminto, aanaki oiyiki iyaaki. ⁵ Tii ipokita thaankiini aawakaachani, ayimatapaakiro owochokini, magaiyanakini. ⁶ Okanta niyankiiti tsiniri, okimatzi ikaimaitzi, ikantaitzi: 'Aatsikitaki aawakaachani, pintonkiyotawatyaari!' ⁷ Kakiyanakini mainawo, ojaikiyitanairi iyaaki ootamintopaini. ⁸ Mainawopaini kaari kiyoshiritatsini, okantawitanakawo kiyoshiritaintsiri: 'Pimpina iyaaki pootaminto, irootaintsi intsiwaki nootaminto naaka'. ⁹ Ari okantanaki: 'Iiro nopimi, ari inkowityiimotakina naaka, piyaati pamanantapainti'. ¹⁰ Iyaaminthaitapaintzi amanantzi, ariitapaaka aawakaachani. Jirokapaini aamagainchari, otonkiyotawakari, jaanakiro tsika joimoshirinkaitiri. Jashitaitanakiro ashitakowontsi. ¹¹ Okanta opiyawitapaaka jatatsiri amanantzi, oiyiki okaimawitapaaka, okantapaaki: 'Pashitaryiinawo naaka!' ¹² Okimatzi jakaitanakiro, ikantaitziro: 'Tiitya niyotzimi. Imapiro'. ¹³ Ontzimatyii paamaakowintaiya iiroka. Tima tii piyotzi tsikapaiti impiyi Itomi Atziri".

Ikinkithatakoitziri kiriiki

(Lc. 19.11-27)

¹⁴ "Tima aririka impinkathariwintantai Inkitijatzzi, jopyakotari atziri kowatsiri jiyaati intaina, japatotakiri jompiratani, ipanakiri jashitari jaamaakowintyaanari. ¹⁵ Ipakiri apawopaini jompiratani iiriikiti. Iriima kinkishiritachari kamiitha, impanakiri ikaatzzi 5 kiriiki, pashini yotatsiri kapichiini ipanakiri ikaatzzi apiti, iriima pashini iwiyaantapaakawori impanakiri apaani. Jataki intaina. ¹⁶ Ikanta jirika ipanakiri 5 kiriiki, jantawaitakaakiri, jogyiñaakiri jagai ikaatzzi iijatzzi 5. ¹⁷ Ari ikimitakari ipanakiri apiti, jogyiñaakiri irirori, jagai ikaatzzi iijatzzi apiti. ¹⁸ Iriima pashini ipaitakiri apaani, jaanakiri iiriikiti, ikitatakiri kipatsiki. ¹⁹ Ikanta osamanitaki piyaa

ashitariri kiriiki, ikaimakaantapairi jompiratani jiyoti iita jantantakari iiriikiti. ²⁰ Ari ipokapaaki ipaitakiri 5 kiriiki, joñaagapairi pashini 5 kiriiki jojyiñaakiri, ikantapaaki: 'Pinkathari, 5 kiriiki pipakina pairani, jirika pashini 5 nojyiñagairi'. ²¹ Ikantzi Pinkathari: 'Ariwí nompiratani, kamiithashiri pinaki. Kapichiini kiriiki pikimpoy-aakina, ari pinkimpoyagai pashini ogyiki. Pimpoki, pintsipatina pinintagaiya'. ²² Ipoña jariitapaaka ipaitakiri apiti kiriiki, ikantapaaki: 'Pinkathari, apiti kiriiki pipakina, jirika pashini apiti nojyiñagairi'. ²³ Ari ikantzi Pinkathari: 'Ariwí nompiratani, kamiithashiriri pinaki. Kapichiini kiriiki pikimpoyaaakina, ari pinkimpoyagai ogyiki pashini. Pimpoki, pintsipatina pinintagaiya'. ²⁴ Ipoña jariitapaaka ipayitakiri apaani kiriiki, ikantapaaki: 'Pinkathari, niyotzi naaka mashiryaantzi pinatzi, piñaakatsimatantzi pantawaitakaantzi piiriikiti, okanta pojyiñaantariri. ²⁵ Iro nothaawantakari, naakiri piiriikiti, nokitatakiri kipatsiki. Jirika namaimiri'. ²⁶ Ari jakanakiri ikantziri: 'Kaaripiroshiri pinatzi owanaa pipiranita. Piyowitaka ari nonkisakimi iirorika pojyiñaanari kiriiki, ²⁷ piñaawitaka iiro pimatziro iiroka, paminimi iitya antawaitakaimirini, ari ijyinitakimi, iri pim-pawainarimi nopiyaa'. ²⁸ Ikantaitakiri ikaatzi saikaintsiri: 'Paapithatiri kiriiki, pimpairi pashini ogyiñaakiriri 10 kiriiki'. ²⁹ Tsikarika itzimi otzimimotakiri, ari ontzimimotairi ogyiki. Iriima kaari otzimimotzi, iikiro jiyaatayi iiro otzimimopirotairi. ³⁰ Paanakiri jirika kaaripiroshiriri, pookiri tsika otsinirikitzi. Ari jiraawaityaari, jatsikaikiwaitya inkimaatsiwaitaiya'.

Ikinkithatakoitziro yakawintaantsi

³¹ "Aririka impiyi Itomi Atziri pinkatha jowaitairi. Intsipataiyaari maawoni maninkariiti, inkimitaiyaari ikanta pairani pinkathari isaikantawo owaniinkatachari isaikaminto. ³² Japatotairi maawoni atziri tsikarika isaikai irirori. Jinashiyitaiyaari joosaikayitairi. Jojyakotyaaari atziri nashitariri ipira tii inkowakairi intsipataayitiri. ³³ Joosaikairi ikowapirotziri jakopiroriki, iri-ima imanintayitzi jampatiki joosaikiri. ³⁴ Jiñaawaitanaki Pinkathari, iñaanatziri jinashitakari jakopiroriki, inkantiri: 'Pimpoki maawoni, ogyiki inthaamintakagaimi Ashitanari, pinampitaiyaawo tsika ipinkathariwintantzi irirori, tima ari jiwitsikitakimi pairani owakiraa jiwitsikantakawori kipatsi. ³⁵ Tima piñaana pairani owa-maawitana notajyi, pipakina nowanawo. Piñaana ayimatana nomiri, pipakina nomiri. Piñaakina nariita pinampiki, pinishironkatakina pipankoki. ³⁶ Piñaana nosagaakowaitzi, pipakina nokithaatari. Piñaana nomantsiyataki, pimitakotakina noshintsiantaari. Jomontyaitakina, pipokashitakina piñaana'. ³⁷ Inkantaiyini kamiithashiriri: 'Pinkathari. ¿Tsikapaiti noñiimi

† Iri ikantakoitzi jaka ojya, iriitaki piratsi ikowapirotakiri joosaikaitakiri akotsipiroriki. Iriima cabra, iri piratsi imanintayitakiri joosaikaitakiri ampatintsiki.

pitajyaaniintzi, nopantzimiri powanawo? ¿Tsika noñiimi pimiriniintzi, nopantzimiri pimiri? ³⁸ ¿Tsikapaiti noñiimi, naantzimiri kamiitha nopankoki? ¿Tsika noñiimi pisagaakowaitzi, nopantzimiri piithaari? ³⁹ ¿Tsikapaiti noñiimi pimantsiyatzi, jomontyaitzimi, niyaatashitakimi noñiimi?' ⁴⁰ Ari jakanaki Pinkathari, ikantzi: 'Tima pinishironkatakiri ikaatzi awintaayitanari nokimikataantziri iyiki, aña naakataki pinishironkatakiri. Imapiro'. ⁴¹ Ipoña ipithokashitanakari jinashitakari jampatiki, ikantziri: 'Kaaripirorí, piyaati iiroka pinkimaatsitaiyaari paampari kaari tsiwakanitaatsini, ikajyaakaitakari kamaari intsipataiyaari maawoni imaninkariti irirori. ⁴² Aña piñaawitakina notajyaaniintzi, tii pipana noyaari. Ayimatakina nomiri, tii pipana nomirityaari. ⁴³ Piñaawitana nariita pinampiki, tii pinishironkatana pipankoki. Piñaawitana nosagaakowaitzi, tii pipana nonkithaatyaari. Piñaawitana nomantsiyatzi, jomontyaaakaantaitakina, tii pariitaajaitina'. ⁴⁴ Ari jakanaki kaaripiroshiriri, ikantzi: 'Nowinkathariti, ¿tsikapaiti noñaawitzi pitajyaaniintzi, pimiriniintzi, pariitana, pisagaakowaitzi, pimantsiyawaitzi, jomontyaitzimi, tiimaita nonishironkatzimi?' ⁴⁵ Ari ikantzi Pinkathari: 'Tii pinishironkayitantzi, onkantawitatyaa iintsii jinayitzi, naakataki pantzimotaki. Imapiro'. ⁴⁶ Irootaki jatsipitantaityaawori kantaitachani ashironkaantsi. Iriima inkaati kamiithashiritaintsini, inkantaitaatyirroni jañaayitai'.

Ikamantawakaita jaakaantiri Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26 Ikanta ithonkanakiro Jesús okaatzi ikinkithatakotakiri, ikantanakiri jiyotaani: ² "Piyotaiyini iiroka kaatapaaki apiti kitiiyiri joimoshirinkapintaitziro Anankoryaantsi. Ari jaakaantaitiri Itomi Atziri impaikakoitiri".

³ Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, iijatzi Antaripiroriiti, japatotaiyakani ipankoki Caifás ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari. ⁴ Ari ikamantawakaiyakani, ikantaki: "Thami amatawitiri Jesús ayiri antsitokakaantiri. ⁵ Iiromaita amaamanitziri kitiiyiri joimoshirinkaita, ikisawintzirikari atziripaini".

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Ikanta ikinanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaawaiwitachari. ⁷ Ari ariitapaaka tsinani amakotaki kasankaari, kamiitha okantaka onaki jiwitsikaitziro mapi iitachari "alabastro", ogyiki owinawo. Osaitantapaakari iitoki Jesús isaikaki jowaiyani. ⁸ Ikiyaiyanakani jiyotaani jiñaakiro, ikantaiyanakini: "¿Iitama apaawaitantawori? ⁹ Aririkami ompimantya, jagaitimi ogyiki kiriiki impaitirimi ashironkainkari". ¹⁰ Jiyotakotakiri Jesús, ikantziri: "¿Iitama pikisantawori jiroka tsinani? Kami-

itha okanta noñaakiro antakiri. ¹¹ Ari inkantaitatyaani ashironkainkari pintsipatyaari, irooma naaka iiro piñi-iro pintsipatapiintaina. ¹² Tima iiwatatzi osaitantanawo kasankaari oiyakaawintatyaana aririka inkitaitakina. ¹³ Aririka ikamantantaitairo Kamiithari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinani, ari onkantya joshiritanta-ityaawori antakiri iroori. Imapiro”.

Ikinkishirya Judas jaakaantiri Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Ikanta Judas Iscariote kaawitachari 12 jiyotaani Jesús, jiyaatashitakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari. ¹⁵ Ikantapaakiri: “¿Itama pimpinari aririka namakimiri?” Ari joñaagaitanakiri ikaatzi 30 ipiwiryaaka kiriiki. ¹⁶ Aripaiti ikowanaki Judas tsikapaiti jaakaantiri.

Iwiyaantawori jowakaanaari jiyotaani

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Ariitapaaka itawori kitijiyiri jowantapiintaitawori tantaponka, pokaiyapaakini jiyotaani Jesús, josampitziri: “¿Tsika onkotsitakaantika oyaari kitijiyiriki Anankoryaantsi?” ¹⁸ Ari ikantanakiri: “Piyaati nampitsiki. Ari pintonkiyotyaari atziri, pinkantiri: ‘Ikantzi yotaanari: “Monkaatapaaka, niyaatantyaari pipankoki noimoshirinkiro kitijiyiri Anankoryaantsi, nontsi-patyaari niyotaanipaini” ’ ”. ¹⁹ Ari jimatakiro jiyotaani okaatzi ikantakiriri Jesús. Jonkotsitakaantaki joyaari kitijiyiriki Anankoryaantsiki.

²⁰ Aritaki tsiniriityaanaki jariitapaaka Jesús, saikapaa-ki jowaiyaani itsipatapaakari jiyotaani ikaataiyakini 12. ²¹ Ikanta jowaiyani, ikantaki Jesús: “Pinkimi nonkanti, pikaataiyini iiroka jaka, tzimatsi apaani pithokashitinani. Imapiro”. ²² Owashiri ikantaianakani. Apaanipaini josampitanakiri: “¿Naakama pinkathari?” ²³ Ari jakanakiri, ikantzi: “Tsikarika itzimi atyootakinari, iriitaki pithokashitinani. ²⁴ Tyaaryoo impiyakotya Itomi Atziri, tima irootaki josankinatakoitakiri pairani. Ikan-tamachiitziri pithokashityaarini! Iiro itzimaajaitzimi irirori”. ²⁵ Ari jiñaawaitanaki Judas pithokashityaarini, ikantzi: “¿Naakama yotaanari?” Ikantzi Jesús: “Irootaki pikantakiri”.

²⁶ Iinta jowaiyani jaakiro Jesús tanta, ipaasonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri jiyotaani, ikantziri: “Jiroka, poyaawo, nowatha inatzi”. ²⁷ Ipoña jaakotakiro jimiritari, ipaasonkiwintakiro, ipakotakiri jiyotaani, ikantziri: “Piraiyini maawoni, ²⁸ tima niraani inatzi jiroka, irootaki oñaagantapirotironi anka-jyaakaawakaiyaari, iro shitowatsini impiyakotanta-ityaarini ikaaripiro-witaka. ²⁹ Pinkimi nonkanti, iiro nirtaawo jiroka irojatzii paata aririka impinkathariwintantai Ashitanari, ari apiitairo iijatzii”.

Ikinkithatakotakiro Jesús jookawintanti Pedro

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ithonkanakiro ipampithaakotziri Pawa, jataianakini tonkaariki otzishiki Olivo. ³¹ Ikantziri Jesús jiyotaani: “Irootaintsi pookawintaiyinani tsiniri. Tima josankinaitaki pairani kantatsiri:

Nontsitokiri aamaakowintariri oijya, ari inthontya impookayitanaki ipira.

³² Aririka nañagai, Galilea-ki noyaawintapaimi”. ³³ Ari jakanaki Pedro, ikantzi: “Aritaima jookawintakimi pashinipaini, iiro nimatziro naaka”. ³⁴ Ikantzi Jesús: “Pinkimi nonkantimi, iroñaaka tsiniri tikira jiñiita tyooopi, mawajatzii pinkantaki: ‘Tii noñiiri Jesús’. Imapiro”.

³⁵ Ari ikantzi Pedro: “Iiro nookawintzimi, kimitaka ari ankaati ankami”. Ari ikantaiyakini iijatzii maawoni jiyotaani.

Jamana Jesús Getsemaní-ki

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta Jesús itsipatakari jiyotaani, ariitaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakiri: “Ari pisaikawaki jaka, niyaanintawaki naaka, namaña”. ³⁷ Apa jaanakiri Pedro itsipataanakiri apiti itomi Zebedeo. Ari jiraashiritakotapaaka antawoiti Jesús. ³⁸ Ikantziri: “Owamaimatatyaaana nowashirinka. Ari pisaikaiyawakini iiroka, thami anakimpiti”. ³⁹ Awijaniintanaki kapichiini irirori. Otzirowapaaka, amanapaaka. Ikantzi: “Ashitanari, pishinitanarika iiroka, pimatinaawo onkaati nonki-maatsityaari. Iromaita pimatanaawo okaatzi nokowawitakari naaka, iiro pimati okaatzi pikowakaakinari”.

⁴⁰ Ipiyashitapaakari jiyotaani, jiñaapaatziiri jimagaiyini. Ikantapaakiri Pedro: “¿Tiima pinkisashityaawo piwochokini pintsipatina anakimpiti? ⁴¹ Pinkakimpiti, pamaña, otzimikari pikinakaashitani. Tima tii pikisashiwaitanita, oiyiki inawita kamiithatatsiri pikowawitari pantirimi”. ⁴² Iijatzii ipiyanaa Jesús, amanapaa, ikantzi: “Ashitanari, iiro pimatanaawo onkaati nonkimaatsityaari, pimatinaawo oita pikowakaakinari iiroka”.

⁴³ Ikanta ipiyapaa, iijatzii jiñaapairi jimagaiyini, tima antawoiti okantaka iwochokini. ⁴⁴ Ipiyapithatanaari, mawataki ipiyaka jamana. Irojatzii japiitapai ikantaiytakiri inkaanki. ⁴⁵ Ari ipiyashitapaakari jiyotaani, ikantapaakiri: “¿Irojatzima pimagaiyini? Monkaatapaaka jaakaantaitantyaariri Itomi Atziri, jagaitanakiri kaaripiroshiririki atziri. ⁴⁶ Pimpiriinti, thami aatai. Okaakitimatapaaki pithokashitinani”.

Jagaitakiri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jiñaawaiminthaitzi Jesús, ariitapaaka Judas ikaawitapiintari. Oiyiki itsipatapaakari, jamayitaki jowathaaminto, ipajaminto. Jotyaantani ijiwaripirori

Ompiratasorintsitaari, iijatzj jashi Antaripiroriiti.
⁴⁸ Tima Judas pithokashitantaniri, ikantsitakari kitziroi-
 ni jamaniwo: "Iitarika nothopootapaaki, iriitaki,
 poirikiri". ⁴⁹ Ikanta jariitapaaka Judas, jontsitokapaakari
 okaakiini Jesús, ikantapaakiri: "Yotaanari". Ithopoota-
 paakiri jiwithatapaakari. ⁵⁰ Ari josampitantzi Jesús,
 ikantzi: "Ajyininiká, ¿Iitama pipokashitziri?" Ari joi-
 rikaita-paakiri Jesús, jaantaitanatyariri jiyakawintaitiri.
⁵¹ Ikanta apaani tsipatakariri okaakiini Jesús, in-
 oshikanakiro iyotsiroti, itotsitakiri ikimpita jompiratani
 ijiwari Ompiratasorintsitaari. ⁵² Ari ikantanaki Jesús:
 "Powairo piyotsiroti, ipiyaitzimikari. Tima ikaatzi wijan-
 tatsiri, iwijaitziri irirori. ⁵³ Tima piyotzi kantatsimi na-
 mañaari Ashitanari, aritakimi jotyaantakina ojyiki
 maninkariiti piyakowintinani. ⁵⁴ Ari onkantzimaitya
 imonkaatantyaari josankinatakoitakinari pairani".
⁵⁵ Ipoña Jesús ipithokashitanakari ikaatzi
 pokashitakiriri, ikantzi: "¿Naakama koshintzi pa-
 mashitantanari powathaaminto, pipajaminto? ¿Tiima
 piñaapiintana niyotaantzi tasorintsipankoki, kaarima
 paantana janta? ⁵⁶ Ari onkantyaari, irootaki
 imonkaatantyaari okaatzi josankinatakiri pairani Ka-
 mantantanari". Aripaiti ishiyayitanaka jiyotaani,
 jookawintaitanakiri Jesús apaniroini.

Japatowintaitari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ikanta jagaitanakiri Jesús ipankoki Caifás, iji-
 waripirori Ompiratasorintsitaari, ari japatotaiyakani
 maawoni Yotzinkariiti itsipatakari Antaripiroripaini.
⁵⁸ Noshikacha iintsikiryoini Pedro joyaatakowintziri
 Jesús, irojatzj jariitantapaakari ipankoki ijiwaripirori
 Ompiratasorintsitaari. Iro intyaantapaatyaarimi
 pankotsiki itsipatapaakari kimpoyaawintaniri, ikowi
 Pedro inkimakowintiri tsika inkantaitiri Jesús. ⁵⁹ Ikanta
 ijiwaripaini Ompiratasorintsitaari itsipatakari ikaatzi
 apatotainchari, jaminawitaiyakani iitya thiiyakotyaarimi
 Jesús inkini intsitokakaantiri. ⁶⁰ Tii jiñiimaita, okantaw-
 itaka ipokayiwitaka ojyiki kowatsiri inthiiyakotyaarimi.
 Ipoña ikatziyanaka apiti thiiyakotanakariri, ⁶¹ ikantana-
 ki: "Nokimiri naaka chapinki jiñaawaitzi ikantzi: 'Ari
 nompookakiro tasorintsipanko, iro awijawitayya mawa
 kitiijyiri, nonthonkairo niwitsikairo' ". ⁶² Ari ikatziyanaka
 ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari, ikantanakiri Jesús:
 "¿Iitama kaari pakanta? ¿Tiima pinkimiri okaatzi ikan-
 takotzimiri?" ⁶³ Irojatzj jimairitaki, tii jaki. Ari ish-
 intsithatanakiri, ikantzi: "Pimpairyiiri Kañaaniri Pawa,
 onkantya niyopirotantyaari tyaaryoorika onkaati
 pinkantinari. ¿Iirokama Cristo Itomi Pawa?" ⁶⁴ Ari
 jakanaki Jesús, ikantzi: "Irootaki pikantakiri. Iroñaaka
 piñiiri Itomi Atziri isaikai jakopiroriki Pawa im-

† Iro ikantaitzi jaka "ojyiki maninkariiti", 12 legión ikaatzi. Ikan-
 takoitziri jaka "legión", iri Roma-jatzj ijykipirori owayiriiti. Aririka
 inkaati 3,000, tiirika 6,000 owayiriiti, iriitaki jitaatzi "legión".

pinkatharitari. Impoña piñiiri impiyi inkinapai minkori-
 ki". ⁶⁵ Ikanta ikimawaki jiwapirori, isagaanakiro iithaari
 ikisanaka, ikantanaki: "Ñaakiro, ipairyaaashitakari Pawa.
 Tikaatsi pashini ankwiri ankantakotiri. Pikimayakini
 iiroka okaatzi ithainkakiri Pawa. ⁶⁶ ¿Iitama pikantaiyiri-
 ni iiroka?" Ari jakaiyanakini: "Tzimaki ikinakaashitani!
 Ontzimatyii inkami!" ⁶⁷ Ipoña jiiwapoowaitaitanakiri.
 Tzimatsi pashini kapojapoowaitanakiriri. Tzimatsi iijatzj
 pajapoowaitanakiriri. ⁶⁸ Josampitzimaitaitari ikan-
 taitziri: "Cristo, ¿Tiima Kamantantaniri pinatzi, incha
 pinkantina iita pajawaitzimiri?"

Ikantzi Pedro: Tii noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Ari isaikaki Pedro jikokiroki, iro oñaantapaakariri
 otzikataawo, okantapaakiri: "¿Tiima iiroka itsipata
 pairani Jesús jirika Galilea-jatzj?" ⁷⁰ Iro kantacha ojyiki
 ñaakiriri Pedro jotikanakiro, ikantaki: "Tiitya, tii niy-
 otziri iita pikantanari". ⁷¹ Ari ishitowaniintanaki Pedro
 jikokiroki. Ari oñaapairi pashini otzikataawo, okanta-
 paakiri itsipatakari: "Irijatzj jirika itsipata pairani Jesús
 Nazaret-jatzj". ⁷² Ari japiitanakiro Pedro jotikanakiro,
 ikantanaki: "Apa jiyotzi Pawa, tii niyotziri naaka pikan-
 tanari". ⁷³ Tikira osamanitzi, japiitakiri itsipatakari
 ikantzi: "Tirokatakiri itsipatapiintari Jesús, tima Galilea-
 jatzj pinatzi, iriwaitaki ikantziro jiñaawaitzi". ⁷⁴ Ikan-
 tanakiri: "Tiiwí, tii niyotziri jirika pikantanari. Jiyotzi
 Pawa nothiiyarika, jowasankitainaa". Aripaiti jiñaana-
 ki tyoopi. ⁷⁵ Ari ikinkishiritanairo Pedro ikantakiri
 pairani Jesús: "Tikira jiñiita tyoopi, mawajatzj potiki,
 pinkanti: 'Tii noñiiri Jesús' ". Shitowanaki Pedro, anta-
 woiti jiraawaitanaka.

Jagaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 Okanta okitiiyitamanai, apatotamanaa jiwariiti
 itsipatakari Antaripiroripaini, ika-
 mantawakaiyakani intsitokiri Jesús. ² Ipoña joojotai-
 tanakiri Jesús, jaitanakiri isaiki Poncio Pilato, ji-
 waripirori jinatzi jirika.

Ikamantakari Judas

³ Ikanta Judas aakaantanari, jiyotanaki jowamaakaan-
 tashitakari Jesús. Antawoiti ikinkishiritanaka, jataki
 joipiyainiri 30 kiriiki ijiwari Ompiratasorintsitaari, iijatzj
 Antaripiroriiti, ⁴ ikantapairi: "Jirika piiriikiti. Tii okami-
 ithatzi okaatzi nantakiri. Tikaatsi janti Jesús naakaan-
 tashitakari". Ikantaiyanakini irirori: "Intaanitya, piy-
 otziro iiroka". ⁵ Jookanakiri kiriiki janta tasorintsipanko-
 ki, ishiyapirotanakitya ipiyanaka, irojatzj ishirikanta-
 paakari. ⁶ Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari, jagairi
 kiriiki, ikantaiyini: "Tii okamiithatzi ankimpoyagairi kiri-
 iki, iriitaki apinatakiriri intsitokantaityaariri". ⁷ Ari

josampitawakaiyani: “¿Tsika ankantirika aaka jirika kiri-iki?” Ipoña ikantaiyini: “Thami amanantantyaawo pitzitharipathatatsiri kipatsi, inkitaitiri aririka inkamayi-ti kaari ajyininkata”.⁸ Irojatzji iroñaaka jiiyiitziro jiroka kipatsi: “Iraantsipatha”.⁹ Ari imonkaatakari josanki-natakiri pairani Kamantantaniri Jeremías, ikantaki: Jagaitakiri 30 ipiwirya kiriiki, Okaatzi ikowaiyakirini icharinipaini Israel impinatiri,¹⁰ Iri jamanantaitantakawori pitzitharipatha, Irootaki ikowakaakinari Pinkathari namanantiro.

Pilato josampitziri Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Aritaki ariitaka Jesús isaiki jiwaripirori, josampitawakiri, ikantziri: “¿Iiroka iwinkathariti Judá-mirinkaiti?” Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Irootaki pikan-takiri”.¹² Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipayi-takari Antaripiroriiti, ojyiki ikantakowitapaakari Jesús. Tii jakimaita irirori.¹³ Ikantzi Pilato: “¿Tiima pikimi okaatzi ikantakoitzimiri?”¹⁴ Iiniro jimairitaki, tii jaki. Jotzikanaminthatanakari Pilato jirika Jesús.

Jiyakawintaitziri Jesús

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Tzimatsi jamitapiintari jiwaripirori: maawoni osar-ntsi aririka joimoshirinkaiyaani Judá-mirinkaiti, jomishitowakaantzi ijyininka jaakaantaitziri itzimirika inkowaiyakirini.¹⁶ Tzimatsi apaani Judá-mirinka jaakaantaitziri jiita Barrabás, ikimakoitani jinatzji jirika jantakiro kowiinkatatsiri.¹⁷ Ikanta japatotaiyakani atziriiti, josampitantaki Pilato, ikantzi: “¿Iitaka pikowiri nomishitowakaantiri? ¿Iriima Barrabás? ¿Iriima pikowi Jesús jiiitaitziri Cristo?”¹⁸ Jiyotaki Pilato ikisaniin-tashitaitari Jesús, irootaki jaakaantaitantakariri.¹⁹ Tima inkaanki, okantakaantakiri iina Pilato, okantaki: “Iiro pimaamaniwaitziri iiroka kamiithashiriri. Owanaa jomishimpiyaakaantakina tsiniripaiti jariitashiryaakina”.²⁰ Iro kantacha ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Antarikonapaini, jowatsimaakiri atziriiti, inkantaiyini: “Iro kamiithatatsi jomishitowaitiri Barrabás, iriima Jesús intsitokaitiri”.²¹ Ipoña japi-itanakiro jiwaripirori josampitantzi: “¿Iitaka pikowiri nomishitowakaantairi?” Ari ikantaiyini maawoni: “Iri Barrabás!”²² Ari ikantzi Pilato: “¿Tsikama nonkantirika Jesús jiiitaitziri Cristo?” Jakaiyini atziri: “Iimpaikako-takaantiri!”²³ Ari ikantzi jiwaripirori: “¿Tzimatsima kaaripirori jantakiri?” Iikiro ishintsitatzi ikaimaiyini atziriiti, ikantzi: “Iimpaikakotakaantiri!”

²⁴ Ari jiyotanaki Pilato aminaashiwaita josampitantzi, owanaa ikatsimashiritaki atziripaini. Ikaimakaantaki jiña, jiñaitakiri maawoni ikiwaakotanaka, ikantanaki: “Tii naaka kowatsini nontsitokakaantiri jirika kami-ithashiriri. Pikowaiyirinika, iiroka yotaiyironi”.²⁵ Ikan-

taiyanakini iriroriiti: “Nokowaiyini, naakataki jookan-taitya oityaarika awijatsini, jookantaityaari iijatzji nowaiyanipaini”.²⁶ Ari jomishitowakaantaitakiri Barrabás. Iriima Jesús ipajatakaantaitanakiri, jiyakaw-intakiri impaikakoitiri.

²⁷ Ikanta owayiriiti, ityaakaanakiri Jesús ipankoki Pila-to jiiitaitziri “Pretorio”. Ari japatowintakari maawoni owayiri.²⁸ Jaatonkoryaakiri Jesús, ikithaataitakiri kithaarintsi pitzirishimawotatsiri ojyawori ikithaatapi-intari pinkathariyitatsiri.²⁹ Jamathaitantakari kitochi-itapo iitoki, joirikakaitakiri jakopiroriki sawookaaki. Ipoña jotzirowashitari Jesús ithainkimawaitziri, ikan-taiyini: “Ipaapatziyawatyaari iwinkathariti Judá-mirinkaiti!”³⁰ Ojyiki jiiwapoowaitakiri, jompojainawait-antakari sawookaaki.³¹ Ikanta jishitakiro ishironta-minthawaitakari. Jaatonkoryagainiri ikithaatakiriri inkaanki, ikithaatairi iithaari, jaanakiri impaikakoitiri.

Ipaikakoitziri Jesús irojatzji ikamantakari

(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

³² Ikanta jijaataiyanakini, itonkiyotakari Simón poñaachari Cirene, ishintsiwintaitakiri jinatanakiro im-paikakotaitantyaariri Jesús.³³ Irojatzji jariitantakari tonkaariki oita Gólgota (akantziro aaka: Atziriitoni.)

³⁴ Ari ipakowiitakari Jesús imiri itsipataitakiro iyipitintsi, ikanta ithowitawakawo kapichiini, tiimaita jiro. ^{†35} Ari ipaikakoitakiri. Ikanta owayiriiti jaakiro ikithaayitari Jesús, ipawakaakawo, ikimitakaantakiro jiñaaritaita iro jiyotantyaari iitarika ayironi. Ari imonkaatakari ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri, ikantaki:

Iñaariwintaitakawo noithaari,

Ipawakaayitakawo.

³⁶ Ari isaikawintaiyirini, jaamaakowintari.³⁷ Ipoña josankinaitaki kantakaantakirori ipaikakoitantakariri, okantzi: JIRIKA JESÚS, IRIITAKI IWINKATHARITI JUDÁ-MIRINKAITI. Jontarikakoitakiniri ipatziitoki.³⁸ Ari itsi-pataitakiri apiti koshintzi, ikatziyakotaka apaani jakopiroriki, pashini jampatiki.³⁹ Ithainkimatakiri ikaatzi awijayitatsiri janta, jotikayinata, ^{‡40} ikantaitziri: “Aña iiroka pookirori tasorintsipanko, iro awijaki mawa kitiiyiri piwitsikairo iijatzji. Iirokami Itomi Pawa ¿Iitama kaari payiitanta ipaikakoitakimi? Powawijaakotaiya”.

⁴¹ Irojatzji ikantakiri iijatzji ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, Fariseo-paini, iijatzji An-taripiroriiti, ikantaiyini: ⁴² “Jowawijaakotziri pashini, ¿kaarima jimatantawo jowawijaakotya irirori, iriimi iwinkathariti Israel-mirinkaiti? ¿Arimi jowawijaakotatya ipaikakoitakiri, aritaki ankimisantakirimi?”⁴³ Jawintaaw-itakari Pawa, incha añiiri imapirorika jitakotari ari

† Tima iroyitaki jamitapiintari pinkathariiti jamathaitawo poriryaatatsiri, joirikapiintziro iijatzji jakopiroriki ashirokaaki. †† Irootaki joitaitziri atziri iiro ikimaatsiwaitanta aririka jowasankita-gaitiri. ‡ Iro jamitaiyarini Judá-mirinkaiti jotikayinata aririka inthainkashiritanti. Iro ojyawori amitaiyarini aakapaini, aririka ookotiri atziri anthainkashiritiri, ankanti: “Ipiñaakiro! Ipiimakiro!”

jowawijaakotairi. Tima ikantapiintzi: 'Naaka Itomi Pawa' ". ⁴⁴ Jimatsitakawo koshintzipaini itsipatakari ipaikakota, ithainkawaitakiri.

⁴⁵ Ikanta itampatzikatapaaki ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsiniritanaki, irojatzji jyiitiini ithapirotanaka ooryaatsiri. ^{†46} Ari ikaimanaki Jesús shintsiini, ikantanaki: "¿Elí! Elí! ¿Lama sabactani?" (Iro ikantaitziri añaaniki aaka: "¿Pawá! Pawá! ¿Iitama pookawintantakinari?") ⁴⁷ Ikanta ikaatzi saikawintakiriri, ikimawitawakari ikaimanaki, ikantayini: "Pinkimiri, ikaimatziiri Elías". ⁴⁸ Ipoña ishiyapainta apaani, jomitsitsiyapaintzi manthakintsi kipijyaariki, jankowiitakiniri sawoopankiki, jowaankakotakiniri jatsimiyaatawakirimi. ⁴⁹ Ikantayini pashini: "Añaawakiri-ita ari impokaki Elías jowayitairi". ⁵⁰ Ipoña japiitanakiro ikaimanai shintsiini, piyakotanaka.

⁵¹ Okanta tasorintsipankoki, saganaki niyanki tontamawotatsiri ithatashiitziro, apikota okantanaka, opoñaanaka jinoki irojatzji isaawiki. Antawoiti ontziñaanaka tankayitanaki mapi. ⁵² Ithonka ipookakoyitanaki kaminkari, añayitai oiyiki kamiithashiriri kamayitaintsiri. ⁵³ Tima jañagai pairani Jesús, ikaatzi añayitanaatsiri ishitowanairo omooki jiyaatai iriroriiti nampitsiki tasorintsitatsiri, joñaagayitanta. ^{††54} Ikanta ijiwari owayiriiti itsipayitakari ikaatzi katziyawintakariri Jesús, jiñaakiro ontziñaanaka, jiñaakiro okaatzi awijayitaintsiri, antawoiti ithaawanaki, ikantanaki: "¿Imapirowitayyaama Itomitari Pawa jirika?"

⁵⁵ Tzimatsi iijatzji janta tsinanipaini aminakotakiriri, irootaki poñainchari Galilea-ki oyaatakiriri Jesús, oiyiki amitakoyitakiri. ⁵⁶ Jiroka okaataiyini: María Magdala-jato, María inaanati Jacobo iijatzji José, ari osaikaki iijatzji inaanati itomipaini Zebedeo.

Ikitaikiri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ikanta otsiniriityaanaki, ari ipokaki ajaagantachari poñaachari Arimatea, jiita José. Irijatzji jiyotaapiintakiri Jesús. ⁵⁸ Jiyaatashitakiri Pilato, ikantapaakiri: "Pishinitinari nonkitatairi Jesús". Ikanta Pilato ikantakaantaki jaanairi inkitatairi. ⁵⁹ Ikanta José iponatantakari Jesús manthakintsi kititatsiri. ⁶⁰ Jowakotakiri owakiraanataki jimoontashiitzi kaminkaripaini shirantaaki, joipinaakaantaki antawoiti mapi, jojiyipitakotantakari. Piyana José. ⁶¹ Okanta María Magdala-jato, iijatzji pashini María, osaikawintapaintziri tsika ikitaitakiri.

Aamaakowintawitariri tsika ikitaitakiri

⁶² Okanta awijanaki jiwitsikawintapiintaitawo kitiiyiri jimakoryaantaitari, ari jiyaataki ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Fariseo-paini janta ipankoki Pila-

† Iro ikantayitzi pairani: jiwiyanaaka ooryaatsiri 6, ari omapokapaakari otsiniritanaki irojatzji jiwiyanaaka ooryaatsiri 9.
†† Iro jiiitzi Jerusaleen nampitsi tasorintsitatsiri.

to, ⁶³ ikantapaakiri: "Pinkathari, chapinki iiniro jañaawita amatawitantaniri, nokimiri ikantzi: 'Aririka nonkamawitayya, iro mawatapaintsini kitiiyiri, aritaki nañagai'. ⁶⁴ Nokowi potyaanti aamaakowintyaarini irojatzji imonkaatantatyaari mawa kitiiyiri. Aamaashitya jiyaataki tsiniri jiyotaanipaini, jagaatiri. Impoña inkanti: 'Añagai Jesús!' Aririka jimatakiro, ari owatsipirotatya jamatawitantini". ⁶⁵ Ari ikantanaki Pilato: "Jirika owayiriiti, paanakiri, pinkantiri jaamaakowintyaari tsika okaatzi pikowiri iiroka". ⁶⁶ Ari jiyaataiyanaakini, jiwichaakotapaakiri omooki. Ari isaikawintaiyirini.

Jañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 Okanta awijanaki kitiiyiri jimakoryaantaitari, aritaki kitiiyitamanai itapiintawori kitiiyiri. Ari iyaatamanai María Magdala-jato otsipatanakawo pashini María aminairo tsika ikitaitakiri Jesús. ² Ari ontziñaanakari shintsiini kipatsi, tima jayitapaakitzi inkitiwiri maninkariiti jotainkapaakiro mapi jashitanta-itakawori omoo, isaikantapaakawo. ³ Shipakiryana ikantapaaka ikimitapaakawo ookathawontsi. Kitamaaniki okantaka iithaari kimiwaitaka jiriniki. ⁴ Ikanta owayiriiti aamaakowintawitariri, jiñaawakiri, antawo ithaawaiyanakini, kimiwaitaka inkamanakityiimi. ⁵ Ikanta maninkariiti, ikantanakiro tsinanipaini: "Tiro pithaawayini iiroka. Niyotaki iri pipokashitzi Jesús ipaikakowitakari. ⁶ Tii añiiri jaka, añagai. Tima ari ikantsitaka pairani. Pimpoki, paminiro tsika jowawitakari Awinkathariti. ⁷ Pimpiyanaki, pinkamantari jiyotaanipaini, pinkantiri: 'Añagai Jesús, piyaatai Galilea-ki, ari piñaayitairi'. Aritaki ikamantsitakimi kitziroini". ⁸ Okanta opiyanaaka iyokitzi okantayitanaka. Iro kantacha antawoiti okimoshiritanaki, oshiyashitanakari jiyotaani onkamantayitiri. Oshiyaminthaita iyaati onkamantanti, ⁹ ari joñaagakawo Jesús, jiwithatawakawo. Iyaatashitanakiri okaakiini, otzirowashitapaakari, awithakitiri iitzi. ¹⁰ Ipoña ikantziro Jesús: "Tiro pithaawi, piyaati pinkamantayitairi nirintzitaari, jiyaaita Galilea-ki, ari jiñaayitainari".

Ikantayitzi owayiri

¹¹ Okanta opiyaiyanaka tsinani onkamantanti, jatana-ki iijatzji owayiriiti nampitsiki, ikamantapaakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari okaatzi awijaintsiri. ¹² Ari japotaiyanakani Antaripiroriiti, ikantawakaiyani: "¿Tsika ankantyaaka omanakotantyaariri?" Ikaimaitakiri owayiri, ikantziro: "Jirika oiyiki nompinatimiri, ¹³ pinkantayitiri atziroiti: 'Niyankiiti tsiniri, nomaanaki. Aamaa ari ipokaiyakini jiyotaani, jaanairi'. ¹⁴ Aririka inkimaki jiwari, naakataki kantakowintimini iiro jowasankitaantzi-mi". ¹⁵ Ari jimatakiro owayiriiti, jaakiri ipinaitakiriri, jan-

takiro okaatzi ikantaitakiriri. Irootaki jantitaari maawoni Judá-mirinkaiti jiroka, irojatzi iroñaaka.

Jotyaantziri Jesús jiyotaani

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ikanta 11 jiyotaani Jesús, jataiyakini Galilea-ki osai-ki otzishi ikantakiri pairani Jesús ari jiñiiri. ¹⁷ Ikanta jiñaawairi, jotzirowashitawaari. Tzimayitatsi iijatzi kisoshiriwintawairiri. ¹⁸ Ikanta itsipatapaari Jesús, ikan-

tapairi: “Impinkathapiroitaina inkitiki iijatzi kipatsiki. ¹⁹ Irootaki nokantanzimiri: Piyaatiro maawoni nampitsi, pinkimisantakaayitairi atziripaini, pothotyairo maawoni. Aririka inkimisantayitai, powiinkaayitairi, pim-pairyagairi Ashitairi, Itomi, iijatzi Tasorintsinkantsi. ²⁰ Piyotaayitairi atziripaini jantayitairo okaatzi nokamantayitakimiri. Ari nontsipatapiintaimi naaka, kiso nowimi irojatzi paata onthonkantaiyaari kipatsi”. Ari onkantyaari.

MARCOS

Ikamantantakiri Juan owiinkaatananiri

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Jiroka okanta opoñaantanakari Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Itomi Pawa, iitachari Jesucristo. ² Pairani tzimatsi Kamantantaniri jiita Isaías. Josankinatakotakiri Pawa ikamantziriri Itomi, ikantziri: Notomí, ari notyaantaki ityaawoni inkamantakotimi, Iriitaki witsikaantimini. ³ Ikaimakaimatapaaki otzishimashiki, ikantantaitzi: Powamiithatainiri Pinkathari tsika inkinapaaki. Pinkimitakaantiro jotampatzikaitziro aatsi. ⁴ Ari okantzimaitaka, monkaataka ikinkithatakoitakiri. Kinkithataki pairani Juan otzishimashiki, ikinkithatakotapaakiro owiinkaataantsi, ikantantapaaki: “Powiinkaawintaiyaari Awinkathariti, powajyaantairo kaaripirori, aritaki impiyakotaimiro pikaaripiroshiriwaitzi”. ⁵ Ojyiki pokashitakiriri Juan, Judea-jatzi ipoña Jerusalén-jatzi. Ikamantakoyitapaakiro ikaaripiroshiriwaitzi, irootaki jowiinkaatanakariri jiñaaki Jordán. ⁶ Iithaari Juan, jontyaitziro iwitzi camello. Jowathakitari mishinantsimashi. Jañaantari jowari kintori, jimiritari iyaaki pitsi. ⁷ Jiroka ikantaki Juan ikinkithatzi: “Aatsikitaiki mapirotzirori ipinkatharintsitzi, nopinkathatsitataikari naaka. Tii onkantaajaiti inkimitakaantina jimpiratani onkantya noiyotashitantaariri nonothopaitsitiri i-zapato-ti. ⁸ Iriitaki kimitakaantyaawoni jowiinkaatanatyairimi Tasorintsinkantsi. Naakamachiini nowiinkaatanantawo jiñaá”.

Jowiinkaata Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Ikanta ipokaki Jesús ipoñaakawo nampitsiki Nazaret saikatsiri Galilea. Jowiinkaatawakiri Juan antawaaki jiñaá Jordán. ¹⁰ Iro intonkaimatimi Jesús, kimiwaitaka ashitaryaanakityiiaami inkiti, iñaawakiri ijyaawiinkashitapaakiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki jinoki joyyapaakari shiro. ¹¹ Ikimaitatzi jinoki ikantaitanaki: “Tirokatakiki Notomi nitakopirotoni. Ojyiki noki-moshiriwintakimi”.

Inkaaripiroshiritakaitirimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ikantakaanakari Jesús Tasorintsinkantsi, jataki otzishimashiki. ¹³ Ari ikowawitakari Satanás

inkaaripiroshiritakairimi. Tima ojyiki kitiijyiri isaikawaitzi janta itzimira kowiinkari piratsi, okaatzi 40 kitiijyiri. Iro ipokantapaakari maninkariiti jimitakotapaakiri.

Jitanakari jantayitzi Jesús

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ipoña ikinanaki Jesús Galilea-ki ikamantantziro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Pawa impinkathawintantai. Aritaki jomontyaitakiri Juan irirori. ¹⁵ Ikantantapaaki Jesús, ikamantantzi: “Monkaatapaa-ka jiñiitantaawori impinkathawintantai Pawa, pinkimisantairo Kamiithari Ñaantsi. Powajyaantairo pikaaripiroshiriwaitzi”.

Jaantaitanakariri 4 shiryaatzinkari

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Okanta pashini kitiijyiri ikinanaki Jesús inkaarithapiyaaki Galilea, jiñaapaakitziiri iitachari Simón itsipatakari iririntzi Andrés ishiryaaaiyini. Tima shiryaatzinkari jinaiyini. ¹⁷ Ikantapaakiri: “Poyaatina, onkimiwaityaawo iroñaaka iriimi atziri noshiryaataka-gaimi”. ¹⁸ Aripaiti joyaatanakiri, jookanakiro ishiryaaaminto. ¹⁹ Iro jiyaatanakiziimi kapichiini, iñaapaakitziiri itomipaini Zebedeo iitachari Jacobo itsipatakari iririntzi Juan, isaikaiyini ipitoki ishirikiro ishiryaaaminto. ²⁰ Jaanakiri iijatzi. Iiniro isaikanaki iwaapatati itsipatanaari jatziritipaini.

Atziri piyarishiritatsiri

(Lc. 4.31-37)

²¹ Aritaki ariitaiyakani Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta kitiijyiri jimakoryaantaitari, jiyotaantapaaki japatotapiintaita. ²² Tii omaanta ishintsinka jiyotaantzi, janaanakiri Yotzinkariiti, iyokitzi ikantaiyanakani. ²³ Ari isaikitsitakari janta atziri piyarishiritatsiri, kaimanaki irirori, ²⁴ ikantzi: “Jesús, Nazaret-jatzi, niyotzimi naaka, iirokatakiki itasorintsiti Pawa. Iro pipokantari jaka papiroyitaina”. ²⁵ Ikantanaki Jesús: “¡Pimairiti piyari! ¡Piyataai!” ²⁶ Ikaimanaki shintsiiini atziri, jompi-tatakaawaitanakari iwiyariti, jookanakirira. ²⁷ Ikantawakaanaka atziiriiti: “Piñaataitiri jirika, ikit-sirinkiri jowawisaakotziri piyarishiritatsiri”. Iyokitzi jowapiroitanakiri. ²⁸ Thaankiini ikimakoitanakiri Jesús janta Galilea-ki.

Joshinchagairo Jesús riyoti Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ikanta ishitowanai Jesús japatotapiintaita, jaanakiri Juan ipoña Jacobo, ikinaianakini ipankoki Simón, isaiki iijatzi Andrés iririntzi Simón. ³⁰ Iro jariitapaakityaami, ikantaitawakiri: “Okatsinkaakiwaitatzi riyoti Simón”. ³¹ Iikiro ipithokashitawo, ikathawakotakiro, joo-saikakiro. Kaatanaki okatsinkaakiwawita. Piriintanaka aminayitawakiniri oita ompawakiniri.

Joshinchaayitzi Jesús mantsiyari

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Okanta otsiniriityaanaki, jamaitapaakiniri Jesús oiyiki mantsiyari, jamaitakiniri iijatzi oiyiki piyarishiritatsiri. ³³ Ipiyowintapaakari pankotsiki. ³⁴ Joshinchaayitairi maawoni. Tiira ishiniti apaani piyari iñaawaiti joshinchaayitzi ikaatzi piyarishiritatsiri. Tima jiyotzi piyari irirori tsika jiita Jesús.

Jiyotaantzi Jesús maawoni Galilea-ki

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Okanta oñaatamani, ananinkanaki Jesús jamana otzishimashiki. ³⁶ Ikanta Simón itsipatakari ikaatzi joyaataiyirini, jaminaminatairi. ³⁷ Ikanta jiñaapairi, ikantapairi: “Yotaanari, jaminaminaitatziimi”. ³⁸ Jakanakiri irirori ikantzi: “Thami aati, tiira iro nompokantyaari no-saiki jaka, ontzimatyii niyotaantayiti iijatzi pashiniki nampitsi”. ³⁹ Ari okantzimaitaka, ithonkakiro Jesús jani-itakiro Galilea-ki, jiyotaantaki maawoni nampitsi tsika japatotapiintaita, joshinchaayitairi oiyiki piyarishiriyitatsiri.

Joshinchagaitziri imatziri pathaawontsi

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Ipoña ipokaki imatziri pathaawontsi, jotzi-irowashitapaakari Jesús, ikantapaakiri: “Pikowirika, poshinchagaina”. ⁴¹ Jaminanakiri Jesús, jitakoshiritanakari. Jotirotantakariri irako, ikantziri: “Nokowi, pishintsitai!” ⁴² Shintsitanai ipathaawawita. ⁴³ Ikantawitawaari jiyaataira inampiki, ⁴⁴ ikantziri: “Tiro pithawitakotana. Tampatzika piyaatashitanakiri Ompiratasorintsitaari, pimonkaatairo ikantakaantakiri pairani Moisés-ni, paanaki pinkitiwathatantaiyaari, iroora jiyoyiitaintaimini ishitakotaimi”. ⁴⁵ Iro kantzimaitacha pathaawawitachari, ikamantantanaki nampitsiki tsika okanta ishintsitantaari. Iro kaari okantantanaa isaikanai Jesús nampitsiki ijiykitapaakira atziri. Jataki otzishimashiki, ari isaikakiri. Aritzimaitaka jiyaashitziri oiyiki atziri.

Joshinchagairi Jesús kisopookiri

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

² Awisaki tsika okaatzi kitiiyiri, iijatzi ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikimayitawai atziripaini, ikantaitzi: “Ariitaa Jesús”. ² Ipiyowintawaari iijatzi, tii jimonkaatapaakawo pankotsi. Jiyotaayitapairi maawoni. ³ Tzimatsi 4 atziri pokashitakiriri Jesús jinatakotakiri kisopookitatsiri. ⁴ Tii okantzi jiñiiri, jotzikakiri atziiriiti piyotainchari. Atiitanaki jinoki pankotsiki, jimoontakiro ikatziyakara Jesús, jowayitakotakiniri mantsiyari. ⁵ Ikanta Jesús, jiyotakotawakiri jawintaashiritatyaari, jiñaanatawakiri mantsiyari, ikantziri: “Notomí, ipiyakoitaimiro pikaaripiroshirawaitaki”. ⁶ Kimaki Yotzinkariiti, ikantashiritanaki irirori: ⁷ “Ithainkakiri Pawa jirika. Tima tikaatsi kantironi impiyakotantiro kaaripirori, apaniro ikanta Pawa ipiyakotantziro”. ⁸ Yotaki Jesús ikinkishiritari, ari josampitziri, ikantzi: “¿Oitama pikinkishirawaitantawori jiroka? ⁹ ¿Tiima okamiithatzimotzimi nokantakiri kisopookiri: ‘Ipiyakoitaimiro piyaaripiroshirinka?’ ¿Irooma pikowi nonkantiri: ‘Pinkatziyi, paanairo pomaryaaminto, piyaatai?’ ¹⁰ Iroñaaka piñiiri Itomi Atziri tzimatsi ishintsinka, ipiyakotziri kaaripiroshiririiti”. Ipithokashitanakari kisopookiri, ikantanakiri: ¹¹ “Pinkatziyi! Paanairo pomaryaaminto. Piyaatai”. ¹² Katziyanaka mantsiyari, jaanairo jomaryaaminto, shitowanaki. maawoni atziri jiñaawakiri. Iyokitzi ikantaiyanakani jiñaayitawairira. Ikimoshiriwintanakiri Pawa, ikantaiyanakini: “Imapiro okamiithataki jiroka. Tii añaapiintziro oiyawori”.

Jaantanakariri Jesús iitachari Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ipoña japiitapairo Jesús jiyotaayitapairi atziri inkaarithapiyaaki. Ari ipiyowintapaari iijatzi. ¹⁴ Ikanta ithonkanakiro jiyotaantzi, awisanaki. Irojatzji jiñaantaapaakariri itomi Alfeo iitachari Leví, isaiki irirori ikowakoyitziiri kiriiki ijiyininkapaini. Ikantapaakiri: “Poyaatina!” Katziyanaka, joyaatanakiri. ¹⁵ Ipoña Leví irirori, jaanakiri Jesús jowakaiyaari ipankoki. Ari jiyaatsitakariri iijatzi jiyotaani, itsipatapaakari kowakoyitziiri ijiyininka kiriiki, ipoña kaaripiroshiririiti. Oiyiki piyotainchari jowaiyani. ¹⁶ Ikanta Fariseo-paini itsipatakari Yotzinkariiti, josampitakiri jiyotaani Jesús, ikantziri: “¿Oitama itsipatantariri yotaimiri kaaripiroshiririiti, itsipatsitakariri iijatzi kowakotziiri ijiyininka?” ¹⁷ Ari jakanaki Jesús, ikantanakiri: “Aririka imantsiyati atziri ipokashitziri aawintantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsiri tikaatsi inkowi irirori. Tii apa nompokashitiri kamiithashiririiti nonkaimashiriyitairi, aña

† Jiroka wairontsi Leví, irojatzji pashini iwairo Mateo.

nopokashitaziiri kaaripiroshiririiti nonkaimashiriyitairi iijatzii”.

Ikinkithatakotziro Jesús tziwintaantsi

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Tzimatsi pokashitakiriri Jesús, josampitapaakiri ikantziri: “Itzitapiintakawo jiyotaani Juan jowanawo, ari ikimitsitari jiyotaani Fariseo-paini. ¿Oitama kaari itzitantawo piyotaani iiroka?” ¹⁹ Jakanaki Jesús, ikantziri: “Aririka intsipataityaari aawakaachari, ¿Arima jowashiriniintawaitatya? Kimitaka iiro, aña kimoshiri ikantaiyani jowaiyani. ²⁰ Irooma paata, aririka jagaitakiri jiiimintaitari, aripaiti intziwaitaiya. ²¹ Aririka jowapatankaitantyaawo owakiraari osapiki paijatori ikithaataitari, arira osapiryaapirotanaki amithatanatyaarika owakiraari. ²² Iroora kamiithatatsiri owantyaawo iiryaari jimiritaitari owakiraanakiriki mishinantsinaki. Irooma jowantashiitayaawo paijatonaki, ari osanaryaakotanaki, apitiroiti apaatashiwaitatya”.

Ikinkithatakotziro Jesús kitiijyiri jimakoryaantaitari

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Okanta kitiijyiri jimakoryaantaitari, ikinanaki Jesús pankirintsimashiki. Ari joyiikitanakiri jiyotaani okithoki pankirintsi. ²⁴ Tii inimotziri Fariseo-paini, josampitakiri Jesús, ikantanakiri: “¿Oitama joyiikitantawori piyotaani? ¿Tiima jiyotzi tii oshinitaantsitzi kitiijyiriki jimakoryaantaitari?” ²⁵ Jakanaki Jesús ikantziri: “¿Tiima piñaanatakotziri ikantakota David-ni itsipatantakariri ikaataiyini ikamantawitakari itajyi? ²⁶ Ityaaki tasorintsi-pankoki ipinkathariwitara Abiatar-ni, jowakawo tasorintsitanta, ipakiri iijatzii itsipayitakari. Tiira oshini- taantsiwita, apa jowapiintawitawo Ompiratasorintsi- taari”. ²⁷ Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Iriira atziriiti kanta- kaantzirori jiwitsikantaitakanariri kitiijyiri jimakoryaantaitari. Kaari kitiijyiri jimakoryaantaitari kanta- kaantzirori jiwitsikantaitakariri atziripaini. ²⁸ Jirika Ito- mi Atziri ipinkatharipirotzii irirori, janairo jiroka kiti- iijyiri”.

Atziri kisowakori

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 Ipoña ityaapai iijatzii Jesús japatotapiintaita. Ari isaikitsitakari atziri kisowakori. ² Ikowaitatziira jiñi- itiri joshinchaayitairi mantsiyari kitiijyiriki jimakoryaan- taitari. Kimpoyaa jowaitanakiri, onkantya inthaw- itakotantyaariri. ³ Ipoña Jesús ikaimakiri mantsiyari, ikantziri: “Pimpoki, posatitya niyanki”. ⁴ Josampitakiri piyowintakariri: “¿Otzimika shinitaantsitatsiri antiri kiti- iijyiriki jimakoryaantaitari? ¿Tiima okamiithatzi anishi- ronkatanti, irooma kamiithatatsiri owamaanti? ¿Tiima okamiithatzi antiro iroopirotatsiri, irooma kamiithat-

siri ankaaripirowaiti?” Tikaatsi akanaintsini. ⁵ Jot- sikanatanakari Jesús piyowintakariri, owatsimaashiri- tanakiri jiñaakiri tii jinishironkayitanti, ikantanakiri mantsiyari: “¿Pintharyaawakotai!” Matanaka, akotsi- tanai kamiithaini atziri. ⁶ Ikanta Fariseo-paini, jataki inkinkithawaitakairi aapatziyariri Herodes jamini tsika inkantiri jowamaakaantantyaariri Jesús.

Ipiyotaiyani inkaarithapiyaaki

⁷ Ipoña ishitowanaki Jesús, ikinanai inkaarithapiyaaki itsipatanaari jiyotaani. Joyaatani jowanakiri Galilea- jatzii, Judea-jatzii, ⁸ Jerusalén-jatzii, Idumea-jatzii, maa- woni nampiyitawori intatsikirona antawaaki jiña Jordan. Ikimakotakiri iijatzii Tiro-jatzii, Sidón-jatzii, ikan- taitzi: “Ojyiki itasonkawintantaki Jesús, jantaki ojyiki kaari jiñaapiintaitzi”. Pokaiyapaakini iriroriiti jiñiiri. ⁹ Irootaki Jesús ikantantanakariri jiyotaani jamakiniri pitotsi, iiro jawitsinagaitantari. ¹⁰ Jimatakiro Jesús, josh- inchaayitaki ojyiki. Otatsinkapirinikitawakaanaka mantsiyari ikowi jotirotantawatyaari jako. ¹¹ Ipokayitzi piyarishiritatsiri, jotzirowashitari Jesús, ikaimimaita shintsiini, ikantziri: “Iiroka Itomi Pawa, niyotzimi naa- ka!” ¹² Onkantya iiro jiyotsitaitari Jesús, ikisayi- tanakiri.

Jiyoshiitaki Jesús 12 jotyaantapiroriti

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ipoña itonkaanaki Jesús otzishiki. Arira ikaimakaantapaakiri ikaatzii kamiithatzimotakiriri. Jataiyakini ikaatzii ikaimakaantakiri. ¹⁴ Aripaiti jiyoshi- itakiri 12 intsipatapiintyaari, iriitaki jotyaantiri inkinkithatakaantayiti. ¹⁵ Ipasapiyaakari joshinchaayi- tairi irirori mantsiyari, ikaatzii piyarishiriyitatsiri. ¹⁶ Jirika ikaatzii jiyoshiitakiri: Simón, jiiitairi Pedro. ¹⁷ Ipoñaapaa- ka Jacobo itomi Zebedeo itsipataakiri Juan, irijatzii irir- intzi Jacobo. Jiiitairi “Boanerges”, (akantziri añaaniki aa- ka: “Otomii ookathawontsi”). ¹⁸ Ipoñaapaaka iijatzii An- drés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, iijatzii Simón iitachari “Kisakowintanta- niri”, ¹⁹ ipoñaapaaka Judas Iscariote, pithokashitaiyaarini.

Ookimotziriri Tasorintsinkantsi

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰ Ipoña ipokaiyaini Jesús pankotsiki. Ari ipiyow- intawaari ojyiki atziripaini, tii okantzi jiyapatapainti jowaiya Jesús. ²¹ Tzimatsi kantayitanaintsiri: “Shinkiwint- taka Jesús”. Iro ipokantawitakari ijininkathoriiti, jaanairimi. ²² Ariitayapaakani iijatzii Yotzinkariiti ipoñaayitaka Jerusalén-ki, ikantapaaki irirori: “Jirika atziri joshinchaatziiri ashitariri piyari iitachari ‘Beelzebú’, irootaki joshinchaantariri piyarishiriyitatsiri”. ²³ Ikanta ikimaki Jesús, japatotaiyakirini, jolyakaawin-

tatziiniri, ikantziri: “¿Tzimatsima piyari kami-naawakaachari iiro jaagantanta? ²⁴ Aririka janta-minthatawakaiya atziri ipinkathariwintantzi nampitsiki, jookawintawakaa. ²⁵ Aririka jantaminthatawakaiya iijatziri atziri ikaatziri isaikaiyini ipankoki, jookawintawakaa. ²⁶ Ari ikantari iijatziri piyari aririka jantaminthatawakaiya, jookawintawakaa, iiro iñiuro ishintsitai, ari japirotaiyaari. ²⁷ Atziri ñaapirotachari kamiitha, tikaatsi matirini intyaashitiri ipankoki jayitiri tzimotziriri irirori. Irooma aririka joojoitakiri, aritaki jimataakiri.

²⁸ Pinkimi nonkantimi: kantatsi Pawa impiyakotairi kaaripiroshiriwaitatsiri, onkantawitayata jookimowaiwityaari. ²⁹ Iriima ookimowaitziriri Tasorintsinkantsi, jashi jowairo, iiro ipiyakoitairi”. ³⁰ Irootaki ikantantakariri Jesús, tima ikantaitatziiri: “Kamaari jinatziri”.

Inaanati Jesús ipoña iririntzipaini

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Ariitapaaka inaanati Jesús otsipatakari iririntzipaini, okaimakaantapaakiri, okatziyapaaka jikokiroki.

³² Ikantawitakari apatowintakariri: “Ari opoki pinaanati otsipatakari pirintzipaini, okowi oñiimi”. ³³ Ikantanaki Jesús: “¿Oitama pikinkishiritari iiroka iro nonaanatitari, iri nirintzitari?” ³⁴ Ipithokashitanakari apatowintakariri, ikantzi: “Jirika, iriitakari nokimitakaantaari nirintzi, nokimitakaantaari nonaanati. ³⁵ Ikaatziri antanairori ikowayitzi Pawa, iriitakari nirintzitaari, notsirotaari, irojatziri nonaanatitaari”.

Joyakaawintziri Jesús pankiwairintzi

(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

4 Ipoña ipiyanaa iijatziri Jesús inkaarithapiyaaki, jiyotaantapai. Ipiyowintaitawaari. Otitanaka pitotsiki, saikakotaki niyanki kapichiini, katziyaiyachani atziriti othapiyaaki ikimisantziri. ² maawoni jiyotaayitziiriri, joyakaawintatziiniri, ikantzi: ³ “Tzimatsi pankiwaitatsiri, jataki ipankiwaitzi. ⁴ Okanta jookakitakiro iwankiri, tzimatsi ookakitapainchari aatsiki. Ipokaiyapaakini tsimiri, jowapaakawo. ⁵ Tzimatsi pashini ookakitapainchari omapipookitzi. Thaankipiroini ojoyookawitanaka. Tiira otontapathapirotatzi kipatsi, ⁶ sampishitanaki pankirintsi jooryaapaakira ooryaa. Tima tii ontyaapiroti oparitha inthomainta. ⁷ Tzimatsi pashini ookakitapainchari okitochiimashitzi, anaanaki iroori ojoyookanaki. Tii okithokitzi. ⁸ Tzimatsi pashini ookakitapainchari okamiithawanikitzi kipatsi, saankana ojoyookapaaki, kithokitanaki maawoni. Tzimayitai okithoki apanipaini okaatziri jyookaintsiri. Apaani jyookapaintsiri, kapichiini okithokitanaki, pashini ojiyikini okanta, pashini ojiyikirotanai okithoki”. ¹⁹ Iikiro ikan-

† Kantakotachari jaka “okaatziri jyookapaintsiri”, kimitaka okaatziri 30 okithoki, pashini okaatziri 60 okithoki, pashini okaatziri 100 okithoki.

tanakitzi Jesús: “Kowatsiri inkimathatiro, jowakimpitayata inkimisanti”.

¹⁰ Aritaki jataiyaini maawoni atziri, apa isaikaki Jesús itsipayitanaari oyaayitapiintakiriri, ipoña 12 jiyotaani. Ari josampitaiyakirini Jesús, ikantzi: “¿Oitaka pojyakaawintakinari inkaanki?” ¹¹ Jakanakiri Jesús, ikantzi: “Iroñaaka nonkamantimiro kaari piyowitayani, aritaki piyotairo tsika ikanta Pawa ipinkathawintantzi. Iriima pashinipaini, iiro nokamantsitari irirori, apa nojyakaawintashityaanari, ¹² onkantya iiro ikimathatantawo ikimawitakari. Onkantawitayata inkimisanti, iiro ikimathatziro, iiro ipashinishiritai, iiro ipiyakoitairi irirori”.

¹³ Ipoña Jesús josampitanakiri, ikantzi: “¿Tiima piyotawakiro nojyakaawintakiri? Aririka napiitakimiro nojyakaawintimiro, ¿tsikatya pinkantya piyotantyaawori?”

¹⁴ Tima jirika atziri ookakitakirori iwankiri, iriira ojoyakaawintachari kinkithatziro iñaani Pawa. ¹⁵ Tzimatsi kimawitawori ñaantsi, ipokapaaki Satanás, imaijantakaapaakiri. Iriiyitaki ojoyakaawintziri ookakitapainchari aatsiki. ¹⁶ Tzimatsi kimawitawori ñaantsi, ikimisantawita thaankiini. Jyokawitakawo ookakitapainchari omapipookitzi, ojoyookawitanaka thaankiini.

¹⁷ Tiira jiyotakopirotyaari ñaantsi, tii inkisashityaawo ikimaatsikowintawo ikimisantawitawo ñaantsi, jowajyaantanakiro. Jyokotakawo pankirintsi sampishitanaintsiri, tii ontyaapirotatyi oparitha inthomainta kipatsiki. ¹⁸ Tzimatsi pashini kimawitawori ñaantsi, ojoyakaawintakiri ookakitapainchari kitochiimashiki.

¹⁹ Okantakaantziro jamatawiwaita apaniroini, ikinkishiryakotawo jayyaagantya, iro ikowapirotakiri ontzimotairi maawoni. Anaanaki ñaantsi ikimawitawakari, joyakawo pankirintsi kaari kithokitatsini. ²⁰ Tzimatsi kimawakirori ñaantsi, ojoyakaawintakiri ookakitapainchari okamiithawanikitzi kipatsi. Ikimisananai, jyokotanaawo apaani jyookapaintsiri, tzimaintsiri kapichiini okithokitanaki, pashini ojiyiki okantanaka, pashini ojiyikirotanaki okithoki”. ††

Onkoñaatakoyitai manakoyiwitachari

(Lc. 8.16-18)

²¹ Ipoña ikantaki iijatziri: “Akowirika ootyaari ootamintotsi, ¿arima antatakotakiri kowitzinakiki? ¿Owakotzirima otapinaki? Tiira. Iro akowi onkoñiityi maawoni aminawaitantyaari. ²² Ari onkantyaari iijatziri, ontzimatyii onkoñaatakoyitai manakowitainchari, oñaagantairo kaari ikimathawiita pairani. ²³ Kowirori inkimathatairo, inkimisanti”. ²⁴ Ikantanakiri iijatziri: “Paa-maiyaawo okaatziri pikimakiri. Otzimikari pantzimotanani, jimapiroitaimikari iiroka apaata. ²⁵ Itzimirika otz-

†† Paminiro kantakotachari janta versículo 4.8. † Okaatziri kinkithatakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapichiinirika pinkimisantawakiro nokantakimiri, kapichiini piyotairo. Irooma pinkimisantapirotawakirika, ojiyiki piyotawakiri, iikiro niyotakaapirotanakitziimiro.

imimotakiri, iikirora ontzimimopirotanakityiiri. Iriima kaari otzimimotzi, iikirora jiyaataty jifiiro iiro ontzimimopirotairi". †

Jojyakaawintziro Jesús ojyooki pankirintsi

²⁶ Ipoña ikantanaki iijatzzi Jesús: "Tzimatsi ojyari ipinkathawintantai Pawa. Ojyatyari pankiwairintzi, ²⁷ jimayi tsiniripaiti, inkakitamanai. Tiimaita jiyotzi tsika okanta ojyookantanakari iwankiri. ²⁸ Apaniro ojyookawaitzi, itanatyawo oshitowanaki oryaani oshi, ompoña ompowainkatanaki, tzimanaki ojyiki okithoki. ²⁹ Onkantya osampatanaki, monkaapaitapaaka joiyopatantaityaawori".

Jojyakaawintaitziro oryaanikitatsiri okithoki inchatu

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Ikantanaki iijatzzi Jesús: "¿Oitama ojyari iijatzzi ipinkathawintantai Pawa? ¿Oitama nojyakaawintimorori? ³¹ Ojyatyawo aririka ampankitiro oryaanikitatsiri okithoki pankirintsi. Okantawita oryaani onawita, †³² aririka ampankitakiro, ojyookanaki, anaanakiro pashini pankirintsi, antawo onkantayitya otiwa, ari iminkoshitantyaawo tsimiri otsimankatapishitakira".

¿Oitama jolyakaawintantawori Jesús ikinkithatakotziri?

(Mt. 13.34-35)

³³ Ari ikantapiintatya Jesús jolyakaawintziniri atziri okaatzi jiyotaayitziiriri. Kapichiinirika ikimathatawakiro atziripaini, kapichiinira jiyotairi. Ojyikirika inkimathatawakiro atziripaini, ojyikira jiyotaapirotairi. ³⁴ Okaatzi ikinkithatakaantziro, jolyakaawintatziro maawoni, tii jooñaawontziniri. Iriima jiyotaani, ikimathatakaakiri maawoni irirori.

Jomairintziro Jesús tampiya

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Okanta otsiniriityaanaki, ikantanairi jiyotaani: "Thami amontyaakotai intatsikirona". ³⁶ Aritaki jatanai maawoni piyowintakariri. Arira isaikitsitakari irirori pitotsiki montyaakotaiyanaini. Tzimatsi oyaatanakiriri ikinakoyitanaki pashiniki pitotsi. ³⁷ Ari omapokapaakiri antawoitzi tampiya, otamaryaatanaki antawo, kitaatapaaka jiña pitotsiki, irootaintsi intsitsiyakoti. ³⁸ Jowakiryaitanakiri jimayira opataki pitotsi, jotziitotaka, ikantaitziri: "Yotaanar! Antsitsiyakotaty!" ³⁹ Piriintanaka Jesús, iñaanatanakiro tampiya, ikantzziro: "Aritapaaki pitampiyatzi!" Ikantsitanakawo inkaari iijatzzi: "Pimairyaaati!" Awisanaki tampiya, mairyaaatanaki inkaari. ⁴⁰ Ikantzziro jiyotaani: "¿Oitama pi-

† Jiroka okantakotziri okaatzi ikinkithatakotziri jaka: Ikaatzi yotawakirori niyotaakiriri, iikiro niyotakaapirotanakityiiri. Iriima kaari kimisantawakirori niyotaawitakariri, imapirotya iiro jiyotairo. †† Iro ikantakotziri jaka "okitho iryaanikitatsiri pankirintsi" iitachari mostaza, jyookatsiri inampiki pashini atziri.

thaawashitanakiri? ¿Tikiraama pawintaariita Pawa?"

⁴¹ Ojyiki ipinkathatanakiri, ikantawakaiyanakani ithaawankakiini: "¿Iitatyakama jirika jomairintantawori tampiya, jomairintsitakawo iijatzzi inkaari?"

Gadara-jatzi piyarishiritatsiri

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 Ariitapaaka Jesús intatsikirona inkaariki, inampiki Gadara-jatzi. ² Iro jaatakotapaakityaami, ishiyashitawakari piyarishiritatsiri ipoñaakawo kitataariki, ³ ari isaikawaitziri irirori. Tii jaawiyaitziri joojowiitanti ashirotha. ⁴ Itzimpijiyiro joojowiitanti iitzi-ki iijatzzi jakoki. Tikaatsira kitsirinkirini. ⁵ Ari ikantaitatyaani maawoni kitijiyiriki iijatzzi tsiniripaiti, ikinayitzi otzishiki, kitataariki, ikaimawaitzi, itotakaayitawo mapijiyitapaini. ⁶ Ikanta iñaawakiri ipokaki Jesús, ishiyashitawakari, jotzirowashitapaakari. ⁷ Ikaimapaa-ki shintsiini, ikantzzi: "Jesús, Itomi Pawapirotatsiri, tiira nonkowi powashironkaina! ¿Tsikama pinkantataitina-ka?" ⁸ Tima ikisapaakitziiri Jesús, ikantapaakiri: "Piyaaati piyariri!" ⁹ Ipoña josampitanakiri: "¿Tsikama piitaka?" Ari jakanaki piyariri, ikantzzi: "Noita 'Jyikiyantzi', tima ojyiki nokaataiyini". ¹⁰ Iikiro ikantanakitzi piyariri: "Tii nokowi potyaantina pashiniki nampitsi". ¹¹ Ari ipiyotaka tyonkaarikiini ojyiki chancho joshintagaiyini. ¹² Ikantaiyini piyariri: "Potyaantina janta chancho-ki". ¹³ Ari ikantzzi Jesús: "Pantiro". Ari ishiyaiyanakani chancho impiiatzi otzishi, mitaiyapaakini inkaariki, ari japirota ipiinkaki. Ikaataiyini 2000 chancho.

¹⁴ Ithaawaiyanakini aamaakowintariri, shiyaiyanakani inkamantanti nampitsiki, ikamantakiri iijatzzi maawoni saikayitatsiri jowaniki. Pokaiyanakini jaminiro awisaintsiri. ¹⁵ Ipokashiitanakiri Jesús, iñaitapaakitziiri piyarishiriwitachari. Isaikaki, ikithaataa, kamiitha ikantanaa. Ithaawantapaakari iñaapaakiri. ¹⁶ Ikaatzi ñaakiriri inkaanki ikamantawakiri pokayitaintsiri, ikantzzi: "Piñaakiri jirika, iriitaki Jesús owawisaakotairi. Jowiinkakaantaki ojyiki chancho". ¹⁷ Ikantaitanakiri Jesús: "Piyaaati, tii nokowi pisaikimotina". ¹⁸ Ipoña jotitanaa Jesús pitotsiki. Ikantawitawaari jowawisaakotakiri: "Nokowi noyaatanakimi". ¹⁹ Jakanaki Jesús, ikantzzi: "Tiro poyaatana, piyaatai piyyininkaki. Pinkamantapairi, pinkantiri: 'Jinishironkataana Pinkathari' ". ²⁰ Ikanta jirika piyarishiriwitachari, jatai inampiki iitachari Decápolis ikamantapairi maawoni atziri, ikantapairi: "Jowawisaakotaana Jesús". Iyokitzi ikantaita ikimaitziri ikantayitapairi.

‡ Jiroka wairontsi "Jyikiyantzi", irojatzzi ikantsitaitari "legión".

**Irishinto Jairo opoña tsinani otirotsitakiriri iithaari
Jesús**

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Ikanta ipiya Jesús ipoñagaawo intatsikirona. Ipiy-
owintawaari ojyiki atziri inkaarithapiyaaki. ²² Ari jariita-
paaka pinkatharitatsiri japatotapiintaita jiita Jairo.
Jiñaapaakiri Jesús, jotzirowashitapaakari, ²³ ikanta-
paakiri: "Onkamaty nishinto. Nokowi piyaati
potirotantyaawo pako, oshintsitaita". ²⁴ Ari jiyaatanaki
Jesús, iro kantzimaitacha joyaatanakiri ojyiki atziri, jaw-
itsinaimatanakiri.

²⁵ Okanta tsinani osokaawaitachari, tzimakotaki 12
osarintsi omantsiyawaitzi, ²⁶ ojyiki jaawintawitakawo,
othonkakiro tzimimowitawori opinakowinta. Ami-
naashiwaitaka, iikiro iyaatatzi omantsiyatzi. ²⁷ Okimaki
iroori ikinkithatakoitziri Jesús, ikantaitzi: "Oshinchaan-
taniri jinatzzi Jesús". Osatikantanakari atziri oki-
nashitanakiri itaapiiki, otirotsitawakiri iithaari. ²⁸ Tima
okantashiritanakitzi iroori: "Aririka notirotsitawakiri
iithaari, ari noshintsitai". ²⁹ Apathakiro oshintsitanai
osokaawita. ³⁰ Jiyotsitanaka Jesús tzimatsi oshin-
chaashitakari ishintsinka, josampitanakiri oyaayi-
takiriri, ikantziri: "¿Iitama otirotsitakinawori noithaari?"
³¹ Jakanakiri jiyotaani, ikantzi: "¿Tiima piñiiri jawitsi-
naimatanakimi atziriiiti? Iikiro pikantatzi: '¿Iitama
otirotsitakinawori noithaari?' " ³² Iikiro jaminami-
natanakitziiri Jesús, jiñiiri otirotsitakiriri iithaari.
³³ Okanta tsinani opinkathatanakiri Jesús, okawaitana-
ka. Tima iro joshinchagai. Iyaatashitanakiri, otzi-
rowashitapaakari, okamantakotapaaka. ³⁴ Ikan-
tanakiro irirori: "Tsinani, oshinchagaimi pawintagaana.
Kantatsi piyaatai, kimoshiri pinkantanaiya, aritaki
shintsitaimi".

³⁵ Tikira inthonkiro Jesús iñaanatziro, ariitaiyapaakani
poñainchari ipankoki Jairo. Ikantapaakiri: "Kamaki
pishinto. Iiro poñaashirinkashiwaitari yotaantaniri"

³⁶ Ikanta ikimawakira Jesús ikantaitapaakiri, ikan-
tanakiri Jairo: "Tiro powashirita, pawintagaina naaka".

³⁷ Tikaatsi ishiniti joyaatanakiri. Apa jaanakiri Pedro, Ja-
cobo, Juan. Iriitaki Juan iririntzi Jacobo. ³⁸ Ikanta
jiyaatanaki, ariitaka ipankoki Jairo. Ikimapaatziiri
ikamiñiinkataki atziriiiti, jiraakoiyawoni. ³⁹ Tyaapaaki
Jesús, ikantapaakiri: "¿Oitama piraantaiyarini? Tii oka-
mi, imakoryaatzi". ⁴⁰ Thainkashiri jowaitanakiri Jesús.
Jomishitowapaakiri maawoni. Apa isaikanaki ashita-
wori, iijatzzi jiyotaani. Ityaashitanakiro jomaryaitakiro
iintsi. ⁴¹ Joirikawakotapaakiro, iñaanatzimaitawo,
ikantziro: "Talita cumi!" (akantziri apaantiki aaka:
"Tintsi, pimpiriinti".) ⁴² Piriintanaka iintsi, aniitanai.
Tima tzimakotaki 12 osarintsi, irootaki aniiwaitanta-
naari. Iyokitzi ikantanaka ikaatzzi ñaakirori. ⁴³ Ikantzi

† Irootaki iñaaawaitakiri Jesús, tima Aram-paanti jiñaawaitziri
irirori.

Jesús: "Pimpiroota owanawo". Ikantanakiri iijatzzi: "Tiira
nokowi pinkamantayitiri atziriiiti".

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 Ikanta Jesús ipiyaa inampiki, ari joyaatairi maa-
woni jiyotaani. ² Okanta kitiiyiri jimakoryaan-
tairi, jiyotaantaki Jesús japatotapiintaita. Iyokitzi
ikantaitakiri. Ikantayitzi ikimaitziri: "¿Iitama jiyotani-
tantakari jirika? ¿Iitama antakairiri kaari jiñaapiintaitzi?"
³ ¿Kaarima jirika añaapiintziri ikimitziro inchakota? ¿Iri-
itaki otomi María? ¿Añiiri Jacobo, José, Judas, Simón,
iriitaki iririntzipaini? ¿Kaarima iritsiro atsipayitari
anampitawo jaka?" Ari opoña tii ikimisantaitziri.
^{††4} Ikantanaki Jesús: "Jashi jowiro Kamantantaniri
ikimisantaitziri pashiniki nampitsi, irooma inampiki
irirori isaikayitzi iyyininka, tii ikimisantaitziri". ⁵ Irootaki
kaari okantanta Jesús joñaagantiro ishintsinka inampi-
ki. Tii iyyikirotzi mantsiyari joshinchaaki jotirotantari
jako. ⁶ Antawo jowashiritakotakari ikaatzzi kisoshiriwait-
atsiri, kaari kowatsini inkimisantai. Iro ikinantanakari
jiyotaantayitzi pashiniki nampitsi tzimayitatsiri janta.

Jotyaantaitziri iyotaari

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ipoña Jesús japatotakiri 12 jiyotaani. Ipasapiyaakiri
ishintsinka inkitsirinkantayari irirori piyari. Jotyaan-
takiri, intsipatawakaanatya inkaati apiti. ⁸ Ikantawakiri:
"Iiro paanaki pithaati, powanawo, iijatzzi piiriikiti, apa
paanaki pikotzi. ⁹ Iiro paanaki pashini piithaari. Apa
pintyaantanatya pi-zapato-ti". ¹⁰ Ikantsitawakari iijatzzi:
"Pariitayarikana pankotsiki, ari pimaapiintatyi, irojatzzi
pawisantanatyaari pashiniki nampitsi. ¹¹ Iiorika jaap-
atziyaitzimi, iiorika ikimisantaitzimi iijatzzi, pawisapi-
thatanakiri. Potikanairo piipatsikiiti, iro jiyotantaityaari
tii ikimisantziri Pawa. Iriira jimapiroitai jowasankitaitiri
paata, anaanakiro jowasankitaitakiri Sodoma-jatzzi, Go-
morra-jatzzi. Imapirotatya". ¹² Ikanta jiyaayitakira jiy-
otaani Jesús ikamantakiri atziriiiti jowajaantairo
ikaaripiroshiriwaitzi. ¹³ Jowawisaakoyitaki piyarishiritat-
siri, joshinchaayitairi iijatzzi ojyiki mantsiyari itziritantari
yiinkantsi.

Ikamantakari Juan owiinkaantantaniri

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Ariitakotakari pinkathari Herodes okaatzzi jantayi-
takiri Jesús. Tima ikantaitaki: "Añagaira Juan owi-
inkaantantaniri. Piñiiri otzimi ishintsinka". ¹⁵ Pashini
kantayitatsiri: "Elías jinatzzi". Ikantayitzi iijatzzi: "Kimita-
ka iriitaki pashini Kamantantaniri". ¹⁶ Ikanta ikimaki
Herodes ikantayitakiri, ikantanaki irirori: "Iriitaki aña-
gaatsiri Juan nothatzinkakaantakiri". ¹⁷ Opoñaantari

†† Jacobo, irijatzira ikantaitsitari iijatzzi Santiago.

kitziroini Herodes jomontyaakaantzi Juan, okantakaantzi Herodías, iinantawitari Felipe iririntzi Herodes. Irootaki jiiinantaari Herodes irirori. ¹⁸ Tima ikaminaantawitaya Juan, ikantawitari Herodes: “Tii okamiithatzi piinantyaawo iina pirintzi”. ¹⁹ Iro opoñaantakari okisaniintzi Herodías, okowawitaka owamaakaantiri. ²⁰ Irootaki jomontyaantakariri kitziroini Herodes. Iro kantzimaitacha Herodes antawoiti ipinkathatakiri Juan, jiyotzi kamiithashiriri jinatzi, kitishiri ikanta. Tiira ishiniwitari intsitokakaantiri. Okaatzi ikaminaawitariri, okompitzimoshiritakari Herodes. Ari jishiwintawitawo ikimisantzi. ²¹ Okanta pashini kitiijyiri, joimoshirinkawitawo Herodes itzimantakari pairani. Ipokaiyakini iwinkatharintsiti, ipokaki jiiwari owayiriiti Roma-jatzi, ipokaki jwayitatsiri Galilea-ki. Owaiyakani. ²² Ari otyaapaaki ishinto Herodías jowaiyani, amajyiitapaaki, okamiithatzimotanakiri Herodes amajyiitani, okamiithatzimotanakiri iijatzitsipatakari jowaiyani. Ikantanakiro Herodes: “Ari nompakimi oitarika pinkamitinari. ²³ Iiro namatawitzimi, jiyotzi Pawa tyaaryoo nokantzi. Iroorika pikowi okaatzi nopinkathariwintzi, arityaami onkantaki nompimi kajyitani”. ²⁴ Iyaatashitanakiro onaanati, okantapaakiro: “¿Oitama nonkamitiriri?” Okantanakiro: “Pinkamitiri iito Juan owiinkaantantani”. ²⁵ Piyapaaka mainawo, okantapaakiri: “Nokowi pimpinawo iito Juan, powakinawo samantanakiki”. ²⁶ Antawoiti jowashiritanaka pinkathari. Tima maawoni ikimaitakiri inkaanki, ikantakirori mainawo, tikaatsi inkinakaanairo, ontzimatyii impiro okowakotakiriri. ²⁷ Jotyaaantaki owayiri jamakiniri iito Juan. ²⁸ Jatanaki owayiri jomontyaaitzi Juan, ithatzinkapaakiri, jamakotakiro iito samantanakiki. Ipakoitakiro mainawo, aanakiniro onaanati. ²⁹ Ikanta ikimaiyakini jiyotaani Juan-ni. Pokaiyai, ikitatairi.

Jowakaari Jesús 5000 shirampariiti

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Ariiyitaa jiyotaani jotyaaantakiri, apatotapaa maawoni isaikira Jesús, ikamantapairi okaatzi jantayitakiri. ³¹ Iikiro ipokaminthatanakitzi atziri, piyayitacha pashini. Tii onkantapainti jiyaataiyaini Jesús jowaiya. Irootaki ikantantanakariri Jesús jiyotaani: “Thami aati otzishimashiki, amakoryaawakiita kapichiini”. ³² Oti-taiyanakani pitotsiki, jataiyaini. ³³ Iro kantzimaitacha, oiyiki aminakotawakiriri jiyaatanaki, jiyoitawakiri. Shiyaiyanakani ikinaiyanaki aatsiki, ipoñaanakawo nampitsiki. Iri itaiyakawoni jariita, apatotaiyapaakani. ³⁴ Ikanta jariitapaaka Jesús, jiñaapaakitzii ipiyotaiyakani. Jitakoshiryaapaakari. Ikimiwaitakari oiyia irorika itzimi aamaakowintyaarini. Jiyotaayitapairi iijatzitsi. ³⁵ Aritaki tsiniriityaanaki, ipokashitapaakiri jiyotaani, ikantapaakiri: “Yotaanarí, asaikatziira otzishimashiki. ³⁶ Pimpakairo piyotaantzi, jiyaaita atziripaini nampitsiki jamananti joyaari”. ³⁷ Ikantanaki Jesús:

“Pimpiri iiroka joyaari”. Ikantzi jiyotaani: “¿Pikowatzi-ima niyaati namanantakiti nowakaiyaari? Oiyiki owanawontsi, iiro jimonkaata kiriiki inkaati 200 ompinatyaari, nowakaantyaari maawoni”. ³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Okaatzika tanta jamakiri atziriiti? Piyaati paminakitiro”. Ikanta jaminakitziro, ikantzi: “Tzimatsi 5 tanta, ipoña apiti shima”. ³⁹ Ikantzi Jesús: “Poosaikiri maawoni atziri onatsiryaataki katawoshimashi, pinashiyityaari poosaikayitiri”. ⁴⁰ Jimatakiri. Tzimatsi nashiyitainchari isaikayitaki ikaatzi 100 atziri, jimatsitakari iijatzitsi pashini ikaatzi 50 atziri. Joosaikakiri maawoni. ⁴¹ Ipoña Jesús, jaakotanakiro 5 tanta itsipataakiri apiti shima, aminanaki inkitiki, ipaasoonkiwintakiro. Ipitoryaakiro tanta, ipakiri jiyotaani, jowawisaakiniri irirori atziripaini. Ari ikimitaakiri iijatzitsi shima, jantitakari maawoni. ⁴² Jowaiyakani maawoni, kimaniintaiyakani. ⁴³ Ijakiyitairi 12 kantziri okaatzi jowagaantakari. ⁴⁴ Kimitaka ikaatzi 5000 shirampariiti owainchari.

Janiitantawo Jesús inkaari

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

⁴⁵ Ikantanakiro Jesús jiyotaani: “Thamira, pitaiyaawo pi-montyaakotai nampitsiki Betsaida”. Ikantanakiri piyotawintakariri: “Kantatsi piyaayitai pipankoki”. ⁴⁶ Ikanta jiyaatanai maawoni atziri, tonkaanaki Jesús otzishiki jamanamanaata. ⁴⁷ Aritaki tsiniriityaanaki, jiwiyaakotaiyaani jiyotaani niyantyaaniki inkaari jimontyaakotaiyini. Apaniro isaikanaki Jesús otzishiki, ⁴⁸ jaminakotakiri jiyotaani, shintsiini ikomataiyini oipiyapiyatakotziri tampiya. Okanta okitiiyitzimataki, jiyaatashitairi, janiitantanaawo inkaari, ikinashitapairi itaapiiki, iro jawiijimatirimi. ⁴⁹ Ikanta jiñaawairi, jolyakaatziiri shiritsi jinatzi, kaimaiyanakini, ⁵⁰ tima maawoni jariitashiryaanakari jiñaakiri. Ikantapaakiri Jesús: “Naakataki pokatsiri, iiro pithaawawaitzi, tontashiri pinkantaiyaani”. ⁵¹ Otitapaa pitotsiki, awisainkatanaki tampiya. Iyokitzi ikantawintanakari. ⁵² Tima tikiraata jiyothatziroota jolyiñaantakawori Jesús tanta, iro kantakaantziro ikisoshiriwaitaiyini.

Joshinchaantzi Jesús Genesaret-ki

(Mt. 14.34-36)

⁵³ Irojatzitsi jariitantaiyapaakarini inampiki Genesaret-jatzi. ⁵⁴ Iro jaatakotapaakityaami, thaankipiroini jiyotawakiri Jesús. ⁵⁵ Ikamantawakaanaka maawoni nampitawori janta, jamakoitakiniri mantsiyari jomaryamintoki. Tsikarika isaiki Jesús, ari jamakoitziniriri. ⁵⁶ Imataka ikinayitzi oryaaniki nampitsi, nampitsiki antawo, iijatzitsi owaantsiki, jowakoitziniri mantsiyari aatsiki, ikantayitzi: “Pishinitawakiniri jotirotaawakiro piithaari”. maawoni otirotakirori iithaari shintsiyitai.

† Ikantakotziri jaka “kiriiki” irijatzitsi ikantaitziri iijatzitsi pashiniki ñaantsi “denario”. †† Paminiro Mt. 14.25.

Owaaripiroshiritziriri atziri

(Mt. 15.1-20)

7 Ipoña ipokaiyakini Fariseo itsipatakari Yotzinkari, ipoñaakawo Jerusalén-ki. Japatowintapaakari Jesús. ² Jiñaapaakiri jiyotaani Jesús tii jantziro jamitapi-intaiyarini ikiwaakota jowaiyani. Ikiyyimatapaakiri. ³ Okaatzi jantapiintziri Fariseo-paini, iirorika ikiwaakota, iiro jowaa. Irootaki jamitapiintakari pairani icharini-iti: Aririka inkowi joya, ontzimatyii inkiwaakotawatya, inkitiwathatantyaari. ⁴ Aririka jariitaiya jamanantzi, tiki-raata jowapaiyaata, inkiwaakopirotawatya. Tiira apaani onkantya jamiyitari, ikiwayitsitawo jiraaminto, iyowiti, jonkotsiminto, imaaminto, maawoni. ⁵ Irootaki josampitantakariri Jesús, ikantziri: “¿Oitakama imaijantantaawori piyotaani jiyotaayitairi pairani achariniiti? Noñaapaakiri jowaiyani, tii inkiwaakotya”. ⁶ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Amatawitantaniri pinayitzi. Iirokatakari josankinatakotaki pairani Isaías-ni, ikantaki: Ipinkathawaantiwitashitana atziripaini. Tiimaita inkinkishiritakotaina kamiithaini. ⁷ Aminaashiwaita jotzirowashitana ipinkathawitana, jiyotaantashiwaitawo jamiyitari irirori. ⁸ Pimajantakiro iiroka Ikantakaantani Pawa, pantashitakawo jamiyitari atziriiiti. Pikiwayitziro piyowiti, piraaminto. Oyjiki okaatzi pantashiyitakari”. ⁹ Ikantziri iijatzzi: “Iroora pantapirotakiri pamiyitari, pithainkanakiro Ikantakaantani Pawa. ¹⁰ Jiroka rosankinari Moisés-ni, ikantzi: Pimpinkathatiri piwaapati iijatzzi pinaanati. Ikantzi iijatzzi: Ontzimatyii jowamaitiri kiyimawaitziriri iwaapati iijatzzi inaanati. ¹¹ Iro kantzimaitacha iiroka pikantapiintzi: ‘Ankajyaakairirika Pawa airiikiti, ontzimatyii ampiri. Onkantawitayta añiiri jashironkaawaitya awaapati iijatzzi anaanati’. ¹² Ari pikantakari iiroka, piyotaashiwaitakari atziripaini, tii inshironkatairi iwaapati iijatzzi inaanati. ¹³ Apa pantashiwaitakawo jamiyitari pairani pichariniiti, irootaki pithainkantakawori iñaani Pawa. Ari pikantapiintatya pantayitziro kimitakawori jiroka”. ¹⁴ Ari ikaimakiri Jesús maawoni apatotainchari, ikantziri: “Pinkimisantaiyini, pinkimathatantyaawori nonkantiri. ¹⁵ Okaatzi jowayitiri, tii owaaripiroshiritantzi. Irooma omishitowayitziro poñaachari inthomainta, irootaki owaaripiroshiritantatsiri. ¹⁶ Powakimpitayawo jiroka”. ¹⁷ Ikanta jiyaataiyaini atziri, tyaapai Jesús pankotsiki. Ari josampitakiri jiyotaani, ikantziri: “¿Oita pojyakaawintakiri?” ¹⁸ Jakanaki Jesús, ikantzi: “¿Iijatzzima iiroka, tima pinkimathatawakiro? ¿Tiima piyotzi iiroka tii owaaripiroshiritantzi okaatzi jowayitiri? ¹⁹ Tikaatsi okantziro ashiri, apa okiniro ajiitoki, irojatzzi oshitowantaiyaari”. Iro jiyotaantakiri Jesús, tii okaarirotzi okaatzi jowayitiri.

²⁰ Ipoña ikantanaki iijatzzi: “Aririka ankinkishiriwaitya antakairi ajyininka kaaripirori, irootaki owaaripiroshiritantatsiri. ²¹ Tima inthomainta ashiriki opoñaayita: kaaripirori kinkishiritaantsi, kaari kinataantsi, mayimpiritaantsi, tsitokaantsi, ²² koshitaantsi, mashithataantsi, kaaripiroshiritaantsi, amatawitaantsi, mayimpiryookitaantsi, samakoniintaantsi, kiyimataantsi, asagaawintaantsi, tzimaityaashiryaantsi. ²³ Okaatzi ikinkishiritapiintakari atziriiiti kaaripirori onatzi, irootaki iñaantawori owaaripiroshiriwaitziri. Tima inthomainta ishiriki opoñaayitaka jirokapaini”.

Awintaari Pawa Sirofenicia-jato

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Opoñaashitaka ikinanaki Jesús nampitsiki iitachari Tiro, irojatzzi Sidón-ki. Ari isaikapaaki pankotsiki, tii ikowawita inkimakoitirimi. Tiimaita jimanakota. ²⁵ Tima janta tzimatsi tsinani, piyarishiritatsiri ishinto. Okimkotawakiri iroori Jesús, iyaatashitanakiri, otzirowashitapaakari. ²⁶ Kaari Judá-mirinka jiroka tsinani, opoñaatya iroori pashiniki nampitsi oita Sirofenicia. Okantapaakiri: “Jesús, poshinchagainawo nishinto, opiyarishiritatzi”. ²⁷ Ikantanakiro irirori: “Paata tsinani. Ikantaitakiranki: Tii jaapithaitziri jowanawo iintsi ampiri otsitsi joyaawo, apaniro jowawaita iintsi irojatzzi inkimaniintantatyaari”. ²⁸ Ari akanaki tsinani, okantziri: “Imapirotatya pinkatharí pikantakiri. Iro kantacha ikatziyapiinta otsitsi jantyaatsikiini, jowayitawo owanawontsi jookagaantayitziro iinchaaniki”. ²⁹ Ikantzi Jesús: “Ari okanta, imapirotatya pikantakiri. Kantatsi piyaatai, ari piñaapairo pishinto, shintsitai iroori”. ³⁰ Okanta iyaatai tsinani opankoki, oñaapairo ishinto omaryaaka omaamintoki, shintsitai.

Ikimakagairi Jesús ashikimpitawitachari

³¹ Ipoña jiyaatanai Jesús isaikawitapaakara nampitsiki Tiro, ikinanairo Sidón-ki, Decápolis-ki irojatzzi jariintaaari Galilea-ki. ³² Ari jamaitakiniri atziri ashikimpitachari, kaari ñaawaitatsiri iijatzzi. Ikantaitapaakiri: “Jesús, potirotantawatyaari pako”. ³³ Ipoña Jesús jaanakiri jantyaatsikiini, josagaantantakari jakoimpiki ikimpitaki, itziritantakari jiiwari ininiki. ³⁴ Aminanaki inkitiki, ikisashiritanaka, ikantziri: “¡Efata!” (akantziri apaantiki aaka: “piwitaryagaiya”) ³⁵ Iwitaryaanaka ikimpita, ñaawaitanai kamiitha. ³⁶ Ikantawitawaari Jesús: “Iirora pikamantakotana”. Iro kantacha ipiyathatakari, ikamantakiri maawoni atziri. ³⁷ Iyokitzi jowaitanakiri Jesús, ikantaitzi: “¿Oitaka okamiithatantari jantziro jirika? Ikimakagairi ashikimpitawitachari, iñaawaitakagairi iijatzzi kaari ñaawaiwitachani”.

† Iriira joyyakaawintayitziro Judá-mirinkaiti, ikimitari iinchaaniki. Iriima kaari Judá-mirinkatatsini ikimiwaitakari otsitsi.

Jowakaari Jesús 4000 shirampariiti

(Mt. 15.32-39)

8 Ikanta japatotaiyani ojyiki atziri, thonkapaaka owanawontsi. Ikaimakiri Jesús jiyotaani ikantziri: ²“Antawoiti nitakoshiritakari atziripaini. Mawataki kiti-ijyiri itsipatakina jaka, tikaatsitapaaki jowaiyaari. ³Aririka notyaantairi, ari owamaakiri itajyi aatsiki, tzimayitatsi poñaachari intaina”. ⁴Jakanaki jiyotaani, ikantziri: “¿Tsika ayika owakaiyaariri jaka otzishimashiki?” ⁵Ari josampitziri Jesús, ikantziri: “¿Tsika okaatzika tanta zimatsiri?” Ikantaiyanakini irirori: “Tzimatsi 7”. ⁶Ari joo-saikakaantakiri Jesús maawoni atziri kipatsiki. Jaakiro 7 tanta, ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipakiri jiyotaani jowawisaakiniri atziripaini irirori. ⁷Zimitacha iijatzhi shimaaniki. Ipaasoonkiwintakiri iijatzhi, ipayitakiri atziripaini. ⁸Owaiyakani maawoni, kimaniintaiyakani. Ijaikitaairo okaatzhi tzigagaantapaintsiri 7 kantziri. ⁹maawoni owainchari ikaatzhi 4000 shirampariiti. Ari jotyaaantairi maawoni. ¹⁰Ipoña jotitanaa Jesús pitotsiki itsipatanaari jiyotaani, montyaakotanai intatsikironta oita Dalmanuta.

Ikowakowiitari Jesús intasonkawintanti

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹Ipoña ipokaiyapaakini Fariseo, iñaanaminthata-paakiri Jesús, ikowi jiñiiri intasonkawintanti, jiyotantyaariri imapirotatya opoña itasorinka inkitikiri, tima iñaantatyaari. ¹²Ikisashiritanaka Jesús, ikantziri: “¿Oitama ikowantari jiñiina nontasonkawintanti jirikapaini? Iiro noñaayimaitari. Imapirotatya”. ¹³Piyanaka Jesús, montyaakotanai.

Shiniyakairori itantani Fariseo

(Mt. 16.5-12)

¹⁴Ari imaijantanakiro jiyotaani jaantanatyaami tanta, apanimachiini tanta jaanaki ipitoki. ¹⁵Ari ikantziri Jesús: “Ontzimatyii paamawintyaawo shiniyakaawori itantani Fariseo iijatzhi rashi Herodes”. ¹⁶Ari jiñaanaminthatawakaiyakani jiyotaani, ikantawakaa: “Kaarima amantanaka tanta”. ¹⁷Ikanta Jesús jiyotakiri ikantawakaari jiyotaani, ikantziri: “¿Oitama pikantawakaantari: ‘Kaari amantanaka tanta?’ ¿Tiima pikimi? Kisoshiri pikantaka. ¹⁸Tzimawitacha poki tii piñaantzi, tzimawitacha pikimpita tii pikimi. ¿Tiima pikinkishiritziro nojyiñaantakawori tanta? ¹⁹Tima 5 tanta tzimawitachari, jowimaitaka 5000 shirampariiti. Poyiitairo okaatzhi tzigagaantapaintsiri. ¿Tsika okaatzhi kantziri jaikitaatsiri?” Ikantaiyini: “12 kantziri”. ²⁰“Iijatzhi nokantakiro, kaawitachari 7 tanta, jowaiyakani 4000 atziririiti. Poyiitairo tzigagaantapaintsiri. ¿Tsika okaatzhi kantziri jaikitaatsiri?” Ikantaiyini: “7 kantziri”. ²¹Ari ikantziri: “¿Tikiraama pikimathatziroota?”

Jaminakaitziri kaari aminatsiri

²²Ariitaka Jesús nampitsiki Betsaida. Jamaitakiniri kaari aminatsiri, ikantaitapaakiri: “Potirotantawatyaari pako”. ²³Ipoña Jesús, ikathawakotanakiri. Jaanakiri othapiki nampitsi. Jiiwaakitakiri, jotirotantanakari jako. Josampitzimaitari: “¿Kantatsi pamini?” ²⁴Ari jaminanaki, ikantziri: “Aminawitaana, noñaawitaari atziri janiitaiyini, tiimaita ikoñaapirotzi, jojyashitakawo inchatto”. ²⁵Ipoña japiitakiri jotirotakiri irookiki, ikantairi: Paminai iijatzhi. Aminanai, koñaatanai jamini intaina, jiñaanairo maawoni. ²⁶Jotyaaantairi, ikantawairi: “Iiro pikinanai nampitsiki, tii nokowi pinkamantakotina”.

Jiyotaki Pedro: Cristo jinatzi jirika Jesús

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷Ipoña jawisanai Jesús itsipatanaari jiyotaani ikantanaawo nampitsiki saikatsiri Cesarea-ki inampiitiki Filipo. Okanta niyanki aatsi josampitakiri jiyotaani, ikantziri: “¿Oitama ikinkishiritakotanari atziripaini?” ²⁸Ari jakanaki jiyotaani ikantziri: “Ikantaitzimi Juan-ni owiinkaatananiri pinatzi, ikantaitzimi iijatzhi Elías pinatzi. Tzimatsi kantayitziimiri iijatzhi pashini, Kamanantaniri piriintaachari”. ²⁹Ipoña josampitanakiri irirori, ikantziri: “¿Oita pikinkishiritakotanari iiroka?” Ari jakanaki Pedro: “¡Cristo pinatzi!” ³⁰Ikantziri Jesús: “Iiro pikamantakotsitana”.

Ikinkithatakota Jesús jowamaitiri

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹Ari jitanakawo Jesús ikamantziri jiyotaani onkaati awijiyomotirini, tima iri iitapiintachari Itomi Atziri. Ikantziri: “Ojyiki nonkimaatsikowintaimi. Ojyiki inkisaniintina pinkatharipaini, ijiwaripaini Ompiratasorintsitaari, iijatzhi ikaatzhi Yotzinkariiti. Jowamaakaantina. Iro awisawitayya mawa kitiiyiri, añagaana”. ³²Ari ikantakiriri, tii jimaniro. Ipoña Pedro, jaanakiri Jesús jantyaatsikiini, ikowawitaka inkaminairimi. ³³Ipiithokapithatanakari, jaminanakiri jiyotaani, ikisanakiri Pedro, ikantziri: “Piyaati Satanás! Tii poshiritawo iiroka ikowakaantziri Pawa, poshiritashitakawo ikowayitzi atziririiti”. ³⁴Ikaimakiri Jesús piyowintakariri, ikaimakiri iijatzhi jiyotaani, ikantakiri: “Tzimatsirika kowatsiri intsi-patana jowajyaantairo ikowawaitashitari jantiri. Onkantawitayya impaikakoitirimi, intsi-patana naaka. ³⁵Ikaatzhi antashiwaitawori ikowashiriyitzi, ari impiyashitaiya. Iriima kamawintinani, okantakaantziro ikimisantziro Kamiithari Ñaantsi, aritaki jawisakoshiriyitai. ³⁶Aminaawaitashita iñaitziro otzimimotantzi ojyiki ajaagawontsi jaka kipatsiki, impoña iñairo impiyashitaiyaawo añamintotsi. ³⁷¿Kantatsima impinatakowintaitya iiro iñaantaawo impiyashitaiya? ³⁸Tima ikaatzhi kaaniwintanari naaka inkinkithatakotina

kaaripiroshiririki atziri, ari nonkantsitaiyaari naaka iijatzu nonkaaniwintairi paata aririka nompiyi namairo jowaniinkawo Ashitanari nontsipataiyaari maninkariiti, tima naaka Itomi Atziri”.

9 Ipoña ikantanaki iijatzu Jesús: “Tyaaryoowa, tzi-mayitatsi pikaatzu jaka, tikiraamintha pikamiita, ari piñaakiro ishintsinka Pawa tsika ikanta ipinkathariwintantai”.

Ishipakiryiimotakiri Jesús jiyotaani

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Okanta awisanaki 6 kitiiyyiri. Tonkaanaki Jesús otzishiki, jaanakiri Pedro, Juan, Jacobo. Ari ishipakiryi-imotakiri. ³ Kitamaa okantanaka iithaari, tikaatsi oiyakairi okitamaatanakira. ⁴ Iñaatziiri Elías itsipata-paakari Moisés, ikinkithawaitakaapaakiri Jesús. ⁵ Iñaawaitashiwaitanaka Pedro, ikantanakiri Jesús: “Yotaanarí, imapiro okamiithatzi pamaiyakina jaka. Kamiitha niwitsikaiyimini mawa pankojyitantsi: apaani pashitya iiroka, apaani jashitya Moisés, jashitya apaani Elías”. ⁶ Tima ithaawaiyanakiziini, irootaki iñaawaitashiwaitantanakari. ⁷ Opoña opokapaaki minkori otsimankakotapaakiri. Ikimaitatzi ikantaitzi: “Nitakokitani jinatzi jirika notomi, pinkimisantiri”. ⁸ Ipoña jami-napirowitanaka, tikaatsi iñaanai, apa Jesús.

⁹ Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikantakiri iiro ikamantantziro iñaakiri irojatzi paata aririka jañagai. Tima jirika Itomi Atziri ari jañagai inkamawitayata. ¹⁰ Jimatakiro tii ikamantakotziri, iro kantacha ojyiki josampitawakaiyanakani oita iiro ithawitakotantari Jesús, ari jañagai inkamawitayata. ¹¹ Ipoña josampitaiyakirini, ikantziri: “¿Oitaka ithawitakotziri yotzinkariti iri iwatapaintsini Elías impoki?” ¹² Ari jakanaki Jesús, ikantziri: “Imapirotatya, iriitakira iwatapaintsini Elías impoki, jotampatzikatantapaaki. ¿Tsikama okantzika josankinatakoitakina pairani? Tima okantzi: ‘Jirika Itomi Atziri, ojyiki inthainkawaitaitiri’”. ¹³ Pinkimi, aritaki pokaiki Elías. Ojyiki imaamanitaitawakiri, jimonkaatakiro okaatzu josankinatakoitakiriri”.

Jowawisaakotziri Jesús iintsi piyarishiritatsiri

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta jariitaa Jesús jookanakiri jiyotaani, iñaapaatziiri ipiyowintakari ojyiki atziri itsipatakari Yotzinkariiti iñaanaminthatzi. ¹⁵ Ikanta iñaawairi ipokai Jesús, jiyokitziwintawairi, ishiyanaka jiwithatawaiyaari. ¹⁶ Josampitapaakiri Jesús, ikantziri: “¿Iitama piñaanaminthatantariri?” ¹⁷ Akanaki apaani, ikantanaki: “Yotaanarí, namatziimiri notomi piyarishiritatsiri, tii okantzi iñaawaitai. ¹⁸ Impokashitapairirika, owanaa jompojakaawaitari kipatsiki. Ishimoripaantwaitakari, jatsikaikiwaita, ikisotakairi. Nokantawitakari piyotaani jowawisaakotainari, tii ikantziri”. ¹⁹ Jakanaki

Jesús, ikantanaki: “Tiitya pikimisantaiyini iiroka. ¿Tsikapaitima piyotika? Pamakiri jaka iintsi”. ²⁰ Jamaitapaakiniri. Ikanta piyari iñaapaakiri Jesús, jompi-tatakanakari shintsiiini iintsi, tyaanaki, ipinaawaita kipatsiki, ishimoripaantwaitanaki. ²¹ Josampitanakiri Jesús iwaapati iintsi, ikantziri: “¿Tsikapaitima jitanaka piintsiti?” Ikantzi: “Ari ikantsita owakiraa jiryaanitzi. ²² Itaakaawaiwitakari paampariki, ipiinkawaitzi iijatzu jiñaaki, ikowi jowamairimi. Kantatsirika pinishironkatina, pantiro”. ²³ Ikantzi Jesús: “¿Oitama pikantantawori ‘Kantatsirika...?’ Aririka pinkimisantai, aritaki antatya maawoni”. ²⁴ Ipoña ikaimanaki shintsiiini iwaapati iintsi, ikantanaki: “Kimisantawitachana, tiirika nokimisantapirotzi, pinkimisantakaapirotaina iiroka”. ²⁵ Iikiro iñaatzi Jesús ipokaiyapaakini atziri, ikisanakiri piyari, ikantanakiri: “Pintainaryiiaari iintsi, iiro pipiyashitaari iijatzu”. ²⁶ Ikaimanaki shintsiiini piyari. Ikamimatakanakiri iintsi. Ojyiki kantanaintsiri: “Kamaki iintsi”. ²⁷ Ipoña ikathawakotanakiri Jesús, jowatziyakiri. Añaanai. ²⁸ Ikanta ityaapaakira Jesús pankotsiki, ari josampitakiri jiyotaani apaniroini, ikantziri: “¿Kaari nokantantari naaka nowawisaakotiri?” ²⁹ Ikantzi Jesús: “Imapirotatya ishintsitzi jirika piyari, okowapirotatya aakowintyaawo amaña, antziwintyaari iijatzu”.

Japiitairo Jesús ikinkithatakotziro inkamimotanti

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ipoña jawisanaki Jesús, ikinayitanai Galilea-ki. Tiira ikowi inkimakotiri atziriiti. ³¹ Tima jiyotaayitatziri jiyotaani, ikantayitzi: “Irootaintsira jaakaantaitiri Itomi Atziri, jowamaitiri. Awisawitayata, mawa kitiiyyiri, aritaki jañagai iijatzu”. ³² Iro kantzimaitacha tii jiyotaiyawakironi okaatzu ikamantawitariri. Tikaatsi kowatsini josampitiri.

Tsika itzimi ñaapirotachari

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Ariitaiyaani Capernaum-ki. Ikanta isaikaiyapaini pankotsiki, josampitakiri Jesús, ikantziri: “¿Oitama pikantawakaari inkaanki aatsiki?” ³⁴ Ari imairitaiyakini irirori. Tima ikantaminthatawakaatya inkaanki aatsiki itzimika ñaapirotachari. ³⁵ Saikanaki Jesús, japatotakiri 12 jiyotaani, ikantziri: “Aririka pinkowi piñaapirotya, pojyakotyaari ikanta ompirataari, tii iñaapirowaita irirori”. ³⁶ Jamaki iintsi, katziyapaaka niyankiniki isaikaiyakini irirori, ikantzi Jesús: ³⁷ “Ikaatzu pairiirori nowairo ikimisantaana, impoña jaawakiri kamiitha kimitakariri jirika iintsi, naaka jaaki kamiitha. Ari okimitari iijatzu, aririka jaapatziyaina naaka, kimipirowaitaka iriira jaapatziyaka otyaantakinari jaka”.

Ari atsipatari kaari kisaniantairi

(Lc. 9.49-50)

³⁸ Ari ikantanaki Juan: “Yotaanari, noñaaki chapinki atziri pairyirori piwairo, jowawisaakotzimaitari piyarishiritatsiri. Tiira añiiri antsiapatyaari jaka, nowajyaantakaakiri”. ³⁹ Ikantzi Jesús: “Iiro powajyaantakaairimi. Tima ikaatzi tasonkawintantatsiri ipairyiuro nowairo, iiro ikijyimataana osamaniityaaki. ⁴⁰ Tima ari atsipatari kaari kisaniantaini. ⁴¹ Aririka jitakoitaimi impairyaitiro nowairo, inkantaiti: ‘Nompakotiri jiñaajashitaari Cristo’. Iri impinaitairi paata. Imapiro”.

Iiro pantakaantziro kaaripirori

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² “Tsikarika itzimi antakaakirini kaaripirori iintsi awintaanari, ogyakariri jirika jaka, ari jowasankitaayitairi. Iro kamiithatatsimi inthayitini mapi ikintsiki, jowinkaitiri inkaariki. ⁴³ Iroorika pako pantapiintantyaarimi kaaripirori, powajyaantiro onkantya pawisakotantaiyaari, pinkimitakaantiromi pinthatzinkatyiiromi pako. Irojatzipiyaaponthokitantaiyaari inkitiki. Tima tii opantawo otzimawita apiti pako ompoña piñagairo paata jookaitaimi sarinkawiniki ari pinkantaitatyaani pintagaiya, ⁴⁴ tsika tii ikaamanitapai chowitsi, tsika tii itsiwakanitapai paampari. ⁴⁵ Iroorika piitzi pantapiintantyaarimi kaaripirori, powajyaantiro onkantya pawisakotantaiyaari, pinkimitakaantiromi pinthatzinkatyiiromi piitzi. Irojatzipiyaaponthokitantaiyaari inkitiki. Tima tii opantawo otzimawita apiti piitzi ompoña piñagairo paata jookaitaimi sarinkawiniki ari pinkantaitatyaani pintagaiya, ⁴⁶ tsika tii inkaamanitapai chowitsi, tsika tii itsiwakanitapai paampari iijatzipi. ⁴⁷ Iroorika poki pantapiintantyaarimi kaaripirori, powajyaantiro onkantya pawisakotantaiyaari, pinkimitakaantiromi pinkithoryaatyiiromi poki. Irojatzipiyaapityakantantaiyaari inkitiki. Tima tii opantawo otzimawita apiti poki ompoña piñagairo paata jookaitaimi sarinkawiniki ari pinkantaitatyaani pintagaiya, ⁴⁸ tsika tii inkaamanitapai chowitsi, tsika tii itsiwakanitapai paampari iijatzipi. ⁴⁹ Tima paampariki jiñaantayitaimi maawoni, inkimitakaantaitimiro iijatzipi okanta tziwi okatyotzi. ⁵⁰ Kamiitha okanta tziwi okatyotzi, aririka inkonowaitiro tsika oitya, iiro opantanaawo inkatyokantaityaawo. Pinkimitakotaiyaawo iiroka tziwipirori, paapatziyawakaiya, tima tii opantawo pintzimawintawakaiya”.

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: tii opantawo pookiro piina

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10 Ikanta jawisanai Jesús jiyaatairo Judea, ikinanakiro intatsikironta Jordán. Japatowintawaari ojyiki atziri. Jitapaawo jiyotaayitapai ikimitapiintziro.

² Ari ipokakiri Fariseo, josampitapaakiri Jesús ikowi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakiri: “¿Shinitaantsitatsi ma atziri jookiro iina?” ³ Jakanaki Jesús, ikantanakiri: “¿Oitama ikantakaantziro Moisés-ni?” ⁴ Ikantaiyini irirori: “Ishinitaantziro Moisés-ni ookiro aina aririka impayitairo osankinatakota ookawakaantsi”. ⁵ Ari jakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Okantakaantziro tii pikimisantantzi, irootaki ishinitantakimirori jiroka. ⁶ Pairani itantanakari jiwitsikantzi Pawa, jiwitsikakiri shirampari, jiwitsikitsitakawo iijatzipi tsinani. ⁷ Ari jookawintairi shirampari ashitariri, jayi iina, Apaani inkantanaiya iwathaki jaawakaana. ⁸ Irootaki iiro okantanta jookiro atziri itsipataakaakariri Pawa, ⁹ tima apaani ikantanaa, iiro okantzi jookawakaiya”.

¹⁰ Ikanta isaikaiyini pankotsiki, josampitairi jiyotaani okaatzi ikantakiri, ¹¹ ikantanaki Jesús: “Itzimirika ookironi iina, aririka jagai pashini tsinani, imayimpiriwintakiro iinawitari kitziroini. ¹² Ari okimita tsinani aririka ookiro oimi, agairika pashini shirampari, omayimpiriwintakiro oimiwitari kitziroini”.

Itasonkawintziri Jesús iintsipaini

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari jamaitakiniri Jesús iintsipaini, ikowaitzi jotzimikapatzii totantawatyaari jako. Ikanta jiyotaani Jesús ikisawakiri amayitziriri iintsi. ¹⁴ Tii inimotanakiri Jesús jiñaakiri, ikantziri: “Pishinitiri iinchaaniki impokashitina. Iiro pithañana. Tima inkaati kimitaiyaarini irirori, iriitaki ñagaironi ipinkathariwintantai Pawa. ¹⁵ Imapiro, iirorika ipinkathaitziri Pawa inkimitakoityaari ikanta iintsipaini, iirora iñaitairo ipinkatharita”. ¹⁶ Ithomaawakiri iintsipaini, jotzimikapatzii toyitakiri, itasonkawintayitakiri.

Mainari ajaagantachari

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Iro jawisantanaiyaarimi Jesús, ishiyashitakari mainari, jotzirowashitapaakari, josampitapaakiri: “Kamiithari Yotaanari, ¿oitama nantairi noñaantaiyaawori kañaanimintotsi?” ¹⁸ Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Oitama pikantantanari: ‘Kamiithari pinatzi?’ Apaniro ikantakaawo Pawa ikamiithatzi, tikaatsi pashini. ¹⁹ Ari-takima piyotakotakiro Ikantakaantaitziri:

Iiro pitsitokantzi.

Iiro pimayimpiritzi.

Iiro pikoshitzi.

Iiro pithiyakotanta.

Iiro pamatawitantzi.

Pimpinkathatiri ashitzimiri”.

²⁰ Jakanaki mainari, ikantzi: “Yotaanari, nohotyaakiro maawoni irojatzipi nitanakawo pairani iiniro niryaaantzi”.

²¹ Ipoña Jesús jaminakiri, jitakotanakari, ikantziri:

“Tzimatsi apaani kowityaapainchari kaari pantziri. Piyaaati pipankoki, pimpimantiro maawoni pashitari, pimpashityaari ashironkaachari. Ari piñagairo pinintagaiya inkitiki. Pimpoki, poyaatina”.²² Ikanta ikimawaki, okantzimoniintanakari. Owashiri ikanta ipiyanaa, tima ajyaagantzinkari jinatzi.

²³ Ipoña Jesús, jaminanaki maawoni onaminaki, ikantziri jiyotaani: “Dwanaa opomirintsizimotari ajyaagantzinkari jijaatai ipinkathariwintantzi Pawa!”

²⁴ Jiyokitzitani jiyotaani ikimakiri ikantakiri. Japitanakiro ikantzi: “Notomiiti. Dwanaa ompomirintsizimotyaari jijaatai ipinkathariwintantzi Pawa awintawori jajaagawo!”²⁵ Tima iiro okantzi intyi piratsi camel-lo imooki kithapi, iro owatsipiro ompomirintsitya intyi ajyaagantzinkari ipinkatharitari Pawa”.²⁶ Iikiro jiyokitzitani jiyotaani, ikantashiriyitanaki: “¿Tsikama iityaaka awisakoshiritaatsini?”²⁷ Jaminanaki Jesús, ikantziri: “Iirowa jantziro apaniironi atziri, iriitaki Pawa antakairini. Tikaatsi pomirintsizimotyaarini irirori”.²⁸ Ikantanaki Pedro: “Jirika nokaataiyakini maawoni, nookayitanakiro tzimimoyitanari, noyaataiyakimini”.²⁹ Jakanaki Jesús, ikantanakiri: “Imapirotatya, tzimatsi kimisantanaairori Kamiithari Ñaantsi, kinkithatakotanairori iijatzi, ari okanta jookawintawori inampi, iririntzi, iritsiro, ashitariri, iina, jiintsiti, jowani,³⁰ iriitaki ñagaironi onkaati impairiri Pawa. Ojyiki onkaati pankotsi, iririntzi, iritsiro, ashitariri, jiintsiti, jowani. Onkantawitayati ojyiki inkisaniintawaititiri, tima iiro osamanitzi iñiuro kañaanimintotsi.”³¹ Tzimayitatsi itayitawori, iri ñiironi jimpoiyyitai. Tzimayitatsi impoiyyitatsiri, iri ñiironi jitaiyaawo”.

Japiitairo ikinkithatakota Jesús jowamagaitiri

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Ikanta itonkaiyini ipampithatziro aatsi jijaatiro Jerusalén-ki. Iriitaki iiwatatsi Jesús janiitaiyini. Iyokitzi ikantaiyini jiyotaani, thaawashiri ikantaiyini joyaatziri. Ipoña japiitakiro Jesús japatotziri 12 jiyotaani, ikantakiri awijiyimotirini, ikantakiri:³³ “Aatatzira Jerusalén-ki. Ari jaitiri Itomi Atziri jaakaantiri ijiwari Ompiratasorintsitaari intsipatatyaari Yotzinkariiti, jiyakawintiri jowamaitiri, jaayiitanakiri atziriki kaari ajyininkata,³⁴ ishironthaminthaityaari, impajawaititiri, jiiwawaititiri, jowamaitakiri. Iro awisawitayati mawa kitiijyiri, ari jañagati iijatzi”.

Ikowiri Jacobo itsipatari Juan

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Ikanta Jacobo itsipatakari Juan, itomipaini Zebedeo, jontsitokapaakari okaakiini Jesús, ikantakiri: “Yotaanarí, nokowi pantainawo nonkamitimiri”.

³⁶ Josampitanakiri irirori: “¿Iitama pikowiri nantimiri?”

³⁷ Ikantaiyini: “Tima irootaintsi pimpinkathariwintanti,

pishinitina nosaikanampitimi pakopiroriki nontsipatimi ampinkathariwintanti”.³⁸ Ikantanakiri Jesús: “Tii piyotziro oita pikamitanari. Ojyiki nonkimaatsityaari naaka. ¿Arima pamawitakiro iiroka pinkimaatsitya ojyiki? ¿Arima pinkimitatyaana nonkami naaka?”³⁹ Ikantaiyini irirori: “Aritaki nantakiro”. Ikantzi Jesús: “Imapiro, irootaintsi pantiro onkaati nonkimaatsityaari,⁴⁰ irooma pisaikanampitina nakopiroriki pintsipatina ampinkathariwintanti, iiro okantzi naaka noshinitaimiro, jashi ikajyaakaitakiri kitziroini”.⁴¹ Ikanta ikimaiyakini pashini jiyotaani, ikisanakiri Jacobo iijatzi Juan.⁴² Ipoña japatotanairi iijatzi, ikantziri: “Piyotaiyirini iiroka pinkathariyitatsiri jaka, jompiratanta. Ari ikimitari iijatzi ñaapirotachari ipinkathaitziri irirori.”⁴³ Irooma iirokaiti, aririka pinkowi piñaapirotatya, iri pinkimitakotya ompirataari.⁴⁴ Iroorika pinkowi piwatakaanti, iri pinkimitakotya ikanta ompirataari.⁴⁵ Tii iro impokantyaari Itomi Atziri jompiratantya, iro ipokantakari inkimitakotyaari ompirataari irojatzit inka-mawintantantyaari, iri pinatakowintantatsini, jookaakowintairi maawoni”.

Jaminakagaitairi kamiitha Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ikanta Jesús jariitaka nampitsiki Jericó. Jawisanai itsipatanari jiyotaani iijatzi ikaatzit apatowintakariri. Okanta aatsinampiki, jiñaapaakiri atziri iitachari Bartimeo, itomi Timeo, ikowakotantzi impashitaityaari.⁴⁷ Ikanta ikimaki irirori, iriitaki Jesús poñaachari Nazaret, ikaimotawakiri, ikantziri: “¿Jesús, icharini David-ni, pinishironkataina!”⁴⁸ Ikisawiiitanakari imairitantyaari, iikiro ikaimanakitzi shintsiiini: “Icharini David-ni, pinishironkataina!”⁴⁹ Katziyapaaka Jesús, ikantziri: “Pinkaiminari”. Ari ikaimaitakiri ikantaitziri: “Pinkatziyi, ikaimatziimi, thaaminta pinkantanatya”.⁵⁰ Jookanakiro ipiwiryaakominto, katziyanaka, ishiyashitanakari Jesús.⁵¹ Josampitawakiri, ikantziri: “¿Iitama pikowakotanari? ¿Tsika nonkantaimika?” Jakanaki irirori, ikantzi: “Yotaanarí, nokowi naminawaitai kamiitha”.⁵² Ikantanaki Jesús: “Kantatsi piyaatai, oshinchagaimi pawintaana”. Apathakiro jaminanai kamiitha, joyaatanakiri Jesús.

Ariitaka Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 Irootaintsi jariitya Jesús Jerusalén-ki, jiiwiyaaka osaiki nampitsi Betfagé otsipatakawo Betania, omontitakawo otzishi Olivo. Ari jotyaantakiri apiti jiyotaani,² ikantakiri: “Piyaaati nampitsiki amontitakari.

† Iro ithawitakotzi Jesús jaka: “¿Arima pantakiro iiroka piriro kipijyaari onkaati niriri naaka? ¿Arima pojyakotakina jowiinkaaitina naaka inkaitakina?” †† Iro ithawitakotzi Jesús: “Imapiro, aritaki pantakiro piriro niriri naaka, aritaki pojyakotakina jowiinkaaitina naaka inkaitaitina”.

Ari piñaaki iwankiri burro inthatakotya, tikira ityaakaitariita. Pinthataryaakotiri, pamakinari. ³ Aririka ikantaitawakimi: ‘¿Pinkantirika pithataryaakotantariri burro?’ Pinkantanakiri iiroka: ‘Kowatziri Pinkathari. Ari joipiyaimiri iijatzi’.” ⁴ Jataiyakini, iñaakiri ithatakotaka iwankiri burro pankotsinampiki. Ithataryaakotapaakiri. ⁵ Tzimatsi atziri ñaawakiriri, ikaimotawakiri: “¿Pinkantirika pithataryaakotantariri burro?” ⁶ Ikantanakiri irirori okaatzi ikantawakiriri Jesús. Ishinitawakiniri jaanakiri burro. ⁷ Jamaitakiniri Jesús. Jowaitakiniri manthakintsi imitzikaaki burro, ityaakaanakari Jesús. ⁸ Tzimatsi oomaankashitanakiriri manthakintsi, pashini chikanaintsiri inchashi ishitashitantaari owani-inkantantyaari tsika ikinanaki. ⁹ Atziripaini iwataintsiri, ikaatzi oyaatakiriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantaiyini: **Ɔatsikitataiki Awinkatharitiwí!**

Tasonkawintaari jinatzi, Pinkathari aitziri otyaantakiriri.

¹⁰ Aapatziyaari impoyaatyaarini acharini David-ni.

Ɔatsikitataiki Awinkatharipirotyaari!

¹¹ Ariitapaaka Jesús Jerusalén-ki, tyaapaaki tasorintsipankoki, jaminayitapaakiro maawoni. Tima aritaki tsiniriityaanaki, piyanaka Betania-ki itsipatanaari 12 jiyotaani.

Jiyakatziro Jesús pankirintsi kaari kithokitatsi

(Mt. 21.18-19)

¹² Okanta okitiiyitamanai, piyaa Jesús ipoñagaawo Betania-ki, itajyaapaaki niyanki aatsi. ¹³ Jaminaki jantó jiñaaki okatziya pankirintsi, owaniinka okanta oshi. Jiyaatashitanakiro, jaminiro tzimatsirika okithoki. Tikaatsimaita, iyoshiita oshi, tima tikira okithokipaitaita. ¹⁴ Jiyakatanakiro pankirintsi, ikantzi: “Ari pashi powaatyiro iiro pikithokitai”. Ikimayakirini maawoni jiyotaani.

Jomishitowiri Jesús pimantayitatsiri tasorintsipankoki

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Ikanta jariitaiyapaani Jerusalén-ki. Tyaapaaki Jesús tasorintsipankoki, jomishitowapaakiri pimantayitatsiri iijatzi amanantayitatsiri. Jotatsinkayitapaakiro jowayitzi kiriiki, ari ikimitaakiro iijatzi tsika jowayitzi shiro. ¹⁶ Tiira ishinitanai jawisakairo jayyaagawo osaikira tasorintsipanko. ¹⁷ Ari jiyotaantanaki, ikantzi: “Pairani josankinaitakiro, kantatsiri: ‘Nopanko inatzi jiroka, ari jamanapiintinari poñaayitachari nampitsiki’. Iro kantzimaitacha pamatawitantatapiintaki iirokapaini pipimantayitzi, pikimitakaantakiro koshintzipanko”.

¹⁸ Ikanta ikimayakini Yotzinkariiti, itsipatakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, jaminaiyakironi tsika inkinaakairo jowamaakaanitiri. Iro kantzimaitacha ithaawantaitakari Jesús, tima iyokitzi ikantayitaka atziri

† Kantakotachari jaka “pankirintsi”, irojatzira jiiyitzi “higuera”.

jiñiiri kamiitha okanta jiyotaantayitzi. ¹⁹ Tima aritaki tsiniriityaaki, piyanaa Jesús.

Sampishitanaki pankirintsi jiyakatakiri

(Mt. 21.19-22)

²⁰ Ikanta ikinamanai osaiki pankirintsi, jiñaapairo sampishitanaki, kamanaki maawoni oparithaki.

²¹ Ikinkishiryaanaari Pedro jiyakatakiro chapinki Jesús. Ikantzi: “Yotaanari, paminiro pankirintsi piyakatanakiri, sampishitanaki”. ²² Jakanaki Jesús, ikantzi: “Pawintaiyaari iiroka Pawa. ²³ Tima aririkami pinkowakotirimi Pawa joshirinkiro otzishi jookiro inkaariki, iiorika pikisoshiriwaitanaki, iri pawintaanatya, aritaki jantakimiro. Imapiro. ²⁴ Iro nokamantanzimirori jiroka, tima aririka pamañaari Pawa pinkamitiri oityaarika, pawintaanatyaaririka, aritaki jantakimiro pikowakotziriri. ²⁵ Aririka pamañaari Pawa, pimpiyakotairo kaari inimotzimiri jantzimotaitzimiri iiroka, onkantantyaari Ashitairi Inkitijatzi impiyakotaimi iiroka pikinakaashitakari. ²⁶ Irorika pipiyakotairo jantzimotaitzimiri iiroka kaari inimotimini, ari inkimityaari iijatzi Ashitairi Inkitijatzi, iiro ipiyakotsitaimi iiroka pantakiro kaaripirori”.

Ishintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Ikanta jariitaiyapaani Jerusalén-ki, aniiwaitapai Jesús tasorintsipankoki. Ipokashitapaakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti, ipokaki iijatzi Antaripiroriiti. ²⁸ Josampitapaakiri, ikantzi: “¿Litaka otyaantakimiri poñaagantiro pishintsinka?” ²⁹ Ari jakanaki Jesús, ikantanakiri: “Tzimatsi iijatzi naaka nosampitimiri, aririka pakakina ari nonkamantakimiro iita otyaantakinari. ³⁰ Tima jowiinkaantantaki Juan-ni, ¿Iita otyaantakiriri? ¿Pawama? ¿Atzirima? Pakaiyinitya”. ³¹ Ipoña ikantawakaanaka: “Aririka ankantakiri Pawa otyaantziriri, ari inkantanakai: ‘¿Oitama kaari pikimisantantari?’ ³² Aririka ankanti: ‘Atziri otyaantakiriri’, ari inkisanakai atziripaini. Tima ikantaiyini atziriiti, Kamantantaniri jinatzi Juan-ni”. ³³ Ari jakaiyanakini, ikantaiyini: “Tii niyotziro”. Ikantsitanaka iijatzi Jesús: “Ari nokimitsita naaka, iiro nokamantzimiro iita otyaantakinari”.

Kaaripiroshiriri antawairintzi

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 Ari jitanaawo Jesús jojyakaawintziro jiyotaantayitzi, ikantzi: “Ipankitaki shirampari chochokimashi, jotantotakotakiro, jiwitsikashitakiro jowironta paata owaaki, jiwitsikaki pankojyitantsi inkini jaminakoitiro pankirintsimashi. Ipoña jaminaki aminironi iwankirimashi, jataki irirori intaina. ² Okanta irakapaititaki iwankiri, jotyaaantawitaka jompiratani jagaatimi

okithoki. ³ Ikanta jiñaawakiri antawaitatsiri, jaawakiri ipajawaitawakiri, joiپیایری tikaatsi jaanai.

⁴ Jotyaantawita iijatzi pashini jompiratani. Itsitokainawaitawakiri, ikawiyawaitakiri, joiپیایری.

⁵ Jotyaantaki iijatzi pashini, jowamaitakiri. Ojyiki ikaatzi jotyaantawitakari, tzimayitatsi ipajawaitaitakiri, jowamaitakiri pashinipaini.

⁶ Apaani ikantapaaka itomi irirori, jitakopirotari, jotyaantakiri, ikantashiritzi:

‘Jirikarika notomi naaka ari impinkathaitakiri’. ⁷ Iro kanzimaitacha jirikapaini aminirori pankirintsimashi, ikantawakaa: ‘Jirikataa ashitaiyaawoni paata pankirintsimashi. Thami owamairi, ayiroota aaka’.

⁸ Jaawakiri, jowamaakiri. Jookakiri othapikitapaa pankirintsimashi.

⁹ ¿Iitama jantiri ashitawori pankirintsimashi? ¿Tiima ari impokanaki irirori, jowamairi aamaakowintawori iwankirimashi, jaminai pashini? ¹⁰ ¿Tiima piñaanatziro osankinarintsi? Kantatsiri:

Imanintawitakawo mapi witsikirori pankotsi, Iro kanzimaitacha jowatzikaitairo mapi pankotsinampiki, ikimitakagaitaawo iroorikami tzinkamitsi.

¹¹ Iriitaki Awinkathariti Pawa owairori onaminaki, Irootaki ayokitziiwintantakariri maawoni”.

¹² Ari ikowaiyanakini jaakaanakirimi Jesús, jiyotawakiro iriitaki ikantakotziri. Tii okantzi, tima ithaawantatyaari atziri piyowintakariri. Jowajyaantanakiri, jiyaapithatairi.

Kamiithama impinaitiri pinkathari

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Ipoña jotyaantaitaki Fariseo itsipatakari aapatziyariri Herodes, ikowaiyini inkompitakaiyaarimi Jesús.

¹⁴ Ikanta jariitaiyakani, ikantapaakiri: “Yotaantanirí, okaatzi piñaanitari iiroka iroopirori inatzi, kaari inintakaashitani atziri. Piyotaantziro iiroka tyaaryoopiroini inintakaantziri Pawa. ¿Kamiithatatsima ampiri kiriiki ikowakotantziri Pinkathari César?”

¹⁵ Jiyotawakiri Jesús, ikowatzi jamatawirimi osampitakiriri, ikantanakiri:

“¿Iitama piñaantashiwaitantanari? Pamakinari kiriiki, naminawakiriita”.

¹⁶ Jamaitapaakiniri. Ikantzi Jesús: “¿Iitama ashitawori jojyakaawo jaka? ¿Iitama ashitawori iwairo?”

Ikantaiyini irirori: “Jashi César”. ¹⁷ Ikan-tanaki Jesús: “Tima iri César ashitariri, pantatyaanari ikowakaimiri pimpinatiri. Irooma maawoni jashitari Pawa, pantatyaanari ikowakaimiri irirori”. Iyokitzi ikimpoyaanakiri Jesús.

Josampitakowintaitziro aririka jañagai kamayitatsiri

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Ipoña ipokaiyakini Saduceo jiñiiri Jesús. Iriitaki Saduceo kantayitatsiri iiro jañagai kamayitatsiri. Josampitapaakiri: ¹⁹ “Yotaantanirí, josankinataki pairani Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka inkami shirampari, jookawintanairo iina. Iirorika jowaiyantakairo, kamiithatatsi jiinataiyyaawo iririntzi. Aririka owaiyantai tsinani, kimiwaitanaa iriirikami ashityaarini oimi kitziroini kamaintsiri.

²⁰ Thami ankantawaki: Tzimatsi 7 shirampari, iririntzi jinaiyatziini. Itawori itzimi jaawitaka iina, tikira osamanitzi, kamaki, tii jowaiyantakairo iina.

²¹ Ipoña jaawitaa-wo pashini iririntzi apititatsiri itzimi. Ari ikimitakiri irirori, kamaki, tii jowaiyantakairo. Ipoñaawitapaaka mawatatsiri itzimi, iijatzi ikimitakiri irirori.

²² Ari ikantakari maawoni ikaataiyini 7 iririntzi. Tikaatsi owaiyantakaironi. Okanta osamanitaki kamai iijatzi iroori tsinani.

²³ Aririka jañaayitaimi paata ikamawitaka, ¿Itzimikama oimipirotaiyaari tsinani? Tima maawoni ikaatzi 7 iinantawitakawo”.

²⁴ Jakanaki Jesús, ikantziri: “¿Oitama kaari pikimathatantawo osankinarintsipirori? ¿Oitama kaari piyotantawo ishintsinka Pawa?”

²⁵ Tima aririka jañaayitai paata kamayitatsiri, iiro itzimapai aawakaachani. Jojyapaiyaari maninkariiti saikayitatsiri inkitiki.

²⁶ ¿Tiima piñaanatziro josankinari Moisés-ni tsika ikanta Pawa jiñaanantantakariri oota kitochiimaishi? Ikantakiri:

Naakataki Pawa ipinkathatzi Abraham, Isaac, iijatzi Jacob.

²⁷ Ari ayotaiyini añaayitatsi irirori, tima tii okantzi kaminkari impinkathatiri Pawa, apa jimatziro añaayitatsiri. ¿Ñaakiro? Pikinakaashitakawo iiroka”.

Iñaawintakoitziro ikowakaapirotairi Pawa

(Mt. 22.34-40)

²⁸ Ari ipokapaaki Yotzinkari, ikimapaakiri jiñaanatawakaa. Yotapaaki kamiitha Jesús jiyotaakiri Saduceo, josampitapaakiri irirori: “¿Oitama itawori kowapirotachari Ikantakaantaitani?”

²⁹ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Jiroka kowapirotachari, okantzi:

Pinkimi Israel-mirinkaiti, jirika Awinkathariti Pawa, Pinkathari apaniroini ikanta irirori.

³⁰ Pitakopirotaiyaari, pitakoshiritaiyaari, pitakoshintsitaiyaari, pampithashiri powairi iijatzi.

Iro kowapirotachari Ikantakaantaitani. ³¹ Ari okimitawo apititanaintsiri, okantzi:

Pitakotaiyaari pijyininka, pinkimitakaantairi pitakotawo piwatha iiroka.

Tikaatsi pashini Ikantakaantaitani anaironi jirokapaini”.

³² Ikananaki Yotzinkari: “Kamiithataki, Yotaantanirí, imapirotatya pikantakiri: Apaani jinatzi Pawa tikaatsi pashini.

³³ Owanaa okamiithataki atakopirotaiyaari, atakoshiritaiyaari, atakoshintsitaiyaari, pampithashiri owanairi. Iijatzi ankimitawakaanaiya aaka,

atakotawakaiya. Iro ikowakaapirotairi Pawa, anairo maawoni itagaitziniriri Pawa jashitakaitariri iijatzi”.

³⁴ Ikanta Jesús, jiñaakiri kamiitha okaatzi ikantakiri, ikantanakiri: “Irootaintsimi piñiiri pimpinkathatairi

Pawa, impinkathariwintantaimiri irirori". Tikaatsi kowanaatsini josampitanairi Jesús.

¿Iitya charinitariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Ipoña jiyotaantaki Jesús tasorintsipankoki, ikantzi: "¿Oitama pikinkishiritari iiroka, aririka pinkimiri Yotzinkariiti, ikantzi: 'Jirika Cristo-tatsiri icharini jinatatzi David-ni?' ³⁶ Tima Tasorintsinkantsi ñaawait-akaakiri pairani David-ni, ikantaki:

Jiñaawaitaki Pinkathari, ikantawairi nowinkathariti: Pisaikapai nakopiroriki, ampinkathariwintanti, Irojatz paata nowasankitaantyaariri kisaniintayitakimiri, ari pimakoryaakiitairi.

³⁷ Ikantsitaka kitziroini David-ni irirori: 'Nowinkathariti jinatz Cristo'. ¿Tsikama inkini incharininyaari?" Ikanta maawoni atziri piyotainchari, inimoyitakiri ikimiri ikantayitzi Jesús.

Ikinkithatakoitzi Yotzinkariiti

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ipoña ikantaki iijatz Jesús: "Paamaiyaari Yotzinkariiti. Owanaa ikowiro jowaniinkatya, inkantakaapirowaityaawo iithaarithanahanaa. Ikowi jiwithatapiintaityaari jiñaitiririka. ³⁹ Aririka jiyaati pankotsiki japatotapiintaita, ikowapiintziro josatitya niyankiniki. Ari ikimitari aririka jowaiyaani iyyininka, ikowapiintzi josatitya. ⁴⁰ Jathaagakawo iijatz kamatsiri oimi jaapithatziro opanko. Iro josamaninkantawori jamanapiinta iiro jiyotantaitari. Iro kantzimaitacha antawo jowasankitaayitairi".

Ashironkainkawo tsinani

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Ikanta Jesús isaikapaaki jaminakotziri otiyitziriri iiri-ikiti. Ipokaiyakini ajyaagantzinkari jotipiroyitzi irirori iiriikiti. ⁴² Ari opokapaaki tsinani kamatsiri oimi, ashironkainkawo inatzi, otitapaaki iroori apipintyakitiini kiriiki, tikaatsi monkaatachani amanantantyaari. ⁴³ Ikantanakiri Jesús jiyotaani: "Anaantaki jiroka tsinani, anaakiri ikaatzi otipirowitaichari. Imapiro. ⁴⁴ Tima ikaatzi otiyiwitaichari oiyiki, jotitashitakari tzmagaantatsiri iiriikiti. Irooma jiroka ashironkainkawo, apintziyaaakiri otitakiri amanantantyaarimi okowayitzi".

Ikinkithatakotziro Jesús ompooki tasorintsipanko

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 Ikanta ishitowanai Jesús tasorintsipankoki, ikantzi apaani jiyotaani: "Yotaanari, paminirotya mapi jiwitsikantaitawori, antawo inatzi, owaniinkawaitaka pankotsi". ² Ikantzi Jesús: "maawoni pankotsi piñaakiri, irootantsi impookaitiro, iiro jiñagaitairo piwiryawaitachari mapi".

Iñagaitairi aririka othonkimataiya

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ipoña itonkaanaki Jesús otzishiki Olivo, jimontita-paakawo tasorintsipanko. Ari isaikapaaki. Ikanta Pedro, Juan, Jacobo itsipatakari Andrés, josampitakiri jantyaatsikiini, ikantziri: ⁴ "Pinkamantina: ¿Tsikapaitika omatya pikantakiri? Aririka imonkaatzimatatya, ¿tsika onkantaaya niyotantyaari?" ⁵ Ari jakanaki Jesús ikantzi: "Paamaakowintya jamatawiitzimikari. ⁶ Oyjiki kowatsini jamatawitimi paata, impairyapaakina, inkanti: 'Cristo ninatzi naaka'. ⁷ Ari pinkimakotakiro owayiritaantsi, paamaiyaawo ominthaawashitzimikari, tima ontzimatyii imonkaataiya jirokapaini, tikiraata imonkaata onthonkantaiaaari maawoni. ⁸ Jantaminthatawakaayitya maawoni nampitsiki jotyaantayitiri pinkathariyitatsiri. Jiñaitiro oiyiki ontziñiyya, jiñaitiro oiyiki tajyinkataantsi. Irootaki itanatyaaawori inkimaatsitaityaawo jirokapaini.

⁹ Ontzimatyii paamaakowintaiya. Tima jaakaantaitatiymi jiwariipainiki impajawaitaitimi pankotsiki papatotapiinta. Impoña jaayitanakimi isaikayitzi pinkathariipirori okantakaantziro pawintaana, ari pinkinkithatakotainari janta. ¹⁰ Iro kowapirotachari jityaawo atziripaini inkimakotairo Kamiithari Ñaantsi maawoni nampitsiki. ¹¹ Aririka jaayitanakimi, iiro pikantashiritzi: '¿Oitama nonkantiriri?' Tima Tasorintsinkantsi yotakaimironi oita pinkantiri, tii iiroka ñaawaitashitachani. ¹² Ari jiñaitaki aakaantirini iririntzi jowamaakaanitiri. Piñi aakaantirini itomi. Piñi owamaakaanitirini ashitariri ikisaniintanakiri. ¹³ Owanaa piñiinkisaniintaitimi okantakaantziro pipairyagaana pikimisantaana, iro kantzimaitacha aririka pikantaitanakitiiro pawintaiyaana, aritaki nowawisaakotaimi.

¹⁴ Aririka piñaakiri jiiitatziri 'Pinkaari Apirotantaniri' isaikapaaki tsika tii inintakaitziri, inkaati nampitaiyaawoni paata Judea-ki, ontzimatyii ishiyayitai tonkaari otzishiki. Tima iro ikinkithatakotakiri pairani Kaman-tantaniri Daniel-ni". (maawoni ñaanataironi jiroka, okowapirotatya inkimathatairo.) ¹⁵ "Pisaikirika jikokiroki pipankoki, ari pimpoñaatya pishiyanaaki, iiro pityaapanaatzi paapanaati oitya. ¹⁶ Powanikirika pisaiki, iiro paapanaatziro piithaari. ¹⁷ Inkantamachiitiro paata onkaati motyaatatsiri, onkaati tzmatsini iintsiti iiniro ithotzi! ¹⁸ Pamañaari Pawa, onkanta aririka pishiyayitaki, iiro otonkiyotantzimi tyaawontsi. ¹⁹ Tima antawo jiñaitiro jashironkaitya paata. Pairani owakiraa jiwitsikaitakiro kipatsi, irojatz iroñaaka tii jiñaitziro kimityaawoni jiroka ashironkaantsi. Iiro apiita jiñaitairo kimityaawoni. ²⁰ Iromi ishintsitaki Awinkathariti jomairintziro ashironkaantsi, tikaatsi awisakotaatsinimi. Ikamintha itzimayitzi jiyoshiitairi irirori, awintaayitaiyaarini, irootaki jomairintantakawori ashironkaantsi. ²¹ Aririka pinkimi inkantaitimi: 'Jirika Cristo'. Pashini

kantimini: 'Jirinta Cristo', iiro pikimisantziri. ²² Tima impokayitapaaki ojyaarini Cristo, ojyaarini Kamantantani. Ari intasonkawintantayitapaaki, inkowawitya jamatawitirimi jiyoshiitairi Pawa. ²³ Paamaakowintaiya iiroka, aritaki nokamantsitakimiro kitziroini".

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ "Paata, aririka onkaatapaaki jashironkaita antawo, ari intsiwakanaki ooryaa, iiro joorintanaa kashiri, ²⁵ intziroryaayiti impokiro inkitiki, maawoni oorintayitachari inkitiki impokayiti iijatz. ²⁶ Aripaiti impokai Itomi Atziri inkinantapaiyaawo minkori, jiñaitawairo ishintsinka iijatz jowaniinkawo. ²⁷ Impoña jotyaaantakiri maninkariiti, japatotairi ikaatz jiyoshiitaitakiri nampiyitawori maawoni tsikarikapaini kipatsiki, irojatz tsika ochimpitapaa.

²⁸ Ari okimitawo piñaapiintziro iirishitzi pankirintsi, piyotzi irootaintsi osarintsitzimatai. ²⁹ Iro piyotiri iirokapaini, aririka piñaayitairo nokamantayitakimiri, pokimataana. ³⁰ Imapiro nokantzi, iiro ikamita jirika ajyininkapaini, irojatz jiñaantatyaawori nokamantayitakimiri. ³¹ Iiro okantaitatyaani piñiiri inkiti iijatz kipatsi, irooma okaatz noñaaniyitakiri imapiroitaatyaani iroori.

³² Tima apaniirini ikantakaawo Ashitairi jiyotziro tsikapaiti imonkaataiya. Tii jiyotziro Itomi, iri owatsipiro maninkariiti saikatsiri inkitiki. ³³ Paamaakowintya, aminapiinta pinkantya, pamaña. Tii piyotzi tsikapaiti imonkaatantyaari. ³⁴ Ojyatyawo aririka jiyaati atziri intaina. Jookanakiro ipanko, inkantanakiri maawoni jompiratani oitarika jantiniriri. Iijatz ikimitaakiri aamaakowintawori pankotsi, inkantanakiri: 'Paamagaina'. ³⁵ Paamaakowintaiya iiroka, tima tii piyotzi tsikapaiti impiyi ashitawori ipanko, tsiniriitiini, niyanki-itipaiti, iñiimataki tyoopi, onkitiijyzimataki, ³⁶ aririka jomapokaimi impiyi, iiro jiñaapaimi pimayi. ³⁷ Okaatz nokantayitzimiri iiroka, irojatz nokantsitariri iijatz maawoni: 'Paamaiya'".

Ikamantawakaita kitziroini jaakaantiri Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 Ari kaatapaaki apiti kitiiyiri jomoshirinkapiintaitziro Anankoryaantsi, jowantapiintaitawori iijatz tantaponka. Ari ikamantawakaari ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, ikantawakaiyani: "Thami amatawitiri Jesús ayiri, owa- maakaantiri. ² Iro kantacha iiro amaamanitziri kitiiyiri jomoshirinkaita, ipiyakowintarikari atziriiti".

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Ikanta ikinanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaawaiwitachari. Ari isaikaki jowaiyani. Ariitapaaka tsinani amakotaki kasankaari. Iyoshiita owaaki inchatiya iitachari "nardo", oiyiki owinawo, kamiitha okantaka onaki jiwitsikaitziro mapi oita "alabastro". Osaataakotakiro opatziki, osaitantakari ipatziitoki Jesús. ⁴ Kisanaka ikaatz iñaakirori, ikantawakaanaka: "¿Oitama apaatantawori kasankaari? ⁵ Aririkami ompimantya, jagaitimi oiyiki kiriiki inkaatimi 300, iri ampashityaarimi ashironkainkari". Ikisanakiro tsinani. ^{†6} Ari ikantzi Jesús: "Piñaashityawo, ¿Oitama pikisantawori? Kamiitha okanta noñaakiro antakiri. ⁷ Ari inkantaitatyaani ashironkainkari piñiiri pintsipatyaari, pikowirika pitakotyaari, ari pimpashitayaaari. Irooma naaka, iiro okantaitatyaani piñiina pintsipatayaaari. ⁸ Jiroka tsinani antatziro aawiyiri iroori, iiwataki osaitantawo kasankaari ojyakaawintatyaana aririka inkitaitakina. ⁹ Aririka ikamantantaitairo Kamiithari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinani, ari onkantya joshiritantaityaawori antakiri iroori. Imapiro".

Ikinkishirya Judas jaakaantiri Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Ikanta Judas Iscariote, jiyaatashitakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari impimantiri Jesús. Iriiuitaka kaawitachari 12 jiyotaani. ¹¹ Antawo ikimoshiritaiyanakini jiwari, ishinitakiri impiri kiriiki. Jaminaminatanakiro Judas tsikapaiti jaakaantiri Jesús.

Iwiyaantawori jowakaanaari jiyotaani

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Ariitapaaka itanainchari kitiiyiri jowantapiintaitawori tantaponka, jowamaapiintaitziri jowaitari kitiiyiri-ki Anankoryaantsi. Ari josampitakiri jiyotaani Jesús, ikantziri: "Yotaanari, ¿Tsikama onkotsitakaantika aaka?" ¹³ Ari ikantanakiri apiti jiyotaani: "Piyaati nampitsiki. Ari pintonkiyotyaari atziri jaakotziro ijiñaati kowityaaniki. Poyaatzishitanakiri, ¹⁴ tsikarika intyaapaaki, pinkantiri ashitawori ipanko: 'Ikowi jiyoti yotaanari tsika jowakaiyaari jiyotaani'. ¹⁵ Ari joñaaganakimiro jinoki ipanko, antawo okantaka jiwitsikaitakiro maawoni inkinijowaiyani. Ari ponkotsitakaantiri oyaari". ¹⁶ Jataki jiyotaani ariitaka nampitsiki. Jiñaakiro ikantakiriri, ari jonkotsitakaantakiri joyaari.

¹⁷ Okanta otsiniriityaanaki ariitapaaka Jesús, itsipatapaakari iijatz 12 jiyotaani. ¹⁸ Ikanta jowaiyani, ikantzi Jesús: "Pikaataki patyootana, tzimatsi apaani pithokashitanani. Imapiro". ¹⁹ Owashiri ikantaiyanakani. Josampiyitanakiri, ikantziri: "¿Naakama pithokashitimi-

† Kantakotachari jaka "pankirintsi", irojatz ikantayitziro "higuera", iro jyookatsiri pashiniki nampitsi.

†† Ikantakoitziri jaka "oyiki kiriiki", irijatz ikantaitzitari iijatz "denario".

ni?" Pashini osampitziri: "¿Naakama?"²⁰ Ikantzi Jesús: "Tritaki apaani pikaataki patyootakina."²¹ Tyaaryoo impiyakotya Itomi Atziri, tima irootaki josanki-natakoitakiri pairani. $\square$ kantamachiitziri pithokashityaarini! Iiro itzimaajaitzimi irirori".

²² Iinta jowaiyani, jaakiro Jesús tanta. Ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri jiyotaani, ikantziri: "Poyaawo, nowatha inatzi".²³ Ipoña jaatakotakiro jimiriitari, ipaasoonkiwintakiro, ipakotakiri jiyotaani, jirayitaki maawoni.²⁴ Ikantziri: "Niraani inatzi, iro shi-towatsini jawisakoshiritantaiyaari oiyiki. Irootaki oña-gantapirotironi ankajyaakaawakaiyaari.²⁵ Iiro niritawo, irojatz paata aririka impinkathariwintantai Pawa, ari napiitairo. Imapiro".

Ikinkithatakotziro Jesús jookawintanti Pedro

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Ikanta ithonkanakiro ipampithaakotziri Pawa, jataiyanakini tonkaariki otzishiki Olivo.²⁷ Ikantzi Jesús: "Irootaintsi pookawintaiyinani tsiniripaiti. Tima josankinaitaki pairani kantatsiri:

Nowamairi aamaakowintariri oijya, ari inthontya impookanaki ipira.

²⁸ Iro kantacha, aririka nañagai, Galilea-ki noyaapaimi".

²⁹ Ipoña ikantzi Pedro: "Aritaikima jookawintaimi pashinipaini, iiro nimatziro naaka".³⁰ Ikantzi Jesús: "Iroñaaka tsiniripaiti, tikiraata japiitziro jiñi tyoopi, mawajatz pinkantaki: 'Tii noñiiri Jesús'. Imapiro".

³¹ Iikiro ishintsitatz Pedro, ikantzi: "Iiro nookawintzimi, kimitaka ari ankaati ankami". Ari ikantaiyakini iijatz maawoni.

Jamana Jesús Getsemaní-ki

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ikanta jariitaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakiri jiyotaani: "Ari pisaikawaki jaka, namanamanaatawatya".

³³ Iri itsipatanaka Pedro, Jacobo iijatz Juan. Antawo jiraashiritakotapaaka.³⁴ Ikantziri: "Owamaimatatyina nowashirinka. Ari pisaikaiyawakini iiroka, pinkakimpiti".³⁵ Jawisaniintanaki kapichiini irirori. Otzirowapaaka kipatsiki, jamanapaaka, iiro ikimaatsitantawo awijyomotirini.³⁶ Ikantziri: "Ashitanarí, tikaatsi pomirintsizimotimini iiroka. Nokowawita pookakaawintinami onkaati nonkimaatsityaari. Iro kantacha iiro pantanawo nokowawitakari naaka, iro panti oita pikowakaakinari iiroka".³⁷ Ipoña ipiyapaaka, jiñaapaatziiri jimagaiyini. Ikantapaakiri Pedro: "Simón, ¿Oita pimaantari? ¿Tiima pikisashitawo piwochokini?"³⁸ Pinkakimpiti, pamaña, otzimikari pikinakaashitani. Tima tii pikisashwaitanita, oiyiki inawita kamiithatatsiri pikowawitari pantirimi".³⁹ Iijatz ipiyanaa, amanapaa iijatz. Irojatz japiitapai ikantayitakiri inkaanki.⁴⁰ Ikanta ipiyapaa, iijatz jiñaapairi jimagaiyini, tima antawo okantaka iwo-

chokini. Ikaaniwaitzi jiyotaani, tii jiyotzi oita inkantiri.⁴¹ Iro mawatanaintsiri ipiyapaaka, ikantapaakiri: "¿Irojatzima pimagaiyini? Monkaatapaaka jaakaantaitantayariri Itomi Atziri, jagaitiri kaaripiroshiriki atziri.⁴² Pimpiriinti, thami aatai. Okaakitzimatapaaki pithokashitani".

Jagaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Jiñaawaiminthaitzi Jesús, ariitapaaka Judas ikaawitapiintari. Oiyiki itsipataapaakari, jamayitaki jowathaaminto, ipajaminto. Jotyaantani jinatz pinkathariiti apatowintariri Jesús: Ijiwari Ompiratasorintsitaari, Yotzinkariiti, iijatz Antaripiroriiti.⁴⁴ Tima Judas, pithokashitantachani, ikantsitakari kitziroini jamaniwo: "Tsika itzimi nonthopootapaakiri, iritaki, pootjotiri, paanakiri".⁴⁵ Ikanta jariitapaaka, jontsitokaapaakari okaakiini Jesús, ikantapaakiri: "Yotaanarí". Ithopootapaakiri jiwithatapaakari.⁴⁶ Joirikaitapaakiri Jesús, joojoitapaakiri.⁴⁷ Ikanta tsipatakariri okaakiini Jesús, inoshikanakiro iyotsiroti, itotsitakiri ikimpita jompiratani ijiwari Ompiratasorintsitaari.⁴⁸ Ipoña ikantzi Jesús: "¿Naakama koshintzi, pamashitantanari powathaaminto, pipajaminto?"⁴⁹ Tima piñaapiintana niyotaantzi tasorintsipankoki ¿Kaarima paantana janta? Ari onkantya, iro imonkaatantyaari josankinatakoinakiri pairani".⁵⁰ Shiyaiyanakani jiyotaani, jookawintaitanakiri apaniirini.

Mainari shiyainchari

⁵¹ Tzimatsi mainari oyaatakowintanakiriri Jesús. Ikithaawitaka. Iro kantzimaitacha joirikawitakari irirori,⁵² jaatonkoryaanakiro iithaari ithañaanaka, ishiyamirikitashitanaka.

Japatowintaitari Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ipoña jagaitanakiri Jesús ijiwaripiroritiki Ompiratasorintsitaari. Ari japatotaiyakani maawoni ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Antaripiroriiti, iijatz Yotzinkariiti.⁵⁴ Ikanta Pedro noshikaka irirori ipoki iintsikiryooini, joyaatakowintakiri Jesús, irojatz jariitanapaaka osaiki ipanko ijiwaripiroriti Ompiratasorintsitaari. Ari ikatziyapaakari itsipataapaakari jompiratani-paini, jakitsitaiyani paampariki.⁵⁵ Ikanta ijiwaripaini Ompiratasorintsitaari itsipatakari ikaatz apatotainchari, jaminawitaka iitya thiyakotyaarini Jesús onkantantyaari jowamaakaantiri.⁵⁶ Tzimawitaka oiyiki thiyakowitapaakariri, tiimaita imonkaatawaka ikantawitakari pashinipaini.⁵⁷ Opoña ikatziyanaka apanipaini, ithiyakotanakari Jesús, ikantzi:⁵⁸ "Nokimiri naaka chapinki jirika, ikantzi: 'Ari nompookakiro tasorintsipanko, jiwitsikani atziri, iro awisawitayta mawa kitijiyiri

nonthonkairo niwitsikainiri pashini, kaari ipomirintsi-winta atziri jiwitsikiro' ".⁵⁹ Tima jinashiyitakawo okaatzi ikantawitakari pashini.⁶⁰ Ipoña ikatziyanaka iji-waripiroriti Ompiratasorintsitaari, josampitanakiri Jesús, ikantziri: "¿Oitama kaari pakanta? ¿Tiima pikimi okaatzi ikantakoitzimiri?"⁶¹ Irojatzji jimairitaki, tii jaki. Japiitziri josampitziri: "¿Iirokama Cristo, Itomi Tasorintsitsiri?"⁶² Jakanaki Jesús, ikantzi: "Naakataki. Irootaintsi piñiiri Itomi Atziri intsipataiyaari jakopiroriki Pawa impinkathariti. Impoña piñiiri impiyi inkinapai minkoriki".⁶³ Ikanta ikimaki ijiwaripiroriti, jaanakiro iithaari isagaanakiro ikisanaka, ikantzi: "¿Iitama pashini ankwiri inkinkithatakoitiri?"⁶⁴ Pikimayakirini maawoni ithainkakiri Pawa. ¿Tsikama pikantayinika iiroka?" Ikantzi maawoni: "¿Tzimataiki ikinakaashitani! Ontzimatyii inkami!"⁶⁵ Tzimatsi apaanipaini ii-wapootanakiriri. Tzimatsi pashini otzimikapootakiriri, ipoña ikapojawaitziri, ikantzimaitari: "¿Incha piyoti Kamantantanirir?" Jimatsitakawo iijatzji jompiratani iji-waripiroriti, ipajawoowaitakiri.

Ikantzi Pedro: Tii noñiiri naaka Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Isaikaki Pedro jikokiroki, shitowapaaki tsinani jompiratani ijiwaripiroriti Ompiratasorintsitaari.⁶⁷ Oñaapaakiri Pedro jakitsita paampariki, okantziri: "¿Tiima iiroka itsipatapiintari Jesús Nazaret-jatzi?"⁶⁸ Jotikanakiro Pedro, ikantanaki: "Tiitya, tii niyotzi iita pikantanari". Shitowanaki kapichiini. Irojatzji jiñaantanakari tyoopi.⁶⁹ Okanta osamaniityaaki, oñagairi iijatzji, okamantakiri akitsitachari, okantziri: "Irijatzjiita jirika".⁷⁰ Japiitanakiro Pedro jotikiro. Tikira osamanitzji, japiitanakiro ikaatzi saikaintsiri josampitziri, ikantziri: "Tirokatakiki itsipatapiinta Jesús, tima Galilea-jatzi pinatzi, iriwaitaki ikantziro jiñaawaitzi".⁷¹ Ikantzi: "Tii niyotziri pikantanari. Jiyotzi Pawa imapiro nokantzi, nothiiyarika, jowasankitainaa".⁷² Ari japiitanakiro jiñaanaki tyoopi, kantanaka apiti japiitakiro. Ikinkishiryaanakiro Pedro ikantakiriri Jesús: "Tikira apitanakiki jiñi tyoopi, mawajatzji potiki, pinkanti: 'Tii noñiiri Jesús' ". Iraanaka ikinkishiryaanakiro.

Jagaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 Okanta okitiiyitamanai, japatotaiyaani maawoni pinkathariiti: ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Antaripiroriiti, Yotzinkariiti, ojiyiki ikinkithatakotakiri Jesús. Ipoña joojoitanakiri, jagaitanakiri isaiki Pilato.² Josampitawakiri Pilato, ikantziri: "¿Iiroka iwinkathariti Judá-mirinkaiti?" Jakanaki Jesús, ikantzi: "Irootaki pikantakiri".³ Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari, ikisaniintanakiri, ithiiyakowintanakiri.⁴ Japiitanakiri Pilato josampitziri: "¿Tikaatsima pinkan-

tiri iiroka? ¿Tiima pikimi okaatzi ikantakoyiitizimiri?"⁵ Tii jaki Jesús. Jotzikanaminthatanakiri Pilato jirika Jesús.

Jiyakawintaitziri Jesús

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Tzimatsi jantapiintziri Pilato: maawoni osarintsiki joimoshirinkaiyaani Judá-mirinkaiti, jomishitowakaantzi ijiyininka jaakaantaitziri ikowiri.⁷ Tzimatsi iitachari Barrabás, jomontyaitziri itsipayitakari ikaataiyini jowamaantaki, jowayiritari iwinkathariti.⁸ Ikanta ipokaiyapaakini atziri, ikowakotapaakiri Pilato jantiro jamitapiintari.⁹ Jakanaki Pilato, ikantzi: "¿Iriima pikowi nomishitowakaantiri jiiitaitziri 'Iwinkathariti Judá-mirinkaiti?' " ¹⁰ Jiyotzi Pilato, ikisatya ijiwari Ompiratasorintsitaari jaakaantantakariri Jesús.¹¹ Iro kantzimaitacha ijiwari Ompiratasorintsitaari, jowatsimaakiri atziriiti inkantayini: "Iri kamiithatatsi jomishitowaitari Barrabás".¹² Japiitanakiri Pilato josampitziri: "Jirika jiiitaitziri 'Iwinkathariti Judá-mirinka', ¿Tsikama nonkantirika?"¹³ Ikantzi ikaimaiyini atziri: "¿Pimpaikakotakaantiriwí!"¹⁴ Ikantzi Pilato: "¿Tzimatsima kaaripirori jantakiri?" Iikiro ishintsitatzji ikaimaiyini ikantzi: "¿Pimpaikakotakaantiriwí!"¹⁵ Ikowanaki Pilato jantiniri ikowakiri atziripaini, jomishitowakaantakiri Barrabás. Iri ipajatakaantanakiki Jesús, jagaitanakiri impaikakoitiri.¹⁶ Ikanta owayiriiti ityaakaanakiri Jesús ipankoki Pilato, jiiitaitziro "Pretorio". Ari japatotakiri maawoni owayiri.¹⁷ Ikithaatapaakiri kithaarintsi pitzirishimawopirotsiri kimitawori ikithaatapiintari pinkathariyitatsiri. Ipoña jamathaitantakari kitochiitapo.¹⁸ Iro jantantawori jiroka, tima ithainkimawaitatziiri. Ikaimotzimaitari, ikantzi: "¿Jirikataa iwinkathariti Judá-mirinkaiti!"¹⁹ Ipoña jompojainatantari sawoo. Jii-wapootakiri. Jotzirowashitzimaitari impinkathatirimimi ikantzi.²⁰ Ari jishitakiro ishirontaminthatari. Jaatonkoryagairi, ikithaatairi iithaari irirori. Jaanakiri impaikakotiri.

Jowamaitakiri Cristo ipaikakoitziri

(Mt. 27.32-56; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

²¹ Ikanta Simón, poñaachari Cirene, iwaapati Alejandro itsipatakari Rufo, itonkiyotakari jariita nampitsiki, ishintsiwintanakiri jinatanakiro impaikakoitiantyaariri Jesús.²² Jagaitanakiri tonkaariki oita "Gólgota" (akantziri aaka: "Atziiriitoni").²³ Ipakoitapaakiri imiri itsipataitakiro kipijyaari, tii jiri. ²⁴ Ipoña ipaikakoitakiri. Ikanta owayiriiti jowawisaawakaawo ikithaayitari Jesús, ikimitakaantakiro jiñaaritaita jiyotantyaari intzimi ayironi.²⁵ Aritakiki jinokiityaapaaki ooryaatsiri, ipaikakoitakiri Jesús. ²⁶ Josankinaitakiki kantakaantakirori ipaikakoitantakariri, okantzi: IWINKATHARITI

† Jiroka kipijyaari oita "mirra". Iro joiitaitziri atziri, ijampawathatantyaari, iiro ikimaatsiwaitantawo aririka jowasankitaitiri.
†† Iro ikantaitziri pairani: jiwiyaaaka ooryaa 3.

JUDÁ-MIRINKAITI. ²⁷ Ari itsipataitakiri ipaikakoitziri apiti koshintzi, ikatziyakotaka apaani jakopiroriki, pashini jompatiki. ²⁸ Ari imonkaatakari osankinatainchari pairani, okantzi:

Itsipataitakiri kaaripiroshiritatsiri.

²⁹ Ithainkimawaitakiri ikaatzi awisayitatsiri janta, jotikayinata, ikantziri: "Aña iiroka pookirori tasorintspanko, iro awisawitaya mawa kitiiyiri piwitsikairo iijatz. ^{†30} ¿Oitama kaari payiitanta ipaikakoitakimi powawisaakotaiya?" ³¹ Irojatz ikantsitakari iijatz ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, jowashiyawintari, ikantawakaiyani: "Jowawisaakotziri pashini, ¿Kaarima jimatantawo jowawisaakotya irirori?" ³² ¶Incha jayiiti Cristo-witachari jiiitatziri 'Iwinkathariti Israel-mirinkaiti', ankimisantantyaariri!" Jimatsitanakawo itsipatakari ipaikakota, ithainkimawaitakiri.

³³ Okanta itampatzikatapaaki ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsiniritanaki, irojatz jyiitiini itainkanaki ooryaa. ^{†34} Ari ikaimanaki Jesús shintsiini, ikantanaki: "¡Elo! ¡Elo! ¿Lama sabactani?" (Iro ikantaitziri añaaniki aaka: "Pawa, Pawa, ¿iitama pookawintantakinari?") ³⁵ Ikanta jirikapaini saikawintakiriri Jesús, ikimawitawakari ikaimanaki. Ikantanaki: "Pinkimiri, ikaimatziiri Elías". ³⁶ Ishiyapainta apaani, jomitsit-siyakiro manthakintsi kipijyaariki, jankowiitakiniri sawoopankiki, jowaankakotakiniri jatsimiyaatiro, ikantzi: "Añaawakiriita ari impokaki Elías jowayitiri".

³⁷ Ipoña japiitanakiro ikaimanai shintsiini, tii jañi-inkatanai. ³⁸ Okanta janta tasorintspankoki, sagaanaki niyankiniki tontamawotatsiri ithatashiitziro, opoñaanaka jinoki irojatz isaawiki, apikota okantanaka. ³⁹ Ikanta ijiwari owayiriiti katziyawintakariri Jesús, jiñaakiri ikaimanaki shintsiini ikamantanakari, ikantanaki irirori: "Imapirotatyaama Itomintari Pawa jirika".

⁴⁰ Tzimatsi iijatz tsinani aminaintsiri jantyaatsikiini. Jiroka okaataiyini: María Magdala-jato, Salomé, María inaanati iyaapitsi Jacobo iijatz José. ⁴¹ Jirokapaini tsinani irootaki tsipatakariri pairani Jesús Galilea-ki, oiyiki imitakoyitakiri. Otsipatakawo iijatz pashini tsinanipaini oyaatapaakiriri Jesús ipokaki Jerusalén-ki.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Aritaki tsiniriityaanaki. Irootaki kitiiyiri jaminantapiintaitari joyaari oñaatamanai, kitiiyiri jimakoryaantaitari. ⁴³ Ikanta José poñaachari Arimatea-ki, ikaatapiintziri japatota jiwariiti, irijatz oyaawintariri Pawa impinkathariwintantai. Tii ithaawi jyaatashitanakiri Pilato, ikantapaakiri: "Pishinitinari nonkitatairi Jesús".

† Iro jamitaiyarini Judá-mirinkaiti jotikayinata, aririka inthainkashiryaaanti. Iro kimitawori amitaiyarini aakapaini, aririka ookoti atziri anthainkimatiri, ankanti: "¡Piñaakiro! ¡Pikimakiro!" †† Iro ikantaitziri pairani: jiwiyaaanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsiniritanaki irojatz jiwiyaaanaka ooryaa 9.

⁴⁴ Tima jomapokapaakiri Pilato, tii jiyowita kamaki Jesús. Ikaimakaantakiri ijiwari owayiriiti, josampitakiri imapirotarika ikamaki Jesús. ⁴⁵ Ikamantaitakiri Pilato, ishinitainiri José jaanairi. ⁴⁶ Jamanantashitakiri kithaarintsi jintamawotatsiri. Ikintaryaakotairi, iponatakiri. Jowakotakiri imoontashiitzi kaminkaripaini shirantaa-ki, joipinakaantaki mapi, jojyipitakotantakari. ⁴⁷ Okanta María Magdala-jato otsipatakawo María inaanati José, aminaiyakini iroori tsika jowaitakiri.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 Awisanaki kitiiyiri jimakoryaantaitari. Ari amanantaiyakini kasankaari María Magdala-jato, otsipatakawo pashini María inaanati Jacobo, iijatz Salomé, jataki ontziritantaiyaari Jesús. ² Okanta okitiijyitamanai domingo, ananinkamanaki iyaati omooki jowakoitakiri Jesús. Aritaki ishitowimatapaaki ooryaatsiri ariitzimatapaaka janta. ³ Okantawakaiyani: "¿Iityaaka otainkironi mapi jomontyaintakariri?" ⁴ Iro aminawitapaaka, oñaatzi otainkaki mapi, tima antawo mapi inatzi. ⁵ Tyaapaaki omooki jowawitakari. Oñaapaakiri mainari isaikaki akopiroriki, okitamaanikitaki iithaari. Othaawaiyanakini. ⁶ Ipoña ikantanakiro irirori: "Tiro pithaawawaitzi. Iriima pipokashiwita Jesús Nazaret-jatz, ipaikakoitakiri chapinki. Añagai, tii isaiki jaka. Paminiro jowawitakari. ⁷ Pimpiyanaki, pinkamantayitairi jiyotaani, pinkantairi Pedro ari jiyaatai Jesús Galilea-ki, ari piñaayitairi. Aritaki ikamantsitakimi". ⁸ Oshiyapithatanakawo omoona, ompitawaitanaka. Tikaatsi pashini atziri onkamantanaki, tima othaawanakitzi.

Joñaagaawo María Magdala-jato

(Jn. 20.11-18)

⁹ Aritaki añagai Jesús amaityaaki domingo, iro jitanaa joñaagaawo María Magdala-jato joshinchagairi pairani jaagawitawo kaatatsiri 7 piyari. ¹⁰ Irojatz iyaatashitanakariri itsipayitakari pairani Jesús, oñaapaatziiri jiraawaitaiyani, okamantapaakiri oñagairi. ¹¹ Ikanta ikimawitawakawo oñagairi Jesús jañagai, tii ikimisantaitziro.

Joñaagaari Jesús apiti jiyotaani

(Lc. 24.13-35)

¹² Ikanta Jesús, joñaagaari apiti jiyotaani jiyaataiyini aatsiki, pashinipootapai kapichiini. ¹³ Ari ipiyaiyanakani irirori, ikamantawitapaakari ikaataiyini. Ari ikimitsitakari iijatz, tii ikimisantaitziri.

Jotyaantziri Jesús jiyotaani
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Ikanta jowawaita 11 jiyotaani, ari joñaagaari Jesús, ikaminaapairi, jiñaakiri kisoshiri ikantaiyakani, tii ikimisantziri ikaatzi ñaayitairiri jañagai. ¹⁵ Ikantapairi: “Piyaati pothotyiro maawoni kipatsi. Pinkinkithatainiri atziripaini Kamiithari Ñaantsi. ¹⁶ Itzimirika kimisantawakironi, owiinkaatanachani, iriitaki awisakoshiritaatsini. Iriima kaari kimisantawakironi, jowasankitaayitairi. ¹⁷ Jiroka inkantanaiya kimisantaatsini: joshinchaayitairi piyarishiritatsiri impairyina naaka. Jiñaawaiyitairo pashinitatsiri ñaantsi.

¹⁸ Aririka joirikawityaari maanki, aririka jirawityaawo piyantatsiri, tikaatsi onkantiri, iiro ikami. Ari joshinchaayitairi mantsiyaripaini iijatzi”.

Tzinagaa Jesús inkitiki
(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ithonkakiro Awinkathariti ikamantayitakiri, irojatzi itzinaantanaari inkitiki, itsipatapaari Pawa ipinkathariwintantapai. Isaikimotapairi jakopiroriki. ²⁰ Ikanta jiyaataianakini jiyotaani, ikamantantaki maawoni nampitsiki. Awinkathariti antakaayitakiriri, jantakaayitakiri kaari jiñaapiintaitzi, ari onkantya jiyotantaityaari imapirotatya ikamantantziri. Ari onkantyaari.

LUCAS

Jiwithaitari Teófilo

1 Ojyiki kowawitainchari josankinatiromi okaatzi awijyimotakairi. ² Ikowaitaki jothotyitiro okaatzi jiyotaayitakairi ñaayitajaantakirori owakiraini tsika itzimi kamantakairori ñaantsi. ³ Ari nokimitakari iijatzi naaka Teófilo. Tima naakowintakawo iintsikiryoini tsika okanta opoñaantanakari, irootaki nosankinatantzimirori iiroka okaatzi awisayitaintsiri. ⁴ Ari onkanyta piyotakotantyaawori tyaaryoopiroini okaatzi jiyotaawitaitakimiri.

Ikinkithatakoitziro itzimantakari Juan

⁵ Pairani, ipinkatharitantari Herodes janta Judea-ki, ari isaiki Ompiratasorintsitaari jiita Zacarías, icharini Abías-ni jinatzi. Irooma iina oita Elisabet, isawo Aarón-ni inatzi iroori. ⁶ Kamiithashiri ikantayani apitiroiti ipinkathatzi Pawa. Imonkaatziniri okaatzi ikowakairiri, tikaatsi inkinakaashitapaintya. ⁷ Tii itzimi-maita jowaiyani, tima maanirothaki inatzi Elisabet. Jantaripirotashitapaaka apitiroiti. ⁸ Okanta pashini kitiijyiri, monkaataa jantapiintantawori Zacarías jompiratasorintsitantari. ⁹ Tima iro jamitapiintayirini Ompiratasorintsitaari, ikimitakaantziro iñaaritaita, ari iñaitakiro iri Zacarías tyaatsini tasorintsipankoki intainiri Pawa kasankainkari. ¹⁰ Piyotaiyachani atziri jikokiroki jamanaiyani, itagaitzirowa kasankainkari. ¹¹ Ari joñaagakari Zacarías imaninkariti Awinkathariti, ikatziyimotapaakari jakopiroriki itayirowa kasankainkari. ¹² Antawoiti ithaawanaki, iyokitzi inkantanaka jiñaawakirira. ¹³ Ipoña iñaawaitanaki maninkari, ikantzi: “Zacarías, iiro pithaawi. Tima ikimaitakimiro pamanani. Ari piñaakiro piina Elisabet, owaiyanti. Iri piitiri Juan. ¹⁴ Aririka intzimaki pitomi, owanaa pinkimoshiriwintiri, ari inkimitsityaari iijatzi atziripaini. ¹⁵ Tima ñaapirori inkantakaiyaari Pawa. Iiro poitziri kachoyitatsiri ishinkiitari. Tima inampishiritantakari kitziroini Tasorintsinkantsi intzimakirika. ¹⁶ Inkinkishiritakaiyaari Israel-mirinkaiti inkimisantairi Awinkathariti Pawa. ¹⁷ Iriitaki iwatapaakirini Awinkathariti. Inkantakaatyaari ishintsinkani Elías, ari jaapatziyashiritakaiyaari owaiyantzinkariiti maawoni jowaiyaniiti. Ari jowamiithashiriyitairi katsimashiriri, ari onkanyta jiwitsikashiritantaityaari inkimisantaitiri Awinkathariti”. ¹⁸ Jakanakiri Zacarías maninkari,

ikantziri: “Ari! ¿Tsikama onkanyta niyotantyaawori jiroka? Tima antaripirotapaakina naaka, iijatzi okimitsitakari noina”. ¹⁹ Ikantzi maninkari: “Naakataki Gabriel, poñaachari Pawaki. Jotyaantakina nonkamantimiro Kamiithari Ñaantsi. ²⁰ Iro kantzimaitacha, okantakaantziro pithainkañaanitakina, kisopaanti pinkanyta iroñaaka, irojatzi imonkaatantatyaari okaatzi nokantakimiri”. ²¹ Saikaiyatsini pashini jikokiroki joyaawintaiyarini Zacarías, ipoña ikantawakaiyani: “¿Iitama josamanitantari Zacarías tasorintsipankoki?” ²² Ikanta ishitowawitapaa Zacarías, tii okantzi iñaawaitapai, jookojoowaitashitapaaka. Ari jiyotaitanakiri tzi-matsi jiñaakiri tasorintsipankoki. Jashi jowanakiro ikisopaantitanaki. ²³ Irojatzi imonkaatantawori kitiiijyiri jantawaitzi tasorintsipankoki, jatai ipankoki irirori.

²⁴ Okanta Elisabet iina Zacarías, motzitaki. Antawoiti okinkishiritaka, tii oshitowai opankoki ikaatzi 5 kashiri omairintaka, okantashiriwaitzi: ²⁵ “Irootaki inintakaakiriri Pinkathari naaka, ari onkanyta iiro imanintawaitaitantana”.

Ikinkithatakoitziro intzimantyaari Jesús

²⁶ Okanta, awisanaki 6 kashiri, jotyaantairi Pawa maninkari Gabriel nampitsi itachari Nazaret saikatsiri Galilea-ki, ²⁷ iñiuro mainawo kaari ñiirini shirampari, itachari María, tima irootaki inantyaari itachari José, icharinini David. ²⁸ Ikanta ityaapaaki maninkari osaikira María, ikantapaakiro: “A María! Niwithatziimi. Itsipataimi iiroka Awinkathariti. Panaakoyitakiro pashini tsinaniyitatsiri inishironkapirotaimi Pawa”. ²⁹ Okanta oñaawakiri maninkari, iyokitzi okanta okimiri ikantapaakirori jiwithatapaakawo. ³⁰ Ipoña ikantziro maninkari: “María, iiro pithaawi, tima inishironkataimi Pawa. ³¹ Ari piñaakiro pimotziti, intzimi piintsiti. Iri pitiri JESÚS. ³² Iriitaki matironi iñaapirotya, jiiyitiri Itomi Jinokijatzi. Tima Pawa Awinkathariti, iriitaki pinkatharitakirini ikimitaakiri pairani icharinini David ipinkatharitakaakiri. ³³ Irijatzi pinkathariwintairini ikaatzi ichariniyitari Jacob-ni, ari inkantaitatyaani impinkathariwintantai irirori”. ³⁴ Ari osampitanakiri María, okantziri: “¿Tsikama onkini nomotziti, tii noñiiri shirampari?” ³⁵ Jakanakiro maninkari, ikantziro: “Iriira kantakaiyaawoni Tasorintsinkantsi. Tima ipamankantakimiro ishintsinka Jinokijatzi, ojyapaatyaawomi opamankantzi aamparyaantsi. Irootaki jiiyantyaari

powaiyani Tasorintsi Itomi Pawa. ³⁶ Ari okimitsitakari iijatzji pirinthori Elisabet, jiiwiitari maanirothaki, okantawitaka antawopirowitaka iroori, motzital. Tzi-makotaki 6 kashiri. ³⁷ Tima tikaatsi kompitizimotyaaari Pawa". ³⁸ Opoña okantanaki María: "Naakataki jompiratani Pinkathari, jantinawo okaatzji pikantakinari". Irojatzji ipiyantanakari maninkari.

Iyaataki María ariityaawo Elisabet

³⁹ Opoña pashini kitijiyiri, shintsiini iyaatanaki María, jataki tonkaariki Judea-ki osaiki nampitsi, ⁴⁰ irojatzji aritantakari ipankoki Zacarías, iwihatapaakawo Elisabet. ⁴¹ Okanta okimawakiro Elisabet iwihatapaakawo María, ijyiwatanaka omotzitakiri. Tima ikantakaanakityaawo Elisabet Tasorintsinkantsi, ⁴² oñaawaitanaki shintsiini iroori, okantanaki: "Tirokataki anairori pashini tsinaniyitatsiri itasonkawintaimi. Ari inkimityaari iijatzji powaiyani. ⁴³ ¿Oitama pipokashitananari inaanatityaari Nowinkathariti? ⁴⁴ Tima nokimawakimi piwihatapaakina, ijyiwatanaka nomotzitakiri naaka, ikimoshiritanaki. ⁴⁵ Kimoshiri pinkantaiya iijatzji iiroka pikimisantaki, tima aritaki imonkaataiya okaatzji ikowakaakimiri Awinkathariti".

⁴⁶ Opoña okantanaki María:

Antawoiti nowishiryaawintaiyaari Nowinkathariti, ⁴⁷ Kimoshiri nonkantawintaiyaari Pawa tsika itzimi owawisaakoshiritainani.

⁴⁸ Tima iñaakiro jompiratani ashironkaawaitaka, Aripaiti inkantayitai: Antawoiti itasonkawintaitakiro.

⁴⁹ Tima antawoiti jantzimotakinari matzirori otzimi ishintsinka.

□Tasorintsi inatzi iwairo!

⁵⁰ Ari inkantaitatyiyaani inishironkayitairi inkaati inchariniyitaiyaari paata,

Tsikaatika inkaati pinkathayitairini.

⁵¹ Iro ishintsinka imatantayitakari.

Japirotsitairi ikinkishiriwitari jantirimi kantakaapirowaitachari.

⁵² Ikaatzji pinkathariwitachari, ikantakaantakiro Pawa iiro jijaatakaantawo impinkathariti,

Iri jiiñaapirotakaiya ikaatzji tsinampashiryaawitachari.

⁵³ Jajaagantakaayitairi ikaatzji tajaaniintawitachari, Iriima ikaatzji ajaagantawitachari jaapithayitairi tzimimowitariri jomishitowakiri.

⁵⁴ Inishironkairi Israel-mirinkaiti, tima jompiratani jii-nayitaki.

Tii ipiyakotziri inishironkayitzi,

⁵⁵ Tima iro ikantayitakiriri pairani achariniyitakari, Jitakari Abraham-ni irojatzji inkaati inchariniyitaiyaari.

⁵⁶ Ari osaikimowaitapaintziro María jiroka Elisabet ikaatzji mawa kashiri, irojatzji opiyantaari opankoki iroori.

Itzimantakari Juan owiinkaantantani

⁵⁷ Ikanta imonkaataka ontzimaanitanyaaari Elisabet, tzimaki otomi. ⁵⁸ Ari ipokaiyakini ojininkapaini ikimoshiriwintaiyironi, tima jiyotaiyakini antawoiti inishironkatakairo Pawa. ⁵⁹ Aritaki maakotapaaki 8 kitijiyiri iintsi, jagaitanakiri intomishinataaniriri, ari ikowawitaka jiiitairiri Zacarías, tima iwairo inatzi iwaapati.

⁶⁰ Irojatzji okantantanakari inaanati: "Iiro jiiita Zacarías, jiiya Juan". ⁶¹ Ari ikantaitanakiro: "¿Iitaka? Tima tikaatsi pijininka iitachani Juan". ⁶² Ipoña jookotaitakiri iwaapati josampiitzi, tsika inintzi jiiitiri. ⁶³ Jookotaki Zacarías inchakota jamaitiniri, ari josankinatakiri, okantzi: "Juan jiiya". Iyokitzi ikantanaka jaminanakiri ikaatzji osampiitakiriri. ⁶⁴ Jomapokashitanaa iñaawaitanai Zacarías. Antawoiti ipinkathatanakiri Pawa, ipaasoonkitanakiri. ⁶⁵ Pagaanka ikantaiyanakani ijyininkapaini Zacarías. Tima ithonka ikimakoitakiro tonkaariki Judea-ki okaatzji awisaintsiri. ⁶⁶ Pampithashiri ikantaiyanakani ikaatzji kimakowintakiriri, ikantaiyini: "¿Tsikama jiiyaaka paata jirika? Tima kimpoyaawinta jowanakiri Awinkathariti jirika iintsi".

Ikamantantakiri Zacarías

⁶⁷ Ikanta Zacarías, ashitakariri iintsi, ikantakaanakari Tasorintsinkantsi, ikamantantanaki, ikantzi:

⁶⁸ Kamiitha jinaki Awinkathariti Pawa, Iwawanitari Israel-mirinkaiti,

Ipokaki impinakowintayitai.

⁶⁹ Jotyaantakairi matzirori jowawisaakoshiritantzi, Iriitaki icharinitakari David-ni, jompiratani.

⁷⁰ Iro iñaawaitakaakiriri pairani tasorintsitsiri Kamantantaniri.

⁷¹ Iri owawisaakoyitaini itzimawita kisaniiintawitairi.

⁷² Tima inishironkairi ikaatzji achariniyitakari, Iro imajjantairo tasorintsitsiri ikajyaakaawakaakari.

⁷³ Irootaki jiroka ikajyaakaakiriri pairani acharinini Abraham,

Onkaati jantzimotairi.

⁷⁴ Jookakaawintai itzimawita kisaniiintayitairi, Tikaatsi anthaawantaiya ankimisantairi.

⁷⁵ Kitishiri ankantayitaiya.

Kamiithashiri ankantawintaiyaari kitijiyiriki.

⁷⁶ Irooma iiroka notomi, jiiyitimi iyamantaniriri Jinokijatzji.

Tima iirokatakai iiwatirini Pinkathari, piwitsikaantiri tsika inkinayitanaki.

⁷⁷ Iiroka kamantairini ajyininkapaini, iro jiyotantyaari iriitaki owawisaakotantaniri.

Iri piyaakotairini ikaaripiroshiriwawitaka.

⁷⁸ Tima antawoiti okantaka inishironkatai Pawa, Jotyaantakairi poñaachari inkitiki ikimitakotapaakawo okantaranki owakiraa okitijiyitamanai.

⁷⁹ Ikitainkatakotairi ikaatzi saikayitatsiri otsinirikitzi. Ikitainkatakotairi otsimankakowitari jaamparyaa ashitawori sarinkawini.

Iri oñaagantaironi tsika ikantaita isaikaitzi kamiitha. ⁸⁰ Kamiitha ikimotatzi iintsi, ñaapiroshiri ikanta. Ari inintziro isaikawaitzi otzishimashiki, irojatzi imonkaantanakari joñaagaiyaari Israel-mirinkaiti.

Itzimantakari Jesús

(Mt. 1.18-25)

2 Ikanta Pinkathari César Augusto, ikantakaantaki josankinatakotya maawoni atziri. ² Aripaiti omapokaka josankinatakotya ijiwatantari Cirenio janta Siria-ki. ³ maawoni atziri jiyaataiyakini josankinatakotya inampiki tsika ipoñaayita pairani icharinini. ⁴ Irojatzi itonkaantanakari José irirori, ipoñaanaka Nazaret saikatsiri janta Galilea, jiyaatiro nampitsiki tsika itzimaki pairani Pinkathari David, oita Belén saikatsiri janta Judea-ki. Tima jirika José icharini jinatzi Davidni. ⁵ Ari josankinatakotyaari irirori intsiapatyaawo iinathori María, tsika otzimi ikajyaakari jayiro. Aritzi-maitaka motzitaki iroori. ⁶ Ikanta jariitaiyakani Belén-ki, irootaintsi ontzimaaniti María. ⁷ Ari itzimakiri itanakawori otomi. Oponatakiri, omaryaakiri jowamintoki piratsi, tima tii oñaapaaki tsika omaapaa-ki.

Maninkariiti ipoña aamaakowintariri oijya

⁸ Okanta jantyaatsikiini nampitsi, tzimatsi kakiwintziriri tsiniripaiti joiyyati jaamaakowintari. ⁹ Ari joñaagakari imaninkariti Awinkathariti. Okitiiyyi-inkatakotapaakiri jowaniinkawo Awinkathariti, antawoitithaawaiyanakini. ¹⁰ Iñaanatapaakiri, ikantziri: “Tiro pithaawashiwaita. Tima namatziimi Kamiithari Ñaantsi, iro oimoshirinkairini atziriiti. ¹¹ Tzimataiki iroñaaka owawisaakotantaniri inampiki pairani pinkathari Davidni, iriitaki Cristo Awinkathariti. ¹² Jiroka piyotantyaariri: Ari piñaakiri imponaitiri iinchaaniki jomaryaitakiri jowamintoki piratsi”. ¹³ Iñaitatzi ikoñaatapaaki oiyiki inkitiwiri itsipataapaakari maninkari, ipampithaawintapaakiri Pawa, ikantaiyini:

¹⁴ ¶ro kamiithapirotatsiri otzimimotziri jowaniinkawo Pawa nampitawori ojinokipirotsi inkiti!

¶saikayitai kamiitha inishironkataniiti kipatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyaiyanaani maninkariiti inkitiki, ikantawakaanaka aamaakowintariri joiyyati: “Thami aati Belén-ki, aminakitiro oita awisaintsiri. Ari añiuro ikamantajaantakairi Awinkathariti”. ¹⁶ Shiyaiyanakani, irojatzi jiñaantapaakawori María otsipatakari José, omaryaakiri iinchaanikiti jowamintoki piratsi. ¹⁷ Ikanta jiñaapaakiri, ikamantantapaakiro okaatzi ikantakiriri inkaanki maninkari. ¹⁸ Iyokitzi ikanta jaminaitziri aamaakowintariri oijya ikimaitziri ikinkithawaitzi.

¹⁹ Irooma María, antawo okinkishiritakotawo okaatzi ikantaitapaakirori. ²⁰ Ipoña ipiyaiyanaani aamaakowintariri oijya, thaaminta ikanta ipampithaawintanairi Pawa, tima jiñaayitakiro okaatzi ikamantaitakiriri inkaanki.

Jagaitanakiri Jesús tasorintsipankoki

²¹ Ari maakotapaaki 8 kitiiyyiri iinchaaniki, jagaitanakiri intomishitaaniitiri. Irojatzi jiiitaitantakariri JESÚS tima ari jiiitsitakari maninkari tikiraamintha omotzitiiriita María.

²² Okanta jimonkaatakiro kitiiyyiri jomairintaiyani onkantantyaari inkitiwathayitai, tima iro ikantakaantakiri Moisésni. Ari jagaitanakiri Jesús Jerusalén-ki jashitakaiyaari Awinkathariti. ²³ Iro jimonkaatantyaawori Osankinarintsipirori ikantakaantziri Awinkathariti, kantatsiri:

Iriirika shirampari omapokani tsinani, Jashitakaiyaari Pinkathari, itasorintsiti jinaty.

²⁴ Imatantyaawori jimonkaatiro ikantakaantani Pinkathari, ontzimatyii intainiri Pawa:

Apiti konthawo, iirorika apiti iryaani shiro.

²⁵ Tzimatsi janta Jerusalén-ki shirampari jiita Simeón.

Tampatzikashiri jinatzi jirika shirampari, pinkathatasorintsitaniri jinatzi, tima iri inampishiritantakari Tasorintsinkantsi. Iriitaki oyaawintawori inkimoshiritakaitairi Israel-mirinkaiti. ²⁶ Jiyoshiritakaakiri Simeón Tasorintsinkantsi, iiro ikamita irirori irojatzi jiñaantatyaariri Isaipatziitotani Awinkathariti. ²⁷ Ikan-takaanakari Tasorintsinkantsi, pokaki tasorintsipankoki. Ipoña ashitariri Jesús jaanakiri tasorintsipankoki jimonkaatantyaawori ikantakaantaitani, ²⁸ ithomaawakiri Simeón jirika iinchaaniki, ipaasoonkitanakiri Pawa, ikantz:

²⁹ Monkaatapaaka Pinkathari okaatzi pishinitakinari, Pishinitaina iroñaaka nonkami, tima pompiratani powakina.

³⁰ Tima noñaakiri owawisaakotantaniri.

³¹ Iriitaki potyaantakiri owawisaakotairini atziripaini.

³² Iri kitainkatakoyitairini atziri kaari ajyininkata.

Iri kantakaiyaawoni impinkathaitantyaariri Israel-mirinkaiti.

³³ Iyokitzi ikanta ashitariri, ikimakowintziri jiñaantsikowintaitziri Jesús. ³⁴ Ikanta Simeón itasonkawintakiri, ikantanakiro inaanati Jesús: “Jirika iinchaaniki iri kantakaiyaawoni jaminaashiwaitantaiyaari oiyiki ajyininka Israel-mirinkaiti, kimiwaitaka imparyaatyimi. Iri kantakaiyaawoni iijatzi jaisakoshiritantaiyaari oiyiki, kimiwaitaka intzinagaatyimi iparyaawitaka. Tima oiyiki inkantaiti: ‘Kaari iroopirori ñaantsi iñaaniyitakari’”. ³⁵ Tima jirika iinchaaniki iri oñaagantironi okaatzi inkinkishiritaityaari. (Iro kantzi-

maitacha antawoiti powashiritanatyaa iiroka kimiwait-akimi jowathagaitatyiimi.)”

³⁶ Ari osaiki iijatzu tsinani iitachari Ana, kamantantaniro inatzi iroori, irishinto Fanuel icharinitanakari Aser. Antawokipirotaki iroori. Aitsiwitaka oimi owakiraa omainawotapaaki, 7 osarintsi otsipawitakari oimi.

³⁷ Ikamakira oimi, tziimakotaki okaatzi 84 osarintsiti. Ari ashi owatziuro osaiki tasorintsipankoki, aakowintawo kitiiyiri iijatzu tsiniripaiti amana, otziwintakawo iijatzu.

³⁸ Ari opokapaakiri jiroka tsinani, opaasoonkitapaakiri Pawa. Opoña okinkithatakotanakiri iinchaaniki, irojatzu ikimantaiyakarini ikaatzi oyaawintawori impinakowintaitiri Jerusalén-jatzi.

Ipiyantaari Nazaret-ki

³⁹ Aritaki jimonkaatakiro okaatzi ikantakaantziri Pinkathari, piyaa Galilea-ki osaikira inampi Nazaret.

⁴⁰ Thaaminta ikanta ikimotatzu iinchaaniki, iikiro jiyaaatzi ishintsitzi, yotaniri ikanta. Aamaakowinta jowakiri Pawa.

Isaiki Jesús tasorintsipankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatya osarintsiki ashitariri Jesús jiyaaatzi Jerusalén-ki joimoshirinkiro Anankoryaantsi.

⁴² Ikanta Jesús aritaki tziimakotaki 12 josarintsiti, jataiyakini Jerusalén-ki tima iro jamitapiintari joimoshirintya.

⁴³ Aritaki kaataki joimoshirinkaiyani, piyayaani ashitariri, irojatzu isaikanaki Jesús Jerusalén-ki, tii jiyotzi ashitariri. ⁴⁴ Iñaajaantaki iiwataki Jesús itsipatanaari ikaataiyini. Aniiitaki apaani kitiiyiri, ari ikowawitaari, josampiwitakari iyyininkapaini ikaatzi jiyaaatzi.

⁴⁵ Tii jiñiiri, ipiyaa Jerusalén-ki jaminaminatakiri. ⁴⁶ Mawa kitiiyiri jiñaantaariri isaiki tasorintsipankoki, ikinkithawaitakaayitzi yotakotzirori Ikan-takaantaitani, josatikaitakiri niyanki, josampiminthatziri.

⁴⁷ Iyokitzi ikanta jaminaitziri jiñaitakiri imapiro jiyotanitzi, jakayitakiro kamiitha okaatzi josampitakiriri. ⁴⁸ Ikanta jiñaapairi ashitariri, iyokitzi jaminapaakiri, okantapaakiri inaanati: “Notomí, ¿tsikama pinkantinaka? Ojyiki naminaminatakimi notsipatari piwaapati, antawoiti pominthawaniintakina”.

⁴⁹ Ipoña jakanaki irirori, ikantanaki: “¿Iitama paminaminatantani? ¿Tiima piyotzi iro kowapirotachari nantiniri ikowakaanari Ashitanari?” ⁵⁰ Iro kantacha tii ikimathatziro ashitariri okaatzi ikantakiriri. ⁵¹ Jaanairi, jataiyaini Nazaret-ki. Jantziro maawoni okaatzi jompitaririri iwaapati. Iro kantacha pampithashiri owokotakiri inaanati.

⁵² Iikiro ithaamintatya Jesús ikimotatzu, yotani ikanta. Kimpoyaawinta jowiri Pawa. Ari ikimitsitari iijatzu atziripaini inishironkatani jowiri.

Ikamantantziri Juan owiinkaataniriri

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 Aritaki monkaataka 15 osarintsi ipinkathariwintantzi Tiberio César. Ari ijiwatzi Poncio Pilato janta Judea-ki. Iriima Herodes ijiwatzi Galilea-ki. Iriima Felipe iririntzi Herodes, ijiwatzi Iturea-ki iijatzu Traconiteki. Ipoña Lisaniyas, ijiwatzi Abilinia-ki. ² Iriima Anás itsipatakari Caifás ijiwatzi Ompiratasorintsitaari. Aripaiti iñaanashiritakiri Pawa itomi Zacarías iitachari Juan janta otzishimashiki. ³ Irojatzu ikinantanakari Juan intatsikironta Jordán, ikinkithatakotziro owiinkaataantsi, ikantzi: “Powiinkaawintaiyaari Awinkathariti, powajyaantairo pantayitziro kaaripirori, ari impiyakoitaimiro pikaaripiroshiriwawitaka”. ⁴ Tima iro josankinatakiri pairani Isaías Kamantantaniriri, ikantaki:

Ikaimakaimatapaaki otzishimashiki, ikantantaitzi: Powamiithataniiri Pinkathari tsika inkinapaaki, Pinkimitakaantiro jotampatzikaitziro aatsi.

⁵ Onkamiithapathayitai otinkanaayitzi, Owintiniyitai otzishi.

Tampatzika onkantayitaiya aatsi okaatzi tzipi-witachari,

Mamiripankaa onkantaiya.

⁶ Ari jiñiiri maawoni atziri tsika ikanta Pawa jowawisaakotantzi.

⁷ Ikantayitawakiri atziri pokayitaintsiri jowiinkaatya: “Tii pikamiithashiritaiyini iiroka, pikimitashitakari maanki. ¿Piñaajaantzi iro jowasankitaitzimi?”

⁸ Imapirorika powajyaantairo tsika pikantawita pairani, pinkamiithashiriyitai, pinkimityaawo pankirintsi kithokitatsiri. Iro pikantashiriwaitashita: ‘Aña naaka icharinini Abraham, tii okowapirotzi nowajyaantairo nokaaripiroshiriwaitzi’. Pinkimi nonkanti: ‘Iiro pikan-takaapirowaita piñaajaanti iiroka ikowapirotani Pawa, aña kantatsi jatziritakairo mapi, iro impoyaataimini incharinitaiyaari Abraham-ni’. ⁹ Irorika pikimitawo pankirintsi kithokitatsiri, ichikakaitawo chacha pankirintsi ponkitziki kaari kithokitatsini, ompoña jagaitiro intagaitiro”.

¹⁰ Ikanta atziripaini josampitanakiri, ikantziri: “¿Iitama nantairi?” ¹¹ Ari jakanakiri, ikantzi: “Tzimatsirika apiti piithaari, pimpiri apaani kaari otzimimotzi. Tzimatsirika powanawo, ari pinkimitaakiro iijatzu”. ¹² Ipoña ipokaiyakini kowakotziriri iyyininka kiriiki ikowi jowiinkaatya, ikantapaakiri: “Pinkathari, ¿iitama nantairi naaka?” ¹³ Ikantakiri: “Iiro panaakairo ikantaitakimiri onkaati pikowakotantzi”. ¹⁴ Ikanta owayiriiti Romajatzu, josampitakiri iijatzu, ikantziri: “Naaka, ¿iitama nantairi?” Jakanakiri, ikantzi: “Iiro pasaryimatanta, iiro pithiyakotantzi iijatzu onkantya paapithatantyaariri atziri tsikarika oitya. Pinkimoshiriwintiri ikaatzi ipinayitizimiri iiroka”.

¹⁵ Ojyiki atziri aamaakowintakariri Juan, ikantashiritaiyini: “¿Kaarima jirika Cristo?” ¹⁶ Ari ikantanakiri Juan maawoni atziri: “Naaka apa nowiinkaantantawo jiña. Iro kantzimaitacha, aatsikitaki mapirotzirori ipinkatharintsitzi, nopinkathatsitaitakari naaka. Tii onkantaajaiti inkimitakaantina naaka jimpiratani onkantya nonothopaitsitanyariri i-zapato-ti. Iriitaki kimitakaantironi jowiinkaantatyimiri Tasorintsinkantsi, iijatzi paampari. ¹⁷ Tima aririka oyiipatiro awankiri, otikakitziro, ompoña atayiro opintakiiriki. Iro aaki okithoki, otikitakiro, owakoyitakiro. Ari inkimitagairi Awinkathariti iijatzi, jinashiyitaiyaari atziri. Inishironkayitairi inkaati kimisantanaairini, iriima kaari owajyaantironi ikaaripiroshiriwaitzi, intagairi paampariki kaari tsiwakanitatsiri”.

¹⁸ Ojyiki ikaminaantaki Juan ikinkithatakotziniri atziripaini Kamiithari Ñaantsi. ¹⁹ Ari ikimitaakiri iijatzi Herodes pinkatharitatsiri, ikisawitakari, jaakiro Herodías iinawitari Felipe iririntzi. Tima tzimatsi iijatzi ojyiki pashini kaaripirori jantayitakiri. ²⁰ Iro owatsiprotakirori jantakiri Herodes jomontyaakaantakiri Juan.

Jowiinkaata Jesús (Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta jowiinkaayitzi Juan ojyiki atziri, ari jowiinkaatakari Jesús irirori. Jamanaminthaita Jesús, kimiwaitaka ashitaryaanakityaami inkiti, ²² iñaitatzi ipokashitakiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki jinoki ikimipapaakari shiro. Ikimaitatzi inkitikiki ikantaitanaki: “Tirokatakiki Notomi nitakopirotoni. Owanaa noki-moshiriwintakimi”.

Ichariniyitari Jesús (Mt. 1.1-17)

²³ Jitantanakawori Jesús jantayitakiri, ari tzimaki 30 josarintsiti. Ikantayitzi iri tomintakariri José. Tomintanakariri José jiita Elí, ²⁴ tomintanakariri Elí jiita Matat, tomintanakariri Matat jiita Leví, tomintanakariri Leví jiita Melqui, tomintanakariri Melqui jiita Jana, tomintanakariri Jana jiita José, ²⁵ tomintanakariri José jiita Matatías, tomintanakariri Matatías jiita Amós, tomintanakariri Amós jiita Nahum, tomintanakariri Nahum jiita Esli, tomintanakariri Esli jiita Nagai, ²⁶ tomintanakariri Nagai jiita Maat, tomintanakariri Maat jiita Matatías, tomintanakariri Matatías jiita Semei, tomintanakariri Semei jiita José, tomintanakariri José jiita Judá, ²⁷ tomintanakariri Judá jiita Joana, tomintanakariri Joana jiita Resa, tomintanakariri Resa jiita Zorobabel, tomintanakariri Zorobabel jiita Salatiel, tomintanakariri Salatiel jiita Neri, ²⁸ tomintanakariri Neri jiita Melqui, tomintanakariri Melqui jiita Adi, tomintanakariri Adi jiita Cosam, tomintanakariri Cosam jiita Elmodam, tomintanakariri Elmodam jiita Er, ²⁹ tom-

intanakariri Er jiita Josué, tomintanakariri Josué jiita Eliezer, tomintanakariri Eliezer jiita Jorim, tomintanakariri Jorim jiita Matat, ³⁰ tomintanakariri Matat jiita Leví, tomintanakariri Leví jiita Simeón, tomintanakariri Simeón jiita Judá, tomintanakariri Judá jiita José, tomintanakariri José jiita Jonán, tomintanakariri Jonán jiita Eliaquim, ³¹ tomintanakariri Eliaquim jiita Melea, tomintanakariri Melea jiita Mainán, tomintanakariri Mainán jiita Matata, tomintanakariri Matata jiita Natán, ³² tomintanakariri Natán jiita David, tomintanakariri David jiita Isaí, tomintanakariri Isaí jiita Obed, tomintanakariri Obed jiita Booz, tomintanakariri Booz jiita Salmón, tomintanakariri Salmón jiita Naasón, ³³ tomintanakariri Naasón jiita Aminadab, tomintanakariri Aminadab jiita Aram, tomintanakariri Aram jiita Esrom, tomintanakariri Esrom jiita Fares, tomintanakariri Fares jiita Judá, ³⁴ tomintanakariri Judá jiita Jacob, tomintanakariri Jacob jiita Isaac, tomintanakariri Isaac jiita Abraham, tomintanakariri Abraham jiita Taré, tomintanakariri Taré jiita Nacor, ³⁵ tomintanakariri Nacor jiita Serug, tomintanakariri Serug jiita Ragau, tomintanakariri Ragau jiita Peleg, tomintanakariri Peleg jiita Heber, tomintanakariri Heber jiita Sala, ³⁶ tomintanakariri Sala jiita Cainán, tomintanakariri Cainán jiita Arfaxad, tomintanakariri Arfaxad jiita Sem, tomintanakariri Sem jiita Noé, tomintanakariri Noé jiita Lamec, ³⁷ tomintanakariri Lamec jiita Matusalén, tomintanakariri Matusalén jiita Enoc, tomintanakariri Enoc jiita Jared, tomintanakariri Jared jiita Mahalaleel, tomintanakariri Mahalaleel jiita Cainán, ³⁸ tomintanakariri Cainán jiita Enós, tomintanakariri Enós jiita Set, tomintanakariri Set jiita Adán, tomintanakariri Adán iriitaki Pawa.

Inkaaripiroshiritaitirimi Jesús (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 Ikanta ipiyaa Jesús ipoñagaawo Jordán, isaikashiritantakari Tasorintsinkantsi. Ikan-takaanakari Tasorintsinkantsi, jataki otzishimashiki. ² Ari isaikakiri okaatzi 40 kitiiyyiri, irojatzi ikowawitantakari kamaari inkaaripiroshiritakairimi. Tima tikaatsi jowaiya janta, owamaimatakiri itajyi. ³ Pokaki kamaari, ikantawitapaakari: “Imapirotatyaarika Itomintzimi Pawa, pimpiyiro tanta jiroka mapi, poyaawo”. ⁴ Ari jakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Tzimatsi osankinarintsikantatsiri:

Tii apaniro okowityimotari atziri joyaawo tanta, iro kowapirotajaantachari ankimisantairo maawoni ikantairi Pawa”.

⁵ Ipoña kamaari jaanakiri Jesús tonkaariki otzishiki, jookotakiniri okoñaatapaintzi maawoni nampitsi ipinkathariyitzi atziriti. ⁶ Ikantziri: “Ari nonkantaatyaawo impinkathayitaimi maawoni piñaayitakiri, ari nompakimiro iijatzi jowaniinkawo. Tima irootaki

jashitakaitakinari naaka maawoni, ari onkantaki nom-piri itzimirika nokowiri. ⁷ Aririka potzirowashitakina pimpinkathatina, maawoni okaatzi piñaakiri, iirokara ashitanaiyaarini”. ⁸ Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “Tzimatsi osankinarintsi, kantatsiri:

Ampinkathatiri Awinkathariti Pawa, iri ankimisanti apaniroini”.

⁹ Ipoña kamaari jaanakiri nampitsiki Jerusalén, isaikakaakiri jinoki otawantoki tasorintsipanko, ikantapairi: “Imapirorika Itomintzimi Pawa, pimitai isaawikinta. ¹⁰ Tima tzimatsi osankinarintsi, kantatsiri:

Jotyantimiri Pawa imaninkariti aamaakowintimini,

¹¹ Iri thomaawakimini,

Iiro pontajantapaaka mapiki”.

¹² Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “Aritaki ikantaitaki pairani:

Tii okamiithatzi piñaantashiwaityaari Piwinkathariti Pawa”.

¹³ Ikanta kamaari tii ikitsirinkashitari Jesús inkaaripiroshiritakairi, jintainaryaapaintari.

Jitanakari jantayitzi Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Ikanta ipiyaa Jesús Galilea-ki, otyaantanakari ishintsinka Tasorintsinkantsi. Othonka ikimakoitanakiri maawoni. ¹⁵ Jiyotaantayitaki maawoni tsika japatotapiintaita. Thaaminta ikantawintaitari maawoni.

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ikanta Jesús piyaa inampiki Nazaret tsika jantaritaki. Okanta kitiiyiri jimakoryaantaitari, jataki Jesús japatotapiintaita, tima iro jamitapiintakari irirori. Ari ikatziyanakari iñaanatiro osankinarintsi. ¹⁷ Ipayiitakiri josankinari Kamantantaniri Isaiás-ni. Ikanta japinairyaakiro osankinarintsi, iñaatziro josankinaitakiro, kantatsiri:

¹⁸ Isaikantana naaka Itasorinka Awinkathariti,

Tima iri saipatziitotakinari okantantari nokinkithatakotainiri ashironkainkari Kamiithari Ñaantsi.

Irijatzi otyaantakinari nowawisaakoyitairi okantzi-moniintashiriwaitari.

Nonkamantayitairi jaakaantaitziri tsika inkantaiya jookakaawintaitziri.

Impoña naminakaayitairi kaari aminatsiri, Nosaikakaashiwaitaiyaari ikaatzi jompirayitairi.

¹⁹ Nokinkithatakoyitairo tsikapaiti jaapatziyantai Awinkathariti.

²⁰ Ipoña japinaitanairo Jesús osankinarintsi, ipanairi kinkithatakantapiintatsiri, saikanaki. Iyokitzi ikanta jaminanaki maawoni atziri ikaatzi saikaintsiri japatotapiintaita. ²¹ Ari jitanakawo ikantanakiri: “Imonkaatzi-

moyitakimi iroñaaka jiroka osankinarintsi okaatzi piki-makiri”. ²² Iyokitzi ikanta jaminaitanakiri Jesús, tima kamiitha okanta ikinkithatakoyitzi. Ojyiki kinkithatakoyitanakiriri kamiithaini. Ikantayitzi iijatzi: “¿Kaarima jirika itomi José?” ²³ Irojatziri ikantantanakiriri: “Kimitaka ari pinkantakina: ‘Incha aawintantanzinkari paawintya iiroka. Tima ojyiki nokimakowintakimi pantayitakiri Capernaum, incha pantapairo iijatziri pinampiki’ ”. ²⁴ Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Imapirotatya nonkantimiri, ‘jashi jowatziro kamantantaniri tii ipinkathaitziri inampiki tsika isaikayitzi ijyininka’.

²⁵ Tima imapirotatya jiroka, pairani iinta isaikawitani Elías, tii omparyaagairanki inkani Israel-ki anaaniintanakiro mawa osarintsi, antawoiti itajyaaniintaitaki. Ojyiki kamatsiri oimi tzimawitachari janta, ²⁶ iro kantzi-maitacha, tii jotyantaitziri Elías-ni jiyaatashitiro kamatsiri oimi, apa jotyantaitakiri nampitsiki Sarepta saikatsiri Sidón-ki, osaikiranki tsinani kamatsiri oimi kaari ijyininkata. ²⁷ Ari okimitakari iijatziri iinta isaikawita Kamantantaniri Eliseo, tzimawitacharanki Israel-ki ojyiki mantsiyari pathaawaitatsiri. Iro kantzimaitacha tii jotyantaitziri Eliseo joshinchagai apaani, apa jotyantaitakiri isaiki Naamán kaari ijyininkata poñaachari nampitsiki Siria, joshinchagairi”. ²⁸ Ikanta ikimayakini ikaatzi saikaintsiri japatotapiintaita, antawoiti ikisaiyanakani. ²⁹ Ikatziyaiyanakani, jagaitanakiri Jesús iwiyaathapita nampitsi, ikinakagaitanakiri tsika osaiki impiita jotziyairimi. ³⁰ Iro kantzimaitacha Jesús, ishiyapithatanakari josatikantanakari niyankiniki, jatai.

Atziri piyarishitatsiri

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ikanta Jesús oirinkanaa nampitsiki Capernaum saikatsiri Galilea. Jiyotaantayitapai kitiiyiriki jimakoryaantaitari. ³² Tima tii omaanta ishintsinka jiyotaantzi, iyokitzi ikanta atziriiti. ³³ Okanta janta tsika japatotapiintaita, ari isaikakiri atziri piyashiritatsiri, kaimanaki shintsiini irirori, ³⁴ ikantziri: “Piñaashitina Jesús Nazaret-jatzi, niyotzimi naaka iirokatakai itasorintsiti Pawa. Iro pipokantari jaka papirotaiyanani”. ³⁵ Ikisanakiri Jesús, ikantanakiri: “Pimairiti piyari, piyaatai! Tyaanaki atziri jintainaryaanakari iwiyariti, tii jomantsiyiimaitari”. ³⁶ Iyokitzi ikantaiyanakani, ikantawakaiyani: “¿Iitayakama jirika? Joitsinampairi jomishiyiri piyari jiñaashinchiinkatakiri”. ³⁷ Ari ithonka ikimakoyiitanakiri Jesús maawoni nampitsiki okaatzi saikatsiri janta.

Jesús joshinchagairo riyoti Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ipoña ishitowanaki Jesús japatotapiintaita, tyapaaki ipankoki Simón. Okanta iroori riyoti Simón, imatakiro antawoiti saawakitaantsi. Ikwakoitakiri

† Kantakotachari jaka ‘anaaniintanakiro mawa osarintsi’ irojatziri ikantaitziri mawa osarintsi ipoña awisaniintaki 6 kashiri.

Jesús joshinchaapairo. ³⁹ Joiyotashitanakawo omaryaaka, kimiwaitaka iñaashinchiinkatatyiiromi saawakitaantsi. Kaatakotanaki osaawawita, piriintanaka aminayitawakiniri oitarika ompawakiriri.

Joshinchaayitzi Jesús mantsiyaripaini

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta otsiniriityaanaki, jamaitapaakiniri Jesús ojyiki atziri kantashiwayitachari imantsiyari. Ikanta iñaawakiri Jesús, apa jotirotantawakari kapichiini jako, shintsiyitanai. ⁴¹ Ojyiki jomishitowitakiri iijatzii iwyariti, antawoiti ikaimayitzi piyari, ikantzi: "Itomi Pawa pinatzi!" Iro kantzimaitacha Jesús, ikisayitakiri piyari, tii ishinitziri iñaawaiti, tima jiyotzi irirori piyari iriitaki Cristo.

Jiyotaantzi Jesús maawoni Galilea-ki

(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitiijyitamanai, ananinkanaki Jesús apaniroini ikinanaki otzishimashiki. Ojyiki aminaminatairiri tsikarika ikinaki. Ikanta jiñaitairi tsika isaiki, tii ishiniitzi jijaatai. ⁴³ Irojatzii ikantantanakari Jesús: "Ontzimatyii inkimaitiro iijatzii pashiniki nampitsi Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri ipinkathariwintantai Pawa. Tima irootaki nopokantakari naaka jaka".

⁴⁴ Iikiro jijaataakaanakiziiro Jesús ikinkithatanaki pankotsiitiki japatotapiintaita okaatzi saikatsiri Galilea-ki.

Kaari jiñaitapiintzi shiryaaantsi

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 Okanta kitiiyiri, isaiki Jesús inkaarithapiyaaki Genesaret. Jawitsinaimatakiri atziri ikaatzi piyowintakariri ikimisantziro iñaani Pawa. ² Ari jiñaaki Jesús apiti pitotsi opiryaaakotaki opaayaaki. Tikaatsi otiantyaawoni, tima ikiwaiyatziironi ishiryaminto. ³ Otitapaaka Jesús pitotsiki. Tima iri ashitawori Simón jiroka pitotsi, ikantakiri jotyaaantiro kapichiini niyanki. Ari isaikantanakawo Jesús pitotsi, jitanaawo jiyotaayitanairi atziri. ⁴ Ikanta ithonkanakiro jiyotaantzi, ikantzi: "Simón, paanakiro pipito niyanki inkaari, ari pishiryaaatiri". ⁵ Ari jakanaki Simón, ikantzi: "Ari noshiryaaawitaka tsiniripaiti, tikaatsi nayiri. Iiroka kantanari, aritaki nimatakiro". ⁶ Jimatakiro ishiryaaatzi, jaaki ojyiki shima, irootaki onthatyimatimi ishiryaminto. ⁷ Ikaimawakotairi itsipatapiintari ishiryaaatapiintzi jimittakotiri. Ikanta jijaatashitanakiri, ikinakotaiyakini pashiniki pitotsi, ijaikitakiro apitiroiti, iroowitainchami intsitsiyakotaiyini. ⁸ Ikanta jiñaakiro Simón Pedro awisaintsiri, jotzirowashitanakari Jesús, ikantanakiri: "Pintainkapithatina pinkathari, kaaripiroshiriri ninatzi naaka". ⁹ Tima antawoiti ithaawanaki Simón jiñaaki jaaki ojyiki shima. Ari ikimitakari iijatzii maawoni itsipatai-

yarini. ¹⁰ Jimatsitanakawo Jacobo iijatzii Juan, itomipaini Zebedeo, tima iri itsipatakari Simón. Iro kantzimaitacha Jesús ikantanakiri Simón: "Tiro pithaawashiwaita, onkimitaiyaawo iroñaaka iriimi atziri noshiryaaakagaimiri". ¹¹ Ikanta jaatakotaiyapaani, jookawintanakiro maawoni, joyaataiyanakirini Jesús.

Joshinchagairi Jesús imatziri pathaawontsi

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Okanta pashini kitiiyiri jariitaka Jesús nampitsiki, ari ipokakiri imatziri pathaawontsi. Ikanta jiñaapaakiri Jesús, jotzirowashitapaakari, ikantapaakiri: "Pinkathari, pikowirika, poshinchagaina". ¹³ Ipoña jakotanaki Jesús, jantantakari kapichiini jako, ikantzi: "Nokowi, pishintsitai". Ishitakotanaki ipathaawita. ¹⁴ Ari ikantzi: "Tii nokowi pinkinkithatakotina. Apatziro powanakiro piyaatashitiri Ompiratasorintsitaari, pimonaatiro josankinatakiri Moisés-ni, paanaki pinkitwathatantaiyaari, onkanta jiyotantaiyaari shintsitaimi". ¹⁵ Iro kantzimaitacha ikimakoyiitanakiri intaina Jesús. Ojyiki atziri piyowintakariri ikimisantziro. Ikowaiyini joshinchaayitainiri iijatzii imantsiyaripaini. ¹⁶ Iro kantacha Jesús joshitaapiintaka irirori otzishimashiki, ari jamanari.

Joshinchagairi Jesús kisopookiri

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Okanta pashini kitiiyiri jiyotaantzi Jesús, ari isaikaiyakini Fariseo itsipayitakari Yotzinkariiti, poñaayitachari nampitsiki Galilea, Judea, iijatzii Jerusalén-ki. Tima otyaantakari Jesús ishintsinka Awinkathariti, kantatsi joshinchaayitiri mantsiyari. ¹⁸ Ipoña jariitaiyapaakani atziri jinatakotakiri shitashintsiki apaani kisopookiri. Ikowawitaiyakani intyaakaapaakirimi pankotsiki, jomaryaakotirimi isaikaki Jesús. ¹⁹ Tii okantatzii intyaakairi, tima ojyiki atziri piyotaincha. Jaitakaanakiri jinoki pankotsiki, jimoontakiro pankotsi, jowaiitakotakiri mantsiyari josatikantanakari piyowintakariri Jesús. ²⁰ Ikanta Jesús jiyotakoshiritawakiri ojyiki jawintaakari, jiñaanatawakiri mantsiyari, ikantzi: "Ayyininká, ipiyakoitaimiro pikaaripiroshiriwitaka". ²¹ Ikanta ikimawaki Yotzinkariiti itsipayitakari Fariseo, ikantashiritaiyanakini: "Ithainkatziiri Pawa jirikawí. Tima tikaatsi kantironi impiyakotantiro kaaripirori, apaniroini ikantakaawo Pawa". ²² Iro kantzimaitacha Jesús jiyoshiritakotakiri, ari josampitzi: "¿Iitama pikinkishiriwaitashitantari? ²³ ¿Tiima okamiithatzi nonkanti: 'Ipiyaakoitaimiro pikaaripiroshiriwitaka?' Irooma pikowiri nonkanti: 'Pinkatziyi, piyaatai'". ²⁴ Iroñaaka piyotiri Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impiyakotairi kaaripiroshiriwitachari". Ipiithokashitanakari mantsiyari, ikantzi: "Pinkatziyi, paanairo pishitashi, piyaatai". ²⁵ Piriintanaka

kisopookiri, jaanaero ishitashi jomaryaantawitari. Iñaitawairi jiyaatai ipankoki, kimoshiri ikantawintanakari Pawa. ²⁶ maawoni atziripaini iyokitzi ikantaiyanakani, ikimoshiriwintanakiri iriroriiti Pawa. Ithaawankakiini ikantaiyini: “Tii añaapiintziro kimityaawoni jiroka”.

Jaantaitanakariri Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta ishitowanai Jesús, jiñaapaakiri iitachari Leví isaiki irirori ikowakotziri kiriiki ijininka, ikantapaakiri: “Poyaatina”. ²⁸ Katziyanaka Leví, jookanakiro maawoni, jooaanakiri.

²⁹ Ipoñaashitaka Leví, jaanakiri Jesús joimoshirintya ipankoki itsipataanakari jiyotaani. Ari jiyaatsitakari iijatzzi ogyiki kowakotziriri kiriiki ijininka, ogyiki jatayitaintsiri pashini. Ari ikaataiyakini jowaiyani. ³⁰ Ikanta Fariseo itsipatakari Yotzinkariiti, jiñaanaminthatakiri jiyotaani Jesús, ikantziri: “¿Iitama pitsipataririri powaiyani kaaripiroshiriri, kowakotziriri kiriiki ijininka?” ³¹ Ipoña jakanaki Jesús irirori, ikantanakiri: “Aririka imantsiyati atziri, ipokashitziri aawintanzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tikaatsi inkowi irirori. ³² Tii apa nompokashitiri kamiithashiriri naaka nonkaimashiriyitairi, aña nopokashitatziri kaaripiroshiriri nonkaimashiritairi jowajyaantairo kaaripirori”.

Ikinkithatakotziro Jesús itziwintaita

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Ipoña josampiitakiri Jesús, ikantaitziri: “¿Iitama kaari itziwintanta piyotaani? Iriima jashi Juan, ipoña jashi Fariseo-paini, owanaa itziwintapiintaiyani irirori, jamanaiyani iijatzzi. Noñiiri piyotaani iiroka, tii itziwintanita, owawaiyitacha, irawaitatsi imiri”. ³⁴ Ari jakanaki Jesús, ikantziri: “Aririka intsipataiyaari aawakaachari, ¿arima jowashiriniintaitatya? ³⁵ Aryaajaini paata, aririka jagaitakiri iimintaitari, aripaiti intziwintaitatya”. ³⁶ Ipoña jowjakaawintanakiniri Jesús, ikantziri: “Apaani pajatori ikithaataitari, aririkami jowapatankaitantyaawo osapi owakiraari, ari imapirotanatya osagaanaki aririka amithatanatya owakiraari. Tii okamiithapirotakairo pajatori ikithaataitari jowapatankaitantyaawomi owakiraari. ³⁷ Tii inkamiithati iijatzzi pajatori mishinantsinaki jowantayiyiitawo iiryatatsiri imiritaitari. Aririka jowantayiyiitawo, ari isanaryaanaki, apaawaitashitanatya imiritaitari, iijatzzi inkimitatya mishinantsinaki irirori. ³⁸ Iri kamiithatatsi owakiraari mishinantsinaki jowantayiyiitawo iiryari imiriitari. Iro iiro japaawaitanta apitiroiti. ³⁹ Ikaatzzi amitawori imir-

† Iriitaki Jesús ojyakaawintachari jaka. Iriitaki kimitakariri jaawakaayita atziri. Kantakotachari iijatzzi jaka, aririka jaayitakiri iimintaitari, irijatzzi kantakotacha aririka jowamaayitakiri, ogyiki jowashiriwaitanaty jiyotaanipaini.

itawo poitatsiri, iiro jamitaawo imiritaiyaawo iiryari. Inkantapiinti: ‘Iro kamiithatatsi amirityaawo poi’ ”.

Ikinkithatakotziro Jesús kitiiyiri jimakoryaantaitari

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 Okanta kitiiyiri jimakoryaantaitari, ikinaki Jesús pankirintsimashiki. Ikanta jiyotaanipaini joyiikitanki okithoki, jamirokakitakiro onkini joyaawo. ² Tii inimotziri Fariseo-paini, josampitakiri ikantziri: “¿Iitama poyiikitantawori? ¿Tiima piyotzi tii oshinitaantsitzi kitiiyiriki jimakoryaantaitari?” ³ Ari jakanaki Jesús, ikantanakiri: “¿Tiima piñaanatakotziri iiroka ikanta pairani David-ni itsipayitakari ikaataiyini owamaimawintakariri itajyi? ⁴ Ityaaki tasorintsipankoki, jaakiro tasorintsitanta, jowakawo irirori, ipayitakiri iijatzzi ikaatzzi itsipayitakari. Tima tii oshinitaantsiwita jowaityaawo, apa jowapiintayitawo Ompiratasorintsitaari”. ⁵ Ipoña ikantaki iijatzzi: “Jirika Itomi Atziri ipinkatharipirotzzi irirori, janaero jiroka kitiiyiri”.

Atziri kisowakori

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Okanta pashini kitiiyiri jimakoryaantaitari, ityaaki Jesús japatotapiintaita, jiyotaantapai iijatzzi. Ari isaikakiri atziri kisowakotatsiri jakopiroriki. ⁷ Ikanta Yotzinkariiti itsipayitakari Fariseo, aamaani jowakiri Jesús jiñiiri aririka joshinchagairi mantsiyari kitiiyiriki jimakoryaantaitari, onkantantyaari inkantakotiri. ⁸ Iro kanzimaitacha Jesús, jiyotaki irirori iita ikinkishiriyitakari. Ikaimakiri atziri kisowakori, ikantziri: “Pimpoki, posatitya niyanki”. Pokapaaki kisowakori, ikatziyapaa-ka. ⁹ Ipoña ikantziri Jesús: “Tzimatsi nosampitaiyimini: ¿Otzimikama shinitaantsitatsiri antiri kitiiyiri jimakoryaantaitari? ¿Tiima okantzi anishironkatanti, irooma kamiithatatsi owamaanti? ¿Iiroma okantzi antiro kamiithari, irooma kamiithatatsi ankaaripirowaiti?” ¹⁰ Ikimpoyaanakiri piyowintakariri, ipoña jiñaanatanakiri mantsiyari, ikantziri: “Pinthaaryaawakotai”. Matanaka, akotsitanai kamiitha. ¹¹ Iro kanzimaitacha jirikapaini, antawoitiki isaiyanakani. Ikinkithawaitaiyakini tsika inkantiri Jesús.

Jiyoshiitaki Jesús 12 Jotyaaantapirotani

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ipoña itonkaanaki otzishiki jamañaari Pawa. Ari jaakowintakawo maawoni tsiniripaiti jamana. ¹³ Okanta okitiiyitamanai, japatotakiri maawoni jiyotaani. Ari jiyoyaaki ikaatzzi 12, iriitaki jiiytakiri Otyaantapiroriiti. ¹⁴ Jirika ikaatzzi jiyoyaakiri: Simón, iri jiiytakiri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés iririntzi Simón. Ipoñaapaaka Jacobo itsipataakiri Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Ipoñaapaaka Simón jiiytaitziri kisakowintantaniri, ¹⁶ ipoñaapaaka Judas irir-

intzi Jacobo. Ipoñaapaaka iijatzi Judas Iscariote, pithokashitaiyaarini paata.

Ikinkithatakairi Jesús ogyiki atziri

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ipoña joirinkaiyaani Jesús itsipataari jiyotaani. Ari isaikaiyapaakini owintinipathatzi. Ogyiki atziri piyowintapaakariri, Judea-jatzi, Jerusalén-jatzi, Tiro-jatzi iijatzi Sidón-jatzi. Ipokaiyakini jirikapaini inkimiro ikinkithatakotziri Jesús, ikowaiyatziini iijatzi joshinchaayitairi imantsiyaritipaini. ¹⁸ Tima ikaatzi piyarishiritatsiri, joshinchaayitairi. ¹⁹ Ikowaiyakini atziri jantantawatyaaari kapichiini jako, tima otzimimotziri Jesús itasorinka, joshinchaayitakiri maawoni.

Ikinkithatakoitziri kimoshiritaatsini iijatzi ashironkaachani

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ipoña Jesús ikimpoyaanakiri jiyotaani, ikantziri: “Kimoshiri pinkantaiya ashironkainkari, tima iirokatakai ñagaironi impinkathariwintantai Pawa.

²¹ Kimoshiri pinkantaiya piñaawitawo iroñaaka pitajyaaniintawaitzi, tima irootaintsi piñiuro pinkimaniintaiya. Kimoshiri pinkantaiya piñaayiwitawo piraaniintawaita iroñaaka, tima irootaintsi piñiuro pishirontawaitaiya.

²² Kimoshiri pinkantaiya onkantawitayya piñaawitawo iroñaaka inkisaniintayitimi, jookathaitimi, inkawiyawaitaitimi, imanintawaitaitimi, okantakaantziro poshiritaari Itomi Atziri. ²³ Thaaaminta pinkantayitaiya, pinkimoshiriyitai, tima Pawa pinayitaimini inkitiki. Pinkinkishiritakotyaawo tsika ikantayitakiri pairani itayitakawori Kamantantaniri, irootaki awijyimotimini iijatzi iiroka iroñaaka.

²⁴ ¶ Inkantamachiitiri ayaagantzinkariiti! Tima aritaki iñaayitakiro iroñaaka inintaawaiyitaka.

²⁵ ¶ Inkantamachiitiri ikaatzi ñiirori iroñaaka ikimaniintayita! Tima ari iñiuro paata irirori intajyaaniintai. ¶ Inkantamachiitiri ikaatzi ñaayitzirori iroñaaka ishirontawaita! Ari iñiuro paata inkimaatsiwaitaiya, ari jiraawaitaiyaari iijatzi.

²⁶ ¶ Inkantamachiitiri ikaatzi jasagaawintaitari iroñaaka! Tima ari ikimitaawitakari pairani kimitakowitariri Kamantantaniriiti”.

Pitakotyaari kisanintayitzimiri

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Iro kantzimaitacha pinkimi nokantzi naaka: Pitakotaiyaari ikaatzi kisanintayitzimiri, paapatziyaiyaari. ²⁸ Iiro pipiyatari kijyimawaitzimiri. Pamanakoyitaiyaari thiiyakowintzimiri. ²⁹ Aririka impajaitimi kajyitapooki, pishinityaari japitiroryaapootimi impajaitimi. Aririka inkowaiti jagaitiro piithaari

posaaawantapiintari, pishinitiniri jaanakiro pikithaatakari iijatzi. ³⁰ Aririka inkantayitimi: ‘Pimpina’, kamiithatatsi pimpimantaniti. Aririka jayitaitimiro pashitari, kamiithatatsi iiro pikiñaanikowintziro. ³¹ Pikowirika jitakoyitimi, pitawatyaawo iiroka pitakotantya.

³² Iriirika pitakotashitayya ikaatzi itakoyitzimiri iiroka, ¿Kamiithatakima jiroka? Aña tii, tima iro jimatapiintakiri kaaripiroshiriri. ³³ Iriirika paapatziyashitayyaari ikaatzi aapatziyimiri iiroka ¿Kamiithatakima jiroka? Aña tii, tima iro jimatapiintakiri kaaripiroshiriri. ³⁴ Aririka inkantaitimi: ‘Pimpawakinawo, ari noipiyaimi’, impoña pimpawakiri tima piyotzi ari jimataimi iiroka paata. ¿Kamiithatakima jiroka? Aña tii, tima iro jimatapiintziri kaaripiroshiriri. ³⁵ Pitakoyitaiyaari iiroka kisayitzimiri, iiro pipiyatari. Pimpimantaniti aririka inkamitayitimi, iiro poyaawinta jimayitaimi iiroka. Antawoiti impinayitaimi, itomitaimi Jinokijatzi. Imapiro jitakoyitakari irirori maawoni kaaripiroshiripaini. ³⁶ Ikimita Ashitairi jitakotanta, ari pinkimitanaiaari iiroka”.

Ikinkithatakotziri Jesús ookimotaantsi

(Mt. 7.1-5)

³⁷ “Iiro pookimotantzi, jimaitzimikari iiroka paata. Iiro piyakowintantzi, jimaitzimikari iiroka paata. Aririka pimpiyakotanti, ari jimayitaimi iiroka paata. ³⁸ Pimpimantanitai, tima ari jimayitaimi iiroka paata, janaakaayitaimiro iiroka okaatzi pipimantakiri. Tzimatsirika pantakiri, ari inkimiyitaimi paata iiroka”.

³⁹ Ipoña joyyakaawintanakiniri Jesús, ikantzi: “¿Kantatsima inkathatawakaiya kaari aminatsini? ¿Tiima ari imparyaaki apitiroiti omoonakiki? ⁴⁰ Tii iñaitzi apaani iiniro jiyotaitziri janaakotiri yotairiri. Irooma paata aririka jiyotaapiroitakiri ari inkimitaiyaari yotairiri pairani. ⁴¹ ¿Iitama pikowantari pamininiri pashini tyaakitachari jokiki? Pitawatyaawo iiroka paawairo antawo inchapitoki tyaakitakimiri. ⁴² Tima iiro okantzi pinkantiri pijyininka: ‘Pimpoki, nayimiro tyaakitakimiri pokiki’. Aña tzimataitatsi pokiki iiroka antawo inchapitoki tyaakitakimiri. ¶ Thiiyinkar! Pitawaiyaawo paawairo iiroka tyaakitakimiri pokiki, inkini pamininiri pijyininka tyaakitainchari kapichiini jokiki”.

Ari jiyoitziro onkithokitanakirika

(Mt. 7.15-20)

⁴³ “Inchato saankanatatsiri ogyooki, tii iñaitziro onkaaripiroti okithoki. Irooma inchato sampiyashitatsiri, tii kamiithaini iñaitiro onkithokiti. ⁴⁴ Tima okaatzi kamiithayitatsiri chochoki, tii okamiithawaitashita apaniroini, aña iro kantakaawori owaato okamiithatzi iroori. ¿Añiroma higo onkithokitantyaawo owaato kitochii? ¿Kantatsima uva okithokitantawo kitochii iijatzi? ⁴⁵ Ari ikimiyitanaari kamiithashiriri ikinkishiritapiintawo

kamiithari, irootaki okamiithatantari jantayitziri. Iriima kaaripiroshiriri tii ikinkishiritapiintawo kamiithari, irootaki okaaripirotantari jantayitziri. Tima okaatzi ikinkishiriyitari, irootaki iñaaniyitari iijatzí’.

Ikinkithatakoitziri apiti owatzikirori ipanko

(Mt. 7.24-29)

⁴⁶ “¿Iitama ikantantayiiitanari: ‘Pinkatharí, pinkatharí?’ Tiimaita jantaitanawo okaatzi nokantayitziri. ⁴⁷ Tzimayitatsi matanairori okaatzi nokantayitziri. Jiroka ikimiyitanaari: ⁴⁸ Ikimitakari atziri witsikatsiri ipanko, ikiyashitakiro itzinkami okisopathatzi kipatsi, jowatzikakiro. Opoña opokaki antawoiti amaani, ookantapaakawo shintsiini pankotsi, tii iiwokiro. Tima jowatzikaitakitziro kamiithaini okisopathatzi kipatsi. ⁴⁹ Iriima piyakotzirori nokantayitziriri, kaari antanaironi. Ikimitakari atziri witsikawitachari ipanko, tiimaita ikiyashitziro inthomainta. Okanta opokaki antawoiti amaani, ookantapaakawo shintsiini, tyaanaki. Tii jiñaitairo”.

Joshinchagairi Jesús jotzikatani ijiwari owayiriiti

(Mt. 8.5-13)

7 Aritaki ithonkanakiro Jesús ikinkithatakairi atziripaini, jatai nampitsiki Capernaum. ² Ikanta imantsiyataki jitakopirotoni jotzikatani ijiwari owayiriiti Roma-jatzi, irootaintsi inkamimi. ³ Ari ikimakowintakiri Jesús, jotyaantaki jantarikipiroti Judá-mirinkaiti, inkaimiri Jesús, joshinchagairiita jotzikatani. ⁴ Ikanta jiyaatashitakiri Jesús, ikantapaakiri: “Okowapirotatya pimitakotiri ijiwari owayiriiti, ⁵ tima jaapatziyapiintakina, jiwitsikakina pankotsi tsika napatotapiinta”. ⁶ Ikanta Jesús, joyaatanakiri. Iro jariitanyaarimi ipankoki, itonkiyotakari ijiyinkathori ijiwari owayiri, iriitaki pashini jotyaantakiri, ikantapaakiri irirori: “Jesús, ikantakaantzimi jiwari, ikantzi: ‘Kaaripirori ninatzi naaka, iiro pityaapankotana. ¹⁷ Irootaki kaari niyaatashitantzimi noñiimi naaka. Apa nokowi piñaani pinkantakaantawakiri nompiratani, aritaki ishintsitai. ⁸ Tima tzimatsi ompiratanari naaka, tzimatsi iijatzí owayiri nompiratari naaka. Aririka nonkantiri: “Piyaati”, aritaki jiyataki. Aririka nonkanti pashini: “Pimpoki”, aritaki impokaki. Aririka nonkantiri nonampiri: “Pantiro jiroka”, jimatziro jantziro’”. ⁹ Ikimawakiri Jesús, iyokitzi ikantanaka, ikantanakiri itsipatakari: “Iriitaki matakirori jirika ikimisantzi, tii itzimi jaka Israel-ki ajyininka kimityaarini jirika. Imapiro”. ¹⁰ Ikanta ipiyaiyani pankotsiki jotyaantaitakiri, iñaapaatziiri jotzikatani, shintsitai imantsiyawita.

Jañaakagairi Jesús iintsiti kamatsiri oimi

¹¹ Ipoña ikinanaki Jesús nampitsiki iitachari Naín, iri itsipayitaka jiyotaani. Ojyiki iijatzí atziripaini. ¹² Iro jariitzimataka nampitsiki, itonkiyotakotantaka jagaitziri kaminkari inkitaiziri, apintzi jinatzí otomitari tsinani kamatsiri oimi. Ojyiki atziri oyaatakirori jiroka tsinani. ¹³ Ikanta Jesús iñaawakiro tsinani, antawoiti jitakoshiritanakawo. Ikantziro: “Aritapaaki piraawaitaka”. ¹⁴ Ipokapaaki okaakiini, jotirotpaakiro jowan-taitakariri. Katziyaiyapaakani natakotziriri. Ikantzi Jesús: “Iwankarí, iiroka noñaanatzi, pimpiriintai”. ¹⁵ Piriintanaa kamawitainchari ñaawaitanai. Ikathatanairi Jesús irojatzí inaanatiki. ¹⁶ Antawoiti ithaawaiyanakini ikaatzi ñaakiriri. Ikimoshiriwintanakiri Pawa, ikantaiyanakini: “Pokataiki ñaapirori Kamantantaniri”. Ipoña ikantaiyini iijatzí: “Pokataiki Pawa iri nishironkayitaini aaka”. ¹⁷ Ithonka ikimakoyiitanakiro jantakiri Jesús maawoni Judea-ki, iijatzí pashiniki nampitsi okaatzi saikanampitatsiri janta.

Jotyaantakiri Juan jiyotaani

(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta Juan ikimaki irirori okaatzi awisaintsiri, ikamantakiri jiyotaanipaini. Ari jiyoshiitaki apiti jiyotaani, ¹⁹ jotyaantakiri josampitiri Jesús, inkantiri: “¿Iirokama jiitaitziri ‘Pokatsini?’ Kaaririka iiroka, ¿Tzimatsima pashini naamaiyaari?” ²⁰ Ikanta ipokaiyakini, iñaapaakiri Jesús, ikantapaakiri: “Jotyaantakina Juan owiinkaantantaniri nosampitimi: ¿Iirokama jiitaitzi ‘Pokatsini?’ Kaaririka iiroka, ¿Tzimatsima pashini naamaiyaari?” ²¹ Tima iikiro joshinchaayitatzí Jesús kantawaiyitachari mantsiyari, ikaatzi piyarishiritatsiri, jokiryakaayitai ojyiki kaari aminatsini iijatzí. ²² Irojatzí ikantantanakariri pokaintsiri: “Aririka piyaatai, pinkamantapairi Juan maawoni okaatzi piñaayitakiri iiroka nantakiri, okaatzi pikimakinari iijatzí. Tima naminakaayitairi kaari aminatsini, naniitakaayitairi kisopookiri, nokimakaayitairi ashikimpitari, noshinchaayitairi imatziri pathaawontsi, nañaakaayitairi kaminkari, nokinkithatakoyitainiri ashironkainkari Kamiithari Ñaantsi. ²³ Irootaki inkimoshiritantaiyaari inkaati kaari kisoshiriwintainani”.

²⁴ Ikanta ipiyaiyanaani jotyaantani Juan, josampitanakiri Jesús ikaatzi apatowintakariri, ikinkithatakotziri Juan, ikantziri: “¿Iitama pikinkishiritakotariri piñaakiri chapinki janta otzishimashiki? ¿Iriima piñaaki apaani kimitawori sawoo ojyiwatonkitakaawo tampiya okantakaantziro tii ithaamintashiritata? ²⁵ ¿Piñaakirima jowaniinkatya ikithaataka? Tima maawoni ikaatzi nintaawaitachari, owaniinkapirowaitachari ikithaata, isaikapankotziri pinkatharintsí. ²⁶ Aña iro piyaatashitantakariri piyotaiyakini Kamantantaniri

† Jirika ijiwari owayiri kaari Judá-mirinka, pashinijatzí atziri jinatzi. Tima pairani Judá-mirinka, tii ityaapankotziri kaari ijiyinkkata.

jinatzi. Tima jimapirotatziro irirori janaakiri Kamantan-
taniripaini. ²⁷ Iriitaki josankinatakoyiitaki pairani,
iñaanatzi Pawa itomi, ikantzi:

Notomí, ari notyaantaki ityaawoni inkinkithatakotimi,
Iriitaki witsikaantimini tsika pinkinapaaki iiroka.

²⁸ Nokantzi naaka: Atziriiti ikaatzi tzmawitainchari,
tikaatsi apaani Kamantanani anairini jiyotanitakari
Juan. Iro kantzimaitacha inkaati ipinkathariwintairi
Pawa inkitiki, tsinampashiritaatsiri janta, janaakotairi
irirori Juan. ²⁹ Jirika atziriiti jowiinkaayitakiri Juan itsi-
pataakiri kowakoyitziiri iyyininka kiriiki, jiyotanairi
tampatzikashiriri jinatzi Pawa. ³⁰ Iriima Fariseo-paini itsi-
patakari Yotzinkariiti tii jishinita jowiinkaayitiri Juan,
ari japaatziro okaatzi jantzimotantiri Pawa.

³¹ Ipoña ikantzi Pinkathari Jesús: “¿Iitama nonkimi-
takaantiriri jirikaiti? ³² Nonkimitakaantiri owa-
jyaantawairintzi iintsi aririka joyyakaantawaiti ikaatzi
jiryaanitaiyini, inkantawakaiyaani: ‘Thami ajyowiwaiti
amajyiitantaari’. Iiromaita ikowi. Impoña inkantawitya
iijatzi: ‘Incha amampaawaitya owashiritantaari’. Iiro
ikowimaita iijatzi. ³³ Iro jimayitakiri jirikaiti. Jiñaaw-
itakari Juan, itzitapaakawo irirori owanawontsi, tii
jimiritawo kachori, iro kantzimaitacha ikantako-
taiyakirini: ‘Ipiyarishiritatzi’. ³⁴ Ipoña ipokaki Itomi
Atziri, tii itziwaitapaakawo irirori owanawontsi, imirita-
wo kachori. Ikantakotaiyakiri: ‘Kaaripirori jinatzi,
niyawairintzi jinatzi, shinkiryaantzi, jaapatziyari
kowakotziiri kiriiki iyyininka, jaapatziyari iijatzi
kaaripiroshiriri’. ³⁵ Tikaatsi oitya, tima apaani yotaniri
ari jiyoitairi paata imapiro jiyotanita, aririka jiñaayi-
takiro onkaati awisayitaatsini”.

Jariitari Jesús Fariseo iitachari Simón

³⁶ Ikanta Fariseo jaanakiri Jesús jowakaiyaari. Ari-
itaiyakani ipankoki, saikapaaki Jesús jowapiintaita.
³⁷ Okanta apaani kaaripiroshiriri tsinani nampitawori
janta, okimakowintakiri Jesús ipokaki ipankoki Fariseo
jowaiyaani, jataki iroori aakotanaki kasankaari owanta-
wo onaki jiwitsikaitziro mapinaki. ^{†38} Okatziyimota-
paakari iitzikontaki Jesús, iraimotapaakari. Othaatana-
ka oyaaki okiki ajyitakiri iitziiki, ojiyantzimaitari oishi.
Ipoña onintaakiwaitanakiri, osaitantanakari
kasankaari. ³⁹ Ikanta jirika Fariseo amakiriri Jesús, ikan-
tashiritanaki: “Imapirotyiirimi jirika ikamantaniritzi,
ari jiyotakiromi tsika okantawaita jiroka tsinani otiro-
takiriri, tima kaaripiroshiri inatzi”. ⁴⁰ Ipoña Jesús ikan-
tanakiri Fariseo: “Simón, tziimatsi nokowiri nonkan-
timiri”. Ari ikantzi: “Incha pinkantinawo yotaanari”.
⁴¹ Ipoña ikantzi: “Apaani atziri, ipakiri iiriikiti pashini
apiti atziri. Apaani ipaki 500 kiriiki, iriima pashini ipakiri
50. ^{††42} Okanta osamanitaki, tii okantzi jirika apiti atziri

† Iro ikantakoitzi jaka mapinaki, jiiitaitzi pashiniki nampitsi “al-
abastro”. †† Ikantakoitzi jaka “kiriiki”, iriitaki ikantaitzi pairani
“Denario”.

joiyaiiri kiriiki, ipiyakoitairi jiriwitani apitiroiti. Incha
pinkantina, ¿Itzimikama itakopirotantachani?”
⁴³ Ikantzi Simón: “Nokantzi naaka iri itakopirotantacha
atziri ipiyakopiroitakiri jiriwitani”. Ari ikantzi Jesús: “Ari
pimatakiro pikantakiri”. ⁴⁴ Jaminanakiro Jesús osaikaki
tsinani, ikantzi Simón: “¿Piñaakiro antakiri jiroka tsi-
nani? Notyaapankotakimi iiroka, tiimaita pipana jiñaaw
nonkiwakiitapaatyaari. Irooma jiroka tsinani, okiwaki-
itantakinawo oyaaki shitowanaintsiri okiki, opoña oji-
tantakinawo oishi. ⁴⁵ Tii pinintapootawakina piwith-
atawakina iiroka, irooma jiroka tsinani ojiiki onintaaki-
itakina. ⁴⁶ Tii pisaipatziitotantinari iiroka yiinkantsi
pimpinkathatina, irooma jiroka tsinani, osaitantakina-
wo kasankaari noitziki. ⁴⁷ Ojiiki okaaripiroshiriwitaka
jiroka tsinani, ipiyakoitainiro tima ojiiki itakotakina. Iri-
ima tsika itzimi ipiyakoitziiri kapichiini, kapichiini ji-
takotanta”. ⁴⁸ Ipoña ikantanakiro tsinani:
“Ipiyakoitaimiro okaatzi pikaaripiroshiriwitaka”. ⁴⁹ Ikan-
taiyanakini ikaatzi itsipataiyarini: “¿Iitatyaama jirika
imatantyaawori impiyakotantiro kaaripirori?” ⁵⁰ Iikiro
Jesús ikantanakitziiro tsinani: “Piyaatai kamiitha, tima
iro pawisakoshiritantaari pikimisantani”.

Tsinani imitakoyitakiriri Jesús

8 Ikanta Jesús itsipayitakari 12 jiyotaani,
ithonkakiro nampitsi ikinkithataki, ikinkithatako-
takiri Pawa tsika ikanta ipinkathariwintantai. ² Ari itsi-
patakawo iijatzi tsinaniiti okaatzi joshinchaayitairi opi-
yarishiriwitaka, iijatzi okaatzi mantsiyawitachari. Jiroka
okaatzi oyaatakiriri: María jiiyitziiri iijatzi Magdala-jato
ñiiriri ikaatzi 7 piyari, ³ opoñaapaaka Juana iina Chuza
jompiratani Herodes, opoñaapaaka Susana. Ari itsi-
patakawo iijatzi pashinipaini tsinani okaatzi papiin-
takiriri kiriiki Jesús.

Jojanyaawintzi Jesús pankiwairintzi

(Mt. 13.1-15, 18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ipoña ipiyowintapaakari Jesús ojiiki atziri poñaayi-
tachari pashiniki nampitsi. Jojanyaawintatziiniri okaatzi
jiyotayitziiri, ikantzi: ⁵ “Tzimatsi pankiwairintzi jatat-
siri impankiwaiti. Ikanta jookakitakiro iwankiri, tziimatsi
ookakitapainchari aatsiki, ithonka jaatzikakiitakiro,
ipoña ipokaiyapaakini tsimiri, jowapaakawo. ⁶ Tzimatsi
pashini ookakitapainchari omapipookitzi kipatsi. Okan-
ta ojiyookawitanaka pankirintsi, sampiyashitanaki, tima
tii irinkapathatayi kamiithaini kipatsi. ⁷ Tzimatsi pashi-
ni ookakitapainchari okitochiimashitzi. Okanta oji-
yookawitanaka, kamanaki anaakiro kitochiimashi.
⁸ Tzimatsi pashini ookakitapainchari okami-
ithawanikitzi kipatsi, saankana okanta ojiyookapaaki,
kithokitanaki. Apaanipaini jyookapaintsiri kamiitha tzi-
mayitai 100 okithokiki”. Ipoña ikantanaki Jesús:
“Kowirori inkimathatiro, jowakimpitaya inkimisanti”.

⁹ Ikanta jiyotaani Jesús josampitakiri iita ogyakaawintari okaatzi jiyotaantakiri. ¹⁰ Jakanakiri Jesús, ikantziri: “Tirokaiti nonkamanti kaari piyowitaiyani, ontzimatyii piyotairo tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai. Iriima pashinipaini, iiro nokamantziri irirori, apa nojyakaawintiniri. Ari onkantya jaminawitya jirikaiti, iiro jiñi-imitawo. Ari inkimawityaawo, iiro ikimathatawakiro nokantawitariri. ¹¹ Jiroka ogyakaawintachari: Jiroka okithoki ipankiitakiri, iñaanira Pawa ogyakaawintachari. ¹² Okaatzi ookakitapainchari aatsiki, ogyakaawintari kimawitawori ñaantsi, ipokapaaki kamaari imaijantakaapaakiri, tima tii ikimisantsi, iiro jawisakoshiritai. ¹³ Ari okimita ookakitapainchari omapiipookitzi, ogyakaawintari kimawitawori ñaantsi thaankipiroini ikimisantawitanaka. Tii jiyotakopirotyihiro ñaantsi, jowajyaantanakiro ikimisantsi. Tii ikisashitawo jantakaitiri kaaripirori, ikimiwaitakawo pankirintsi kaari tyaapirotatsini oparitha inthomainta kipatsiki. ¹⁴ Ari okimita ookakitapainchari okitochiimashitzi, ogyakaawintari kimawitawori ñaantsi. Okantakaantziro okantzimoshiriwaitari, ikinkishiritakotawo jajyaagantya, inintawaitziro inthaamintawaitya. Iro anaanakiro ñaantsi ikimawitakari, ikimitakawo pankirintsi kaari kithokitatsini. ¹⁵ Irooma okithoki ookakitapainchari okamiithawanitzi kipatsi, ogyakaawintziri kimisantanaairori ñaantsi, kamiithashiri ikantanaa, jojakotanaawo pankirintsi saankana ijyookanaki, ogyiki okithokitanaki”.

Onkoñaatakoyitai manakowitainchari

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Ipoña ikantaki iijatzi: “Ankowitziri ootyaari ootaminto, ¿arima antatakotakiri kowitzinakiki? ¿Amanakotzirima otapinaki? Aña tii. Owakotziri jinoki inkini inkoñiinkatakoti akaataiyini. ¹⁷ Ari onkimityaari iijatzi, ontzimatyii onkoñaatakoyitai manakowitainchari, oñaagantairo kaari ikimathawiita pairani. ¹⁸ Paa-maakowintyaawo okaatzi pikimakiri. Tsikarika itzimi otzimimotakiri, ari ontzimompirotairi ogyiki. Iriima kaari otzimimotzi, iikiro jyaatatyi iñihiro iiro otzimompirotairi”. †

Inaanati Jesús ipoña iririntzipaini

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opokashitakiri inaanati Jesús otsipatakari iririntzipaini oñiiri. Tiimaita okantzi oñiiri jotzikaakiro atziri piyowintakariri. ²⁰ Ipoña ikantaitakiri: “Ari opoki pinaanati otsipatakari pirintzipaini, okowi oñiimi”. ²¹ Ikantanaki irirori: “Ikaatzi kimanairori iñaanira Pawa, jantanairo okaatzi ikowakairiri, iriitaki nirintzitari, iro nonaanatitiri”.

† Okaatzi kinkithatakotachari jaka, jiroka okantakota: “Kapichiniririka pikimisantawakiro nokantakimiri, kapichiini piyotairo. Irooma pinkimisantapirotawakirika, ogyiki piyotawakiri, iikiro niyotakaapirotanakiyimi”.

Jomairintziro Jesús tampiya

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Ipoña jotitanaa Jesús pitotsiki itsipatanaari jiyotaani, ikantanairi: “Thami amontyi intatsikirona”. Jataiyakini. ²³ Ikanta jimontyaakotaiyini, maanaki Jesús. Ari omapokapaakari antawoitampiya, antawo otamaryaatanaki inkaari, kitaatapaaka jiña pitotsiki, iroowitaincha intsitsiyakotaiyinimi. ²⁴ Ari jowakiryaitanakiri Jesús, ikantaitziri: “Yotaanari! Antsitsiyakotatyii!” Piriintanaka, iñaanatanakiro tampiya, ikantziro: “Antitapaaki pitampiyatzi!” Ipoña ikantziro inkaari iijatzi: “Pimairyaaati!” Awisanaki tampiya, mairyaatanai. ²⁵ Ipoña ipithokashitari jiyotaani, ikantziri: “¿Tsikama okinaki pawintaani?” Antawoitampi pinkathatanakiri, ikantawakaiyani jiyotaani ithaawankakiini: “¿Iitatyaakama jirika jomairintantawori tampiya, jomairintziro iijatzi inkaari?”

Gadara-jatzi piyarishiritatsiri

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ikanta jimontyaanakawo Jesús intatsikirona inkaari Galilea, ariitaka inampiki Gadara-jatzi. ²⁷ Iro jaatakotapaakityaami, ishiyashitawakari piyarishiritatsiri. Pairanitaki ipiyarishiritaki tii ikithaataa, tii jimitaiya isaikai pankotsiki, ari isaikawaitzi kitataarimashiki. ²⁸ Ikanta jiñaawakiri jariitapaaka Jesús, ishiyapaaka, jotzirowashitapaakari. Kaimanaki shintsiini, ikantzi: “Jesús, Itomi Pawapirotatsiri! ¿Tsikama pinkantataitainaka? Tii nokowi powashironkaina”. ²⁹ (Tima ikisawitawakityaari piyari jowajyaantairiita shirampari. Pairanitaki ipiyarishiritakaawitakari. Ogyiki joojowitanti ashirotha, ithatyiro. Ishiyashiyawaita otzishimashiki ikantakaari piyari.) ³⁰ Ipoña Jesús josampitakiri piyari, ikantziri: “¿Tsikama piitaka?” Jakanaki piyari, ikantzi: “Noita ‘Jyikiyantzi’”. Tima ogyiki ikaataiyini. ³¹ Ikiro ikantanakitzi piyari: “Tii nokowi papirotaiyanani”. ³² Ari ipiyotaiyani ogyiki chancho joshintagaiyini. Ikantaiyini piyari: “Potyaantina janta chancho-ki”. Ipoña ikantzi Jesús: “Pimatiro”. ³³ Ikanta jyikiyantzi, jatanaki ipiyota chancho. Irojatzisi shiyantanakari tsika impiitatzi otzishi, mitaiyapaakini, ari ithonka ipiinkaki inkaariki.

³⁴ Ithaawaiyanakini aamaakowintariri chancho-paini, shiyaiyanakani ikamantantapaaki nampitsiki, ikamantakiri iijatzi maawoni saikayitatsiri jowaniki. ³⁵ Pokaiyapaakini atziri jaminiro okaatzi awisaintsiri. Ipoña jijaatashiitanakiri Jesús. Iñaitapaatziiri piyarishiritachari isaikaki itsipatakari, ikithaataka, kamiitha ikantanaa. Antawoitampi ithaawaiyanakini. ³⁶ Ikaatzi ñaakirori inkaanki awisaintsiri, ikamantawakiri pokayitaintsiri, ikantziri: “Piñiiri piyarishiritachari, iriitaki

†† Jiroka wairontsi “Jyikiyantzi”, irojatzisi ikantsitaitari “legión”.

Jesús owawisaakotairiri".³⁷ Ikanta maawoni Gadara-jatzi, ikantakiri Jesús: "Piyaatai, tii nokowi pisaikimotina". Iro ikantantari, tima antawoiti ithaawantanakari. Ipoña jotitanaa Jesús pitotsiki, jatai.³⁸ Ari ikantaw-itawaari jowawisaakotairi: "Nokowi noyaatanakimi". Jakanaki Jesús, ikantanakiri:³⁹ "Tiro poyaataana, piyaatai pijyininkaki pinkamantapairi, pinkantiri: 'Jowawisaakotaana Pawa' ". Ari jimatakiro shirampari, jatai ikamantantapairo okaatzi jowawisaakotairi Jesús.

Irishinto Jairo poña tsinani otirotsitakiriri iithaari Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaa Jesús, thaaminta ipiyowintawaari atziri, tima iri joyaakoniintakiri.⁴¹ Tzimatsi shirampari jiita Jairo, iriitaki jiwatakaantatsiri japatotapiintaita. Ari iñaapaakiri Jesús, jotzirowashitapaakari, ikantapaakiri: "Nokowi piyaati nopankoki".⁴² Tima okamimatatzi japiintoti irishinto. Ari tzimaki 12 osarintsiti. Ikanta joyaatziri atziripaini jirika Jesús, jawitsinaimatanakiri.

⁴³ Tzimatsi iijatzi tsinani kimaatsiwaitachari osokaata, tzimakotaki 12 osarintsiti ashironkaawaitaka, apirotakiro opimantziro tzimimowitawori opinatantari aawintantzinkari, tikaatsimaita kantironi joshinchiro.

⁴⁴ Okinashitapaakiri itaapiiki Jesús, otirotsitakiri kapichiini opatziki iithaari. Apathakiro ishitanaki osokaawaita iraani.⁴⁵ Ipoña josampitantanaki Jesús, ikantzi: "¿Iitaka otirotakinawori noithaari?" Tikaatsi kamantatsini iita otirotakiniriri. Ipoña Pedro itsipatakari ikaataiyini, ikantzi: "Yotaanari, tima piñiiri jawitsinaimatakimi ojyiki atziri, iikiro pikantatzi: '¿Iitaka otirotsitakinawori noithaari?' ".⁴⁶ Iikiro ishintsitanakitzi Jesús ikantzi: "Tzimatsi otirotsitakinawori noithaari. Tima nokimawakiro noshintsinka tzimatsi oshinchaashitakari".⁴⁷ Okanta oñaakiro jiroka tsinani tii imanakota okaatzi antakiri, antawoiti othaawanaki, opokashitapaakiri Jesús, otzirowashitapaakari, maawoni ikimaitakiro okinkithatakota, ikimaitakiro iijatzi tsika okanta omapokanaka oshintsitai osokaawaiwita.

⁴⁸ Ikantanakiro Jesús irirori: "Tsinani, oshinchagaimi pawintagaana. Kantatsi piyaatai, kimoshiri pinkantanaiya".⁴⁹ Tikiraamintha ithonkiro Jesús jiñaanziro tsinani, ariitapaaka pofainchari ipankoki jiwatakaantatsiri japatotapiintaita, ikantapaakiri: "Kamaki pishinto, aritapaaki poñaashirinkiri yotaantaniri".⁵⁰ Ikanta ikimakiri Jesús ariitapainchari, ikantanaki irirori: "Tiro pithaawashiwaita. Pawintaiyaana, aritaki oshintsitai".⁵¹ Ikanta jariitaiyapaakani pankotsiki, tikaatsi ishiniti intyaapaaki, apa Pedro, Jacobo, Juan, ashitawori irishinto, onaanati.⁵² Ojyiki iraakotaiyawoni kamaintsiri. Ikantapaaki Jesús: "Tiro piragaiyani, tii okami iintsi, imakoryaatzii".⁵³ Thainkashiri jowawitakari Jesús, tima imapiro iñaitakiro kamaki iintsi.⁵⁴ Ikanta Jesús

joirikawakotapaakiro, iñaanzimaitawo shintsiiini ikantziro: "Tsinani, pimpiriinti!"⁵⁵ Piyashiritapaaka iintsi, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: "Pimpiro oyaari".⁵⁶ Iyokitzi ikantanaka ashitawori iintsi. Iikiro ikantanakitzi Jesús: "Tii nokowi pinkamantantiro okaatzi piñaakiri".

Jotyaantaitziri 12 yotaari

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 Ipoña Jesús japatotakiri 12 jiyotaani ipasapiyaakari ishintsinka onkantya inkit-sirinkantyaariri piyari iijatzi mantsiyarintsii.² Jotyaantakiri inkamantantiro tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai, joshinchaayitiri mantsiyariiti.³ Ikantawakiri: "Tiro paanaki tsika oitya, iiro paanaki pikotzi, pithaati, powanawo, piirikiti, iiro okantzi paanaki iijatzi apiti pithaari.⁴ Aririka pariitaya pankotsiki, ari pimaapiintaty irojatzii pawisantanatyaari.⁵ Iirorika jaapatziyaitzimi janta, pawisapithatiri, potikanairo piipatsikiiti, iro jiyotantyaari tii ikimisantzi".⁶ Ikanta jiyaataiyakini jiyotaani, ithonka ikamantantakiro nampitsiki Kamiithari Ñaantsi, ojyiki mantsiyari joshinchaayitaki.

Ikamantakari Juan owiinkaatananiri

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ikanta pinkathari Herodes jiitaitziri iijatzi Tetrarca ikimakowintakiri Jesús okaatzi jantayitzi, okantzi-moshiritanakari, tima tzimatsi kantatsiri: "Añagai Juan owiinkaatananiri".⁸ Pashini kantatsiri: "Elías jinatzi". Ikantayitzi iijatzi: "Amaa pashini Kamantantaniri piriintaachari".⁹ Irojatzii ikantananakari Herodes: "Aña nothatzinkakaantakiri Juan-ni. ¿Tsikama itzimi noki-makowintziri iroñaaka?" Ojyiki ikowaki iñiirimi Jesús.

Jowaiyani 5000 shirampariiti

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Ikanta ipiyayitaa otyaantaari, ikamantapairi okaatzi jantayitakiri. Ipoña japatotawairi maawoni, jaanakiri nampitsiki jiitaitziro Betsaida.¹¹ Iro kantacha yotaiyakinii atziri tsika ikinaki joyaatzishitanakiri. Ikanta Jesús jaawakiri kamiitha, ikamantakiri tsika ikanta Pawa impinkathariwintantai, joshinchaayitakiri mantsiyayitatsiri.¹² Aritaki tsiniriityaanaki, ipokashitapaakiri 12 jiyotaani, ikantapaakiri: "Potyaantairi atziripaini, jamini tsika jimayi, tsika joyaa iijatzi, tima asaikatzi jaka otzishimashiki".¹³ Jakanaki Jesús, ikantanakiri: "Pimpiri iiroka joyaari". Ari ikantaiyini: "Tikaatsi nompiriri, apa otzimi 5 tanta, apiti shima. ¿Pikowima niyaati nanantakinirini joyaari maawoni atziriiti?"¹⁴ Kimitaka ikaataiyini 5000 shirampariiti apatotainchari. Ikantziri jiyotaani: "Papatoyitiri inkaati 50 atziri poosakayitiri, ari pinkimitakiri maawoni".¹⁵ Ari ikantakiro, joo-saikakiri maawoni atziri.¹⁶ Jaakiro Jesús 5 tanta, apiti

shima, jamananaki inkitiki, ipaasoonkiwintakiro owana-wontsi, ipitoryaakiro ipakiri jiyotaani impayitiri maawoni atziri apatotainchari. ¹⁷ Jowaiyakani maawoni, kimaniantaiyakani shintsini. Ijaitai 12 kantziri okaatzi tzimagaantapaintsiri.

Jiyotaki Pedro: Cristo jinatzi Jesús

(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)

¹⁸ Ikanta isaiki Jesús jamanamanaata itsipataru jiyotaani. Ari josampitakiri ikantziri: “¿Iitama ikinkishiritakotanari atziripaini?” ¹⁹ Ari jakaiyanakini: “Ikantayitzi Juan-ni owiinkaatananiri pinatzi, ikantayitzi ijatzi Elías-ni pinatzi. Tzimatsi kantatsiri ijatzi: ‘Iri pashini piriintaacha itawori Kamantantaniri’ ”. ²⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Tsikama pikantayinika iiroka?” Ari jakanaki Pedro, ikantzi: “Irokataki Cristo poñaachari Pawaki”.

Ikinkithatakotziro Jesús inkami

(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²¹ Ari ikantanakiri Jesús jiyotaani: “Iiro pikinkithatakotana”. ²² Iikiro ikantanakizi: “Ojyiki inki-maatsitakaityaari jirika Itomi Atziri, imapiro inkisani-intina ijiwari Antaripiroriiti, ijiwari Ompiratasorintsitaari, ijatzi ikaatzi Yotzinkariiti. Ari jowamaakaantakina. Iro kantacha awisawitaya mawa kitijiyiri, ari nañagai”.

²³ Ipoña ikantanakiri maawoni: “Tzimatsirika kowatsiri intsipatina, jowajyaantiro ikowashiwayitari jantiri, onkantawitaya impaikakotaitirimi joshiritaana, intsipatapiintaina kitijiyiriki. ²⁴ Tima ikaatzi itakowaitachani apaniroini jantayitziro inintashiyitari, ari impiyaashitaiya. Iriima inkaati kamawintinani okantakaantziro ikimisantana, aritaki jawisakoshiritai.

²⁵ Aminaashiwaita otzimimotantzi ojyiki ajyaagawontsi jaka kipatsiki, impoña ñaitairo impiyashitaiya, apaniroini japirowaita. ²⁶ Tima inkaati kaaniwintinari naaka, ijatzi noñaaniytakari, ari jimatapairi Itomi Atziri inkaaniwintapairi paata aririka impiyi jamairo jowaniinkawo, jashi Ashitariri, jashi maninkariiti tasorintsitatsiri”. ²⁷ Ipoña ikantanakiri ijatzi Jesús: “Tyaaryoo, tzimatsi pikaataki jaka, tikira ikamiita ari ñaanairo tsika inkantya Pawa impinkathariwintantzi”.

Ishipakiryiimotziri Jesús jiyotaani

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Okanta awisaki 8 kitijiyiri, tonkaanaki Jesús otzishiki jamanamanaatya, ari itsipatanakari Pedro, Jacobo ipoña Juan. ²⁹ Ikanta jamanamanaata, ari ipashinipootanaki Jesús, kitamaa okantanaka iithaari oshipakiryaaanaki. ³⁰ Ñaitatzi apiti katziyapainchari itsipatapaakari Jesús, Moisés jinatzi itsipatakari Elías. ³¹ Ari ikatziyaiyapaakani otapotakiri jowaniinkawo, ikinkithatakotziro tsika inkantya Jesús impiyakaityaari

Jerusalén-ki. ³² Ayimatakiri iwochokini Pedro ijatzi ikaatzi itsipatakari. Okanta awijiyimotanakiri iwochokini, ñaaitziro jowaniinkawo Jesús itsipatakari apiti koñaatapaintsiri. ³³ Iro ipiyimatanaka apiti tsipatapaintariri Jesús, ikantzi Pedro: “Yotaanari, kami-ithawaitaki asaiki jaka! Ari niwitsikimiri mawa pankojyitantsi pashi iiroka, jashitya Moisés, jashitayia Elías”. Ñaawaitashitanaka Pedro, tii jiyotzi oita ikantziri.

³⁴ Ñaawaiminthaitzi Pedro, opamankapaakiri minkori, ithaawanaki. ³⁵ Ikimatzi ñaawaitaitanaki minkoriki ikantaitzi: “Notomi nitakokitani jinatzi jirika, iriitaki pinkimisantiri”. ³⁶ Okaatapaaki ñaantsi ñaawaitaitakiri, ñaitatzi apaniroini ikantanaa Jesús ikatziya. Tiira ikamantantsitawo jiyotaani tsika ikanta jiñaakiri, jimanani jowakiro.

Joshinchiiri Jesús iintsi piyarishiritatsiri

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitijiyitamanai, oirinkaiyaani Jesús ipoña-gaawo tonkaariki otzishiki, ojyiki pokaintsiri intonkiyotawaiyaari. ³⁸ Ari josatikaka shirampari, kaimanaki shintsini ikantzi: “Jesús, nokowi pamininari napintziti notomi! ³⁹ Ipiyarishiritatzi, owanaa ikaimakaawaitziri, ishimoripaantitakairi ikamimawaitzi, jompojakaawaitari, tii jowajyaantziri kapichiini. ⁴⁰ Nokantawitakari piyotaaani jowawisaakotainari, tii ikantziri”. ⁴¹ Jakanaki Jesús ikantanakiri: “Tiitya pikimanitzi iiroka. ¿Tsikama onkaati nosaikimotanaimi, noñiuro namawitakotimiro? Pamakinari”. ⁴² Ikanta jamaitapaakiri iintsi, ishinkiwintakaanakari piyari, tyaanaki isaawiki, antawoiti jom-pitawaitanaka. Ipoña Jesús ikisakiri piyari, shintsitanai iintsi, jaanairi ashitariri. ⁴³ Iyokitzi ikantaiyanakani atziri jiñaakiro ishintsinka Pawa.

Japiitairo Jesús ikinkithatakota inkamimotanti

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ipoña japiitakiro Jesús ikantziri jiyotaani: ⁴⁴ “Powakimpitatatyaawo iiroka jiroka ñaantsi, iiro pipiyakotairo. Tima jirika Itomi Atziri impithokashitayaari jaakaantaitiri”. ⁴⁵ Iro kantzimaitacha tii ikimathataiyironi okaatzi ikantawitariri, tima jimanapithaitatziiri iiro ikimathatantawo. Iro ithaawantaiyakarini tikaatsi osampitirini oita ikinkithatakotziri.

Tsika itzimi ñaapirotachani

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta jiyotaani Jesús ikantawakaawintakawo iitakarika ñaapirotachani. ⁴⁷ Iro kantzimaitacha Jesús jiyoshiritakiri ikinkishiritari. Jaaki iintsi, itsipatapaakari irirori. ⁴⁸ Ipoña ikantzi: “Ikaatzi aapatziyariri kimitariri jirika iintsi okantakaantziro ipairyiro nowairo, kimiwaitaka naakami jaapatziya. Ari okimitari ijatzi, aririka jaapatziyina naaka, kimiwaipirotanaka iri jaapatziyaka

tsika itzimi otyaantakinari jaka. Ikaatzi kaari ñaapiro-tachani iroñaaka jaka, iri ñaapirotaachani paata”.

Ari akaatziri kaari kisaniiintairi

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Ipoña ikantanaki Juan: “Yotaanarí, noñaaki chapinki atziri pairiirori piwairo, joshinchaakiri piyarishiritasiri. Tii añiiri ankaatiri jaka, nowajyaantakaakiri”. ⁵⁰ Ari ikantanaki Jesús: “Iiro powajyaantakairimi, tima ari akaatziri kaari kisaniiintairi”.

Ikisaitakiri Jacobo ipoña Juan

⁵¹ Aritaki monkaatzimatapaaka intzinaantaiyaari Jesús, tontashiri ikantanaka jiyaatzi Jerusalén-ki. ⁵² Jotyaantaki iitya aminaantirini janta Samaria-ki. ⁵³ Iro kantzimaitacha tii ikowaiyini Samaria-jatzi inkiniimotiri, tima jiyotaiyini jiyaatzi Jerusalén-ki. ⁵⁴ Ipoña Jacobo itsipatakari Juan, ikantanakiri Jesús: “Pinkathari, thami ankaimakaanti paampari inkitiki, ikimitaakiro pairani Elías, japirotyaata intaiya maawoni”. ⁵⁵ Ari ipithokashitanakari Jesús, ikisanakiri, ikantziri: “Tiitya pikamiithashiritzi iiroka. ⁵⁶ Tii iro ipokantakari Itomi Atziri jaka impiyashiwaitaiya atziri, ontzimatyii jowawisaakoyitairi”. Irojatzii ikinantanakari pashiniki nampitsi.

Kowawitachari joyaatirimi Jesús

(Mt. 8.18-22)

⁵⁷ Ikanta jiyaatanai Jesús, ikantawitawaari aatsiki: “Pinkatharí, nokowi noyaatimi tsikarika pinkinayiti iiroka”. ⁵⁸ Jakanakiri Jesús ikantziri: “Apaani otsitsiniro tzi-matsi imoo tsika imaapiintzi, iijatzii ikimitari tsimiri tzi-matsi jomayiro. Iriima jirika Itomi Atziri tii otzimi ipanko jimaantapiintyaari”. ⁵⁹ Ipoña Jesús ikantanakiri pashini: “Poyaatina iiroka”. Ari ikantzi irirori: “Pinkatharí, nokowawitaka noyaatanakimi, iro kantzimaitacha nokowi noñaanakiro nonkitatiri nowaapatitari, ari noyaatimiri”. ⁶⁰ Ikantanakiri Jesús: “Poyaatina, pishinitiri ikaatzi kamashiriyitatsiri inkitaitiri irirori kamayitatsiri. Ontzimatyii pikinkithatakotairo iiroka tsika inkantya Pawa impinkathariwintantai”. ⁶¹ Ari ikantanakiri pashini: “Pinkatharí, nokowi naaka noyaatimi, iro kantzimaitacha pishinitina niwithatapanaatyaari nojyininka nonampiki”. ⁶² Jakanakiri Jesús, ikantziri: “Ap-atziro paminapiintziro pikiyashitziro piwankiri, tikaatsi paminayitanai pashini. Ari ikimitari kaari owajyaantaironi jantayitapiintziri, tii opantapirotari iñiuro impinkathariwintairi Pawa”.

Jotyaantaitakiri ikaatzi 70

10 Ipoña Jesús jiyoshiitaki pashini ikaatzi 70, apitipaini jotyaantakiri, jiiwatiri nampitsiki tsika inkinanaki irirori. ² Ikantayitzi: “Ikimitakawo atziripaini

pankirintsi osampainkatzi, iro kantacha tii itzimapirotzi iitya oyiipataironi. Pamanamanaatyaari iiroka Pinkathari jotyaantiita jatatsini atziriki, tima kowityaacha ojiyiki kimisantayitaatsini. ³ Notyaantaityayii-mini, nonkimitakaantimi jotyaantaitziri oijya tsika ipiyota piratsi katsimari. ⁴ Iiro paanaki pithaati, piiriikiti, pizapato-ti. Iiro piwithatantanaka, iiro pinkinkithawaitakairi inkaati piñaanakiri aatsiki posamanitzikari. ⁵ Aririka pariityatya pankotsiki, piwithatapaatyaari saikatsiri. Pinkantapaakiri: ‘Inkamintha pisaikawaiti kamiitha pipankoki’. ⁶ Tzimatsirika iitya aawakimini kamiitha, aritaki iñaakiro isaikai kamiitha. Irooma iirorika jaapatziyaitzimi, aminaashita piwithatapaakari. ⁷ Aritaki pimaapiintziti pankotsiki tsika pariitaka, iiro paminaminatzi pashini pankotsi. Ari poyaari, piro onkaati impayitimiri. Tima apaani antawaitatsiri ipinayitzi. ⁸ Aririka aawakimi kamiitha nampitsiki, poyawo onkaati impayitimiri janta. ⁹ Poshinchaayitiri janta mantsiyari, pinkantiri: ‘Trootaintsi impinkathariwintantai Pawa’. ¹⁰ Irooma pariitayitya nampitsiki, iirorika jaawakimi kamiitha, pawisapithatiri, pinkantanakiri: ¹¹ ‘Notikanairo noipatsikiiti jaka, iro piyotantyaari tii pikimisantzi. Iro kantzimaitacha ontzimatyii piyoti irootaintsi impinkathariwintantai Pawa’. ¹² Tima imapiroitairi paata jowasankitaitiri, anaanakiro inkantayitairi Sodoma-jatzi. Imapiro”.

Ikantamachiitzi kisoshiriri nampitsiitiki

(Mt. 11.20-24)

¹³ “Ikantamachiitzi Corazín-jatzi, iijatzii Betsaida-jatzi. Iñaayiwitakawo notasonkawintantayitaki, tiimaita ikimisantayini. Iriimi ñaakinanimi Tiro-jatzi iijatzii Sidón-jatzi, aritakimi jowashiritakotatyaami ikaaripiroshiriyitzi, jowajyaantakiromi. Inkimisantaimi maawoni iriroriiti. ¹⁴ Aririka jaayitairi paata kamiithashiriri, iiro jimapiroitziri jowasankitaayitairi Tiro-jatzi iijatzii Sidón-jatzi. Iriima Corazín-jatzi, iijatzii Betsaida-jatzi, iri jimapiroyitai jowasankitaayitairi. ¹⁵ Iijatzii inkimitagayia Capernaum-jatzi, ikinkishiritayani irirori jiyaayitai inkitiki, iro kantzimaitacha owanaa ikisoshiritaki, jiyaayitai ikinayitzi kaminkari.

¹⁶ Tzimatsirika kimisantimini, naakataki ikimisantaki. Itzimirika manintashiritakimini, naaka imanintashiritaki. Itzimirika manintashiritakinari naaka, imanintakiri otyaantakinari jaka”.

Ipiyayitaa jotyaantaitakiri kaatatsiri 70

¹⁷ Kimoshiri ipiyaiyaani jotyaantaitakiri 70, ikantayitapai: “Pinkatharí, nopairiuro piwairo, nimatantakari piyari”. ¹⁸ Ikantzi Jesús: “Noñiitsitaitakiri pairani Satanás jowaryaitakiri inkitiki ikimiwaitakawo ookathawontsi.

† Tima ikaatzi Corazín-jatzi ipoña Betsaida-jatzi Judá-mirinka jii-nayitzi. Iriima Tiro-jatzi ipoña Sidón-jatzi pashinijatzii atziri jinayitzi tii ijiyininkatari Judá-mirinkaiti.

¹⁹ Tima naaka pakimirori shintsinkantsi, ari onkantaki posatikantyaari maanki iijatzi kitoniropaini. Ari poitsinampaakiri piyari kisaniintzimiri, tikaatsimaita awijiyimotimini. ²⁰ Iiro pikimoshiriwintashitawo pimatakiri piyari. Iro pinkimoshiriwinti josankinayiitairo piwairo inkitiki”.

Ikimoshiritzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Irojatzii ikimoshiritantakariri Jesús, ikantanaki: “Ashitanarí, iirokatakiki pinkathariwintziriri inkitiwiri, iijatzi kipatsijatzii, antawoiti nopaasoonkitakimi. Tima iirokatakiki yotakaayitairiri tsinampashiriri kaari jiyoyitzi yotaniriiti jaka. Ari okantzimaita Ashitanari, irootaki inimotzimiri iiroka”. ²² Ikantzi Jesús: “Iri Ashitanari pasapiyaakinawori maawoni. Apaniroini ikanta irirori jiyopirota naaka tima itomi jowana. Ari nokimitsitakari iijatzi naaka apaniroini niyopirotziri. Impoña inkaati niyotakaayitairi naaka ari jiyoyitairi Pawa”.

²³ Ipoña Jesús japatotakiri jiyotaani, jaanakiri jantyaatsikiini, ikantakiri: “Kimoshiri inkantaiya inkaati ñaayitaironi okaatzi piñaayitairi iiroka. ²⁴ Tima tzimawitacha ojyiki Kamantantanari, iijatzi pinkathariiti kowawitainchari iñiromi okaatzi piñaakiri iiroka, iro kantacha tii okantzi iñiromo, tii ikimayitairo iijatzi”.

Aawakiri kamiitha Samaria-jatzii

²⁵ Ari isaikakiri yotaantzirori Ikantakaantaitani, ikowaki inkompitakaiyaari Jesús, ikantakiri irirori: “Yotaanarí, ¿iitama nantiri naaka noñaantaiyaawori kantaitachari añaamintotsi?” ²⁶ Ikantanaki Jesús: “¿Iitama okantziri Ikantakaantaitani? ¿Tzikama okantzi piyotakotziro iiroka?” ²⁷ Ari jakanaki irirori, ikantzi: “Pitakoshiritaiyaari Awinkathariti Pawa, pitakopirotaiyari, pitakoshintsitaiyaari, pampithashiri powairi. Ari okimitari iijatzi: Ontzimatyii atakotawakaiya mawoni, akimita anishironkatziro awatha, ari ankimitanairi ajyininka”. ²⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “Imapiro pikantakiri. Pantiro jiroka, aritaki pawisakoshiritai”.

²⁹ Iro kantzimaitacha jirika, ikowajaantzi jotzikaakowintanatyaa, josampitziro Jesús: “¿Iitama nonkimitakaantiri nojyininka?” ³⁰ Ipoña ikantanaki Jesús: “Tzimatsi ajyininka poñaachari Jerusalén-ki ikowi jiyaatiro nampitsiki Jericó. Okanta niyanki aatsi, itonkiyotakari koshintzi, itsitokawaitakiri, jookanakiri aatsinampiki ikamimataki. ³¹ Ikanta pokaki Ompirasorintsitaari, jiñaawitapaakari jomaryaa, jawisapithatanakiri. ³² Ari ikimitsitakari iijatzi Leví-mirinka, jiñaawitapaakari jomaryaa, jawisapithatanakiri. ³³ Ipoña ipokaki Samaria-jatzii, jiñaapaakiri jomaryaa, inishironkatapaakiri irirori. ³⁴ Jaawitapaakiri itziritantakariri yiinkantsi, ipoña ityaakaanakari imoraniki, jaanakiri nampitsiki. Iriitaki aamaakowintariri. ³⁵ Okanta pashini kitiijyiri, jaaki apiti

kiriiki, ipinakowintanakiri, ikantanaki: ‘Paamaakowintyaanari jirika, aritaki nompinatapaimi iijatzi aririka nompikiyaki’ ”. ³⁶ Ari ikantzi Jesús: “Mawa ikaatzi ñaakiriri ikoshiitzi. ¿Tzikatya itzimi kimitakaantakariri iijyininka?” ³⁷ Jakanaki yotakotzirori Ikantakaantaitani, ikantzi: “Iri matapaakiriri nishironkatagiriri”. Ipoña ikantzi Jesús: “Piyaatai, irojatzii pimatiri iiroka”.

Jariitawo Jesús opankoki Marta opoña María

³⁸ Ikanta jawisanaki Jesús ariitaka pashiniki nampitsi. Ari osaikiri tsinani iitachari Marta, iro isaikimotapaaki opankoki. ³⁹ Jiroka tsinani tzimatsi irinto oita María. Iro tsipatawakariri okaakiini Jesús okimisanziri ikinkithawaitzi. ⁴⁰ Iro kantzimaitacha Marta owanaa okantzimotakawo aminaminawaitzi oitya ompawakiriri Jesús. Irojatzii opokashitantakariri, okantapaakiri: “Pinkatharí, ookawintakina nirinto. ¿Pinkantinawo amitakotawakina?” ⁴¹ Ikantzi Jesús: “Marta, ¿iitama okantzi-moshiritantzimiri okaatzi pantayitiri? ⁴² Pinkimi nonkantimi: Apaani okanta kowapirotachari, irootaki okowakiri María tima tikaatsi kantironi jaapithaitairo”.

Ikinkithatakotziro Jesús amanamanaataantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 Ipoña Jesús jiyataki jamanamanaatya. Ikanta apaani jiyotaani, ikantakiri: “Pinkatharí, piyotainawo jamanamanaataita, ikimitairo Juan-ni jiyotaantziro amanamanaataantsi”. ² Ari ikantzi Jesús: “Jiroka pinkanti pamanamanaatapiintya iiroka:

Ashitanarí, inkitijatzii,
Tasorintsi pinatzii iiroka.
Pimpinkathariwintaina naaka.
Pantakainawo jaka kipatsiki okaatzi pinintakaanari iiroka.

Pinkimitakainari saikatsiri inkitiki, jantayitziro okaatzi pinintakairiri.

³ Pimpapiintinawo kowityiimotanari noyaari.

⁴ Pimpiyakotainawo nokaaripiroshiriwaitaki,
Tima nimatakiro naaka iijatzi, nopiyakotairi ikaatzi owaripiroshiritakinari.

Iiro pishinitana iñaantaitina, inkowaiti jantakaitinawo kaaripirori”.

⁵ Ipoña ikantanakiri iijatzi: “Aririka intzimi pitsipaminthari, impokaki niyankiiti, inkantimi: ‘Pimpawakina mawa tanta, ⁶ tima tzimatsi ariitachari nopankoki, tikaatsi tzimatsini nompawakiriri’. ⁷ Impoña pinkantawityaari: ‘Iiro poñaashirinkana nomaakaatziiri niintsitipaini, aritaki nashitanairo nopanko, irootaki iiro okantanta nompimi’. ⁸ Kimiwaitaka iiro pikowawita pimpiri onkantawitya iriimi pitsipaminthari. Iro kantacha iikiro ishintsitatzii ikamitzimi, ari pishiwintanakiro

† Kantakotachari jaka “kiriiki”, irijatzii ikantaitairi iijatzi “denario”.

pimpiriinti, pimpawakiri okaatzi ikowiri".⁹ Ikantzi Jesús: "Pinkamitanti, paminaminatiro, aritaki piñaakiro impayitimirowo pikowiri. Pinkimitakaantiro pariitya pankotsiki, pishintsiwintapaakiri, pinkantiri: 'Pashitaryiinawo. Aritaki jashitaryaitakimiro'.¹⁰ Ari impayitairi kamitantayitatsiri. Inkaati aminaminatironi ari joñaagaitairi. Aritaki jashitaryaitainiri inkaati shintsishintsitatsini inkaimi.¹¹ Tima aririka inkamitimi pitomi, inkantimi: 'Paapá, pimpina tanta'. ¿Arima pimpakiri mapi? Aririka inkantimi: 'Pimpina shima noya'. ¿Arima pimpakiri maanki joyaari?¹² Aririka inkantimi: 'Pimpina iithoki'. ¿Arima pimpakiri kitoniro?¹³ Tima piyotzi pitakotari pitomipaini iiroka, kaaripirori pinawita. Iri mapirotzirori Ashitairi saikatsiri inkitiki, jitakotari irirori ikaatzi amanayitapiintariri, inampishiritakaayitari Tasorintsinkantsi".

Maamanitawakaachari pankotsiki

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Ipoña Jesús jowawisaakotakiri apaani kisopaantitatsiri piyarishiritatsiri. Ikanta joshinchagairi, ñaawaitanai kisopaantiwitachari. Antawoiti jiyokitziwintaitanakiri Jesús.¹⁵ Tzimatsi kantayitanaintsiri: "Ipasapiyaatyaari jirika ashitariri piyari, jiitaitziri 'Beelzebú', irootaki jimatantawori jowawisaakotziri ikaatzi piyarishiritatsiri".¹⁶ Tzimatsi pashini kowatsiri iñiuro intasonkawintanti Jesús, iro jiyotantaityaari imapirotatya opoña itasorinka inkitiki, tima iñaantaitatyaari.¹⁷ Ikanta Jesús jiyotaki okaatzi ikinkishiritari atziriiti, ikantanaki: "Aririka jantaminthatawakaiya atziri ipinkathariwintaitziri nampitsiki, iñiuro jookawintawakaa. Aririka jantaminthatawakaiya iijatzzi atziri isaikapankotawakaiyani, ari iñaakiro jookawintawakaiya.¹⁸ Ari ikantari iijatzzi piyari aririka jantaminthatawakaiyaami, ari jookawintawakaatya iiro iñiuro ishintsiti, ari inthontyaari. ¿Iitama pikantantari iri oshinchaanari Beelzebú?¹⁹ Iriirikaami kamaari Beelzebú oshinchiinani, ¿irijatzzima kamaari oshinchiiriri piyotaaniyitari iiroka jowawisaakotantariri jaagayitziri? Aririka okanta, pikinkithatakotatzziiri piyotaani, ari inkisantakimiro okaatzi pikantakiri.²⁰ Tima iriitaki Pawa kantakaawori noshinchaayitantariri piyarishiritatsiri, tima jomapokakimi Pawa iiroka ipinkathariwintantzi.²¹ Atziri ñaapirori kamiitha, tikaatsi matirini intyaashitiri ipankoki jayitiri okaatzi jashitari.²² Irooma impokashitakiri pashini atziri anairiri ishintsitzi, jaapithatakiri jawintaawitari, jaapithatakiri jashitari, jantitattyawo.²³ Tima ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, iriitaki kisanintanari. Inkaati kaari amitakotinariri joyipatakotina, japaatakotatyaanawo".

Ipiyashitanta piyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴ "Kimiwaitaka piyari inampishiritantatyaarimi atziri, ipankotsitatyaawomi jañaantari. Aririka jookawitattyaaari, awisakowita atziri isaikantari piyari. Jataki inkinawaiti otzishimashiki, iiro iñi tsika isaiki. Impoña inkantari piyari: 'Nompiyi nopankoki tsika nopoñaaka'.²⁵ Piyaa piyari, iñaapairi atziri kamiitha opishitaka jañaantari, owaniinka okantaka.²⁶ Impoña piyari jiyaatashitakiri mapirotzirori ipiyaritzi, inkantapaakiri: 'Thami aati nopankoki, pintsipatina ampinkathariti'. Jamaki inkaati 7. Ari jashironkaapirotyaari atziri, iiro ikimitaa jashironkaawita pairani kapichiini ikanta".

Mapirotironi inkimoshiritai

²⁷ Tikira ithonkiro iñaawaitzi Jesús, okaimanaki tsinani osatikainchari ipiyotaka atziri, okantzi: "Thaaminta inaty tsinani owaiyantakimiri, antaritakaakimiri othotaimi".²⁸ Ipoña jakanakiro Jesús, ikantzi: "Iri thaamintapirotaachani inkaati mataironi inkimisantairo iñaani Pawa".

Ikowaiyakini kaariproshiriri intasonkawintanti Jesús

(Mt. 12.38-42)

²⁹ Ikanta ipiyotapaaka oyyiki atziri, ikantanaki Jesús: "¿Iitama ikowantari iñiina kaariproshiriri nontasonkawintanti? Iiro noñaayimaitari, apa iñiuro kimita-wori jiñaakiri pairani Jonás.³⁰ Tima ikanta pairani Jonás jiñagayakirini Nínive-jatzzi, ari inkimitaiyaari iijatzzi Ito-mi Atziri jiñiiri jirikaiti.³¹ Paata aririka jaminakoyiitairo okaatzi jantayitzi, ari iyakowintaimi tsinani pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tima opokashitakiri iroori yotaniri iitachari Salomón, okimisantairi. Jirika saikimotakimiri iroñaaka iiroka, janairi Salomón.³² Iijatzzi okimitari ari jiyakowintaimi paata Nínive-jatzzi, tima ikimisantayakirini irirori pairani Jonás, jowajyaantanakiro jamiyiwitari. Jirika saikimotakimiri iroñaaka iiroka jaka, janairi Jonás".

Ikinkithatakotziri Jesús ootamintotsi

(Mt. 6.22-23)

³³ "Tima anintirika ootya ootaminto, ¿arima owokotakiri otapinaki? Aña owakotziri jinoki inkini onkoñi-inkati maawoni.³⁴ Kamiitharika poki, piñaantawo kamiithaini, okimitawo pinkoñiityaakotatyiimi. Tiirika opantawo poki, iiro piñaantawo kamiithaini, kimitaka pintsinirikitakotatyiimi.³⁵ Paamaakopirowintya poitsiwakirikari ootamintotsi saikantakimiri.³⁶ Imapirotarika

† Oyyakaawintachari oki kamiithari, apaani pimantaniri (kaaripiyampitsitatsini), iri ñiironi inkimathatairo okaatzi jantakairiri Pawa, tima isaikanaatzi okitijiyinkatzi. Oyyakaawintachari iirorika opantawo oki, apaani jyampitsi, kaari ñiironi inkimathatairo okaatzi jantakairiri Pawa, tima isaikatzi otsinirikitzi.

isaikantakimi ootamintotsi, tiirika pantanairo kaaripirori, aritaki poñaagantairo iroopirori kamiithari, pinkimitanaiyaari apaani ootamintotsi jootantzi”.

Ikinkithatakota yotaantzirori Ikantakaantaitani

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Ikanta ithonkapaakiro ikinkithataki Jesús, ipokashitapaakiri Fariseo jiyaataakairi ipankoki joya. Ikanta jariitaka Jesús pankotsiki, saikapaaki jowapiintaita. ³⁸ Owanaa okompitzimotakari Fariseo jiñaakiri Jesús tii jimonkaatziro jamitapiintari, inkiwaakota-paatya jowantyaari. ³⁹ Iro kantzimaitacha Jesús, ikantanakiri: “Pikimitakotakawo piraaminto iijatzi powaminto okitiwita kamiitha jikokiroki, irooma inthomainta, kipatsi okantaka. Ari pikimiyitakari iiroka kantatsi iñaitimi kamiithashiri pinatzi, aña koshintzi kaaripiroshiriri pinatzi. ⁴⁰ Masontzi. Tima tzimatsi witsikakimiri piwathaki koñaayitatsiri, ¿kaarima witsikashiritakimiri iijatzi inthomainta pañaantariki? ⁴¹ Okowapirotatya pimpashitantaiaaawo tzimimoshir-itzimiri inthomainta pañaantariki, ari onkantya pinkitshiripirotantaiyaari.

⁴² Ikantamachiitzimi Fariseo! Pashitakaapiintari Pawa inchashimpoki. Iro kantacha tii pantanitiro ikowiri: Ontzimatyii pinkamiithashiritai, pitakoshiritaiyaari iijatzi. Tima iro kowapirowitachari pantayitiro-mi jiroka, iiro powajyaantzimaitawo pashini. ⁴³ Ikantamachiitzimi Fariseo! Owanaa pikowapiintziro posatitya niyankiniki japatotapiintaita, ari pikimitsitawo iijatzi pikowi pinkatha jiwithatapiintaitimi aririka jiñaitimi. ⁴⁴ Ikantamachiitzimi Yotzinkariiti ipoña Fariseo, thiyinkari pinatzi! Pikimitashitakawo kaari jiyoitzi ari ikitaitziri kaminkari, tii jiyotzi atziri jaatzikakotatziiri kaminkari”.

⁴⁵ Ari jakanaki apaani yotaantzirori Ikantakaantaitani, ikantanakiri Jesús: “Yotaanari, pikimakaakinawo iijatzi naakaiti okaatzi pikantakiri”. ⁴⁶ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Ikantamachiitzimi iijatzi iiroka yotaantzirori Ikantakaantaitani! ¿Iitama piñaatinatakaantarari atziriiti? Tii piñiimaitawo iiroka pinkimatinatyaawo. ⁴⁷ Ikantamachiitzimi iiroka, iitama piwitsikapiriyitantawori owaniinkatachari tsika ikitayitakiri itayitakawori Kamantantaniri! Iriitajaantaki jowamaayitakiri pairani piwajatzitini. ⁴⁸ Tima iirokatakiki witsikashiyitakiriri tsika inkitayitiri, ari okoñaatziri pakakotatziiri okaatzi jantayitakiri piwajatzitini. ⁴⁹ Tima yotani jiñaawaitaki Pawa, ikantaki: ‘Ari notyaantaki Kamantantaniri intsipayitaiyaari otyaantaari. Apaanipaini imaamaniiti, jowamaitakiri pashini’. ⁵⁰ Ari onkantya jowasankitaantaitimiri iiroka, okantakaantziro powamaayitakiri Kamantantaniri itajaantanakawori pairani. ⁵¹ Iiroka atsipitaiyaawoni iroñaaka ikantakaantziro jowamaakaan-

† Iro ikantaitziri jaka inchashimpoki: Menta, ruda, maawoni okaatzi iwankiritari. Irootaki kimitawori pinitsi.

taitakiri pairani, jitanakawo Abel-ni irojatzi Zacarías-niki jowamaitakiri ipiyawitanaawo tasorintsipankoki intaapainiri Pawa. ⁵² Ikantamachiitzimi yotaantzirori Ikantakaantaitani! Tii pimataajaitziro iiroka piyotantya, ari pikinakaakiro iiroka kaari ikimathatantawo pashinipaini”.

⁵³ Ikanta Jesús ithonkakiro ikantayitakiri. Ari jitanakawo Fariseo itsipayitapaakari Yotzinkariiti, japatowintaaari Jesús ikowaki inkompitakaiyaari onkantya inkimantyaariri oita inkantiri. ⁵⁴ Ishintsifiaaniwaitakiri, ikowi jiñaawaitakiri kaaripirori onkantya inkinkithatakotantyaariri.

Shiniyakairori itantani Fariseo

12 Ipoña ipiyowintaitapaakari Jesús, awitsinaapirinikiwaitanaka atziriiti. Irojatzi ikantantakari jiyotaani: “Ontzimatyii paamaakowintyaawo shiniyakaawori itantani Fariseo, jamatawiminto inatzi. ² Tima ontzimatyii onkoñaatakoyitai okaatzi imanakowitainchari, onkoñaatakoyitai kaari ikimathawiita pairani. ³ Okaatzi pimanakaawitari, ari onkoñaatakoyitai. Okaatzi piñaawaitziri apaniroini pi-pankoki, ari inkimakoyitairo inkinkithatakoitiro shintsini”.

¿Itzimikama ampinkathatiri?

(Mt. 10.26-31)

⁴ Ikantzi Jesús: “Ajyininká, iiro pipinkawaitashitari matironi intsitokimi, tima ari iwiyaapaakari jaawiyiri irirori. ⁵ Jirika pimpinkiri: Iri pimpinkiri Pawa matzirori jowamaantzi, impoña jotyaantimi sarinkawiniki. Apa pimpinkathatairi apaniroini. ⁶ Tima tii ipinapirowita tsimiripaini, iro kantzimaitacha jiyotzi Pawa aririka inkamagaanti, tikaatsi imaakiti apaani. ⁷ Jiyotsitawo Pawa okaatzi tzimayitatsiri aishi. Tima piñaakiro jaamaakotari tsimiripaini, iirokara jimapirotzi jaamaakotzimi, iiro pipinkantashiwaitari”.

Inkaati kinkithatakotainani atziriiti

⁸ “Itzimirika kantirini iyyininka: ‘Jashitaana Jesús’. Iijatzi inkimitaiya Itomi Atziri inkantairi imaninkariti Pawa: ‘Nashitaari jirika’. ⁹ Iriima kantairini iyyininka: ‘Tii jashitana Jesús’. Ari inkimiitairi irirori, inkantaitiri imaninkariti Pawa: ‘Tii nashitaari jirika’. ¹⁰ Tsikarika intzimi ookimotakirini Itomi Atziri, kantatsi impiyakoitairi. Iriima intzimi ookimotakirini Tasorintsinkantsi, iiro iñiimpoyakoitairi. ¹¹ Aririka jaayitimi japatotapiintaita isaikayitzi pinkatharintsi, iiro okantzimoshiriwaitzimi, pinkanti: ‘¿Iitama nonkantiriri?’ ¹² Tima Tasorintsinkantsi yotakaimironi iitarika piñaawaitiri janta”.

†† Kantakotachari jaka “tii ipinapirowita tsimiri”, irojatzi kantakotachari jamanantamachiitantaitari apiti kiriiki inkaati 5 tsimiri.

Ikinkithatakoitziri masontzitsiri ajyaagantzinkari

¹³ Ipoña jiñaawaitanaki apaani piyowintakariri, ikantzi: “Yotaanarí, pinkantinarí nirimintzi impainaata kajyitani jookanairi nowaapatini”. ¹⁴ Ikantzi Jesús: “Ajyininaká, tii naaka aminakoyitironi tzimaw-intawakaantsi nonkantantyaariri pirintzi”. ¹⁵ Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Paamaakowintya pinintaytizirokari ajyaagawontsi. Tii iro añaaakaashiritimini”. ¹⁶ Ipoña jogyakaawintanakiniri, ikantzi: “Tzimatsi ajyaagantzinkari kithokitaintsiri iwankiwairi jowaniki. ¹⁷ Ikinkishiriwaitaka, ikantzi: ‘¿Tzikatya nowiroka ojyikitaintsiri nowankiri?’ ¹⁸ Ikantashiritanaki: ‘Jiroka nantiri. Notantoryi iro nowantapiintari nowankiri. Niwitsikakaanti antawoiti, ari nowiro okaatzi nowankiritari, iijatzi najyaagawo. ¹⁹ Ari inimotinarí, tima ojyiki nowaantakarí. Ojyiki osarintsí nimakoryaawaiti, nowapirowaitya, nirawaiti nomiri, noimoshirinkawaitya’. ²⁰ Iro kantzimaitachari, ikantzi Pawa: ‘Masontzí, iroñaaka tsiniri jaashiritaitimi, tii piyotzi iitya agaironi okaatzi pashitari’. ²¹ Ari ikantakotari ojyiñaawaitashitawori najyaagawo, tii jogyiñimaitawo okaatzi jashitari Pawa”.

Ikinkithatakotziro Jesús kantzimoshiritaantsi

(Mt. 6.25-34)

²² Ipoña ikantanairi jiyotaani: “Pinkimi nonkanti: Tii okamiithatzi onkantzimoshiriwaitimi, pinkanti: ‘¿Oita noyaari, oita nomirityaari, oita nonkithatyaari?’ ²³ Tima tzimatsi ankinkishiritakotapiintiri añaaantariki, iro kowapirotacha anairo owayitapiintari, okaatzi akithaatapiintari iijatzi. ²⁴ Pinkinkishiritakotiri tsimiri. Tii jiyotzi impankitaantya joyaari, tii jiwitsiki ipanko jowaantyaari iwankiri. Iro kantzimaitacha Pawa, ipayitapiintakiri jowayitari. Aaka jimapirotzi jitakotai Pawa. ²⁵ Aririka paakowintyaawo onkantzimoshiriwaitimi, ¿arima pinkantakaatyaawo powawiniintawairo posarintsiti kapichiini? ²⁶ Tii okantzi powawiniintiro kapichiini, ¿iitama okantzimoshiriwaitantzimiri? ²⁷ Pinkinkishiritakotiro inchatiya, tii añi iro antawainiti, tii ontyaawinta onkithatyaari. Iro kantzimaitacha tii okantzimoshiriwaitawo, onkanti: ‘¿Oita nonkithatyaari?’ Aña owaninkata kamiitha, anairi jowaniinkawita Salomón pinkathariwitachari pairani. ²⁸ Iriitaki Pawa owaninkatziro, okantawitaka kapichi añaaawitawo owaninkatapaanta, iro osamani, tikaatsi opantanaiyaawoni aririka onkamatiyatanaki, tima inchikayiitakiro, intaayiitakiro. Iiroka jimapirotzi inkimpoyaawintimi Pawa, aritaki, iiro pikisoshiriwaitzi. ²⁹ Aritapaaki okantzimoshiriwaitakimi iiroka, pikantzi: ‘¿Oita noyaari, oita niriri?’ ³⁰ Apatziro okantzimoshiriwaitari ikaatzi kaari kimisantatsini. Irooma iiroka, jiyotakotzimiro Ashitairi oitarika kowityiimoyitzimiri. ³¹ Iro kowapirotacha paminami-

natairi impinkathashiriwintaimi, piñaayitairo impayitaimiro okaatzi kowityiimotzimiri”.

Ikinkithatakotziro Jesús inkitijato ajyaagawontsi

(Mt. 6.19-21)

³² “Irokaiti kimitakariri nopira, iiro piithaawashitaiyani, tima iriitaki Pawa kowaintsiri impinkathariwintaimi. ³³ Pimpimantayitiro tzimimotzimiri, pimpashitantyaawo. Iro kamiithatatsi pantayitairo jiroka piñaantaiyaawori pisaikai kamiitha inkitiki. Kimitawaitaka powaagaantatyiiyaami inkitiki tsika tii opathaanitapai, tsika tii itzimapai koshintzi. ³⁴ Tima janta tsika powaagaantaka, ari poshiritapiintyaawo iijatzi”.

Ompirataari aamaakowintantachari

³⁵ “Powathakitanatyaawo piithaari. Poonthoyitiri pootaminto. ³⁶ Pinkimityaari ompirataari oyaawintariri jariitaiya iwinkathariti joimoshirinka, inkini jantawainiri thaankiini jompiratapayaariri. ³⁷ Kimoshiri inkantaiya apaani ompirataari itzimi iñaapairi iwinkathariti aamaakowinta ikantaka. Imapiro nonkanti, aritaki joo-saikairi jowapiintaita iriitaki oyiitainirini jowanawo. ³⁸ Kimoshiri inkantayitya, intzimi iñaitapairi aamaakowinta ikanta, onkantawitya tii jiyotzi tsikapaiti jariitya, niyankiiti tiirika okitiijyitzimataki. ³⁹ Pinkimiro jiroka. Aririkami jiyoti owaiyantzinkari impokatyi koshitirini, ari jaamaakowintatyaami, iiro ikoshitaagantaitzirimi. ⁴⁰ Iro piyotiri irokaiti, ontzimatyii paamaakowintayitya. Tima tii piyotzi tsikapaiti impiyantaiyaari Itomi Atziri”.

Kaaripirori ompirataari

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Ari ikantanaki Pedro: “Pinkathari. ¿Arima nokaatziri maawoni atziri pojyakaawintakina?” ⁴² Ikantzi Jesús: “Pinkimitakotyaari ompirataari kamiithashiriri kinkishiritachari kamiitha. Jookanakiri ipankoki ompiratariri, ikantanakiri: ‘Pamininari ikaatzi saikatsiri pankotsiki’. ⁴³ Kimoshiri inkantya jirika ompirataari, aririka impiyi iwinkathariti jiñaapairi imonkaatakiro ikantanakiriri. ⁴⁴ Aritaki ishinitaakiniri jaamaakowintyaanari okaatzi jashitari. ⁴⁵ Irooma inkantashiritakimi ompirataari: ‘Tiro ipiyita nowinkathariti’. Jantawaitakiri ikaatzi jompiraitari, ari ikimitaakiro tsinani jompiraitari. Jataki jowapirowaitya, ishinkiwaitya. ⁴⁶ Inimowaitziri jirika ompirataari, jomapokashitaiyaari jariitaiya ompiratariri. Imapirotiri jowasankitaapairi, jookapairi ikajyaakaitakiri kisoshiriri. ⁴⁷ Tima jirika ompirataari jiyowitakawo okaatzi inintakaawitariri iwinkathariti, tiimaita jaamawintaari impiyi. Irootaki impajapiroitantyaariri. ⁴⁸ Iriima itzimi kaari yotakotironi okaatzi inintakairiri, iiro ipajapiroitairi. Ikaatzi ishinitaitziri jantapiroyitiro mi ikowaitziri, ojyiki

jompiraityaari. Intzimirika jawintaitari ogyiki, inkowakoitiri ogyiki irirori”.

Ikinkithatakota Jesús

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ “Iro nopokantari nowasankitairi kaaripiroshiriri, okimiwaitakawo iriimi paampari namakimi kipatsiki. Owanaa nokowataikimi itaitaitya jowasankitaayiti, apirotaiyaami kaaripirori. ⁵⁰ Iro kantacha ontzimatyii nitanatyaawo nonkimaatsitanatya, irojatzi nimonkaatantatyaawori. ⁵¹ Piñaajaantaki iro nopokantari iñaamachiitairo atziri isaiki kamiitha. Aña nopokaki, namatziro antaminthatawakagaantsi. ⁵² Iroñaaka iñaitiro jantaminthatawakaitya isaika-pankotawakaiyani, apiti atziri jantaminthatiri pashini atziri kaatatsiri mawa. ⁵³ Mainari ari impithokashitayaari iwaapati, impiyatsityaari iijatzi iwaapati inkisaniintiri itomi. Ompithokashityaawo tsinani ishinto, ompiyatsityaawo iijatzi onaanati. Ompithokashityaawo tsinani ayiro, ompiyatsityaawo iijatzi iwatairo”.

¿Tiima piyotziro kantainchari?

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ipoña Jesús ikantziri atziri piyowintakariri: “Tima aririka piñiuro minkori ityaapiintzi ooryaatsiri, pikantapiintzi: ‘Omparyaaty inkani’. Mataka pikantakiri. ⁵⁵ Tima aririka pinkimiro tampiya ompoñiia katonka, pikantapiintzi: ‘Osaryaaty kamiitha jiroka kitiijyiri’. Mataka okaatzi pikantziri. ⁵⁶ ¡Thiyyinkar! Piyowitawo iiroka okanta piñaayitapiintziro inkiti, iijatzi kipatsi. ¿Itama kaari piyotakotantawo okaatzi kantachari iroñaaka?”

Paapatziyaiyaari kisaniintzimiri

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ “¿Itama kaari paminantawo iiroka kamiithatatsiri? ⁵⁸ Aririka intzimi kijiyimini, impoña jaanakimi pinkatharintsiki, pinthaawakoti iiroka aatsiki, pinkantiri: ‘Iro pikisawaita, thami aapatziyawakaiya’. Tima aririka jaritakaakimi pinkatharintsiki, inkantaitakiri aamaakowintaniri: ‘Paanakiri jirika’. Irojatzi jaantaitanakimiri jomontyaitzimi. ⁵⁹ Tima iirorika pipinatashitari okaatzi piriwitziri, iiro piñagairo jomishitowakaantaimi. Imapiro”.

Iirorika powajyaantairo pamiyitari, ari pimpiyaashitaiya

13 Ari ipokaiyakini kamantziriri Jesús, tima Pilato jowamaakaantaki Galilea-jatzi janta itaapiintaitziniri Pawa piratsi. ² Ikantanaki Jesús: “¿Piñaajaantziro iro jantantakawori jiroka tsika ikantaitakiri jowamaitakiri, janaakiziiri ikaaripiroshiritzi pashini Galilea-

jatzi? ³ Nokantzi naaka: Tii ari onkantya. Iirorika powajyaantziro pamiyitari iiroka, ari pinkimitakotaiyaari irirori. ⁴ Ari ikimitakari kaatatsiri 18 kamaintsiri awitsinaakiri pankotsi janta Siloé, ¿piñaajaantziro iro mapirotzirori ikaaripiroshiritzi janairi pashini Jerusalén-jatzi? ⁵ Nokantzi naaka: Tii ari onkantya. Tima iirorika powajyaantziro pamiyitari, ari pinkimitakotaiyaari”.

Jojyakaawintaitziro pankirintsi kaari kithokitsini

⁶ Ipoña Jesús jolyakaawintanakiro, ikantziri: “Otzimi atziri iwankiri jowaniki. Okanta apaani kitiijyiri jiyaataki jaminiro tzimakirika okithoki, tiimaita iñaapaaki. ⁷ Ikantakiri aamaakowintanariri: ‘Tzimaki mawa osarintsi nopokawita naminiro nowankiri onkithokiti, tiimaita noñi. Pinchikiro, aminaashiwaita okatziya jaka’. ⁸ Ari jakanakiri irirori, ikantziri: ‘Iro nowinkathariti, añaawairo jiroka osarintsi iirorika okithokitziri, nonkiyashitawairo oponkitziki notyaakitiro onkithokitantyaari. ⁹ Aririka onkithokitai, kamiitha inatzi. Irooma iirorika, aripaiti pintowakaantiro’”.

Jowawisaakotziro Jesús tsinani kitiijyiri jimakoryaantaitari

¹⁰ Ikanta jiyotaantzi Jesús kitiijyiri jimakoryaantaitari janta japatotapiintaita, ¹¹ ari osaiki tsinani tzimakoaintsiri 18 osarintsi opiyarishiritzi. Tsiyamitsitaki, tii okantzi onkatziyi kamiitha. ¹² Ikanta jiñaapaakiro Jesús, ikaimapaakiro, ikantziri: “Tsinani, shintsitaimi pimanstiyawita”. ¹³ Jotirotakiro kapichiini otsiyamitzitaki. Tampatzikatanai kamiitha. Ogyiki othaamintawintanakari Pawa. ¹⁴ Iro kantzimaitacha tii inimotziri jiwatatsiri japatotapiintaita, antawoiti ikisanaka, jiñaakiri joshinchaantaki Jesús kitiijyiri jimakoryaantaitari. Ikantanakiri atziriiti: “Tzimatsi 6 kitiijyiri jantawaitantaitari, ari pimpokiri inkini joshinchagaitimi. Tii oshinitaantsitzi kitiijyiri jimakoryaantaitari”. ¹⁵ Irojatzi jakantanakari Jesús, ikantziri: “¡Thiyyinkar! Kitiijyiriki jimakoryaantaitari pithataryaakotapiintziri pipira pashitakoyitziro pirakairi imiri. ¹⁶ Tima jiroka tsinani ajjininka inatzi, iro isawotari Abraham-ni tzimakotaki 18 osarintsi ikimaatsitakaakawo piyari. ¿Tiima okamithatzi oshinchiuro kitiijyiri jimakoryaantaitari?” ¹⁷ Ikantanaki Jesús, antawoiti ikaaniwintanaka ikaatzi kisaniintziriri. Iro kantzimaitacha kimoshiri ikantaiyanakani atziri ikaatzi ñaakirori jantakiri Jesús.

Jojyakaawintaitziro okithoki inchato oryaanikitatsiri

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Ipoña ikantanaki Jesús: “¿Itama ogyari ipinkatharintantai Pawa? ¿Itama nojyakaawintimrori? ¹⁹ Aña ogyatyaawo aririka impankiitiro okithoki oryaanikitat-

† Iri ipirayitari janta: buey ipoña asno.

siri pankirintsi. Tima tzimatsi atziri pankitakirori jowaniki, anaanakiro pashini pankirintsi, antawo oti-wayitanaki, ari iminkoshiyitari tsimiri otsimankat-
apishitaki". †

Jojanyaawintaitziro shiniyakairori tanta

(Mt. 13.33)

²⁰ Ipoña japiitakiro ikantzi Jesús: "¿Iitama nojyakaaw-intimirori ipinkathariwintantai Pawa? ²¹ Aña okimiatyaawo shiniyakaawori tanta. Tzimatsi apaani tsinani, aakiro kapichiini, otsipataakiro tantapatha, tikira osamanitzi, shiniyanaki maawoni".

Ikinkithatakoitziro oryaanityinkakiini ityaapiintaitzi

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Ithonka ikinayitaki Jesús nampitsiki jiyotaantayitzi. Irojatzii ikinantanakari Jerusalén-ki. ²³ Ari josampitaitakiri, ikantaitziri: "Pinkatharí, ¿kapichima awisakotaatsini?" Ipoña ikantzi Jesús: ²⁴ "Ontzimatyii piñaashintsitya pinkimitakaantyaawo pinyagaatyiiimi oryaanityinkakiiniki ityaapiintaitzi. Tima oiyiki kowawitachani intyaantaityaawo, iiromaita jimatziro. ²⁵ Aririka jashitanakiro ipanko ashitawori, irojatzirika pisaikaki jikokiroki, pinkantawitya: 'Pinkatharí, pashitaryiinawo'. Impoña jakanaki irirori, inkanti: 'Tii niyotzimi tsika pipoña iiroka'. ²⁶ Impoña pinkantawitanatya iiroka: '¿Tii ima piyotina akaatziranki owaiyani, akaatziranki arawaitaiyini? Piyotaantapiintakina nonampiki'. ²⁷ Inkanti irirori: 'Imapiro, tii niyotzimi tsika pipoña. Piyataawiti aakowintawori kaaripirori'. ²⁸ Ari piraawaityaari, patsikaikiwaitya, aririka piñaayitairi Abraham, Isaac, Jacob intsipatayiaari ikaatzi Kamantantaniriiti isaiki ipinkathariwintantai Pawa. Irooma iiroka jikokiroki pisaikai. ²⁹ Tima inkaati awisakoshiritaatsini impoñaayitaiya tsikarika iwiyaapaa kipatsi, isaikayitai jatyooyitairi Pawa tsika ipinkathariwintantai. ³⁰ Tima tzimatsi itayitawori iroñaaka, iri ñiironi jimpoiyyitai. Tzimayitatsi iijatzii impoiyyitatsiri iroñaaka, iri ñaayitaironi jityaawo".

Jiraaniintakotawo Jesús nampitsi Jerusalén

(Mt. 23.37-39)

³¹ Ari jariiyitapaaka Fariseo, ikantapaakiri Jesús: "Piyaatai, aatsikitaintsi Herodes ikowi intsitokimi". ³² Ikantzi Jesús: "Piyaati, pimpiyanaki, pinkantiri sagaritatsiri, noshinchaayitzi piyarishiritatsiri, noshinchaayitzi mantsiyari. Apa okaatapaaki mawa kitiiyyiri nonkaatakaantyaawori nantziri. ††³³ Iro kantzimaitacha,

† Iro ikantakoitzi jaka okithoki oryaanikitatsiri pankirintsi iitachari mostaza, iro jyookatsi inampiki pashini atziri. †† Ikan-takoitzi jaka "sagaritatsiri", iriitaki jojanyaawintaitzi Herodes. Jirika Herodes owanaa jiyotzi tsika inkinakairo jantayitziro kaaripirori, jiyakotari sagari jiyotzi jamatawiyaatantzi tii ikaamanitzi aririka intsitokawiiyaari.

iikiro niyaataty irojatzii mawatapaintsini kitiiyyiri, tima iro kamiithatatsi intsitokayitiri maawoni Kamantantaniriiti Jerusalén-ki. ³⁴ Jerusalén-jatzí! Oiyiki pitsitokaki Kamantantaniriiti. Pojyimiyayitaki ikaatzi jityaantawitakimiri. Tima nokowawitapiintaka nonkimityaarimi tsimiri josatitziri iryaani, ari nonkantirimi maawoni notomitaari. Iro kantacha tii pikowaiyini. ³⁵ Jaka tsika pisaikapiintawitaka iiro jiñaitai iitya nampitaiyaawoni. Tima iiro okantaitatya piñaapiintaina jaka, irojatzii paa-ta pinkantantaiyaari:

Tasonkawintaari jinatzii, tima Pinkatharintsi aitziri otyaantakiriri".

Joshinchagairi Jesús iiniyawaitatsiri

14 Okanta kitiiyyiri jimakoryaantaitari, ikinaki Jesús ipankoki ijiwari Fariseo joya. Oiyiki kimpoy-aakiriri oita jantiri. ² Ari isaikakiri janta apaani mantsiyari iiniyawaitatsiri. ³ Ipoña Jesús josampitakiri yotaantayitziro Ikantakaantaitani intsipataakiri Fariseo, ikantziri: "Kitiiyyiri jimakoryaantaitari inatzi iroñaaka, ¿tiima oshinitaantsiti oshinchaanti?" ⁴ Tii jakaiyini, irojatzii jimairitaiyakini. Jaakiri Jesús mantsiyari, joshinchagairi, jityaantairi. ⁵ Ipithokashitanakari jirikapaini, ikantziri: "Aririka jotitya pipira omooki kitiiyyiri jimakoryaantaitari, ¿tiima ari pinoshikairi thaankipiroini?" ⁶ Tima tikaatsi inkanti jakanakiri.

Oimoshirinkachari aawakagaantsiki

⁷ Ari isaiki Jesús ikimpoyiiri inkaati atyootirini ijiwari Fariseo, thaawako ikantaiyani ikowi josatikayitya intsipatantyaari jiwari joya. Ipoña Jesús jojanyaawintanakiniri, ikantanaki: ⁸ "Aririka inkaimayitimi poimoshirintya aawakagaantsiki, iiro pikowashita posatikasatikawaitya pinkowi pintsipatyaari jiwari, tima tzimatsi pashini pokatsini anaakotzimiri iñaapirota irirori. ⁹ Aririka jariitapaatya kaimakaantzimiri, inkantapaakimi: 'Iiro posatikasatikata iiroka, piyaati pisaiki jantyaatsikiini'. Antawoiti pinkaaniwintanatya. ¹⁰ Aña iro kamiithatatsi aririka piyaati iiro posatikasatikawaita, pisaikapaaki jantyaatsikiini. Om-poña impokaki kaimakimiri, inkantimi: 'Ajininka, pim-poki posatitya iiroka janta'. Aripaiti impinkathayitimi. ¹¹ Tsikarika itzimi kowashiwaitachani impinkathayitirimi, aritaki iñaakiro intsinampashiritakagaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashiriwaitatsiri, iriitaki ñiironi ipinkathayitairi".

¹² Ipoña ipithokashitanakari Jesús aanakiriri jowakaiyaari, ikantziri: "Aririka pinkaimi atziri powakaiyaari, iiro pikaimashitari pijininkapirotari iiroka, pirintzi, ipoña ikaatzi ajyaagantachari, tima ari onkantaki impiyataimi iiroka jatyootaimi. ¹³ Aririka poimoshirintya, iri pinkaimayiti ashironkainkari, kaari

‡ Iri ipirayitari janta: buey ipoña asno.

aminatsiri, pisaponthokiyitatsiri. ¹⁴ Ari piñiuro pinkimoshiritai, tima jirikapaini, iuro okantzi impiyatami paata joimoshirintya. Iro kantzimaitacha ari impinayitaimi pantakiri aririka jañaa-yitai kamiithashiriri”.

Jojyakaawintaitziro antawoiti jatyoowakaita

¹⁵ Ikanta ikimawaki ikaatzi isaiki jowaiyani, ikantanaki: “Kimoshiri inkantya inkaati owaachani impinkatharitanakirika Pawa”. ¹⁶ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi atziri, jiwitsikakaantzi antawoiti oimoshirinkaantsi, ari jowaiyaani. Ithonka ikaimakiri ikaataiyini. ¹⁷ Ikanta imonkaatapaaka jowantyaari jotyaantakiri jompiratani inkamantiri ikaatzi ikaimakaantakiri, tima irootaintsi jowaiyaani. ¹⁸ Tii ikowi impokaiyini ikaatzi ikaimakaantawitakiri. Jitanakawo apaani, ikantzi: ‘Iuro okantzi niyaati, niyaatayi naminiro owaantsi namanantakiri. Irootaki iuro okantanta niyaati’. ¹⁹ Ikantaki pashini: ‘Niyaatayi noñaantyaariri namanantakiri nopirapaini, irootaki iuro okantanta niyaati’. ²⁰ Ari ikantaki pashini iijatzzi: ‘Iuro okantzi niyaati, tima owakiraa naawakaaka’. ²¹ Ipoña ipiya ompirataari, ikamantapairi iwinkathariti. Antawoiti owatsimaanakiri, ikantanakiri jimpiratani: ‘Piyaati, paniitiro tsika iwiyaa nampitsi, pamakiri ashironkainkari, kaari aminatsiri, pisaponthoriti inkaati piñiuri janta’. ²² Ari imatakiro jompiratani. Ipoña ikantairi iwinkathariti: ‘Nimatikiro okaatzi pikan-takinari. Iro kantzimaitacha iiniro okaankitzi pankotsi’. ²³ Ipoña ikantziri jimpiratani: ‘Pinthonkiro paniitiro aat-si, piyaayiti tsikarika, pishintsiwintiri inkaati piñiuri janta, impokiita ijaikitiita nopankoki. ²⁴ Pinkimi nonkanti: Ojyiki nitawitakiri nokaimakaantziri, iromaita iñaajaitziro joya kapichiini niwitsikakaantakiri owana-wontsi’ ”.

Pomirintsitachari ankimitakotyaari Cristo

²⁵ Ojyiki ikaatzi oyaatakiri Jesús. Ipoña ipithokashitanakari, ikantziri: ²⁶ “Aña iro inimotzimiri pitakoyitari piwaapati, pinaanati, piina, pitomi, pirintzi, pitsiro, pitakota iijatzzi apaniroini iiroka. Iro kantacha iiorika pimapirotziro pitakotina naaka, tii pityaaryootzi pinkimisantaina. ²⁷ Ontzimatyii pintyaaryoowintiro nokinkithatakoyitakimiri, onkantawitayia im-paikakoitimi. Aririka powajyaantakiro, iuro nokimitakaantzimi iiroka niyotaani. ²⁸ Apaani kowatsiri jiwitsiki pankotsipinthakii, jitawatyaawo inkinkishiritya tzi-matsirika imatantyaawori jiwitsikiro. ²⁹ Ari onkantya inthonkatyaawori jitanatyaawo jiwitsikiro, tima aririka jookawintakiro ari ishirontawintatyaari inkaati ñiirini. ³⁰ Inkantaiyini: ‘Piñaamachiitiri jirika, tii jaawiyiro, jookashitakawo’. ³¹ Ari ikimitari iijatzzi, apaani pinkathari tzimatsiri 10 mil jowayiririti, jashiminthatyaawo jowayirityaari pashini pinkathari tzimatsiri 20 mil

† Iri kantakotachari jaka nopirapaini, kaatatsiri 5 buey.

jowayiririti. Ontzimatyii jitawatyaawo inkinkishiritawatya, aririka inkitsirinkakiri. ³² Iñaakirorika iuro ikit-sirinkiri, iiniro jiwiyaa intaina pashini pinkathari pokat-siri jowayirityaari, jotyaantaki kantirini: ‘¿Tzikama ankantyaaka iuro owayiritawakaanta?’ ³³ Ari okimitari iijatzzi ontzimatyii pitawatyaawo pinkinkishiritawatya iirokaiti, tima iiorika powajyaantziro pitakoyitawo okaatzi pashiyitari, iuro nokimitakaantaimi niyotaani”.

Kimitawori tziwi kaari katyotatsini

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ “Tima kamiitha okanta tziwi okatyotzi. Iro kantacha aririka intsipataitiro tsika oitya, iuro opantaawo inkatyokantaityaawo. ³⁵ Tikaatsi opantaiyaawoni tziwi, iuro okantaajaitzi iijatzzi isaiponkitzitanatyaawo pankirintsi, ontzimatyii jookaitiro. Kowirori inkimathatiro jiroka, jowakimpitayia inkimisanti”.

Ikinkithatakoitziro oijya piyawitachari

(Mt. 18.10-14)

15 Ojyiki kowakotziriri kiriiki ijyininka itsipatakari atziri kaaripiroshiriri, ikimisantzi jiyotaantzi Jesús. ² Ikanta Fariseo itsipatakari Yotzinkariiti, ikinkithatakotanakiri Jesús, ikantzi: “Paminiri jirika, itsipatakari atziri kaaripiroshiriri, itsipataro jowapiintaiyani”.

³ Ipoña Jesús jowajyaawintanakiniri, ikantanaki: ⁴ “Tzimatsi piratachari ikaatzi 100 joiyyati. Okanta apaani kitijyiri, ipiyaka joiyyati, jookanakiri pashini 99 oijya otzishimashiki, jataki jaminaminatairi piyainchari. ¿Tii ima pimatziro iiroka jiroka? ⁵ Ikanta iñaapairi joiyyati, kimoshiri ikanta jinatapairi. ⁶ Tima jariita ipankoki, japatotapairi ijyininka, ikantapairi: ‘Pimpoki pintsipatina oimoshirintya, tima noñagairi noijyati piyawitainchari’ ”. ⁷ Iikiro ikantatzi Jesús: “Ari onkimitagaiya inkitikiri, antawoiti inkimoshiriwintaitiri atziri owajyaantairori ikaaripiroshiriwita. Janaanakiri 99 kamiithashiritatsiri”.

Jojyakaawintaitziri kiriiki piyawitachari

⁸ Ipoña ikantzi: “Apaani tsinani tzimatsi 10 oiriikiti. Okanta apaani kitijyiri ipiyapithatakawo oiriikiti, owaampataki ootaminto, opishitakiro maawoni opanko aminaminatairi oiriikiti. ⁹ Okanta oñagairi, okaimakiri ojyininka, okantakiri: ‘Pimpoki, pintsipatina noimoshirintya, tima noñagairi noiriikiti piyawitainchari’ ”. ¹⁰ Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Ari inkimitagaiya imaninkariti Pawa antawoiti inkimoshiriyitai iñaakirika atziri jowajyaantairo ikaaripiroshiriwaitzi”.

†† Ikantakoitziro jaka “kiriiki”, iijatzzi jiiitatziri “dracma”, kiriiki jinatzi jashiyitari Grecia-jatzi. Iriitaki ipinatantairiri antawaitatsiri apaani kitijyiriki.

Ikinkithatakoitziri itomiitari apaawaitatsiri

¹¹ Ipoña ikantanaki iijatzi Jesús: “Apaani atziri tziat-siri apiti itomi. ¹² Ikanta iyaapitsi itomi, ikantakiri iwaapati: ‘Paapá, pimpinawo onkaati pookanairi nashitaiyaari pinkamakirika’. Ari ikantakiro, ipayitakiri itomi onkaati jashitakaiyaariri paata. ¹³ Tikira osaman-itzi, jataki iyaapitsi itomi intaina pashiniki nampitsi. Ari japaawaitakiri iiriikiti. ¹⁴ Ikanta ithonkatakiri japaatakiri maawoni, iñaitaki antawoiti tajyitsi janta nampitsiki. Ari ikowityaanakiri ikaatzi japaawaitakiri. ¹⁵ Ipoña jiyaatashitakiri nampitawori janta ikowi antawairintsi, jotyaaantaitakiri jaamaakowintyaari chancho. ¹⁶ Antawoiti itajyaaki, ikowaki jatyoootiri chancho, tima tikaatsi pirini joyaari. ¹⁷ Ipoña ikantashiritanaki mainari: ‘Owanaa inintaawaita jowapirowaita antawaitatsiri ipankoki nowaapati, ¿iitama nashironkaawaitantari naaka jaka notajyaaniintzi? ¹⁸ Ontzimatyii niyaatai ashitanariki, nonkantapairi: “Paapá, tziatsi kaaripirori nantzimotakimiri, iijatzi nokimitaakiri Inkijatz. ¹⁹ Tii okantzi pinkimitakaantaina pitomi, apa nokowi pinkimitakaantinari ikaatzi antawaitzimiri”.’ ²⁰ Ari ipoña ikatziyanaka, pokai ashitaririki. Ikanta ashitariri, aminawookitatsi irirori iñaawairi ipokai, ishiyashitawaari, jawithakitawairi, ithopootawairi. ²¹ Ikantapaaki itomi: ‘Paapá, tziatsi kaaripirori nantzimotakimiri, iijatzi nokimitaakiri Inkijatz. Tii okantzi pinkimitakaantaina pitomi’. ²² Iro kanzimaitacha ashitariri, ikantakiri jimpiratani: ‘Pamaki iroopirori kithaarintsi, pinkithaatawairi notomi. Powiniri jakoki poriyaaatatsiri, pintyaantakairi iijatzi zapato. ²³ Impoña paminaki iwonkiri vaca kamiitha iwathati, powamairi. Nokowi oimoshirintya. ²⁴ Tima jirika notomi kamawitaka, iro kanzimaitacha añagai iroñaaka. Pairani ipiyaka, iñaitairi iroñaaka’. Ari jitanakawo joimoshirinkaiyani. ²⁵ Ikanta jantariti iririntzi saikatsi jantawaitzi owaantsiki. Pokai pankotsiki, ikimapaatzi joimoshirinkaiyani. ²⁶ Josampitapaaki apaani jompiratani jiita ikimoshiritantaitari. ²⁷ Ari ikantanakiri: ‘Ariita pirintzi, irootaki jowamaakaantantakari piwaapati iwonkiri vaca, tima kamiitha jariita pirintzi tikaatsi awijyimotirini’. ²⁸ Ari ikisapaaka, tii ikowi intyaapai pankotsiki. Ipoña jiyaatashitakiri iwaapati, owanaa jowomirinchaakiri intsipatantyaariri joimoshirinka. ²⁹ Irojatz. ikantantanakariri iwaapati: ‘Piñaawitana naaka osamani nosaikimotzimi, tikaatsi nantzimotimiri. Tiitya pipaajaitana piratsi noimoshirintya. ³⁰ Iro kanzimaitacha ipokai iyi thonkitakimiriri piiriikiti ipiro mayimiro, iri powamainiri wathatatsiri poimoshirinkawairi’. ³¹ Ari jakanaki iwaapati, ikantziri: ‘Notomí, ari pashi powiro pisaikimotakina iiroka, maawoni okaatzi nashitari, iiroka ashitawo maawoni.

† *Ikantakoitz. jaka “piratsi”, iriitaki cabra.*

³² Irootaki ankimoshiritantyaari iroñaaka, tima jirika pirintzi, kamawitaka, iro kantacha añagai iroñaaka. Ipiyawitaka iñaitairi iijatzi’ ”.

Joyakaawintaitziri kaaripirori ompirataari

16 Ipoña Jesús ikantakiri iijatzi jiyotaani: “Tziatsi atziri ajyaagantachari. Itzimi irirori jompiratani-paini. Okanta apaani kitiijyiri tziatsi pokaintsiri, ikantaitakiri ajyaagantachari: ‘Jirika ijiwari jompiratani, japaatakimiro pajyaagawo’. ² Ikanta jirika ajyaagantaniiri ikaimakiri jompiratani, josampitakiri: ‘¿Iitama pantakiri? Nokimaki ikantaitana. Nokowi poñaayinawo okaatzi pantawaitakinari. Tima ari okaatapaaki pijiwatziri nompiratanipaini’. ³ Ari ikantashiritanaki jirika ompirataari: ‘¿Tziatsi nonkantyaaka iroñaaka? Jomishitowatyina ompiratanari. Tii okantzi nompank-waiti, aririka nonkamitanti impashitaitina, owanaa nonkaaniwintya’. ⁴ Ipoña ikantashiritzi: ‘Niyotaki iita nantiri jaapatziyantaitinari pankotsiki aririka jomishitowaitakina’. ⁵ Japatotakiri ikaatzi iriwiwiziriri iwinkathariti, ikantakiri itakawori: ‘¿Tzikama ikaatzi piri-iwitziri nowinkathariti?’ ⁶ Ikantzi irirori: ‘Niriwiwiziri ikaatzi 100 inchatonaa jowaitzi yinkantsi’. Ipoña ikantziri: ‘Jiroka piriwiri, thaanki posankinati, apa inkaatai 50 inchatonaa piriwiti’. ⁷ Ipoña josampitakiri pashini ikantziri: ‘¿Iiroka tsikama ikaatzi piriwiti?’ Ikantzi: ‘Niriwiti okaatzi 100 ipiyotakoitziro trigo’. Ipoña ikantziri iijatzi: ‘Jiroka piriwiri, posankinati, apa onkaatai 80 ipiyotakoitziro’. ⁸ Ikanta jirika pinkathari, joñaagantakiri jompiratani tima iñaakiri imapiro jiyotzi tsika inkinakairo kantainchari. Ari ikantayitari atziripaini iroñaaka, imatya jiyotzi tsika inkinakairo jaapatziyantyaariri ijininka, janairi tsika ikanta kimisantzinkariiti”. ⁹ Irojatz. ikantantanakari Jesús: “Ontzimatyii piyoti paapatziyantyaawo pajyaagantayitari iroñaaka onkantawitya tii opantapirotawo, iro onkantantaiyaari jaapatziyaintaimi paata iiroka janta inkitiki. ¹⁰ Itzimirika tyaryootaintsiri kapichiini, iriitaki tyaryoopirotaatsini. Itzimirika kaaripiroshiritatsiri kapichiini, iriitaki mapirotaironi inkaaripirotai. ¹¹ Tiirika pityaaryoowintziro ajyaagawontsi kaari opantapirotawo jaka, tikaatsi amiintimini iroopiroriki. ¹² Tiirika pityaaryoowintziro ashinintsi, tikaatsi pimini pashityaari iiroka. ¹³ Tikaatsi matironi jantawaitiniri apiti ompiratanani. Apaani inkowapiroti imonkaatiniri jompiratariri, iriima pashini, inkisaniintanakiri. Ari okimitsitari iijatzi: Tikaatsi matironi jantiniri Pawa ikowakaantziri irirori, aririka inkinkishiritakoitiro ajyaagawontsi inkimitakaantanakiro iroorikami ompiratyaaarini”. ¹⁴ Ari ikaatzi ikimaiyakini Fariseo, tima irijatz. ashiminthatawori ajyaagawontsi, ishironta-

minthatakari Jesús ikimiri ikantayitakiri. ¹⁵ Ipoña ikantanakiri: “Piyotzi potzikaawintaiyani iiroka iiro jiyotantzi atziri, iro kantzimaitacha jiyotzimiro Pawa okaatzi pikinkishiritari. Tima okaatzi iroopirotzimotziriri atziri, ipinkimatziro Pawa”.

Ikantakaantaitani ipoña ipinkathariwintantai Pawa

¹⁶ “Tima pairani ikinkithatakoitakiro Ikantakaantaitani ipoña josankinari Kamantantaniriiti. Ipoña ikinkithataki iijatzu Juan. Ikimatziiro iroñaaka atziriiti Kamiithari Naantsi tsika ikanta ipinkathariwintai Pawa. Antawoiti ikowi ifiuro okimitawo ishintsitaitzi aririka jowayiritaitya. ¹⁷ Tii opomirintsita apirotaiya paata kipatsi iijatzu inkiti, iro kantzimaitacha iiro apirotzimaitaa Ikantakaantaitani”.

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: “tii opantawo pookiro piina”

¹⁸ “Tzimirika ookironi iina, aririka jagai pashini tsinani, imayimpiriwintakiro itawitawori. Ari ikimitari iijatzu agaironi tsinani jookiri oimi, imayimpiritaki irirori”.

Ajyaagantachari ipoña Lázaro

¹⁹ “Tzimatsi atziri ajyaagantachari, owaniinka ikithaatapiinta. Jaakowintawo kitijiyiriki joimoshirinka owaniinka jowapirowaita. ²⁰ Tzimitacha iijatzu apaani ashironkaawaitachari jiita Lázaro, ithonka ipathaawaitaki jirika. Ari jomaryaapiinta jakakiroki ipankoki ajyaagantzinkari. ²¹ Iriitaki kowatsiri jaayitiro jowaryaayitzi jowanawo ajyaagantachari. Pokatsi otsitsi ithotziniri iwathaawo. ²² Ikanta paata kamaki ashironkainkari, jaanakiri imaninkariti Pawa, jataki isaiki Abraham. Ipoña kamitaka iijatzu ajyaagantachari, ikitaitakiri. ²³ Ikanta janta sarinkawiniki, oyyiki ikimaatsiwaitaka jirika ajyaagantawitachari. Jaminakotakiri intaina ifaatsiiri Abraham itsipatakari Lázaro. ²⁴ Ari ikaimanaki irirori, ikantzi: ‘Chariní, Abraham, pinishironkatina. Potyaantiri Lázaro jamaajaitakina kapichiini jifnaa nomiritawatyaari, tima itaaniintatyaana shintsini paampari’. ²⁵ Ikantanaki Abraham: ‘Nochariní, poshiritayaawo pajyaagawo pairani, iijatzu ikimita Lázaro joshiritawo jashironkaawaitakari. Iro kantzimaitachari kimoshiri ikanta irirori jaka, irooma iiroka ontzimatyii pinkimaatsiwaitaiya. ²⁶ Tikaatsi pinkini pimpoki, tzimatsi antawoiti impiita otzikakairi, iiro okantzi iijatzu niyaatashitimi iiroka’. ²⁷ Iikiro ikantawitaya irirori: ‘Pinkimi nokantzimi chariní, potyaanti jatatsini isaiki nowaapati. ²⁸ Tzimatsi janta ikaatzi 5 nirintzi, pinkamantiri iiro ipokanta irirori jaka, oyyiki jashironkaita’. ²⁹ Ari ikantzi Abraham: ‘Tzimatsi Ikantakaantakiri Moisés, tzimatsi iijatzu ikantayitakiri Kamantantaniri, iro inkimisantiri’. ³⁰ Ipoña ikantzi iijatzu: ‘Iirotyaami,

† Iro ikantakoitzi jaka “owaniinka”, kithaarintsu pitzirishimawotatsiri. Oyyiki owinawo jiroka. Apa ikithaayitawo ajyaagantachari.

Chariní, Abraham. Tzimatsirika apaani kamatsiri kamantairini añaatsiri atziri, ari jowajyaantairo kaariporiri jamiyitari’. ³¹ Iikiro ikantanakitzi Abraham: ‘Tima tii ikimisantziro ikantayiwitari Moisés iijatzu ikantayitakiri Kamantantaniri, iirotya ikimisantaajaitziri inkamantawityaari kaminkari’ ”.

Iiro pantakaantziro kaariporiri

17 Ipoña Jesús ikantanakiri jiyotaani: “Ari intzimapiintaty antakaantironi kaariporiri. Inkantamachitiri jirika. ² Tsikarika itzimi antakaakirini kaariporiri iintsi awintaanari, ari jowasankitaayitairi. Iro kamiithatatsimi inthayitini mapi ikintsiki, jowiinkaitakiri inkaariki, ari onkantya iiro ikaariprotakaantzimi. ³ Ontzimatyii paamaakowintya iiroka. Tima intzimirika antzimotimini kaariporiri, pinkaminari. Aririka jowajyaantanairo jantayiwitakari, pimpiyakotiro jantzimowitakimiri. ⁴ Ari okimitari iijatzu. Tzimatsirika atziri oyyiki jantzimotapiintakimiri, okimiwitatyaawo onkaati 7 japiipiintiro kitijiyiriki, ontzimatyii papiipiintiri pimpiyakotiri aririka impokashitapiintakimi inkowakotimi pimpiyakotairi”.

Pawintaapirotakaina

⁵ Ikanta Otyaantapiroriiti, ikantanakiri Jesús: “Nokowi poshiritakaapirotina”. ⁶ Ipoña ikantzi Awinkathariti: “Onkantawitaya iiro antawoitzi poshiritaina, onkimityaawo okithoki oryaanikitatsiri pankirintsi, aritaki pimatakiro antawoiti inchato katziyainchari, pinkantiro: ‘Pishirinki, piyaati pinkatziyi janta inkaariki’. Nonkanti, ari imataya”. ††

Jantayitairi jompiraitari

⁷ “Aririka intzimi pompiratani, piñaawairi jariitaiya joiwawaitzi powaniki, jaamaakowintari pipira zarima pinkantawairi: ‘Patyootapaina?’ ⁸ Aña iiro, apa pinkantawairi: ‘Ponkotsitapai owanawontsi. Powathakitya inkini poyiitina, irojatzu nowantatyaari, niraki nomiri iijatzu. Impoña pimpoiti iiroka powaiya’. ⁹ Zarima pimpaasoonkitakiri okaatzi jantakiri pompiratani? Aña iiro. ¹⁰ Ari pinkimityaari iijatzu iiroka, aririka pimmonkaatakiro okaatzi inintakaimiri Pawa, ompoña pinkanti: ‘Iiro asagaawintawaita jompirayitai, tima apa amonkaamachitiro okaatzi ikowakaitakairi antiro’ ”.

Joshinchaitziri 10 pathaawaitatsiri

¹¹ Ipoña jawisanaki Jesús jiyatiro Jerusalén-ki, ikinanakiro Samaria-ki ipoñaanakawo Galilea-ki. ¹² Ikanta jariitapaaka nampitsiki, ari itonkiyotawakari 10 shiram-

†† Iro ikantakoitzi jaka “okithoki iryaanikitatsiri pankirintsi”, iitachari “mostaza”, iro jyookatsiri inampiki pashini atziri. Iro ikantakoitzi jaka “antawoiti inchato”, iitachari “sicómoro”, irojatzu jyookatsiri pashiniki inampi atziri.

pari pathaawaitatsiri, intaina ikatziyaiyapaakani. ¹³ Ikaimaiyini, ikantzi: "Ƴotaanari Jesús, pinishi-ronkatana naaka!" ¹⁴ Ari jaminanakiri irirori, iñaatziiri ikatziyaiyani, ikantziri: "Piyaatashitiri Ompiratasorintsi-taari jaminawakimiro pipathaawo". Ikanta jiyaataiyanaakini, omapokashitaka opiyanaka iwathawo, shintsiyitanai. ¹⁵ Ikanta apaani jiñaakiro jishitakotanai ipathaawaitzi, thaaminta ipiyaa irirori, ikimoshiriwintanakiri antawoiti Pawa. ¹⁶ Jotzirowashitapaakari iitziki Jesús, ipaasoonkitapaakiri. Jirika piyaachari Samaria-jatzi jinatzzi. ¹⁷ Ipoña ikantzi Jesús: "¿Tiima 10 ikaatzi shintsiataatsiri, tsikama ikinakika pashini?" ¹⁸ Tikaatsi nojyininka piyaatsini inkimoshiriwintairi Pawa impaasoonkitiri, apa ipiya pashinijatzzi atziri". ¹⁹ Ari ikantanakiri Jesús pathaawaiwitatshari: "Pinkatziyi, piyaatai. Iro oshinchagaimiri poshiritanaa".

Itanatyawori impinkathariwintantaiti

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ipoña Fariseo josampitakiri Jesús, ikantziri: "Tsikapaiti itanatyawo impinkathariwintantaiti Pawa". Ari jakanaki irirori: "Omapokashitaiya impinkathariwintantaiti Pawa. ²¹ Iiro ikantaitzi: 'Jiroka jaka. Jironta janta'. Tima aritaki pinkatharishiriwintantaiti Pawa". ²² Ipoña ipithokashitanakari jiyotaani, ikantziri: "Ari pinkowawitaiya paata piñiirimi kapichiini jirika Itomi Atziri, iiro okantzimaita. ²³ Ari pinkimaki inkantaiti: 'Jirika jaka'. Pashini kantatsini: 'Jirinta janta'. Iiro piyaatashitziri, iiro poyaatziri iijatzzi. ²⁴ Aririka impiyi Itomi Atziri, inkimitapaayaawo oporiki ookathawontsi, ompoñaanatya tsika iwiyaa kipatsi irojatzzi othapitapaa. ²⁵ Aña itawatya iñi-itawakiro inkimaatsitaitya antawoiti, inkisaniintawaitaitiri jirikaiti atziriiti tziimayitatsiri iroñaaka. ²⁶ Tima onkimityawo tsika okanta pairani iiniro isaikawita Noé. Ari onkimitsitaiya iijatzzi aririka impokimatai Itomi Atziri. ²⁷ Inimotziri atziri jowawaiyita, jirawaitaiyini, jaawakaayita iijatzzi. Irojatzzi ityaantanakari Noé shintsi-paaki jiwitsikakiri. Okanta oonkanaka kipatsiki, apirotaka maawoni atziri ipiinkaki. ²⁸ Ari onkimityawo iiniro isaikawita pairani Lot. Inimotziri atziri jowaiyani, jirawaitaiyini, jiyomparitaiyani, ipankiwaitaiyini, jiwitsikaiyini ipanko iijatzzi. ²⁹ Iro kantzimaitacha imonkaata-paaka kitiiyiri ishitowantanakari Lot nampitsiki Sodoma, omapokashitaka iparyaapaaki antawoiti paampari, ari japirotakari maawoni atziri itaga. ³⁰ Aritaki onkimitagaiyaari iijatzzi aririka impiyi Itomi Atziri. ³¹ Tzimatsirika saikatsiri jikokiroki ipanko, ari impoñaanatya ishiyi, iiro ityaapanaatzi jaapanaati tsika oitya. Itzimirika saikatsini jowaniki, ishiyi tsika ikanta, iiro ipiyapanaata. ³² Pinkinkishiritakotiro okaatzi awijiyimotakirori iina pairani Lot. ³³ Ikaatzi itakowaitachari apaniroini jantayitziro inintashiyitari, ari impiyaashitaiya. Iriima inkaati kamawintinani jantanairo nokowakairiri naaka, aritaki jawisakoshiritai".

³⁴ Iikiro ikantatzzi Jesús: "Tzimatsi tsipatawakaachani imayi. Jagaitai apaani inkitiki, iriima pashini jookaitanairi. ³⁵ Tzimatsi apiti tsinani tsipatawakaachani otoonkawaitzi. Jagaitai apaani inkitiki, irooma pashini jookaitanairo. ³⁶ Isaiki apiti atziri jowaniki. Jaagaitai apaani inkitiki, iriima pashini jookaitanairi". ³⁷ Ipoña josampitanakiri ikantzi: "¿Tsikatya janta Pinkathari?" Ikantzi Jesús: "Tsikarika isaiki kaminkari, ari impiyowintyaari amimpori". †

Ikinkithatakoitziro kamatsiri oimi ipoña kaaripirori pinkathari

18 Ipoña joyyakaawintanakiro Jesús onkantya jamanaitantyaariri kitiiyiriki, iiro jowajyaantantaitawo. ² Ikantzi: "Tzimatsi apaani nampitsi, ari isaikiri kaaripirori pinkathari, tii ipinkathatziri irirori Pawa, iri owatsipiro tii ipinkathatziri atziri. ³ Ari osaikiri iijatzzi tsinani kamatsiri oimi. Opokashitakiri kaaripirori pinkathari, okantziri: 'Nokowi pinkaiminari kisaniintanari, piwitsikainawo awijiyimotanari'. ⁴ Tii ikowawita pinkathari. Ipoña ikantashiritanaki: 'Tii nopinkathatziri Pawa, iijatzzi nokimitairi atziri. ⁵ Iro kantacha jiroka kamatsiri oimi, ontzimatyii nantiniro kamiithari okowiri. Nosamawokari aririka oñaashirinkina ompiyapiyatashitina' ". ⁶ Ikantzi Jesús: "Piñaakiro ikantashiritakiri kaaripirori pinkathari. ⁷ Iri mapirotzirori Pawa irirori, iiro ijyinkaa jantainiri kamiithari jiyoshiitairi, aakowintanaawori jamanari kitiiyiriki". ⁸ Iikiro ikantatzzi Jesús: "Tiro ijyinkaita jantantaityaawori kamiithari. Iro kantacha aririka impiyapaaki Itomi Atziri, ¿iikiroma jiñaapaakityi awintaapiintyaarini kipatsiki?"

Joyyakaawintaitziri Fariseo ipoña kowakotziriri kiriiki ijyininka

⁹ Tzimayitatsi kinkishiritachari kamiithashiri jinatzzi. Ipoña imanintashiriwaitziri pashini atziri. Irootaki joyyakaawintantanakariri Jesús, ikantziri: ¹⁰ "Tzimatsi apiti atziri jiyaataki tasorintsi-pankoki jamaña. Fariseo jinatzzi, iriima pashini iri kowakotziriri kiriiki ijyininka. ¹¹ Ikanta ikatziyapaaka Fariseo jamana, ikantzi: 'Pawa, antawoiti nopaasoonkitzimi, tima tii nokimitari naaka pashini atziri, koshintzi jinatzzi, tzipinashiri ikanta, mayimpiri jinatzzi, ari ikimitakari jirika kowakotziriri kiriiki ijyininka. ¹² Apitijatzzi notzitapiintawo nowanawo awisayitzi kitiiyiri jimakoryaantaitari, nookapiintzi kiriiki ikaatzi ipinaitanari'. ¹³ Ipoña irirori kowakotziriri kiriiki ijyininka, ikatziyapaaka jantyaatsikiini, oiyotapaaka jamana. Tima okatsizimoshiryaanakiri, ikantzi: 'Pawa, pinishironkatana naaka, kaaripiroshiri ninatzzi' ". ^{††14} Ikantzi Jesús: "Iriitaki jaayitakiri kamiitha jirika,

† Ikimita añaapiintziri amimpori jiwotaiyani, ayotzi tziimatsi kamaintsiri. Ari okimitari iijatzzi aririka añaayitakiro okaatzi ikinkithatakoyitakiri jaka Jesús, ayotzi irootaintsi impiyimatai. †† Kantakotachari jaka "okatsizimoshiryaanakiri", iro kantakotajaan-

kamiithashiri ikanta jiyaatai ipankoki, tii ikimitari pashini. Tima tsikarika itzimi ñaapirowaitachari iroñaaka, ari intsinampashiritakaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashiriwaitatsiri iroñaaka, ari iñiuro iñaapirotakagaitairi”.

Itasonkawintziri Jesús iintsipaini

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Ipoña jamayiitapaakiniri Jesús iinchaaniki, ikowaitzi jotirotantawatyaaari kapichiini jako. Iro kantacha jiyotaani Jesús, ikisawakiri amayitziriri iintsipi. ¹⁶ Irojatziri ikantantanakari Jesús: “Pishinitiri iinchaaniki impokashitina. Iiro pithañana. Tima inkaati kimitaiyaarini irirori, iriitaki ñaagaironi ipinkathariwintantai Pawa. ¹⁷ Imapiro, iirorika ipinkathaitziri Pawa inkimikatoityaari ikanta iintsipaini, iirora iñaitairo ipinkatharita”.

Mainari ajyaagantachari

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ Ikanta apaani pinkathari josampitakiri Jesús, ikantziri: “Kamiithari Yotaanarí, ¿iitama nantiri noñaantaiyaawori kantaitachani kañaanimintotsi?” ¹⁹ Ipoña jakanaki Jesús, ikantzi: “¿Iitaka pikantantanari: ‘kamiithari pinatzi?’ Apaniirini ikantakaawo Pawa ikamithatzi, tikaatsi pashini. ²⁰ Piyotakotakiroma Ikan-takaantaitani, kantatsiri:

Iiro pitsitokantzi.

Iiro pimayimpirizti.

Iiro pikoshitzi.

Iiro pithiyakotanta.

Iiro pamatawitantzi.

Pimpinkathatiri ashitzimiri”.

²¹ Ari jakanaki mainari, ikantzi: “Yotaanarí, nothotyaakiro maawoni irojatziri nitanakawo pairani iiniro niryaaantapaaki”. ²² Ikanta ikimakiri, ikantzi Jesús: “Tzimatsi apaani kowityaapainchari kaari panti. Pimpimantiro okaatzi pashitari, pimpashiyityaari ashironkaachari. Tima ari piñagairo pinintagaiya inkiki. Pimpokanaki, poyaatina”. ²³ Ikanta ikimawaki, owashiri ikantanaka, tima ajyaagantzinkari jinatziri.

²⁴ Tima iñaakiri Jesús antawoiti jowashiritanaka, ikantanaki: “Imapiro opomirintsita jiyaatai ajyaagantzinkari impinkatharitari Pawa! ²⁵ Tima iiro okantzi intyi piratsi camello imooki kithapi, iro owatsipiro ompomirintsitya intyi ajyaagantzinkari ipinkatharitari Pawa”. ²⁶ Ikantayitanaki ikaatzi kimakiriri ikantaki Jesús: “¿Iitayaaakama awisakoshiritaatsini?” ²⁷ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi oitayita pomirintsitzimotyaaarini atziri, iriima Pawa tii opomirintsitzimotari”. ²⁸ Ari ikantanaki Pedro: “Jirika nokaataiyakini naaka, nookayi-

tachari jompojashipaniiyita jirika atziri. Tima irootaki jamiyitari Judámirinkaiti aririka onkatsitzimoshiritiri tsikarika oitya. Inashita amitari aakapaini aririka ampojashipaniitya, tima asagaawintawaitatya.

tanakiro tzimimoyitanari, noyaataiyakimini”. ²⁹ Ikan-tanaki Jesús: “Imapiro, tzimatsirika kowanairori impinkathariwintairi Pawa, irootaki jookawintantanakawori ipanko, ashitariri, iririntzi, iina, ipoña jowaiyaniiti, ³⁰ tima oiyiki impayitairiri Pawa jirika, ari anaanakiro okaatzi jookawintanakiri. Ari inkimitagairi iijatziri paata aririka iñiuro añaanimintotsi”.

Japiitairo Jesús ikinkithatakota jowamagaitiri

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Ipoña Jesús japatotairi kaatatsiri 12 jiyotaani, ikantziri: “Aatayi iroñaaka Jerusalén-ki. Ari imonkaatyaari onkaati awijyimotirini Itomi Atziri, tima irootaki josankinatakoitakiriri pairani Kamantantaniri. ³² Ari jaakaantaitiri, jayiri atziri kaari ajyininkata. Antawoiti ishirontaminthawaitaityaari, inkimaatsitakaityaari, jiiwapoowaitaitiri. ³³ Aririka onkaatiki impajawaitaitiri, ari jowamagaitiri. Iro awisawitayya mawa kitijiyiri, ari jañagai iijatziri”. ³⁴ Iro kantzimaitacha, tii ikimathatziro jirikapaini ikaatzi kimawitainchari, tima tii ikowaitzi inkimathatakaitiri.

Jaminakaitiri Jericó-jatzi

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ikanta Jesús ariitzimataka nampitsiki Jericó. Ari isaiki kaari aminatsiri aatsinampiki ikamitantzi impashiityaari. ³⁶ Ikimaki kaari aminatsini, josampitakiri awisayitatsiri atziri, ikantziri: “¿Iita pokatsiri?” ³⁷ Ikantaitanakiri: “Ipokatzi Jesús, jiiitatziri Nazaret-jatzi”. ³⁸ Irojatziri ikaimantanakari, ikantzi: “Jesús, icharinitari David-ni, pinishironkatana naaka!” ³⁹ Oiyiki ikisawitanakari jimairitanyaaari. Iikiro ikaimanakitzi shintsiiini, ikantzi: “Icharinitari David-ni, pinishironkatana naaka!” ⁴⁰ Ari ikatziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pamakinari jaka”. Ikanta jamaitapaakiniri, josampitawakiri. ⁴¹ Ikantziri: “¿Tzikama pikowi nonkantaimi?” Jakanaki kaari aminatsiri, ikantzi: “Nokowi nokiryagai, Pinkathari”. ⁴² Ikantzi Jesús: “Kantatsi pokiryagai, iro oshinchagaimi pawintaana”. ⁴³ Omapokashitanaka jaminanai, joyaatanakiri Jesús, kimoshiri ikantawintanakari Pawa. Ikanta atziriiti jiñaakiro okaatzi jantakiri Jesús, jimatanakiro iriroriiti ithaamintawintanakari Pawa.

Jesús ipoña Zaqueo

19 Ikanta jariitapaaka Jesús Jericó, janiitapaakiro nampitsi. ² Ikanta apaani shirampari ijiwari kowakotziriri kiriiki iyyininka jiita Zaqueo. Ajyaagantzinkari jinatziri. ³ Ikowapirotaki irirori jiiñiri Jesús. Iro kantacha tii okantzi tima oiyiki atziri otzikakiriri, ikaaporityakitziini iijatziri. ⁴ Ipoña jiiwatanaki Zaqueo, atiitapaaki inchatoki inkini iñiuro Jesús, tima ari inkina-pakiri. ⁵ Ikanta jariitapaaka jatiitaki, jaminapaaki jino-

ki, jiñaapaakiri, ikantziri: “Zaqueo, payiitanaki thaankiini, tima ari noshiritawo nomayimotimi pipankoki”.
⁶ Thaankipiroini jayiitanaki Zaqueo. Kimoshiri jaanakiri ipankoki. ⁷ Ikanta jiñaitakiri, ñaawaitanaki atziriri ikantzi: “¿Iitama ityaapankotantariri Jesús kaaripiroshiritatsiri?” ⁸ Ari ikantaki Zaqueo: “Pinkathari, kantatsi nompiri ashironkainkari kajyitani najyaagawo. Tzimatsirika iita namatawitakiri nokoshitziri, ari noipiyainiri onkaati 4 nayitakiriri”. ⁹ Ikantanaki Jesús: “Troñaaka piñiuro pawisakoshiritai. Tima pimatanauro pikimitakotanaari Abraham-mirinkaitipirori. ¹⁰ Tima iro ipokantakari Itomi Atziri jaminaminayitairi ikaatzii piyaashiwitainchari jowawisaakoshiriyitairi”.

Jojoyakaawintaitziri 10 kiriiki

¹¹ Irojatzii ikimisantaiyakini atziriri ikinkithatakotakiri Jesús. Ipoña jojoyakaawintanakiniri, tima iñaajaantaki atziriri koñaawoini impinkathariwintantai Pawa, tima jiñaakiro irootaintsi jariitzimataiyaani Jerusalén-ki.
¹² Ikantanaki: “Tzimatsi apaani jiwari jiyaataki pashiniki nampitsi, impinkatharitakaitiri, impoña impiyi. ¹³ Japatotanakiri 10 jompiratani, ipanakiri 10 kiriiki, ikantayitanakiri: ‘Pantawaitakairi kiriiki nopanakimiri, irojatzii nompoyantapaatyaa’i. ¹⁴ Iro kantacha tzimatsi kaari kowirini impinkathariwintanti. Jotyaantaitaki kantatsini: ‘Tii nokowaiyini impinkathariti’. ¹⁵ Ikanta ipiya, aritaki ipinkatharitakaitakiri. Japatotapairi jompiratani ipayitanakiri kiriiki, ikowi iñiuro tsika ikanta jantawait-akaakiri iiriikiti. ¹⁶ Jitapaakawo ipokaki apaani, ikantapaaki: ‘Pinkathari, nojyiñaakiri piiriikiti, nagai pashini ikaatzii 10’. ¹⁷ Ikantanaki irirori: ‘Kamiithataki nompiratani, kapichi pityaaryootaki, aritaki piñaakiro pijiwawintiro onkaati 10 nampitsi’. ¹⁸ Ari ipokapaaki pashini jompiratani, ikantapaaki: ‘Pinkathari, nojyiñaakiri piiriikiti, nagai pashini ikaatzii 5’. ¹⁹ Iijatzii ikantanakiri irirori: ‘Ari pinkimityaari iiroka, ari piñaaki pijiwawinti onkaati 5 nampitsi’. ²⁰ Ipokapaaki pashini, ikantapaaki: ‘Pinkathari, jirika piiriikiti kamiitha noponatakimiri. ²¹ Tima antawoiti nothaawantakimi imapirotatziimi pimashirinkatzi, tii piñaakonita pojyiñaantariri piiriikiti’. ²² Ikantanaki irirori: ‘Kaaripirori nompiratani pinatzi. Iiroka apishityaawoni okaatzii pikantakinari. Piyowitaka owanaa nomashirinkatzi, tii noñaakonita nojyiñaantariri noiriikiti. ²³ Piñaawita iiro pimatziro iiroka, paminimi iitya antawaitakairinimi noiriikiti, ari iyyikiniintakimi iroñaaka, iri pimpawainarimi nopiyaa’. ²⁴ Ari ikantziri atziri piyotainchari: ‘Payiri kiriiki, pimpiri ojyiñaakiriri ikaatzii 10’. ²⁵ Ikantaiyanakini atziri: ‘Pinkathari, ¿iitama impantaityaariri, tima tzimaki irirori 10 kiriiki pipakiriri inkaanki?’ ²⁶ Iikiro ikantatzi ashitariri iiriikiti: ‘Iitarika

† Kantakotachari jaka incho, irootaki jiiitatziri pashiniki nampitsi sicómoro. † Ikantakoitziri jaka kiriiki, iri jiiitatziri pairani “mina”. Iñaantaityaari irayiyitiri mina, ontzimatyii jantawintaitiri inkaati mawa kashiri.

ontzimimotakiri, ari ontzimimotakiri ojyiki. Iriima kaari ontzimimotzi, iikiro jiyaatatyii iñiuro iiro ontzimimopiroyitairi”. ²⁷ Ikantaki iijatzii: ‘Pamakiri ikaatzii kisaniintanari kaari kowatsini nompinkathariwintiri, nokowi noñiuro powamairi’ ”.

Ariitaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ithonkanakiro ikantakiri Jesús, iiwatanaki jiyaatiro Jerusalén-ki. ²⁹ Ikanta jariitzimataka nampitsiki Betfage otsipatakawo Betania omontinampitakawo otzishi Olivo. Ari jotyaantakiri Jesús apiti jiyotaani. ³⁰ Ikantakiri: “Piyaati nampitsiki amontitakari. Ari piñiuro iwonkiri burro inthatakotya, tikira ityaakaitariita. Pintharyaakotiri, pamakinari jaka. ³¹ Aririka josampitawakimi: ‘¿Pinkantirika pithataryaakotantariri burro?’ Pinkantanakiri iiroka: ‘Ikowatziiri Pinkathari’ ”.
³² Jataiyanakini jotyaantaitakiri, jiñaakiro okaatzii ikantaitakiriri. ³³ Ithataryaakotapaakiri burro. Josampitakiri ashitariri, ikantziri: “¿Pinkantirika pithataryaakotantariri?” ³⁴ Ikantanaki irirori: ‘Ikowatziiri Pinkathari’. ³⁵ Irojatzii jamantanariri. Jowankitaitakiniri manthakintsi imitzikaaki, ityaakotanakari Jesús jirika burro. ³⁶ Ikanta janiitakaanakiri Jesús burro, joomaankashiitanakiri manthakintsi aatsiki tsika inkinanaki. ³⁷ Ikanta jiyotaapiintakiri Jesús, oirinkimataka otzishiki Olivo, ikaimaiyini ithaamintawintanakari Pawa, tima iñaayitapiintakiro itasonkawintantaki Jesús. ³⁸ Ikantaiyini: [Aatsikitataiki awinkathariti! Tasonkawintaari jinatzi, tima Pinkathari jiiitatziri otyaantakiriri. [Saikakaayitairi kamiitha nampitawori inkitiki! [Iro kamiithatataitatsi ontzimimotziri jowaniinkawo Pawa nampitawori ojinokitajaantzi inkiti!
³⁹ Ikanta Fariseo saikayitaintsiri iijatzii janta, ikantakiri Jesús: “Yotaantanirí, pinkijyiri piyotaani”. ⁴⁰ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Aririka nomairyaakiri ikaatzii kaimayitaintsiri, kimitaka ari onkaimanakimi mapi iroori”.
⁴¹ Ipoña jariitzimatapaaka Jesús Jerusalén-ki, jiraakotapaakawo jiñaapaakiro. ⁴² Ikantzi: “[Dwa onkamiithatimi pinkimathataajaitawakiromi iroñaaka, iroora kiti-ijyiri piñaantaityaawori pisaiki kamiitha! Iro kantzi-maitacha iiro okantzi tima tzimatsi ikantakagaitakimi kimiwaitaka pisoryaakitayiyimi. ⁴³ Tima irootaintsi impoki kisaniintzimiri, jiwitsikashitapaakimi japirotantimiri. Inthonka jotzikapaakimi iwiyaara potanto, iiro piñiuro tsika pinkini pishiyi. ⁴⁴ Ari impookakoitakimi, jashiryaitimi maawoni. Iiro jiñaitairo mapipaini okaatzii piwiryaayitachari iroñaaka, okantakaantziro tii piyotawakiri pokashitakimiri”.

Jomishitowiri Jesús pimantayitatsiri tasorintsipankoki
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Ipoña ityaapaaki Jesús tasorintsipankoki, jomishitowapaakiri pimantayitatsiri iijatzi ikaatzi amanantayitatsiri. ⁴⁶ Ikantayitzi: "Pairani josankinaitakiro kantatsiri: 'Nopanko inatzi jiroka, ari jamanapiintaitinari'. Iro kantzimaitachari iiroka pamatawitantapiintaki janta pipimantayitzi, pikimitakaantakiro koshintzipanko". ⁴⁷ Ari ikantapiintatya Jesús jiyotaantzi kitiijyiriki tasorintsipankoki. Iro kantacha ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti ipoña Antaripiroriiti, jaminaminanakiro tsika inkinakairi intsitokakaantiri. ⁴⁸ Tii okantzimaita iñiuro tsika inkinakairo, tima owakimpita ikantayakani atziriiti ikimisanziri Jesús.

Ishintsinka Jesús
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 Ikanta Jesús jiyotaayitakiri atziri tasorintsipankoki, ikinkithatakairi Kamiithari Ñaantsi. Irojatzipiokantapaakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, itsipatakari Yotzinkariiti, ipokaki Antaripiroriiti iijatzipi. ² Josampitapaakiri Jesús, ikantziri: "Pinkantina, ¿iitama otyaantakimiri poñaagantiro pishintsinka?" ³ Ipoña jakanaki Jesús, ikantziri: "Tzimatsi iijatzi nosampitimiri naaka, ontzimatyii pakina. ⁴ Tima jowiinkaantantaki Juan-ni, ¿iitama otyaantakiriri? ¿Pawama? ¿Iriima otyaantakiri atziri?" ⁵ Ari ikantawakaiyanakani irirori: "Aririka ankantakiri Pawa otyaantakiriri, ari inkantanakai: '¿Iitama kaari pikimisantantari?' ⁶ Irooma ankantiri: 'Atzirimachiini otyaantakiri', ari impichaitakai. Tima maawoni atziriiti ikantayini Kamantantanari jinatzi Juan-ni". ⁷ Irojatzipi ikantantayakani: "Tii niyotzi iita otyaantakiriri". ⁸ Ari ikantsitanakari Jesús irirori: "Iijatzipi naaka, iiro nokamantzimiro iita otyaantakinari".

Kaaripiroshiriri antawairintzi
(Mt. 21.33-34; Mr. 12.1-11)

⁹ Ipoña Jesús joyyakaawintanakiniri atziriiti, ikantzi: "Tzimatsi apaani pankitzirori chochokimashi. Ipoña jaminaki iitya aminironi iwankirimashi, jataki irirori intaina, osamani isaikaki. ¹⁰ Ipoñaashitaka jotyaaantai jompiratani jagaatimi okithoki iwankiri. Ikanta jiñaawakiri antawairintzi, ipajawaitawakiri, joipiyairi tikaatsi jaanai. ¹¹ Jotyaaantaki pashini. Ari ikimitaakiri, ikisawaitawakiri, itsitokawaitakiri, joipiyairi iijatzipi tikaatsi jaanai. ¹² Ipoña jotyaaantaki mawatanaintsiri jompiratani. Ari ikimitaitakiri iijatzipi, jantawaitawakiri, joipiyakiri. ¹³ Ikantzi ashitawori iwankirimashi: '¿Tsikatya nonkantyaaka? Iriirika notyaantaki nitakotani notomi naaka, ari impinkathatakiri'. ¹⁴ Ikanta antawairintzi jiñaawakiri itomi ipokaki,

ikantawakaiyani: 'Jirika ipokaki ashitaiyaawoni paata pankirintsimashi. Thami owamairi, ayiroota aaka'. ¹⁵ Jaawakiri, jaanakiri othapiki pankirintsimashi, itsitokakiri. ¿Iitama jantiri ashitawori pankirintsimashi? ¹⁶ Tima ipokanaki irirori, intsitokakiri maawoni amaakowintawori jowani, jaminai pashini atziri". Ikanta jirikaiti ikaatzi kimakirori ikantakiri Jesús, ikantaiyanakini: "Dnkamintha iiro imata!" ¹⁷ Ipoña Jesús ikimpoyaanakiri atziriiti, ikantanakiri: "¿Iitama okantziri osankinatainchari?

Imanintawitakawo mapi witsikirori pankotsi, Iro kantzimaitacha jowatzikaitairo mapi pankotsinampiki, ikimitakagaitaawo iroorikami tzinkamitsi". ¹⁸ Jiroka okantakota mapi: Intzimirika paryaatsini osaiki iroori, ari jiñaakiro intankawaiti. Iriima inkaati awitsinagairi, ari jiñaakiro ompichiiri.

Ikinkithatakota kiriiki impayitiriri pinkathari
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ari ikowawitaka ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti jaakaantirimi Jesús, tima jiyotaki iriitaki ikinkithatakotzi. Tiimaita okantzi, owanaa ithaawantakari atziri piyotainchari. ²⁰ Ipoña jotyaaantaitaki amawinawairintzi, inkimitapaatyaari atziri kamiithashiriri, ikowaiyawitani inkompitakaiyaarimi Jesús, inthawitakotzimaityaari pinkathariki. ²¹ Ikanta jaritaiyakani, ikantapaakiri Jesús: "Yotaantanirí, okaatzi piñaanitari iiroka iroopirori inatzi, kaari inintakaan-tashitari atziri. Piyotaantziro iiroka tyaaryoopiroini jinintakaan-ziri Pawa. ²² ¿Okamiithatzima ampiri kiriiki ikowakotantzi Pinkathari César?" ²³ Iro kantzimaitacha Jesús jiyotawaki ikowatzi jamatawitiri osampitakiriri, ikantanakiri irirori: "¿Iitama piñaantashwaitantanari? ²⁴ Incha poñaayinari kiriiki. ¿Iitama ashitawori ipoo oyyakaawintainchari? ¿Iitama ashitawori iwairo iijatzipi?" Ikantayini: "Jashi César". ²⁵ Iikiro ikantatzi Jesús: "Tima iri César ashitari, pantantyaanari ikowakaimiri. Irooma jashitari Pawa, pantantyaanari ikowakaayitzimiri irirori". ²⁶ Tii ikitsirinkiri inkompitakaiyaari, iyokitzi ikanta ikimakiri, tikaatsi inkantanaki.

Josampitakowintaitziro aririka jañagai kamayitatsiri
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Ipoña ipokaiyakini Saduceo jiñiiri Jesús. Iriitaki Saduceo kantayitatsiri iiro jañagai kamayitaintsiri. Josampitapaakiri Jesús, ²⁸ ikantapaakiri: "Yotaantanirí, josankinataki pairani Moisés-ni, kantatsiri: 'Aririka inkami shirampari, jookawintanairo iina. Iirorika jowaiyantakairo, okamiithatzi jagairo iririntzi inantaiyaawo irirori. Aririka owaiyantai tsinani, kimiwaitaka iriirikami ashityaarini oimi kamaintsiri'. ²⁹ Thami oyyakaawintawakiro: Tzimatsi 7 shirampari, iririntzi jinayitatzipi.

Itawori itzimi jaawitaka iina, tikira osamanitzi, kamaki, tii jowaiyantakairo iina. ³⁰ Ipoña jaawitaawo pashini iririntzi apititsiri itzimi. Ari ikimitsitakari irirori, kama-ki, tii jowaiyantakairo. ³¹ Ipoñaawitapaaka mawatanaintsiri itzimi, iijatzi ikimitakari irirori. Ari ikantakari maawoni ikaataiyakini 7 iririntzi. Tikaatsi apaani owaiyantakaironi tsinani. ³² Okanta osamanitaki kamai iijatzi iroori. ³³ Aririkami jañaayitaimi paata ikamayitaki, ¿iitama oimipirotari tsinani? Tima ari ikaatzi 7 iinantawitakawo”.

³⁴ Ari jakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Apa jaayitzi iina atzirriiti añaayitzi iroñaaka jaka, jaakaawakaayitawo iina iijatzi. ³⁵ Iriima inkaati kitsirinkaironi jañaayitai paata ikamawitaka, iiro jaayitai iina, iiro jaakaawakaayitaa iina iijatzi. ³⁶ Tima iiro jiñaapairo inkaamanitapai janta, inkimitapaiyaari maninkariiti, tima itomi Pawa jinyaitaatzi jañaayitai. ³⁷ Irooma ikantakota jañaayitai kamayitaintsiri, ¿tiima piñaanatziro josankinari Moisés-ni tsika ikanta Pawa jiñaanatantakariri oota kitochiimaishi? Ikantakiri:

Moisés, Naaka Pawa, ipinkathatzi Abraham, Isaac, iijatzi Jacob.

³⁸ Ari ayotziri, añaayitatsi irirori, tima tii jimatziro kaminkari impinkathatzi Pawa, apa ipinkathatzi añaayitatsini. ¿Ñaakiro? Tima ikaatzi kamayiwitachari, irojatzzi jañiimotziri Pawa”. ³⁹ Ari ikantanaki Yotzinkari: “Yotaantanirí, ari pimatajaantakiro”. ⁴⁰ Tikaatsi kowanaatsini josampitanairi.

¿Iita charinitariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Ipoña josampitantaki Jesús, ikantzi: “¿Iitama ikantantaitari, ‘jirika Cristo-tatsini icharini jinatyi David-ni?’ ⁴² Aña iri David-ni osankinatakiro kantatsiri: Jiñaawaitaki Pinkathari, ikantawairi Nowinkathariti, ikantziri:

Pisaikapai nakopiroriki, ampinkathariwintanti,

⁴³ Irojatzzi paata nowasankitaantaiyaariri ikaatzi kisani intayitakimiri,

Ari paatzikairi pinkimitakaantairi pimakoryaakiiminto.

⁴⁴ Ñaakiro, ikantsitaita David-ni irirori: ‘Nowinkathariti jinatzi Cristo’. ¿Tsikama inkini incharintyaari?’

Ikinkithatakoitzi Yotzinkariiti

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ maawoni atzirriiti ikimayakirini Jesús ikantakiri jiyotaani: ⁴⁶ “Paamaiyaari Yotzinkariiti. Owanaa jinintziro jowaniinkapirowaitya, inkantakaapirowaityaawo iithaarithananaa. Ikowi pinkatha jiwithatapiintaiyaari aririka jiñaitiri. Aririka jiyaati pankotsiki japatotapiintaita, ikowapiintziro josatitya niyankiniki. Ari ikimitari aririka jowaiyaani ijiyininka, ikowapiintzi

josatitya. ⁴⁷ Jathaagayitawo iijatzi kamatsiri oimi jaapithayitziro opanko. Iro josamaninkantawori jamanayitapiinta iiro jiyotantaitari. Iro kantzimaitacha ojiykira jowasankitaayitairi”.

Ashironkainkawo tsinani

(Mr. 12.41-44)

21 Ari jaminaminthatziri Jesús ajaagantzinkari jotiyitziiri iiriikiti jotiyitapiintzi. ² Opoña opoka-paaki tsinani kamatsiri oimi ashironkainkawo inatzi, otitapaaki iroori apipintyaikiini kiriiki. ³ Ikantzi Jesús: “Imapiro anaantaki jiroka tsinani, anaakiri ikaatzi otiwitainchari. ⁴ Tima ikaatzi otiwitainchari oiyiki ikajyaakaawitariri Pawa, jotitashitakari tzmagaantatsiri iiriikiti. Irooma jiroka kamatsiri oimi, apintziyaakiri otitakiri oiriikiti amanantantyaarimi owanawo”.

Ikinkithatakotziro Jesús ompooki tasorintsipanko

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Zimatsi kantayitaintsiri: “Kamiitha inatzi mapi jiwit-sikantaitawori tasorintsipanko, owaniinka okanta”. Ipoña ikantanaki Jesús: ⁶ “Okaatzi piñiiri witsikayitainchari, irootaintsi japiroitiro impookaitiro, iiro iñagaitairo piwiryawaitainchari mapi”.

Jiñaitiri aririka onthonkimataiya

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Ipoña josampitaitanakiri, ikantaitzi: “Yotaanarí, ¿tsikapaitima omatya pikantakiri? Aririka imonkaatzimatatya, ¿tsika onkantyaaka jiyotantaityaari?” ⁸ Ari jakanaki Jesús ikantzi: “Paamaakowintya jamatawiitzi-imikari. Tima oiyiki kowatsini jamatawitimi paata, impairyapaakiro nowairo, inkanti: ‘Irootaintsi imonkaatzimatya, Naakataki Cristo’. Iiro poyaatzi. ⁹ Ari pinkimakotakiro owayiritaantsi, maaman-itawakaantsi, paamaiya omapokimikari, tima ontzi-matyii imonkaayitya jiroka, iro kantacha iikiro iyaatyi. ¹⁰ Jantaminthatawakaitya maawoni nampitsiki inkaati jotyaantayitiri pinkathariyitatsiri. ¹¹ Jiñaitiro oiyiki ontzi-iñaayitya kipatsi, intajyaaniintayiti, imantsiyayiti. Jiñaiti iijatzi oiyiki inthaawantaityaari, jiñaiti inkitiki kaari jiñaitapiintzi. ¹² Iro itanatyawoni jaakaantawaitanakimi atziri, jimaamaniwaitanakimi. Ompoña impajatakaantawaitimi japatotapiintaita, jomontyaakaantawaitimi. Jaayitanakimi isaikayitzi pinkatharintsipirori okantakaantziro pipairyana pikimisantaana. ¹³ Iro imayitantaari jiroka onkantya pinkinkithatakotantyaanari janta. ¹⁴ Ontzimatyii pawintaina naaka, iiro pipomirintsiwaitashitawo oitya pinkantapaakiriri. ¹⁵ Tima naaka yotakaimironi, ari onkantya iiro piñaantawo impiyatimi onkaati pinkantiriri. ¹⁶ Ari piñaaki jaakaantimi piwaapati, jaakaantimi pirintzi, jaakaantimi pijyininkathori iijatzi. Tzimayitatsi

jowamaakaantaiti. ¹⁷ Ojyiki piñiuro inkisaniintaitimi okantakaantziro pipairyagaana pikimisantaana. ¹⁸ Iro kantzimaitacha iiro opiyagaanta piishi. ¹⁹ Aririka pamawitiro, iro piñaantaiyaawori pawisakoshiriyitai.

²⁰ Aririka piñaaki jotzikapaakiro owayiriiti Jerusalén, ari piyoti monkaatapaaka japiroitantyaawori. ²¹ Inkaati nampitaiyaawoni paata Judea-ki, ontzimatyii ishiyayitai otzishiki. Inkaati saikatsini nampitsiki, ari impoñiia ishiyanaki. Inkaati saikatsini jowaniki, iiro ipiyapanaata ipankoki. ²² Tima ipiyakowintaitatyaari jirikaiti, ari imonkaayityaari okaatzi josankinayiitakiri pairani. ²³ Inkantamachiitiro paata onkaati motyaayitatsini, iijatzii onkaati tziimayitatsini iintsiti iinuro ithoyitzi! Tima antawo onkantya jashironkaitya aririka jowasankitaayitairi. ²⁴ Japroyiitairimi Jerusalén-jatzi. Jompiratani jowayitairi atziri poñaayitachari pashiniki nampitsi. Iri oipatsitakirori nampitsi Jerusalén kaari ajyininkata, irojatzii imonkaatantaiyaari okaatzi ikowakaakiriri Pawa jirikaiti”.

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ “Ari jiñaitaki paata kaari jiñaitapiintzi inkitiki, im-pashiniyitai ooryaatsiri, kashiri, iijatzii impokiro. Ari onkimityaari kipatsiki, antawoiti jashironkaayitaiya atziriiti, iiro jiyotai oitya jantayitairi onkantakaantiro oyamininka otamaryaani inkaari. ²⁶ Ari owa-maimatakiri ithaawanka atziriiti inkinkishiritakotiro onkaati awisatsini jaka kipatsiki. Ari jimatsitayyaawo iijatzii inkitiwiri otzimimoyitzi ishintsinka, ojyiki inkantakantanatya. ²⁷ Aripaiti impokai Itomi Atziri, inkinapai minkoriki, jiñaitawairo ishintsinka, iijatzii jowaniinkawo. ²⁸ Aririka piñaayitakiro itanatyaawoni kantayitachani, tzinaapanka pinkantya pamini jinoki tima irootaintsi jowawisaakoyiitaimi”.

²⁹ Ipoña jojyakaawintanakiniri, ikantzi: “Pinkinkishiritakotiro tsika okanta piñaayitapiintziro inchatopaini. ³⁰ Aririka piñaakiro iirishiyitzi, piyotzi irootaintsi osarintsitai. ³¹ Iro piyotiri iirokaiti, aririka piñaayitakiro nokamantayitakimiri, irootaintsira impinkathariwintantai Pawa. ³² Imapiro nokantzi, iiro ikamita jirika ajyininkapaini, irojatzii jiñaantatyaawori nokamantayitakimiri. ³³ Iiro okantaitatyaani piñiuro inkiti iijatzii kipatsi, irooma okaatzi noñaaniyitakari imapiroitaatyaani iroori.

³⁴ Aamaakowinta pinkantaiya iirokaiti, iiro otyiimi piyaaripironka, ayimawaitimi iijatzii pishinkitya, onkantzimowaiyitimi. Ñaa jomapokaitzimikari.

³⁵ Inkimitaiyaawo iwirintsi. Ari jiwitaiyaari ikaatzi saikayitatsiri kipatsiki. ³⁶ Paamaiya, aakowinta pinkantya pamaña, pinkanti: ‘Pookaakowintina iiro nokimaatsitantawo kinkithatakotainchari. Piwit-

† Iro ikantaitziri jaka piñaayitapiintziro inchatopaini, pankirintsi higuera jyoookatsiri pashiniki nampitsi.

sikashiritakaayitaina nontonkiyotantawaiyaariri Itomi Atziri”.

³⁷ Tima kitiijyiriki jiyotaantzi Jesús tasorintsipankoki. Irooma tsiniri, jiyaatzi otzishiki Olivo, ari jimayiri.

³⁸ Ananinkayitaki ojyiki atziri ikimisantziri Jesús jiyotaantzi tasorintsipankoki.

Ikamantawakaita jaakaantaitiri Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-15; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 Irootaatsi joimoshirinkaitairo jowantapiintaitawori tantaponka jiitaitziro kitiijyiri Anankoryaantsi. ² Ari ikamantawakaari ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotzinkariiti, ikantawakaiyani: “Thami owamaakaantiri Jesús”. Iro kantzimaitacha antawoiti ithaawantayitakari atziriiti.

³ Ikanta Judas jiitaitziri iijatzii Iscariote ikaawitapiintari 12 jiyotaani Jesús, ikamaarishiritakaanakiri Satanás. ⁴ Jiyaatashitakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, iijatzii ijiwari aamaakowintawori tasorintsipanko, ikinkithawait-akaakiri tsikapaiti jaakaantiri Jesús. ⁵ Antawoiti ikimoshiritaiyanakini jiwari, ikamantawakaiyakani impiri kiriki. ⁶ Aripaiti jaminaminatanakiro Judas tsikapaiti jaakaantiri, iiro jiyotzimaita atziriiti.

Iwiyaantawori jowakaanaari jiyotaani

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ari imonkaatapaakari kitiijyiri jowantapiintaitawori tantaponka, jowamaapiintaitziri iijatzii oijya jowaitari kitiijyiriki Anankoryaantsi. ⁸ Ipoña Jesús jotyaantakiri Pedro itsipatanakari Juan, ikantakiri: “Piyaati ponkotsitakaanti oyaari kitiijyiri Anankoryaantsiki”. ⁹ Ikantaiyini irirori: “¿Tsika janta pikowika nonkotsitakaanti?”

¹⁰ Ikantzi Jesús: “Aririka pariitziimatatya nampitsiki, ari pintonkiyotyaari atziri aakotzirori ijiñaati kowityaaniki. Poyaatzishitanakiri irojatzii pankotsiki tsika intyapaaki. ¹¹ Tsikarika intyapaaki, pinkantiri ashitawori ipanko: ‘Kowi jiyoti yotaanari tsika janta jowakaiyaari jiyotaani, joimoshirinkiro kitiijyiri Anankoryaantsi’.

¹² Ari joñaaganakimiro jinoki ipanko, antawo okantaka jiwitsikaitakiro inkini jowaitya. Ari ponkotsitakaantiri janta”. ¹³ Jataiyakini jiyotaani, jiñaakiro okaatzi inkantakiriri, ari jonkotsitakaantakiri joyaari.

¹⁴ Okanta imonkaataka jowantyaari, saikapaaki Jesús itsipatakari jiyotaani. ¹⁵ Ipoña ikantakiri: “Tima irootaintsi noñiuro inkimaatsitakaitina, antawoiti nokimoshiritzi owaiyani iroñaaka kitiijyiri Anankoryaantsiki.

¹⁶ Tima iiro nowitaawo jiroka, irojatzii paata imonkaatantaiyaari impinkathariwintantai Pawa, aripaiti napiitapairo”. ¹⁷ Ipoña jaakotakiro jimiriitari, ipaasonkiwintakiro, ipakotakiri jiyotaani, ikantakiri: “Piriro jiroka, pantitaiyaawo pikaatayini. ¹⁸ Tima iiro niritawo naaka, irojatzii paata aririka imonkaataya im-pinkathariwintantai Pawa”. ¹⁹ Ipoña jaanakiro tanta,

ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri jiyotaani, ikantziri: “Poyaawo, nowatha inatzi, tima iro kamawintimini. Irootaki pinkinkishiritapiintantinani”.²⁰ Ari ithonkakiro jowaiyani, jaakotakiro jimiriitari, ikantzi: “Niraani inatzi, irootaki shitowatsini onkantya jawisakotantaiyaari ojyiki atziri. Irootaki oñaagantaironi owakiraari ankajyaakaawakaiyaari.²¹ Imapiro nokantzi: Pikaataiyakini patyootana, tzimatsi apaani pithokashitinani jaakaantina.²² Tima imapiro impiyakotyia Itomi Atziri, ari matzimaitaka ikowaitakiri pairani. Iro kantacha. Inkantamachiitiri aakaantirini!”²³ Ipoña jiñaanatawakaiyanakani jiyotaani, ikantzi: “¿Iitakama matironi?”

Iita ñaapirotachani

²⁴ Ipoña jiñaanatawakaiyakani jiyotaani, ikantzi: “¿Iitama ñaapirotachani paata?”²⁵ Ipoña ikantanaki Jesús: “Piyotaiyini iiroka tsika ikanta pinkatharitsiri jaka, jompiratanta. Tima ñaapiro ikanta ipashitantayita ikojyika jompiratantantyaari.²⁶ Iiro pimatziro iirokaiti aririka piñaapiroyitya iroñaaka, aña pinkimitakotyiaari iwiyaantawori itzimi. Aririka pijiwatakaanti, pinkimitakotyiaari ompirataari.²⁷ ¿Iitama ñaapirotachari? ¿Tima iriitaki ñaapirotacha kimitariri oyaawintachari jantawaitainiri? Irooma naaka nokimitakaanta pantawaitakaanimi powina.

²⁸ Irooma iirokaiti tsipatapiintakinari, noñaayitzirowa okaatzi pomirintsizimoyitakinari.²⁹ Irootaki noshiniantzimirori pimpinkathariwintanti, ikimitaakinawo Ashitanari naaka ishinitakinawo.³⁰ Ari piñiira ankaati owaiya, arawaitai tsika nompinkatharitari. Ari pinkimtaiyaari pinkathari isaikantawo owaniinkakitachari isaikaminto, pimpinkathariwintairi maawoni incharinintayityaari Israel, kaatatsiri 12 jinashiyitawo”.

Ikinkithatakotziro Jesús jookawintanti Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Ipoña Jesús ikantanakiri jiyotaani: “Simón, ikamitantakimi Satanás jiñaantashiritimi, inkimitakaantimi jotikakitatyiimimi.^{†32} Iro kantzimaitacha ojyiki namanakowintakimi iiro powajyaantantawo pikimisananai. Tima aririka pimpiyashiritapaaki, irokataki aawiyashiritakaapaakirini pijyininka”.³³ Ari jakanaki Simón ikantanaki: “Aña ayimatakina Pinkatharí ankaati jomontyaiti, aritaki ankaati iijatzii jowamagaitai”.³⁴ Ipoña japiitanakiro Jesús ikantziri: “Pedro, nonkanti-mi, iroñaaka tsiniri, tikiraata jiñiita tyoopi, mawajatzii papiitiro pinkantaki: ‘Tii noñiiri Jesús’ ”.

† Ikantakoitziri jaka jotikakitatyiimimi, ari ikimitaitzirori trigopani jotikakiitziro. Tima aririka jotikakiitakiro, iyoshiitanatya opin-takiiriki kaari ompantyaawoni. Irootaki joyyakaawintaitantari jiyotaaniiti ikimitakotawo jotikakiitziro trigo-pani. Tima ari jiñaitziri tii jimatziro inkamiithashiriti.

Thaatintsi ipoña osataamintotsi

³⁵ Ipoña josampitanakiri Jesús ikaatzi jiyotaani, ikantziri: “Chapinki notyaantantzimiri tii paanaki pithaati, tii paanaki pi-zapato-ti. ¿Oitama kowityiimotakimiri?” Ikantaiyini irirori: “Tikaatsitya”.³⁶ Ipoña ikantziri iijatzii: “Kamiithatatsi iroñaaka payiro pithaati. Iriima kaari tzimatsini josataaminto, impimantiro iithaari, jamanantantyaari.³⁷ Tima imapiro imonkaatyia okaatzi josankinatakoitakinari pairani, kantatsiri: Ari intsipataitakiri kaaripiroshiriri. Iiro okantashita jiroka, ontzimatyii imonkaatyia”.³⁸ Ikaimaiyanakini jiyotaani: “Pinkatharí, tzimatsi jaka apiti osataamintotsi”. Ikantzi Jesús: “Aritapaaki”.

Jamana Jesús Getsemaní-ki

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Ipoña ikinanai Jesús otzishiki Olivo ikimitapiintziro, ari itsipatakiri jiyotaaniiti.⁴⁰ Ikanta jariitaiyakani janta, ikantapaakiri jiyotaani: “Pamanaiyaani iiroka jaka inkimpoyaawintantaitimiri otzimikari inkinaashitakaitimiri”.⁴¹ Ari jawisaniintanaka irirori. Otzirowapaaka kipatsiki, amanapaaka.^{†42} Ikantzi jamana: “Ashitanarí, iroorika pikowakaanari, paawiyakainawo pookakaawintinarimi nonkimaatsityaari. Iiro pantanawo nokowawitari naaka, aña iro pantiri okaatzi pikowakaakinari iiroka”.⁴³ Ari jomapokapaaka maninkari poñaachari inkitiki, ishintsishiritakaapaakiri.⁴⁴ Tima antawoiti okantzimoshiritanakari, jamanapirotanaka. Iro oshitowantanakari imajawinka okimiwaitanawo iraantsi opitinkapaaka kipatsiki.⁴⁵ Ikanta jamanaka, piyapaaka, jiñaapaatziiiri jiyotaani jimagaiyini okantakaawo jowashiritaiyani.⁴⁶ Ikantapaakiri: “¿Iitama pimaantari? Pinkakitaiyini, pamaña iiroka inkimpoyaawintantaitimini otzimikari inkinaashitakaitimiri”.

Jagaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jiñaawaiminthatzi Jesús, jiñaashitakari pokaiyaintsiri. Iri iwatapaintsiri Judas ikaawitapiintari 12 jiyotaani. Jontsitokapaakari Jesús inthopootiri.⁴⁸ Ipoña Jesús ikantawakiri: “Judas, ¿Arima pipithokashitari Itomi Atziri pithopootapaakiri?”⁴⁹ Ikanta jiñaawakiro ikaatzi itsipatakari Jesús, ikantanakiri: “Pinkatharí, thami ampiyatantyaari osataaminto”.⁵⁰ Akotanaki, itotsitakiri ikimpita saikatsiri jakopiroki jompiratani ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari.⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “Aritapaaki, iiro pimaamanitziri”. Ipampitsitairi ikimpita, ishitaakotanai itowitakari.⁵² Ipoña Jesús ikantanakiri ikaatzi pokashitakiriri, ijiwari Ompiratasor-

†† Kantakotachari jaka jawisaniintanaka, tima jawisanaki kapichi Jesús, tii osamani jiyaati, okimiwaitakawo iwiya osanthatzi-ranki aririkami jookaitiro mapi.

intsitaari, aamaakowintawori tasorintsipanko, Antaripiroriiti, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitan-tanari posataaminto, pipajaminto? ⁵³ ¿Tiima piñaaw-itapiintana tasorintsipankoki niyotaantzi? ¿Kaarima paantana janta? Aritaki onkantya, tima aripaiti jimatatakaimiro iroñaaka tsiniriwiri kaari pantzi pairani”.

Ikantzi Pedro: “Tii noñiiri Jesús”

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ikanta joojoitanakiri Jesús, jagaitanakiri isaiki ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari. Impoitatsi Pedro irirori jowaatakowintziri jantyaatsikiini Jesús. ⁵⁵ Ipoña jowaampataitaki paampari pankotsinampiki, jakitsitaiyani. Ari isaikitapaaka iijatziri Pedro jakitsita. ⁵⁶ Okanta tsinani ompirataawo, oñaapaakiri Pedro isaiki jakitsita. Okimpoyaapaakiri, ari okantzi: “¿Tiima irijatziri jirika itsipatapaintakari Jesús?” ⁵⁷ Ikantanaki Pedro irirori: “Tii noñiiri”. ⁵⁸ Okanta osamaniityaaki, ikinapai pashini, ikantapairi Pedro: “¿Tiima iijatziri iiroka ari pikaatziri Jesús?” Ikantanai Pedro: “Tii naaka”. ⁵⁹ Iro osamani iijatziri, tzimatsi pashini kantapaakiriri Pedro: “Imapirotya iirokatakiki tsipatariri Jesús chapinki, tima Galilea-jatziri pinatziri”. ⁶⁰ Ipoña ikantanai Pedro: “Tii niyotziri pikantanari”. Aripaiti jiñaanaki tyoopi. ⁶¹ Ari ipithokapainta Jesús, jaminapaintziri Pedro. Irojatziri ikinkishiritantanakari Pedro ikantakiranki: “Tikira jiñiita tyoopi, mawajatziri pinkanti: ‘Tii noñiiri Jesús’ ”. ⁶² Shitowanaki jikokiroki, antawoiti jiraawaitanaka.

Ipajawaitaitziri Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Ikanta jirikaiti ikaatziri aamaakowintakotariri Jesús, ishirontaminthawaitakari, ipoña ipajawaitziri. ⁶⁴ Jotzimikapootakiri, jompojapoowaitzimaitari, ikantziri: “¿Tiima Kamantantaniri pinatziri, incha piyoti iita ompojapootakimiri?” ⁶⁵ Tzimatsi oiyiki oita ikantawaitziriiriri kaaripirori ñaantsi.

Japatowintaitari Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Ikanta okitiijyitamanai, apatotaiyakani ijiwaripirori Ompiratasorintsitaari itsipatakari Antaripiroriiti, ipoña Yotzinkariiti. Ari jamaitakiri Jesús, josampiitakiri, ikantaitziri: ⁶⁷ “Pinkantina, ¿Iirokatakima Cristo?” Ari ikantzi irirori: “Aririka nonkantakimi, iiro pikimisantana. ⁶⁸ Aririka nosampitimi, tima iiro pakana, iiro pipakaana iijatziri. ⁶⁹ Iro kantzimaitacha itanatyaaawo iroñaaka, ari jiñihiro Itomi Atziri isaiki jakopiroriki Pawa joñaagan-tairo ishintsinka”. ⁷⁰ Ipoña ikantaiyanakini ikaatziri apatotowintakariri: “¿Iirokatakima Itomi Pawa?” Ari ikantzi Jesús: “Iirokatakiki kantatsi naakatakiki”. ⁷¹ Irojatziri ikantaitaiyanakarini: “¿Iitama ankwiri iroñaaka? Aakatakiki kimakiriri ikantakiri”.

Jagaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 Ipoña ikatziyaiyanaani ikaatziri apatotainchari, jaanakiri Jesús Pilato-ki. ² Ikantapaakiri Pilato: “Jirika atziri oiyiki jowaaripirotakiro nampitsi, ikami-naakiri atziriiti iiro ipantaari kiriiki pinkathari César, ikantakiki iijatziri Cristo jinatziri iri pinkatharitatsiri”. ³ Ipoña Pilato, josampitanakiri irirori, ikantziri: “¿Iirokama iwinkathariti Judá-mirinkaiti?” Ari jakanakiri ikantzi: “Irootakiki pikantakiri”. ⁴ Ikantziri Pilato Ompiratasorintsitaari, iijatziri maawoni atziriiti: “Tikaatsitya noñi oitya inkinakaashitayaaari jirika”. ⁵ Ikiro ishintsitanakitziri jiwariipaini ikantzi: “Oiyiki ikaminaantakiki jirika imaamanitanti atziriiti nampitsiki, jitanakawo Galilea-ki irojatziri iroñaaka jaka Judea-ki”.

Jowawisaitakiri Jesús janta Herodes-ki

⁶ Ikanta ikimawaki Pilato ikaminaantakiki Galilea-ki, josampitakowintanakiri Jesús iriririka Galilea-jatziri. ⁷ Iki-matziri ikantaitziri iriitakiki. Jowawisaakiri Herodes-ki ipokiri irirori jariita Jerusalén-ki. ⁸ Ikanta Herodes jiñaawakiri Jesús, antawoiti ikimoshiritanakiki, tima oiyiki ikowawitapiintaka jiñihiro, oiyiki ikimakowintakiri iijatziri okaatziri jantayitakiri, ikowapirotakiki jiñihiro irirori intasonkawintanti. ⁹ Oiyiki josampitawakiriri. Tii jakimaita Jesús. ¹⁰ Ari isaikitakari ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari Yotantaniriiti, oiyiki ikantakowitakariri. ¹¹ Ikanta Herodes itsipatakari jowayiriri irirori, imanintashiritanakiri, ikawiyawaitanakiri. Ikithaantakari iroopirori kithaarintsi, joipiyairi isaiki Pilato. ¹² Aripaiti jaapatziyanakari Herodes jirika Pilato, tima pairani owanaa ikisaniintawakaawitaka.

Jiyakowintaitziri Jesús

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.38-19.16)

¹³ Ipoña Pilato japatotakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipataakiri ikaatziri jiwatakaantatsiri nampitsiki, iijatziri maawoni atziriiti. ¹⁴ Ikantakiri: “Aña pamawitakinari jirika atziri owaaripirotonimi nampitsi, nosampisampiwitakari, tii noñihiro onkaaripiroto okaatziri jantakiri ikantakoyiitziriri. ¹⁵ Ari ikimitaka iijatziri Herodes, tima notyaantawitakanari irirori. Tikaatsitya janti jirika atziri inkini owamaakaantiri. ¹⁶ Apa nompajatakanakiri naaka, nompakagairi”. ¹⁷ Iro jamitapiintari Pilato joimishitowakaantzi apaani aakaantaari kitiijyiriki joimoshirinkaita.

¹⁸ Iro kantzimaitacha ikantaiyanakini atziriiti: “Tii nokowiri jirika! Iri poimishitowakaanti Barrabás!” ¹⁹ Jirika Barrabás iri jomontyaitziri okantakaantziro itsitokantakiki imaamanitakiri pinkatharitatsiri nampitsiki. ²⁰ Ipoña japiiwitakari Pilato tima ikowawitayaaari irirori impakaakaantirimi Jesús. ²¹ Japiitzimaitanakawo atziri-

iti ikaimaiyini: “Pimpaikakotakaantiri, pimpaikakotakaantiri!”²² Iro mawajatz japiiwitakawo Pilato josampitantzi: “¿Litama kaariporori jantakiri jirika? Tikaatsiya oitya jantiri, iiro okantzi owamaakaan-tashityaari. Apa nompajatakaantashityaari, jiyaataita”.²³ Iikiro ishintsitatzi atziriiti ikaimaiyini, ikowi impaikakoitiri Jesús. Iro japiipiintanakiri ikaimaiyini iijatz ijiwari Ompiratasorintsitaari, jimatakari.²⁴ Irojatz jantantakawori Pilato okaatzi ikowakiri.²⁵ Jomishitowakaantakiri tsitokantzinkari maamanitziriri jiwatakaantatsiri nampitsiki, tima iri ikowaiyakirini atziriiti. Ishinitakiniri inkantawaitiri Jesús ikowakiri iriroriiti.

Ipaikakoitakiri Jesús

(Mt. 27.32-56; Mr. 15.21-41; Jn. 19.17-30)

²⁶ Ikanta jagaitanakiri Jesús, itonkiyotaitakari iitachari Simón poñaachari Cirene, ari jariita irirori ipoñaagaawo jowaniki, ishintsiwintaitakiri inatanakiro impaikakoitanyaariri Jesús.²⁷ Ojyiki atziri oyaatakowintanakiriri Jesús. Tzimatsi tsinani iraakotanakariri.²⁸ Ari jamina-paintziro Jesús okaatzi tsinani iraakotakariri, ikantziro: “Jerusalén-jato, iiro piraakowaitashitana naaka, aña piraakotaiya iiroka, iijatz powaiyaniiti.²⁹ Tima irootaatsi piñiuro inkantayitai: ‘Kimoshiri inaty tsinani kaari owaiyantatsiri, othotaawaitashitantakari.³⁰ Impoña inkaimayitai, inkantaiti: “Pintaankashitina otzishi, pinkitatinataa”.’³¹ Tima piñaakiro tsika ikantaitakiro in-chato aña inkawo, aña iro jowatsipiroiti kaminkawo”.

³² Ari jagaitanaki iijatz apiti kaaripiroshiriri itsipaitanakiri Jesús intsitokaitiri.³³ Ikanta jariitakaitapaakari jiiitaitziro atziriitoni, ari ipaikakoitakiri. Jowatzikakoitaki apaani kaaripiroshiriri jampatiki, iriima pashini jakopiroriki.³⁴ Ari ikantzi Jesús: “Ashitanarí, tii jiyotzi oita jantziri kimaatsitakaakinari, pimpiyakotiri”. Ipoña jagaitakiro iithaari Jesús ipawakaakawo, ikimitakaan-takiro jiñaaritaita.³⁵ Irojatz jaminaiyakini atziriiti. Jimatsitakawo jiwatakaantatsiri nampitsiki, joitsinampaawaitakiri Jesús, ikantziro: “Jowawisaakotziri pashini, ¿kaarima jimatantawo jowawisaakoty irirori? Aña iriimi Cristo jiyoshiitani Pawa, ari jimatakiromi”.³⁶ Ari jimatsitakawo iijatz owayiriiti, ithainkakiri Jesús, jamakotakiniri kipijyaari.³⁷ Ikantapaakiri: “Incha powawisaakoty, imapirorika iiroka iwinkathariti Judá-mirinkaiti”.³⁸ Tzimatsi osankinarints ikintakoitakiri jiiñokiini ipatziitoki, iñaaniki Judá-mirinka, iñaaniki Roma-jatzi, iñaaniki iijatz Grecia-jatzi, okantzi: “TWINKATHARITI JUDÁ-MIRINKAITI”.

³⁹ Ari jimatsitakawo iijatz jiñaanaminthatziri apaani kaaripiroshiriri tsipatakariri ipaikakota, ikantziro: “Tirokatakirika Cristo, powawisaakoty, powawisaakotsitaina naaka iijatz”.⁴⁰ Irojatz jakantanakari pashini kaaripiroshiriri, ikisanakiri ñaanatakiriri Jesús, ikantziro: “Pimatsitawoma iiroka tii pipinkathatziri Pawa, ari

akaatakiri jowasankitaayitai.⁴¹ Tima tzimatsi antakiri aaka añaantakawori jowasankitaayitai. Iriima jirika jowasankitaashiitakari, tikaatsi kaariporori janti”.

⁴² Ipoña jaminanakiri Jesús, ikantziro: “Pinkatharí, iiro pimaijantana paata aririka pimpiyi pimpinkathariwintantai”.⁴³ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Imapiro nonkantimi, aritaki pintsipatapayaana iroñaaka iiroka janta tsika ikimoshiriitapai”.

⁴⁴ Ikanta itampatzikatapaaki ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsiniritanaki, irojatz jyiitiini ithapirotanaka ooryaa.⁴⁵ Ari itsiwakanakiri ooryaatsiri. Okanta janta tasorintsipankoki, saganaki niyanki tontamawotatsiri ithatashiitziro.⁴⁶ Irojatz ikaimantanakari Jesús shintsiini, ikantzi: “Ashitanarí, paawakinawo noshiri”. Ithonka jiñaawaitanakiro jiroka, kamanaki.⁴⁷ Ikanta ijiwari owayiri katziyawintakariri jiñaakiro okaatzi awisaintsiri, antawoiti ithaamintawintanakari Pawa, ikantanaki: “Imapirotatyaama ikami-ithashiritzi jirika shirampari”.⁴⁸ Iijatz ikaatzi ñaayitakirori awisaintsiri, okatsizimoniintanakiri jiyaayitai.⁴⁹ Iriima ikaatzi ñaapiintakiriri, iijatz tsinanipaini, tsipatakariri ipoñaantakari Galilea-ki, intaina ikatziyaiyakani jaminakotakiri oita awisaintsiri.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea saikat-siri Judea-ki, kamiithashiri jinatz jirika, iriitaki itsipatapiintari japatota jiwariiti Judá-mirinka,⁵¹ tiimaita inimotziri okaatzi ikantawaitaitakiri Jesús, tima ojyiki joyaawintakari irirori Pawa impinkathariwintantai.

⁵² Jiyaatashitakiri Pilato, ikantapaakiri: “Pishinitinari Jesús, nonkitatairi”.⁵³ Ipoña ikintakoryaakotairi, iponatantakari manthakints, ikitatakiri ikiyaitziro impiitanaki, kaari ikitatantaita kaminkari.⁵⁴ Tima irootaki kitiijyiri jaminantapiintaitari joyaari oñaatamani kitiijyiri jimakoryaantaitari.⁵⁵ Okanta tsinanipaini tsipatakariri ipoñaantakari Jesús Galilea-ki, oyaatakowintanakiri, oñaakiro tsika ikanta jomaryaitapaintziri iki-taitakiri.⁵⁶ Okanta opiyaiyapaakani iwitsikayitakiniri kasankaari. Imakoryiyakini, tima iro kitiijyiri ikantakaantaitziri jimakoryaantaityaawo.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 Okanta okitiijyitamanai domingo, ananinkamanai tsinani iyaati impiitamooki tsika jomontyaakoitakiri Jesús, aanakiro kasankaari iwitsikakiri chapinki. Ari okaatakiri iijatz pashinipaini tsi-

† Iro ikantaitziri pairani: jwiyaanaka ooryaa 6, ari omapokapaa-ka otsiniritanaki irojatz jwiyaanaka ooryaa 9. †† Kantakotachari jaka “okatsizimoniintanakiri”, iro kantakotajaantachari jompoja-shipaniitanakitya jirika atziri. Tima irootaki jamiyitari Judá-mirinkaiti aririka onkatsizimoshiritiri tsikarika oitya. Inashita okaatzi amitari aakapaini aririka ampojashipaniitya, tima asagaawintawaitatya.

nani. ² Okanta aminawitapaaka, oñaatzi otainkanaki mapi jashitantaitakawori omoona. ³ Tyaapaaki inthomainta, tii oñaapairi tsika jowakowiitakari. ⁴ Ojyiki othaawanaki. Oñaashitakari ikatziyimotapaakawo apiti mainari, shipakiryaa okantaka iithaari. ⁵ Tima oth-aawanakitzi, otzirowashitanakari. Ari ikantziro: “¿Iitama paminaminatantariri añaagatsiri kaminkarimooki? ⁶ Tii isaiki jaka, aritaki añaagai. Pinkinkishiritiro okaatzi ikantakiri isaikantawitari Galilea-ki. ⁷ Ikantziranki: ‘Irootaintsi jaakaantaitiri Itomi Atziri, impaikakotiri kaaripiroshiriri atziri. Awisawitatya mawa kitiiyiri, aritaki jañaagai iijatzi’ ”. ⁸ Ari okinkishiritaiyanakironi iroori okaatzi ikantakiri Jesús. ⁹ Opiyapithatanakawo omoona, okamantapaakiri 11 jiyotaani Jesús iijatzi pashinipaini. ¹⁰ Jiroka okaatzi tsinani: María Magdalajato, Juana, María inaanati Jacobo opoña pashinipaini tsinani, irootaki kamantapaakiriri otyaantapiroriiti. ¹¹ Iro kantzimaitacha ikaatzi okamantawitapaakari, tii ikimisantziro, jiñaajaantaki okantashiwaita jirokaiti tsinani. ¹² Ikanta Pedro, jatanaki omoonakiki irirori, ishiyapirotanakitya. Jaminawitapaaka inthomainta omoonaki, jiñaapaatziro omaryaaka manthakintsi iponataitantakariri. Iyokitzi ikanta jiñaapaakiro, piyaa pankotsiki.

Aatsi jatachari Emaús-ki

(Mr. 16.12-13)

¹³ Tikira osamanitzi, janiitaiyini apiti jiyotaani Jesús jiyaa tiro nampitsiki iitachari Emaús. Tii osamanipirotzti osaiki Jerusalén okaatzi 11 kilómetro. ¹⁴ Iro ikinkithatakotaiyini janiitzi okaatzi awisaintsiri.

¹⁵ Ikinkithawaiminthaitzi janiitaiyini, pokapaaki Jesús irirori itsipataapaakari janiitzi. ¹⁶ Iro kantzimaitacha jirika jiyotaani, kimiwaitaka jotzimikaitatyirimi jokiki, iiro jiyotantawaari. ¹⁷ Ikantapaakiri: “¿Iitama pikinkithatakotziri paniitaiyini? ¿Iitama powashiriniintantari?” ¹⁸ Ari jakanaki apaani jiitaitziri Cleofas, ikantanaki: “¿Iirokama apintzi kaari yotakotironi okaatzi awisaintsiri Jerusalén-ki?” ¹⁹ Ikantzi: “¿Iitama awisaintsiri?” Ari ikantaiyini jiyotaani: “Iri Jesús jiitaitziri Nazaret-jatzi, tsika itzimi jotyaantakiri Pawa, inkamantantantiriri, iri jiyotawaki atziriiti. Tima okaatzi jantayitakiri, okaatzi ikantayitakiri iijatzi, ari joñaagantziro ishintsinka. ²⁰ Iro kantzimaitacha jaakaantakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari pinkathariiti, jowamaakaantakiri janta ipaikakoitakiri. ²¹ Aña noñaajaantawitaka naakaiti iri ookawintairini maawoni ayyininka. Irootaki mawatatsiri iroñaaka kitiiyiri jowamaantaitakariri. ²² Tzimayitatsi tsinani nokaatapiintziri omapokashitakinari, ananinkamanai omoonakiki. ²³ Tii oñaapairi jowakowiitakari Jesús, opiyaa okamantantapai, okantzi: ‘Noñaaki maninkari, ikantakina: “Añaagai

† Iro ikantakoitziri jaka 11 kilómetro, ikantaitziro pairani 60 estadío.

Jesús’ ”. ²⁴ Ari jiyaataiyanakini nokaataiyini janta omoonaki, jiñaapaakiro okaatzi okantaiyakirini tsinani, tii jiñiimaitapaari Jesús”. ²⁵ Ari jakanakiri irirori, ikantanakiri: “Iiitya piyotanitzi iirokaiti, ojyiki pithainkashiritakiro okaatzi ikamantantayitakiri Kamantantaniiriiti! ²⁶ Aña iro kowapirotacha awijiyimotiri Cristo jirokapaini, isaikai jowaniinkawoki”. ²⁷ Ari jitanakawo joñaayiniri okaatzi osankinayitainchari tsika ikinkithatakotziri Cristo, opoñaanakawo josankinariki Moisés japirotakiniri okaatzi josankinayitakiri maawoni Kamantantaniiriiti.

²⁸ Ariitaiyakani nampitsiki tsika joshiritawo. Ari ikowi Jesús jawisanakimi irirori kimiwaitaka jiyaatatyiimi intaina. ²⁹ Ikantaiyirini jirika apiti: “Iiro pawijyi, ari piisaikanaki. Tima tsiniriityaaki”. Irojatzisi isaikantanakari Jesús pankotsiki isaikapaaki. ³⁰ Ipoñaashitaka isaikaiyini jowaiyaani, jaakiro Jesús tanta, ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipayitakiri. ³¹ Aripaiti jiyotakaayitaanairi iriitaki Jesús. Iro kantzimaitacha Jesús ipiyashitanaka, tii jiñaawairi tsika ikinaki. ³² Ikantawakaiyani: “¿Tiima thaamintashiri pikanta ikinkithawaitakai aatsiki, ikinkithatakotairo osankinarintsi iijatzi?” ³³ Tii isaikana-ki, piyanaka Jerusalén-ki. Jiñaapaatziiri ikaatzira 11 jiyotaani japatotaiyani, itsipayitakari ikaatapiintaiyini. ³⁴ Ikantaiyini: “Imapiro jañaagai Awinkathariti. Tima joñaagaari Simón”. ³⁵ Ikamantantapaakiro irirori okaatzi awijiyimotakiriri aatsiki, tsika okanta jiyotantariiri ipaasoonkiwintapairo tanta.

Jesús joñaagari jiyotaani

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ikinkithawaiminthaitzi jiyotaani, osatikapaaka Jesús, jiwithatapaakari ikantziri: “Pisaikaita kamiitha”. ³⁷ Antawoiti ithaawaiyanakini, jiñaajaantaki iri shiritsi ñaanatziiriri. ³⁸ Ipoña ikantanakiri iijatzi: “¿Iitama pithaawantari? ¿Iitama pikisoshiriwintantanari? ³⁹ Pamininawo nako, iijatzi noitzi, naakataki. Potirotina, pimpampoyiina. Tima shiritsi tii otzimi iwatha, tii otzimi itonki. Irooma naaka tzimatsi”. ⁴⁰ Joñaayimaitari jako iijatzi iitzi. ⁴¹ Okantakaakari ithaamintanaka tii ikinkishirita aña iriwiitaka Jesús. Iikiro josampitanakitziiri, ikantziri: “¿Tzimatsima oyaari?” ⁴² Ipaitakiri tzimagaantatsiri shima itsipataitakiniri iyaaki pitsi. ⁴³ Jaawakiri Jesús, jiñaakiri ikaatzi jiyotaani jowakari.

⁴⁴ Ari ikantzi: “Irootaki nokantsitakimiri iiniro notsi-payitzimi. Ontzimatyii imonkaayitya okaatzi josankinatakoyitakinari Moisés-ni, Kamantantaniiriiti, ipoña Salmo”. ⁴⁵ Ikimathatakaakiri Jesús okaatzi osankinatakoyitainchari. ⁴⁶ Ikantziri: “Irootaki josankinaitakiri. Ontzimatyii inkimaatsitakaityaari Cristo, iro awisawitatya mawa kitiiyiri aritaki jañaagai. ⁴⁷ Ontzimatyii ikinkithatakotairo nowairo maawoniki kipatsi, ari jittaitanatyaaawo Jerusalén-ki. Ari onkantya jowajyaantantaityaawori kaaripirori jantayitziiri, impiyakoitairi iijatzi.

⁴⁸ Iirokatakiki ñaayitironi jiroka. ⁴⁹ Ari piñaakiri notyaantimiri ikajyaakaakimiri Ashitanari. Ari pisaikaiyawakini jaka Jerusalén-ki, irojatzi ishintsitakaantimiri poñaachari inkitiki”.

Itzinaantanaari Jesús inkitiki

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ipoña Jesús jaanakiri jiyotaaniiti janta Betania-ki. Ari itzinaawakotanaka, itasonkawintanairi. ⁵¹ Ikanta

itasonkawintakiri, jomapokashita itzinaana inkitiki. ⁵² Ikanta ipinkathataiyanakirini jiyotaani, piyaiyaani Jerusalén-ki, antawoiti ikimoshiritaiyanakini. ⁵³ Ari ikan-taitanakityaani ithaamintawintanakari Pawa janta tasorintsipankoki. Ari onkantyaari.

JUAN

Jatziritaki jiiitaitziri “Ñaantsi”

1 Owakiraa itantanakari jiwitsikantaitzi pairani, ari-taki tzimaki jiiitaitziri “Ñaantsi”. Ari itsipatari Pawa. Tima Pawa jinatzi irirori. **2** Iriitaki itsipatakari pairani Pawa owakiraa itantanakari. **3** Iriitaki witsikajaan-takirori maawoni tzimayitatsiri. Tikaatsi apaani tzimay-itatsiri kaari jiwitsikajaanti irirori. **4** Ikimitakowaitakari kitainkari ikitainkatakotairi atziriiti onkantya inkañaan-itantaiyaari. **5** Ikimitakotapaakari kitiiyyiinkatakotantat-siri otsinirikitzi. Tiimaita ikitsirinkiri joitsiwakawakiri kimitakotakawori tsinirikiri.

6 Pairani jotyaaantaki Pawa shirampari, jiita Juan. **7** Iri-itaki kinkithatakotapaakirini jiiitaitziri “Kitainkari”, ari onkantya inkimisantaitantyaawori maawoni jiyotaan-tiri. **8** Jirika Juan kaari jiiitaitziri “Kitainkari”. Aña iriitaki pokaintsini ikinkithatakotakiri.

9 Tima aritaki pokataiki jaka kipatsiki mapirotzirori ikimitakotari kitainkari, iriitaki kitiiyyiinkatakotairini atziriiti. **10** Isaikapaintzi kipatsiki. Tima iriitaki witsikakirori kipatsi. Iro kantzimaitacha tii jiyotawakiri atziriiti. **11** Isaikimowitapaintari iyyininkamirinkaiti. Iro kantacha tii jaawakiri kamiitha. **12** Iriima ikaatzii aawakiriri kamiitha, pairyaapiintanairiri ikimisantairi, iriitaki ishinitaki Pawa intomitaiyaari. **13** Itomi jowajaan-tairi Pawa. Tiimaita ojyawo itomitantapiinta atziriiti, in-intakaanikiini, ikowi jowaiyantawaiti. Aña iri Pawa kowashitainchari intomitantya.

14 Jirika jiiitaitziri “Ñaantsi”, jatziritaki, isaikimotapaintai. Nishironkapirowaitantaniri jinatzi. Tyaaryoori inatzi iñaanitari. (Naakaiti ñaajaantakirori itasorinka, ari okimitajaantakawo itasorinka japintziti itomi Ashitariri.) **15** Iriitaki ikaimakaimawintapaakiri pairani Juan, ikantapaaki: “Jirika nokinkithatakotakiri pairani, nokantaki: ‘Aatsikitaki poyaatapaakinani, janaakowaitakina naaka, tima iri itakawo pairani tikiraamintha notzimi naaka’ ”. **16** Tima kamiithapirowaitakiri irirori, irootaki añaantayitaawori maawoni inishironkapirowaitapiintai. **17** Pairani, iri Moisés-ni josankinatakaawitakari Ikantakaantaitani. Iriima Jesucristo iriitajaantaki nishironkayitairi, irijatzi ñaawaitapiintairori tyaaryoori. **18** Tikaatsi matironi jiiñiiri Pawa. Iri-ima japintziti itomi Ashitairi, saikimotajaantairiri, iriita-ki kamantairi aakaiti ayotantaari tsika ikanta irirori.

Ikamantantakiri Juan owiinkaatananiri

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

19 Ikanta Judá-mirinkaiti nampitawori Jerusalén-ki, jotyaaantaki Ompiratasorintsitaariiti itsipataakiri Leví-mirinkaiti, jiyaati josampitiri Juan, inkantapaakiri: “¿Tsi-ka piitaka iiroka?” **20** Tii jimanakota Juan, ikamantantakiri, ikantzi: “Tii naaka Cristo”. **21** Ipoña japiitaitziri josampiitzi, ikantaitziri: “¿Tsikama piitayaaka? ¿Iirokama Elías-ni?” Ikantzi Juan: “Tii naaka”. Iikiro ish-intsitaitatzi josampiitzi: “¿Iirokama Kamantantaniri noyaakoniintani?” Ikantzi: “Tii”. **22** Ari ikantaitziri: “¿Tsikama piitaka iiroka? Pinkamantina, inkini nonkamantapairi otyaantakinari. Incha pinkinkithatakotya”. **23** Japiitanakiro Juan, ikantzi: “Naakataki kaima-kaimat-apaintsiri otzishimashiki, nokantantaki: ‘Powamithataniiri Awinkathariti tsika inkinapaaki, pinkimikataantiro jotampatzikaitziro aatsi’. Irootajaantaki ikinkithatakotsitakari pairani Kamantantaniri Isaías-ni”.

24 Ikanta jotyaaantaniiti Fariseo-paini, **25** iikiro josampitanakitziiri, ikantzi: “Tii Cristo pinaty iiroka, tii iiroka Elías, tii Kamantantaniri pinaty iijatzi. ¿Iitama powiinkaatanantari?” **26** Ari ikantzi Juan: “Apa nowiinkamachiitantawo naaka jiña. Iro kantzimaitacha tziimatsi pitsipatakari, kaari piyotaiyini, **27** iriitaki poyaatapaakinani. Tii okantaajaitzi inkimitakaantina jimpiratani nonothopaitstantyaariri i-zapato-ti.” **28** maawoni jiroka, iro awijaintsiri pairani jiiitaitziro Betábara, intatsikironta jiña Jordán jowiinkaatanzi pairani Juan.

Joiyyati Pawa

29 Okanta okitiiyyitamanai jiñaawairi Juan ikinapai Jesús, ikantzi: “Jirika joiyyati Pawa, iri piyakotaironi iyaaripironka atziriiti. **30** Iriitaki nokinkithatakotsitakari nokantaki: ‘Aatsikitaki shirampari poyaatinani, janaakowaitakina naaka, tima iri itataikawori pairani tikiraamintha notzimi naaka’. **31** Tii niyowitari naaka. Aña iro nopokantakari nowiinkaantanti, jiyotantyaariri Israel-mirinkaiti”. **32** Jiroka ikantanaki iijatzi Juan: “Noñaataikiri Tasorintsinkantsi ikinapaaki jinoki ikimitapaakari shiro. Jookantapaakari. **33** Tii niyowitari naaka. Iro kantacha otyaantakinari nowiinkaantanti, inkantakina: ‘Aririka piñaaki ijyaawiinkashitakirini Tasorintsinkantsi jookantapaatyaari iitoki, iriitaki kimi-

takaantyaawoni jowiinkaantantatyaarimi Tasor-
intsinkantsi'. ³⁴ Naakajaantaki ñaakiriri, iro
nokinkithatakotantariri tima Itomi Pawa jinatzi".

Itanakawori jiyotaani Jesús

³⁵ Okanta okitiiyyitamanai ari isaiki Juan itsipatakari
apiti jiyotaani. ³⁶ Ikanta jiñaawairi Jesús ikinapai,
ikantzi Juan: "Jirinta joiyyati Pawa". ³⁷ Ikimawaki apiti jiy-
otaani Juan, joyaatanakiri Jesús. ³⁸ Ari ipithokanaka
Jesús, jiñaatziiri joyaataiyakirini, ari ikantziri: "¿Tsika
piyaatika?" Ikantziirori: "Rabí (Iro ikantaitziri
'Yotaanarí'), ¿tsika pinampitawoka?" ³⁹ Ikantzi Jesús:
"Pimpoki piñiiri". Ikanta joyaatanakiri, jiñaakiro tsika
inampitawo. Ari jimayimotapaintziri tima aritaki tsiniri-
ityaanaki. ⁴⁰ Jirika kimakiriri Juan, oyaatanakiriri Jesús,
iriitaki Andrés iririntzi Simón Pedro. ⁴¹ Ikanta Andrés,
apatziro jiyatashitanakiri iririntzi, jirika Simón, ikanta-
paakiri: "Noñaataikiri Mesías (iro ikantaitziri iijatzi,
'Cristo'.)" ⁴² Ipoña Andrés jaanakiri Simón isaikira Jesús.
Ikanta Jesús jiñaawakiri iririntzi Andrés, ikantawakiri:
"Tiroka Simón, itomi Jonás. Iroñaaka piitaiya 'Cefas' ".
(Iro ikantaitziri iijatzi, Pedro.) ††

Ikaimaitakiri Felipe ipoña Natanael

⁴³ Okanta okitiiyyitamanai, jataki Jesús Galilea-ki. Ari
jiñaakiri Felipe, ikantapaakiri: "Poyaatina". ⁴⁴ Jirika Fe-
lipe, Betsaida-jatzi jinatzi, irojatziri inampi Andrés iijatzi
Pedro. ⁴⁵ Ikanta Felipe, jiyatashitanakiri Natanael,
ikantapaakiri: "Noñaataikiri josankinatakotakiri
Moisés-ni janta Ikantakaantaitaniki, josankinatakotsi-
takiri iijatzi Kamantantaniriiti. Iriitaki itomi José,
Nazaret-jatzi". ⁴⁶ Ari ikantzi Natanael: "¿Tzimatsima
kamiithashiriri janta Nazaret-ki?" Ikantzi Felipe: "Pim-
poki, piñiiri". ⁴⁷ Ikanta Jesús jiñaawakiri ipokaki
Natanael, ikantzi: "Aatsikitataiki jirika Israel-
mirinkapirori, tii ithiyanita". ⁴⁸ Ari ikantzi Natanael:
"¿Tsika janta piñaanaka piyotantakinari?" Ikantzi Jesús:
"Noñaakimitya tikiraamintha ikaimimi Felipe pisaiki
pankirintsitapishiki". ⁴⁹ Ikantanaki Natanael: "Rabí,
Iirokatakiri Itomi Pawa, iirokatakiri Iwinkathariti Israel-
mirinkaiti!" ⁵⁰ Ikantzi Jesús: "Iro pikimisantamachiitan-
tanakari nokantakimi 'noñaakimi pisaiki pankirintsi-
tapishiki'. Iro kantacha, arimaitaka piñaaki pashini
anaironi jiroka". ⁵¹ Iikiro ikantanakitzi Jesús: "Ari
piñaakiro ashitaryagaiya inkiti. Ari impiyapiyataiyini
maninkariiti jaiyitashitiri Itomi Atziri". ††

† Kantakotachari jaka "tsiniriityaanaki", irootaki ojoyawori ikan-
tazitzi pairani "jiwiyaaka ooryaatsiri 10". †† Ikantaitziri "Cefas"
jiñaaniki Aram-jatziiti, irootaki "Mapi". ‡ Iitachari jaka "pankirintsi-
tapishi", irootaki ikantaitziri "higuera". †† Ojyakaawintachari jaka
"ashitaryagaiya inkiti", tima aritaki onkantakiri jiñaayitairi inkitiwiri,
kaari kantawitachani jiñiitapiintiri.

Aawakaantsi Caná-ki

2 Okanta mawatapaintsiri kitiiyyiri, ari jaawakaitari
nampitsiki iitachari Caná, saikatsiri Galilea-ki. Ari
osaikakiri iijatzi inaanati Jesús janta. ² Ari ikaimakaan-
taitakiri iijatzi Jesús itsipatakari jiyotaanipaini. ³ Ikanta
joimoshirinkaiyani, thaatapaaka imiritaiyarini. Opoña
inaanati Jesús, okantanakiri otomi: "Thaatapaaka
amiri". ⁴ Ikantzi irirori: "Tsinaní, ¿Iitama pikantanta-
nari naaka? Aña tikira imonkaapaitita noñaagan-
tantya". ⁵ Okantanakiri iroori ikaatzi pakotantatsiri:
"Pantiro onkaati inkantimiri notomi". ⁶ Ari owaka janta
6 kowitzi mapinakitsiri, iro jowantapiintari Judá-
mirinkaiti jiñaaki ikiwayitanti inkitiwathatantyaari. Jiro-
ka kowitzi, tzimayitatsi antitachari 50 litro jiñaaki, pashi-
ni 60 litro. ⁷ Ikantanakiri Jesús ikaatzi pakotantatsiri:
"Pijaikitiro jiñaaki maawoni kowitziki". Ijaikipiroyitakiro
kowitziki. ⁸ Ipoña ikantzi Jesús: "Pinkitanaki kapichiini,
paanakiniri aminakaantzirori oimoshirinkaantsi". Ari
ikantaiyakironi. ⁹ Ikanta aminakaantzirori
oimoshirinkaantsi jirawaki kapichiini jimiriitari
piyanainchari ojiñaawita, tii jiyotzi tsika okinapaaki
iroopirori imiriitari. Apa jiyotaiyini pakotantatsiri, tima
iriitaki jaikitakirori jiñaaki. Ipoña aminakaantzirori
oimoshirinkaantsi, ikaimakiri aawakaachari,
¹⁰ ikantziri: "Iro jamitari atziriiti jitapiintawo
ipakotantziro tontaari jimiriitari, aririka inkimaniintaiy-
atyaani oimoshirinkachari, ari ipakotantaitziro jintaari.
Irooma iiroka powaantakawo iroopirori jimiriitari iro-
jatzi iroñaaka". ¹¹ Jiroka jantakiri Jesús nampitsiki Caná
saikatsiri Galilea-ki, iro itanakawori itasonkawintantzi
ari joñaagantziro ishintsinka. Ari ikimisantapirotanakiri
jiyotaanipaini.

¹² Okanta okaatapaaki jiroka, jatanaki Capernaum, it-
sipatanakawo inaanati, iririntzipaini, iijatzi jiyotaanipai-
ni. Tii osamani isaikapainti janta.

Jomishitowiri Jesús pimantayitatsiri tasorintsipankoki (Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Irootzimatai joimoshirinkapiintantawori Judá-
mirinkaiti Anankoryaantsi. Jataki Jesús Jerusalén-ki.
¹⁴ Iñaapaakiri tasorintsipankoki yomparitariri ipirapai-
ni, iijatzi ishironipaini. Ari isaikayitakiri iijatzi yompari-
tariri kiriiki. ¹⁵ Ikanta jiñaapaakiri, jaminthataki
Jesús ipajaminto, jomishitowakiri maawoni yompari-
tachari tasorintsipankoki, itsipataakiri ipirapaini. Josok-
itakiri iiriikiti ikaatzi yomparitariri kiriiki, jotatsinkitsi-
takiri isaikamintopaini. ¹⁶ Ikantakiri Jesús yomparitariri

‡‡ Kantakotachari jaka jimiritaitari, irootaki "vino". ‡‡‡ Kan-
takotachari jaka 50 litro pashini 60 litro jiñaaki, irojatziri ojoyawori ikan-
tazitzi pairani 2 cántaro pashini 3 cántaro. ‡‡‡ Kantakotachari ja-
ka ipirapaini iriitaki buey ipoña oijya. § Ikaatzi pokayitatsiri
Jerusalén-ki, jamayitzi iiriikiti ipoñaakaayitari inampiitiki irirori. Iro
ikowantari jiyomparityaari iiriikiti Jerusalén-ki, onkantya jamanan-
tantyaari piratsipaini intainiriri Pawa.

ishironi: “Paanairi pipira! Tii okantzi pinkimitakaantiro ipanko Ashitanari iyomparintsipanko!”¹⁷ Ari ikinkithashiritanakiro jiyotaani okaatzi josankinaitakiri, kantatsiri:

Antawoiti nonkisakowintyaawo pipanko.

¹⁸ Ikanta Judá-mirinkaiti ikantanakiri Jesús: “Incha poñaayina pintasonkawintanti noñaantimiri imapiro otzimi pishintsinka pimatantawori jiroka”.¹⁹ Ikantzi Jesús: “Pimpookiro jiroka tasorintsipanko, ari awijawitayya mawa kitijiyiri, ari nontzinagairo iijatziri”.²⁰ Ikantzi Jesús: “Aña okaatzi 46 osarintsi jantawaitaitzi jiwitsikaitantakawori jiroka tasorintsipanko, ¿ompoña pintzinagairo iiroka onkaati mawa kitijiyiri?”²¹ Jiroka “tasorintsipanko” ikinkithatakotakiri Jesús, iro ikantakotzi iwatha irirori.²² Ikanta itzinagaa pairani Jesús, ikinkithashiritanauro jiyotaaniiti ikinkithatakotsitakari. Irootaki ikimisantapirotantakawori Osankinarintsipirori, iijatziri okaatzi ikantayitakiri Jesús.

maawoni jiyoshiritziri Jesús

²³ Tinta isaiki Jesús Jerusalén-ki joimoshirinkaitziro Anankoryaantsi, oiyiki kimisantanakiriri jiñaayitakiri itasonkawintantaki.²⁴ Iro kantacha Jesús, tii jawintaari jirikaiti, tima jiyoshiritziri maawoni.²⁵ Tii ikowaajitzi Jesús inkamantaitiri tsika ikantashiriyitzi atziriri, aña jiyoshiritziri irirori.

Jesús ipoña Nicodemo

3 Tzimatsi Fariseo jiita Nicodemo, iriipirori Judá-mirinka jinatziri.² Ikanta jirika jataki tsiniri jiñiiri Jesús. Ikantapaakiri: “Rabí, niyotaiyini iri Pawa otyaantakimiri piyotayitina, tikaatsi kantironi jantiro poñaagantakiri iiroka, tiirika itsipashiritari Pawa”.³ Ari jakanaki Jesús, ikantziri: “Incha pinkimisantawakina. Itzimirika kaari apiitaironi intzimai, iiro jiñairo impinkathariwintantai Pawa. Imapiro”.⁴ Ikantzi Nicodemo: “¿Kantatsima japiitairo intzimai shirampari antaripirotaintsiri? ¿Arima onkantaki intyagai omotziki inaanati, inkini japiitairo intzimai?”⁵ Ari jakanaki Jesús, ikantziri: “Itzimirika kaari tzimantaiyaawoni jiñaa, kaaririka intzimakaashiriyitairi Tasorintsinkantsi, iiro jiñairo ipinkathariwintantai Pawa.”⁶ Ikaatzi jowaiyantziri atziriri, atziri jinatziri. Iriima ikaatzi tzimantairi Tasorintsinkantsi, tasorintsishiri ikantanaa.⁷ Iiro okompitzimotzimi nokantakimi: ‘Ontzimatyii papiitairo pintzimayitai’.⁸ Okimita tampiyainka otasonkantapintzi tsika okowakaawo. Pikimawitawo oyamininka, ti-

† Okaatzi kinkithatakotachari jaka “intzimantaiyaawo jiñaa”, tzimatsi oiyakaawintachari: Tzimatsi kantatsiri iri kinkithatakotacha owiinkaatanachari jowajyaantanairo kaaripirori. (2) Tzimatsi kantatsiri iro kinkithatakotacha itzimaari inchaaniki. (3) Tzimatsi kantatsiri iri kinkithatakotacha Tasorintsinkantsi, tima añaakotapiintakiri Tasorintsinkantsi joiyakaawintaitziri jiñaa.

imaita piyotzi tsikarika okinapaaki, tsikarika iyaatziro. Ari ikimiyitari iijatziri ikaatzi itzimakaayitairi Tasorintsinkantsi”.⁹ Japiitanakiro Nicodemo josampitziri: “¿Tsikama okantakotaka jiroka?”¹⁰ Ikantzi Jesús: “¿Iiroka, yotaapiintziriri Israel-mirinkaiti, tiima piyotzi tsika okantakota jiroka?”¹¹ Nokinkithatakotayimironi okaatzi niyotakotziri. Nokinkithatakotzimiro okaatzi nokitapiintaiyarini. Iro kantzimaitacha tii pikimisantaiyini iirokaiti nokantayitzimiri. Imapiro.¹² Tii pikimisantana nokinkithatakotzimiro isaawijato, iro owatsipiro iiro pikimisantana aririka nonkinkithatakotimiro inkitijato.¹³ Tikaatsi apaani jataintsini inkitiki, apa jirika poñainchari inkitiki. Iri akinkithatakotziri, Itomi Atziri.^{††14} Tima pairani Moisés-ni jowatzikakotakiri maanki otzishimashiki, ari inkimitaitiri iijatziri Itomi Atziri, ontzimatyii jowatzikakoitiri irirori,¹⁵ inkañaanitantaiyaari inkaatimimisantairini”.

Jitakotaari Pawa maawoni isaawijatziri

¹⁶ “Tima jitakopirotari Pawa isaawijatziri, ishinitakiri japintziri Itomi inkamawintiri, iiro ikaamaniyitai inkaatimimisantairini, aña inkañaaniyitai.”¹⁷ Tima Pawa tii iro jotyaaantantayariri Itomi jaka kipatsiki jiyakawintairi isaawijatziri, aña jowawijaakoshiritaatyiiiri.¹⁸ Ikaatzi kimisantairini Itomi Pawa, iiro jiyakawintaitziri. Iriima kaari kimisantayitaatsini, aritaki jiyakawintairi, okantakaaantziro tii ikimisantairi japintziri Itomi Pawa.¹⁹ maawoni kaari kimisantatsini, aritaki jiyakawintairi, tima jantapiintatziro kaaripirori. Tima ipokawitapainta pairani kipatsiki jiiitaitziri ‘Kitainkari’, iro ikowapirotajaantanakiri tsinirikiri, jimanintawakiri ‘Kitainkari’.²⁰ maawoni antayitziro kaaripirori ikisaniintatziro jiiitaitziri ‘Kitainkari’. Ikoimintawaita onkantya iiro jiyotakoyitantawo jantayitziro kaaripirori.²¹ Iriima matapiintanairori tyaaryoori, jawintaapirotari ‘Kitainkari’, iro jiñaitantyaawori jantawaipirotaatyiiiniri Pawa”.

Jaapatziyaminthari iimintaitari

²² Ikanta okaatapaaki jiroka, jatanai Jesús Judea-ki it-sipayitanaari jiyotaani, ari itsipatakari jowiinkaantantzi.²³ Iijatziri Juan jowiinkaantantzi irirori Enón-ki, okaakitapai Salim, tima janta ari otzimapirotzi jiñaa. Ikaatzi jatatsiri janta, jowiinkaayitawakiri.²⁴ Tima tikira jaakaantaitziri-ita Juan jomontyaitiri.

²⁵ Ikanta kiyopayipaini jiyotaani Juan jiñaanaminthatakiri Judá-mirinka tsika onkantya inkithatantyaari.²⁶ Ipoña jiyataiyakini isaiki Juan, ikantapaakiri: “Rabí, jirintaranki tsipatakimiri intatsikirona jiñaa Jordán, pikinkithatakotakinari, jowiinkaantantzi iroñaaka irirori, oiyiki atziriri pokashitziro”.²⁷ Ari jakanaki Juan, ikantzi: “Tsika ikanta piñaakiri jirika, tii

†† Tzimatsi osankinarintsi kantatsiri Itomi Atziri saikatsiri inkithatiki.

opoñaashiwaita, aña iri Pawa ñaapirotakaariri. ²⁸ Iirokayitaki kimajaantakinari nokantaki pairani: ‘Tii naaka Cristo, apa jotyaaantaitakina niwatapaakiri nonkinkithatakotiri’. ²⁹ Thami nojyakaantimiro: aririka jaawakaitya, iri aapiintzirori tsinani iimintaitari. Iriima itsipaminthari, iiro jiñaapirowaita irirori, apa inki-moshiritanaki inkimaki jiñaawaitanaki jiimitaitari. Ari nokimitsitakari naaka iroñaaka, tii noñaapirowaita, iro kantzimaitacha, antawo nokimoshiritaki. ³⁰ Iikiro jiyaataty inkimakoitiri jirika, irooma naaka ari nosantzikoityaakoti”.

Poñainchari jinoki

³¹ “Janairi maawoni poñainchari jinoki. Iriima nampitawori kipatsiki, isaawijatzi jinatzi, ikinkithatakotashitapiintawo isaawijato. Iriima poñainchari inkitiki janairi maawoni, ³² ikinkithatakotziro okaatzi jiñiiri, okaatzi ikimiri. Iro kantzimaitacha iiro ikimisantaitziro ikinkithatakotziro. ³³ Iro kantacha inkaati kimisantairini, ari jimatanatya irirori ikinkithatakotanairi Pawa tyaaryoori jinatzi. ³⁴ Ikaatzi jotyaaantziro Pawa, jiñaani Pawa ikinkithatakotzi. Tima Pawa jothotyiro jinnampishiritakaantantawo Itasorinka. ³⁵ Jirika Ashitairi jitakotari Itomi, jimatakaakiri ipinkathariwintairo maawoni tzimayitatsiri.

³⁶ Inkaati kimisantairini Itomi, ari inkañaanitai. Iriima kaari kimisantairini Itomi, iiro ikañaanitai, apa jatsipitaiyaawo jowasankitagairi Pawa”.

Jesús ipoña Samaria-jato

4 Ikanta Fariseo-paini ikimaiyakini, ikantaitzi: “Tzimaki oiyiki jiyotaani Jesús, jowiinkaataki oiyiki atziripaini, janaanakiri Juan”. Jiyotaki Jesús ikimaiyakini Fariseo. ² (Kaarimachiini Jesús owiinkaantantsini, aña jiyotaani owiinkaantantsiri.) ³ Irootaki Jesús ishitowanakanari Judea-ki, ipiyaawo Galilea-ki. ⁴ Ari iintathakitziro inkinanairo iipatsitiki Samaria-jatzi. ⁵ Irojatzzi jaritankari nampitsiki saikatsiri Samaria-ki oita Sicar, iro tsipanampitawori iipatsiti pairani Jacob-ni ipanairiri itomi, José. ⁶ Ari osaikakiri jiñaai iyakotani Jacob-ni. Tima jimakokitaki Jesús janiitaki, isaikimotapaakiro jiñaai, jiwiyaaaka tampatzika ooryaa. †

⁷ Ari opokaki Samaria-jato onkai jiñaai. Ikantziro Jesús: “Pimpina jiñaai nirawaki”. ⁸ Tima jiyataiyatziini jiyotaani nampitsiki jamananti owanawontsi. ⁹ maawoni Judá-mirinkapiroriiti tii jaapatziyari kamiithaini Samaria-jatziiti. Ari akanakiri tsinani okantanakiri: “¿Tsika pinkinakairoka iiroka, Judá-mirinka pinatzi, ipoña pikamitana naaka Samaria-jato nompimi jiñaai?” ¹⁰ Ari jakanakiro Jesús, ikantziro: “Arimi piyoti iita ipantziri Pawa, ari piyotirimi kamitakimiri jiñaai, iiroka

† Ikantaitziri jaka “tampatzika ooryaa”, irojatzzi ikantaitziri pairani jiwiyaaaka ooryaatsiri 6.

kamitinanimi naaka. Aritaki nompakimiro jiñaai añaakaantatsiri”. ¹¹ Okantanaki tsinani: “Pinkatharí, tikaatsi pinkintantyaari jiñaai, inthomainta okantaka omoo, ¿tsikaty payiroka pimpinari jiñaai añaakaantatsiri? ¹² Iri achariniiti Jacob-ni panairori pairani jiroka jiñaai, irootaki jimiriyyitajaantakari irirori, irojatzzi jimiriyyitaka itomipaini, jimiriyyitsitakawo iijatzzi ipiraiti. ¿Panairima iiroka?” ¹³ Jakanakiro Jesús, ikantanakiro: “maawoni miritawori jiroka jiñaai, iiro opiya imiri. ¹⁴ Iriima miritatyawoni jiñaai nompiriri naaka, iiro jimiriyyitai. Tima jiñaatatsiri nopantziri naaka ari oshitowaashiritantaiyaari onkimiwaityaawo oshitowaatantyaarimi jiñaai añaakaantatsiri”. ¹⁵ Okantzi tsinani: “Pinkatharí, pimpinawo naaka jiroka jiñaatatsiri, iiro napiitantaawo nomiriyyitai, iiro nopiyapiyawaitanta jaka nonkai jiñaai”.

¹⁶ Ari ikantziro Jesús: “Piyaati, pinkaimiri piimi, ompoña pimpiyaki jaka”. ¹⁷ Okantzi tsinani: “Tikaatsi noi-mi”. Ikantziro Jesús: “Kamiitha pikantaki, tii itzimi piimi, ¹⁸ tima tzimawitaka pairani ikaatzi 5 piimi. Iriima pitsipatakari iroñaaka, kaari piimi. Imapiro okaatzi pikantakiri”. ¹⁹ Okimawaki ikantakiro, okantanaki tsinani: “Pinkatharí, niyotanakimi naaka kamantantairi pinatzi. ²⁰ Pairani nochariniiti Samaria-jatziiti ipinkathatapiintziri Pawa jaka otzishiki. Iro kantzimaitacha iirokaiti Judá-mirinkapirori pikantaiyini janta Jerusalén-ki, ari ampinkathatapiintairi”. ²¹ Ikantanakiro Jesús: “Pinkimisantawaki tsinani, irootaintsi pimpinkathatairi iirokaiti Ashitairi, iiro okowajaanta pimpoki jaka otzishiki, iiro okowajaanta piyaati iijatzzi Jerusalén-ki. ²² Imapirowitaty, tii piyotaiyirini iirokaiti iita pipinkathatapiintziri. Irooma naakaiti niyotziri itzimi nopinkathatziro. Tima jirika owawijaakotantantsini, Judá-mirinka jinyati. ²³ Iro kantacha, irootzimataintsini. Iriitaki pinkathatajaantziriri Ashitairi pinkathashiritakairi. Tima iriyyitaki ikowiri Ashitairi pinkathayitairini. ²⁴ Pawa irijatzi Tasorintsinkantsi, kaari koñaatatsini. Inkaati pinkathayitairini, ontzimatyii impinkathashiritaitiri, tii okowajaanta jantayitairo koñaayitatsiri”.

²⁵ Okantzi tsinani: “Niyotzi naaka, ari impokaki Mesías, jiitaitziri Cristo. Aririka jariitaty irirori, ari inkamantapaakairo maawoni tsika okantakota”. ²⁶ Ikantzi Jesús: “Naakataki, ñaanatajaantakimiri”.

²⁷ Ari jariitaiyapaani jiyotaani. Iyokitzi jowapaakiri jiñaapaakiri ikinkithawaitakairo tsinani. Iro kantzimaitacha tikaatsi osampitapaakirini oita okowiri tsinani, tsikarika oita ikinkithawaitakairori. ²⁸ Ari ookanakiro tsinani oyowitinaki, jataki nampitsiki, okantapaakiri atziriiti: ²⁹ “Pimpokaiyini piñiiri shirampari yotakinawori maawoni nantayitakiri pairani. ¿Kaarima Cristo?” ³⁰ Ikanta ishitowaiyanakini atziriiti nampitsiki, pokaiyanakini isaikinta Jesús.

³¹ Ari ipankinataiyarini jiyotaani, ikantziro: “¡Rabí, poya!” ³² Ikantzi Jesús: “Tzimatsi iita nowari naaka, tii piñagayironi iiroka”. ³³ Ari josampitawakaiyanakani jiy-

otaani: “¿Tzimatsima iita amakiniriri jowanawo?”³⁴ Iro kantacha Jesús, ikantanakiri: “Nokimitakaantawo nowanawo naaka nantziro ikowiri otyaantakinari, ontzimatyii nonthonkiro antawairinti ipakinari.³⁵ Jiroka pikantapiintaiyini iiroka: ‘Yotapaaka 4 kashiri osam-patantyaari pankirinti’. Iro kantacha nonkantimi naaka pamini pankirintsimashiki, aritaki sampainkataki ontzimatyii oyiipatyia.³⁶ Inkaati antawaitatsini joyi-apatiro pankirinti ari impinayitairi. Okaatzi pankirinti joyiipayitairi iriyitaki ojyakaawintacha inkaati kañaani-tatsini. Iro inkimoshiritantayaari pankitakirori intsi-pataiyaari oyiipatakirori.³⁷ Tima imapirotatyia jiroka jolyakaawintaitakiri, ikantaitzi: ‘Tzimatsi apaani pankitakirori, tzimatsi pashini oyiipatakironi’.³⁸ Notyaantakimi naaka piyaati iirokaiti poyiipayitairo kaari pipomirintsiwinta pantawaiwintiro. Tima tzimayitatsi pashini pankinatawori jantawaiwintakiro. Irokayitaki nintagaiaawoni jantawaitani jirikaiti”.

³⁹ Tima ojyiki Samaria-jatzi saikaintsiri nampitsiki kimisantawakiriri Jesús okantakaantziro tsinani okantantapaaki: “Jiyotakinawo maawoni nantayitakiri pairani”.⁴⁰ Ikanta Samaria-jatziiti, jariitaiyapaakani ipankinatapaakari Jesús isaikimotanakiri inampiki. Ari jimatakiro Jesús, apiti kitiiyiri isaikanaki,⁴¹ ojyiki pashini kimisantanaaintsiri ikimajaantakiri iriroriiti okaatzi ikantayitziro Jesús.⁴² Ari ikantaitanakiro tsinani: “Kimisantayitaana naaka iroñaaka, tii iro nonkimisantantayaari pikamantapaakina, aña naaka kimajaantairi ikantayitziro. Niyotai ijatzi imapirotatyia jowawi-jaakoshiritantai kipatsiki, iriitaki Cristo”.

Joshinchagairi Jesús itomi jiwari

⁴³ Okanta imonkaataka apiti kitiiyiri isaikapaaki Jesús Samaria-ki, awijanaki jiyaatiro Galilea-ki.⁴⁴ Tima iri Jesús kantaintsiri: “Apaani kamantantaniri tii ipinkathaitziri inampiroki”.⁴⁵ Ikanta jariitaa Galilea-ki, ojyiki aawairiri kamiitha janta, tima aritaki jiñitsitakiri Jerusalén-ki okaatzi jantayitakiri Jesús joimoshirinkiro Anankoryaantsi.

⁴⁶ Ari jariitaari Jesús janta Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyakiro jiña okimiwaitanakawo jimiriitari. Tzimatsi janta iriipirori jiwari, mantsiyaintsiri itomi janta Capernaum-ki.⁴⁷ Ikanta jirika jiwari ikimakotakiri Jesús ari jariitaari Galilea-ki ipoñaagaawo Judea-ki, jiyaatashitanakiri jiñiiri. Ipankinatapaakari, jiyaati ipankoki, joshinchagairi itomi, irootaintsi inkami.⁴⁸ Ari ikantanaki Jesús: “¿Iitama kaari pikimisantantana iirokaiti? Pikowajaantzi noñaayimiro kaari piñaapiintzi pairani, pikowajaantzi nontasonkawintantawaki”.⁴⁹ Iro kantacha jiwari ikantanakiri: “Pinkatharí, thamiita iroñaaka, tikira ikamanakiita notomi”.⁵⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “Pimpiyi ipankoki. Shintsitai pitomi”. Ikimisantanki shirampari okaatzi ikantakiriri Jesús, piyanaka.

⁵¹ Ipiyaminthaita ipankoki, itonkiyotawaari jompirataniiti, ikantawairi: “Shintsitai pitomi!”⁵² Josampitanakiri tsika jiwiyaa ooryaatsiri ikantakoniintantanaari itomi, ikantaiyini jimpiratani: “Chapinki, itainkanaki ooryaatsiri, ari awijanaki isaawawaitzi”.⁵³ Ari ikinkishiritanakiro ashitariri aritaki jiwiyaaakari ooryaatsiri chapinki ikantakiri Jesús: “Shintsitai pitomi”. Iro ikimisantantankari irirori, ari ikimitsitanakari ijatzi maawoni ijininkamirinkaiti irirori ikimisantankari Jesús.⁵⁴ Irootaki apititanaintsiri joñaagantziro Jesús itasonkawintantzi jariitaa Galilea-ki ipoñaagaawo Judea-ki.

Kisopookiri Betesda-jatzi

5 Okanta othonkapaaka jiroka, japiitairo joimoshirinkaiyini Judá-mirinka Jerusalén-ki. Ari jiyatsitakiri ijatzi Jesús.

² Janta Jerusalén-ki, ari osaikiri ikaawoshiminto jitaiziri iñaaniki Heber-mirinka “Betesda”. Tzimatsi okaatzi 5 opankochaantiki. Ari otsipanampitawo ashitakowontsi jitaiziro “Oijya”.³ Ari ipiyotakari ojyiki mantsiyari, kaari aminatsini, kisopookiri, thoriwaitatsiri jomaryaayitaka kipatsiki joyaawintawo ojyiwaatya jiña.⁴ Tima ikantaitzi: Jinatzi ipokapiintzi maninkariiti jyiwaatakaairo jiña, intzimirika itanatyaaawoni impinkaantantyaawo jiña ojyiwaata, aritaki ishintsitanai imantsiyawaitzi.⁵ Tzimatsi mantsiyari tzimakotaintsiri 38 osarinti imantsiyawaitaki.⁶ Ikanta Jesús jiñaapaakiri jomaryaaka, jiyotapaaki osamani jimantsiyawaitaki jirika, josampitapaakiri, ikantziri: “¿Pikowima pishintsitai?”⁷ Ari jakanaki mantsiyari: “Pinkatharí, tii itzimi iitya owiinkaatinani aririka ojyiwaapaititya jiña. Tima nokowawitapiinta nompinkaatimi naaka, janaakotana pashini ipiinkaataki irirori”.⁸ Ari ikantzi Jesús: “Pintzinai, paanairo pomaryaaminto, piyaatai”.⁹ Apathakiro ishintsitanai jirika, jaanairo jomaryaaminto, aniitanai. Iro kantacha, tima kitiiyiri jimakoryaantaitari inatzi,¹⁰ ikantakiri Judá-mirinkaiti jirika shirampari shintsitaatsiri: “Kitiiyiri jimakoryaantaitari inatzi iroñaaka, tii oshinitaantsitzi paanairo pomaryaaminto”.¹¹ Jakanaki jirika shirampari, ikantzi: “Ikantakina oshinchagaanari: ‘Paanairo pomaryaaminto, piyaatai’”.¹² Ari ikantaiyanakini Judá-mirinka: “¿Iitaka kantakimiri: ‘Paanairo pomaryaaminto, piyaatai?’”¹³ Iro kantacha jirika shirampari tii jiyotziri iita oshinchagairiri, tii jiñaawairi Jesús tsika ikinanaki, ipiyotaiyakani atziriiti janta.¹⁴ Ipoña Jesús jiñagairi shirampari janta tasorintsipankoki, ari ikantziri: “Pinkimi, aritaki shintsitaimi iroñaaka, iiro papiitairo pantairo kaariipirori, ari onkantya iiro awijiyimotantaimi kowinkapirotatsiri”.¹⁵ Ikanta jirika shirampari jatanaki, ika-

† Kantakotachari jaka “itainkanaki ooryaatsiri”, irootaki ikantaitziri pairani “hora 7”.

mantakiri Judá-mirinkaiti iriitaki Jesús oshinchagairiri. ¹⁶ Iro opoñaantari ikowi Judá-mirinkaiti intsitokiri Jesús, tima joshinchaantaki kitiiyyiri jimakoryaantaitari. ¹⁷ Iro kantzimaitacha, ikantanaki Jesús: “Ari ikantaitatyaani jantawaitzi Ashitanari, ari nokimitsitari iijatzi naaka nantawaitzi”. ¹⁸ Irootaki, ikowapirotantanakari Judá-mirinkaiti intsitokiri Jesús, tima tii apa jantawaitantakawo kitiiyyiri jimakoryaantaitari, aña joyyakotakari Pawa, ikantakira Jesús iriitaki Pawa iwaapatitajaantari irirori.

Ishintsinka Itomi Pawa

¹⁹ Ipoña Jesús jakanakiri, ikantziri: “Jirika Itomitari Pawa tikaatsi jantashiwaitya ikowakaanikiini. Apa jantziro okaatzi jiñaakotziriri Ashitariri. Okaatzi jantziro Ashitariri, irojatzzi jantziro Itomi. Imapiro. ²⁰ Tima jítakotari Ashitariri jirika Itomitari, joñaayiri maawoni jantayitzi irirori. Iikiro joñaagatyiri oitarika antawoitatsiri, iyokitzi powiri iirokaiti. ²¹ Tima ikimita Ashitariri jañaakaayitzi kaminkari, ikañaanitakari, ari ikimitari iijatzzi Itomitari, jañaakaayitiri inkowiri irirori. ²² Tii jiyakawintantzi Ashitariri, aña iri Itomi ishinitaki jiyakawintantzi, ²³ ari onkanta maawoni impinkathaitantyaariri Itomi ikimitaitziri Ashitariri. Kaari pinkathairini Itomitari, tii ipinkathatsitari Ashitariri, otyaantakiriri.

²⁴ Itzimirika owakimpitayaawoni nokantayitzi, impoña inkimisantanairi otyaantakinari, aritaki inkañaanishiriyitai. Iiro jowasankitaawaitaitziri, tima kaatapaaki ikaamaniwaitzi, kañaani ikantayitaa. Imapiro. ²⁵ Irootzimataintsi imonkaatya, iroñaaka, inkimapaititairo kamashiririiti iñaani Itomi Pawa. Inkaati kimawaironi, aritaki jañaashiriyitai. Imapiro. ²⁶ Tima ikimita Ashitariri jañaakaantzi, iro ishinitakiniri iijatzzi Itomi jañaakaanti irirori, ²⁷ ishinitakiniri iijatzzi jiyakawintantzi, tima iriitaki Itomi Atziri. ²⁸ Iiro piyokitziwintashitawo jiroka. Tima irootzimataintsi imonkaataiya inkimantayaawori kaminkariiti iñaani, ²⁹ ari impiriintayitanaki tsika ikitayitaka. Ikaatzi antayitakirori kamiithari, ari inkañaaniyitai. Iriima ikaatzi antapiintakirori kaaripirori, jañaawitaiya jowasankitaitiri”.

Ñaajaantakiriri Cristo

³⁰ “Tii nantashiwaitawo nokowashitari, iri Ashitanari shinitanawori niyakawintantzi. Okaatzi nokantakowintantziro tampatzika okantaka, tima tii nantashiwaitawo nokowiri naaka, aña iro ikowiri Ashitanari otyaantakinari. ³¹ Naakami kinkithatakowaitashitachani apaniroini, tii opantawo nokinkithatakowaiwitaka. ³² Iro kantzimaitacha tzimatsi kinkithatakotakinari, niyotzi irootaki tyaaryoopirotatsiri ikinkithatakotakinari irirori. ³³ Imapirotya ikinkithatakotakinari Juan potyaantantakari pairani josampitaitiri. Tima okaatzi

ikinkithatakotawakinari imapirotatya. ³⁴ Iro kantacha tii iro nonkinkithatakotomachiiti okaatzi ikinkithatakotakinari atziri kimitakariri Juan. Aña iro nokinkithatakotzi matzirori owawijaakoshiritaimi. ³⁵ Tima Juan iri kimitakariri ootamintotsi kitiiyyiinkatapaintsiri. Iro pikowapaintziri iirokaiti pinintaawatyaawo ikimitari kitainkari. ³⁶ Iro kantacha tzimatsi kinkithatakotakinari naaka, anairiri Juan. Okaatzi nantziri naaka, irootaki ikantanari Ashitanari nantiro, iro oñaagantzirori iri Ashitanari otyaantakinari. ³⁷ Ari ikimitakariri Ashitanari, otyaantakinari, ikinkithatakotakinari irirori, tiimaita pikimisantziro iñaani. Tii piñaapootantziro. ³⁸ Tii otyaantaajaitzimi iñaani, tima tii pikimisantziro jotyantani. ³⁹ Amatsinka pikantawita piñaanantziro Osankinarintsipirori, poyaakonintawo piñaayitairo pinkañaanitai. Aña naakawitaka okinkithatakotzi Osankinarintsipirori, ⁴⁰ tiimaita pikowaiyini iiroka pawintaayitaina pinkañaanitan-taiyaari. ⁴¹ Tii naminaminatashitawo naaka inthaamintawaitina atziriiti. ⁴² Aña niyotsitatakimi tsika pikan-taiyani iiroka, niyotsitziro iijatzzi tii pitakotari Pawa. ⁴³ Naakataki jowaki Ashitanari nopairyagairo iwairo. Tiimaita pagaiyawakinani kamiitha iirokaiti. Irooma aririka impoki pashini pairyaashiwaitapaatyaawoni iwairo irirori, iri paayitawakiri kamiitha. ⁴⁴ “¿Tsikama pinkini pinkimisantziro, iiroka thaamintashiwaitawakaacha, tii paminaminantziro pinthaamintawintaiyaari Pawapirotatsiri? ⁴⁵ Iiro pikinkishiriwaitashita naaka thawitakotimini Ashitanariki. Iri thawitakotajaantaimini Moisés-ni, pawintaapiintari iirokaiti. ⁴⁶ Arimi pinkimisantaajaitakirimi Moisés-ni, ari pinkimisantawakinami naaka, tima naakataki josankinatakotaki Moisés-ni. ⁴⁷ Irooma tii pikimisantziro okaatzi josankinatakiri, ¿tsikama pinkini pinkimisantziro nonkantayitimi naaka?”

Jowakaari Jesús 5000 shirampariiti

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 Ikanta othonkapaaka jiroka, montyaanaki Jesús intatsikirona inkaari saikatsiri Galilea-ki, irojatzzi jii-itaitziri Tiberias. ² Ojyiki atziri oyaatakiriri, tima jiñaakitziiri itasonkawintantaki joshinchaayitairi mantziyariiti. ³ Ipoña itonkaanaki Jesús otzishiki, ari isaikapaaki it-sipayitakari jiyotaani. ⁴ Irootaki ariitzimataiya kitiiyyiri Anankoryaantsi, ari joimoshirinkapiintari Judá-mirinkaiti. ⁵ Ikanta jaminapaaki Jesús, jiñaatzi ojyiki atziri oyaatakiriri, ikantanakiri Felipe: “¿Tsikama amanantika owanawontsi owakaiyaariri maawoni jirika atziri?” ⁶ Aña josampitashitari Felipe jiñaantyaariri tsika inkanti, tima jiyotajaantaki Jesús oita jantiri. ⁷ Ari jakanaki Felipe, ikantanaki: “Tiro jantita 200 kiriiki amanantimi owanawontsi, aña iipichokiini jowamat-sitya jirikaiti”. ¹⁸ Ipoña ikantanaki Andrés, iriitaki pashini jiyotaani, iririntzi Simón Pedro, ikantziri: ⁹ “Jirika jaka

iintsi amaintsiri 5 tanta, apiti shima. Iro kantacha, ¿ari-ma jantitayaaari oyyiki atziri?"¹⁰ Ari ikantzi Jesús: "Pinkantiri isaikaiyini maawoni". Okatawoshimashitatz janta, ari isaikaiyakini. Ikaataiyini 5000 shirampariiti.

¹¹ Ari jaakotanakiro Jesús tanta, ithonkakiro ipaa-soonkitakiri Pawa, jinashiyitakari ikaatzi saiyitaintsiri. Ari ikimitaakiri shima, ipayitakiri maawoni kowatsiri.

¹² Ikanta ikimaniintaiyapaakani maawoni, ikantairi Jesús jiyotaani: "Paayitairo opitoki okaatzi tzimagaantapaintsiri, iiro apaawaitanta".¹³ Joyiitairo jiyotaaniiti, ijaikiyitai 12 kantziri opitoki tzimagaantapaintsiri kaaw-itachari 5 tanta. ¹⁴ Jirikaiti atziri, jiñaakiro itasonkawintakiro Jesús owanawontsi, ikantaiyanakini: "Imapirotatya, iriitaki jirika Kamantantaniri ikajyaakagaitakiri impoki jaka kipatsiki".

¹⁵ Iro kantacha Jesús jiyotaki ishintsiwintaitatyiri jayyiitanakiri impinkathariwintiri atziriiti, iijatzi itonkaanai otzishiki, inkini isaikawaiti apaniroini.

Janiitantawo Jesús inkaari

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ikanta otsiniriityaanaki, oirinkaiyaani inkaariki jiyotaani Jesús, ¹⁷ otitaiyapaani pitotsiki, montyaakotaiyaini jiyaatairo Capernaum-ki. Aritaki tsiniripirotanaki, tikira ipiyaata irirori Jesús. ¹⁸ Ari otampiyatapaaki, antawoiti otamaryaaakotanaki inkaari. ¹⁹ Aritaki santhataki jimontyaakotaiyini, jiñaatziiri Jesús ipokashitairi janiitantaawo inkaari. Antawo ithaawaiyanakini jiyotaani. ²⁰ Ikantapai Jesús: "Naakataki, iiro pithaawaiyini!"²¹ Kimoshiri ikantaiyani jotitawairi pitotsiki, tikira osamanitzi, aatakotaiyapaakani tsika ikowiro jariitya.

Oyyiki atziriiti aminaminatakiriri Jesús

²² Okanta okitiiyyitamanai, irojatzi isaikaiyakini atziriiti intatsikironta, jiyotaiyakini apinto inatzi pitotsi jimontyaantanakari yotaariiti, tii itsipatanara Jesús.

²³ Ariitakotantapaaka pashini pitotsi poñainchari Tiberias-ki, aataiyapaakani okaakitzi jowaiyakani tanta chapinki ipaasoonkiwintakiri Awinkathariti. ²⁴ Ikanta jiñaakiri tii isaiki Jesús, iijatzi jiyotaaniiti, otitaiyanakani atziriiti pitotsiki, jataki Capernaum-ki jamina-minatairi.

Jiitaitziri Jesús "owanawontsi añaakaaniriri"

²⁵ Ikanta jariitaiyapaakani intatsikironta, jiñaapairi Jesús, josampitapaakiri: "Rabí, ¿tsikapaitima pipokaki iiroka jaka?"²⁶ Ikantanakiri Jesús: "Irootaki pamina-minatantanari iirokaiti tima pikimaniintaiyakani chapinki powaiyakani, aña tii iro pamina-minatantinariri piki-

† Ikantakoitziri jaka "200 kiriiki" irijatzi ikantaitziri pairani "200 denario". † Ikantaitziri jaka jiroka tanta, irootaki jiwitsikaitaki cebada. †† Kantakotachari jaka "santhataki jimontyaakotaiyani", iro-jatzi ikantaitziri "5 tiirika 6 kilómetro", ikantaitziri iijatzi pairani "25 tiirika 30 estadio".

mathatanakiro notasonkawintantaki. Imapiro. ²⁷ Tii opantawo piñaashintsiwintashiwaityaawo owanawontsi thonkanitachari, aña iro piñaashintsiwintya iniatziri, kañaanitakaimini. Iro owanawontsi ipantziri Ito-mi Atziri, tima Pawa, Ashitariri, iriitaki jookotakiri".

²⁸ Ipoña josampiitanakiri, ikantaitziri: "¿Tzikama nonkantyaaka noñaashintsiwintantyaawori ikowiri Pawa?"²⁹ Jakanaki Jesús: "Ikowiri Pawa pinkimisantairi jirika jotyaaantakiri". ³⁰ Ipoña josampiitanakiri iijatzi: "¿Incha pintasonkawintanti nonkimisantimiri? ¿Iitama pantayitakiri?"³¹ Pairani achariniiti jowayitakawo otzishimashiki jiitaitziri 'maná', irootaki okantziri Osankinarintsi:

Pawa pakiri owanawontsi paryaintsiri inkitiki". †

³² Jakanaki Jesús, ikantzi: "Okaatzi owanawontsi pirotatsiri poñaachari inkitiki, kaari Moisés-ni pantironi. Aña iri Ashitanari payitimironi. Imapiro. ³³ Tima jirika owanawontsi ipantziri Pawa, iriitaki poñaachari inkitiki, iri kañaanitakaayitairini isaawijatziiti". ³⁴ Ari ikantaitanakiri: "Pinkathari, pimpapiintinawo jiroka owanawontsi".

³⁵ Ikantzi Jesús: "Naakataki owanawontsi kañaanitakaaniriri. Inkaati tsipatainani naaka, iiro itajyaawaitai. Inkaati kimisantanainani, iiro jimiriwaitai. ³⁶ Aritaki nokantaiyakimini, tiimaita pikimisantaiyanani okantawitaka piñaawitakina. ³⁷ Ikaatzi itsipashiritakaakinari Ashitanari, iriitaki tsipashiripirotainani, iiro nomanintawakiri naaka. ³⁸ Tima tii iro nompokantatyaari nopoñaaka inkitiki nantayitiro nokowashiwaitari naaka, aña iro nantapiinti ikowiri Ashitanari, otyaantakinari. ³⁹ Jiroka ikowiri Ashitanari otyaantakinari, iiro nopiyakaantawaitzi apaani ikaatzi itsipashiritakaakinari, aña ontzimatyii nowiriintayitairi iwiyaantapaatyaawoni kitiiyyiri. ⁴⁰ Tima ikowi Ashitanari iijatzi, maawoni kowakowatairini Itomi Pawa, inkaati kimisantairini, aritaki inkañaanitakaayitairi. Naakajaantaki owiriintairini imonkaatapaatyaarika kitiiyyiri".

⁴¹ Iro ipoñaantanakari Judá-mirinkaiti ikijyimawaitanakiri Jesús, tima ikimaki ikantaki: "Naakataki owanawontsi poñaachari inkitiki". ⁴² Ari ikantawakaiyanakani: "¿Kaarima jirika Jesús, itomi José? Niyotziri naaka ashitariri. ¿Iitama ikantantari: 'Nopoñaatya inkitiki?' "

⁴³ Ikantanaki Jesús: "Aritapaaki pikijyimawaitana.

⁴⁴ Tikaatsi tsipashiriwaitinani, iiorika jamashiritairi Ashitanari otyaantakinari. Naakataki owiriintairini imonkaatapaatyaarika kitiiyyiri. ⁴⁵ Josankinariki Kamantantaniriiti, ikantaki:

Iri Pawa yotagairini maawoni.

‡ Jaka kantakotacha "owanawontsi", irootaki ikantaitziri pairani "tanta". Ari okimitari iijatzi, ikinkithakotaitziri pairani tanta, iro ikinkithakotaitziri maawoni owanawontsi. Iroowaitaki akantapiintaiyini aakaiti: "Poya kaniri", tii apa ankinkithakotaitziri kaniri, aña tzimatsi iijatzi wathatsi oyaari.

maawoni kimairiri Ashitanari, yotairiri irirori, itsipashiritaana naaka. ⁴⁶ Tii nokantzi tzimatsi ñaapootakirini Ashitanari, aña apaniroini jiñaapootziri poñaachari Pawaki. ⁴⁷ Itzimirika kimisantainani naaka, aritaki inkañaanitai. Imapiro. ⁴⁸ Naakataki owanawontsi añaakaanirini. ⁴⁹ Jowawitakawo pichariniiti 'maná' otzishimashiki, kamayitzimaitaka. ⁵⁰ Iriima oiyakawori owanawontsi nokinkithatakotziri naaka ipoñaatya inkitiki. Itzimirika owaiyaarini jirika, iiro ikaamanitai. ⁵¹ Naakataki kañaaniri owanawontsi poñaachari inkiki. Intzimirika owatyaawoni jiroka owanawontsi, ari inkañaanitai. Jiroka owanawontsi nopantziri naaka, nowathapiro inatzi. Iri noshinitakowinta isaawijatzii inkañaanitantaiaari”.

⁵² Ari ikantawakaiyani Judá-mirinka: “¿Tsika inkinaikairoka jirika jowakaantairori iwatha?” ⁵³ Ikantanaki Jesús: “Iirorika powawo iwatha Itomi Atziri, iirorika pirori iriraani, iiro pikañaanitai. Imapiro. ⁵⁴ Itzimirika owatyaawoni nowatha, irakironi niraani, ari inkañaanitai. Naakataki owiriintairini imonkaatapaatyaarika kitiijyiri. ⁵⁵ Tima jiroka nowatha owanawontsipirori inatzi, jiroka niraani iro imiripiroitari. ⁵⁶ Intzimirika owatyaawoni nowatha, irakironi niraani, itsipashiritaatyaana naaka, iijatzi naaka notsipashiritatyaari irirori. ⁵⁷ Tima jirika Ashitanari otyaantakinari, kañaaniri jinatzi, iriitaki añaakaanari naaka. Ari okimitsitari iijatzi, intzimirika owaiyaanari naaka, iriitaki nañaakaayitairi. ⁵⁸ Nokinkithatakotatziiro owanawontsi poñaachari inkiki. Jiroka owanawontsi tii oiyawo 'maná' jowayitakari pairani pichariniiti iiroka, okantawitaka jowawitakawo, ikamayitaki. Iriima inkaati owatyaarini jirika oiyawori owanawontsi, ari inkañaanitai”. ⁵⁹ Irooyitaki jiyotaantakiri Jesús ipiyotaiyakani janta japatotapiintaita saikatsiri Capernaum-ki.

Ikinkithatakotziri kañaanitaantsi

⁶⁰ Ikanta ikimaitakiro jiroka yotaantsi, jirikaiti ikaatzii oyaatziriri Jesús, ikantaiyanakini: “Jiroka ikantayitakiri Jesús pomirintsi akantyaawori. ¿Iitama kimisanta-machiitirini?” ⁶¹ Ikanta Jesús, jiyotaki okaatzii ikijyimawaitziriri, josampitanakiri: “¿Tiima animotzimi jiroka? ⁶² ¿Iitama awijatsini, aririka piñiiri Itomi Atziri intzinagaiya ipoñaaka pairani? ⁶³ Okaatzii nokinkithatakotakimiri, iro kantakotacha añaashiritakaantatsiri, kaari awathapirori nokinkithatakotzi, tikaatsi oitapirotya awatha. Aña iro nokinkithatakotzi awintaashirinkantsi kaari koñaanitatsi, kañaanitakaantatsiri. ⁶⁴ Iro kantacha iinitatsi iirokaiti kaari kimisantatsini”. Tima jiyoshiritakiri Jesús kaari kimisantatsini, inkaati pithokashitirini. ⁶⁵ Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Iro nokantsitakimiri: 'tikaatsi tsipashiriwaitinani naaka: iirorika ishinishiritaanari Ashitanari' ”.

⁶⁶ Aripaiti, ipiyapithatanakari Jesús oiyiki oyaawitapiintariri. ⁶⁷ Ipoña josampitanakiri Jesús 12 jiyotaani: “¿Pikowima iirokaiti piyaayitai?” ⁶⁸ Ari jakanaki Simón Pedro: “Pinkathari, ¿Iitama niyaatashitiri? Aña iirokataki kinkithatakotakirori añaamintotsi. ⁶⁹ Aritaki nokimisantaiyakimini. Niyotaiyini iirokataki Cristo, Itomi Pawa Kañaaniri”. ⁷⁰ Jakanaki Jesús, ikantziri: “¿Kaari ma naaka iyoshiitakimiri pikaataki 12? Iro kantzimaaitacha, tzimatsi apaani pikaataki kamaarishiryaaki”. ⁷¹ Jiñaawaitakiro jiroka Jesús, ikinkithatakotatziiro Judas, Itomi Simón Iscariote. Tima iriitaki Judas pithokashityaarini, iriitakataki itsipatapiintari 12 jiyotaani.

Iririntzipaini Jesús tii ikimisantaiyirini

7 Ikanta othonkapaaka jirokapaini, jariitantawaita Jesús janta Galilea-ki. Tii ikowi isaikanai Judea-ki, tima jaminaminatziiri Judá-mirinkaiti intsitokiri. ² Iro kantacha monkaatzimataa kitiijyiri ikimoshiriwintapiintziro Judá-mirinkaiti jiitaitziri “pankojyitantsi”. ³ Ithainkitanakari, iririntzi okaakiini, ikantanakiri: “Iiro pimanawaita jaka, piyaati Judea-ki jiñaantimiri piyotaaaniiti onkaati pantayitiri. ⁴ Tima ikaatzii kowatsiri jasagaawintatyaari, tii imanakaawo jantayitziiri. Pantayitziro iiroka oiyitarika, poñaagantiro tsika ipiyotaiyani atziiriiti”. ⁵ Tiitya ikimisantaajaitziri iijatzi iririntzipaini. ⁶ Ari ikantanaki Jesús: “Aña tikira imonkaapaitaata noñaagantantya naaka, irooma iirokaiti inimowaitzimi maawoni kitiijyiriki. ⁷ Tii ikisaniintzimi iirokaiti isaawijatziiiti. Irooma naaka owanaa ikisaniintana, tima koñaawo nokantziro naaka, okaatzii jantayitziiri kaariipirori inatzi. ⁸ Piyaataiyini iiroka joimoshirinkaita, iiro niyaatsita naaka, tima tikira imonkaapaita noñaagantya”. ⁹ Ikantakiro jiroka, irojatzi isaikanaki Galilea-ki.

Joimoshirinkiro Jesús jiitaitziri “pankojyitantsi”

¹⁰ Ari jatayyakini iririntzipaini, jatanaki iijatzi Jesús joimoshirinkaita tii joñaagantajaanta, imananiikiini ikantaka. ¹¹ Jaminaminatakiri Judá-mirinkaiti janta joimoshirinkaita, ikantaiyini: “¿Tsikama isaikaajaitzika shirampari?” ¹² Oiyiki atziiriiti kinkithatakotakiriri Jesús. Tzimatsi kantayitatsiri: “Kamiithari jinatzi shirampari”. Tzimatsi pashini kantatsiri: “Tii ikamiithatzi, aña jamatawitakiri atziiriiti”. ¹³ Iro kantzimaitacha, manaaantsikiini ikinkithatakotziri Jesús, tima ithaawantatyaari Judá-mirinkaiti.

¹⁴ Okanta oniyankitaki joimoshirinkaita, tyapaaki Jesús tasorintsipankoki, jiyotaantapai. ¹⁵ Iyokitzi ikantawakaiyanakani Judá-mirinka, ikantaiyini: “¿Tsikama jiyotanitantari jirika, tii ityaapirowita tsika jiyotaantaitzi?” ¹⁶ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Okaatzii niyotaaantziri tii naaka yotashityaawoni, aña iri yotakaana-

wori otyaantakinari. ¹⁷ Inkaati kowapirotaironi ikowiri Pawa, ari jiyotairo iri Pawa yotakaanawori okaatzi niyotaaantzi, tima tii naaka yotashiwaitaawoni. ¹⁸ Tima ikaatzi yotaantzirori jiyotashiwaitari, jaminaminatatzi impinkathaitiri. Iriima kowakowatzirori ipinkathaitairi otyaantakiriri, iri ñaawaitzirori iroopirori. Tii itzipishiriwaitzi irirori. ¹⁹ ¿Tiima josankinawitakimi pairani Moisés-ni Ikantakaantaitani? Iro kantacha, tii pimonkaataiyironi. ¿Iitama pasaryiimatantanari pintsitokina?" ²⁰ Ari ikantaiyanakini atziriri: "Kamaari! ¿Iitama asaryiimatzimiri intsitokimi?" ²¹ Ikantzi Jesús: "maawoni iirokaiti owanaa iyokitzii pikantayitaka piñaakina nantakiri kitiijyiriki jimakoryaantaitari. ²² Iro kantzi-maitacha, ikantakaantaki Moisés-ni pintomishitaanitapiintanti. (Okantawitaka kaari Moisés-ni poñaakaantyaawoni jiroka, aña iri poñaakaantanakawori achariniiti tikiraamintha itzimi Moisés-ni.) Iro opoñaantari pitomishitantapiintaki iirokaiti, kitiijyiri jimakoryaantaitari. ²³ Piñaakiro, pimonkaantyaawori iirokaiti Ikantakaantani Moisés-ni pitomishitantapiintaki kitiijyiri jimakoryaantaitari. ¿Iitama pikisaniintantanari naaka noshinchagairi atziri maawoni iwathaki kitiijyiriki jimakoryaantaitari? ²⁴ Paamaakowintya owapiyomotzimikari aririka piyakawintanti. Aña tampatzikashiripiro pinkantya piyakawintanti".

¿Iriitakima jirika Cristo?

²⁵ Tzimayitatsi Jerusalén-jatzi, osampitantanantsiri, ikantzi: "¿Kaarima jirika jaminainaitziri intsitokaitiri? ²⁶ Jirinta isaikaki, maawoni jiñaitziri ikinkithawaitzi. Tikaatsitya akotashitirini. ¿Jiyotatziima jiwariiti imapirotatya Cristo jinatzi jirika shirampari? ²⁷ Iro kantacha ayotaiyirini jirika tsika ipoñaawo. Irooma paata aririka impokaki mapirotzirori jiita Cristo, tikaatsi yotatsini tsika ipoñaawo". ²⁸ Ikanta ikimaki Jesús, isaiki jiyotaantzi tasorintsipankoki, shinchiinka ikantanaki: "Arima, piyotaiyinima tsika nopoñaawo! Tii naaka nintakaashityaawoni nompoki, aña jotyaantani ninatzi jawintaapiroitari. Kaari piyotaiyini iirokaiti. ²⁹ Niyotziri naaka tima iri notsipatari, iriitaki otyaantakinari". ³⁰ Ari ikowawitanaka jaakaantirimi, iro kantacha tikaatsi akotashitirini, tima tikira imonkaapaitaata. ³¹ Ojyiki kimisantanakiriri Jesús, ikantaiyini: "Kaaririka jirika Cristo pokatsini, irotya itasonkawintantzimi, ñaakiro".

Jotyaantaki Fariseo oirikirini Jesús

³² Ikanta Fariseo-paini ikimakiri atziriri ikinkithatakotziri Jesús, jaapatziyanakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, jotyaantaki aamaakowintawori tasorintsipanko jotiyiri. ³³ Ari ikantzi Jesús: "Kapichiini nosaikimotanaimi iirokaiti, irootantsi niyaatai isaiki otyaantakinari. ³⁴ Ojyiki paminawitaina, iiro piñaagaana, iiro pitsipatana tsika nosaikapai naaka". ³⁵ Ari

josampitawakaanaka Judá-mirinkaiti: "¿Tsika jiyaa-machiitika jirika iiro añaantari? ¿Jiyaatatiyima pashiniki nampitsi ikinayitaki ajyininkapaini, inkini jiyotaayitairi kaari ajyininkata? ³⁶ ¿Iitama ikantakotziri: 'Paminawitaina, iromaita piñaagaana, iiro pitsipataana tsika nosaikapai naaka?' "

Jiña kañaanitakaantatsiri

³⁷ Ikanta iwiyaantapaakawori kitiijyiri ari joimoshirinkapiroitari. Ari ikatziyanaka Jesús, shintsiiini jiñaawaitanaki, ikantzi: "Itzimirika miriniintawaitatsini, intsipashiritaina naaka, jimiriwaitaiya. ³⁸ Tima okantzi Osankinarintsipirori:

Inkaati kimisantainani naaka, onkimitaiyaawo oshiyaashiritantyaarimi jiña kañaanitakaantatsiri".

³⁹ Iri joyyakaawintzi Jesús inkaati kimisantairini inampishiritantaiyaari Tasorintsinkantsi. Okantawitaka tiki-raata jotyaantiriita Tasorintsinkantsi, tima tikiraata itzinaashitaawo Jesús jowaniinkawo.

Ipookaiyanakini atziriri

⁴⁰ Tzimatsi kimakiriri Jesús ikantaki, ikantaiyanakini: "Imapirotatziiri jirika shirampari Kamantantaniri jinatzi". ⁴¹ Tzimatsi pashini kantanantsiri: "Cristo jinatzi jirika". Ikantzi pashini: "Kaari, tima Cristo iiro ipoñaawo Galilea-ki. ⁴² Tima okantzi Osankinarintsipirori:

Impoñiiaawo Cristo-tatsiri janta Belén-ki, inampiki pairani pinkathari David-ni. Iriitaki icharini David-ni".

⁴³ Ari itzimawintawakaawintanakari atziriri jirika Jesús.

⁴⁴ Tzimatsi kowawitanainchari jaakaantirimi, tikaatsimaita akotashitirini.

Tii jiñaitzi kimityaarini jiñaawaitzi

⁴⁵ Ikanta aamaakowintawori tasorintsipanko jataiyaini isaiki Fariseo-paini itsipayitakari ijiwari Ompiratasorintsitaari, josampitawairi, ikantzi: "¿Iitama kaari pamantakari?" ⁴⁶ Ari ikantaiyini irirori: "Tii jiñaitzi kimityaarini jirika jiñaawaitzi!" ⁴⁷ Ikantanaki Fariseo: "¿Pimatsitakawoma jamatawiitakimi iirokaiti? ⁴⁸ ¿Tzimatsi-ma ajiwariti kimisantakiriri jirika shirampari? ¿Tzimatsi-ma nokaatziri Fariseo kimisantakiriri? ⁴⁹ Apa ikimisantamachiitzi atziriri kaari yotakotironi Ikantakaantaitani, owasankitagaari jinayiti". ⁵⁰ Ikanta Nicodemo, Fariseo-tatsiri pokaintsiri pairani jiñiiri Jesús, ikantanaki: ⁵¹ "Okantzi Ikantakaantaitani, tii oshinitaantsitzi ayakawintanti tiirika akimajaantzi oita jantakiri". ⁵² Ari ikantaiyanakini irirori: "¿Iirokatakima iijatzi Galileajatzi? Piñaanapirotiro Osankinarintsipirori, ari piñaakiro tikaatsi Kamantantaniri poñaachani Galilea-ki".

Tsinani mayimpiro

⁵³ Ipoña jiyataiyaini ipankopainiki.

8 Ipoña irirori Jesús tonkaanaki otzishiki Olivo. ² Ikanta okitiijyitamanai, ipiyaa tasorintsipankoki. Ojyiki atziri piyowintawaariri, saikapai Jesús jiyotaa-pairi atziriiti. ³ Ikanta Yotzinkariiti itsipayitakari Fariseo-paini jamakiniri tsinani jiñaitziri omayimpirotzi. Jowatziyapaakiro niyankiniki ipiyotaiyani. ⁴ Ikanta-paakiri Jesús: “Yotaantanirí, jiroka tsinani jiñaitakiro omayimpirotzi. ⁵ Ikantakaantaki pairani Moisés-ni intsi-tokaitiro, mayimpirotatsiri tsinani. ¿Tsikama pikantzika iiroka?” ⁶ Iro josampitantariri ikowi inkompitakaiyaari, ontzimantyaari oita inkantakotiriri. Oiyotanaka Jesús kipatsiki josankinawaitantawo jako. ⁷ Iikiro josampitatziri, ari ikatziyanaka joiyotaka, ikantanakiri: “Tiirika pikaaripiroshiritaiyini iirokaiti, pitakaantyaawo pintsi-tokantyaawo mapi jiroka tsinani”. ⁸ Iijatzi joiyotanaa kipatsiki, japiitanairo josankinawaitzi. ⁹ Ikanta ikimawakiro ikantakiri Jesús, piyaiyanakani, ikinkishiritakotanaka tsika ikantayita iriroriiti. Iri itanakawo ipiyanaka Antaripiroriiti. Ikanta isaikanaki Jesús itsipatakawo tsinani jamaitakiri, ¹⁰ ikatziyananaa joiyotaka, josampitziro ikantziro: “Tsinaní, ¿Tsika ikinaiyanakini-ka? ¿Tikaatsima yakawintimini?” ¹¹ Akanakiri iroori okantziri: “Tikaatsitya, Nowinkathariti”. Ikantzi Jesús: “Iijatzi naaka iiro niyakawintzimi. Piyaatai, iiro papi-itairo pinkaaripiroshiriwaitai”.

Jesús ikitiijyiinkatakotziri isaawijatziri

¹² Ipoña japiitanakiro Jesús jiyotairi atziriiti, ikantziro: “Naakataki kitiijyiinkatakotziriri isaawijatziriiti. Itzimirika tsipashiritaiyaanani naaka, aritaki nonkitiijyiinkatakotairi, onkimiwaityaawo tii ikinawaitzi otsinirikitaki”. ¹³ Ari ikantaiyanakini Fariseo-paini: “Powakowintawaitashita pikinkithatakota apaniroini, tii opantawo pikinkithatakowitaka”. ¹⁴ Ari jakanaki Jesús: “Kamithataki okaatzi nokinkithatziri naaka, okantawitaka nokinkithatakowitaka apaniroini. Tima niyotzi tsika nopoñaakawo, tsika janta niyaatai. Tii piyotaiyini iirokaiti. ¹⁵ Iro pamitapiintaka pojyakotari atziriiti jiyakawintantzi. Irooma naaka tikaatsi niyakawinti. ¹⁶ Irooma aririka niyakawintanti naaka, iroopirori inatzi noñaani, tima tii apaniroini niyakawintanti, ari notsipatari Ashitanari otyaantakinari. ¹⁷ Jiroka okantzi Ikantakaantaitani ipaitakimiri iirokaiti: Intzimirika apiti kinkithatakotantatsini ari ojoyawakaa inkantayitakiri, imapirotatya ikinkithatziri. ¹⁸ Naakajaantaki kinkithatakotaincha. Iijatzi Ashitanari otyaantakinari irijatzi pashini kinkithatakotanari. Apiti nokaatzi nokinkithatakotaka”. ¹⁹ Ari josampitanakiri: “¿Tsikama isaikiri Ashitzimiri?” Ikantzi Jesús: “Tii piyotaiyinani iirokaiti, iijatzi pikimitaakiri Ashitanari. Ari piyotinami naaka, ari piyotakirimi iijatzi Ashitanari”. ²⁰ Ari ikinkithatakiro Jesús jirokapaini tasorintsipanko-

ki, tsika jowaitapiintziri kiriiki jashitakaitariri Pawa. Tikaatsimaita aakaantirini, tima tikira imonkaapaita.

Tsika niyaatai naaka, iiro pariityaa iirokaiti

²¹ Ipoña japiitanakiro Jesús ikantzi: “Aririka niyaatai, owanaa paminawitaina iirokaiti, iro kantzimaitacha ari pinkamakoyitairo piyaaripironka. Tima tsika niyaatai naaka, iiro pariityaa iirokaiti”. ²² Ari ikantaiyanakini Judá-mirinkaiti: “Ishiniwaitatya jirika. Iro ikantantari iiro ariita aakaiti tsika jiyaati irirori”. ²³ Ikantanaki Jesús: “Isaawijatziri pinayitzi iiroka, irooma naaka jinokijatziri ni-natzi. Ari pinampitawo iirokaiti kipatsiki, irooma naaka tii nonampityaawo. ²⁴ Irootaki nokantantzimiri: ‘Ari pinkamakoyitairo piyaaripironka. Tima iirorika pikimisantairo nokinkithatakowitaka, ari pinkamakotairo piyaaripironka’ ”. ²⁵ Ipoña josampitanakiri: “¿Itaka iiroka?” Ari jakanaki Jesús: “Aritaki nokamantsitakimi owakiraini. ²⁶ Tzimatsi ojyiki nonkantimiri, ari niyakawintaimi iijatzi. Tima okaatzi iñaawaitziri otyaantakinari iroopirori inatzi. Irootaki nokamantzimiri iirokaiti isaawijatziriiti, okaatzi ikamantanari irirori”. ²⁷ Iro kantacha jirikaiti kimakiriri Jesús, tii ikimathatawakiri ikinkithatakotatziri Ashitairi. ²⁸ Irootaki ikantantana-kari Jesús: “Aririka pimpaikakotakaantiri Itomi Atziri, aripaiti piyoti naakataki. Tii naaka antashiwaityaawoni nokowakaari. Apa niyotaantziro okaatzi jiyotaanari Ashitanari. ²⁹ Itzimi otyaantakinari ari itsipashiritana naaka. Tii jookawintana Ashitanari, tima nantapi-intziniri okaatzi kamiithatzimotziriri”. ³⁰ Ikanta ikinkithatakoyitakiro Jesús jiroka, ojyiki kimisantanakiriri.

Iroopirori inatzi isaikakaashiwaitaimi

³¹ Ipoña Jesús ikantanakiri Judá-mirinkaiti ikaatzi kimisantakiriri: “Aririka poisokirotanatyaawo noñaani, iirokataki tyaaryoori niyotaani. ³² Aritaki piyotairo tyaaryoori, iro saikakaashiwaitaimini”. ³³ Jakaiyanakini jirikaiti: “Ichariniiti Abraham-ni ninayitzi naakaiti. Tikaatsi ompirawaityaanani. ¿Itama pikantantanari iiroka: ‘Ari pisaikashiwaitaiya?’ ”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Ikaatzi antapiintzirori kaaripirori, kimiwaitaka ompiratatyaarimi. Imapiro. ³⁵ Apaani ompirataari kantatsi jomishitowaitiri, iriima itomiitari ikantaitatyaani iyyininkamirinkaitari. ³⁶ Aririka isaikakaashiwaitaimi Itomiitari, iikiro pisaikashipirowaitanaaty. ³⁷ Niyotaiyimini ichariniiti Abraham-ni pinatzi. Iro kantzimaitacha pikowaiyakini pintsitokina, tima tii okamiithatzimotzimi noñaaniyitari. ³⁸ Iro nokinkithatakotzi naaka okaatzi joñaaganari Ashitanari. Irooma iirokaiti pantashitawo pikimakotairi ashitzimiri iiroka”.

Iri ashitariri kamaari

³⁹ Ari jakaiyanakini iriroriiti: “Aña iri Abraham-ni jitaiziri Ashitanari, iriitaki nochariniiti!” Ipoña ikantzi Jesús: “Iiokami charinityaarinimi Abraham-ni, ari pantakiro mi okaatzi jantayitakiri irirori. ⁴⁰ Iro kantacha, okantawitaka nokinkithatakaawitakimiro jiyotakaakinari Pawa, pikowaiyakini pintsitokina. Tii jimataajaitziro Abraham-ni kantachari! ⁴¹ Irojatzii pantapiintakiri okaatzi jantakiri pairani pichariniiti”. Ari ikantaiyanakini iriroriiti: “Tii naaka jowaiyantani thainkatasorintsiwaitaniri. Apaani ikanta Ashitanari, iriitaki Pawa!” ⁴² Ari jakanakiri Jesús: “Imapiromi iri Pawa ashitimini, ari pitakotatyaanami, tima Pawaki nopoñaakawo naaka. Tii naaka pokawaitashitachani nonintakaanikiini, aña iri Pawa otyaantakinari. ⁴³ ¿Oitama kaari pikimathatantana iirokaiiti? Iro kantakaantzirori tii pikowaiyini pinkimisantiro noñaani. ⁴⁴ Iriitaki ashitakimiri kamaari, pantapiintakiniri okaatzi ikowiri. Ari jashi jowakiro kamaari owakiraa itantanakawori, jowamaashiritantzi. Thiiyinkari jinatzii, tii jiñaawaitziro tyaaryoori. Aririka inkowi jamatawitantii, jiñaawaitziro thiiyaantsi. Iwaapati thiiyinkari jinatzii. ⁴⁵ Irooma naaka noñaawaitziro tyaaryoori ñaantsi, timaita pikimisantaiyanani iirokaiiti. ⁴⁶ ¿Tzimatsima apaani pikaataiyakini yopirotzirori ikantzi: ‘Kaaripiroshiriri jinatzii Jesús?’ Tima iroopirori inatzi okaatzi noñaawaitziri ¿oitama kaari pikimisantantana? ⁴⁷ Itzimirika jashitari Pawa, ikimisantziro iñaani Pawa. Irooma iirokaiiti tii jashitzimi Pawa, tii pikowi pinkimisantaiyini”.

Itzimitaika Cristo

⁴⁸ Ikanta Judá-mirinkaiiti ikantanakiri Jesús: “Imapirotatya nokantaiyakimini Samaria-jatzi pinatzi, tima kamaari pinatzi”. ⁴⁹ Ari jakanakiri Jesús: “Tii nokamaaritzii, nopinkathatziro naaka Ashitanari. Irooma iirokaiiti, tii pipinkathatana. ⁵⁰ Tii naaka kowashitachani pimpinkathatina, aña tzimatsi pashini kowatsiri impinkathaitina, iriitaki yakawintantatsini. ⁵¹ Itzimirika kimisantaironi noñaani, iiro ikaamaniyitai. Imapiro”. ⁵² Ari ikantaiyanakini Judá-mirinkaiiti: “Ari niyotaiyini imapiro pikamaaritzii. Tima kamaki Abraham-ni, ari ikimitakari Kamantantaniiriiti, kamayitaki maawoni. Opoña pikantzi iiroka: ‘Itzimirika kimisantaironi noñaani, iiro ikaamanitai’. ⁵³ ¿Panairima iiroka nocharinini Abraham-ni? Kamaki irirori, ari ikimiyitakari Kamantantaniiriiti iijatzii. ¿Tzikama piitamachityaaka iiroka?” ⁵⁴ Jakanakiri Jesús: “Naakami kowashitachani impinkathaitinami, tikaatsi opantya-

† Ikantakoitziri jaka “thainkatasorintsiwaitaniri”, irijatzii ikantaitziri mayimpiriiti. Tima joyakaawintapiintakiri pairani Judá-mirinkaiiti, tii ikinatanitari Pawa, jantayitziro kaaripirori.

woni. Iri pinkathatakaanari Ashitanari. Iriitaki pikantapiintawitari iirokaiiti ‘Nowawani’. ⁵⁵ Tiimaita piyotairi iirokaiiti. Irooma naaka noñiiri. Aririkami nonkanti ‘tii noñiiri’, thiiyinkari ninaki nokimitakotakimiro iirokaiiti. Aña imapiro noñiiri. Nokimisantziro iñaani. ⁵⁶ Pairani Abraham-ni, picharinitanakari iirokaiiti, ikimoshiritakii jiñiiri nompokapaititi. Aritakii jiñiimaitakina, antawoiti ikimoshiritakii”. ⁵⁷ Ipoña Judá-mirinkaiiti ikantanakiri Jesús: “Tikiraamintha otzimi iiroka 50 posarintsiti. ¿Ipoña pikantzi piñiiri Abraham-ni?” ⁵⁸ Ari jakanakiri Jesús: “Tikiraamintha itzimiita Abraham-ni. ‘Naakatsitaka’. Imapiro”. ^{†59} Ikanta jirikaiiti jaiyawitanakani mapi ikowi intsitokirimi. Iro kantzimaitacha Jesús, ipiyapithatanakari. Shitowanaki tasorintsipankoki.

Joshinchairi Jesús kaari okichaatsini

9 Ikanta ikinayitzi Jesús, jiñaaki kaari okichaatsini, jashi jowatziiro owakiraa itzimapaaki. ² Ikanta jiyotaani josampitakiri, ikantziri: “Rabí, ¿Oitama kaari jokichaataanta owakiraa itzimakii jirika shirampari? ¿Irooma kantakaantzirori iyaaripironka ashitariri? ¿Irooma kantakaantzirori iyaaripironka irirori?” ³ Ari jakanakiri Jesús, ikantzi: “Tii iro kantakaantironi iyaaripironka, tii okantakaantziro iijatzii iyaaripironka iwaapati. Iro imatantari jiroka, onkantya jiñaitantyaawori ishintsinka Pawa. ⁴ Iinta okitiijiyitzi, ontzimatyii antiro jantawairi otyaantakinari. Tima aririka ontsiniritanaki, tikaatsi kantironi jantawaiti. ⁵ Iinta nosaiki naaka jaka kipatsiki, naakataki kitiijiyiinkatakotziriri isaawijatzii”. ⁶ Ithonkakiro jiñaawaitakii Jesús, jiiwatanakii kipatsiki, jamirokaki kapichiini kipatsipitha jakoki, itziriyookitakiri kaari okichaatsini. ⁷ Ipoña jiñaanatziri ikantziri: “Piyaati pinkiwaakitya owaankanaata jiitaitziri Siloé”. Ari ikinanaki kaari okichaatsini, ikiwaakitapaa-ka. Ikanta ipiyapaaka, kantanai jamini kamiitha. ⁸ Ikanta ijininkapaini, ikaatzi ñaayitapiintziriri ikamiantzi impashiityaari, josampitawakaayita, ikantzi: “¿Kaarima jirika saikapiintatsiri ikowakotantzi impashiityaari?” ⁹ Tzimatsi kantatsiri: “Iriitakii”. Pashini kantatsi: “Aña kaari, iriawaiwitaka”. Iro kantzimaitacha, ikantzi irirori: “Naakataki”. ¹⁰ Ipoña josampitanakiri: “¿Tzikama pikantairoka paminantaari kamiitha?” ¹¹ Ari ikantanakii irirori: “Jirinta shirampari iitachari Jesús, iriitaki matakinaawori, tzimatsi itziritakinari nokiki, ipoña ikantakina: ‘Piyaati owaankanaataka Siloé. Ari pinkiwaakityaari’. Okanta niyaatanakii, ari nokiwaakitapaa-ka, aminaana kamiitha”. ¹² Ipoña josampitanakiri: “¿Tzikama iroñaaka jirika shirampari?” Ari ikantzi irirori: “Tii niyotzi”.

†† Ipaaryaapiintaka Jesús ikantzi: “Naakatsitaka”, ari oiyakawo jiñaawaitakii Pawa pairani, jiñaanatanakariri Moisés-ni. Tima pairani Moisés-ni josampitakiri pairani Pawa, ikantziri: “Tzikama piitaka”. Ari jakanakii: “Naakatsitaka”. Iro jiyotantaiyarini Judá-mirinkaiiti jiñaawaitakii Jesús, ikowatzii jimonkaataiyaaari Pawa. ‡ Jiroka iitachari “Siloé”, irojatzii jiitaitziri: “Otyaantaari”.

Fariseo-paini josampitziri kaari okichaawitacha

¹³ Ipoña jaayitanaakiri kaari okichaawitachari isaikay-itzi Fariseo-paini. ¹⁴ Tima kitiiyiri jimakoryaantaitari inatzi, itziriyookitantakariri Jesús kaari okichaaw-itachani, iro jaminantaari kamiitha. ¹⁵ Ari josampitakiri Fariseo-paini tsika okanta jaminantaari kamiitha. Ikan-tanaki irirori: "Itziriyookitantakinawo nokiki kapichiini kipatsi, opoña nokiwaakitaka. Aminaana iroñaaka kamiitha". ¹⁶ Ari ikantayitzi Fariseo: "Itzimika antakirori jiroka kaari jashitari Pawa, tima tii ipinkathatziro kiti-ijyiri jimakoryaantaitari". Iro kantacha ikantaiyini pashini: "Kaaripiroshiriri jinyaiimi, iiro jantaajaitziromi jiroka". Tii jaapatziyawakaawintawo ikantaiyakirini Fariseo. ¹⁷ Ari japiitakiri josampitziri kaari okichaaw-itachani: "¿Oitama pikinkishiritari iiroka, iitaka aminak-agaimiri kamiitha?" Ikantzi irirori: "Kamantantaniri jinatzi".

¹⁸ Kantai iroñaaka jaminawaitai kamiitha, tii ikimisantzi Judá-mirinkaiti kaari okichaawitachani jirika. Irojatzii ikaimantakariri iwaapati, ¹⁹ josampitawakiri, ikantzi: "¿Iriima pitomi jirika? ¿Pinkantinatya ari ikantatya tii jokichaatzi owakiraa itzimapaaki? ¿Tsikama okantaka jaminantaari iroñaaka kamiitha?" ²⁰ Ikan-tanaki ashitariri: "Niyotaiyini iriitaki nowaiyani, ari ikantatya tii jokichaatzi owakiraa itzimapaaki. ²¹ Iro kantacha tii niyotzi tsika okanta jaminantaari kamiitha iroñaaka, tii niyotzi iijatzii iita aminakagairiri kamiitha. Posampitiri irirori, antari jinaki, iriitaki kamantimini". ²² Iro ikantantari iwaapati tima ithaawatzii, ikantaiyakinii Judá-mirinkaiti: "Intzimirika kantaintsini Cristo jinatzi jirika Jesús, iiro noshinitairi intyagai apatotapiintaiyini". ²³ Irootaki ikantantakari iwaapati: "Posampitiri irirori, antari jinaki notomi".

²⁴ Japiitakiro Judá-mirinkaiti ikaimairi kaari okichaaw-itachani, ikantzi: "Pimpinkathatiri Pawa, pinkamanti-na tyaaryoopiroini, iiro pipinkathawaitashitari jirika shirampari kaaripiroshiriri jinatzi". ²⁵ Ari ikantanaki irirori: "Tii niyotzi naaka kaaripiroshiriri jinatzi. Apa niyotzi naaka tii nokichaawita. Iro kantacha aminaana kamiitha". ²⁶ Japiitakiri josampitziri: "¿Tsikatya ikantakimika? ¿Iita jantakiri jaminakaantaimiri?" ²⁷ Ari jakanairi: "Aritaki nokantakimi, iro kantacha tii pikimisantzi. ¿Oitama pikowantari napiitimiro? ¿Pikowatziima pinkimisantaiyirini iirokaiti?" ²⁸ Ari jitanakari ikawiyawaitanakiri, ikantaiyini: "Pinkimisantiri iiroka jirika shirampari, iirooma naakaiti nonkimisantiro Ikantakaantani Moisés-ni. ²⁹ Niyotaiyini naakaiti jiñaanatakiri Pawa pairani Moisés-ni. Iriima jirika, tikaatsi yotirini tsika ipoñaaka". ³⁰ Ari jakanaki okichaataatsiri, ikantzi: "Tsikama okantatyaaka jiroka! Aña jaminakagaana naaka kamiithaini, tii piyotziri iirokaiti tsika ipoñaaka. ³¹ Ayotaiyini maawoni tii ikimiri

Pawa kaaripiroshiriri. Apa ikimiro jamanamanaatani pinkathatziiriri, antanairori ikowakairiri. ³² Tikaatsi anki-makowintapiinti tzimatsi aminakagairini kaari okichaataatsini itzimapaaki. ³³ Iromi ipoñaakawo jirika shirampari janta Pawakinta, iirotya jimataajaitziromi jiroka". ³⁴ Ari ikantanakiri: "Piyaaripironka pitzimakaaki iiroka. ¿Pikowima piyotayitaina naaka?" Jomishitowakaantaitakiri.

Kaari okichaashiritatsini

³⁵ Yotaki Jesús jomishitowakaantaitakiri okichaataatsiri. Ikanta jiñagairi paata, josampitairi: "¿Pikimisantziroma iiroka Itomi Atziri?" ³⁶ Ari ikantzi irirori: "Pinkathari, pinkantina tsika itzimi, inkini nonkimisantiri". ³⁷ Ikantzi Jesús: "Aritaki piñaakiri, naakataki pikinkithawaitakaki". ³⁸ Ikanta jirika okichaataatsiri jotzirowashitanakari Jesús ipinkathatanakiri, ikantzi: "Nokimisantzimi Pinkathari". ³⁹ Ipoña ikantzi Jesús: "Nopokaki naaka jaka kipatsiki niyakawintantai, ari onkantya jaminantaiyaari kaari okichaataatsini. Iriima ikaatzi aminaw-itachari, iiro jokichaatai irirori". ⁴⁰ Tzimayitatsi Fariseo tsipatakari Jesús, ikimakiri ikantakiri, josampitanakiri: "¿Pikimitakaantatyaanarima naakaiti kaari okichaataatsini?" ⁴¹ Ikan-tanaki Jesús: "Imapiromi pinkimityaari kaari okichaashiritatsini iirokaiti, tikaatsi iyakawintimironi piyaaripiroshirinka. Irooma pikan-taiyini tii pikimitari kaari okichaashiritatsini, irootaki piñaantaiyaawori jiyakawintaitimiro pipiyathatakina".

Jojoyakaawintaitziro oijyatanto

10 Ipoña ikantanaki Jesús: "Itzimirika kaari tyaatsini oomopiroki oijyatanto, intyaashitayaarika on-aminatantoki, koshintzi jinatzi, kaaripirori. Imapiro. ² Iriima tyaatsiri oomopiroki, iriitaki aamaakowintapi-intariri oijya. ³ Iriirika ashitaryaajaantironi aamaakow-intawori ashitakowontsi, impoña intyaapaaki, impairyayitapaakiri oijya inkaimayitapairi, ari jiyopaantitawairi. Iri omishitowajaantirini aamaakowintapiintari oijya. ⁴ Aririka jomishitowakiri jikokiroki maawoni, iri iiwatirini aamaakowintariri, joyaatzimaityaari oijya tima jiyopaantiziri iri aamaakowintariri. ⁵ Iro kantacha tii joyaatziri kaari jiñaapiintziri, owanaa ishiyapithatari, tima tii jiyopaantiziri". ⁶ Ari ikantaki Jesús jojoyakaaw-intziniri, tiimaita ikimathataiyirini jirikaiti iita ikantzi.

Ikimitari Jesús kamiithari aamaakowintantaniri

⁷ Ipoña japiitanakiro Jesús ikantzi: "Naakatajaantaki oijyawori oomopiro oijyatanto. Imapiro. ⁸ Ikaatzi kaaripiroriiti itakawori ipokaki tikiraamintha nopoki naaka, jojayashitakari koshintzi. Irootaki kaari ikimisantaiyarini oijya. ⁹ Naakatajaantaki oijyawori oomopiro. Intzimirika tyagaatsini nojoyakawo oomopirori, aritaki jawijakoshiritai. Ari jojoyakotaiyaari

oijya ipiyapiyata ityaapiintzi, ishitowapiintzi iijatzi. Tii okowityiimotari jowanawo. ¹⁰ Iriima koshintzi apa ipoki inkoshiti, intsitokanti, japirotanti. Irooma naaka nopokaki nañaakaapiroshiritantai. ¹¹ Naakataki ojyari kamiithari aamaakowintariri oijya. Tima apaani kamiithari aamaakowintariri oijya, ishiniwintari joiyyati. ¹² Tima ikaatzi ipinaitziri jaamaakowintari oijyanintsi, aririka jiñaawakiri owaminthatariri, jookawintziri, jowaitapaatyaari oijya ishianakara aamaakowintariri, tzimpooka inkantayitanatya pashini. ¹³ Iro ishiyantari aamaakowintawitariri, tima apa ikowi impinaitiri. Tii iri oijya inkowapiroti jaamaakowintyaari. ¹⁴ Naakataki kamiithari aamaakowintariri oijya. Niyoyitziri noiyyati. Jiyoyitana iijatzi irirori. ¹⁵ Ikimita jiyopirotana Ashitanari, ari nokimitsitari iijatzi naaka niyopirotziri irirori. Noshiniwintakotari noiyyati. ¹⁶ Iinitatsi iijatzi pashini noiyyati kaari saikatsini jaka. Ontzimatyii namayitairi jaka. Aritaki inkimisantayitaina irirori. Apaani inkantya impiyotaiya. Apaani inkantya aamaakowintaiyaarini. ¹⁷ Jitakotana Ashitanari tima noshinitakiro nañaantari inkini nañagai iijatzi. ¹⁸ Tikaatsi shintsiwintinani, aña naakataki shinitashitaincha. Oztzimotana noshintsinka noshinitantari, iro nañaantaari iijatzi. Irootaki ikowakiri Ashitanari nantiro”.

¹⁹ Ikanta ikimawakiro Judá-mirinkaiti jiroka ñaantsi, japiitanakiro tii jaapatziyawakaanaa. ²⁰ Tzimatsi ojyiki kantayitanaintsiri: “¿Iitama pikimisantantariri? Ika-maaritatz, iro ishinkiwintantakariri”. ²¹ Iro kantacha pashini kantatsi: “Tikaatsi kamaari matironi jiñaawaitiro jiroka ñaantsi. ¿Kantatsima kamaari jaminakagairi kaari okichaawitachani?”

Ikisaniintanakiri Judá-mirinkaiti jirika Jesús

²² Aritaki tyaawontsipaititai. Okanta janta Jerusalénki, joimoshirinkaitziro tasorintsipanko. ²³ Ari isaikitakari Jesús tasorintsipankoki, janiiwaitzi awijat-apishitzi jiiitaitziro “Salomón-tapishi”. ²⁴ Ipoña Judá-mirinkaiti ipiyowintapaakari, josampitziri: “¿Tsikapaitima onkaati pinkisoshiritakaayitina? Iirokarika Cristo, incha pooñaawontinawo”. ²⁵ Jakanaki Jesús ikantzi: “Aritaki nokamantayitakimi, tiimaita pikimisantana. Okaatzi jimatakaayitakinari ishintsinka Ashitanari, oñaagantapirowaitakiro kamiithaini. ²⁶ Iro kantacha iirokaiti tii pikimisantaiyini, tima tii pikimitakaanta iirokami noiyyati. ²⁷ Ikaatzi kimitakaantaachari noiyyati jiyopaantitana, niyotsitari iijatzi naaka. Joyaayitana iriroriiti. ²⁸ Naakataki kañaanitakaayitairini. Iiro ipiyawaita, tikaatsi aapithatarinari. ²⁹ Ikaatzi jashitakaakinari Ashitanari, tikaatsi aapithatarinari, tima iri matzirori jantaritzi anaakopirotantatsiri mawoni. ³⁰ Tima itsipashiritana Ashitanari, kimiwaitaka apaanimi nonkantya”.

³¹ Ikanta Judá-mirinkaiti jaawitanaa mapi ikowi intsi-tokirimi, ³² iro kantacha Jesús, ikantanakiri: “Iro ishintsinka Ashitanari antakaayitakinawori kamiithayitatsiri okaatzi piñaakotakinari iirokaiti. ¿Oitama pintsitokawintinari?” ³³ Ari ikantaiyanakini Judá-mirinka: “Tii iro nontsitokawintimi kamiithari okaatzi pantayitakiri, aña iro nontsitokawintimi pithainkatasorintsitakiri Pawa. Tikaatsi piimachiitya iiroka, atziri pinatzi, iro kantacha pikimitakaantashiwaitaka Pawami pinaty”. ³⁴ Ikantzi Jesús: “Jiroka osankinata Ikantakaantaitani, Naaka kantatsi: ‘Pawaiti pinaiyini iirokaiti’. ³⁵ Ari ayotaiyironi Osankinarintsipirori, iiro okantzi an-thainkañaanitiro. Iriitajaantaki Pawa iitakiriri atziriiti ‘Pawaiti’ itzimi jiyotakaayitakiri iñaani. ³⁶ ¿Iitama pikijyimatantanari iirokaiti pikantaiyini nothainkatasorintsitaki nokantaki: naaka Itomi Pawa? Aña naakatataiki jookotaki, jotyaaantakina nompoki kipatsiki. ³⁷ Iro nantziromi okaatzi jantziri Ashitanari, iirotya pikimisantaiyini. ³⁸ Aña aritaki nantakiro. Onkantawitya iiro pikimisantana naaka, iro pinkimisantani okaatzi notasonkawintantayitaki, iro piyopirotantyaari ari notsi-pashiritari Ashitanari, itsipashiritana iijatzi irirori”. ³⁹ Ari ikowawitaiyani jaakaantirimi iijatzi, iro kantacha Jesús ishiyapithatanakari.

⁴⁰ Piyanaa Jesús katonkaki jiña Jordán. Ari isaikapai tsika jowiinkaantantzi pairani Juan-ni. ⁴¹ Ojyiki atziri jatashitakiriri jiñiiri Jesús. Ikantaiyini: “Tii itasonkawintantawita Juan-ni irirori, iro kantacha okaatzi ikinkithatakotakiriri jirika shirampari tyaaryoori inatzi”. ⁴² Ojyiki kimisantanakiriri Jesús.

Ikamantakari Lázaro

11 Tzimatsi mantsiyari shirampari jiita Lázaro, Betania-jatzi jinatzi, ari onampitawori iijatzi María otsipatawo irinto Marta. ² (Jiroka María, iritsiro Lázaro, iro saitantakariri kasankaari iitziki Awinkathariti ojyitanzimaitari oishi.) ³ Okanta jiroka apiti iritsiro Lázaro, okaimakaantakiri Jesús, okantaki: “Pinkatharí, imantsiyatatz paapatziyani”. ⁴ Ikanta ikimawaki Jesús, ikantzi: “Jiroka mantsiyarintsi tii owamaantzi, aña ari jiñaitiro ishintsinka Pawa, iijatzi ishintsinka Itomi”.

⁵ Owanaa jitakowitakawo Jesús jiroka Marta, iijatzi irinto, ipoña Lázaro, ⁶ ikimawitaka ikamantaitakiri jimantsiyatatz Lázaro, iikiro isaikawaitanakitzi apiti kitiijyiri janta. ⁷ Ipoña ikantanari jiyotaani: “Thami ampiyi Judea-ki”. ⁸ Ari ikantaiyini jiyotaani: “Rabí, owakiraa ikowaiyini Judá-mirinkaiti intsitokimi janta. ¿Iijatzima pikowi pimpiyanai?” ⁹ Ikantzi Jesús: “¿Imapiroma osamanitzi apaani kitiijyiri? Itzimirika aniitatsiri kitiijyipaitiki, tii jantziwawaita, tima jiñaakiri kitiijyiinkari jaka kipatsiki. ¹⁰ Iriima aniitatsiri tsiniripaiti, jantziwawaita,

† Ojyakaawintachari jaka “apaani kitiijyiri”, jañaantari inatzi Jesús, iro kimitakawori kitiijyiri. Tima jiñaawaitakiro Jesús jiroka, jiyotzi tikira imonkaapaitita jowamaantaityaariri. Jiroka ikantakiri:

tima ikowityaatya janta kitainkari".¹¹ Iikiro ikan-tanakitzi Jesús: "Makoryaaki aapatziyani Lázaro, ontzi-matyii niyaati nowiriintairi".¹² Ari ikantaiyanakini jiy-otaani: "Pinkathari, kimitaka ari amataakoniinta, tima iro jimakoryaantari".¹³ Jiñaajaantaiyini jiyotaani Jesús iro ikinkithatakotzi makoryaantsi, ikantakira: "Jimakoryaatzi Lázaro".¹⁴ Ipoña jooñaawontanakiniri, ikantziri: "Kamaki Lázaro.¹⁵ Owanaa nokimoshiritaki tii nosaiki janta, iro pinkimisantapirotantyaari, thami aati aminiri".¹⁶ Ikanta Tomás jiiitaitziri "Tsipari", ikantanakiri ikaataiyini jiyotaanitari: "Thami oyaawitanatyaari, añaamachiiti iirorika jowamaayiitai aaka".[†]

Iri Jesús, owiriintantaniri, añaakaantaniri

¹⁷ Ikanta jariitzimatapaaka Jesús, ikimapaaki tzimakotaki Lázaro 4 kitiiyjiri ikitaitantakariri.¹⁸ Tii intainapirotzi Betania osaiki Jerusalén,^{††19} iro jiyaaatashitantakawori Judá-mirinkaiti jiroka Marta otsipatakawo María, inkimoshiritakaantaiyaawori ikamaki iyaariri.²⁰ Okanta iyotaki Marta iro jariitzimatya Jesús, jatanaki otonkiyotawatyaari. Iro saikanaintsi María pankotsiki.²¹ Okantawakiri Jesús: "Pinkathari, ari pisaikimi iiroka jaka, iiro ikamimi niyaariri.²² Iro kantacha niyotzi naaka aririka pinkamitiri Pawa oitya rantimiri, aritaki jimatakimiro".²³ Ari jakanakiro Jesús: "Aritaki jañagai piyaariri".²⁴ Okantzi Marta: "Niyotzi aritaki impiriintai paata iwiyaantapaatyaawoni kitiiyjiri impiriintantaiyaari kamayitatsiri".²⁵ Ipoña ikantanakiro Jesús: "Naakataki owiriintantatsiri, naakataki añaakaantaniri. Iitarika kimisantainani naaka, onkantawitaty inkami, ari jañagai.²⁶ Ikaatzi añaayitatsiri iroñaaka, kimisantainani, iiro ikaamaniyitai. ¿Pikimisantziroma jiroka?"²⁷ Okantzi iroori: "Nokimisantzimi Pinkathari, iirokataka Cristo Itomi Pawa ikajyaakaakiriri impoki jaka kipatsiki".

Jiraapaaka Jesús ikitaitakiri Lázaro

²⁸ Ithonkakiro Jesús ikantayitakiro Marta, jatanaki okaimiro irinto María, okamantathatapaakiro, okantziro: "Ariitapaaka yotaantaniri, ikaimimi".²⁹ Okanta okimawaki María, katziyanaka, jatanaki oñiiri Jesús.³⁰ Tikiraata jariita Jesús nampitsiki, irojatzzi isaikaki otonkiyotawakari Marta.³¹ Ikanta Judá-mirinkaiti tsipatakawori opankoki joimoshirinkiro jiñaakiro os-hiyanaka María, joyaatanakiro jiñaajaantaki irawait-

"Pinkinkishiritakotiro oita awijatsiri aririka aniiti kitiiyjipaiti. Tima aririka aniiti kitiiyjipaiti, kamiitha okoñaatzi, iiro antziwawaita, añaairo tsika ankini iiro aminaashiwaita tsikarika aati. Irooma aniitirika tsiniripaiti, oiyiki antziwatya, aminaashitya tsikarika aati. Irootaki aniitantyaari tsika inintakairo Pawa, iiro aminaashiwaita aati. Iirorika aatzi tsikarika ikowakairo Pawa, aritaki aminaashiwaitatya tsika aati. Tima iriitaki Pawa oiyawori kitiiyjiinkari, tsikarika aati, iiro aminashi-waita". † Ikantakoitzi jaka "Tsipari", irijatzzi jiiitaitziri "Dídimo". †† Kantakotachari jaka "tii intainapirotzi", iro oiyawori ikantaitzi 3 kilómetro, irojatzzi ikantaitziri pairani 15 estadio.

atyiiya kitataariki.³² Okanta ariitapaaka María isaikaki Jesús, otzirowashitapaakari okantziri: "Pinkathari, ari pisaikimi iiroka jaka, iiro ikamimi niyaariri".³³ Ikanta Jesús, jiñaakiro María iraimotapaakari, ari ikimitapaakari iijatzzi Judá-mirinkaiti oyaatapaakirori, antawoiti jowashiritanaka, okatsitzimoshiritanakiri,³⁴ josampitanakiro: "¿Tsikama janta pikitatakirika?" Ari ikantaitanakiri: "Pimpoki Pinkathari, piñiiri".³⁵ Ari jiraa-paakari irirori Jesús.³⁶ Ikantaiyini Judá-mirinka: "Dpaminiri antawoiti jitakotakariri!"³⁷ Tzimimaitacha pashini kantanaintsiri: "Iriiwitaka jirika aminakairiri kaari okichaatsini, ¿kaari jaminanta tsika inkinakairo iiro ikamanta Lázaro?"

Ipiriintaa Lázaro

³⁸ Apiitanakiri Jesús okatsitzimoshiritanakiri, jiyaaatashitanakiri okaakiini kitataari. Omoona inatzi, iro mapi joypyiyiitantakariri.³⁹ Ikantanaki Jesús: "Potainkiro mapi". Ari okantanaki Marta iritsiro kamaintsiri: "Pinkathari, kimitaka ari sankainkataki, tima tzimaki 4 kitiiyjiri ikamantakariri".⁴⁰ Ari jakanaki Jesús: "¿Nokantakimi, pinkimisantinarika, ari piñaakiro ish-intsinka Pawa?"⁴¹ Jotainkakiro mapi. Ipoña jaminakiri Jesús inkitiki, ikantanaki: "Ashitanari, nopaasoonkitzimi iiroka, tima pikimana.⁴² Niyotzi ari pinkantapiintatya pikimana. Iro nokantantzimiri inkimantyaari atziiriiti saikaintsiri jaka, iro inkimisantantyaari iirokataka otyaantakinari".⁴³ Ithonkakiro jiñaawaitakiro jiroka, ikaimanaki: "Lázaro, pishitowi!"⁴⁴ Shitowapai kaminkari, jankowitakawo manthakintsi jakoki iijatzzi iitzi, irojatzzi iponapootakawo jankowitanta-itawakariri. Ari ikantzi Jesús: "Pankowiryaaakotiri, jiyaaaita".

Ikamantawakaita intsitokaitiri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Irootaki ikimisantantanakari oiyiki Judá-mirinkaiti ikaatzi jataintsiri itsipatawo María, ikaatzi ñaakirori jantakiri Jesús.⁴⁶ Iro kantacha tzimatsi jatashitanakiriri Fariseo-paini. Ikamantapaakiri okaatzi jantakiri Jesús.⁴⁷ Ikanta Fariseo-paini itsipatakari ijiwari Ompiratasor-intsitaari, japatotakiri jiwariiti, ikantaiyini: "¿Oitama antiri? Jirika shirampari oiyiki itasonkawintantaki.⁴⁸ Aririka añaashiminthatyaari, maawoni inkimisantaitiri. Ari impokaki ijiwaripaini Roma-jatzi, impookakaantakiro tatorintsipanko, japirotakaantakiro anampitsiti".⁴⁹ Iro kantacha, iinitatsi itsipatakari, iitachari Caifás, iriitaki Ijiwaripiroriti Ompiratasorintsitaari, ikantanaki irirori: "Tii piyotaiyini iiroka.⁵⁰ Iro kamiithatatsi ashiniti apaani atziri inkamawintai, iiro japiroitantai anampiki".⁵¹ Jirika Caifás, Ompiratasorintsiirori jini, jiñaawaitakaakiri Pawa. Okantawitaka tii jiyotzi, iri Jesús ikinkithatakotaki inkamawintiri ijiyinkapaini.⁵² Tii apa inkamawintiri

ijyininkapaini, aña inkamawintairi maawoni itomiiti Pawa tzipookaintsiri, jiwithaawakaantyaari jashitaari. ⁵³ Aripaiti ikowaki ijiwari Judá-mirinkaiti jowamairi Jesús.

⁵⁴ Irootaki kaari ikowantanaa Jesús intsipatanaiyaari Judá-mirinkaiti. Aña shitowanaki isaiki Judea-ki, jataki otzishimashiki osaiki nampitsi iitachari Efraín. Ari isaikakaapairi jiyotaani.

⁵⁵ Irootaintsi joimoshirinkapaititairo Judá-mirinkaiti Anankoryaantsi, oiyiki atziri jatatsiri Jerusalén-ki jiwit-sikashiriyitya. ⁵⁶ Ari jaminaminaitakiri Jesús, josampitawakaiyani tasorintsipankoki: “¿Tsikama pikantaiyini iiroka? ¿Ari impokaki joimoshirinkaita?”

⁵⁷ Ikanta Fariseo-paini itsipayitakarari Ompiratasor-intsipiroriiti, ikantantayitaki: “Iitarika yotaintsini tsika isaiki Jesús, inkamanti, naakaantiriita”.

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 Aritaki yotapaaka 6 kitiiyiri joimoshirinkantyaawori Anankoryaantsi, jataki Jesús Betania-ki, inampiki Lázaro jowiriintairi pairani. ² Ari joimoshirinkaitakiri Jesús. Iro Marta oyiitantatsi. Ari isaikitakari iijatzi Lázaro itsipatakari Jesús jowaiyani. ³ Amakotapaaki María kasankaari. Oiyiki owinawoni jiroka. Osaitantapaakari iitziki Jesús. Ojyitantzimaitari oishi. Kasankainka okantanaka maawoni pankotsiki. ⁴ Ikanta Judas Iscariote, jiyotaani Jesús pithokashityaarini paata, ikantanaki: ⁵ “¿Iitama kaari ipimantantaitawo jiroka kasankaari? Ari aantatyaami oiyiki kiriiki, iri anishironkatantyaaririmi ashironkainkari”. ^{†6} Tii iro ikantantakarari Judas jitakotatyaari ashironkaariiti, aña koshintzi jinatzi. Iriitaki jowaitakiri inkimpoyiiri kiriiki, iro kantacha ikoshitapi-intzi kapichiini. ⁷ Ari ikantanaki Jesús: “Piñaashiminthatyaawo, aña iroowitaka okajyaakaakinarari, inkitaitakarika. ^{†8} Iriima ashironkainkariiti ari inkantaitatyaani isaikimotimi, irooma naaka iiro nokantaitatyaani nosaikimotimi”.

Ikamantawakaita intsitokaitiri Lázaro

⁹ Jiyotaiyakini Judá-mirinkaiti ari isaiki Jesús Betania-ki. Jiyaataiyakini janta, tii apa jaminiri Jesús aña iijatzi Lázaro, jowiriintairi pairani Jesús. ¹⁰ Ikamantawakaayitaka Ompiratasorintsipiroriiti intsitokiri iijatzi Lázaro. ¹¹ Tima iriitaki Lázaro kantakaantakirori kaari jaapatziyaintantanaari Judá-mirinkaiti ikimisantaitanakiri Jesús.

† Jiroka kasankaari kinkithatakotachari jaka, iro jiwitsikaitzi inchatiyaki iitachari “nardo”. Okaatzi otinatzi apaani libra, irojatzi ikantaitziri iijatzi 300 gramo. †† Kantakotachari jaka “oyiki kiriiki”, iri-jatzi ikantaitziri pairani “300 denario”. Iri ipinaitziriri antawairyaantzi, aririka jimonkaatakiro apaani osarintsu jantawaitaki. ‡ Tzimatsi jamitaitari pairani. Aririka inkamakaantaiti, isaitantari kasankaari, inkini inkitaitiri.

Ariitaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Oiyiki atziri jataintsiri Jerusalén-ki joimoshirinkiro Anankoryaantsi. Okanta okitiiyyitamanai, ikimaiyakini ari impokiri Jesús nampitsiki. ¹³ Ipoña ichikaiyanakini oiyawori kompirosi. Jataiyanakini intonkiy-otawatyaari, ikaimaiyini ikantzi:

☒ Aatsikitataiki awinkathariti!

Tasonkawintaari jinatzi, tima Pinkathari aitziri otyaantakiriri.

☒ Iriitaki Awinkatharipiroitaiyaari aakaiti Israel-mirinkaiti!

¹⁴ Ari jiñaapaaki Jesús iwonkiri burro, ityaakaanakari, tima okinkithatakotsitakarari Osankinarintsipirori, ikantaitaki:

¹⁵ Sion-jatoití, iiro pithaawaiyini,

Pokataiki Piwinkathariti,

Ityaakaakari iwonkiri burro.

¹⁶ Owakiraini, tii ikimathataiyironi jiyotaani jiroka. Iro kantacha itzinaashitaawo Jesús jowaniinkawo, aripaiti ikinkishiritanaka iriitaki Jesús josankinatakoitzi. ¹⁷ Tima ikaatzi tsipatakariri Jesús jowiriintairi Lázaro, ikinkithatakoyitairo okaatzi jiñaakiri. ¹⁸ Iro jiyaatantanakari atziriiti itonkiyotawakarari Jesús, tima ikimakotakiri jowiriintantaki. ¹⁹ Iriima Fariseo-paini ikantawakaiyani iriroriiti: “Piñaakiro, kimitaka iiro akitsirinkiri. Paminiri, iro jiyaatashitiri maawoni”.

Jaminaminatziri Jesús Grecia-paantiri

²⁰ Tzimayitatsi Grecia-paantiri tsipatakariri atziriiti jataintsiri joimoshirinkaiyani. ²¹ Ikanta Felipe Betsaidajatziri, ipokashitapaakiri Grecia-paantiri. (Jiroka Betsaida nampitsi inatzi saikatsiri Galilea-ki.) Ikantapaakiri: “Pinkathari, nokowi noñiiri Jesús”. ²² Ari jiyaatanaki Felipe, ikamantapaakiri Andrés. Apitiroiti jiyaataiyanakini, ikamantakiri Jesús. ²³ Ari ikantanaki Jesús: “Monkaapaititapaaka itzinaashitantaiaawori jowaniinkawo Ito-mi Atziri. ²⁴ Apaani okithoki kaari ipankiitzi, ari ashi owamachiitiro onkantya apakithowoini. Irooma aririka ompathaakanaki ojyookanaki ipankiitakiro, ari jiñaitakiro onkithokitai. Imapiro. ^{†25} Iitarika itakowait-ashitachani jantayitziro inintashiyitari, ari impiyashitaiya. Iriima manintanakironi jantashiwaiyitari jaka kipatsiki, ikamawintanaatziro inkañaaniyitai. ²⁶ Tzimatsirika kowatsiri nonkimitakaantiri nompiratani, inkimitakotinawo naaka. Tsikarika nosaikai naaka, ari isaikitaiya iijatzi nompiratani. Iitarika nokimitakaari nompiratani, iri Ashitanari kantakaiyaawoni impinkathaitantyaariri paata”.

†† Kantakotachari jaka “okithoki”, trigo inatzi.

Ikinkithatakota Jesús jowamaitiri

²⁷ “Antawoiti okatsitzimoshiritakina iroñaaka! ¿Tsikama nonkantika? ¿Nonkantima: ‘Ashitanarí, powatsinaryaakoshiritaina?’ Ìña irootaki nopokantakari, ni-monkaatairo! ²⁸ Ashitanarí, poñaagantiro powaniinkawo”. Ikimaitatzi ñaawaitanaintsiri inkitiki, ikantaitzi: “Aritaki noñaagantakiro, iroñaaka napiitiro”. ²⁹ Atziriri piyotainchari ikaatzi kimawakirori, ikantaiyanakini: “Ookathawontsi inatzi”. Iro kantacha ikantayitzi pashini: “Maninkari ñaanatakiriri”. ³⁰ Ari ikantanaki Jesús: “Tii apa naaka jiñaanayitzi, aña iirokaiti jiñaawaiwintaki. ³¹ Irootaintsi jiiñaitiri jowasankitaitiri okantakaantziro iyaaripironka isaawijatzii, joitsinampagaitairi iijatzii pinkathariwaitashitachari. ³² Iro kantacha aririka jowatzikakoitakina jaka kipatsiki, aritaki nonkaimashiritanairi maawoni”. ³³ Ari jooñaawontziro Jesús tsika onkantya aririka jowamaitakiri. ³⁴ Ari jakaiyanakini atziriri: “Ayotaiyini okantzi Ikantakaantaitani: ‘Kañaaniri jinatzi Cristo’. ¿Iitama pikantantari iiroka ontzimatyii jowatzikakotaitiri Itomi Atziri? ¿Iitakama Itomi Atziri?” ³⁵ Ikantzi Jesús: “Tinta isaikimotanaimi jii-itaitziri ‘Kitainkari’, apa isaikanai kapichiini. Pinkimikantantiro paniitatyii okitiiyiinkatzi, ari onkantya iiro omapokantzimi kimitawori tsinirikiri. Tima ikaatzi anitatsiri otsinirikitzi, tii jiiñi iro tsika ikini. ³⁶ Pinkimisantairi jiiitaitziri ‘Kitainkari’ iinta isaikimoyitziro, pinkimikantotyaari irirori”.

Tii ikimisantaiyini Judá-mirinkaiti

Ithonkanakiro jiñaawaitanakiro jiroka, shitowanaki Jesús. Tii joñaagantanaa.

³⁷ Okantawitaka Jesús oiyiki itasonkawintantawitaka inampiitiki jirikaiti, tii ikimisantaiyini. ³⁸ Ontzimatyii imonkaatya josankinatakiri Kamantantaniri Isaías-ni, kantatsiri:

Pinkatharí, ¿Iitaka kimisantironi añaani?
¿Iitaka joñaagaitakiri ishintsinka Pinkathari?
³⁹ Jiroka pashini josankinatakiri Isaías-ni, irootaki kaari ikimisantantaita, ikantaki pairani:

⁴⁰ Iri Pawa kaari okichaatakairini,
Imasontzitakaayitakiri,
Ari onkantya iiro jokichaataanta
Iiro ikimathawainitanta.

Ari onkantya iiro ipiyashitantaana naaka,
Nowawijaakotantaiyaariri.

⁴¹ Iro jiñaawaitantakawori jiroka Isaías-ni tima iñaampiyakityaawo jowaniinkawo Jesús, irootaki ikinkithatakotantakariri. ⁴² Iro kantacha, oiyiki Judá-mirinkaiti kimisantanairiri Jesús, ari jimatsitanakawo ñaapiroriiti. Iro kantacha tii joñaagantziro, tima ithaawantatyaari Fariseo-paini, iiro ishinitairi intyaayitai japatotapiintaiyani. ⁴³ Ari okantzimaitaka. Iri

ikowapirotanaki Fariseo-paini jaapatziyaminthatyaari, iriima Pawa, tii.

Jesús yakawintairini atziriri

⁴⁴ Ari jiñaawaitanaki shintsiiini Jesús, ikantanaki: “Iitarika kimisantanani naaka, tii apaniroini ikimisantana, aña ikimisantitakari otyaantakinari. ⁴⁵ Ikaatzi okitaanari naaka, okimiwaitakawo iriimi jokityaami otyaantakinari. ⁴⁶ Irootaki nopokantakari naaka, nonkimitaiyaari ‘Kitainkari’, ari onkantya nonkitiiyiinkatakotantyaariri isaawijatzii. Iiro isaikayitai otsinirikitzi inkaati kimisantanani. ⁴⁷ Tima tii iro nopokantyaari naaka kipatsiki nowasankitaanti, iro nopokantakari nowawijaakotanti. Ikaatzi kimayiwitawori noñaani, tiimaita ikimisantzi, kaari naaka owasankitairini. ⁴⁸ Iitarika manintakinari, kaari kimisantanironi noñaani, tzimaki iitya owasankitairini. Kimiwaitaka jiroka ñaantsipaini okaatzi noñaawaitakiri atziri inatyiiimi, iro owasankitaantaatsini paata, ipiyathapaantiwaitakina. ⁴⁹ Tima naaka tii noñaawaitashiwaita nonintakaanikiini. Ashitanari, itzimi otyaantakinari, iriitaki kantakinawori okaatzi nokantayitakiri, niyotaaantayitakiri iijatzii. ⁵⁰ Niyotzi naaka okaatzi inkantakaantziro Ashitanari iro kañaanitakaantatsiri. Ari okantari, okaatzi nokantayitakiri naaka, nothotyaatzi-iro okaatzi ikantajaantakinari Ashitanari”.

Jesús ikiwakiitziro jiyotaaniiti

13 Ari kaatapaaki kitiiyiri joimoshirinkaitawo Anankoryaantsi. Jiyotaki Jesús monkaatapaaka jookawintantyaawori kipatsi, iro jiyaatai intsipatapaiyaari Ashitariri. Antawoiti jitakoyitakari ikaatzi kimisantakiriri, ari ikantapiintatya jiiitakotari irojatzii iwiyaantapaakawori. ² Ikanta isaikaiyini jowaiyani, aritaki kamaarishiritanaki Judas Iscariote, itomi Simón, iri pithokashityaari Jesús. ³ Jiyotaki Jesús tima ipoñaatyaawo irirori Pawaki, aritaki impiyi janta. Iriitaki shintsitakaapirotakiriri Ashitariri. ⁴ Ari ikatziyanaka isaikaki jowaiyani, jaatonkoryaanakiro iwiwiryakawo, jowathakitanakawo manthakintsi. ⁵ Jaakiro jiña isakiro kiwaakomintotsiki. Ikiwakiitakiri jiyotaani, jiiyikiitantari manthakintsi jowathakitakari. ⁶ Iro inkiwakiitantyaaririmi Simón Pedro, ikantanaki irirori: “Pinkatharí, ¿iirokama kiwakiitinani naaka?” ⁷ Ari ikantzi Jesús: “Tii pikimathatziro okaatzi nantiri, irooma paata, ari pinkimathatairo”. ⁸ Ikantanaki Pedro: “Iiro noshinitzimi pojyaari ompirataari pinkiwakiitina!”

† Iro jamiyitari Judá-mirinkaiti ikiwakiitapiinta intyaapiintantyaari ipankoki. Jiroka antawairintsi, apa jantapiintziro ompirataari. Tima apaani ñaapirori atziri, iiro okantzi inkiwakiitanti. Irootaki kaari okamiithatziomotantari ikiwakiitakiri pairani Jesús jiyotaani. Iro jantantakawori jiroka Jesús, onkantya jiyotaantyaariri jiyotaani, onkantawitya jiiwarimi jinataty atziri, ontzimatyii jaapatziyaari pashini, inkimitakotyaari ikanta ompiratariri, tsinampashiri inkantya.

Jakanaki Jesús: “Iirorika nokiwakiitziimi, tii paapatziyana”.⁹ Ikantzi Simón Pedro: “Pinkatharí, iirotya pikiwakiitashitana, aña pinkiwina maawoni nakoki iijatzí noitoki!”¹⁰ Iro kantacha Jesús, jakanairi: “Owakiraa kaawoshitainchari, apa okowajaanta inkiwakiitya tima kititaki maawoni. Ari kititaiyakimini iirokaiti, okantawitaka tii maawoni pinkitishiritaiyini”.¹¹ Tima jiyotakiri Jesús itzimi pithokashityaarini, irootaki ikantantakari: “Tii maawoni pinkitishiritaiyini”.

¹² Aritaki ithonkakiro ikiwakiitakiri, ikithaataanaawo Jesús iwiwiryaaakowo, saikanai iijatzí tsika jowaiyani, ari ikantzi: “¿Pikimathatakiroma okaatzí nantakiri?”

¹³ Pikantapiintaiyakini iirokaiti ‘Yotaanarí, Pinkatharí’. Imapirowitayá pikantanari, tima naakataki. ¹⁴ Naaka ‘Yotaanirí’, naaka ‘Jiwari’. Iro kantacha, nojyakotakari ompirataari nokiwakiiytakimi, ari pinkimityaari iirokaiti pinkiwakiitawakaayitya. ¹⁵ Naakataki oñaagakimirori, pinkimitakotantinari iirokaiti tsika nokantakimi. ¹⁶ Tii ipinkathaitziri ompirataari janaakotziri ompiratariri. Tikaatsi iijatzí apaani otyaantaari anaakotirini otyaantakiriri. Imapiro. ¹⁷ Aririka pinkimathatanairo jiroka, pantanairo iijatzí, aritaki pinkimoshiritai. ¹⁸ Jiroka nonkantimiri, tii maawoni nonkinkithatakotaiyimini. Niyotziri naaka ikaatzí niyoshiitakiri. Ari imonkaatyaaari Osankinarintsipirori, kantatsiri:

Tzimatsi atyootakinari, iriitaki pithokashityaanani. ¹⁹ Aririka imonkaatayá jiroka, iro pinkimisan-tapirotantyaanari ‘Naakatsitaka’. Irootaki nitantawori nokamantzimiro. ²⁰ Iitarika aapatziyaarini notyaantani, naakatajaantaki jaapatziyaka iijatzí. Iitarika aapatziyinani naaka, iri jaapatziyaka otyaantakinari”.

Ikamantzi Jesús iri pithokashitirini Judas

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Ari ithonkanakiro jiñaawaitakiro jiroka, antawoiti okantsizimoshiritanakiri Jesús. Iikiro joñaagantanakitzi iro ikinkithatakotakiri, ikantzi: “Pikaataki iirokaiti jaka tzimatsi apaani pithokashitinani. Imapiro”. ²² Ari jaminawakaanaka jiyotaani, tii jiyotzi iita ikinkithatakotziri. ²³ Ikanta apaani jiyotaani, jitakopirotoni Jesús, saikimotakiriri okaakiini jowaiyani, ²⁴ jiñaakiri Simón Pedro jiñaanachiratziri, ikantziri: “Posampitiri iita ikinkithatakotziri”. ²⁵ Ikanta irirori, jontsitokanakari okaakiini, josampitakiri: “Pinkatharí, ¿Iitaka?” ²⁶ Ari ikantzi Jesús: “Piñiina najyiti kapichiini tanta, iitarika nompaki, iriitaki”. Jajyitaki kapichiini tanta, ipakiri Judas Iscariote, itomi Simón. ²⁷ Ikanta jowawakawo Judas tanta. Aripaiti ikamaaritanaki. Ari ikantziri Jesús: “Pantiroota thaankiini pikinkishiritapiintakari”. ²⁸ Ikanta ikaatzí jowaiyani tikaatsi kimathatawakironi oita ikan-

† Jitapiintaka Jesús ikantzi “Naakatsitaka”, ari oiyakawo jiñaawaitaki Pawa pairani. Pamirino iijatzí Jn. 8.58. †† Kantakotachari jaka “aripaiti ikamaaritanaki”, tii iro kantakaantironi jowawakawo Judas

tantariri. ²⁹ Tima Judas iriitaki kimpoyiiriri kiriiki, jiñaajaantzi ikantatziiri Jesús jiyaaatiita jamananti tsika oitya joimoshirintyaari, jiñaajaantaki iijatzí jamanantatyí impayitiriri ashironkainkariiti. ³⁰ Aritaki jowawakawo Judas tanta, jatanaki. Aritaki tsiniritanaki.

Owakiraari Ikantakaantaitani

³¹ Ari jatanaki Judas, ikantzi Jesús: “Monkaatapaaka itzinaashitantyaawori jowaniinkawo Itomi Atziri. Iro jiñaitantyaawori jowaniinkawo Pawa. ³² Tima ari okantari, iriitaki Pawa oñaagantironi jowaniinkawo. Iroñaaka jantiro. ³³ Notomiiti, kapichitapaaki nosaikimotanaimi. Ojyiki paminaminawitaina iirokaiti, iro kantacha iiro piñagaana. Irojatzí nokantsitakariri ajyininkapaini Judá-mirinka, irojatzí napiitsitzimiri nokantzimiro iirokaiti, tima iiro pitsipataana tsika nosaikapai naaka. ³⁴ Jiroka owakiraari nokantakaantani: Ontzimatyii pitakotawakaiya. Nokimita naaka nitakoyitzimi, ari pinkimitanaiyaari iirokaiti, pitakotawakaanaiya. ³⁵ Aririka pitakotawakaanaiya iirokaiti, ari jiyoyitaimi maawoni irokataki niyotaani”.

Ikinkithatakotziri Jesús jookawintanti Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Ikanta Simón Pedro josampitanakiri Jesús: “Pinkatharí, ¿tsikama piyaatika?” Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “Tsika janta niyaati naaka, iiro okantzi poyaatina iirokaiti, irooma paata ari onkantaki poyaatina”. ³⁷ Ikantanaki Pedro: “Pinkatharí, ¿iitama iiro okantanta noyaatimi? [Aritaki noshiniwintakimi!” ³⁸ Jakanakiri Jesús, ikantziri: “¿Imapiroma pishiniwintina? Aña tiki-raamintha iñiita tyoopi, mawajatzí pinkanti: ‘Tii niyotziri Jesús’. Imapiro”.

Iri Jesús oiyawori aatsi jariitantaitari Ashitairiki

14 “Iiro powashiriwaitaa. Pawintaiyaari Pawa, pawintaiyaana iijatzí naaka. ² Janta ipankoki Ashitanari tzimatsi ojyiki anampitapaiyaawo. Iiromi otzimi, iiro nokantzimi niyaatai niwitsikapaimi tsika pinampitapaiyaawo. ³ Aririka niyaatai, niwitsikayitai tsika pi-saikai, ompoña nompishitaimi naayitaimi, ari pintsi-patapaina iirokaiti tsika nosaikai naaka. ⁴ Piyotaiyironi iirokaiti aatsi jiyaatantaitari tsika nosaikai”. ⁵ Ari ikantanaki Tomás: “Pinkatharí, tii niyotzi tsika piyaati. ¿Tsikama nonkantyaaka niyotantyaawori aatsi?” ⁶ Jakanaki Jesús, ikantzi: “Naaka ‘Aatsi’, ‘Tyaaryoori’, ‘Añaamintotsi’. Apa impampithawokitaitina naaka, ari jariitaiya Ashitanariki. ⁷ Arimi piyopirotainami, ari piyotairimi iijatzí Ashitanari. Ari piyotakiri iroñaaka, iriitaki piñaapiintakiri”.

tanta, okanta ikamaaritantanakari, aña iri kantakaashitakawori ikamaaritantanakari.

⁸ Ikantanaki Felipe: “Pinkatharí, incha poñaayinari Ashitzimiri, tikaatsi pashini nonkowiri”. ⁹ Ari ikantanaki Jesús: “Felipe, osamanitaki notsipatakimi iirokai, ¿tiki-raama piyotana? Ikaatzi ñaakinari naaka, jiñaakiri Ashitanari. ¿Iitama pikantantari?” ¹⁰ ¿Tiima pikimisan-tana ari nokaatziri Ashitanari, ari ikaatana irirori? Okaatzi nokantayitziri, tii naaka nintakaashiwaityaa-woni nonkinkithatakotimiro. Iri Ashitanari tsipashiritanari, iriitaki antakaanawori jantawaitani. ¹¹ Pinkimisan-tina ari nokaatziri Ashitanari, ari ikaatana irirori. Okompitzimotzimirika jiroka, iiro pikimisan-taajitziro nontasonkawintanti.

¹² Inkaati kimisantainani naaka, ari intasonkawintan-tai irirori. Ari jimapirotanakiro intasonkawintanti, anaanakiro okaatzi jiñaakoitakinari, tima iro niyaatzimatai naaka nontsipatapayaari Ashitanari. Imapiro. ¹³ maawoni pairyagainani naaka inkowakotina jamana-manaatina, aritaki nimatakiniri. Ari onkantya inthaam-intantyaariri Ashitanari, okantakaantziro jantzimotan-takiri Itomi. ¹⁴ Iitarika pinkowakotainari pimpairyagaina naaka, aritaki nimatakimiro”.

Ikajyaakagaitakiriri Tasorintsinkantsi

¹⁵ “Aririka pitakotaina, aritaki pinkimisantairo nokan-takaantani. ¹⁶ Ari nonkamitairi Ashitanari jotyantimi pashini Ookaakowintimini, ¹⁷ Tasorintsipirori jinaty, iri-itaki tsipashiritapiintaimini. Iriima isaawijatziti iiro isaikimotziri, tima tii okantzi jiñiiri tii jiyotziri iijatzii. Irooma iirokai piyotaiyirini, tima isaikimotakimi, iri nampishiritantaimini.

¹⁸ Iiro pikimitari miritzi jookawintaitziri, ari nom-piyashitaimi. ¹⁹ Irootaintsi, iiro jiñaayitana isaawijatziti. Irooma iirokai ari piñaayitana, kañaaniri pinkan-taiya tima kañaaniri ninatzi naaka. ²⁰ Aripaiti piyoyitai notsipashiritari Ashitanari, iijatzii iirokai pitsipashiritana, ari nokimitari naaka notsipashiritaimi iirokai. ²¹ Inkaati kimisantapaantitainani, joñaagantziro tyaaryoopiroini jitakotana. Irootaki jitakotantaiyaariri Ashitanari, iijatzii naaka ari nitakotaiyaari, ari noñaagaiyaari”. ²² Ikanta Judas (kaari Iscariote) josampitanakiri: “Pinkatharí, ¿Iitama poñaagantaiyaanari naakaiti, iiro poñaagaari pashiniiti?” ²³ Jakanaki Jesús: “Ikaatzi itakotanari naaka, ikimisantapaantitana. Irootaki jitakotantaiyaariri Ashitanari. Ari nokaatairi Ashitanari nontsipashiritaiyaari jirikaiti. ²⁴ Iriima kaari itakotinani, ipiyathapaantitakina. Tii naaka yotashi-waityaawoni okaatzi nokantakimiri, aña Ashitanari otyaantakinari iri yotakaanawori.

²⁵ Nokamantatziimiro maawoni jirokapaini iinta no-saikimotzimi. ²⁶ Iriima Tasorintsinkantsi, Ookaakowintimini, jotyantimiri Ashitanari poyaatinani, iri yotaa-paakimironi maawoni, inkinkishiritakaimiro okaatzi nokantayitakimiri. ²⁷ Kamiitha pisaikayitai. Tii iro

nonkinkithatakotashitya tsika okanta isaikakaantzi isaawijatziti. Aña naaka matzirori pisaikantaiyaari kamiithapiroini. Iiro powashiriwaitashita, iiro pithaawawaitashita iijatzii. ²⁸ Aritaki pikimakina nokantaki: ‘Iro niyaatai, ompoña nompivi ari ankaatai asaikayitai’. Ari pitakopirotainami, iiro powashiriwaitami nookayitanaimi, aña pinkimoshiriwintinami piyotaki niyaatayi Ashitanariki, anaataikinari natziritapaintzi. ²⁹ Nokamantatziimiro jiroka, pinkinkishiritantyaari paa-ta, imonkaatapaatyaarika. ³⁰ Iiro nokinkithawaitsitakaimi, tima aatsikitaki pinkathariwintantawitachari kipatsiki. Okantawitaka tii ipinkathariwintana naaka. ³¹ Aritaki onkantya, iro jiyotantyaari isaawijatziti nitakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaatzi ikantanari irirori. Pinkatziyaiyini. Thami aati”.

Ikimitawo Jesús oponkitzitha pankirintsi

15 Iikiro ikantanakitzi Jesús: “Naaka kimitawori oponkitzithapiro pankirintsi. Iriima Ashitanari iri kimitakariri pankitzirori. ² Iirorika okithokitzi nochi-watha, ichikachiwathatziro ashitawori. Irooma otzimi kithokitatsiri, jowamiithachiwatziro, jowaanki-ityaakotziro onkini onkithokipiroti. ³ Kimitaka aritaki kaankiityaakotakimi iirokai, okantakaimi ñaantsipaini nokamantayitakimiri. ⁴ Apaani ochiwatha pankirintsi chootaryaathataintsiri iiro okithokitai, aña ontzimatyii ojyookantyaawo oponkitzitha. Ari okimitari iijatzii iirorika poisokirotona, iiro okantzi pantairo kamiithari. ⁵ Naakataki kimitakawori oponkitzitha pankirintsi, irooma iirokai pikimitakawo nochiwatha pinayitzi. Ikaatzi oisokirotonari naaka ari nokimitsitakari irirori, kimiwaitaka ojiyikimi inkithokipirotoi. Iirorika pitsipashiri-yitana, tikaatsi pantayitai. ⁶ Ikaatzi kaari oisokirotonari naaka, ari nookawintairi. Ari inkimtaiyaawo okamachiwathatzi pankirintsi, jagaitziro intagaitiro. ⁷ Oisokirorika powayitana, pintyaaryoowintairo okaatzi niyotaakimiri, pinkowakotairi Ashitanari oitarika pikowiri, aritaki jimatakimiro. ⁸ Aririka pimatanairo joyakaawintaitakiri kithokipirotsiri pankirintsi, aritaki jiyotaimi imapiro niyotaanitaimi. Iro impinkathaitantyaariri Ashitanari. ⁹ Antawoiti nitakotaimi, nojyakari Ashitanari jitakotana naaka. Pinintaawaityaawo nitakotaimi. ¹⁰ Iikirorika pinkimisan-tanakitziro nokantakaantani, ari pinintaawaitaiyaawo nitakotanka, nokimitairo naaka nokimisantapaantiziri Ashitanari nonintaawaitawo jitakotanka. ¹¹ Iro nokamantanzimrori jiroka inkini ankimoshiriti, irootaki pinkimoshiripirotantyaari iiroka.

¹² Jiroka nokantakaantani: Pitakotawakaiya nokimitairo naaka nitakotaimi iirokai. ¹³ Iitarika shiniwintariri inkamawintiri jaapatziyani, joñaagantatziro jita-kopirotanka. ¹⁴ Naapatziyani pinatzi iirokai aririka pantanairo nokantzimiri. ¹⁵ Aritapaaki nokimitakaantzi-

mi ompirataari, tima apaani ompirataari tii jiyotzi okaatzi jantayitziri ompiratariri. Aña nokimitakaantzimi naapatziyani, tima nokamantaimiro maawoni ikantanari Ashitanari. ¹⁶ Tii iiroka iyoshiitakinani, aña naaka yoshiitaimi iirokaiti. Naakataki otyaantimini piyaati tsikarika, pinkimitakotaiyaawo pankirintsi kithokiprotatsiri, ari pinkantapiintanakitya. Ari onkanyta jimantaimironi Ashitanari oityaarika pinkowakotiriri pim-pairyaayitaina. ¹⁷ Jirokataki nokantakaantzimiri: Pitakotawakaiya”.

Inkisaniiintimi isaawijatzii

¹⁸ “Aririka piñaakiro inkisaniiintanakimi isaawijatzii, pinkinkishiritiro ari ikantaitakina naaka ikisaniiintaitakina. ¹⁹ Irojatzii pojyakotyaarimi isaawijatzii, ari jitatokakimimi, ikimitawakaa irirori jitatokawakaiyani. Irooma niyoshiitaimi naaka, pitsipawitari isaawijatzii, irootaki ikisaniiintantzimiri. Kimiwaitaka kaarimi iiroka isaawijatzii. ²⁰ Pinkinkishiritiro nokantsitakimiri: Tii ipinkathaitziri ompirataari janaakotiri ompiratariri. Ari inkimitaitimiri iirokaiti inkowaiti intsitokaitimi, inkimitaitina naaka. Iitarika kimisantapaantitakinani naaka, aritaki inkimisantaitakimi iirokaiti. ²¹ Iro inkowaitantyaari intsitokaitimi, naakataki intsitokawintaiti, okantakaantziro tii jiyotaina iri Pawa otyaantakinari. ²² Iiro otzimaajaitzimi ikinakaashitani, iiro mi nopoki niyotaaaitairi. Iro kantacha iiro okantai jimanakotairo iyaaripironka. ²³ Ikaatzi kisaniiintakinari naaka, ikisaniiintakiri iijatzii Ashitanari. ²⁴ Iiro otzimaajaitzimi ikinakaashitani, iiro mi notasonkawintaki jiñaantakawori kaari jiñaapiintaitzi. Okantawitaka jiñaayitakiro jirokapaini, iikiro ikisaniiintatyaana, ikisaniiintsitakiri iijatzii Ashitanari. ²⁵ Ari okantzimaita, tima ontzimatyii imonkaatya osankinarintsi, kantatsiri:

Ikisaniiintashiwaitakina.

²⁶ Aririka impokaki ‘Ookaakowintaniri’, Tasorintsirotatsiri, notyaantapaimiri nontsipatyaari Ashitanari, iritaki yotashiritakaimini piyotantinari naaka. ²⁷ Impoña pinkinkithatakotaina iirokaiti, aritaki pitsipatsitakina owakiraini atantanakawori”.

16 “Iro nokantantzimirori jirokapaini, iiro powaantantawo pawintaashiritaina. ² Ari piñaakiro iiro ishinitaimi pintyagai tsika japatotapiintaita. Ari piñaakiro iijatzii intsitokaitimi, jiñaajaantaiti jantatziiniri Pawa kamiithari. ³ Iro jimantantyaawori jiroka, tima tii jiyotziri Ashitanari, tii jiyotana iijatzii naaka. ⁴ Aririka imonkaatya jiroka, iro pinkinkishiritantyaawori nokantakimiri. Irootaki nitantzimirori nokamantzimiro”.

Jantakaantziri Tasorintsinkantsi

“Tii nokamantsitzimiro owakiraini jiroka, tima irojatzii nontsipayitzimi. ⁵ Irootaintsi niyaatai nontsipatapaiaari

otyaantakinari. Tikaatsimaita osampitakowintironi tsika niyaatai, ⁶ apa powashiritaiyani pikimakina nokantakimiro jirokapaini. ⁷ Pinkimi nonkantimiro tyaaryoori. Iro kamiithatzimotimini iirokaiti niyaatai. Tima iiorika niyaatai, iiro ipoki iitachari ‘Ookaakowintaniri’ intsi-pashiritaimi. Irooma aririka niyaatai, naaka otyaantapairini. ⁸ Aririka impokapaaki Tasorintsinkantsi, iri ooñaawontapaakinirini ikinkishiriwaitari isaawijatzii, tima ikinakaashiwaitakawo ikinkishiritakotziro kaaripirokantsi, kamiithashirinkantsi, yakawintaantsi. ⁹ Ari jiyotakaayitairi iro kaaripirokantsi iiorika ikimisantaitana naaka. ¹⁰ Ari jiyotakaayitairi iro kamiithashirinkantsi, nimatziro naaka nowamiithashiritantzi, tima niyaatairika Ashitanariki iiro jokitaitaana. ¹¹ Ari jiyotakaayitairi iita jiyakawintaitakiri, iritaki pinkathariwintakiriri isaawijatzii.

¹² Iinirotatsi oiyiki nonkantimiri, kimitaka aritaki anaanakimi nokantakimiri. ¹³ Aririka impokaki Tasorintsirotari, iritaki yotaapaakimironi maawoni tyaaryoori. Tima iiro jiñaawaitashitawo ikowashitari irirori, aña inkamantantiro ikimakiri. Ari jiyotakaimiro onkaati awijatsini paata. ¹⁴ Iri kimainani noñaawaitiro, jowawijaañaanitimiro iirokaiti, ari onkanyta jiyotantaityaawori nowaniinkawo. ¹⁵ Tima okaatzi jiyotanitari Ashitanari, irojatzii niyotanitari naaka. Irootaki nokantantakiri: ‘Iri kimainani noñaawaitiro, jowawijaañaanitimiro iirokaiti’.

Onkantawitya powashiritya, aritaki pinkimoshiritai

¹⁶ “Kapichitapaaki iiro piñaana, iro osamaniwitatya ari piñiina iijatzii. Tima niyaataaty Ashitanariki”. ¹⁷ Ikan-ta jiyotaani josampitawakaanaka: “¿Iitama ikantakotziri? Ikantakai kapichitapaaki iiro añaayitairi, iro osamaniwitatya ari añagairi iijatzii, tima jiyaataty Ashitaririki. ¹⁸ ¿Iitama ikantakotziri ‘kapichitapaaki?’ Tii akimathatziro iita ikinkithatakotziri”. ¹⁹ Ari jiyotaki Jesús ikowaiyatziini josampitiri, ikantanakiri: “Nokantayakimini: ‘Kapichitapaaki, iiro piñaana, iro osamaniwitatya ari piñiina iijatzii’. ¿Irooma posampitawakaari? ²⁰ Ari piñaairo piraawaitaiya, owashiri pinkantaiya, piñaaminthatiri isaawijatzii ikimoshiritaiyini. Onkantawitya powashiriwaitya, aritaki piñiuro pinkimoshiriti. Imapiro. ²¹ Aririka ontzimaaniti tsinani, okimaatsiwaita. Aririka intzimaki owaiyani, om-piyakotanakiro okimaatsiwaitaka okimoshiriwintanakitziiri iinchaanikiti. ²² Ari onkimityaari iijatzii, ontzimatyii powashiriwaitya iirokaiti. Aririka piñaawaina, oiyiki pinkimoshiritanai, tikaatsi owashiritakaimini. ²³ Paata tikaatsi posampitainari. Iri Ashitanari mataimironi oitarika pinkowakotinarini pim-pairyaayitaina. ²⁴ Pamanapiintari Ashitanari pikowakotziri oitarika, pikamiminthawaitashitari. Irooma aririka pinkowakotairi, ontzimatyii pim-pairyaapiintaina naaka.

Aririka pinkantya pinkowakotapiintairi, aritaki jimatamiro, irootaki pinkimoshiritantaiyaari”.

Noitsinampaakiro naaka isaawijato

²⁵ “Nojyakaawintatziimiro maawoni nokinkithatakotakimiri. Iro kantacha irootantsi imonkaatya iiro nojyakaawintaimiro, aña koñaawoini nonkinkithatakotaimiri Ashitairi. ²⁶ Paata, ari piñaayitairo iirokaiti pim-pairyagaina pinkowakotairi Ashitanari. Tii naaka kamitakowintaimini. ²⁷ Iriitaki Ashitairi itakoyitaimiri iirokaiti. Iro jitatotantzimiri, tima pitakoyitana naaka, pikimisantakina nopoñaakawo naaka Pawaki.

²⁸ Nopoñaanaka Ashitairiki nopokantakari jaka kipatsiki. Iro nookawintanairo kipatsi iro nompipi Ashitairiki”.

²⁹ Ipoña ikantanaki jiyotaani: “Koñaatanaki piñaawaitziri, tii pojyakaawintawaitziro. ³⁰ Noñaakimi piyotziro maawoni tsikarika oiyita, tii okowajaanta intzimi osampitimini, aña piyotziro iitarika ikinkishiritari. Irootaki nokimisantantari imapiro pipoñaaka Pawaki”.

³¹ Ari jakanaki Jesús, ikantzi: “¿Arima, kimisantaimi iroñaaka? ³² Monkaatapaaka. Irootantsi, piñaayitiro pintzimpooki pinkinayiti tsikarika, ari pookawintanaki na apaniroini. Iro kantacha tiimaita nosaiki apaniroini, aña Ashitanari tsipatanari. ³³ Nokamantayitziimiro maawoni jiroka onkantya piñaantyaawori kamiitha pi-saiki pintsipatina naaka. Jaka isaawiki, oiyiki piñaashi-waityaawo. Iro kantacha, pishintsishiriyiti. Tima noitsinampaakiro naaka isaawijato”.

Jesús jamanakotari jiyotaani

17 Ikanta ithonkakiro ikantakiro jirokapaini, aminanaki Jesús inkitiki, ikantanaki: “Ashitanari, monkaapaitapaaka. Poñaagantairo jowaniinkawo pitomi, iroñaagantsityaawo iijatzi pitomi powaniinkawo iiroka. ² Irokataki owakiriri ipinkathariwintantariri maawoni atziri, inkañaanitakaantyaariri ikaatzi pashitakaakariri. ³ Aririka jiyotaimi apaniroini Pipawapirotzi iiroka, jiyotairi Jesucristo potyaantakiri, ari inkañaanitakairi. ⁴ Noñaagantakimiro powaniinkawo jaka kipatsiki, nohotyaakimiro pikantakinari nantiro. ⁵ Pishinitina nontsipataimi, Ashitanari, ari ankaati añaayitairo owaniinkawo akimita kitziroini tiki-raamintha awitsikiro kipatsi.

⁶ Jirikaiti piyoshiitairi pashitakaanari, niyotayitairi iitarika iiroka. Irokataki ashitsitariri, ipoña pashitakaayitanaari naaka. Nokimisantakaayitaimiri piñaani. ⁷ Ikinkishirita, okaatzi niyotanitari naaka, irokataki yotakaanawori. ⁸ Niyotayitairi okaatzi piyotakaanari, ikimisantankiro jirikaiti. Ikinkishiritanaa tyaaryoo nokaatzimi iiroka, ikimisantana irokataki otyaantakinari. ⁹ Naakataki kamitakowintziriri jirikaiti. Tii iri nonkamitakowinti nampitashiwaitawori kipatsiki, aña nokamitakowintatziiri pashitakaanari. ¹⁰ maawoni

nashitari naaka irijatzi pashitari iiroka. Ikaatzi pashitari iiroka irijatzi nashitari naaka. Tima iriitaki oñaagan-taironi nowaniinkawo. ¹¹ Iiro nosaikanaai jaka isaawiki, niyaatai nontsipatapaimi iiroka, irooma jirikaiti iikiro isaikanakityi. Ashitanari Tasorintsi, pinkimpoyaawintiri impairyapiintantimini, iro jiwithaawakaantyaari, akimitawakaa aaka. ¹² Iinta nontsipayitari jaka isaawiki, naamaakowintari, nokimpoyaawintziri ipairyapiintantzimiri. Iiro itzimayitai piyashiwaitaachani, apatziro inkantakaiyaawo jiiitatziri ‘Otomi piyashiwaitaantsi’, ari imonkaatyaari okinkithatakotakiri Osankinarintsipirori.

¹³ Iro niyaatai pisaikinta iiroka. Irootaki nokantantawori jirokapaini iinta nosaiki isaawiki, inkimitantyanari naaka inkimoshiritaiyini kamiithaini jirikaiti. ¹⁴ Niyotaaakiri piñaani, owanaa ikisaniintaitanakiri, tima tii ikimitanaari isaawijatziti, nokimita naaka tii isaawijatzini natyi. ¹⁵ Tii nokowakotzimi paayitairi isaiki jaka isaawiki, apa pinkimpoyaawintairi ikaariprotakaitzirikari. ¹⁶ Nokimita naaka tii isaawijatzini natyi, iijatzi jirikaiti tii jojanyaari isaawijatziti. ¹⁷ Pintasorintsishiritakairi jaakowintanaiyaawo tyaaryoori. Tima tyaaryoori inatzi piñaanitari iiroka. ¹⁸ Pikimitaakina naaka potyaantakina nosaikimotiri isaawijatziti, ari nonkimitairi iijatzi iriroriiti notyaantairi isaikimotairi. ¹⁹ Okowapirotya nontasorintsishiritai noshiniwintaiyaari jirikaiti, onkantya intasorintsishiritantaiyaari iijatzi irirori.

²⁰ Tii apa nonkamitakowintiri jirikaiti, aña nokamitakowintsitari inkaati kimisantainani aririka inkinkithatakaayitairi jirikaiti. ²¹ Namanakowintari maawoni jirikaiti onkantya jiwithaawakaantaiyaari, apaani inkantaiya jiwithaanaimi iiroka. Ashitanari, akimita aaka awithaawakaa, ari inkimitaiyaari iijatzi iriroriiti jiwithaawakaapirotaiya, onkantya inkimisantantaiyaari isaawijatziti irokataki otyaantakinari. ²² Jiroka nowaniinkawo, okaatzi poñaagakinari, irojatzi nimatairi naaka noñaagairi iriroriiti. Ari onkantya jiwithaawakaantyaari, akimitawakaa aaka. ²³ Tima pitsipashiritana iiroka, ari nokimitsitari iijatzi naaka nontsipashiritari iriroriiti, ari onkantya jiwithaawakaantyaari. Iro inkinkishiritantyaari isaawijatziti irokataki otyaantakinari, antawoiti pitakotakari pikimitaakina naaka antawoiti pitakotakina. ²⁴ Ashitanari, irokataki ashitakaakariri jirikaiti, nokowi intsipatana tsika nosaikai naaka, jiñaantaiyaawori nowaniinkawo. Irokataki owaniinkatakaakinari, tima pitakotsitakina kitziroini tikiraamintha iwitsikaata kipatsi. ²⁵ Ashitanari tam-patzikashiriri, tii jiyotaimi isaawijatziti. Iro kantacha naaka niyotzimi, iijatzi jirikaiti jiyotzi irokataki otyaantakinari. ²⁶ Niyotayitairi iitarika iiroka, iikiro niyaatakaatyiiro niyotairi, tima nontsipashirtaari, nitakoyitaari pikimitaakina naaka pitakotakina”.

Jagaitakiri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 Aritaki ithonkanakiro ikantayitakiro jiroka, shi-towanaki Jesús itsipatanani jiyotaani jiyaa-tiro intatsikironta owaryiinkariti jiitaitziro "Cedrón". Ari otz-imiru pankirintsimashi, tsika janta isaikapaaki Jesús itsi-payitakari jiyotaani. ² Jiñiitawo iijatzi Judas jirika pithokashitantachani, tima ari isaikakaapiintziri Jesús jiyotaani janta. ³ Ari jariitapaaka Judas itsipatapaakari owayiriiti, itsipatakari aamaakowintawori tasorintsi-panko jotyaantakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, jotyaantani iijatzi Fariseo-paini. Joirikayitapaakiro itsi-tokaminto, jamaki iijatzi jootaminto. ⁴ Iro kantacha Jesús jiyotsitakawo maawoni awijyomotirini, ishi-towashitanakiri, josampitawakiri: "¿Iitama paminami-natziri?" ⁵ Ikantayini jirikaiti: "Naminaminatatziri Jesús Nazaret-jatzi". Ari ikantzi Jesús: "Naakataki". Jirika Judas pithokashitaniri ari itsipatakari jirikaiti. ⁶ Jiñaawaitanaki Jesús, ipiyaponthotaiyanakani itaapiiki, tyagaiyanakini. ⁷ Japiitanakiri Jesús, josampitziri: "¿Iitama paminami-natziri?" Japiitanakiro irirori, ikantzi: "Naminaminatatziri Jesús Nazaret-jatzi". ⁸ Ari japiitanakiri Jesús, ikantziri: "Aritaki nokantakimi naakataki. Naakarika paminami-natzi, potyaantairi notsipayitakari, jiyaataita". ⁹ Ari imonkaatari ikantsitakari Jesús: "Ashitanari, ikaatzi pashitakaakinari, iiro ipiyakaantawaita apaani". ¹⁰ Ikan-ta Simón Pedro, otzimimotziri irirori josataaminto, jinoshikanakiro, itotsitakiri ikimpitapironampi iitachari Malco, jotsikatani Ompiratasorintsi-pirori. ¹¹ Ipoña Jesús, ikantanakiri Pedro: "Powairo posataaminto. Iri Ashitanari shinitakinari nonkimaatsiwaityaawo jiroka, ¿jiroma okantzi nimonkaatiniri?" †

Jaitanakiri Jesús Ompiratasorintsi-piroriki

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ikanta owayiriiti itsipatakari ijiwari, iijatzi ijiwari aamaakowintawori tasorintsi-panko jotyaantani Judá-mirinkaiti, joirikanakiri Jesús, joojotanakiri. ¹³ Ari jita-paintawo ikinakaanakiri ipankoki Anás. Iriitaki rikonkiri Caifás Ompiratasorintsi-pirotatsiri. ¹⁴ Jirika Caifás iriitaki kantakiriri kitziroini Judá-mirinkaiti: "Iro kamiithatatsi ashiniti apaani atziri inkamawintai".

Ityaaki Pedro iniyankiitiritiki Anás

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashini jiyotaani Jesús, joyaatakowintanakiri Jesús. Jirika pashini yotaari, iñaapiintani jinatzi Ompiratasorintsi-pirori, irootaki ityaantapaakari joyaatakowintakiri Jesús. ¹⁶ Iriima Pe-

† *Jiroka ikantakotakiri jaka Jesús: "Iri Ashitanari shinitakinawori nonkimaatsiwaityaawo jiroka". Irojatziri ojayawori inkantimi: "Iri Ashitanari shinitakinawori nomirityaawo kipijyaari". Iro ojoyakaawintacha aririka inkimaatsiwaitiaya, okimiwaitawo jimiriyyitawo kipijyaari.*

dro ari ikatziyapaakari jantakironta otantotsiki. Jirika yotaari iñaapiintani Ompiratasorintsi-pirori, ikinkithawaitakaakiro aamaakowintawori ashitakowontsi, iro omontyaantakariri iijatzi Pedro. ¹⁷ Okanta aamaakowintawori ashitakowontsi, osampitakiri Pedro: "¿Kaarima iiroka jiyotaani jirika atziri?" Ari jakanaki Pedro, ikantzi: "Tii naaka". ¹⁸ Tima okatsinkaityaatzi, jirikaiti ompirataari itsipatakari aamaakowintawori tasorintsi-panko jowaampataiyakini paampari. Ari isaiki jakitsitaiyani. Ari itsipatakari iijatzi Pedro jakitsitaiyani paampariki.

Anás josampitziri Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Ikanta Ompiratasorintsi-pirori jitanakiri Jesús josampikowintziri jiyotaanipaini, iijatzi okaatzi jiyotaantakiri. ²⁰ Ari ikantanaki Jesús: "Nokinkithatakaapiintakiri maawoni atziriiti. Niyotaantapiintaki japatotapiintaita iijatzi tasorintsi-pankoki, japatotaiyani maawoni Judá-mirinkaiti. Tii nimanakaawo okaatzi nokinkithayitzi. ²¹ ¿Iitama posampitantanari naaka? Posampitiri ikaatzi kimayitakinari. Iriiyitaki yotzirori okaatzi nokantayitakiriri". ²² Jakakiri Jesús, apaani aamaakowintawori tasorintsi-panko ipajapootanakiri, ikantziri: "¿Arima pinkantiri pakiri Ompiratasorintsi-pirori?" ²³ Jakanaki Jesús, ikantanakiri: "Tzimatsirika kaaripirori noñaawaitakiri, pinkantinawo tsika otzimi. Aña okaatzi noñaawaitakiri kamiitha inatzi. ¿Iitama pipajapootantanari?" ²⁴ Ikanta Anás jotyaantakiri isaiki Caifás Ompiratasorintsi-pirotatsiri, joojotaka.

Ikantzi Pedro: Tii noñiiri naaka Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Irojatziri ikatziyaka Pedro jakitsiwaita paampariki. Ari josampiitakiri: "¿Kaarima iiroka jiyotaani jirika atziri?" Ari jotikanakiro Pedro, ikantanaki: "Tii naaka". ²⁶ Ikanta osamaniityaaki josampitairi iijatzi jompiratani Ompiratasorintsi-pirori, iriitaki ijiyininkathori itotsitakiri inkaanki ikimpita, ikantziri: "¿Kaarima iiroka noñaaki itsipatzimi pankirintsimashiki?" ²⁷ Ari japiitanakiro Pedro jotikañaanitantzi, aripaiti jiñaanaki tyoopi.

Jaitanakiri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5, 13-25)

²⁸ Aritaki kitiiyyitzi-zmanakini, jomishitowaitanairi Jesús ipankoki Caifás, jaitanakiri isaikinta Pilato ijiwariti Roma-jatzi. Tii ityaiyapaakini Judá-mirinka ipankoki Pilato, tima aririka intyaapankotakiri ipiyathatakawo Ikan-takaantaitani ikitiwathatantaitari, iiro okantzi joimoshirinkiro kitiiyyiri Anankoryaantsi. ²⁹ Irootaki ishi-towantapaakari Pilato, ikinkithawaitakairi, ikantziri: "¿Iitama jantakiri jirika atziri?" ³⁰ Ikantayini irirori: "Iiro-mi ikaaripirotzimi jirika, iirotya namirimi jaka".

³¹ Ikantzi Pilato: "Paanairi iirokaiti, powasankitairi tsika okantzi ikantakaantaitzimiri". Ikantaiyanakini Judá-mirinkaiti: "Aña tii pishinitapiintina nashiryaaantya naaka". ³² Ari imonkaatakari ikantsitakari Jesús tsika onkantya jowamaitiri.

³³ Ipoña ipiyanaka Pilato ityaapaintzi inthomainta ipankoki, ikaimapaakiri Jesús, josampitakiri: "¿Iirokatakima Iwinkathariti Judá-mirinkaiti?" ³⁴ Ari ikantzi Jesús: "¿Piyotashitawoma posampitanari? Kimitaka tziimatsi iita kantakimiri iitarika naaka". ³⁵ Jakanaki Pilato: "¿Naakama Judá-mirinka? Aña iri pijininkaiti amakimiri jaka itsipayitakari ijiwari Ompiratasorintsitaari. ¿Iitama pantakiri?" ³⁶ Ari ikantzi Jesús: "Tii nopinkathariwintantzi naaka jaka isaawiki. Ari onkantyaami, aritakimi piñaakimi oyyiki nowayiriti piyakowintinani, iiro jaakaantantana Judá-mirinkaiti. Tii ari nompinkathariwintanti jaka". ³⁷ Japiitanakiri Pilato josampitanakiri: "¿Arima, iirokatakiri Pinkathari?" Ari ikantzi Jesús: "Iirokatakiri kantaintsiri. Irootaki notzimantakari, irootaki nopokantakari jaka kipatsiki nokinkithatakotairo tyaaryoori. Tima ikaatzi kamaitanaawori tyaaryoori, ikimisantapaantitana". ³⁸ Ari ikantzi Pilato: "Irojatzitawitacha, tyaaryoori". Ikan-tanakiri, shitowanaki ipiyotaiyakani Judá-mirinkaiti, ikantapairi: "Tiitya noñiuro iitya inkinakaashityaari jirika atziri.

³⁹ Poimoshirinkapiintziro Anankoryaantsi, pamitaiyawoni nomishitowi apaani jaakaantaitziri. ¿Nomishitowakaantairima jiiitaitziri 'Piwinkathariti?' " ⁴⁰ Ari ikaimaiyanakini maawoni, ikantaiyini: "Iiro pomishitowiri jirika! Iri pomishitowi Barrabás!" Jirika Barrabás, koshintzi jinatzi.

19 Ikanta Pilato ipajatakaantakiri Jesús. ² Ikanta owayiriiti jimpitatapotaki kitochii ikimitakaan-takiro amathairintsi, jamathaitakiri Jesús. Ipoña ikithaantakari pitzirishimawotatsiri kithaarintsi. ³ Ari ipiyowintapaakari, ishironamintawaitari ikantaiyirini: "Ijirikatá Iwinkathariti Judá-mirinkaiti!" Ipajapootzi-maitari. ⁴ Iijatzi ishitowapai Pilato, ikantapairi Judá-mirinkaiti: "Paminiri, jirika nomishitowakiri piyotantyaari tii noñi oita ikinakaashitakari jirika". ⁵ Ishitowapaaki Jesús jamathaitakawo kitochiitapo, ikithaatakawo iijatzi pitzirishimawotatsiri kithaarintsi. Ikantzi Pilato: "Ijirika atziri!" ⁶ Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari iijatzi aamaakowintawori tatorintsipanko, ikaimaiyanakini, ikantaiyini: "Iimpaikakotakaantiri! Iimpaikakotakaantiri!" Ikantzi Pilato: "Jirika paanakiri iirokaiti pimpaikakotiri, tii noñi naaka oita inkinaashityaari jirika". ⁷ Jakaiyanakini Judá-mirinkaiti: "Tzimatsi Ikantakaantaitanari, ontzimatyii jowamagaitiri jirika, ikimitakaantashiwaitaka Itomi Pawa". ⁸ Ikimawaki Pilato ikantaiyakini ikimitakaanta Itomi Pawa

† Tima irootaki jamitapiintari pinkathariiti jamathaiytawo poriryaaatsiri, ikithaayitawo iijatzi kithaarintsi pitzirishimawotatsiri.

jinatzi, owanaa ithaawanaki. ⁹ Iijatzi ipiyanaa inthomainta ipankoki, josampitapaakiri Jesús: "¿Tsikama pipoñaaka iiroka?" Tiimaita jaki Jesús. ¹⁰ Ikantzi Pilato: "¿Iiroma pakana? ¿Tiima piyotzi pinkatharipirori ninatzi naaka, ari onkantaki nompaikakotakaantimi, ari onkantaki iijatzi nomishitowakaantimi?" ¹¹ Ipoña jakanaki Jesús, ikantzi: "Iiromi ikantakaawo Jinokijatzii, iirotya pipinkatharipirotzimi. Iroowa nonkantimiri naaka, iri mapirotakirori ikaaripirotzii amakinari jaka, anaanakiro piyaaripironka iiroka".

¹² Ari ikowitanaka Pilato jomishitowakaantairimi Jesús, iro kantacha iikiro ikaimotaiyatziirini Judá-mirinkaiti ikantaiyini: "Iirika pomishitowakaantairi jirika, tii paapatziyari piwinkatharipirori César! Iitarika oyyakotyaarini jirika atziri, ikimitakaantawaita pinkatharimi jinatyi, ikisaniintatziiri César!" ¹³ Ikanta ikimawaki Pilato, jamakaantakiri Jesús, jagaitanairi ipiyowintaitakari, joosaikapaakiri tsika jaminakoitapiintziri iyakawintaari, jiiitaitziro "Mapipankaa", iro jiiitaitziri iijatzi iñaaniki Heber-paantiri "Gabata". ¹⁴ Ikan-ta jiwitsikawintaitawo Anankoryaantsi joimoshirinkaitiro, ari tampatzikatapaaki ooryaatsiri. Ikantziri Pilato jirikaiti Judá-mirinka: "Ijirika Piwinkathariti!" ¹⁵ Iikiro ikaimaiyatziini jirikaiti, ikantzi: "Inkami! Inkami! Iimpaikakotakaantiri!" Ari ikantzi Pilato: "¿Kantatsima nompaikakotakaantiri piwinkathariti?" Ari jakaiyanakini ijiwari Ompiratasorintsitaari, ikantaiyini: "Iri César nowinkathariti, tikaatsi pashini!" ¹⁶ Ikanta Pilato, joipiyairi Jesús jaanairi Judá-mirinkaiti impaikakotiri. Ari jaanakiri.

Ipaikakoitakiri Jesús irojatzii ikamantakari

(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷ Iriitaki natanakirori Jesús inchakota impaikakoi-tantyaariri, jataki jiiitaitziro "Atziriiitoni", irojatzii jiiitaitziri iñaaniki Heber-paantiri "Gólgota". ¹⁸ Ari ipaikakoitakiri, itsipatsitakiri apiti atziri, apaani jowatzikakoitaki jakopiroriki, jowatzikakoitakiri pashini jampatiki.

¹⁹ Ikanta Pilato jontarikakaantaki ipaikakoitakiri Jesús osankinarintsi, kantatsiri: "JESÚS NAZARET-JATZI, IWINKATHARITI JUDÁ-MIRINKAITI". ²⁰ Oyyiki Judá-mirinkaiti ñaanatakirori osankinarintsi, tima tii in-tainapirotzi osaiki nampitsi, tsika ipaikakoitakiri Jesús. Tima josankinaitakiro jiroka osankinarintsi iñaaniki Heber-paantiri, iñaaniki Grecia-paantiri, iñaaniki Roma-jatzi. ²¹ Irootaki jiyaatantakari ijiwari Ompiratasorintsitaari jiiñiiri Pilato, ikantakiri: "Iiro posankinatziro: 'Iwinkathariti Judá-mirinkaiti'. Aña onkantatyiimi posankinatakaanti: 'Kimitakaantashiwaitachari iwinkathariti Judá-mirinkaiti' ". ²² Iro kantacha Pilato, ikantanakiri: "Okaatzi nosankinatakiri, ari ashi owatyii-iro osankinataka".

²³ Ikanta jimatakiro owayiriiti ipaikakotakiri Jesús, jaitsitakiri imanthaki, tii apintakotata itotakiro,

ipawakaayitakawo ikaataiyini. Ipoña jaitsitakiri iijatzi iithaari, tii owawikotatya, apaani okanta jontyagaitziro irojatzi isaawiki. ²⁴ Ari ikantawakaiyani owayiriiti: "Iiro asagaawaitziro jiroka, apa añaariwintyaawo, ari añaari iita ayironi". Ari imonkaatari Osankinarintsipirori, kantatsiri:

Ipawakaayitakawo nomanthaki.

Iñaariwintaitakawo noithaari.

Irootaki jantakiri owayiriiti. ²⁵ Okanta janta ipaikakoitakiri Jesús ari osaikitakari inaanati otsipatakawo irinto, María iina Cleofas, iijatzi María Magdala-jato. ²⁶ Ikanta Jesús jiñaakiro inaanati, otsipatakari jiyotaani jitakopirotari, ikantanakiro inaanati: "Tsinaní, iriitaki pintomitaiyaari jirika". ²⁷ Ipoña ikantanakiri jiyotaani: "Irootaki pinaanatitaiyaari jiroka". Aripaiti osaikapankotanakiri jirika iyotaari.

²⁸ Okanta awijayitaki maawoni jiroka, yotaki Jesús ari taki jimonkaatakiro, ikaimanaki: "Nomiriwi!" Ari imonkaatari okinkithatakotakiriri Osankinarintsipirori. ²⁹ Ari osaikakotakiri kipijyaari janta kowitziki. Jaanaki inchashithaki, jankowitaki manthakintsi, jomitsisiyakiro kipijyaariki, jowaankakotakiniri ipaantiki Jesús. ³⁰ Jatsimiyawakiro Jesús jiroka kipijyaari, ipoña ikantanakiri: "Othotyapaaka maawoni". Ari ithaminkotanaka, jatashirinkatanaki.

Josataamirikitaitakiri Jesús

³¹ Ari monkaatapaaka jiwitsikawintapiintawo kitiiyyiri jimakoryaantaitari. Tii ikowi Judá-mirinkaiti inkatziyakoti ipaikakoitziri kitiiyyiriki jimakoryaantaitari, tima jiroka kitiiyyiri iro ipinkathapiroitziri. Irootaki ikowakotantariri Pilato intzinkaaporitaitiri paikakotaari inkamantanatyaari thaankiini, jowatzikaryaakotiriiti iijatzzi. ³² Ikanta jiyaatanaki owayiriiti, itzinkaaporitapaakiri apaani itsipatakari Jesús ipaikakoitziri, jimatakiri iijatzzi pashini. ³³ Ari ipithokashiwitanakari Jesús, jiñaatziiri kamaki. Irootaki kaari itzinkaaporitanti irirori. ³⁴ Josataamirikitashitanakari, yowanaki iriraani otsipatakawo jiña. ³⁵ Jirika kinkithatziro jiroka, iriitaki ñaakirori rokiki. Imapirotatya ikamantzimiri ari onkantya pinkimisantantyaari iijatzzi iirokaiti. ³⁶ Iro awijantakari jirokapaini imonkaatantyaari Osankinarintsipirori, ikantaitaki:

Iiro itzinkaawaitaitziro itonki irirori.

³⁷ Ikantsitaitaka iijatzzi:

Ari jaminakoitakiri josataamirikitaitiri.

Ikitaitakiri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ikanta okaatapaaki jiroka, José Arimatea-jatzi, ikamitairi Pilato, ikantziri: "Pishinitinari naanairi Jesús".

† Kantakotachari jaka "inchashithaki", irojatzi ikantayitziiri pairani "Isopo".

Jirika José irijatzzi kimisantziro Jesús, tiimaita jiyoitziro tima ithaawantatyaari Judá-mirinkaiti. Ikanta Pilato ishinitakiniri. Jataki José, jaanairi. ³⁹ Ari ipokitsitapaaka iijatzzi Nicodemo, jatashitakiriri pairani Jesús tsiniripaiti, jamakotapaaki kasankaari, oyyiki otinanka jiroka.

⁴⁰ Ikanta José itsipatakari Nicodemo jaanairi Jesús, iponatantakari manthakintsi itziritantakari kasankaari. Iro jamitaiyarini Judá-mirinkaiti ikitatapiintzi kaminkari. ⁴¹ Janta ipaikakoitakiri Jesús, ari otzimiri pankirintsimashi, ari otzimi owakiraari omoo tikira ikitaitantawoota. ⁴² Ari jowaitakiri Jesús, tima irootzimatapaaki kitiiyyiri jimakoryaantapiintari Judá-mirinkaiti.

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

²⁰ Okanta awijanaki kitiiyyiri jimakoryaantaitari, ananinkanaki María Magdala-jato amaityaaki iyaati omoonakiki jowaitakiri Jesús. Oñaapaatziro otainkaki mapi jashitaitakawori omoona. ² Opoña opiyanaka iroori oshiyapirotanakitya iyaatashitiri Simón Pedro itsipatakari pashini yotaari, jitakopirotani Jesús, okantapaakiri: "Jagaitakiri Awinkathariti, tii ayotzi tsikarika jowaitairi!" ³ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashini jiyotaani Jesús, jatanaki kitataariki. ⁴ Ishiyanakitya jiyaatanaki apitiroiti. Iro kantacha pashini ishiyapirotanakitya jookanakiri Pedro, iri itapaakawori jariitaka kitataariki. ⁵ Initapitapaaki omooki, jiñaapaakitziiro omaryaamawotaka iponaitantakariri, tiimaita ityaapaaki inthomainta. ⁶ Ari jariitapaaka Simón Pedro, ityaapaaki inthomainta, jiñaapaakiro iijatzzi omaryaamawotaka iponaitantakariri. ⁷ Jiñiitapaakawo manthakintsi joojoyinaitantakariri iitoki, inashita jowaitanakiro tii otsipatawo iponaitantakariri, kamiitha jotzipiyaitanairo. ⁸ Ipoña ityaapaaki iijatzzi pashini yotaari itapaakawori jariitaka kitataariki. Jiñaapaakiro kantainchari, ari ikimisantapirotanaki. ⁹ Tikira ikimathatziro Osankinarintsipirori, aritaki jañagai Jesús. ¹⁰ Ipoña ipiyaiyaani ipankoki apiti yotaari.

Joñaagaawo Jesús María Magdala-jato

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Ari osaiki María opatzimooki irawaita. Okanta irawaitaka, ari onitapitzi inthomainta omooki, ¹² oñaatziiri apiti maninkari okitamaanikitaki iithaari, isaikaki tsika jomaryaawitakari Jesús. Apaani isaikaki iitowiitakari, isaikaki pashini iitziwiitakari. ¹³ Ikanta maninkariiti, josampitakiro ikantziri: "Tsinaní, ¿iitama piraantari?" Akanakiri iroori, okantzi: "Tima jaitsitakinari Nowinkathariti, tii niyotzi tsika jowaitairi". ¹⁴ Iro okantakitziini, ari opithokanaka, oñaatziiri Jesús, tiimaita iyotawairi iriitaki. ¹⁵ Ari josampitanakiro Jesús,

†† Jiroka kasankaari, itsipataayitakiro mirra, owaaki inchashi jiiitziiri áloe. Oyyiki otinanka okaatzi 100 libra, irojatzi ikantaitatziiri 30 kilo.

ikantziro: “¿Itama piraantari tsinaní? ¿Itama paminiri?” Oñaajaantzi iroori iri ñaanatziroori aamaakowintawori pankirintsimashi, okantanakiri: “Pinkatharí, irokarika aakiriri, pinkamantina tsika powakiri, niyaatiita naminairi”.¹⁶ Ari jiñaanatanakiro Jesús, ikantziro: “[María!] Ari aminanakiri iroori, okantzi: “[Raboni!” (iro ikantaitziri añaaniki aaka: “Yotaanarí”).¹⁷ Ikantziro Jesús: “Aritaki potiyana, tima tikira niyaataita nontsi-patapaiyaari Ashitanari. Iro kantacha piyaati pinkamantinari iyikiiti, iro niyaatai nontsi-patapaiyaari Ashitanari tsika itzimi Ashitsitzimiri iijatzi iirokaiti. Iri Nowawanitari naaka, irijatzi Piwawanitsitari iirokaiti”.¹⁸ Okanta iyaatanaki María Magdala-jato, okamantapaakiri maawoni yotaari oñagairi Awinkathariti, okamantapairi iijatzi okaatzi ikantakirori.

Joñaagaari Jesús jiyotaaniiti

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Okanta otsiniritanaki awijanaki kitiiyiri jimakoryaantaitari, apatotaiyakani iyotaari jashitakotaiyakani shintsiini ithaawantari Judá-mirinkaiti. Ari ityaapaakiri Jesús, ikatziyimotapaakari, jiwithatapaari ikantapairi: “[Pisaikayitai kamiitha iirokaiti!”²⁰ Ikanta jiwithatapaari, joñaagapairi jako, iijatzi imiriki. Ikimoshiriyitaiyanakini jirikaiti jiñaawairi Awinkathariti. ²¹ Ipoña japiitanakiro Jesús, ikantziro: “[Pisaikayitai kamiitha iirokaiti! Ikimitaakina jotyaantakina naaka Ashitanari, ari nonkimitsitaimiri iijatzi iirokaiti notyaantayitaimi”.²² Ari itasonkiri yotaariiti, ikantziro: “Isaikashiritantaimi Tasorintsinkantsi. ²³ Iitarika pimpiyakotairi iiroka jaka, aritaki ipiyakoitairi janta. Iriima kaari pimpiyakotai iiroka jaka, tii ipiyakoitairi iijatzi janta”.

Iisoshirinka Tomás

²⁴ Ikanta Tomás itsipatapiintari 12 iyotaari, jiitaitziri “Tsipari”, tii isaiki irirori jariitantapaari Jesús.²⁵ Ikanta pashinipaini iyotaari ikamantairi, ikantziro: “Noñiiri Awinkathariti”. Ari jakanaki Tomás, ikantziro: “Iirorika noñiiri tsika ipaikawakoitakiri, iirorika notyaantari jakoki, iirorika notyaantamirikitari iijatzi, iiro nokimisantzi”.

²⁶ Okanta awijanaki 8 kitiiyiri, japiitairo yotaari japatotaiyani. Ari isaikitakari iijatzi Tomás irirori. Jashitakiro shintsiini ashitakowontsi, iro kantacha Jesús tyaapaaki, ikatziyimotapaari, jiwithatapaari ikantapairi: “[Kamiitha pisaikayitai iirokaiti!”²⁷ Ikantapairi Tomás: “Jiroka nako, pintyaantawakotina, pintyaantamirikitina iijatzi. Iiro pikisoshiriwaitzi, [Pinkimisantzi!”²⁸ Ari ikaimanaki Tomás, ikantanaki: “[Nowinkathariti, Nowawaní!”²⁹ Ikantzi Jesús: “Iro pikimisantantamachiitanakari

piñaakina. [Kimoshiri inkantaiya kimisantaatsini kaari ñaajaitinani!”

Iita josankinaitantawori jiroka

³⁰ Ojyiki japiitakiro Jesús joñaagari jiyotaani itasonkawintantaki, tiimaita osankinatakoyita maawoni jaka. ³¹ Iro osankinatantakari jirokapaini onkantya pinkimisantantaiyaari, jirika Jesús iriitaki Cristo, Itomi Pawa. Aririka pimpairyaapiintairi pikimisantairi, aritaki inkañaanitakaimi.

Joñaagari Jesús 7 Jiyotaani

21 Ikanta okaatapaaki jiroka, japiitakiro Jesús joñaagari jiyotaani, inkaarithapiyaaki jiitaitziri Tiberias. Jiroka okantaka. ² Ari itsipatawakaiyani isaiki Simón Pedro, Tomás jiitaitziri iijatzi “Tsipari”, Natanael poñaachari Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, itomipaini Zebedeo, ipoña apiti pashini iyotaari. ^{†3} Ipoña ikantzi Simón Pedro: “Niyaatayi noshiryaati”. Ikantaiyini pashini: “Ari ankaataiyanakini”. Jataiyanakini, otitaiyapaakani pitotsiki. Tiimaita jayi ishiryaaaiyakini tsiniri.

⁴ Okanta okitiiyitzimataki, katziyapaaka Jesús opaayaaki inkaari. Tii jiyotawairi jiyotaani iriitaki. ⁵ Ikaimotapaakiri, ikantziro: “Mainariiti, ¿Tikaatsima pagaiyini?” Ari jakaiyanakini iriroriiti: “[Iitaawí!”⁶ Ikantzi Jesús: “Powiinkiro pakopiroriki pishiryaaminto, ari paaki”. Ari jimataiyakironi ikantaitakiriri. Jaaki ojyiki shima, tii jaawiyagairo jinoshikairo ishiryaaaminto. ⁷ Ikanta yotaari jitakopirotoni Jesús, ikantanakiri Pedro: “[Iriitaki Awinkathariti jirinta!” Ikimawaki Simón Pedro, ikithaatanaka, mitaanaki inkaariki. ⁸ Iriima pashinipaini yotaari pitotsiki ikinakoyitanai jinoshikaatakotairi ishimani, irojatzii jaatakotantapaari opaayaaki. Tima isaikakotakitzi niyantyaaniki. [‡]

⁹ Ikanta jayiitaiyapaakini, jiñaapaakitzi oijaka paampari, ari itashitakari shima, itsipataitakiri tanta. ¹⁰ Ari ikantzi Jesús: “Pamaki shima owakiraa paakiri”. ¹¹ Ikanta Simón Pedro, joojoryaakotakiri ishimani, jinoshikakotakiri irojatzii opaayaaki. Antaripaini shima, ikaatzi 153. Tiimaita otzimpjiyi ishiryaaaminto. ¹² Ari ikantzi Jesús: “Thami oya”. Tikaatsi apaani yotaari osampitirini iitakarika, tima jiyopirotaiyakirini iriitaki Awinkathariti. ¹³ Jaapaakiro Jesús tanta, ipayitakiri apanipaini, ari ikimitaakiri iijatzi shima. ¹⁴ Irootaki mawatanantsiri joñaagari Jesús jiyotaani jañagai.

Paamaakowintinari noiyyati

¹⁵ Ithonkanakiro jowaiyani, josampitanakiri Jesús jirika Simón Pedro, ikantziro: “Simón, itomi Jonás, ¿Pitakopirotonama iiroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi iiro-

†† Ikantakoitziri jaka “Tsipari”, irijatzi jiitaitziri kitziroini “Dídimo”. ‡ Kantakotachari “niyantyaaniki”, okaatzi osanthatzi “200 akonaki”, irojatzii ikantaitziri “100 metro”.

† Ikantakoitziri jaka “Tsipari”, irijatzi jiitaitziri pairani “Dídimo”.

ka Pinkathari, naapatziyimi". Ikantzi Jesús: "Paamaakowintinari nokimitakaantzi noiyyati".¹⁶ Japiitakiri josampitziri: "Simón, itomi Jonás, ¿pitakotanama?" Ikantzi Pedro: "Piyotzi iiroka naapatziyimi". Ikantzi Jesús: "Paamaakowintinari nokimitakaantzi noiyyati".¹⁷ Iro mawatanaintsiri josampitziri, ikantziri: "Simón, itomi Jonás, ¿paapatziyanama?" Ari jowashiritanaka Pedro, tima mawajatzí josampiminthatakiri, ari jakanakiri: "Pinkatharí, iirokataka yotzirori maawoni, piyotzi iiroka naapatziyimi". Ikantzi Jesús: "Paamaakowintinari nokimitakaantzi noiyyati".¹⁸ Tima iinta pimainaritzí, pikithaatapiintayita onkini piyaayiti tsika pinintakaawo. Irooma aririka pantaripirotapaaki, poyaawintari pashini kithaataimini, jaayitaimi tsika tii pikowawitawo piyaati. Imapiro".¹⁹ Ikantantakawori Jesús jiroka, ikowatzi inkimathaitiro tsika inkantya inkamai paata Pedro impinkathataitanyaariri Pawa. Ipoña ikantanakiri iijatzí: "¡Poyaatina!"

Yotaari jitakopirotoni

²⁰ Ikanta ipithokanaka Pedro, jiñaatziiri joyaatakiri yotaari jitakopirotoni Jesús, irijatzi apititakariri Jesús

jowaiyani pairani, osampitakiriri, ikantziri: "¿Pinkatharí, itzimikama pithokashitimini?"²¹ Ikanta jiñaawakiri Pedro jirika pokapaintsiri, josampitanakiri Jesús: "Pinkatharí, jirika, ¿iitama awijyimotirini?"²² Ikantzi Jesús: "Arimi nonkowimi aritaki onkantaki jañi jirika, irojatzi nompiyantaiyaari paata, ¿okowajaantzima piyotiro jiroka? Poshiritina iiroka".²³ Okanta paata ithonka ikimakoitakiro jiroka ikantakiriri Jesús, ikimayitakiro maawoni iyikiiti, jiñaajaantzi iiro ikamita jirika yotaari. Tii ikantatyí: "Ari nokowi..." aña ikantatzí: "Arimi nonkowimi, aritakimi onkantaki jañi jirika, irojatzi nompiyantapaatyaari, ¿okowajaantzima piyotiro jiroka?"

²⁴ Naakataki kinkithatakotacha nokantaki "jirika yotaari", tima naaka osankinatarori jiroka osankinarintsi. Irootaki ayopirotantaari imapirotatya jiroka.

²⁵ Tii nokinkithatakotziro maawoni jantayitakiri Jesús, tima ojyiki inatzi. Arimi osankinatakotyaaami maawoni, kimiwaitaka arimi anaanakiro maawoni kipatsi ompiyotya osankinarintsipaini. Ari onkantyaari.

JANTAYITAKIRI

Ikajyaakagaitziriri Tasorintsinkantsi

1 Teófilo, pairani owakiraa nitantanakawori notyaantzimiro nosankinari, ari nokinkithatakotakimiro maawoni jantayitakiri Jesús, nokinkithatakot-sitakimiro iijatzi okaatzi jitanakari jiyotaantziri, ² irojatzi imonkaatantapaakari itzinagaa inkitiki. Tikira itzina-gaata, jiyoshiitakiri Jotyaantapiroriti, ikantakaakari Tasorintsinkantsi, jiyotakaakari oitya jantayitiri. ³ Ikanta ikamawitaka, jiñaitawairi koñaawoini, ari jiyotaiyini jiy-otaani añagai. Okaatzi 40 kitiijyiri joñaagapanaatari jiy-otaani, jiyotaapanaatziri tsika ikanta ipinkathariwin-tantzi Pawa. ⁴ Iiniro itsipayitari Jotyaantapiroriiti, ikantsitakari irojatziita isaikayitawaki Jerusalén-ki, ikan-takiri: “Ari poyaawintawatyaawo imonkaatya ika-jyaakaakimiri Ashitanari, nokinkithatakotsitakimiri. ⁵ Tima imapiro Juan jowiinkaantantakawo jiñaa, iro kan-tacha iiro osamanitzimaita piñaayitanyaariri Tasor-intsinkantsi inampishiriyitantimi kimiwaitakimi jowi-inkaantantatyimirimí”.

Itzinaantaari Jesús

⁶ Ikanta jirikaiti tsipatakariri Jesús, josampitakiri, ikantziri: “Pinkatharí, ¿Irootantsima pookakaawintairi nojyininkapaini Israel-mirinkaiti?” ⁷ Ari jakanakiri Jesús, ikantziri: “Tii okowajaantzi piyotiro iirokaiti tsikapaiti, apaniroini jiyotzi Ashitanari tsikapaitirika, iriitajaantaki otzimimotzi ishintsinka jantantyaawori. ⁸ Iro kantacha aririka impokaki Tasorintsinkantsi inampishiritantimi iirokaiti, iriitaki aawiyashiritakaimini, ompoña piyaayi-tanaki pikinkithatakotaina naaka, Jerusalén-ki, maa-woni janta Judea-ki, Samaria-ki, irojatzi intaina tsika iwiyaapaa kipatsi”. ⁹ Ithonka jiñaawaitakiro jiroka, jami-naminthaitziri jiyotaani, itzinaayitairi Jesús, irojatzi ipiyantapaakari minkoriki, tii jiñaitanairi. ¹⁰ Jami-naminthaitziri Jesús itzinagaitairi inkitikinta, apiti shi-rampari katziyimotapaakariri okitamaanikitaki iithaari, ¹¹ ikantapaakiri: “Galilea-jatzi, ¿Litama pikimpoyiiri inki-tiki? Piñaakiri Jesús itzinagaa jiyaatai, ari inkantajaan-taiya iijatzi paata aririka impiyi”.

Jiyoyitaki pashini poyaataiyarini Judas

¹² Ikanta ipiyaiyaani yotaari janta Jerusalén-ki ipoña-gaawo otzishiki jiiitaitziri Olivo, tii intainatajaantzi, os-

hinitaantsitzi janiiyiiti kitiijyiriki jimakoryaantaitari.

¹³ Ikanta jariitaiyaani nampitsiki, atiitaiyapaakini jinok-inta pankotsi jimaapiintaiyini. Jirika ikaataiyini: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Ma-teo, Jacobo itomi Alfeo, Simón jiiitaitziri “Kisakowintan-taniri”, ipoñaapaaka Judas iririntzi Jacobo. ¹⁴ maawoni jirikaiti ari ikantapiintatya japatotapiintaiyani jamana-manaataiyani itsipayitakari iririntzi Jesús, itsipatawo María inaanati, iijatzi pashinipaini tsinaniiti.

¹⁵ Ikanta japatotaiyani kimisantzinkariiti, ikaataiyini 120 atziriiiti. Ari jiñaawaitanakiri Pedro, ikantanaki: ^{†16} “Iyikiiti, monkaataka okaatzi josankinatakaakiriri Tasorintsinkantsi pairani David-ni, ikinkithatakotakiri Judas jiwatapaintsiri jaakaantiri Jesús. ¹⁷ Jirika Judas iri-atsipatapiintakari, ari akaawitari antawairiki. ¹⁸ Iro kan-tacha jaakiri kiriiki ipinawitakariri iyaaripironka, ja-manantantaka kipatsi. Ari iparyaakiri janta Judas, jowatziitotana, ithonka itankawaitapaaki, ookapor-inthakiwaitapaaka ijiyiito. ¹⁹ Ikanta ikimayyakini Jerusalén-jatzi, jiiitakiro kipatsi ‘Iraantsipatha’, ikantziro iñaaniki jirikaiti ‘Acéldama’. ²⁰ Tima osankinarintsiki Salmo-ki, ikantaitaki:

Onkaankithaantiwitya ipanko,

Tikaatsi nampitaiyaawoni.

Ikantaitaki iijatzi:

Intzimi pashini poyaataiyarini jantawairiki.

²¹ Tzimatsi jaka shirampariiti tsipatapiintakairi iiniro it-sipawitai Awinkathariti Jesús, ²² itzimi akaatsitakari owakiraa jowiinkaataka Jesús irojatzi itzinaantaari inki-tiki. Akowatzi aminai ankaatairi ñiitakariri Jesús jaña-gai”. ²³ Ipoña jookoitaki apiti: José, jiiitaitziri Barsabás, irijatzi jiiitsitaitari Justo, ipoñaapaaka Matías. ²⁴ Ari ja-manakowintanakari, ikantzi: “Pinkatharí, iiroka yotashiritziriri maawoni, jirika apiti nookotakiri, poñaayinari tsika itzimi piyoshiitakiri iiroka, ²⁵ iriitaki nonkaatairi notyaantapiroritziri nantawaitaimi, poy-aataiyarini Judas-ni opiyaakaashiwaitakari iyaaripironka irirori. Tima Judas, jataki irirori tsika jiyaati”. ²⁶ Ikimitakaantakawo jirikaiti jiñaaritaita, jiñaatzi iriitaki Matías. Iriira tsipatapaariri jirikaiti 11 Otyaantapiroriiti.

† Ikantayitziiri jaka kimisantzinkariiti, irijatzi jiiitaitziri “iyikiiti”.

Ipokantakari Tasorintsinkantsi

2 Okanta imonkaatapaaka joimoshirinkaitziro kitiijyiri “Oyiipataantsi”. Japatotaiyaani maawoni jiyotaani Jesús. ¹² Ari omapokashitakari antawoiti poimatapaintsiri ojyawitapaakawo antawo tampiya, okinapaaki jinoki inkitiki, ookantapaakawo pankotsi japatotaiyakani. ³ Jiñaashitataika paampashithakiirikita-paintsiri, jookantapaakari apaanipaini ikaatzi apotainchari. ⁴ Maawoni jinampishiritantapaakari Tasorintsinkantsi. Ari jitanakawo jiñaawaiyitanakiro pashiniyatsiri ñaantsi, iriitaki Tasorintsinkantsi ñaawaitakaakiriri.

⁵ Okanta janta Jerusalén-ki, ari isaikayitziri Judá-mirinkaiti poñaayitachari intaina pashiniki nampitsi. Iriiyitaki pinkathatasorintsiiiti. ⁶ Ikanta ikimaitakiro poimatapaintsiri, ipokaiyapaakini ojyiki atziri, tii jiyotawakiro oita kantachari, tima ikimathatakiro apaanipaini ñaantsi okaatzi jiñaawaiyiitzi, irootaki iñaani. ⁷ Iyokitzi ikantawakaanaka, josampitawakaiyani: “¿Tima Galilea-jatzi jinatzi ñaawaiyitakirori pashiniyatsiri ñaantsi? ⁸ ¿Itama akimantariri jiñaawaiyitziro añaanipaini aaka? ⁹ Tima akaayitakiri jaka Parto-jatzi, Medo-jatzi, Elam-jatzi, Mesopotamia-jatzi, Judea-jatzi, Capadocia-jatzi, Ponto-jatzi, Asia-jatzi, ¹⁰ Frigia-jatzi, Panfilia-jatzi, Egipto-jatzi, Africa-jatzi okaakitapai Cirene. Tima akaatakiri iijatzi poñaayitachari Roma, Judá-mirinkatatsiri, kaari Judá-mirinkawitachari pairani. ¹¹ Iijatzi Creta-jatzi, Arabia-jatzi. Ari akaatakiri maawoni akimayitakiri jiñaawaiyitantawo añaanipaini, ikinkithatakotziri Pawa itasonkawintantzi”. ¹² Iyokitzi ikantawakaanaka atziripaini, tii jiyotzi iita jiñiiri. Ikantawakaiyani: “¿Oitama jiroka?” ¹³ Iro kantacha tzi-matsi iijatzi atziri thainkantaniri, ikantayitzi irirori: “¡Shinkitaiyatyaani jirikaiti!”

Itanakawori ikinkithatanakiri Pedro

¹⁴ Ipoña ikatziyanaka Pedro irirori, itsipatakari 11 Otyaantapiroriiti, jiñaawaitanaki shintsiiini, ikantzi: “¡Ajyinká! ¡Jerusalén-jatziiti! Pinkimisantawakina onkantya piyotantyaari. ¹⁵ Piñaajaantakima iirokaiti ishinkitayia jirikapaini. Tii, tima owakiraa ijinokitapaaki ooryaatsiri. ¹⁶ Imonkaatatya josankinatakiri pairani kamantantaniri, Joel-ni, ikantaki:

¹⁷ Ikantzi Pawa:
Tzimatsi awisatsini iwiyaantapaatyaawoni kitiijyiri.
Ari notyaantakiniri atziriiti Notasorinka okimiwaitakawo isakopiroitayiinirimi.
Ari inkinkithatakoyitanaina itomiiti iijatzi irishintoiti.
Ari jiñaawiyayitaya mainariiti,

† Kantakotachari jaka “Oyiipataantsi”, irojatzi ikantayisitari “Pentecostés”. †† Kantakotachari jaka “jijnokitapaaki ooryaatsiri”, irootaki ikantaitziri pairani “ooryaatsiri 3”. Okaatzi jamitari Judá-mirinkaiti irirori, tii ishinkitanita owakiraa onkitiijytamanai.

Ari imishiyitaki antariyitapaintsiri.

¹⁸ Ari nonkimitaakiri mainaripaini jompirayitari, iijatzi mainawopaini.

Notyaantainiri Notasorinka paata, ari inkinkithayitai.

¹⁹ Ari jiñiitaki inkitiki kaari jiñiitapiintzi.

Jiñaitiro kipatsiki iraantsi, paampari, antawo kachaaryiinka.

²⁰ Impoña jiñaitiri ooryaatsiri intsiwakimati,

Jiñaitiri iijatzi kashiri inkimityaawo iraantsi,

Irootaintsi imonkaataiya kitiijyiri impiyantaiyaari Pinkathari.

Tima antawo jowaniinkawo onkantaiya.

²¹ Inkaati pairyaanairini Pinkathari, jawintaayitaari, iriyitaki awisakoshiritaatsini.

²² ¡Shirampariiti! ¡Israel-mirinkaiti! Pinkimaiyini nonkanti. Piñagayakirini iiroka, jirikaranki Jesús Nazaret-jatzi, iriitaki jotyaaantakimiri Pawa. Itasonkawintayitakimi, joñaagayitakimiro okaatzi kaari piñaawitaiyani pairani. ²³ Iro kantzimaitacha, jamayiipaakimiri pairani jirika, powamaakaantakiri iirokaiti ipaikakotantakariri kaaripiroshiririiti, ari imonkaatakari onkaati awiyimotirini, tima irootaki ikinkishiritsitakari Pawa. ²⁴ Ikanta jowiriintairi pairani Pawa ikamawitaka, tii ishinitanairi inkimaatsiwaitaiya. Tima tii aawiyajaitziri kaamanitaantsi. ²⁵ Tima iri josankinatakotakiri iijatzi pairani David-ni, ikantaki:

Noñaapiintziri Nowinkathariti itsipatana.

Tima isaiki irirori nakopiroriki, tikaatsi iitya kitsirinkinani.

²⁶ Irootaki nokimoshiritantari,

Kaminiwaanti nokanta nothaaminta.

Iriitaki noyaakopiroitairi, nawintagayiaari.

²⁷ Tima iiro pookawintanawo noshiri sarinkawiniki aririka nonkamawitaya.

Iiro pishinitziro iijatzi nowatha ompathai, pitasorintsiti ninatzi.

²⁸ Piyotaakinawo tsika nonkantya nañaashiritai.

Ojyiki poimoshirinkaina aririka nontsipataimi.

²⁹ Iyikiiti, ayotaiyini aaka tii iri achariniiti David-ni kinkithatakotachani jaka, aña kamataiki pairani irirori, ikitaitakiri, irojatzi isaiki iroñaaka. ³⁰ Tima Kamantantaniri jinatzi irirori, jiyotsitaka pairani tzi-matsi ikajyaakaakiriri Pawa, ari impinkatharitakairi incharin-ityaari. ³¹ Tima okimiwaitakawo jiñaakityiromi David-ni, ikinkithatakotakiro jañagai Cristo, ikinkithatakotakiri iiro isaiki Sarinkawiniki, iiro opathai iijatzi iwatha.

³² Iriitaki jañaakagairi Pawa jirika Jesús. Imapirotatya, maawoni noñagayairini naaka. ³³ Aritaki tzinagaa, isaikimotapairi jakopiroriki Pawa ipinkathariwintantapai. Ari imonkaatari okaatzi ikajyaakaitsitakariri pairani Ashitariri, aritaki jotyaaantakiniri Tasorintsinkantsi okimiwaitakawo isakopiroitaitayiinirimi. Irootajaantaki

‡ Tzimatsi osankinarintsii pairiyiriri Cristo isaikimotairi Pawa tsika ipinkathariwintantzi irirori.

piñaayitakiri iroñaaka. ³⁴ Tima kaari David-ni tzina-gaachani inkitiki, aña iriitaki ñaawaitakirori pairani jiroka, ikantaki:

Jiñaawaitaki Pinkathari, ikantawairi Nowinkathariti: Pisaikapai nakopiroriki ampinkathariwintanti.

³⁵ Irojatz paata nowasankitaantaiyaariri kisaniintz-imiru, ari paatzikairi pinkimitakaantairi pimakoryaaki-iminto.

³⁶ [A]yjininká! iro kamiithatatsiri ayotaiyironi jiroka maawoni aakaiti ichariniyitai Israel-ni. Jirika Jesús pi-paikakotakaantakiri iirokaiti, iri Ipinkatharitakaakiri Pawa, irijatziita Cristo”.

³⁷ Okanta ikimaiyawakini ikaatzi apatotainchari, antawoiti jowashiritakoniintaiyanakani, josampitanakiri Pedro, iijatzi pashinipaini Otyaantapirori, ikantaitanakiri:

“Tyikiiti, ¿tsikatya nonkantaiyaaka naaka?” ³⁸ Ari jakanakiri Pedro: “Pimpiyashiriyitai, powiinkaawintaiyaari Jesucristo, pimpairyaayitanairi. Iro jiyotantaityaari ipiyakotaimiro Pawa pikaaripowitaka, ari inampishiritantaimi Tasorintsinkantsi. ³⁹ Irootaki ikajyaakaitsitakimiri iijatzi iiroka, irojatz ikajyaakaitsitakariri pitomipaini, ikaatzi nampiyitawori intaina. Tima maawoni ikaimashiriyitairi, irijatzi ikajyaakaitsitakariri iijatzi irirori”. ⁴⁰ Ojyiki okaatzi ikinkithatanakiri Pedro, ishintsithatanakiri iijatzi, ikantanakiri: “Ppowaw isaakoshiritaiya! [Pintainaryiiaari atziriiiti kinashiwaiyitainchari!” ⁴¹ Irojatz ikimisantantanakiri ojyiki atziri, owiinkaayitanaka, ikaatzi 3,000 kimisantanaatsiri.

⁴² Oisokiro jowanakiro okaatzi jiyotaayitakiriri Otyaantapirori, kamiitha jaapatziyawakaanaa. Ari ipitoryaapiintaiyironi tanta, jaakowintanakawo iijatzi jamana-manaiyani. †

Jañaantari itayitanakawori ikimisantzinkaritzi

⁴³ Iyokitzi ikantawintaiyakawoni jiñaakiro itasonkawintantayitaki Otyaantapiroriiti, jantayitakiro kaari jiñiitapiintzi. ⁴⁴ Ojyiki jaapatziyawakaanaa ikaatzi kimisantanaatsiri, jantitaawakaanaawo okaatzi tzimimoyitziriri. ⁴⁵ Ipimantayitziro tzimimoyitziriri. Jayi kiriiki ipayitzi kimisantanaatsiri ikaatzi ashironkaayitachari. ⁴⁶ Ari ikantaitanakitya kitiijyiriki jaapatziyawakaanaa japatotaiyani tasorintsipankoki. Tii jowajyaantanakiro ikaimawakaiyani ipankoki jatyoowakwaiyani, ari ipitoryiitiro tanta. Kimoshiri ikanta itsipatawakwaiyani, itsinampashiriyitanai. ⁴⁷ Ithaamintapiintanakari Pawa. Iro inimoyitakiriri atziriiiti jiñaayitakiro tsika ikantayitanaa. Ari okantaitanaatya kitiijyiriki jojiñaanairi Awinkathariti kimisantzinkariiti inkaati awisakoshiriyitaatsini.

† Kantakotachari jaka “ipitoryiirori tanta”, iro jantayitanairi kimisantzinkariiti aririka inkinkishiritakotiri Jesucristo ikamimotantaki. Ari ikantziro jatyoowakwaiyani, ipitoryiirori tanta, jowaiyani, jiraiyini iijatzi imiri. Tima jimatakotaatziiri Jesús tsika ikantanairo jiwiyaaantanaawo jowakaanaari jiyotaanipaini. Irootaki ikinkithatakotapiintaitakiri, ikantaitzi “Pimpitoryiirori tanta”.

Joshinchagaitziri kisopookiri

³ Okanta pashini kitiijyiri, aritaki tsiniriityaanaki jamanapiintaitantari. Ari itonkaanakiri Pedro itsipatanakari Juan, jiyaatiro tasorintsipankoki. ^{†2} Ari itonkiyotakotantaka jamaitziri shirampari kisopookitatsiri. Ari ikantsitayitawakiraa itzimapaaki. maawoni kitiijyiri jamaitapiintziri omooki tasorintsipankoki jiiitaitziro “Owaniinkaanto”. Ari isaikapiintziri impashitantaityaari kiriiki ikamiyitzi tyaayitatsiri. ³ Ikanta jirika jiñaawakiri Pedro itsipatakari Juan, iro intyaantapaatyaawomi tasorintsipankoki, ikamitawakiri impashitanatyaari kiriiki. ⁴ Ari ikimpoyaanakiri. Ikantziro: “Paminina!” ⁵ Ikimisantatzi shirampari, jiñaajaantaki impatyiri tsika oitya. ⁶ Iro kantacha Pedro, ikantanakiri: “Tii itzimi noiriikiti, tii itzimi iijatzi oro, iro kantacha tzimatsi nantzimotimiri. [Ppinkatziyi! [Paniitai! Nompaiyimi Jesucristo Nazaret-jatz, iriitaki matimironi”. ⁷ Jakotashitanakiri, ikathatakiri, jowatziyakiri. Omapokashitanaka ishintsitanai iitzi iijatzi iijyoonkitziki. ⁸ Ari jomiyanaa ikatziyanaka, aniitanaki. Ari itsipatanakari jirikaiti ityaapaaki tasorintsipankoki, anii-aniwaitanai, mitaamitaawaitanai, ithaamintanaari Pawa. ⁹ Ithonka jiñaitakiri janiitanai, ikimakiri iijatzi ithaamintanaa. ¹⁰ Iyokitzi ikantaitanakiri jiñaitakiri, tii ikompiitawakari jirika shirampari, iriitaki kamitantapiintatsiri impashitaityaari omooki tasorintsipankoki, jiiitaitziri “Owaniinkaanto”.

Ikinkithatakantzi Pedro ityaapiintaitzi tasorintsipankoki

¹¹ Ikanta kisopookiitachari, tii jookani jowanakiri Pedro itsipatakari Juan. Iyokitzi jowanakiri atziriiiti, thaankipiroini ipiyowintapaakari awisatapishitzi tasorintsipankoki jiiitaitziro “Jashi Salomón”. ¹² Ikanta jiñaawakiri Pedro, ikantawakiri: “[Shirampariiti! [Israelmirinkaiti! ¿litama piyokitziwintantanari naaka? Iiro pikinkishiriwaitashita naaka ashitawo noshintsinka, naaka tasorintsi nimatantariri naniitakagairi jirika. ¹³ Aña Iwawani Abraham-ni, Isaac-ni, Jacob-ni, iwawitanakari iijatzi achariniiti, iriitaki matakirori jiroka, impinkathaitantyaariri Itomi Jesús, paakaantakiri iirokaiti janta jiwariitiki. Ikowawitaka Pilato jomishitowakaantairimi, tii pikowimaita iirokaiti. ¹⁴ Iriitakimi pomishitowakaantaimi Tasorintsitatsiri, matzirori itampatzikashiritzi, aña pomishitowantashitaari tsitokantzinkari. ¹⁵ Ari okanta pipiyakaantakariri añaakaashiritantatsiri. Iro kantacha Pawa jañaakagairi. Noñagayakirini naakaiti jañagai. ¹⁶ Okaatzi oshinchagairiri jirika shirampari piñaapiintziri iirokaiti, iro matakaakiriri jawintaashiritanaawo nopaiyaakirira

†† Kantakotachari jaka “tsiniriityaanaki”, irootaki ikantaitziri pairani “ooryaatsiri 9”.

Jesús. Irootaki piñaantariri iroñaaka ishintsitai tyaaryoopiironi. ¹⁷ Iyikiiti, niyotzi naaka, tii piyopirotziro okaatzi pantayitakiri, ari ikimitakari iijatzi pijiwaripaini. ¹⁸ Iro kantacha Pawa, ari ikinakairo jimonkaatziro okaatzi ikinkithatakaayitakiriri maawoni Kamantantaniriiti, ikantaki: 'Aritaki inkimaatsitakaitatyaari Cristo paata'. ¹⁹ Irootaki, pimpiyashitantaiyaariri iirokaiti Pawa, powajyaantayitairo piyaaripironka, onkimiwaityaawomi jojyitakotaatyiiromi pikaaripiwitaka. Ari piñagairo intspashiritaimi Awinkathariti, ijam-paryaakoyitaimi. ²⁰ Aritaki jotyaantairi Pawa iijatzi Jesu-cristo, tima ikajyaakaitsitakimiro pairani aritaki impiyi. ²¹ Onkantawitaya iroñaaka, ontzimatyii isaiki Jesu-cristo inkitikiri irojatzi inintapaitantyaari Pawa jowakiraatakagairo maawoni okimiyiwita pairani. Tima iro ikinkithatakaayitakiriri Tasorintsishiriri Kamantantaniriiti. ²² Irootaki ikinkithatakotakiri pairani Moisés-ni, ikantaki:

Ari jotyaantaki paata Pawa pashini Kamantantaniri, ari jojyakotapaatyaanawo naaka jotyaantakina. Ajyininka jinatyi. maawoni inkamantapaakairi, ontzimatyii ankimisantiro.

²³ Tima maawoni kaari kimisantirini Kamantantaniri, ari japiroyiitairi, iiro jiñairi iyyininkapaini.

²⁴ Ari ikimitsitakari iijatzi Samuel-ni, ikinkithatakotakiro okaatzi añaayitakiri iroñaaka, irojatzi ikinkithatakoyitakiri iijatzi maawoni pashinipaini Kamantantaniriiti.

²⁵ Iirokayitaki ñiironi okaatzi ikajyaakaantakiri Pawa ikinkithatakoyitakiri Kamantantaniriiti. Iirokayitaki ñiironi iijatzi okaatzi ikajyaakaawakaakari pairani Pawa itsipatakari achariniiti. Tima Pawa ikantakiri Abraham-ni:

Iri picharini tasonkawintairini maawoni jyininkatawakaachari tsikarikapaini janta kipatsikinta.

²⁶ Ikanta jañaakagairi Pawa itomi, ari jitakari jotyaantakimiri iirokaitiki, intasonkawintantimini, maawoni iirokaiti powajyaantayitairo piyaaripironka".

Pedro itsipatakari Juan jaayitakiri jiwariitiki

4 Iinirotatsi Pedro itsipatakari Juan ikinkithatakaayitzi atziriiti, ariitayapaakani Ompiratasorintsitaari, itsipatapaakari ijiwari aamaakowintawori tasorintspanko, Saduceo-paini. ² Ikisaiyatyaani, tima Pedro itsipatakari Juan jiyotaatziiri atziripaini, ikantayitzi: "Imapiro jañaayitai kamawitachari, iriitaki Jesús oñaagantapaintzirori". ³ Joirikaitapaakiri, jomontyaakaan-takiri irojatzi oñaatamanai, tima aritaki tsiniriityaaki. ⁴ Iro kantacha ojyiki ikaatzi kimayitawakirori kinkitharintsi, ikimisantayitanaki. Jiroka ikaatzi tzmanaintsiri kimisantzinkariiti, ikaataiyini 5000 shirampariiti.

⁵ Okanta oñaatamanai, japatotaiyakani Jerusalén-ki maawoni ijiwariti Judá-mirinkaiti, Antaripiroriiti, Yotzinkariiti. ⁶ Ari isaikakiri iijatzi Anás Ompiratasor-

intsipirori, Caifás, Juan, Alejandro, iijatzi iyyininkamirinkaiti Ompiratasorintsipiroriiti.

⁷ Ikaimakaantakiri jamaitiri Pedro itsipatakari Juan. Josatikaitawakiri niyanki japatotaiyakani, josampitakiri: "¿Iitakama shintsitakaimiri pimatantawori jiroka? ¿Iitakapaipairyaakiri?" ⁸ Jakanaki Pedro, ñaapiro ikan-takaanakari Tasorintsinkantsi, ikantanaki: "Pinkathariti, Antaripiroriiti. ⁹ ¿Iriima piñaantsikowintanari mantsiyari noshinchagairi? ¿Pikowatziima piyotaiyini tsika ikanta ishintsitantaari? ¹⁰ Ari nonkamtaiyakimironi, jiyotantyaari maawoni Israel-mirinkaiti. Jirika shirampari atsipataiyakarini jaka, iri Jesucristo oshinchaakiriri, jiiitaitziri Nazaret-jatzi. Iriitaki nopairyaakiri, irijatzi pipaikatokataantakiri iirokaiti. Iro kantzimaitacha jañaakagairi Pawa. ¹¹ Jirika Jesús iri ojyakawori mapi pimanintakiri iirokaiti, pikimitakowaitakari witsikirori pankotsi. Iro kantacha jowatzikaitairi pankotsinampiki ikimitaawo iroorikami tzinkamitsi. ¹² Tii itzimi pashini kimityaarini Jesús jowawisaakotantzi. Tikaatsi ampairyagai jaka isaawiki kipatsi, apaniironi ikantakaawo Jesús".

¹³ Iyokitzi jowaitanakiri Pedro, iijatzi Juan, ikan-taiyanakini piyowintakariri: "Piñiiri jirika, tii jiyotapirowiitairi, iro kantzimaitacha pinkathañaani jowayitziiri. ¿Iriima yotaakiriri Jesús itsipatakari pairani?" ¹⁴ Irojatzi itsipatakari Pedro, Juan jirika atziri joshinchagairi. Tii otzimi oitya inkantakotanakiriri. ¹⁵ Ipoña jomishitowakaantairi japatotaiyani, ari isaikaiyanakini irirori jiñaanatawakaiyani. ¹⁶ Ikantzi: "¿Tsikama ankantirika jirikaiti shirampari? maawoni Jerusalén-jatzi jiyotaiyakini itasonkawintantaki. Iiro amatairo amanakotiri. ¹⁷ Thami asaryiimatashityaari, ari onkantya iiro jiyaatakaantawo inkinkithatakotiri Jesucristo, impairyapiintairi". ¹⁸ Ipoña ikaimairi iijatzi. Ikantaiyakirini: "Aritapaaki pikinkithatakotakiri Jesús, iiro papiitairo pinkinkithatakotairi, pimpairyaayitairi". ¹⁹ Iro kantacha jakanakiri Pedro ipoña Juan, ikan-tanakiri: "¿Kamiithatatsima nompityathatyaari Pawa, nonkimisantantimiri iirokaiti? Incha pinkantina. ²⁰ Iiro okantzi nowajyaantairo nonkinkithatakoyitiro noñaajaantakiri, nokimajaantakiri iijatzi". ²¹ Ikanta jasaryimawaitakari jiwariiti, ipakagairi. Tima maawoni atziriiti ithaamintanakari Pawa jiñaayitakiro awisayitaintsiri, tii ontzimatyii oitya jowasankitaawintiriri. ²² Jirika shirampari joshinchaakiri, anaaniintanakiro 40 tzimatsiri josarintsiti.

Jamanaiyani kimisantzinkariiti jawin-taashiripirotantyaari iiro ithaawantaiyani

²³ Ikanta Pedro ipoña Juan, aritaki ipakagaitairi, jataki japatotaiyani ikaataiyini, ikamantakiri okaatzi ikan-takiriri ijiwari Ompiratasorintsitaari ipoña Antaripirori-

† Paminiro Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6-8.

iti. ²⁴ Aritaki ikimaiyakironi, maawoni jamana-manataayanakarini Pawa, ikantziri: “Pinkatharipirori, iirokatakaki witsikakiro inkiti, kipatsi, inkaari, opoña okaatzi tzimantayitawori. ²⁵ Iirokatakaki kinkithatakaakiri pairani pinampiri David-ni, ikantaki:

¿Iitama ikiñaaniwintayirini atziriiiti?

¿Iitama ikinkishiriwaitashitantakari?

²⁶ Apatotaiyakani pinkathariwintantatsiri jaka kipatsiki,

Ipiyoyitaka jiwariiti,

Imaamanitanyaariri Pinkathari, iijatzi Cristo jiyoshitakiri.

²⁷ Aritzimaitaka jimatakiro Herodes ipoña Poncio Pilato japatotaiyakani nampitsiki, iijatzi Israel-mirinkaiti ipiyotaiyakani itsipatakari pashinijatzi atziriiiti, imaamanitakiri Jesús, pitasorintsiti Pitomi, piyoshiitani. ²⁸ Ari okantaka, jimatakiro jirikaiti okaatzi pikinkishiritakari tsika onkantya. ²⁹ Iroñaaka, Pinkathari, paminiro iiroka jasaryimatakina, pishinitainawo pompirayitana iiro nothaawantawaita nonkamantantairo piñaani. ³⁰ Iro pishintsinka poshinchaaantanyaariri mantsiyayitatsiri. Iro pintasonkawintanyaanari nompairyiiri Tasorintsiti Pitomi Jesús”. ³¹ Ikanta ithonkakiro jamana-manataiyakani, ontziñaanaka janta tsika japototaiyakani. Shintsiti ikantakaanakari Tasorintsinkantsi ikinkithatakotanakiro iñaani Pawa, tikaatsi inthaawantanatya.

maawoni tzimimoyitziriri ari ikaatzi jashitaiyawoni

³² Jyikitanaki kimisantanaatsiri. Apaani okantanaa ikinkishiritanaari. Tii ithañaapithatawakaawo oitarika, ipayitawakaawo kowityiimoyitariri. ³³ Jirikaiti Otyaantapiroriiti iikiro jyaatatzi ikinkithatakotziro tsika okanta jañaantaari Pinkathari Jesús. Antawoiti inishironkayitairi Pawa maawoni. ³⁴ Tii itzimawaitzi apaani kowityaaniintawaitatsiri, itzimirika tziimatsini iipatsiti, ipanko, ipimantayitziro. Jayiri kiriiki, ³⁵ ipakiri Otyaantapirori, iriitaki antitaariri maawoni jaantayitari apaanipaini oita ikowiri. ³⁶ Iro jimatakiri Leví-mirinka jiiitatziri José, Chipre-jatzi jinatzi, iri jiiitakiri Otyaantapiroriiti irirori, Bernabé. Ojyakaawintachari jiroka wairontsi Bernabé: “Itomi oimoshirinkantaniri”. ³⁷ Jirika shirampari tziimatsi iipatsiti, ipoña ipimantakiro. Jaanakiri owinawo iipatsiti, ipapaakiri Otyaantapiroriiti.

Ananías itsipatawo Safira

5 Iro kantacha tziimatsi pashini atziri jiiita Ananías, itsipatakawo iina oita Safira, ipimantakiro irirori iipatsiti. ² Jirika shirampari jaapatziyakawo iina, jimana-gaantaki owinawo iipatsiti. Jamakiri tziimagaantapaintsiri, ipapaakiri Otyaantapiroriiti. ³ Ikantawakiri Pedro: “Ananías, ¿iitama pishinitantakariri Satanás inthiyakaimi, iro pikowantari pamatawitiri Tasor-

intsinkantsi, pimanagaantaki owinawo piipatsiti?”

⁴ “¿Kaarima iiroka ashiwityaawoni kipatsi? ¿Kaarima iiroka ashiyaarini owinawo? ¿Iitama pikinkishiritantakawori pantiro jiroka? Tii iri atziriiiti pamatawiti, aña iri Pawa pikowawitakari pamatawitirimi”. ⁵ Ikanta ikimawaki Ananías, tyaanaki, kamanaki. Antawoiti ithaawaiyanakini ikaatzi kimayitaintsiri. ⁶ Ipoñaanaka mainariiti, iponatapaakiri, jaanakiri, ikitatakiri.

⁷ Tikira osamanitzi, ari otyaapaaki iina Ananías, tii iyotzi iroori oita awisaintsiri. ⁸ Josampitawakiro Pedro, ikantziro: “Pinkantina, ¿Arima ikaatzi owinawo?” Akanaki iroori: “Jii, ari ikaatzi”. ⁹ Ikantziro Pedro: “¿Iitama paapatziyawakaantakari pikowi piñaantyaari Itasorinka Pinkathari? Jirika ipiyaiyaani aanakiriri piimi iki-tatziri, iroñaaka jaitsitanakimi iijatzi iiroka”. ¹⁰ Athakiro okantanaka Safira tyaanaki ikatziyaka Pedro, kamanaki. Ikanta ityagayapaakini mainariiti, jiiñaapaatziro kamaki. Jaanakiro, itsipatagairo oimi ikitataka irirori. ¹¹ Ikanta jiiñaitakiro awisaintsiri, antawoiti ithaawaiyanakini kimisantzinkariiti, iijatzi ikimitsitakari ikaatzi kimakoyitakirori awisaintsiri.

Ojyiki itasonkawintantayitaki

¹² Iikiro jyaataakaanakitziro Otyaantapiroriiti japototapiintaiyanakani janta awisatapishitaki tasorintsipanko jiiitatziro “Jashi Salomón”. Iikiro itasonkawintantakitzi atziriiitiki. ¹³ Ipinkani jowayitanakiri pashiniiti, tii ikowayitanai intsipatanaiyaari. Iro kantzimaitachari tziimataitatsi ojyiki thaamintapirowintanakariri. ¹⁴ Iikiro ipokanakitzi shirampariiti iijatzi tsinaniiti, ojyikitanaki ikaatzi kimisantanaariri Pinkathari. ¹⁵ Jamakotapaakiri atziri imantsiyariti jomaryakoyitapaakiri ishitashiki tsika inkinapaaki Pedro. Ikantayitzi: “Inkinapaakirika Pedro jaka, aririka intsimankantanatyaari kapichiini jaampari, aritaki ishintsitai”. ¹⁶ Ari ikimiyitapaakari atziriiiti poñaayitainchari nampitsiki saikanampitziroori Jerusalén, jamayitaki ojyiki mantsiyariiti iijatzi ojyiki piyarishiritatsiri, joshinchaayitawakiri maawoni.

Ikisaniintaitanakiri Pedro itsipatakari Juan

¹⁷ Ikanta Ompiratasorintsipirori, itsipatakari ikaatzi aapatziyakariri, jirikaiti Saduceo-paini, ikisaniintaiyakani. ¹⁸ Jaakaantakiri Otyaantapiroriiti, jomontyaakaantakiri. ¹⁹ Iro kantacha otsiniriwitanaka, pokaki imaninkariti Pinkathari, ishiryakotairi, jomishitowayitairi, ikantawairi: ²⁰ “Piyaati tasorintsipankoki, pikinkithatakotainiri atziriiiti tsika okantakota owakiraari añaamintotsi”. ²¹ Okanta kapichikitiiyiri, ariitaiyapaakani tasorintsipankoki, jitapaawo ikinkithatakaantapaaki. Tiitya jiyotaiyini Ompiratasorintsipirori, apototaiyachani itsipayitakari jaapatziyani, iijatzi maawoni

† Kantakotachari jaka “tikira osamanitzi”, iro ikantayititsiri iijatzi “3 horas”.

jantaripiroriiti Israel-mirinkaiti. Ipoña jotyaantaki jamayitakiri Otyaantapiroriiti jomontyaawiitakari.

²² Ikanta jiyaatashiwitanakari jomontyaani, tii jiñaapairi. Piyapaaka, ²³ ikantapaakiri: “Tii añagairi. Irojatz okanta noñaawitapaakawo ashita kamiithaini, irojatz ikatziyawita aamaakowintariri. Iro kantacha nashitaryaakowitapaakari, tii noñaapairi”. ²⁴ Ikanta ikimawaki Ompiratasorintsipirori, ijiwari aamaakowintawori tasorintsipanko, ijiwari Ompiratasorintsitaari, josampitawakagaiyanakani oityaarika awisatsini. ²⁵ Ari jariitapaakari kamantapaakiriri: “Jirikaiti pomontyaakaantawitakari iirokaiti, isaikaiyini tasorintsipankoki ikinkithatakaayitzi atziriri”. ²⁶ Irojatz jiyaatantanakari ijiwari aamaakowintaniriri, jaanaki oiyiki jatziriri, jamairi iijatz. Iro kantacha tii jakotashiwaitziri. Tima ithaawantatyaari atziriri intsitokantyaari mapi.

²⁷ Ikanta jariitakaapaakari, jowawisaapaakiri tsika japatotaiyakani jiwariiti. Ikanta Ompiratasorintsipirori josampitawakiri, ²⁸ ikantziri: “¿Tiima pikimi nokantzi chapinki: ‘Aritapaaki pikinkithatakotakiri Jesús?’ Iikiro piyotatziri maawoni Jerusalén-jatz. Pikantakotakina iijatz naaka, pikantzi: ‘Iri owamaakaantakiriri Jesús’”. ²⁹ Ari jakanaki Pedro itsipatakari pashini Otyaantapirori, ikantanaki: “Iri Pawa nonkimisantapirori, iiro nokimisantashiwaitari atziri. ³⁰ Tima imapiro powamaakaantakiri iiroka Jesús, pipaikakotakaantakiri. Iro kantacha jañaakagairi Pawa itzimajaantzi ikimisantakiri pairani acharinini. ³¹ Itzinagairi Pawa, joosaikairi jakopiroriki, itsipataari ipinkathariwintantzi. Iri owawisaakotaini iijatz. Ikwaki ampiyashiriyitai maawoni aakaiti Israel-mirinkaiti, impiyakotantairori akaaripiroshiriyitakari. ³² Naaka ñaakiro okaatz jantayitakiri Jesús, ontzimatyii nonkinkithatakotiro. Irijatz Tasorintsinkantsi matakainawoni, tima iriitaki jotyaantakinari Pawa inampishiritantayaana naakaiti nokimisantairi”.

³³ Ikanta ikimayakini, antawo ikisanaka, ikowanaki intsitokirimi. ³⁴ Iro kantacha ari ikatziyanaka apaani janta, iitachari Gamaliel. Fariseo jinatz irirori, irijatz yotaantzirori Ikantakaantaitani. Pinkatha jowiri maawoni atziri. Ikantanaki: “Ajyininaká, incha omishitowawakiri kapichiini jirikaiti”. ³⁵ Ipoña ikantz: “Shirampariiti! Israel-mirinkaiti! ontzimatyii pinkinkishiritawatya kamiitha tsikarika pinkantiri jirika shirampariiti. ³⁶ Pinkinkishiritakotiri iitachari Teudas, ikantakaapirowaitaka irirori. Japatotaki pairani 400 atziri. Iro kantzimaitachari itsitokamachiitaitakiri Teudas, ithonka itzimpookayitanaki maawoni tsipawitakariri, ari ipiyakari. ³⁷ Iijatz okimitaka pairani josankinatakotantari maawoni atziri, itzimawita pashini iitachari Judas, Galilea-jatz jinatz. Japatotaki atziri. Iro kantacha itsitokamachiitaitakiri iijatz irirori. Ipoña itzimpookayitanaki maawoni tsipawitakariri, ari ipiyakari.

³⁸ Pinkimi nonkantimi naaka: Iiro pimaamanitziri jirika, piñaashiminthatawatyaari. Iriirika antashiwaitawori intakaanikiini, ari impiyashitaiya apaniirori, inkimityaari apitiroiti nokinkithatakotakiri. ³⁹ Iro kantzimaitacha, iriirika Pawa matakaayitziirori okaatz jantayitzi, iiro pimatziri iirokaiti poitsinampairi. Pamaakowintya pimaamanitzirikari Pawa”.

⁴⁰ Inimotanakiri maawoni kimaintsiri. Ikaimairi iijatz Otyaantapirori, ipajatakaantakiri, ikantakiri: “Aritapaaki pikinkithatakotziri Jesús”. Irojatz ipakaantaariri.

⁴¹ Ipoña ishitowaiyanaini Otyaantapirori japatowintaitakiri. Thaaminta ikantaiyanakani, ikantaiyini: “Piñaataitiro ikimitakaantakai aakami iriipirori jowasankitaawintakiri Jesús, apairyiri”. ⁴² Ari ikantapiintanaatya jiyotaantzi maawoni kitiiyiri, ikinkithatakaantzi tasorintsipankoki, ikantz: “Cristo jinatz jirikaranki Jesús”. Ari ikimitaakirori iijatz pankot-sipainiki.

Jiyoyitaki 7 mitakotantaniri

6 Ikanta iijikipirotanaki jiyotaani, ñaawaiyitanaki Grecia-paantiri, ikantz: “Paminiri jantapiintayitakiri Heber-paantiri, ipapiintayitziro owanawontsi kamatsiri oimi, imanintanakiro kaari iijininkatayita iriroriiti”. ² Ipoñaashitaka 12 Otyaantapiroriiti, japatotakiri maawoni jiyotaani, ikantakiri: “Tii okantzi nookiro nokinkithatakotanari Pawa naaka, nompapiintantimiri poyaari. ³ Iyikiiti ontzimatyii paminii jaka akaataiyini, inkaati 7 atziri, iriitaki aminakaantapiintironi jiroka. Paminii kamiithashiritzimotakimiri, yotanitatsiri, inampishiripirotantari Tasorintsinkantsi. ⁴ Ari onkantya naakowintantyaawori naakaiti namanamanaayitya, nonkinkithatakaanti, niyotaantayiti iijatz”. ⁵ Ikanta maawoni apatotainchari, inimotanakiri okaatz ikantakiriri. Ari jiyoshiitakiri Esteban, awintaariri kamiitha Pawa, inampishiripirotantakari Tasorintsinkantsi. Jiyoshiitakiri iijatz Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás Antioquía-jatz kimitakotaariri Judá-mirinkaiti, tima jirika kaari iijininka Judá-mirinka pairani. ⁶ Ipoña jaayitatanakiri jirika 7 isaikaki Otyaantapirori, ari jamanamanaatakotawakari, itasonkawintakiri jotzimikapatzitotantakari jako.

⁷ Iikiro iyaatakotanakitzi iñaani Pawa. Iikiro iijikipirotanakitzi iijatz jiyotaani janta Jerusalén-ki. Ari jimatsitanakawo ikimisantayitanaki oiyiki Ompiratasorintsitaariiti.

Jaakaantaitakiri Esteban

⁸ Ikanta Esteban oiyiki itasonkawintantayitaki atziririiti, tima Pawa nishironkatakiriri, ipakiri ishintsinka. ⁹ Iro kantzimaitacha, tzimayitatsi Judá-mirinka ikaatz apatotapiintachari jiiitatziri “Jompirawitari”. Iriiyitaki poñaayitainchari Cirene-ki, Alejandría-ki, Cilicia-ki,

Asia-ki. Jiñaanaminthatakiri Esteban. ¹⁰ Tii ikit-sirinkaitziri Esteban, tima imapiro jiyotanitakaakiri Tasorintsinkantsi. ¹¹ Irootaki ikantantakariri ijyininka iwitsikakotiri kaaripirori ñaantsi, inkanti: “Nokimakiri Esteban ithainkimawaitziri Moisés-ni, ari ikimitakiriri Pawa iijatzi”. ¹² Iro owatsimaapirotanakiriri atziriiti ikisaniintanakiri Esteban, ari ikimitsitanakari Antaripiroriiti, iijatzi Yotzinkariiti. Jaakaantaitakiri, jaayitanakiri japatotaiyani jiwariiti. ¹³ Ari jamaitapaakiri thiyakotakariri Esteban, ikantapaaki: “Jirika shirampari oiyiki ithainkakiro tasorintsipanko, ithainkakiro Inkantakaantaitani iijatzi. ¹⁴ Nokimakiri ikantaki: ‘Jirika Jesús jiiitaitziri Nazaret-jatzi impookakiro tasorintsipanko, impoña jowashiñaayitairo amiyitari aakaiti jiyotaayitairi Moisés-ni’ ”. ¹⁵ Ikanta jiwariiti apatotainchari, ikimpoyaanakiri Esteban, jiñaatziiri ipooki ikimitanakari maninkari.

Joipiyakiniriri ñaantsi Esteban irojatzii itsitokantaitakariri

7 Ikanta Ompiratasorintsipirori josampitakiri Esteban, ikantziri: “¿Imapiro ma ikantakoitzimiri?” ² Ari jakanaki irirori, ikantzi: “¡Yikiiti! ¡Waaapatiitarí! Pinkimi nonkantimi. Pairani isaikawitantakari acharini Abraham-ni janta Mesopotamia-ki, joñaagakari owaniinkat-achari Pawa, tikiraamintha jiyaatanakiita inampityaawo Harán-ki. ³ Ikantakiri: ‘Pookanairo pinampitsiti, pookanairi pijyininkamirinkaiti, piyaati pashiniki kipatsi noñaayimiri naaka’. ⁴ Ikanta Abraham-ni, jookanairo inampitsiti iitachari Caldea. Irojatzii ipokantaari inampitaawo Harán-ki. Ikanta ikamai iwaapati, irojatzii jotyaaantakariri Pawa jaka, tsika anampitawo iroñaaka aakapaini. ⁵ Iro kantzimaitacha, tii jashitakaapirotari, tikaachaajaini jashitakaiyaari kapichiini. Ikajyaakaimaitakari impiri paata, aririka inkamaki. Iri ashitaiyaawoni inkaati charinitaiyaarini. Irootaki ikantakiriri okantawitaka Abraham-ni tiki-raamintha itzimi jowaiyani. ⁶ Iro kantacha ikantakiri iijatzii: ‘Jiñihiro pinchariniyityaari inampityaawo iipatsitiki pashini atziri. Onkaati 400 osarintsi inkimaatsiwaitya jompirawaitaityaari janta. ⁷ Impoña nowasankitaakiri naaka inkaati ompirawaitaityaarini. Iriima pinchariniyityaari namairi maawoni jaka nampitsiki, ari jantawaitainari naaka’. ⁸ Ipoña ikantakiri Pawa iijatzii pairani Abraham-ni: ‘Ontzimatyii pintomishitaanitya, tima tzimatsi ankajyaakaawakaiyaari’. Jimatakiro pairani Abraham-ni. Iijatzii ikimitaakiriri itomi irirori, iro jimaakota-paakitziini 8 kitiiyiri, itomishitaanitakiri. Ari ikimitaakiro Isaac itzimaki pairani Jacob-ni. Ari ikimitaakiri iijatzii Jacob-ni 12 itomipaini, achariniyitanakari aakaiti. ⁹ Ikanta jirikaiti, achariniyitaari aakaiti, ikisaniintakiri iririntzi José, ipimantakiri. Ari okanta jariitantakari inampiki Egipto-jatzii. Iro kantacha, ari itsipatapiintakariri

Pawa, ¹⁰ jowawisaakotairi okaatzii ikimaatsiwaiwitaka. Ipakiri yotanitaantsi, irootaki jaapatziyantakariri iwinkathariti Egipto-jatzii iitachari Faraón. Irojatzii ipinkatharitantakari irirori Egipto-ki, ipinkathawintakiri ijyininkamirinkaiti Faraón. ¹¹ Ipoña ariitaka antawo tajyitsi janta. Owanaa ikowityaaniintaiyakini Egipto-jatzii. Ari okimitakari iijatzii inampiki Canaán-jatzii. Tii jiñihiro pairani acharinini oitya jowayitaiyaari. ¹² Ari ikimakiri Jacob iinitatsi owanawontsi Egipto-ki. Jotyaaantakiri itomiiti ramanantakiti. ¹³ Ikanta japiitakiro jiyaataiyini, ari jiyotairi José iririntzipaini. Ari okanta jiyotantakari Faraón ijyininkamirinkaititari José. ¹⁴ Ipoña José, ikaimakaantairi iwaapati Jacob, iijatzii maawoni ijyininka, ikaatzii 75 atziri jataintsiri Egipto-ki. ¹⁵ Ari okanta jariitantakari Jacob Egipto-ki. Ari ikamairi irirori janta. Ari ikimitakari iijatzii ikaatzii achariniyitanakari. ¹⁶ Ipoñaashitaka jaatonkiyiitanairi Siquem-ki, ikitatairi janta, jamanantakiniriri pairani Abraham-ni itomipaini Hamor.

¹⁷ Okanta imonkaatzimataka okaatzii ikantakiriri pairani Pawa acharini Abraham-ni. Tzimanaki oiyiki iriintsiti ajyininkapaini janta Egipto-ki, ¹⁸ irojatzii itziman-takari pashini pinkathari janta Egipto-ki, kaari yotakotirini José. ¹⁹ Ikanta jirika pinkathari, oiyiki jamatawitakiri ajyininka, jowashironkaawaitakiri. Ishintsiwintakiri jookayitiri iinchaaniki, inkamantyaari, iiro ijyikitanta. ²⁰ Aripaiti itzimakiri Moisés irirori. Iriitaki jirika iintsii kamiithatzimotakiriri Pawa. Ikaatzii mawa kashiri jimanawitakari ipankoki ashitariri. ²¹ Okanta imonkaapaititapaaka jookawintantyaariri inkamimi, oñaakiri irishinto Faraón, aakiri, otzikatakari okimিতাকাantakiri iriitakimi owaiyani iroori. ²² Ari ikantakari Moisés-ni jiyotantakawori okaatzii jiyotanitari Egipto-jatzii. Ñaapiirori shirampari jinaki, iroopiro okantaka jantayitakiri.

²³ Ikanta otzimaki 40 josarintsiti Moisés-ni, ikowaki jariityaari ijyininkapaini, Israel-mirinkaiti. ²⁴ Iro kantacha jiñaapaaki Egipto-jatzii jowasankitairi ijyininka. Ipiyakowintapaakari Moisés ijyininka, itsitokakiri Egipto-jatzii. ²⁵ Jiñaajaantaki Moisés-ni ari inkinkishiritaiy-ityaani ijyininkapaini, iriitaki jotyaaantakiri Pawa jookakaawintairi. Iro kantzimaitacha jirikaiti tii jiyotakotaiyirini. ²⁶ Okanta okitiiyitamanai, jiñaaki jantawakaiyani ijyininka. Ari ikowawitaka Moisés jookakairimi, ikantawitapaakari: ‘Iro powashironkaawakaiyani pantawakaa, pijyininka powawakaiyani’. ²⁷ Ikanta ijyininka Moisés, jotsinkawakiri. Ikantziri: ‘¿Iitaka kantakimiri iiroka nowinkathariti? ¿Pikowatziima iiroka piyakawintina? ²⁸ ¿Pikowatziima pitsitokina pikimitaakiri chapinki Egipto-jatzii?’ ²⁹ Ikimawaki Moisés ikantakiriri ijyininka,

† Kantakotachari jaka “owanawontsi”, irootaki ikantayitziiri iijatzii “trigo”.

shiyana. Jataki iipatsitiki Madián-jatzi. Ari isaikakiri nampitsinintsiki, irojatzi itzimantakari apiti itomi.

³⁰ Okanta awisaki okaatzi 40 osarintsi. Janta otzishi-mashiki, okaakitapai otzishi iitachari Sinaí, ari joñaagakari imaninkariti Pawa, ipaampatakauro kitochi-imaishi. ³¹ Iyokitzi jowanakiro Moisés jiñaakiri. Ikowajaantzi jaminoro okaakiini, ari ikimakiri Pinkathari jiñaanatziri, ikantziri: ³² 'Pawa ninatzi naaka, naakataki ipinkathataki picharini, Abraham, Isaac, iijatzi Jacob'. Ari ithaawanakiri Moisés, okawaitanaka, tii ikowi jaminanairo. ³³ Ipoña ikantanakiri iijatzi: 'Pinothopairi pi-zapato-ti, tima pikatziyantatyaawo kipatsi notasorintsi-pathatakaakiri. ³⁴ Noñaakiri janta Egipto-ki niyoshitakiri pijininkapaini, oiyiki jashironkaawaitaka. Nokimakiri jatikashiriwaitaiyakani. Irootaki nopokantakari nookakaawintairi. Iirokatakari notyaanti janta Egipto-ki pantiro'.

³⁵ Tima pairani jimanintawitakari Moisés-ni, ikantaitakiri: '¿Iitaka kantakimiri iiroka nowinkathariti?' Aña iriitajaantaki jotyaaantakiri Pawa impinkathariwintairi ijyininkapaini, iri ookakaawintairini iijatzi. Iriira matakairini imaninkariti Pawa jiñaakiri ipaampatakauro kitochiimaishi. ³⁶ Irijatzi Moisés-ni omishitowairiri pairani ajyininkapaini Egipto-ki, oiyiki itasonkawintantzi janta. Ari ikimitaakiro iijatzi inkaariki jiiitaitziri 'Kityonkaari', iijatzi okimitaka isaikawaiwitantakari okaatzi 40 osarintsi otzishimashiki. ³⁷ Irijatzi Moisés-ni kantakiriri pairani ajyininkapaini: 'Ari jotyaaantaki paata Pawa pashini Kamantantaniri, ari jojakotapaatyaana wo naaka jotyaaantakina. Ajyininka jinatyí'. ³⁸ Irijatzi Moisés-ni apatotakiriri pairani ajyininkapaini janta otzishimashiki, ikinkithawaitakaakiri maninkari otzishiki Sinaí, itsipayitakari ajyininkapaini. Iriitaki aajaanakiro añaakaanirini ñaantsi, irojatzi jowawisaantakairori aakaiti. ³⁹ Iro kantacha tii ikowi achariniiti inkimisantiri Moisés-ni, oiyiki ipiyathatakari. Iro ikowaiyakini impiyaimi inampiki Egipto-jatzi. ⁴⁰ Iro ikantantakariri Aarón-ni: 'Iriiwitaka Moisés owawisaakowintanari Egipto-ki. Iro kantacha tii ayotzi iita awijyimotakiriri kaari ipokanta jiyaaatzi chapinki otzishiki Sinaí. Piwitsikina nowawanitaiyaari'. ⁴¹ Ari jiwitsikaitakiniri kimiwityaarini iwankiri vaca. Ikowaiyakini inkimitakaantiri Pawa. Jowamaakiniri ipirapaini joimoshirinkantyaariri iwawani. Aña iriitawitaka witsikakiriri. ⁴² Irootaki, jintainaryaantanakariri Pawa jirikaiti, ishinitanakiri impinkathatairi oorintayitachari inkitiki, tima iriitaki josankinatakotsitakari Kamantantaniriiti, ikantaki:

¿Israel-mirinkaiti! ¿Naakama pipinkathatantaka pipirapaini pitaapiintziri?

Tima iro pantapiintakiri okaatzi 40 osarintsi janta otzishimashiki.

⁴³ Aña iri Moloc pipinkathatashitapiintakari, pikinakinatakaapiintakiri ipankojyitaitziri.

Ari pikimitapiintakiri jiwawanitashiitari kimitariri impokiro jiiitaitziri Renfán,

Pipinkathatashiwaitakari piwitsikayitani iirokaiti.

Irootaki noshinantimiri jaayitimi intaina panaanakiro Babilonia.

⁴⁴ Isaikawaitantakari pairani achariniiti otzishimashiki, otzimimotziri tasorintsithaanti. Ari jowakoitziro josankinari Moisés-ni. Jiroka tasorintsithaanti, irootajaantaki jiwitsikakaantakiri Moisés-ni tsika okantajaan-ta joñaagakiri Pawa. ⁴⁵ Irootaki jiroka jaajaapiintakiri pairani achariniiti, irojatzi jariitantakari kipatsiki ontzimi jashitaiyaari. Iro jamayitairi ijiwatantakariri Josué, joitsinampaantakariri ashiwitawori iipatsiti, ikantakaari Pawa. Ari ikantaitatziro joisokirotakawo tasorintsithaanti, irojatzi itzimantakari pairani David-ni.

⁴⁶ Ikanta pinkathari David, oiyiki jaapatziyakari Pawa, ikantaki irirori: 'Tima iiroka Pawa ipinkathataki pairani Jacob-ni, pishinitina naaka niwitsikimi pankotsi pi-saikantyaari'. ⁴⁷ Iriitzimaitaka Salomón witsikakiniriri tasorintsipanko. ⁴⁸ Iro kantzimaitacha Pawa, Jinokijatzi tii inampitantawo pankotsi jiwitsikani atziri. Iro ikinkithatakotakiri Kamantantaniri, ikantaki:

⁴⁹ Jiroka ikantakiri Pawa:

Irootaki inkiti nosaikantakari nopinkathariwintantzi.

Irooma kipatsi nimakoryaakiiminto inatzi.

¿Tsikama onkaatika pankotsi jiwitsikayitainari?

Iiro nimonkaatawo nimakoryaantyaawo.

⁵⁰ ¿Kaarima naaka witsikayitakiro maawoni tziimayitatsiri?

⁵¹ Iikiro ikantatzi Esteban: 'Iro kantacha iirokaiti, ari pinkantapiintatya pikisoshiritzi, tii pikimisantantzi, pikimitakari pashinijatzi atziri kaari ajyininkayita. Pashi powapiintakiro pipiyathatakari Tasorintsinkantsi pikimitakoyitaari pichariniiti'. ⁵² ¿Zimaajaitatsima apaani Kamantantaniri kaari inkimaatsitakaawaitaitya pairani pichariniiti? Jowamaayitakiri ikaatzi kinkithataintsiri, ikantaki: 'Aatsikitaki matzirori itampatzikatzi'. Aritaki pokaki iroñaaka matzirori, iriitaki pipithokashitakari iirokaiti, pitsitokakiri. ⁵³ Tima iirokaiti yoyiwitawori Ikantakaantaitani okaatzi jiyotaawitakairi maninkari, iro kantacha owanaa pipiyathataka'.

⁵⁴ Ikanta ikimayawakini apatotaichari, antawo ikisanakiri Esteban, jatsikaikitashitanakari. ⁵⁵ Iriima Esteban inampishiritantanakari Tasorintsinkantsi, jaminanaki inkitiki, jiñaakiro jowaniinkawo Pawa, jiñaakiri iijatzi Jesús ikatziyaka jakopiroki Pawa. ⁵⁶ Ipoña ikantanakari: "¿Paminí! Noñaakiro inkiti ashitaryaanaka, noñaakiri Itomi Atziri ikatziyaka jakopiroki Pawa". ⁵⁷ Ari jojiyipikanakiro ikimpita jirikaiti. Ikaimaiyanakini shintsini, ishiyashitapaakari Esteban. Joirikapaakiri.

⁵⁸ Jaayitanakiri othapitapaa nampitsi. Ari jitapaakari itisitokantari mapi, jaatonkoryaiyanakironi iithaari, jooakanakirini mainari iitachari Saulo, ikantanakiri:

“Paminawakinawo noithaari, nontsitokawakiriita”.

⁵⁹ Ikanta itsitokaitziri Esteban, jamanamanaatanakari irirori Pawa, ikantziri: “Nowinkathariti Jesús, jatashirinkatakina noñaapaimi”. ⁶⁰ Ari jotzirowanakari, jiñaawaitanaki shintsiini, ikantanaki: “Nowinkathariti, iiro poipiyiniri jiroka kaaripironkantsi”. Ithonkakiro jiñaawaitaki jiroka, makoryaanaki.

Ipatzimaminthatziri Saulo kimisantzinkariiti

8 Ikanta Saulo jaminakotakiri Esteban itsitokaitziri, ikantanaki irirori: “Ariwí, kamaki Esteban”. Aripaiti jítaitanakawo ipatzimaminthataitziri kimisantzinkariiti Jerusalén-ki. Irootaki ishiyantanakari maawoni Judea-ki, ikinanaki iijatzi nampitsiki Samaria. Iiniromaita isaikanaki Otyaantapiroriiti. ² Ikanta pinkathatasorintsitaniri ikitatakiri Esteban, antawoiti jiraakowaitakari. ³ Iriima Saulo ikowanaki irirori japirotirimi kimisantanaatsiri. Jiyaatashitapiintakiri ipankoki, jinnoshikayitziri shirampari, tsinani, maawoni. Jomontyaakaantayitakiri.

Ikinkithaitziro Kamiithari Ñaantsi nampitsiki Samaria

⁴ Ikanta maawoni shiyayitanainchari, jatayitanaki pashiniki nampitsi. Ikinkithatakoyitakiro Kamiithari Ñaantsi janta. ⁵ Ikanta Felipe, iriitaki shiyainchari iijatzi, ariitaka nampitsiki Samaria. Ikinkithatakota-paakiri Cristo. ⁶ Ari japatotapaaka maawoni atziripaini, jowakimpitatakawo ikinkithatziro Felipe, tima jiñaayitakiro itasonkawintantapaaki iijatzi. ⁷ Joshinchaayitai oiyiki atziri piyarishiritatsiri. Antawo ikaimayitzi piyari ishiyayita. Oiyiki atziri kisopookiwitachari, kaari kamiithawitachani iitzi, joshinchaayitairi maawoni. ⁸ Irootaki ikimoshiritantakari maawoni nampitawori janta nampitsiki.

⁹ Iro kantacha tziimatsi janta iitachari Simón. Jyiripiyaari jinawitaka pairani. Jamatawitakiri oiyiki atziri nampitawori Samaria-ki. Owanaa ikantakaapirowaitaka. ¹⁰ Jawintaapiintawitakari atziriiti, jiwariiti, maawoni, ikantayitzi: “Thami ankimisantiri, tima jirika Simón jimatakiro jiñaawiyatari Pawa”. ¹¹ Ikimisantaitziri Simón maawoni ikantayitzi. Oiyiki osarintsi jiyokitziiwintaitakiri jantawiyarinkakiini. ¹² Iro kantacha jariitapaaka Felipe, jiyotaantapaakiro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Jesucristo, kinkithatakotziri iijatzi Pawa impinkathariwintantai. Jowiinkaayitanaka shirampariiti, iijatzi tsinanipaini. ¹³ Ari jimatsitanakawo iijatzi Simón irirori, ikimisantawitanaa, owiinkaawitaka iijatzi. Jyaaatyaatani jowanakiri Felipe, jiñaakiri itasonkawintantayitzi. Iyokitzi jowakiri.

¹⁴ Ikanta Otyaantapiroriiti saikatsiri Jerusalén-ki, ikimantakiri Samaria-jatzi ikimisantayitairo iñaani Pawa. Irootaki jolyaantantakariri Pedro itsipatanakari Juan.

¹⁵ Ikanta jariitayakani Samaria-ki, jamanamanaatako-

tapaakari kimisantzinkariiti, inampishiritantyaariri Tasorintsinkantsi. ¹⁶ Apa ipairyaakiri Awinkathariti Jesús jowiinkaayitakiri. Tikiraamintha inampishiritantyaari Tasorintsinkantsi. ¹⁷ Ikanta Pedro itsipatakari Juan, jotzimikapatziitotantakari jako apanipaini. Ari inampishiritantanakari Tasorintsinkantsi. ¹⁸ Jiñaakiri Simón jantakiri Otyaantapirori, jotzimikapatziitotantakari jako atziri, jinampishiritantaari Tasorintsinkantsi, ipinawitanakari irirori Otyaantapirori, ¹⁹ ikantanakiri: “Jirika kiriiki, pimpina naaka pishintsinka, nonkimitan-timiri iiroka, nonampishiritakaantyaariri Tasorintsinkantsi nojyininka, notzimikapatziitotantyaari nako”. ²⁰ Ari jakanakiri Pedro, ikantziri: “¿Ari pintsipatawiitaiyaari piiriikiti pimpiyashitaiya! ¿Piñaajaan-takima ari pamanantantatyaawo piiriikiti ipashitantari Pawa? ²¹ Iiro pimamachiitziro pinkimitakotyaanawo naaka, jiñaakimi Pawa tii pitampatzikashiritzi. ²² Powajyaantairo piyaaripironka, pinkowakotairi Pawa, añaawakiro aririka impiyakotaimiro pikinkishiritakari. ²³ Niyotakimi naaka, oiyiki pikisashiriwaitaka. Ari pikantapiintatya pikaaripiroshiriwaitzi”. ²⁴ Ipoña jakanakiri Simón, ikantanaki: “Pamanakotaina Pinkathariki, iiro awijyimotantana pikantakinari”.

²⁵ Ikanta Pedro itsipatakari Juan, ithonkakiro ikinkithatakotakiri Pawa. Ipoña ikinayitanaki pashiniki nampitsi okaatzi saikatsiri Samaria-ki, ikinkithatakiro Kamiithari Ñaantsi. Ari ipiyaiyaani Jerusalén-ki.

Felipe iijatzi Etiopía-jatzi

²⁶ Ikanta imaninkariti Pawa, jiñaanatakiri Felipe, ikantziri: “Piyaati nampitsiki iitachari Gaza, pimpampithatanakiro aatsi poñaachari Jerusalén-ki irojatzii janta”. Tima jiroka aatsi irootaki kinachari otzishimashiki. ²⁷ Jataki Felipe. Okanta niyanki aatsi, itonkiyotakari Etiopía-jatzi. Jiwari jinatzi. Iriitaki kimpoiiri kiriiki janta Etiopía-ki opinkathariwintantzi tsinani iitachari Candace. Ipoñaagaatyaawo irirori Jerusalén-ki ipinkathatziro Pawa. ²⁸ Iro jiyaatairo irirori inampiki, isaikantakawo ishiyakominto, jiñaanatziro josankinari Kamantantaniri Isafás-ni. ²⁹ Jiñaanashiritanakari Tasorintsinkantsi jirika Felipe, ikantziri: “Piyaati, ponsitotyaari shiyakotainchari”. ³⁰ Ikanta ipokashitapaakiri Felipe, ikimatziiri Etiopía-jatzi jiñaanatziro josankinari Isafás-ni. Ari ikantziri: “¿Pikimathatziro piñaanatziri?” ³¹ Ari ikantzi Etiopía-jatzi: “¿Tsika onkini nonkimathatiro, tii itzimi iitya yotainawoni? Pimpoki iiroka, pintsipatina”. ³² Jiroka Osankinarintsi jiñaanatziri:

Ikimitakaitakiri jaayitzi oiyja jowamaitiri.

Ikimitakari oiyja tii ikaimawaitzi jamiyitiri,

Ari ikimitakari iijatzi irirori, mairi ikantaka.

† Kantakotachari jaka “Jiwari jinatzi”, totaanikiri inatzi. Tima iro jamitaiyarini pairani ikaatzi saikapankoyitziiri pinkathari, itotaanikiyitziiri, onkantya iiro jowaiyantakaantantayita ipankoki pinkathari.

³³ Tsinampashiri ikantakaitakari, tii otampatzikatzi okaatzi ikantakoitakiriri.

Ari jowamaitakiri, tiimaita itzimi jowaiyanipaini irirori. ³⁴ Ikanta jirika jiwari Etiopía-jatzi, josampitanakiri Felipe: “Pinkantina. ¿Iitaka ikinkithatakotziri Kamantantani? ¿Irijatzima kinkithatakotacha? ¿Pashinima ikinkithatakotzi?” ³⁵ Ari jitanakawo Felipe ikinkithatakanakiri josankinari Isaiás-ni, ikinkithatakotanakiniri Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Jesús. ³⁶ Okanta osamaniityaaki, ikinimotapaakiro jiña, ikantzi Etiopía-jatzi: “Jiroka jiña. ¿Iroma okantzi nowiinkaatyaa naaka?” ³⁷ Jakanakiri Felipe, ikantzi: “Pinkimisantapirotanakirika, ari onkanta-ki”. Ikantzi Etiopía-jatzi: “Nokimisantzi, iriitaki Jesu-cristo Itomi Pawa”. ³⁸ Ari jowatziyakaantapaakiro ishiyakominto Etiopía-jatzi. Ayiitanaki apitiroiti, jatanaki jiñaaki. Ari jowiinkaatakari. ³⁹ Ikanta itonkaana jijiñaaki, jaanairi Felipe Tasorintsinkantsi. Jirika jiwari Etiopía-jatzi, tii jiñaanairi tsika ikinanaki. Iro kantacha jirika atziri kimoshiri ikanta jijaatai irirori. ⁴⁰ Iriima Felipe jiñaashitaawo isaikapai Azoto-ki. Ipoña jawisaki pashiniki nampitsi ikamantantziro Kamiithari Ñaantsi, irojatziri jariitantaari Cesarea-ki.

Pashinishiritai Saulo

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 Ikanta Saulo, tii jowajyaantziro jasaryiimayitari jowamairi jiyotaani Pinkathari. Irootaki jijaatashitantakariri ijiwari Ompiratasorintsitaniri Judá-mirinka, ² ikantapaakiri: “Posankinatiniri Ompiratasorintsitaari saikatsiri nampitsiki Damasco, pinkantiri: ‘Pishinitiri Saulo jaayitiri tsipatanairi jii-itaitziri ‘Aatsi’. Intyaayiti japatoyiitapiinta, joojoyitiri shirampari iijatziri tsinani, jamakiri jaka Jerusalén-ki’ ”. ³ Iro jariitzimataka nampitsiki Damasco, ari jomapokakiri morikanaintsiri inkitiki, joorintapaaka ikatziyaka Saulo. ⁴ Tyaanaki Saulo. Ikimatzi ñaantsi inkitiki, ikantaitzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Iitama pipatzi-maminthatantanari?” ⁵ Jakanakiri Saulo, ikantzi: “¿Iitama iiroka Pinkathari?” Ari ikantaitanakiri: “Naakataki Jesús pipatzimaminthatakiri. Iirokataka owasankitaawaitacha apaniroini, okimiwaitakawo pimpaikatziyaaawomi thoyimpithowari”. ⁶ Ikanta Saulo, ompitawaitanaka ithaawanaki, ikantanaki: “Pinkathari, iita pikowiri nantairi naaka”. Ari ikantanakiri Awinkathariti: “Pinkatziyi, piyaati nampitsiki. Ari inkamantaitimiro oitya pantiri”. ⁷ Owanaa ithaawanaki ikaatzi oyaatakiriri Saulo, tima ikimawakiro iijatziri irirori ñaantsi, tii jiñiimaitari ñaawaitatsiri. ⁸ Ipoña ikatziyawitanaa Saulo. Ikowawita jokiryi-ima, tii okantzi jaminanai. Irootaki ikathatantanaariri itsipayitakari, jaanakiri nampitsiki Damasco. ⁹ Ari isaikakiri janta okaatzi mawa kitijiyiri, tii okantzi jaminawaitai, tii jowaiya, tii jirai iijatziri imiri.

¹⁰ Okanta janta Damasco-ki, ari isaiki apaani yotaari jiita Ananías. Iriitaki jiñaanatakiri Awinkathariti imishiniki, ikantzi: “¡Ananías!” Ari jakanakiri irirori: “¿Iitaka, Pinkathari? Jaka nosaiki”. ¹¹ Ikantzi: “Piyaati janta aatsiki jiiitatziri ‘Tampatzikari’. Ari osaiki ipanko iitachari Judas, posampikowintiri shirampari jiita Saulo, iri poñaachari nampitsiki Tarso. Ari isaikiri irirori jamanamanaata. ¹² Nomishitakaakiri irirori. Jiñaakimi pityaashitapaakiri, potzimikapatziitotantakari pako, irojatziri jaminawaitantanaari”. ¹³ Ikanta ikimawaki Ananías, ikantanaki: “Pinkathari, oiyiki nokimi ikinkithatakoitziro jirika shirampari, kowiinka okanta jantayitakiri Jerusalén-ki jowasankitaayitziro pikitishiritakaani”. ¹⁴ “Iro ipokantari iroñaaka jaka, tima jotyaaantatziiri ijiwari Ompiratasorintsitaniri jaayitiri pairiyimiri jawintaashiritaimi”. ¹⁵ Ikantzi Pinkathari: “Piyaati. Tima jirika shirampari iriitaki niyoshiitakiri naaka ikinkithatakotaina maawoni nampitsiki. Inkinkithatakairi Israel-mirinkaiti iijininkatari irirori, iijatziri pashinijatziri atziri kaari iijininkata, iijatziri iwinkathariti. ¹⁶ Ari noñaagakiri iijatziri tsika onkaati inki-maatsiwintina naaka”. ¹⁷ Ipoña jijaataki Ananías pankotsiki isaikakiri Saulo. Tyaapaaki, jotzimikapatzi-itotantapaakari jako. Ikantzi: “Iyiki, jotyaaantakina Awinkathariti Jesús, oñaagakimiri aatsiki pikinapaaki pairani. Iro jotyaaantantari pokiryaaantaiyaari, inampishiritantaimiri iijatziri Tasorintsinkantsi”. ¹⁸ Ari oparyaanaki jokiki kimiwariri shimapintaki, aminanai kamiitha. Ipoña ikatziyanaka, jatanaki jowiinkaataitiri. ¹⁹ Ari jowawaitanaa, irojatziri ishintsitantaari kamiitha. Kapichi isaikimowaitapaintziri kimisantzinkariiti nampitawori Damasco-ki.

Ikinkithatzi Saulo Damasco-ki

²⁰ Ari jitanakawo Saulo ikinkithatakanakiri japatoyiintayita Judá-mirinkaiti, ikantzi: “Iriitaki Itomi Pawa iitachari Jesús”. ²¹ Iyokitzi jowanakiri ikaatzi kimiriri, ikantawakaa: “¿Tiima iriitaki jirika kisaniintziriri Jerusalén-ki ikaatzi pairiyiriri Jesús? ¿Tiima irijatziri pokaintsiri jayiri kimisantzinkari ijiwariki Ompiratasorintsitaari?” ²² Iro kantacha Saulo iikiro ishintsitatziri ikinkithatakaantzi tikaatsi inthaawantanatyaa. Tii jiyotzi iita inkantayitiri Judá-mirinkaiti nampitawori Damasco-ki, ikimiri Saulo ikantzi: “Jirikaranki Jesús Cristo jinatziri”.

Saulo ishiyapithatari Judá-mirinkaiti

²³ Okanta awisanaki oiyiki kitijiyiri, ikantawakaanaka Judá-mirinkaiti: “Thami antsitokiri Saulo”. ²⁴ Tima kitijiyiriki iijatziri tsiniripaiti jowaawintakari ishitowapiintaitzi inampiki, inkini intsitokiri. Iro kantacha Saulo jiyotaki ikowaitatziri jowamaitiri. ²⁵ Ikanta kimisantzinkariiti, jotitakiri antawoki kantziri, jowaiitakotairi tsiniripaiti

jikokiroki jotantotaitziro nampitsi. Ari okanta ishiyantakari Saulo.

Ariitaa Saulo Jerusalén-ki

²⁶ Ikanta jariitaa Saulo Jerusalén-ki, ikowawitaka intsi-patapaiyaarimi jiyotaani Pinkathari. Iro kantacha owanaa ithaawantakari, jiñaajaantzi tii ikimisantapirotairi irirori. ²⁷ Iro kantacha tzimatsi kimisantzinkari iitachari Bernabé, jaapatziyanakari Saulo, jataki joñaagantairi ipiyota Otyaantapirori. Ikantapaakiri: “Jirika Saulo jiñagairi Awinkathariti janta aatsiki jatachari Damasco-ki, ikinkithawaitakaakiri. Ari jitanaawori Saulo janta nampitsiki Damasco ikinkithatakotanairi Jesús. Tikaatsi inthaawantanatya”. ²⁸ Ari okantari isaikantapaari Saulo Jerusalén-ki, itsipayitapaari Otyaantapirori. ²⁹ Ikinkithatakotakiro iwairo Pinkathari Jesús, tikaatsi inthaawantya. Ikinkithatakaayitziri Judámirinkaiti Grecia-paantiri. Iro kantacha ikowaki intsi-tokiri jirikapaini. ³⁰ Ikanta jiyotaiyakini kimisantzinkariti, jaanakiri Saulo janta Cesarea-ki. Jotyaantairi Tarso-ki.

³¹ Ikanta kimisantzinkariiti, nampiyitawori Judea-ki, Galilea-ki, Samaria-ki, kamiitha ikanta isaikawaitaiyini, iikiro jantakishiripirotanakitzi, pinkatha jowapiintanakiri Pinkathari, jaamaakowintari Tasorintsinkantsi. Iikiro jiyaatatzi ijyikipirotanaki.

Joshinchagaitairi Eneas

³² Ikanta jariitantayitaka Pedro nampitsiitiki, irojatzari jariatantaka Lida-ki inampiyitawo oitishiritaari. ³³ Ari jiñaapaakiri iitachari Eneas, kisopookiri jinatzzi, tzi-makotaki 8 osarintsi jomaryawaaitaka. ³⁴ Jiñaanata-paakiri, ikantziri: “Eneas, joshinchagaimi Jesucristo. Pinkatziyi, paanairo pomaryaaminto!” Ari ikatziyanakari Eneas. ³⁵ Ikaatzzi nampitawori Lida-ki iijatzzi Sarón-ki, jiñaayitairi ikatziyawaita Eneas, iro ikimisantantanakariri Awinkathariti.

Añaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Jope, tzimatsi apaani yotaawo oita Tabita, jiñaaniki Grecia-paantiri jiiitaitziro “Dorcas”. Jiroka tsinani itakotantapiintaka, onishironkatantapiintaki iijatzzi. ³⁷ Okanta apaani kitiiyiri, omantsiyataki Dorcas, kamaki. Jaayitakiro, ikaawoshiitakiro, jomaryaitapaintziro jinoki opankoki. ³⁸ Okanta janta Jope-ki tii intainaprotzi osaiki nampitsi Lida, tsika jariitaka Pedro. Ikanta ikimaiyakini yotaariiti ari isaikiri Pedro janta, jotyaantaki apiti shirampari inkamantiri, inkantiri: “Pimpokanaki thaankipiroini Jope-ki”. ³⁹ Jatanaki Pedro. Ikanta jariitapaaka janta, jaayitanakiri jinoki tsika jomaryaitakiro. Opiyowintapaakari maawoni kamatsiri oimi, iragaiyapaakani, oñaaga-paakiri kithaarintsi oshirikapiintani Dorcas. ⁴⁰ Ipoña

Pedro jomishitowakiro maawoni, ari jotzirowanaka, amanamanaatanaka. Ipoña ipithokashitanaawo kaminkawo, ikantzzi: “Tabita, pintzinai!” Ari okiryaaanai iroori, oñaatziiri Pedro, isaikaki. ⁴¹ Iri thawakotanaintsiri Pedro, jowatziyakiro. Ipoña ikaimayitakiro kamayitatsiri oimi iijatzzi ikaatzzi oitishiritaari, jiñaayitakiro añagai. ⁴² Ikanta ikimakoitakiro nampitsiki Jope, oiyiki kimisantanakiriri Pinkathari. ⁴³ Oiyiki kitiiyiri isaikawaitanaki Pedro nampitsiki, iri isaikimotaki shirampari iitachari Simón “Mishinantsipakori”.

Pedro iijatzzi Cornelio

10 Tzimatsi Cesarea-ki shirampari iitachari Cornelio, iriitaki ijiwariti owayiriiti Roma-jatzzi jiiitaitziri “Italia-jatziiti”. ² Jirika shirampari pinkathatasorintsiwaitaniri jinatzzi, ari ikaatzzi ijiyininkamirinkaiti ipinkathatziri Pawa. Ipapiintziri ashironkainkari oiyiki iiriikiti okantawitaka tii ijiyininkatari. Jamanamanaatapi-intakari Pawa irirori. ³ Okanta apaani kitiiyiri, itainkanaki ooryaatsiri, ari jomapokakiri imaninkariti Pawa ityaashitapaakiri isaikaki, jiñaawakiri koñaawo-
ni, ikantapaakiri: “Cornelio!” ⁴ Iyokitzi ikantanaka Cornelio, ithaawankakiini josampitanakiri, ikantziri: “¿Pinkathari, iitama pikowakotanari?” Ikantanakiri maninkari: “Ikimakimiro Pawa pamanamanaatani, jiñaakimi pinishironkatantapiintaki. ⁵ Potyaanti pompiratani nampitsiki Jope jamantyaariri Simón, jiiitaitziri iijatzzi Pedro. ⁶ Ari jimayimotziri ijiyamitzi jiiitaitziri Simón, ‘Mishinantsipakori’ saikathapiyaatziro inkaari. Iri kamantimini oita pantairi”. ⁷ Ikanta ishitowanai maninkari, ikaimaki Cornelio apiti jotzikatani. Ikaimaki iijatzzi jowayiriti, jawintaari irirori, pinkathatasorintsiwaitaniri jinayatzi jirikaiti. ⁸ Ikamantakiri okaatzzi ikantaitakiriri. Jotyaantakiri Jope-ki.

⁹ Okanta okitiiyitamanai, jiiyiyaaka tampatzika ooryaatsiri, irootaintsi jariitzimataiyaani Jope-ki jotyaantakiri. Ari jatiitanaki irirori Pedro jamana-manatya jinoki pankotsipankaki. ¹⁰ Ikimaminthatakiro itajyi, ikowaki joya, iro kantacha owakiraa jonkotsiyiitzi joyaari, ari jiñaawiyatakari. ¹¹ Jiñaakiro ashitaryaanaka inkiti, jowayitaitakiro kimiwitawori antawo manthakintsimaanka, ithatoyiitakiro opatziki. ¹² Okanta janta manthakintsimaankaki tzimatsi oiyiki kantashiwaitachari piratsi, ikaatzzi konthayitatsiri kipatsiki, iijatzzi tsimiripaini. ¹³ Ikimatzi ñaanatakiriri, ikantaitziri: “Pedro, pintzinai, powamairi jirikapaini, poyaari”. ¹⁴ Ari jakanaki Pedro: “Tiro Pinkathari. Tii nowapiintari naaka jirikapaini ipinkaitziri”. ¹⁵ Japiitaitanakiri Pedro jiñaanaaitziri, ikantaitziri: “Tima jirikapaini ishinitaantziri Pawa, iiro piitashiwaitari iiroka ‘Ipinkaitziri’”. ¹⁶ Mawa-

† Kantakotachari jaka “tainkanaki ooryaatsiri”, irootaki ikantaitziri pairani “ooryaatsiri 9”.

jatzi apiitaka jiroka. Ipoñaashitaka jaayiitanairo manthakintsimaanka inkitikiki.

¹⁷ Antawo okantzimoshiriwaitanakari Pedro, ikinkishiriwaita oita oiyakaawintachari okaatzi jiñaakiri. Ari jariitaiyapaakani jotyaantani Cornelio, josampikowintapaakiro ipanko Simón. ¹⁸ Jariitapaakawo pankotsi, ikaimaiyapaakini shintsini josampitantapaaki, ikantzi: “¿Ari jimayiri jaka Simón, jiitaitziri iijatzzi Pedro?”

¹⁹ Ikinkishiritakominthaitziri Pedro jiñaakiri, jiñaanashiritakiri Tasorintsinkantsi, ikantziri: “Pamini, ariitapaaka mawa shirampari aminaminatzimiri.

²⁰ Pinkatziyi, payiiti. Iiro pikisoshiriwaitzi, pintsi-patyaari, tima naakataki otyaantakiriri”. ²¹ Ari jayiitapaaki Pedro, ikantapaakiri shirampariiti: “Naakataki paminaminatzzi. ¿Iita pipokantari?” ²² Ikantaiyanakini irirori: “Nopoki jotyaantana Cornelio, ijiwari owayiriiti. Tampatzikashiriri jinatzzi, pinkathatasorintsiwaitaniri jinatzzi, iri jaapatziyapiintari pijyininkapaini Judá-mirinka. Tima chapinki ipokashitakiri imaninkariti Pawa, ikantakiri: ‘Pinkaimakaantiri Pedro, impokantyaari pi-pankoki, ari pinkimiro inkamantimiri’ ”. ²³ Ikanta Pedro ityaakaanakiri pankotsiki, ari jimagaiyapaakini. Okanta okitiijiyitamanai, jataki Pedro joyaatanakiri pokashitakiriri, ari itsipatanakari iijatzzi Jope-jatzzi, “iyiki-iti” jinatzzi.

²⁴ Okanta pashini kitiiyiri ariitaiyakani Cesarea-ki. Ari joyaawintakari Cornelio itsipayitakari ijiyininkamirinkaiti, iijatzzi jaapatziyaminthatani ikaimayitakiri irirori. ²⁵ Jariitapaaka Pedro pankotsiki, ishi-towashitanakiri Cornelio, jotzirowashitawakari, impinkathatawakirimi. ²⁶ Iro kantacha Pedro jowatziyakiri, ikantziri: “Pinkatziyi, atziri ninatzzi iijatzzi naaka, ari nokimitzimi iiroka”. ²⁷ Ikanta jiñaanatzzi Cornelio, ityaakaapaakiri, jiñaapaakitzi oiyiki atziri apatotaichari. ²⁸ Ikantanaki Pedro: “Piyotaiyini iiroka, naakaiti Judá-mirinkaiti tii ishinitaitana nontsi-patimi iirokaiti kaari nojyininkata, tii okantaajatzzi nontyaa-pankotimi. Iro kantacha owakiraini jiyotaakina Pawa, tii okantzi nonkantayitimi: ‘Nowinkani pinatzi’.

²⁹ Irootaki kaari nojyinkaantanaka nopokanaki pikaimakaantakina. Iroñaaka nokowi niyoti iita pikaimakaantantanari”.

³⁰ Ikantanaki Cornelio: “Chapinki, aritaki tzimaki 4 kitiiyiri, ari ikaatajaantaki iroñaaka ooryaatsiri, ithatana-ka. Nosaiki naaka jaka nopankoki notziwintawaita, namanamanaata otsiniriityaaki, ari ikoñaatzimotakina shirampari, shipakiryaa okantapaaka iithaari. ^{†31} Ikan-
tapaakina: ‘Cornelio, ikimakimi Pawa pamana-
manaatari, ikinkishiritakiro pinishironkatantapiintaki.

³² Potyaanti nampitsiki Jope amirini Simón, jiitaitziri iijatzzi Pedro. Ari jimayimotziri iijamitzi jiitaitziri Simón, mishinantsipakori nampitawori inkaarithapiyaaki’.

† Kantakotachari jaka “ithatanaka”, irootaki ikantayitzi pairani “ooryaatsiri 9”.

³³ Ari notyaantakiri thaankipiroitiini ñaakitimini, pimatakiro pipokanaki thaankipiroitiini. Jirika ipiyotakina Pawa. Incha pinkantinawo ikantakimiri Awinkathariti”.

³⁴ Ikantanaki Pedro: “Ari niyotziri iroñaaka imapiro-taty Pawa tii jimanintanziri atziriiti, ³⁵ jaapatziyayitari pinkathatanairiri, tampatzikashiritatsiri, okantawitaka tsikarika inampiyitawo, kaari nojyininkawita. ³⁶ Tima jiroka Ñaantsi kinkithatakotziriri Jesucristo, jatako-taintsiri nojyininkaki Israel-mirinkaiti, iriitaki Pawa kantakaawori nokinkithatakotantaariri. Iriitaki pinkathari-wintaini maawoni, iriitaki saikakaayitaini iijatzzi kami-itha. ³⁷ Piyotaiyini iirokaiti okaatzi awisaintsiri noipatsitiki. Tima pikimakowintakiro ikinkithatakotakiri pairani Juan-ni okantakota owiinkaataantsi. Irojatzzi ipoñaan-tanakari Galilea-ki, ³⁸ jiñaitakiri Jesús Nazaret-jatzzi. Iri Pawa ipakiri ishintsinka iijatzzi Itasorinka. Ikinayitanakiri irirori inishironkatantayitzi, jowawisaakoyitaki oiyiki pi-yarishiritatsiri. Iro jimatantakawori jiroka tima Pawa tsipatakariri. ³⁹ Naakayitaki ñaayitajaantakiri maawoni jantayitakiri Jesús janta Judea-ki ipoña Jerusalén-ki. Ipoñaashitaka jowamaitakiri, ipaikakoitakiri. ⁴⁰ Iro kantacha imonkaataka mawa kitiiyiri jañaakagairi Pawa, ikantakaakawo irirori noñaayitairi naakaiti. ⁴¹ Tii joñaagapanaatari maawoni atziri, apa naakaiti, jiyoshiitakiri pairani Pawa jiñaayitairi. Aritaki jañagai, notsi-patawaari nowaiyani iijatzzi nirawaitaiyini. ⁴² Iriitaki otyaantaiyakinari nonkamantayitairi atziriiti, nonkantairi: ‘Iri Jesús jowakiri Pawa jiyakawintairi maawoni añaayitatsiri, ikaatzi kamayitaintsiri iijatzzi’.

⁴³ Iri-jatzzi Jesús ikinkithatakotsitakiri pairani Kamantantaniiriti, ikantaki: ‘Inkaati kimisantairini jirika impairyayitairi, aritaki impiyakotainiri iyaaripironka’ ”.

⁴⁴ Jiñaawaiminthaitzi Pedro, ari inampishiritanta-paakari Tasorintsinkantsi maawoni kimisantakiriri ikinkithatzi. ⁴⁵ Iyokitzi jowanakiri ikaatzi oyaatakiriri Pedro, jiñaakiro inampishiriyitantapaakari Tasorintsinkantsi kaari ijiyininkata, okimiwaitakawo isakopiroitayiniirimi, ^{††46} ikimaiyakirini jiñaawaitantakawo pashiniyitatsiri ñaantsi, ithaamintanakari Pawa. ⁴⁷ Ikantanaki Pedro: “¿Kantatsima ompitapithatyaari jowiinkayitya jirikaiti atziri, kimiyitanakairi aakaiti inampishiritantyaari Tasorintsinkantsi?” ⁴⁸ Ari jotyaantaki jowiinkaayitiri jirikaiti impairyaitiri Jesucristo. Ipoñaashitaka jirikaiti ikantanakiri Pedro: “Pisaikimowaitanakina”.

Ikamantapairiri Pedro kimisantankariiti Jerusalén-ki

11 Ipoña ikimaiyakini pashini Otyaantapiroriiti iijatzzi iyikiiti nampitawori Judea-ki, ikantaitzi: “Iki-mayitairo Iñaani Pawa kaari ajiyininkata, ikimisantayitairirori”. ² Iro jariiwitaa Pedro Jerusalén-ki,

†† Jirikaiti “oyaatakiriri Pedro”, irijatzzi jiitaitziri “Totamishi-taaniri”.

jiñaanaminthatawairi Judá-mirinka kimisantayitaatsiri. ^{†3} Ikantawairi: “¿Iitama pariintantari kaari ajyininkata, patyoooyitakiri iijatzí?” ^{††4} Ari ikamantanakiri Pedro tsika okanta opoñaantakari. Ikantanakiri: ⁵ “Nosaiki naaka nampitsiki Jope, namanamanaaminthata, ari noñaawiyatakari. Noñaaki kimitawitakawori antawoiti manthakintsimaanka, ithatoyiitakiro opatziki, jowayitakoitakiro okinapaakiro inkitiki irojatzí tsika nosaikaki naaka. ⁶ Ari naminapirotanakiro, noñaaki ojyiki kati-mari piratsi, noñaaki ikaatzí kamathayitatsiri kipatsiki, ipoña tsimiripaini. ⁷ Ipoña nokimaki ñaanatakinari, ikantana: ‘Pedro, pinkatziyi, powamairi jirikapaini, poy-aari’. ⁸ Ari nakanaki: ‘Iiro Pinkathari, tima tii namonko-machiitziiri naaka jirikapaini ipinkaitziri’. ⁹ Japiitaitanaki-na jiñaanaitana, ikantaitzi: ‘Tima jirikapaini ishini-taantziri Pawa, iiro piitashiwaitari “Ipinkaitziri”.’ ¹⁰ Mawajatzí apiitaka jiroka. Ipoña jaayitanairo inkitiki okaatzí noñaakiri. ¹¹ Ari jariitaiyapaakani mawa shirampari aminaminatanari, jotyaantaitakiri ipoñaakawo Cesarea-ki. ¹² Jiñaanashiritanakina Tasorintsinkantsi, ikantakina: ‘Poyaatanakiri jirikaiti, iiro pikisoshiriwait-anaki’. Irootaki nimatakiri. Jirika 6 iyikiiti notsi-patanakari. Iri notsipatakari notyaapankotakiri shirampari kaari ajyininkata. ¹³ Ikamantawakina, ikantana: ‘Chapinki, noñaaki maninkari ikatziyapaaka jaka nopankoki, ikantakina: “Potyaanti jatatsini nampitsiki Jope onkantya jamantyaariri Simón, jiiitaitziri iijatzí Pedro. ¹⁴ Iriitaki kamantimironi tsika pinkantya paw-isakoshiritantaiyaari, pintsipataiyaari maawoni pi-jyininkamirinkaiti”.’ ¹⁵ Ikanta nokinkithawaitakapaakiri, ari omapokashitakinari inampishiritantapaakari Tasorintsinkantsi iriroriiti, iroowaitaki inampishiritantakiri aakaiti owakiraini. ¹⁶ Ari nokinkishiritanakiro ikantakiri pairani Awinkathariti: ‘Imapiro Juan jowiinkaantantawo jiñaa, iro kantacha ari piñaayitakiro iirokaiti inampishiritantaimi Tasorintsinkantsi kimiwaitakimi jowiinkaantantayimirimí’. ¹⁷ Iriitajaantaki Pawa nishironkatakiriri iijatzí iriroriiti ikimitaayitai aakaiti akimisantairi Pinkathari Jesucristo. ¿Iitama nonkowitziyaari naaka nomaamanitiri Pawa?’ ¹⁸ Ikanta ikimayawakini iyikiiti nampitawori Jerusalén-ki, tikaatsi inkantaiyanakini. Ithaamintaiyanakarini Pawa, ikantaiyanakini: “¿Ari okantari! Inishironkatairi Pawa kaari ajyininkata! Kantatsi jowajyaantairo iyaaripironka, onkantya jañaashiritantaiyaari!”

Kimisantaatsiri Antioquía-ki

¹⁹ Aritaki jowamaitakiri Esteban, jitaitantanakawori ipatzimaminthaitziri kimisantzinkariiti. Iro ipoñaantanakari ishiyayitanaka kimisantzinkariiti Fenicia-ki, Chipre-ki, Antioquía-ki. Ari ikinkithatakaayitakiri Judá-

† Kantakotachari jaka “Judá-mirinka”, irijatzí jiiitaitziri “Totamishitaaniri”. †† Kantakotachari jaka “kaari ajyininkata”, irijatzí ita jiiitaitziri “kaari totamishitaaniri”.

mirinkaiti tsika okantakota Kamiithari Ñaantsi, tiimaita ikinkithatakairi kaari ijyininkata. ²⁰ Iro kantzímaitachari, ari jariitaiyakani Antioquía-ki, kimisantaatsiri poñaachari Chipre-ki ipoña Cirene-ki. Ikinkithatakaapaakiri iijatzí kaari ijyininkata, ikinkithatakotakiniri Kamiithari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, Awinkathariti. ²¹ Okantakaapirowaitakari ishintsinka Awinkathariti jirikaiti, jowajyaantakaakiri pashinijatzí atziri jamitashiwaitakari. Ojyiki kimisantanairiri Awinkathariti. ²² Ikanta kimisantanatsiri Jerusalén-ki, ikimakotakiri, jotyaantakiri Bernabé Antioquía-ki. ²³ Ikanta jariitaka Bernabé, jiñaapaakiri tsika ikanta Pawa jinishironkatairi jirikaiti, antawoiti ikimoshiritapaaki. Ikaminaapaakiri maawoni joisokiroshiritantyaariri Awinkathariti. ²⁴ Tima jirika Bernabé nishironkataniri jinatzí, jawintaashiriprotari Awinkathariti, inampishiriprowaitantari Tasorintsinkantsi. Irootaki ijyikipirotantanakari kimisantanairiri Awinkathariti. ²⁵ Ipoña Bernabé, jataki Tarso-ki jiñiiri Saulo. ²⁶ Ikanta jiñaapairi, jamairi Antioquía-ki. Ari isaikimowitzakiri jiyotaaniiti apaani osarintsi, jiyotaayitaki ojyiki atziri. Ari jitanakawo Antioquía-ki jiiitaitziri “Cristo-wiriiti”.

²⁷ Okanta apaani kitiijyiri, jariitaiyakani Antioquía-ki kamantantaniriiti ipoñaanakawo Jerusalén-ki.

²⁸ Ipoñaashitaka, apaani kamantantaniri iitachari Agabo, ikatziyanaka japatotaiyani, ikantanaki: “Ari jiñaitaki antawoiti tajyitsi maawoni nampitsiki”. Iri Tasorintsinkantsi ñaanashiritakiriri jiyotantakawori. Irootaki monkaatainchari ipinkathariwintantari Claudio. ²⁹ Irootaki ikinkishiritantaiyakarini Antioquía-jatzí inishironkatyaari Judea-jatzí jotyaantiniri iyikiiti ikaatzí jinintakiriri. ³⁰ Iro jimataiyakirini, jowaitakiri Bernabé itsipatakari Saulo iri aminakaantironi. Jotyaantakiniri antaripiroriiti janta Judea-ki.

Jowamaitantakariri Jacobo, ipoña jomontyaitakiri Pedro

12 Ikanta pinkathari Herodes ipatzimaminthatakiri kimisantzinkari. ² Ikantakaantaki inthatzinkaitiri Jacobo, iririntzi Juan. ³ Ikanta jiñaakiro Herodes iwit-sikimotakari kamiitha Judá-mirinkaiti, joirikakaantakiri iijatzí Pedro. Ari awisayitakiri jiroka joimoshirinkayiiita jowantapiintaitawori tantaponka. ⁴ Ari joirikakaantakiri Pedro, jomontyaakaantakiri. Jowayitaki ikaatzí 16 owayiriiti aamaakowintyaarini. Ikinkishiriwitaka Herodes joñaagantirimi atziriitiki jaminakotirimi ikinaaashitakari, onkaatakirika joimoshirinkaitawo kiti-ijyiri Anankoryaantsi. ⁵ Jomontyaaminthaitziri Pedro, amanamanaataiyachani kimisantzinkariiti japatowintakari Pawa.

Jomishitowaitairi Pedro

⁶ Okanta imonkaatzimatapaaka jaantyaariri Herodes jirika Pedro joñaagantiri atziririitiki. Jimayi Pedro tsiniripaiti josatikakiri apiti owayiri, joojoitantakari apiti ashirotha. Saikayitatsi pashini owayiriiti ityaapiintaitzi jaamaakowintari. ⁷ Ari jomapokashitakari ipokaki imaninkariti Awinkathariti, ikitainkatakotapaakiri. Jotsinkamirikitapaakiri Pedro, jowakiryaaakiri, ikantziri: “Pinkatziyi!” Oparyaashiwaitanaka ashirotha joojoitantakariri jakoki. ⁸ Japiitakiri maninkari, ikantziri: “Pinkithaatya, pi-zapato-tya”. Ari ikantakiro Pedro. Iikiro ikantatzi maninkari: “Pintyaantyaawo pipi-wiryaaakominto, poyaatina”. ⁹ Shitowanaki Pedro joyaatanakiri maninkari. Tii jiyotzi imapirorika okaatzi jantziri maninkari. Okimitzimowaitakari jiñaawiy-atatyaarimi. ¹⁰ Ikanta jawisanaki apaani aamaakowintariri, jawisanakiri pashini. Iro ishitowimati, jariita-paakawo ashivotatsiri ashitakowontsi, ishiryaaashiwaitanaka apaniroini. Shitowaiyanakini. Ikanta janiitaki, iro itaponiintanakityaami, ari jookanairi maninkari apaniroini. ¹¹ Ari ikinkishiritanaka Pedro, ikantanaki: “Ari niyotzi imapirotatya jotyaantakiri Pinkathari imaninkariti, jowawisaakowintaana Herodes-ki, jowawisaakowintaana tsika inkantawaitinami Judá-mirinkaiti”.

¹² Ikanta jiyotanakiro Pedro jiroka, jatanaki opankoki María, inaanati Juan, jiiitaitziri iijatzzi Marcos, tsika japatotaita jamanamanaataita. ¹³ Kaimapaaki ityaapiintaitzi. Okanta mainawo iitachari Rode, jatanaki aminiri iitakarika. ¹⁴ Ari iyopaantitawairi Pedro jinatzzi, antawoiti okimoshiritanaki, tii ashitaryaanakiniri intyaantapaatyaari, opiyitsitanaka inthomainta okamantantzi, okantapaaki: “Pedro jinatzzi kaimatsiri”. ¹⁵ Ari ikantaitawakiro: “Tii pishinkiwintatya!” Iikiro oshintsitatzzi iroori, okantzi: “Imapirotatya”. Ikantaiyini irirori: “Aamashitya imaninkariti Pedro”. ¹⁶ Iikiro ikaimatzzi Pedro. Ikanta jashitaryaitakiniri, jiñaatziiri Pedro, jiyokitzi-itaiyanakini. ¹⁷ Ari jowaankanakiro jako Pedro jimairitantaityaari. Ipoña ikinkithatakotanakiro tsika ikantakiro Awinkathariti jomishitowantaariri. Iikiro ikantanakitzi Pedro: “Pinkamantiri Jacobo iijatzzi pashini iyikiiti”. Ari ishitowanai, jatanaki pashiniki nampitsi.

¹⁸ Okanta okitiiyyitamanai, oyyiki okantzimoshiwaitakari aamaakowintariri, tima tii jiyotaiyini tsika ikinaki Pedro. ¹⁹ Ikantakaantaki Herodes jaminaminayitairi, timaita jiñiitairi. Irootaki jookeitantanakariri aamaakowintawitakariri, jowamaakaantaitakiri. Ikanta awisaki jiroka, ari ishitowairi Herodes Judea-ki, jataki inampitapaintyaawo Cesarea-ki.

Ikamantakari Herodes

²⁰ Ari ikantapiintatya Herodes imaamaniwaitakiri nampitawori Tiro-ki iijatzzi Sidón-ki. Ikanta ikinkishiritaiyakani imaamanitani jaapatziyaiyaari, tima ari jiyomparitapiintaiyani. Jotyaantaitaki jatashitirini Herodes jaapatziyaiyaari. Ikanta saikapankotziriri Herodes, jawintaapirotani, iitachari Blasto, jaawakiri kamiitha pokashitakiriri. Ikantakowintakiri Herodes-ki tsikapaiti inkinkithatakantyaariri. ²¹ Monkaatapaaka kitiiyyiri ikaimakaantakiri Herodes inkinkithatakairi. Ari ityaantanakawo owaniinkatachari iithaari ikinkithatakantapiintantari, saikapaaki isaikamintoki japatotaiyakani, kinkithatanaki. ²² Ari ikaimotaiyirini atziriri, ikantzi: “Jirinta ñaawaitaintsiri, Pawa jinatzzi, kaari atziriri!” ²³ Tii okantzimotari Herodes ikimitakaantaitakari Pawa ithaamintaitakari. Irootaki omapokantanakari jomantsiyaakiri imaninkariti Awinkathariti, ikiniwaitanaki, kamaki.

²⁴ Iro kantacha, iikiro iyaatakotanakitzi iñaani Awinkathariti, iikiro ijyikipirotanakitzi kimisantzinkariti.

²⁵ Ikanta Bernabé ipoña Saulo jimonkaatakiro jantakiro jotyaantantaitakariri Jerusalén-ki, piyaiyaani Antioquía-ki, ari itsipataari Juan jiiitaitziri iijatzzi Marcos.

Jitanakawo ikinkithatakantzi Bernabé itsipataro Saulo

13 Tzimatsi kamantantaniriiti janta Antioquía-ki japatotapiintaiyani kimisantzinkariiti, tzimatsi iijatzzi yotaantaniriiti. Jirika ikaataiyini: Bernabé, Simón jiiitaitziri iijatzzi Kisaakiri, Lucio poñaachari Cirene-ki, Manaén itsipatakari pairani Herodes jantaritaiyakani, iijatzzi Saulo. ¹² Okanta japatowintaiyarini Awinkathariti, itziwintaiyarini, jiñaanashiritakiri Tasorintsinkantsi, ikantziri: “Powinari Bernabé pintsipataakinari Saulo nantawaitakairi”. ³ Ikanta ithonkatakiro jamanaamanaataiyakani, itziwintaiyani, jotzimikapatziiotantakari jako, jotyaantaiyakirini.

Ikinkithataiyini Otyaantapirori Chipre-ki

⁴ Ikanta jotyaantani Tasorintsinkantsi, jataiyanakini Seleucia-ki, ari jotitaiyanakani jiyaatiro Chipre-ki.

⁵ Aatakoiyapaakani Salamina-ki. Jitapaakawo ikamantantapaakiro iñaani Pawa japatotapiintaiyani Judá-mirinkaiti. Ari jiyaatsitanakari iijatzzi Juan jimitakowaitiri. ⁶ Jaathakiryaaanakiro othampijyaaki, irojatzi jariitantakari Pafos-ki. Ari jiñaakiri jyiripiyaari Judá-mirinka, thiiyinkari jinatzzi, jiita Barjesús. ⁷ Jirika jyiripiyaari jaapatziyani jinatzzi pinkathari Sergio Paulo. Yotaniri jinatzzi jirika pinkathari, ikaimakaantakiri Bernabé itsipatakari Saulo, ikowatzzi inkimiro iñaani Pawa. ⁸ Iro kantacha

† Jirika “Herodes”, iriitaki pinkathariwintantatsiri pairani Galilea-ki.

jirika jyiripiyaari iitachari iñaaniki Grecia-jatzi Elimas, jotzikatzikatiri pinkathari iiro ikimisantanta. ⁹ Ikanta Saulo, jiiitatziri iijatzzi Pablo, ikimpoyaanakiri jirika, ish-intsitakaapirotanakiri Tasorintsinkantsi, ¹⁰ ikantanakiri: “Ɔhiyinkarí! Kaaripirori pinatzi. Itomi kamaari pinatzi. Pimanintakiro kamiithari. ¿Iroma powajyaantziro potzikatzikatziro tampatzikatziromotirini Nowinkathariti? ¹¹ Iroñaaka jowasankitaitimi, osamani pinkantya pinka-mampotaakiti”. Apathakiro ikantanaka, tii jochichaatanai. Ikwakowawaitzi kathawakotairini. ¹² Ikanta jiñaakiro pinkathari awisaintsiri, ikimisantana-ki. Iyokitzi jowakiro ikinkithatakoitziri Awinkathariti.

Ariitaka Pablo itsipatakari Bernabé Antioquía-ki saikat-siri Pisidia-ki

¹³ Ikanta ishitowanai Pablo janta Pafos-ki itsipayi-takari ikaataiyini otitanaka jijaatiro Perge-ki saikatsiri janta Panfilia-ki. Iro kantacha Juan, tii joyaatanairi, piyanaka irirori Jerusalén-ki. ¹⁴ Ikanta jariitaka Perge-ki awisanaki pashiniki nampitsi Antioquía saikatsiri janta Pisidia-ki. Ikanta janta, ityagaiyini japatotapiinta Judá-mirinkaiti kitiiyyiriki jimakoryaantaitari, saikaiyapaakini. ¹⁵ Aritaki ithonkakitakiro jiñaanayiitziro josankinari Kamantantaniriiti, Ikantakaantaitani iijatzzi, ikantaki jiwatakaantatsiri japatotapiintaita: “Tyikiiti, kimitaka tzi-matsi pinkantiri iiroka onkantya inthaamintantay-ityaari atziriiti”. ¹⁶ Ipoña ikatziyanaka Pablo, jakowakotanaki imairitantayiiyaari, ikantanaki: “Ɔhirampariiti! ƆIsrael-mirinkaiti! Ɔmaawoni iirokaiti ikaatzzi pinkathatairiri Pawa!

¹⁷ Iriitaki Pawa iyoshiitakiriri pairani achariniiti, Israel-mirinkaiti. Iriitaki ojyiñaakiriri. Ipoña joñaagantakiro ishintsinka jowawisaakoyitairi Egipto-ki. ¹⁸ Ipoña ipiyathawaitakari Pawa otzishimashiki okaatzzi 40 osarintsi. Iro kantacha Pawa jamawitakiro ipiyathayitakari. ¹⁹ Ipoña japirotakiri Pawa ikaatzzi 7 jyininkamirinkatawakaachari janta Canaán-ki, irootaki jashitakagaariri achariniiti jiroka kipatsi. ²⁰ maawoni jiroka nokinkithatakoyitakimiri awisaki 450 osarintsi okaatzzi osamanitaki. Ipoña jowakiniri jiwariiti aminakoyitirini, irojatzzi jiwyaantantapaakawori Samuel-ni, Kamantantaniri. ²¹ Iro kantzimaitacha ikowawitaka apaani iwinkatharipirotyaari. Irootaki Pawa jowan-takanariri Saúl-ni, itomi Cis, ijyininkamirinkaiti Benjamín. Iri pinkathariwintakiriri okaatzzi 40 osarintsi. ²² Iro kantacha Pawa jaapithatairi ipinkathariminto Saúl-ni, ipoyaatanaari David-ni. Tima iri David-ni ikinkithatakotaki pairani Pawa, ikantzzi:

Jinimotakina noñaakiri David, itomi Isaf,

Iriitaki matironi jantiro nokowiri naaka.

²³ Ikanta itzimaki Jesús, icharinimirinkatakari David-ni. Iriitaki ikajyaakaakiri Pawa jotyaantiri jowawisaakoyitai aakaiti Israel-mirinkaiti. ²⁴ Tikiraata impokiita Jesús,

ikinkithatakotsitakari Juan-ni, ikantaki: ‘Ontzimatyii pimpiyashiriyitai, powiinkaawintaiyaari Pawa’. ²⁵ Ikanta Juan-ni jimonkaatzimatakiro jantawaitani, ikantanaki: ‘¿Piñaajaantakima naakataki jirika? Tii naaka. Aña aat-sikitaki nopinkathapirotsitakari naaka, tii okantaajaitzi inkimitakaantina jimpiratani onkantya nonothopaitsi-tantyaariri i-zapato-ti’.

²⁶ Ɔyikiiti! ƆAbraham-mirinkaiti! Ɔmaawoni iirokaiti ikaatzzi pinkathatairiri Pawa! Aakatajaantaki jotyaantayiiitakai jiroka Ñaantsi awisakoyitantaiyaari. ²⁷ Tima ikaatzzi nampitawori Jerusalén-ki iijatzzi ijiwaripaini, tii jiyotaiyawakirini Jesús, jiyakawintaiyakirini. Kaari jiyotantaajaitawakawo, jimonkaatziiro josankinatakoyitakiriri Kamantantaniriiti, okantawita japiipiintawitakawo jiñaanatapiintakiro japatotapiintaiyani kitiiyyiriki jimakoryaantaitari. ²⁸ Ipoña ikowakotakiri Pilato intsi-tokakaantiri Jesús, okantawitaka tikaatsi inkinaashitapaintya irirori. ²⁹ Okanta jimonkaatakiro jantayitakiro okaatzzi josankinatakoitakiriri pairani, jowatzikaryaakotakiri ipaikakoitakiri, ikitaitakiri. ³⁰ Iro kantacha Pawa jowiriintairi. ³¹ Ari jitanakawo Jesús joñaagapanaatari ikaatzzi tsipatakariri pairani ipoñaantakari Galilea-ki irojatzzi Jerusalén-ki. Ojyiki okaatzzi kitiiyyiri joñaagapanaatari. Iriitajaantaki kinkithatakoyitairiri iroñaaka tsikarikapaini isaikayitzi atziri. ³² Irijatzzi ita nokinkithatakotzimiri iroñaaka iirokaiti, nokinkithatakotzimiro Kamiithari Ñaantsi okantakota ikajyaakaakiniriri Pawa achariniiti. ³³ Ari jimonkaatakiro Pawa okaatzzi ikajyaakaakiniriri, tima jowiriintairi Jesús joñaagayitairi aakaiti, tima ichariniiti anaiyatziini. Irootaki osankinatakotachari Salmo-ki, okantzzi:

Notomi nowimi iiroka.

Naakataki piwaapatitanaa iroñaaka. †

³⁴ Aritaki ikinkithatakotsitakari Pawa jowiriintairi Jesús, iiro oshitziwaitanta iwatha. Ikantaki jiñaawaitaki: Ari nimonkaatainiri David-ni okaatajaantzi noka-jyaakaakiniriri.

³⁵ Tzimatsi pashini Salmo okoñaatakopirotzzi jiroka, okantzzi:

Iiro pishinitziri oshitziwaiti iwatha pitasorintsiti.

³⁶ Imapiro, kaari David-ni onkinkithatakoti jaka, tima jañaakaapaintziri Pawa jirika David-ni, ipoña jimakoryaaki, itsipataari ichariniiti ikitayitaa, ari oshitzitairi iwatha. ³⁷ Irooma iwatha jirika jowiriintairi Pawa, tii jiñi-iro oshitziwaiti iwatha irirori. ³⁸ Iyikiiti, ontzimatyii piyoyitai iirokaiti, iri nokinkithatakotzi Jesús, tima iri matairori ipiyakotaimiro piyaaripironka. ³⁹ Iikirorika paakowintatyiyaawo Ikantakaantani Moisés-ni, iiro ipiyakoitzimiro piyaaripironka. Irooma aririka pinkimisantanairi Jesús, ari impiyakotaimiro irirori.

† Kantakotachari jaka “Salmo”, irojatzzi ikantayiiisitari iijatzzi “Salmo 2”. Tima pampithagaantsi inayitatzzi ikantaitziri Salmo. Ojyiki okaatzzi, iro josankinaitakiri pairani.

⁴⁰ Paamaakowintaiya iirokaiti, pipishitaawokari josanki-natakotakiri Kamantantaniriiti, ikantaki:

⁴¹ Pinkimaiyini manintzirori tyaaryoori, Ari piyokitziitapainti, irojatzji pimpiyantatyaari. Tima ontzimawitatya paata oitya nantzimotaimiri, Iirotzimaita pikimisanziro, intzimawitatya ooñaawon-timironi”.

⁴² Ikanta ishitowimatanai Pablo japatotapiintaita, ikowakotaiyakirini kaari ijyininkata, ikantziri: “Pimpiyai pashiniki kitijiyiri jimakoryaantaitari, papiitiro pinkinkithatakainawo jiroka ñaantsi”.

⁴³ Ikanta jiyaataiyaini Judá-mirinkaiti iijatzji kaari ijyininkata japatotaiyani, tzimatsi ojyiki oyaatanakiriri Pablo itsipatakari Bernabé. Ari ikaminaathayitakiri onkantya joisokirotantyaawori inishironkayitairi Pawa.

⁴⁴ Okanta ariitaa pashini kitijiyiri jimakoryaantapiintaitari, ipiyotaiyakani ojyiki atziri ikimisanziro iñaani Pawa. ⁴⁵ Iro kantacha jiñaakiri Judá-mirinkaiti ipiyotaiyapaakani atziriiti, ikisashiritaiyanakani, jitanakawo jimaamaniwaitanakiri Pablo, ithainkimawaitanakiri.

⁴⁶ Tii ithaawanaki Pablo itsipatakari Bernabé, ikantakiri irirori: “Iro kamiithawitachari nitawakimi nonkamtayitimiromi iirokaiti iñaani Pawa, tima Judá-mirinka pinayitzi. Irooma pimanintaiyakirini, iiro piñiuro jañaashiritakaitaimi. Irootaki

nonkinkithatakantyaariri kaari ajyininkata. ⁴⁷ Tima ari okanta jotyaantakina Nowinkathariti, ikantakina:

Iiroka nowaki pinkitijiyiinkatakotiri kaari pijyininkata, Ari onkantya pinkinkithatakotantaiyaanariri awisakotaantsi.

Pothotyiro maawoni kipatsi”.

⁴⁸ Ikanta ikimaiyawakini kaari ijyininkawita, ikimoshiritaiyanakini, ikantaiyanakini: “Owa okamithatataitzi iñaani Pinkathari”. Tima ithonka ikimisantaiyanakini ikaatzji jiyoshiitaitakiri jañaashiriyitai.

⁴⁹ Ithonka ikinkithatakoitanakiro iñaani Awinkathariti nampitsipainiki. ⁵⁰ Iro kantacha Judá-mirinkaiti, ikinkithawaitakaaki ñaapiroriiti jiwatakaantatsiri nampitsiki, tsinaniiti pinkathataawo, tsipatapiintawitakariri Judá-mirinkaiti japatotaiyani, jashiminthatakaanakari impatziimaminthatiri Pablo itsipatakari Bernabé, jomishitowairi inampitsitiki.

⁵¹ Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé jotikanairo iipatsikiiti jiyoitantyaari tii ikimisantaitziri Pawa janta. Ari jawisaiyanakini pashiniki nampitsi Iconio-ki. ⁵² Iro kantacha kimoshiri ikantaiyakani jiyotaaniiti, inampishiripirowaitantanakari Tasorintsinkantsi.

Jiyaataki Pablo itsipatakari Bernabé Iconio-ki

14 Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé, ityagaiyakini japatotapiintaiyani Judá-mirinka janta Iconio-ki. Ikinkithatakaapaakiri, ari ikimisantaiyanakini ojyiki Judá-mirinkaiti ipoña kaari ijyininkata. ² Iro kantzi-

maitacha, tzimayitatsi kisoshiriri Judá-mirinka, ikami-naakiri kaari ijyininkata imaamanitiri kimisantakaantapaintsiri. ³ Irootaki, isaikantapaakari osamani janta. Iikiro ikinkithatakotanakitziiri Awinkathariti tii ithaawaiyini. Itasonkawintayitakiri, ari okanta jiyoyitanti imapirotatya ikinkithatakotziro inishironka Awinkathariti. ⁴ Iro kantacha jimaamanitawakaanaka ikaatzji nampitawori janta. Tzimatsi aapatziyanakariri Judá-mirinkaiti, tzimatsi pashinipaini aapatziyanakariri Otyaantapiroriiti. ⁵ Ipoñaashitaka Judá-mirinkaiti itsipayitakari kaari ijyininkata, ikinkithawaitakaakiri jiwariiti jowasankitaawaitiri impoña intsitokakaantantyaariri mapi. ⁶ Iro kantacha iriroriiti, jiyotaki okaatzji jantaitiri, shiyaka ikinaiyanakini Litra-ki jawisaki irojatzji Derbeki, irootaki nampitsiiti saikatsiri janta Licaonia-ki. Ipoña jiyaayitanaki iijatzji pashiniki nampitsi okaatzji tzimayitatsiri janta. ⁷ Ari ikinkithayitakiro iijatzji Kamiithari Ñaantsi janta.

Itsitokawiitakari Pablo Litra-ki

⁸ Okanta janta Litra-ki tzimatsi shirampari kisopookiri, tii janiiwainitzi, tima ari ikantatya owakiraa itzimapaaki. Ari isaikaki jirika shirampari, ⁹ ikimisanziri Pablo. Ipoñaashitaka Pablo ikimpoyaanakiri shirampari, jiyotakiri owanaa jawintaashiripirowaitaka, kantatsi joshinchagairi. ¹⁰ Jiñaanatanakiri shintsiiini, ikantanakiri: “!Pinkatziyi, pintampatzikatiro piitzi!” Athakiro jimitaanaki shirampari katziyanaka, aniitanai. ¹¹ Ikanta jiñaitakiro jantakiri Pablo, ikaimaiyanakini atziriiti iñaaniki Licaonia-jatzji, ikantaiyini: “!Jayiitziimotakai pawa jojakari atziriwí!” ¹² Ikimitakaanakiri Bernabé iriimi iwawani iitachari “Júpiter”, iriima Pablo ikimitakaanakiri iriimi iwawani iitachari “Mercurio”, tima iriitaki ñaawaitatsiri. ¹³ Ikanta ijyiripiyariti Júpiter, saikatsiri iyaapapankotiki ipiyotapiintaiyani, jamaki ipirapaini, inchatiyapaini. Itsipayitakari atziriiti ikowawitaiyani impinkathariti Otyaantapiroriiti, jowamainiri ipiraiti, intainiri. ¹⁴ Iro kantacha Bernabé itsipatakari Pablo jiyotaki irirori ikowiri jantaiyirini, isagaanakiro iithaari, josatikantanakari atziriiti, ikaimanaki, ¹⁵ ikantzi: “!Lita ma pantantyaawori jiroka? Atziri ninayitatzji naaka, ari nokimitzimi iirokaiti. Irootaki nopokantakari nonkamtayitaimi powajyaantayitairo pamitashitapiintakari. Ontzimatyii pinkimisantairi Pawa Kañaanitsiri, witsikakirori inkiti, kipatsi, inkaari, iijatzji maawoni tzimayitantawori. ¹⁶ Irijatzji shiniyitakiriri pairani pichariniiti jantapiintayitantakawori inintashiyitari iriroriiti. ¹⁷ Iro kantzimaitacha tii jimanapithapirotziri iiro jiyotantaajaita añaatsi irirori. Tima iri Pawa nishironkatapiintakairi aakaiti, jowaryiuro inkani, okithokitantayitari awankiripaini, iri payitairori maawoni owayitari, ari okanta akimoshiriyitantari”.

¹⁸ Okantawitaka ikantayit-

† Kantakotachari jaka “ipirapaini”, iri toro-paini.

witakari atziriiti jiroka, oiyiki opomirintsitaka jowa-
jyaantakaantyaariri jowamainiri ipirapaini intainiri.

¹⁹ Ari jariitaiyapaakani Judá-mirinka poñainchari Antioquía-ki iijatzi Iconio-ki. Ikaminaayitapaakiri atziriiti. Irootaki itsitokantawitakariri Pablo. Jinoshikanakiri jookakiri nampitsithapiki, jiñaajaantaki aritaki jowamaakiri. ²⁰ Ipoña jiyotaaniiti Pablo japatowintapaakari, ari ipiriintanaari iijatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okiti-ijiyitamanaki jataki Derbe-ki itsipatanaari Bernabé. ²¹ Ikanta ikamantantapaakiro Kamiithari Ñaantsi janta Derbe-ki, ikimisantakaaki oiyiki atziri. Ipoñaashitaka ipiyaawo Listra-ki, Iconio-ki irojatzi Antioquía-ki. ²² Ari ikinkithatakaayitanairi jiyotaaniiti, ikaminaayitanairi onkanta joisokiroyitantaariri jawintaashiritanakari, ikantayitzi: “Ontzimatyii añiuro ankimaatsiwaityaari antyaantayaari ipinkathariwintantai Pawa”. ²³ Jowana-ki antaripiroriiti jiwatirini kimisantzinkariiti japatotapi-intaiyani. Ipoña jamanamanaatakowintakari, itziwintayitakari, ikantapiintaki: “Nowinkathariti, paamaakow-intaiyaari jirikaiti awintaayitanaimiri”.

Piyaa janta Antioquía-ki saikatsiri Siria-ki

²⁴ Ipoña ikinapairo Pablo janta Pisidia-ki, irojatzi Panfilia-ki. ²⁵ Ikinkithatakaantanaki janta Perge-ki, ipoña jawisanaki irojatzi janta Atalia-ki. ²⁶ Ari jotitanaa irojatzi Antioquía-ki, tsika jowaitakiri pairani jiyaatantyaari inkamantantiro inishironkatantai Pawa. Irootaki jimonkaatakiri jantayitakiro. ²⁷ Ikanta jariitaa Antioquía-ki, japatoyitapairi kimisantzinkariiti, ikamantapairi okaatzi jantakaayitakiriri Pawa, tsika ikanta Awinkathariti jawintaashiritakaayitaari kaari ijiyinkanta. ²⁸ Ari isaikapairi Pablo itsipatakari Bernabé itsipayitapaari jiyotaaniiti.

Japatoyiita Jerusalén-ki

15 Ipoña jariitaka Antioquía-ki, shirampariiti ipoñaayitakawo Judea-ki, jiyotaantayitapaaki, ikantantapaaki: “Iyikiiti, iirorika pimonkaayitziro Ikan-takaantani Moisés-ni, pintomishitaanitiya, iiro paw-isakoshiriyitai”. ² Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé owanaa jiñaanaminthatakiri jirikaiti ariitapainchari. Irootaki ikowayitantakari jotyaaantaitiri Pablo, Bernabé ipoña pashinipaini, jiyaati Jerusalén-ki jiñiiri Otyaan-tapiroriiti ipoña antaripiroriiti, inkinkithawaitakotiro kantainchari. ³ Ipoña jotyaaantakiri ikinanaki Fenicia-ki irojatzi Samaria-ki, ikamantantayitanaki tsika ikantayitaa ikimisantayitai kaari ijiyinkanta. Ikimoshiritaiyanakini iyikiiti ikimawaki. ⁴ Ipoña jariitaiyakani Jerusalén-ki. Kamiitha jaawakiri kimisantzinkariiti, Otyaantapiroriiti ipoña antaripiroriiti. Ikamantapaakiri jantakaayitakiriri Pawa. ⁵ Iro kantacha kiyopayipaini Fariseo kimisantaatsiri, ikatziyanaka iriroriiti, ikantana-ki: “Ikaatzi kimisantayitaatsiri kaari ajyinkanta,

okowapirotatya jimonkaayitairo Ikantakaantani Moisés-ni, intomishitaanitiya”.

⁶ Ari japatotaiyakani Otyaantapiroriiti itsipayitakari antaripiroriiti jiñaanatakotziro tsika okantakota jiroka. ⁷ Ikanta osamanitaki jiñaanatawakaawintakawo, ikatziyanaka Pedro, ikantanaki: “Iyikiiti, pinkinkishiritaiyironi iirokaiti tzimatsi jantzimoyitakairi Pawa pairani. Jotyaaantakina naaka nokinkithatakaayitairi Kamiithari Ñaantsi kaari ajyinkanta, ari okanta ikimisantantayitaari iriroriiti. ⁸ Tima Pawa jiyotziri ishiriki, ari joñaagayitairo ikowi irirori inampishiritantaiyaari Tasorintsinkantsi kaari ajyinkanta ikimitaayitakai pairani aakaiti. ⁹ Tima jaapatziyayitaari Pawa jirikaiti ikimitakai iijatzi aakaiti, joitintashiriyitairi jawintaashiritaari. ¹⁰ ¿Kamiithatatsima piñaantawaityaari Pawa? ¿Itima piñaantinatakaantyaariri jiyotaani? Tima pishintsiwintawaitakiri jimonkaatiro kaari aawiyajaitzi aakaiti, kaari jaawiyajaitzi achariniiti. ¹¹ Irootaki inishironka Awinkathariti Jesús owawisaakoshiriyitairi aakaiti. Ari inkimitsitaiyaari iijatzi iriroriiti”.

¹² Ari jimairitaiyanakini maawoni, ikimisantanakiri Bernabé itsipatakari Pablo ikinkithatakotziro jantakaayitakiriri Pawa pashinijatziki atziriiti, itasonkawintakaayitakiri. ¹³ Ikanta ithonkakiro ikamantantaki, ikantanaki Jacobo: “Iyikiiti, pinkimisantawakina: ¹⁴ Ikamantakairo Simón tsika ikanta Pawa jitantanakawori jiyoshiiyitaki pashinijatziki atziriiti, inkimisantantaiyaariri, impairyayitairi. ¹⁵ Ari imonkaatari josankinatakotakiri pairani Kamantantaniriiti, ikantaki:

¹⁶ Aririka onkaatapaaki jiroka, ari nompiyi.

Nowatziyairo ipanko David tyagaintsiri.

Nompinkatharitakairi incharinityaari inkimitaiyaari ikanta irirori nopinkatharitakaakiri.

¹⁷ Jaminaminatana pashinijatziki atziri, inkantayitaina: ‘Nowinkathariti’,

Ari onkanta nashitantaiyaariri kaari pijyinkanta, impairyayitaina.

¹⁸ Ari ikantaki jiñaawaitaki Awinkathariti, oñaagantziro ikinkishiritsitakari owakiraini jitantanakawori.

¹⁹ Irootaki nonkantantyaari naaka, iiro okantzi añaaakawaitiri kaari ajyinkanta ikaatzi kimisantayitairiri Pawa. ²⁰ Apa otyaantiniri osankinarintsi ashintsiwintiri iiro jowayitantari wathatsi jashitakaayitariri iwawaniwaitashitari, iiro jimayimpiriwaiyitanta, iiro jowakoyitantawo iriraani piratsipaini. ²¹ Tima irooyitaki josankinari Moisés-ni ikinkithatakotapiintaitziri tsikarikapaini japatotapiinta Judá-mirinka kitiiyiriki jimakoryaantaitari. Irootaki jitanakari pairani. Irootaki jowajyaantantyaawori jirokapaini iiro ikantzimoshiritakaantari ajyinkapaini”.

²² Ikanta Otyaantapiroriiti itsipatakari antaripiroriiti, kimisantzinkariiti, jowaki jotyaaantiri Antioquía-ki intsi-patyaari Pablo iijatzi Bernabé. Jirika ikaatzi jowakiri: Ju-

das jiiitaitziri iijatzí Barsabás, ipoñaapaaka Silas. Iriiyitaki jiwatakaayitirini iyikiiti janta. ²³ Iriiyitaki aanakironi osankinarintsi. Jiroka okantzi osankinata: “Iyikiiti, naakaiti Otyaantapiroriiti, antaripiroriiti. Niwithataiyimini iirokaiti kaari nojyininkamirinkata nampiyitawori Antioquía, Siria, ipoña Cilicia-ki. ²⁴ Niyotaiyakini tziatasi poñaayitanainchari jaka, iri oñaashirinkakimiri janta, ikowi pimonkaayitairo Ikantakaantaitani, pintomishi-taanitaiya. Kaari notyaantani naakaiti. ²⁵ Irootaki nokinkithawaitantari jaka, nowaki akaataiyirini, jiyaatantyaari jiñiimi intsipatanatyaari itakokitani Pablo intsipatanatyaari Bernabé. ²⁶ Iriiyitaki atsipiwin-takariri Awinkathariti Jesucristo. ²⁷ Jirika notyaantakimiri iroñaaka: Judas intsipatakari Silas. Iriitaki kinkithawaitakaapaakimini janta inkamantapaakimiro maawoni jiroka. ²⁸ Tii okantzi noñaakaawaitimi iirokaiti, tima iro kamiithatzi motakiriri Tasorintsinkantsi, iijatzí naakaiti. Apa pimayitanairo kowa-jaantachari. Jiroka: ²⁹ Iiro powayitari wathatsi jashitakaitariri iwawanitashiitari. Iiro powakoyitawo iriraani piratsi. Iiro pimayimpiriwaitzi. Aririka pimonkaayitanakiro jiroka, kamiithataki. Ari okaatzi”.

³⁰ Ikanta jotyaaantaitakiri, jataki Antioquía-ki. Ari japatotapaakiri kimisantzinkariiti, ipapaakiri osankinarintsi. ³¹ Ikanta jiñaanatawakiro, ikimoshiripirotaiyanakini. ³² Tima kamantantaniri jinayitzi Judas ipoña Silas, ithaamintakaapaakari iyikiiti joisokirotyaari Pawa, ikinkithawaitakaapaakiri. ³³ Okanta osamanitaki isaikimowaitakiri kamiitha, jotyaaantairi ipoñaakawo pairani. ³⁴ Iro kantacha Silas okamiithatzi motakiri irirori isaikanaki. ³⁵ Iijatzí Pablo itsipatakari Bernabé irojatzi isaikanaki iriroriiti Antioquía-ki, itsipayitakari oyyiki pashinipaini, iikiro jiyotaantanakitzi, ikamantantziro iñaani Awinkathariti.

Jookawintairi Pablo jirika Bernabé, japiitakiro jiyaatzi ikinkithatzi

³⁶ Ikanta osamanitaki, ikantairi Pablo jirika Bernabé: “Thami apiitiro ariityaari inampiitiki iyikiiti tsika akamantantakiro iñaani Awinkathariti. Aminairi tsika ikan-tayitaka”. ³⁷ Ari ikowawitaka Bernabé jaanakirimi Juan, jiiitaitziri iijatzí Marcos. ³⁸ Iro kantacha tii inimotziri Pablo jaanairi, tima Marcos jookawintakiri pairani Pan-filia-ki, tii jothotyiro intsipatyaaari ikinayitaki ikinkithatakantzi. ³⁹ Ari jiñaanaminthatawakaiyakani. Aripaiti jookawintawakaanaka. Jaanakiri Bernabé jirika Marcos, otitanaka ikinanaki Chipre-ki. ⁴⁰ Iriima Pablo, jaanakiri Silas. Ipoña jamanamanaatakotawakari iyiki-iti, ikantaiyini: “Nowinkathariti, nawintaimi iiroka, aritaki pinishironkatakiri jirika”. Ari jiyaaataiyanakini. ⁴¹ Ikan-ta ikinanaki Siria-ki, Cilicia-ki, jominthashiritakaayitaaari ikaatzí kimisantayitaatsiri.

Timoteo itsipatari Pablo iijatzí Silas

¹⁶ Ikanta jariitaka Pablo janta Derbe-ki itsipatakari Silas irojatzi jariitantakari Litra-ki. Ari jiñaaki jiy-otaani Awinkathariti jiita Timoteo, otomi Judá-mirinka kimisantatsiri, Grecia-paantiri jinatzi iwaapatitari. ² Ikanta jirika Timoteo kamiitha ikinkithatakotaiyirini kimisantzinkariiti nampitawori Litra-ki iijatzí Iconio-ki. ³ Ari ikowakiri Pablo intsipatyaaari Timoteo. Iro kantacha jitawakari itomishitaanitakiri iiro ikisawaitanta Judá-mirinkaiti nampitawori janta, tima jiyotaiyini maawoni Grecia-paantiri jinatzi iwaapatitari Timoteo. ⁴ Ikanta ikinayitanaki nampitsiitiki, ikamantayitanakiri kimisantzinkariiti jimonkaayitairo josankinatakiri pairani Otyaantapiroriiti itsipatakari antaripiroriiti janta Jerusalén-ki. ⁵ Ari okanta ityaaryooyitantanakari kimisantzinkariiti jawintaayitanaka, iikiro jiyaaatanakitzi kitiijyiriki iyyikipirotanaki.

Jomishimpiyaakiri Pablo Macedonia-jatzi

⁶ Ikanta Pablo joshinampitanakiro Frigia iijatzí Galacia, tima tii ishinitairi Tasorintsinkantsi inkinkithatakantzi janta Asia-ki. ⁷ Irojatzi jariitantakari Misia-ki. Ari ikinkishiriwitakari jiyaa tiro Bitinia-ki, iro kantacha tii ishinitairi Itasorinka Jesús. ⁸ Awisanaki janta Misia-ki, oirinkaiyapaakani nampitsiki Troas. ⁹ Ari janta imishiwaitakiri Pablo tsiniripaitiki, imishitaki Macedonia-jatzi, ikantziri: “Pariitina nonampiki, pinishironkayitaina naakaiti”. ¹⁰ Ikanta imishiwaitakiri Pablo, ari niwitsikaiyanakani niyaataiyini Macedonia-ki, tima niy-otanaki iri Pawa kaimashiritakinari janta nonkinkithatakotiro Kamiithari Ñaantsi.

Jomontyaitakiri Filipos-ki

¹¹ Ari notitaiyanakani Troas-ki, apatziro nowanakiro niyaatiro Samotracia-ki. Okanta okitiijyitamanaki iro-jatzí naatakotantapaakari nampitsiki Neápolis. ¹² Opoña nawisanaki irojatzi Filipos-ki, jinampiyitawo poñaayitainchari Roma-ki, otzinkami nampitsi inatzi janta Macedonia-ki. Ari nosaikawaitapaakiri janta. ¹³ Okanta kitiijyiri jimakoryaantapiintari Judá-mirinkaiti, niyaataki jiñaathapiyaaki, tima nokinkishiritaiyakani ari jamanamanaatapiintaiyani. Ari noñaapaaki tsinani apatotaiyakani, nosaikaiyapaakini nokinkithatakotziniro Kamiithari Ñaantsi. ¹⁴ Okanta tsinani apatotainchari oita Lidia, opoñaawo iroori nampitsiki Tiatira. Opoki iy-ompariwaita manthakintsi pitzirishimawoyitatsiri. Tima opinkathatapiintakiri Pawa jiroka tsinani, oki-maminthatakiri ikinkithatzi Pablo, jiminthashiritakaanakawo Awinkathariti. ¹⁵ Owiinkaataka, otsipatakari ikaatzí saikapankotzirori. Ipoñaashita okan-taiyanakinani: “Piyotzirika iirokaiti notyaaryoowintairi

Awinkathariti, pimpokaiyini pimayi nopankoki". Ari ni-mataiyakironi, tima irootaki shintsiwintakinari.

¹⁶ Opoñaashitaka apaani kitiijyiri, niyaataiyini namanamanaatya, notonkiyotaka mainawo ompirataawo. Piyarishiritatsiri, jiyotakaayitziro iitarika awijiyimotirini atziri. Irootaki ipinaitantariri oiyiki ompirataworori. ¹⁷ Jiroka mainawo itanakawo oyaatanakiri Pablo, oyaataiyanakinani iijatzzi naakaiti, okantzi okaimi: "Jirika shirampariiti jompiratani jinatzzi Pawa Jinokijatzzi, iritaki kamantimironi pawisakoshiritantaiyaari!" ¹⁸ Ari okantapiintatya jiroka kitiijyiriki, irojatzzi owatsimashiritantakariri Pablo, ipithokashitanakawo, jiñaanatanakiri piyari aagashiritakirori, ikantziri: "Piyaapithatairo mainawo, iri Jesucristo matakaimironi nopairyaakiri". Apathakiro ikantanaka piyari jiyaapithatairo.

¹⁹ Ikanta jiñaakiro ompirataworori, jiyotanaki iiro jaantaawo oiyiki kiriki. Joirikakiri Pablo itsipataakiri Silas, jaanakiri jiwariitiki, irojatzzi janta ipiyowintantapiintaita. ²⁰ Ikantapaakiri pinkathariiti aminakotantaniri: "Jirikaiti Judá-mirinka jinatzzi. Ichapishiryaayitakiri atziriiti jaka anampiki, ²¹ jiyotaayitakiri kaari ashiniyitzi jantaitiro, tima aakaiti ijyininkamirinkaiti Roma-jatzzi". ²² Ari ipithokashitaitanakari Pablo itsipatakari Silas, ikantaki pinkathariiti aminakotantaniri: "Paatonkoryaayitiri, pimpajawaitiri". ²³ Aritaki ipajawaitakiri oiyiki, jomontyaakaantakiri. Ikantanaki: "Paamaakowintapirotyaari". ²⁴ Ikimaki aamaakowintantaniri ikantaitakiri, jomontyaapirotakiri inthomainta, jawitsinaakiitantakariri inchakota.

²⁵ Okanta niyankiiti tsiniripaiti, jamanamanaata ipoña ipampithagaiyini Pablo itsipatakari Silas, kimaiyatsini pashini omontyaari. ²⁶ Omapokashitanaka ontziñaanaka, iiwokapaakiro jomontyaaitakiri. Apathakiro ashitaryaayitanaka ashitakowontsi, ishiryakowaitashitanaka omontyaari ithatakowiitantakariri ashirotha. ²⁷ Ipoña ikakitanaki aamaakowintantaniri, jiñaatziro ashitaryaaka jomontyaawitakariri, ari jinoshikanakiro jowathaaminto ikowi josataiya, jiñaajaantaki shiyayitaka omontyaariiti. ²⁸ Iro kantacha Pablo ikaimotanakiri, ikantziri: "Iiro powashironkaawaitashita, iinitatsi no-saikaiyini maawoni jaka!" ²⁹ Ipoñaashitaka jirika aamaakowintantaniri ikaimakaantaki ootamintotsi, ishiyapirotanakitya ityaapaaki, okawaitanaka ithaawanaki, jotzirowashitapaakari Pablo itsipatakari Silas. ³⁰ Ipoña jomishitowanakiri, josampitakiri, ikantziri: "Pinkathari, ¿Iitama nantiri naaka nawisakoshiritantaiyaari?" ³¹ Ikantanakiri irirori: "Pinkimisantairi Pinkathari Jesús, aritaki pawisakoshiritai iiroka iijatzzi ikaatzzi saikapankotzimiri".

³² Ikinkithatakotananakiri tsika ikantakota Awinkathariti iijatzzi ikaatzzi saikapankotakiriri. ³³ Ipoñaashitaka iinta oniyankiititzi tsiniriri jirika aamaakotantaniri ikivanakiniri jaawiyaitakiri ipajaitakiri. Ipoña jowiinkaayitaka jirika itsipatakari ijyininkamirinkatari. ³⁴ Ari

jaanakiri ipankoki, ipapaakiri jowanawo. Kimoshiri ikantanaka jirika ikimisantairi Pawa itsipayitaari ikaatzzi saikapankotakiriri.

³⁵ Okanta okitiijyitamanai, jirikaiti pinkathari aminakotantaniri ikaimakaantakiri kimpoyaakotaniri, ikantakiri: "Pomishitowakaantairi jirikaiti". ³⁶ Ikanta aamaakotantaniri, ikantakiri Pablo: "Ikantakaantakina pinkathari nomishitowayitaimi. Kantatsi iroñaaka piyaayitai kamiitha". ³⁷ Iro kantacha Pablo ikantanakiri irirori: "Josankinatakotakaantani Roma-jatzzi ninatzzi naaka, iro kantacha ipajawaitakina japatotapiintaita, tii jaminawakiro tziimatsirika nokinakaashitani. Jomontyaakaantakina. ¿Iroñaakama ikowi jimanakaina jomishitowayitaina? Iii nokowiro! Pinkantiri impokanaki irirori jomishitowayitaina". ³⁸ Ikanta jirika aamaakotantaniri, ikamantakiri pinkathari. Ikimawaki josankinatakotani jinatzzi Roma-jatzzi, antawoiti ithaawaiyanakini. ³⁹ Jatanaki pinkathariiti, ikantapaakiri Pablo itsipatakari Silas: "Pimpiyakotina nowasankitaakaantawaitakimi". Ari jomishitowakaantairi, ikantawairi: "Piyaataityaami". ⁴⁰ Ari jiyaataiyaini opankoki Lidia. Ikinkithatakayitanairi kimisantanzinkariti, ithaamintashiritakayitanairi, jataiyaini.

Imaamaniitantaki Tesalónica-ki

17 Ikanta jariitantayita Pablo itsipatakari Silas ikivanitanaki Anfípolis-ki, Apolonia-ki irojatzzi jariitantakariri Tesalónica-ki, otzimi janta japatotapiintaiyani Judá-mirinkaiti. ² Tima iro jamitapiintakariri Pablo aririka jariitya pashiniki nampitsi, ityaapiintzi tsikarika japatotapiinta Judá-mirinkaiti, ikinkithatzi. Irootaki jimatapaakiri iroñaaka. Ipoña japiitairo pashiniki kitiijyiri jimakoryaantaitari, japiitairo iijatzzi. Ari jiñaanaminthatapiintakariri Judá-mirinka. ³ Jookoyitatzziiniri Osankinarintsipirori tsika ikinkithatakota Cristo inkamimotanti, impoñaashitaiya jañagai iijatzzi. Ikantayitzi: "Jirika Jesús nokinkithatakotakimiri, iritaki Cristo". ⁴ Ari ikimisantakaniki tsika ikaatzzi Judá-mirinka, itsipatanakari Pablo iijatzzi Silas. Ikimisantaiyanakini iijatzzi oiyiki Grecia-paantiri pinkathatasorintsitaniri, ari okimitsitakariri iijatzzi pinkathataawo tsinaniiti. ⁵ Iro kantacha Judá-mirinkaiti kaari kimisantatsini, tii inimoshiritanakiri. Japatotaki kaaripiroshiririiti. Jotyaantakiri imaamanitanti nampitsiki. Imaamanipankotakiri iijatzzi Jasón, jaminaminatziri Pablo itsipatakari Silas. ⁶ Tii jiñaashitari janta, jinoshikanakiri Jasón itsipataanakiri pashini kimisantanzinkariiti, jaanakiri isaiki jiwatakaantzirori nampitsi, ikantaiyapaakini: "Izimatsi shirampariiti ochapishiryaantaintsiri nampitsiitiki, pokaki iroñaaka jaka. ⁷ Jirika Jasón oosaikawakiriri ipankoki! Ithainkayitakiro jirikaiti ikantakaantani pinkatharitatsiri Roma-ki, ikantaiyakini: 'Izimatsi pashini pinkathari, jiita Jesús' ". ⁸ Ikanta ikimaiyawakironi

jiroka, tii inimotaiyanakirini atziriiti iijatzji jiwariiti.
⁹ Ikowakoitakiri Jasón impinawintya itsipayitakari
 pashinipaini, ari onkantya impakaantaiyaariri.

Jataki Pablo itsipatanaari Silas Berea-ki

¹⁰ Ikanta kimisantzinkariiti, jotyaaantairi tsiniripaiti
 Pablo itsipatanaari Silas, jiyaatai Berea-ki. Ikanta jari-
 itaiyakani janta, jataiyakini japatotapiintaiyani Judá-
 mirinka. ¹¹ Jirikaiti Judá-mirinka, nishironkatantaniri ji-
 naiyatziini tii ikimitari Tesalónica-jatzji, kamiitha
 ikimisantawakiro ñaantsi. Jaakowintanakawo kitiijiyiriki
 jiñaanatanakiro Osankinarintsipirori jiñaantyaawori
 imapirotatyaarika ikamantaitziriri. ¹² Ojyiki Judá-
 mirinkaiti kimisantanaantsiri, ari ikimitsitakari iijatzji
 Grecia-paantiri pinkathataari, iijatzji tsinaniiti. ¹³ Iro
 kantacha Judá-mirinkaiti nampitawori Tesalónica-ki,
 ikimakotakiri ikinkithatakantatzji Pablo janta Berea-ki,
 pokaiyanakini, imaamaniminthawaitapaakiri atziriiti.
¹⁴ Iro kantacha kimisantzinkariiti jaanakiri Pablo
 inkaarithapiyaaki. Iriima Silas itsipatakari Timoteo ari
 isaikanaki irirori. ¹⁵ Ipoña jawisakagaitanakiri Pablo iro-
 jatzji jariitantakari Atenas-ki. Ikanta ipiyaiyaani Berea-
 ki, ikantapairi Silas itsipatakari Timoteo: “Ikaimakaan-
 taimi Pablo, piyaatai thaankipiroini”.

Isaiki Pablo Atenas-ki

¹⁶ Ikanta Pablo joyaawintari Atenas-ki Silas itsi-
 patakari Timoteo, ojyiki oñaashirinkakiri jiñaayitziiri
 Atenas-jatzji jamanamanaatari ojyakaantsipaini.
^{†17} Irootaki ikinkithawaitakaantakariri Judá-mirinkaiti,
 iijatzji pashinipaini pinkathatasorintsitaniri janta japa-
 totapiintaiyani. Ojyiki ikinkithawaitakaapiintaki iijatzji
 kitiijiyiriki tsikarika ipiyotapiintaiyani atziriiti janta
 nampitsiki. ¹⁸ Jiñaanaminthayitziiri iijatzji yotaniiriiti janta
 nampitsiki. Tzimatsi kantayitatsiri: “¿Iitamachiitaka
 ikinkithatakotziri jirika kiñaaniri?” Ikantayini pashini:
 “Kimitaka ikinkithatakotziri pashinitatsiri pawa”. Iro
 ikantayitantakari tima Pablo ikamantantatzjiro Kami-
 ithari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, jañaantaari iijatzji.
^{††19} Ipoña jomiyaanakiri otzishiki iitachari “Areópago”,
 tsika japatotapiintaiyani. Josampitakiri: “Incha
 pinkinkithatakotinao owakiraatatsiri piyotaantziri ja-
 ka nonampiki. ²⁰ Tima pikinkithatakotakinawo kaari
 nokimapiintzi. Nokowaiyini niyoti iita kantakotachari”.
²¹ (Tima okaatzi itzimawintziri Atenas-jatzjiiti itsi-

† Jiroka nampitsi Atenas otzinkami inatzi nampitsi, ari ji-
 nampitawori ojyiki yotaniiriiti Grecia-jatzji. †† Jiitaitziri jaka
 “yotaniiriiti”, iriyitaki kimisantzirori jiyotaantziri iitachari “Epicuro”,
 ikantzi: “Iro kowapirotachari ankimoshiriwaiiti”. Tzimatsi iijatzji pashi-
 ni jiitaitziri jaka “yotaniiriiti”, jiita “Stoa-jatzjiiti”. Ikimisantayironi
 iriroriiti okaatzi jiyotaantziri pairani iitachari “Zenón”, ikantaki: “Ontz-
 imatyii añaakopirotanitya”. Iro jiitaitantariri “Stoa-jatzjiiti”, tima japa-
 totapiintaiyani jiitaitziro iñaaniki iriroriiti “Stoa”, owaankiityaani
 inatzi, pothopooki ikantayitziro.

patakari ariitzinkariiti janta, ikimisantayitziro owaki-
 raatatsiri ñaantsi, jowawisaimaityaawo.)

²² Ikatziyanaka Pablo ipiyowintaitakari, ikantanaki:
 “Atenas-jatzjiiti, noñaakimi naaka, tzimatsi ojyiki pi-
 wawaniyitari, pamanamanaatashitapiintari. ²³ Noki-
 nayitzi pinampiki, noñaayitakiro pitaapiriminto. Tzi-
 matsi apaani osankinataka, okantzi: ‘PAWA KAARI JIY-
 OYIITZI’. Irijatzita nokinkithatakotzimiri naaka. ²⁴ Iri
 witsikakirori kipatsi maawoni tzimantayitawori, irijatzji
 Pinkathariwintzirori inkiti iijatzji kipatsi. Tii isaikantawo
 tasorintsipanko jiwitsikani atziriiti. ²⁵ Tii ikowiro irirori
 jiwitsikaitiniri tsikarika oitya. Tima iriitaki añaakaayi-
 tairi maawoni aakaiti, irijatzji añaankatakaayitairi, ipayi-
 tairo maawoni tsikarika oitarika. ²⁶ Iriitaki witsikakiriri
 itawori shirampari, jojiñaakiri, itzimpoookakiri inampi-
 tanyaaawori maawoni kipatsiki. Ikinkishiritsitaka tsika
 onkaati osamaniti jinampitaiyaawo tsikarikapaini. ²⁷ Iro
 jantantakawori jiroka, onkantya jaminaminai-
 tanyaaariri. Kimiwaitaka ipampipampiwaitatyiiimi jami-
 naminaitziri. Ari jiñiiri. Tima tii intaina isaiki Pawa ari it-
 sipayitai maawoni aakaiti. ²⁸ Iriitaki añaakaayitairi
 iroñaaka, ijiywatakaayitai, iri tzimakaayitairi. Irojatzji
 ikantsitakari piyyininkaiti iiroka, kinkitharyaantzi, ikan-
 taki: ‘Jashiyitai Pawa’. ²⁹ Tima jashiyitai Pawa, tii okantzi
 ankinkishiritakowaityaari ikimitatyaari ojyakaantsi ji-
 witsikani atziriiti, jiwitsikayitziro oro, kiriiki, mapi.

³⁰ Tima pairani ojyiki jamawitakiro Pawa okaatzi jan-
 tashiwaitakari imasontzinkakiini. Iro kantacha ikantayi-
 tairi maawoni tsikarika inampiyitawo, ikantairi: ‘Powa-
 jyaantairo kaaripirori pamitashiyitari’. ³¹ Tima Pawa
 jiyoshiitaki apaani shirampari, iriitaki jotyaaantairi jami-
 nakoyitairo okaatzi antayitakiri. Aritaki jiyotajaantakiro
 irirori Pawa tsikapaitirika jimatairo. Tima joñaagan-
 takiri shirampari jowiriintairi ikamawitaka”.

³² Ikanta ikimawaki ikinkithatakotakiri kaminkari ipiri-
 intaa, ishirontaminthathanakari. Tzimatsi pashini kan-
 tanakiriri: “Ari apiitiro paata nonkimimi
 pinkinkithatakotiro jiroka”. ³³ Jiyaapithatanairi Pablo.

³⁴ Iro kantacha joyaatanakiri tsikarika ikaatzi, kimisan-
 tai irirori. Jirika ikaatzi kimisantaatsiri: Dionisio, irijatzji
 apaani tsipawitariri ipiyotapiinta Areópago-ki. Opoña-
 paaka tsinani iitachari Dámaris, tzimayitatsi pashini.

Ariitaka Pablo Corinto-ki

18 Ikanta okaatapaaki jiroka, ishitowanaki Pablo
 Atenas-ki, jataki Corinto-ki. ² Ari jiñaakiri Judá-
 mirinka iitachari Aquila, Ponto-jatzji jinatzi jirika.
 Owakiraa jariitaka Aquila itsipatakawo iina Priscila
 ipoñaakawo Italia-ki, tima pinkathari Claudio ikan-
 takaantaki janta Roma-ki ishitowayiti maawoni Judá-
 mirinkaiti. Jataki Pablo jariitari Aquila. ³ Ari isaikapaaki
 Pablo intsipatyaari. Tima okaatzi jantawaititakari jirika,
 ishirikayitziro tontamawotatsiri manthakintsi,

ipankoitawo. Irojatzji jantawaitsitari pairani Pablo irirori. ⁴ Ari ikantapiintatya Pablo jiyaatzji japatotapiintaita kitijiyiriki jimakoryaantaitari, ikinkithatakaantayitaki inkitsirinkantyaariri Judá-mirinkaiti inkimisan-takaayitairi, iijatzji Grecia-paantiri.

⁵ Ikanta Silas itsipatakari Timoteo ariitaiyapaakani ipoñagaawo Macedonia-ki. Ari jaakowintanakawo Pablo ikinkithatakaantanaki. Ikantakiri Judá-mirinkaiti: “Jirika Jesús, Cristo jinatzji”. ⁶ Iro kantacha tii inimotziri Judá-mirinkaiti, ikisaniintanaka, ikawiyawaitanakiri. Ari jotikanairo iithaari Pablo jiyotaitantyaari tii ikimisan-taiyini, ikantanakiri: “Irokayitaki kantashityaawoni pimpiyashitantaiyaari, tii naaka kantashityaawoni. Iroñaaka nompithokashityaari kaari ajyininkata”. ⁷ Shitowanaki japatotapiintaita. Jataki ipankoki atziri iitachari Justo, pinkathatasorintsitaniri jinatzji. Isaikanampitziro irirori japatotapiintaiyani Judá-mirinkaiti. ⁸ Ikanta Crispo, jiwatatsiri japatotapiinta Judá-mirinka, ikimisananakiri Awinkathariti, ari ikimitaakiro iijatzji ikaatzji saikapankotziriri. Iijatzji ikimitanakari ojyiki Corinto-jatzji, ikimayitakiro ñaantsi, kimisantayitanaki, jowiinkaayitakiri. ⁹ Ikanta Pablo, jomishimpiyaakiri Awinkathariti tsiniripaiti, ikantakiri: “Tiro pithaawi. Piyaatakaairo pinkamantantiro ñaantsi jaka, iiro pimairitzi”. ¹⁰ “Tima ari notsipatzimi naaka, iiro jowatsinawaitaitzimi jaka, tima tzimatsi ojyiki nashiyitaari naaka jaka nampitsiki”. ¹¹ Iro isaikan-tanakari Pablo Corinto-ki, awisanaki apaani osarintsi niyankitapai pashini. Jiyotaantayitziro iñaani Pawa.

¹² Okanta ijiwatantari Galión janta Acaya-ki, jitanakawo Judá-mirinkaiti imaamanitanakiri Pablo. Ipoña jaanakiri janta jiwariiki. ¹³ Ikantapaakiri: “Jirika shirampari ikinakaashitakawo jiyotaayitziro atziriiti ipinkathatairi Pawa, ipiyathatakawo ikantakaantaitziri”.

¹⁴ Iro jiñaawaitanakimi Pablo, ikantanaki Galión jiñaanatanakiri Judá-mirinkaiti: “Iroorika pikinkithatakotzi ikinakaashitakari jirika shirampari, it-sitokantaki, aritaki nonkimakimi pinkantayitina. ¹⁵ Aña pikantawakaawintashitawo piñaawaiminthatashitari, pipairyaaaminthawaitashitari, piitashiwaitari: ‘Ikan-takaantaitani’. Piyotaiyironi iirokaiti tsika pinkantiro, tii nomiraawintawaitawo naaka”. ¹⁶ Jomishitowaiyakirini. ¹⁷ Ikanta Grecia-paantiri, joirikanakiri iitachari Sóstenes, iri jiwatsitacha japatotapiinta Judá-mirinka. Ipajawaitanakiri. Iro kantzimaitachari Galión, tii jimatz-imitawo irirori.

¹⁸ Ojyiki kitijiyiri isaikawaitanai Pablo janta Corinto-ki. Ari jiyaatai itsipatanawo Priscila iijatzji Aquila, jiyaatairo Siria-ki. Ikanta janta Cencrea-ki, tikira joti-tanaata, jamiitanakiro iishi, ari jimonkaatziro okaatzji ikantantakiri. ¹⁹ Ikanta jariitaka Efeso-ki, jataki Pablo japatotapiintaita, ikinkithatakaayitapaakiri Judá-mirinkaiti. Ari jookanairi Aquila itsipatakawo Priscila. ²⁰ Ikowakowitawaari Judá-mirinkaiti osamani isaikana-

ki, tiimaita ikowi Pablo. ²¹ Ikantanairi jiyaatzimatana: “Ontzimatyii nariitaiya Jerusalén-ki joimoshirinkaita. Iriirika Pawa kowatsini, ari nompipi noñaayitaaatimi”. Ipoñaashitaka jotitanaa Pablo, jatai.

Piyaa Pablo Antioquía-ki, ipiyanaawo iijatzji ikinkithatzji

²² Ikanta jariita Cesarea-ki, awisapai Jerusalén-ki jiwathatapaiyaari kimisantzinkariiti. Ipoña jawisanai Antioquía-ki. ²³ Ikanta osamanitaki, japiitairo iijatzji jaritayita nampitsi tzimatsiri janta Galacia-ki iijatzji Frigia-ki, jominthashiritakaayitari jiyotaani.

Ikinkithatzji Apolos janta Efeso-ki

²⁴ Okanta janta Efeso-ki, ariitaka Judá-mirinka iitachari Apolos, Alejandría-jatzji jinatzji. Kamiitha ikinkithatzji, jiyotakopirotziro Osankinarintsipirori. ²⁵ Tzimatsi kinkithatakotsitakariri Juan-ni owiinkaantantani, ikinkithatakoitsitakawo iijatzji okaatzji ikamantantakiri Juan-ni ikantakota Jesús. Ari iwiya jiyotakotziro irirori. Iro kantacha, kamiitha ikanta joñaagantawitawo ikinkithatakotziri Jesús. ²⁶ Ari ikinkithatakaantapaaki Apolos japatotapiintaita. Ikanta okimakiri Priscila otsipatakari Aquila, jaanakiri Apolos, jiyotaakiri tsika ikantakotajaanta Jesús. ²⁷ Ikwaki Apolos jawijyi Acaya-ki. Ari ipawakiri kimisantzinkariiti Efeso-jatzji apaani osankinarintsi jaapatziyantawatyaariri Acaya-jatzji. Ikanta jariitaka Acaya-ki, ojyiki ithaamintakaapaakari kimisantzinkariiti inishironkayitairi Pawa. ²⁸ Jimatatziiro Apolos ikitsirinkayitakiri Judá-mirinkaiti, joñaagayitziro Osankinarintsipirori ikinkithatakotziri Cristo, ari okanta jiyotakotantaitakariri Jesús, iriitaki Cristo.

Ariitaa Pablo Efeso-ki

19 Ikanta Apolos isaiki Corinto-ki, anonkanaki Pablo otzishimashiki, ariitaka Efeso-ki. Jiñaapaakiri kimisantawitachari. ² Josampitapaakiri: “¿Inampishiritantakimima Tasorintsinkantsi owakiraa ikimisantakaitakimi?” Ikantaiyanakini iriroriiti: “Tiitya. ¿Oitama kantakotachari jiroka? ¿Iitama ikantaitziri Tasorintsinkantsi?” ³ Ari ikantzi Pablo: “¿Iitaka powiinkaawintakari pikimisantawitaa?” Ikantaiyini iriroriiti: “Iro nowiinkaawinta jiyotaantakiri Juan-ni”. ⁴ Ipoña Pablo jiyotaanakiri, ikantayitziro: “Jowiinkaantanzira Juan-ni, ojyakaawintamachiitaya jowajyaantaitiro kaaripirori. Iro kantzimaitacha ikantsitaka Juan-ni: ‘Pikimisantairi aatsikitaintsiri, iri poyaatapaatyaananí’. Iriitaki Jesucristo ikinkithatakotakiri jaka”. ⁵ Ikanta ikimaiyawakini jirikaiti, jowiinkaawintanakari Awinkathariti Jesús, ipairyayitainiri irirori. ⁶ Ipoña Pablo jotzimikapatziiyotantakari jako, ari inampishiritantanakari iriroriiti Tasorintsinkantsi. Jiñaawaiyitantanakawo pashiniyitatsiri ñaantsi. Ikamantantayitanakiro

ñaantsi jiyotakaayitanairiri Pawa. ⁷ Ikaataiyini 12 atziri-iti.

⁸ Ipoña jawisaki Pablo japatotapiintaiyani Judá-mirinka, ari ikinkithatakaantapaaki ikaatzi mawa kashiri. Tikaatsi inthaawakaiya, ikowi jiyotakaayitairi atziriiti tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai. ⁹ Iro kantacha tzimatsi tsika ikaatzi kisoshiriwaitatsiri, tii ikowi inkimisantaiyini, ikijyimawaitakiri tsipatanaariri jii-itaitziri "Aatsi". Ikanta Pablo, jintainaryaanakari jirikaiti. Ikaminaayitanairi jiyotaaniiti janta iyaapapankotiki jii-itaitziro "Tiranno". Ari jiyotapiintakiri maawoni kitiiyiriki. ¹⁰ Ari ikantapiintanakitya, tzimakotaki apiti osarintsii. Ikimakoyitairo iñaani Pawa nampiyitawori Asia-ki, Judá-mirinkaiti, Grecia-paantiripaini, maawoni.

¹¹ Ojyiki itasonkawintantaki Pablo janta ikantakaakari Pawa. ¹² Matataitacha iijatzii oshinchaantanaki imanthakipaini Pablo. Aririka jaayitiro tsikarikapaini, intirotantaityaari mantsiyari, aritaki ishintsitanai. Aritaki onkantaki iijatzii ishintsiiyitai piyarishiriyitatsiri. ¹³ Ikanta tsikarika ikaatzi Judá-mirinka kinakinawaitatsiri janta joshinchaayitzi piyarishiritatsiri, ikowawitaiyakani iriroriiti joshinchaanti impairyiiri Jesús. Ikantawitari piyariiti jiñaanatziri: "Piyaapithatiri, nompairyiimiri Jesús, ikinkithatakotziri Pablo!" ¹⁴ Irootaki jimawitaiyakarini 7 itomiiti Judá-mirinka iitachari Esceva, jiwawitariri ompiratasorintsitaniriiti janta. ¹⁵ Iro kantacha jakakiri piyariiti, ikantakiri: "Noñiiri Jesús, niyotakotziri Pablo. Irooma iirokaiti, tii niyotzimi". ¹⁶ Ikanta piyarishiritatsiri joirikanakiri jirikaiti, antawoiti jomankiyanakari, joitsinampaakiri maawoni, jomishiyairi ipankoki jaatonkoryaamirikitakiri, antawo jowatsinawaitakiri iwathaki. ¹⁷ Ikimaiyakini nampitawori Efeso-ki, Judá-mirinkaiti iijatzii Grecia-paantiri, maawoni. Owanaa ithaawayanakinini. Ari okanta ipinkathaitantanakariri Awinkathariti Jesús. ¹⁸ Ari ipokayitanaki iijatzii ojyiki kimisantayitaatsini, ithawitakoyitapaakiro iyaaripironka. ¹⁹ Jamayitapaakiro jyiripiyaariwitachari tsika jiñaanatakotapiintziro ijyiripiyaaritantari, itaayitapaakiro. Ikanta jaminaitakiro tsikarika okaatzi opinatari itaayitakiri, ariitaka ikaatzi: 50,000 ikithoki kiriiki. ²⁰ Iikiro ikimakopiroitanakitzii Awinkathariti.

²¹ Okanta okaatapaaki jirokapaini, jominthatakawo Pablo jariitanta Macedonia-ki iijatzii Acaya-ki. Impoña jawisanaki irojatzii Jerusalén-ki. Ikantsitaka iijatzii: "Aririka niyaataki Jerusalén-ki, ari nawisaki niyaati Roma-ki". ²² Ipoña jotyaaantaki Macedonia-ki apiti imitakotapiintirini, Timoteo itsipatakari Erasto, iinirotatsi isaikanaki irirori Asia-ki.

Imaamanitaitzii Efeso-ki

²³ Okanta janta Efeso-ki antawoiti ikisawakaawintakari tsipatanaariri jiiitaitziri "Aatsi". ²⁴ Iri poñaakaan-takawori iitachari Demetrio, ashiropakori. Tzimayitatsi

iijatzii kimitakariri irirori jiwitsikayitziro oryaani ojyakaawo oyaapapankoti iwawanitashiitari jiiitaitziri "Diana". Iri jaantayitari ojyiki kiriiki. ²⁵ Japatotaiyakani maawoni ashiropakoriiti. Ikantaki Demetrio: "Shirampariiti! Tima iro añaantari aakaiti jiroka antawairi. ²⁶ Iro kantacha, aritaki pikimakotakiri jiiitaitziri Pablo, ikit-sirinkaki ojyiki atziriiti, ikantayitziro: 'Jiwitsikani atziriiti tii impawati'. Tii apa ikantakiro anampitsitiki Efeso, aña jimatsitakawo maawoni jaka Asia-ki. ²⁷ Tii apa onkantzimopiroitairi, ompiyakoty inkimakoitiro antawoiti awawani Diana maawoni jaka Asia-ki, ari jowajyaantaitanakiro impokaiti oyaapapankotiki".

²⁸ Ikanta ikimaiyakini, antawo ikisaiyanakani, ikaimaiyanakini: "Antawoiti inatzi Diana awawanitari jaka Efeso-ki!" ²⁹ Iikiro ikamiñiinkatanakitzii jiñaawaitaiyini jirikaiti. Ipoña joirikaitanakiri Gayo itsipatanakiri Aristarco, jaitanakiri japatotaiyapiintani atziriiti. Jirika jaitanakiri iriitaki itsipatapiintari Pablo jariitanta yita, Macedonia-jatzi jinaiyini. ³⁰ Ikowawitaka Pablo intyaapaakimi irirori, tiimaita ishinitziri jiyotaaniiti. ³¹ Ari ikimitsitakari jiwariiti jaapatziyani Pablo, ikantakaantakiri: "Iiro pimatsitawo iiroka janta". ³² Ikanta janta japatotaiyakani, iikiro ichiraachiraataiyatziini, tii ojyawakaa okaatzi ichiraawintaiyirini. Tima jirikaiti atziriiti tii jiyopiroitaiyini oita japatowintaiyarini, ikaimakaimawaitashitaiyani. ³³ Iro kantacha tsikarika ikaatzi Judá-mirinka, jiñaakiri Alejandro josatikaka janta ipiyotaiyakani, ishintsiwintanakiri inkinkithatakotiri. Ikanta Alejandro jakotanaki jimairitantawatyaari, ikinkithawaitakaawitakari. ³⁴ Iro kantacha jiyotaiyakini atziriiti Judá-mirinka jinatzii jirika Alejandro, iikiro japiitanakitziiro ikimaiyini, osamani ikantaka ikaimi, ikantaiyini: "Antawoiti inatzi Diana awawanitari jaka Efeso-ki!" ³⁵ Ipoña ikatziyanaka osankinaryaantzi, jomairintakiri, ikantakiri: "Efeso-jatzi, jiyotaitzii maawoni, aakaiti kimpoyaawintawori oyaapapankoti awawani Diana, iijatzii ojyakaani poñainchari inkitiki. ³⁶ Irootaki pinkinkishiritantawatyaari kamiitha, iiro pimaamanitantashiwaita. ³⁷ Tima jirikaiti shirampari pamayitakiri, tii jowaaripirotziiro kaapapanko, tii ikijyimatziiro iijatzii awawani. ³⁸ Ikwirika jiyakawintanti Demetrio itsipayitakari ikaayitziro, jaanakiri ajiwariki jaminakotiriniri, iri witsikiniriri okaatzi kantzimotariri. ³⁹ Okowatyaarika ayotakotiro maawoni aakaiti, kimitaka kantatsi apatotiri maawoni jiwariiti, jaminakotantyaawori. ⁴⁰ Okaatzi awisaintsiri iroñaaka, aritaki jowasankitaawintaitakairo amaamanitantaki. Iiro otzimi ankantiri ampiyakowintantyaari". ⁴¹ Ikanta ithonkakiro jiñaawaitakiro jiroka, jotyaaantairi atziriiti.

† Kantakotachari jaka "osamani ikantaka ikaimi", apiti ikanta hora osamanitaki.

Ipiyaawo Pablo Macedonia-ki iijatzji Grecia-ki

20 Ikanta ithonkaka ikamiñiinkataki jiñaawaitaiyini, japatotakiri Pablo jiyotaani ikaminaayitanairi. Ipoñaashitaka jiwithayitanaari, jataki Macedonia-ki. ² Ari jariiyitanaawo maawoni nampitsi tsika isaikayitzi iyikiiti, ikaminaayitanairi. Irojatzji jariitantakari Grecia-ki. ³ Ari isaikawaitapaakiri ikaatzji mawa kashiri. Iro joti-tanaiyaami jiyaatantyaari Siria-ki, ari ikimakiri jowa-maatiyiri Judá-mirinkaiti jariitayaarika janta. Irootaki ipiyantanaari Macedonia-ki. ⁴ Ari itsipatanaari Sópater Berea-jatzji jinatzi itomi Pirro. Ipoñaapaaka Aristarco, ipoñaapaaka Segundo, Tesalónica-jatzji jinatzi. Ipoñaapaaka Gayo, Derbe-jatzji jinatzi. Ipoñaapaaka Timoteo, Tíquico iijatzji Trófimo, Asia-jatzji jinayitzi jirika. ⁵ Ari jii-wataiyanakini jirikaiti iyikiiti, joyaawintapaakina Troas-ki notsipatakari Pablo. ⁶ Okanta awisanaki kitiiyyiri jowantapiintantawori tantaponka, ari notitanaari Filippos-ki. Awisaki 5 kitiiyyiri, noñaayitapairi iriroriiti janta Troas-ki, ari nosaikayapaakini okaatzji 7 kitiiyyiri.

Ariita Pablo Troas-ki

⁷ Okanta ariitapaa kitiiyyiri japatotapiintaita, ari napatotaka nompitoryihiro tanta, ikinkithatakaantaki Pablo. Tima nawisatyi oñaatamanai, iikiro jiyaatakaanakitziro ikinkithatzi, niyankiititakotakina. [†] ^{††} Ari napatotaiyani jinoki pankotsi, oyyiki ootamintotsi joisaitaki. ⁹ Ikanta mainari iitachari Eutico isaiki opatzimooki pankotsi. Tima osamanitaki ikinkithataki Pablo, ayimatakiri iwochokini mainari, paryaanaki isaawiki, kamapaaki. ^{†10} Ipoña jayitapaaki Pablo, joiyotashitapaakari mainari, jawithakitapaakiri. Ikantanaki: “Tiro pi-thaawayiini, añaagai”. ¹¹ Ipoña ipiyanaa Pablo jinoki, ipitoryaapaakiro tanta, owaiyakani. Iikiro ikinkithatanakitzi, irojatzji okitiiyyitantanakari. Ipoña nawisaiyanakini. ¹² Iriima mainari, jaayitanairi jañaagai. Irootaki ithaamintashiripiroitantanakari.

Jawisanaki Troas-ki irojatzji Mileto-ki

¹³ Ari niwataiyanakini naakaiti, notitaiyanakani irojatzji Asón-ki, ari nokinkishiritakari naanairi Pablo, tima ikowakitzi irirori inkinanaki kipatsiki. ¹⁴ Ikanta noñaapairi Pablo janta Asón-ki, ari jotitanaari, jataiyakinani Mitilene-ki. ¹⁵ Opoña nawisaiyakini janta, nokitiiyyitakotapaaki Quío-ki, opoña namaatakotanai apaani kitiiyyiri

[†] Kantakotachari jawa “japatotantapiintaitari”, irojatzji ikantaitsitari “itapiintawori kitiiyyiri pashiniki domingo”. ^{††} Kantakotachari jawa “impitoryiirori tanta”, iro jantayitanairi kimisantzinkariiti aririka inkinkishiritakotiri Jesucristo ikamimotantaki. Ari ikantziro jatyo-ootawakayani, ipitoryihiro tanta, jowaiyani, jirawaitaiyini imiri. Tima jimatakotatzji Jesús jiiwyaantanaawo jowakaanaari jiyotaanipaini. Irootaki ikinkithatakotapiintakiri, ikantaitzi “impitoryaitiro tanta”.

[‡] Kantakotachari jawa “paryaanaki isaawiki”, irootaki ikantakoitziro pankotsi, mawa okanta opiwiryaa jiwitsikayitziro. Ari ipoñaakari iparyaaki mainari irojatzji isaawiki.

ariitakina Samos-ki, ari naatakotapainta Trogilio-ki. Ipoña nawisanaki pashini kitiiyyiri, ariitaiyakini Mileto-ki. ¹⁶ Ari okanta nawisantanakawori Efeso tii naatakotapainta, tima Pablo tii ikowi jiyaatapainti janta, iiro josamanipirowaitanta Asia-ki. Ikowatzji jariitsitaiya Jerusalén-ki, tikira joimoshirinkaitanairo kitiiyyiri “Oyiipataantsi”. ^{‡†}

Inkinkithatakari Pablo jantariiporiiti Efeso-jatzji

¹⁷ Ikanta nariitaka Mileto-ki, ikaimakaantapaakiri Pablo jantariiporiiti kimisantzinkariiti Efeso-jatzji. ¹⁸ Ikanta ipokaiyakini, ikantawakiri: “Piyotaiyini iirokaiti tsika nokanta nosaikimotakimi owakiraa nariitantakari Asia-ki. ¹⁹ Ari nokantapiintatya nantawaitziniri Awinkathariti, tsinampashiri nokanta, owanaa ni-raawaitaka noñaakiro ikowaiyakini Judá-mirinkaiti imaamanitina. ²⁰ Iro kantacha tii nowajyaantanakiro nokinkithatakaimiro onkaati pinintaawaitaiyaari, niy-otaapiintakimi pipankoitiki, iijatzji janta ipiyotapiintaiyani atziririiti. ²¹ Nokinkithatakaakiri nojyininkapaini Judá-mirinka iijatzji Grecia-paantiri, nokantayitziro: Pimpiyashitairi Pawa, pawintagaiyaari Awinkathariti Jesucristo. ²² Iroñaaka niyaati Jerusalén-ki, Tasorintsinkantsi minthashiritakaakinari, tii niyotzimaita oityaarika awijyimotinani janta. ²³ Iro kantacha tsikarika niyaayitzi, jiyoshiritakaakina Tasorintsinkantsi, ikantashiritana: ‘Oyyiki piñaashiwaiyaawo jomontyaawaitaitimi’. ²⁴ Iro kantzimaitacha naaka, tii onkantzimowaitina onkaati nonkimaatsityaari, tii nonshironkapirowaitanaka. Iro kowapirotacha nonkimoshiriwintiro nonkimitakaantiro irootaintsimi nimatiro nonkit-sirinkanti nariitya tsika iwiya noshiyi. Tima irootaintsi nothotyiro ikantakinari Awinkathariti Jesús nonkamantantiro Kamiithari Ñaantsi okantakota inshironkayitai Pawa. ²⁵ Nokinkithatakaakimi iijatzji iirokaiti tsika okantakota ipinkathariwintantai Pawa. Iiromaita papiitairo piñaayitaina. ²⁶ Irootaki nokowantari nonkantimi tii naaka kantakaashityaawoni intziman-taiyaari piyashitaachani, ²⁷ tima nokinkithatakimiro maawoni ikinkishiritakari kitziroini Pawa jantiri, tikaatsi nimanimotimi. ²⁸ Pinkimpoyaayitaiya, ari pinkimitakaayitaiyaari piyotapiintachari tsika jowayitakiri Tasorintsinkantsi. Pinkimitaiyaari aamaakowintaniri paamaakowintaiyaari kimisantairiri Awinkathariti, iri-itaki ikapathainkawintairi ipinawintayitairi. ²⁹ Niyotzi naaka aririka niyaatai ari impokapaaki pashiniiti, inkimitapaatyaari katsimari piratsi, inkowapaaki japirotiri kimisantzinkariiti. ³⁰ Ari intzinaayitanatya pikaataiyakini jamatawitaki kimisantzinkariiti, jowajyaantakaakiri ikimisantawitari. ³¹ Pinkinkishiritiro iirokaiti, mawa osarintsi nosaikimowaitakimi, tii nowa-

^{‡†} Kantakotachari jawa “Oyiipataantsi”, irojatzji ikantaitsitari “Pentecostés”.

jyaantapaintziro nokaminaayitzimi, niraakowaitakimi. ³² Nawintaari Pawa naaka, iyikiiti. Iriitaki aamaakowintimini, iriitaki nishironkatimini tima irootaki ikantayitakairi. Ari inthaamintashiritakaimi, aritaki jiñaakaayitaimiro okaatzi ikajyaakaayitakiriri maawoni oitishiritaari. ³³ Tii noñiuro naaka nonintakotantiri, kiriiki, oro, ikithaataitari. ³⁴ Piyotaiyini iirokaiti, naakataki antawaiwintaincha naantari kowiyiimoyitanari, ari nokimitaakiro nantawaiwintakiniri iijatzi ikaatzi tsipayitakinari. ³⁵ Ari nokinakairo niyotaantakimirori tsika ankantiro antawaipirotapiintai, anishironkatantyaariri kowityaaniintawaitatsiri. Ari nokinkishiritakaimiro ikinkithatakotapaintziri Awinkathariti Jesús, ikantaki: 'Kimoshiripiwintaari jinatzi nishironkatantaniri, tii ari inkantajaantaitiri ipashitaitari'".

³⁶ Ikanta ithonkanakiro Pablo ikantakiro jiroka, jotzi-irowanaka jamanamanaatakanakari maawoni piyotainchari. ³⁷ maawoni jiragaiyakani, jawithak-itawakaayitaka, ari jiwithatawaari Pablo jiyaatai. ³⁸ Owashiri ikantaiyanakani, tima ikimakiri ikantaki iiro piñagaana. Ari joyaataiyanakirini irojatzi jotitantanaari Pablo.

Jiyaatantaari Pablo Jerusalén-ki

21 Ikanta nookanairi iyikiiti, otitaiyanaanani, tampatzika nowanakiro niyaati Cos-ki, okitiiyyitamanai ariitakina Roda-ki, opoña nawisanaki irojatzi Pátara-ki. ² Ari noñaapaaki antawo pitotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notitaiyanakani. ³ Ikanta namaatakotzi, naminakotanakiro nampatiki othampijyaa jiiitaitziri Chipre, nokinakotanaki nakopiroiniki irojatzi Siria-ki. Tima tzi-matsi ajyaagawontsi jookaitanakiri Tiro-ki, ari naatakotaiyapaakani. ⁴ Noñaapairi kimisantzinkariiti, ari nosaikimowaitanakiri okaatzi 7 kitiijyiri. Ikantawakiri Pablo: "Tiro piyaatzi Jerusalén-ki". Iro ikantantakari, jiyoshiritakaakitziri Tasorintsinkantsi. ⁵ Okanta awisanaki 7 kitiijyiri, iro nawijyimatantyaari. Ari joyaatanakina maawoni iyikiiti, itsipayitakawo iinaiti, iijatzi jowaiyaniiti. Irojatzi othapikitapaa nampitsi, ari notzirowaiyapaakani impanikiitiki, namana-manataiyakani. ⁶ Ipoña niwithatawakaayitanaa, otitanaana naakaiti, piyaiyanaani iriroriiti ipankoitiki.

⁷ Ipoña namaatakotanai irojatzi Tolemaida-ki, ari niwithayitapaari iyikiiti, apaani kitiijyiri nosaikimowaitanakiri iriroriiti. ⁸ Okanta okitiiyyitamanai awisakotanakina, ariitakina Cesarea-ki. Opoña nokinanaki ipankoki Felipe kinkithatakaniri, ari nosaikapaakiri. Jirika Felipe iriitaki kaatatsi pairani 7 jowaitakiri jimitakoyitiri Otyaantapiroriiti. ⁹ Tzimatsi Felipe 4 mainawo irishinto, kamantantaniro inayatzi. ¹⁰ Aritaki oiyikitaki kitiijyiri nosaikapaaki janta, ari jariitakari apaani kamantantaniri ipoñaakawo Judea-ki, jiita Agabo. ¹¹ Ikanta jiñaapaakina naakaiti jaapaakiri jowathakiro Pablo,

joojotakari jakoki iijatzi iitziki jiñaawaitanaki, ikantzi: "Ari inkantyaari ashitakariri jirika owathakirontsi joojotiri Judá-mirinkaiti janta Jerusalén-ki, jaakaantakiri janta kaari ajyininkata. Irootaki jiyotakaakinari naaka Tasorintsinkantsi". ¹² Ikanta nokimaiyawakini, nokantakantawitanakari Pablo: "Iiro piyaatzi Jerusalén-ki". Ari ikantsitawitakari iijatzi Cesarea-jatziiti. ¹³ Iro kantacha ikantanaki irirori: "¿Iitama piraantaiyarini, owanaa powashiritakaakina? Aña minthatakina naaka. Aririka onkantya joojoiitina nonkamawintantyaariri Awinkathariti Jesús Jerusalén-ki, imawaityaata". ¹⁴ Tii nokitsirinkashitari, nokantanakiri: "Imatyaata ikowiri Awinkathariti".

¹⁵ Ikanta okaatapaaki jiroka, witsikaiyanaanani, jataiyakinani Jerusalén-ki. ¹⁶ Ari joyaatanakina tsika ikaatzi Cesarea-jatzi iyotaariiti jinatzi. Iriitaki aanakinari ipankoki shirampari Chipre-jatzi iitachari Mnasón, pairanitaki jiyotaaritzi jirika, iriitaki nomayimotaiyirini.

Joirikaitakiri Pablo tasorintsipankoki

¹⁷ Okanta nariitaiyapaakani Jerusalén-ki, kimoshiri ikantaiyani iyikiiti jiñaawakina. ¹⁸ Okanta okitiiyyitamanai, jaanakina Pablo nariityaari Jacobo, ari isaikakiri iijatzi maawoni antaripiroriiti. ¹⁹ Jiwithatapaakari Pablo, ikamantapaakiri maawoni oiyita jantakaayitakiriri Pawa janta inampiitiki pashinijatzi atziiriiti. ²⁰ Ikanta ikimaiyawakini, ithaamintanakari Pawa. Ipoña ikantaitanakiri Pablo: "Iyiki, imapiro ijyikitaki ajyininkapaini Judá-mirinka kimisantanaaintsiri iijatzi, iinirotzimaite ishintsiwintaitziri kimisantzinkariiti jimonkaayitiro Ikantakaantani Moisés-ni. ²¹ Ikimakowintakimi piyotakiri ajyininka nampitawori pashiniki nampitsi, pinkantayitirimi: 'Tii okowapirota pinkimisantairo Ikantakaantani Moisés-ni, tii okowapirota pintomishitaitairi pitomiiti, tii okowapirota iijatzi antayitairo okaatzi amiyitari pairani'. ²² ¿Tsikama ankantyaaka? Iyoyitaki iroñaaka ajyininka, ariitaimi jaka. ²³ Iro kamiithatatsi pantiro jiroka: Tzimatsi akaataiyini jaka, ikaatzi 4 shirampari monkaatironi ikajyaakaantziri. ²⁴ Pintsipatanatyaari jirikaiti, pantiro onkaati kitiwathatakagaimini. Iiroka pinakowintirini inkaati intaayitiri, aririka jamiitaitakiniri iishi. Ari jiyoyiiti thiiyaantsi inatzi okaatzi ikantakoitakimiri iiroka, aña pimatsitaitawo iiroka pimonkaatziro Ikantakaantaitani. ²⁵ Irooma naakaiti, niyotaiyini ikinakaashitakawo ajyininkapaini shintsishintsiwaiwitachari jimonkaatakaantiromi Ikantakaantaitani. Tima ikaatzi kaari ajyininkata kimisantayitaatsiri, notyaantakiniri pairani osankinarintsini nokinkishiritaiyakarini jaka, nokantaki: 'Iiro powayitari wathatsi itagaitziniriri iwawanitashiitari. Iiro powakoyitawo iriraani piratsi. Iiro pimayimpiriwaitzi'. ²⁶ Jaanakiri Pablo 4 shirampari. Okanta okitiiyyitamanai itsipayitakari inkiti-

wathatakaitairi, ityaaki tasorintsipankoki inkamantanti tsika onkaati kitijiyiri onthonkanyaari ikajyaakaan-takiri, ikinkithatakotakiro tsikapaiti jamayitanyaaari jashitakaiyaariri Pawa.

²⁷ Monkaatzimatapaaka 7 kitijiyiri, tsikarika ikaatzi Judá-mirinka poñaayitachari Asia-ki, jiñaakiri Pablo tasorintsipankoki. Japatotaki atziri, impokashitiri Pablo joirikiri, ²⁸ ikaimaiyini, ikantzi: “Shirampariiti! Israel-mirinkaiti! Pimitakotina! Iriitaki jirika shirampari kinakinayitatsiri tsikarikapaini jiyotaayitzi atziriiti pithokashitariri ajyininkapaini, pithokashitawori Ikan-takaantani Moisés-ni, pithokashitawori tasorintsi-panko. Iro owatsipirotainchari, ityaakaakiri iroñaaka kaari ajyininkata tasorintsipankoki, ithainkatasorintsi-waitakiro”. ²⁹ Iro ikantantawori jiroka tima jiñaakiziri Pablo janta Jerusalén-ki itspatakari Trófimo poñaachari Efeso-ki, jiñaajaantzi ityaakaakiziri tasorintsipankoki. ³⁰ Apatotapaaka ojyiki atziriiti, shiyapaaka joirikakiri Pablo, jinoshikanakiri jomishitowakiri jikokiroki tasorintsipankoki, jashitaitakiro. ³¹ Iroow-itaicha intsitokirimi, ari ikamantaitakiri ijiwari owayiri-iti poñaachari Roma-ki, ikantaitakiri: “Imaaman-itawakaatya janta”. ³² Ikanta jiwari japatotanakiri jowayiriti, ishiyapaaka ipiyotaiyakani atziri. Ikanta jiña-gaiyawakirini ipokaki, jowajyaantanakiri ipajawaitziri Pablo. ³³ Joirikaitapaakiri Pablo, ikantanakiri jowayiriti: “Poojotantyaari apiti ashirotha”. Ipoña josampitanakiri atziriiti: “¿Iitaka jirika, iita jantakiri?” ³⁴ Tzimatsi chiraachiraatanaintsiri, tiimaita ojyawakaa okaatzi ichiraawintaiyarini. Tii jiyotiro jiwari oita awisatsiri. Jotyaaantakiri jowayiriti jaanakiri Pablo jimaapiintaiyini. ³⁵ Ikanta joirinkakaawitiri Pablo, iikiro ishintsitatziri atziriiti ikowi impajawaitiri, irootaki inatantananakiri owayiriiti inkini jotzikaawintiri. ³⁶ Tima maawoni joyaatakowintanakiri, ikaimaiyini: “Powamairiwi!”

Ikinkithatakota Pablo

³⁷ Irootaintsi jomontyitiri imaapiintzi owayiriiti, josampitanakiri Pablo jiwari, ikantziri: “¿Kantatsima nonkinkithawaitakaimi kapichiini?” Ari ikantanaki jiwari: “Tsika piyotziroka noñaani! ³⁸ Tima iiroka Egiptojatzi poñaakaanakawori chapinkipaiti maamani-taantsi, kinapaintsiri otzishimashiki, jamaki 4000 owayiriiti”. ³⁹ Ikantzi Pablo: “Judá-mirinka ninatzi naaka, nopoñaawo Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki. Otzinkami inatzi nonampi, nokowi pishinitina nokinkithawaitakairi nojyininka”. ⁴⁰ Ishinitakiri. Katziyanaka Pablo pawitsiki, itzinaawakotanaka jimair-itantawatyaaari ijyininkapaini. Ari jimairitaiyanakini. Kinkithawaitanaki Heber-paantiki iñaaniki iriroriiti, ikantanakiri:

22 “Iyikiiti, iwaapatiitarí, pinkimi nonkinkithatakotya”.

² Ikanta ikimaitawakiri iñaaniki iriroriiti, ari jimairipirotaiyanakini. Iikiro ikantanakitzi Pablo:

³ “Judá-mirinka ninatzi naaka. Notzimaki Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki, iro kantacha jaka Jerusalén-ki nokimotataki, jiyotaani ninatzi Gamaliel, niyopirotziro Ikantakaanani achariniiti. Nokowapiintawitaka noshiripirotyaaari Pawa, pikimitaka iirokaiti iroñaaka. ⁴ Pairani nopatzimawaiwitakari tsipatanaariri jiiitaitziri ‘Aatsi’ nowamaayitaki. Ojyiki nonoshikayitaki shirampari, tsinani, maawoni, nomontyaakaanakiri. ⁵ Jiñaayitakina nantayitakiro jiroka maawoni ijiwari Ompiratasorintsitaari iijatziri Antaripiroriiti. Iriiyitaki payitakinari osankinarintsi ipakaantziri ajyininka Judá-mirinka janta Damasco-ki. Ipoña niyaataki naminaminayitzi jirikaiti, namayitiri jaka Jerusalén-ki jowasankitaitiri”.

Ikinkithatakota Pablo ikimisantantaari

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Okanta naniitzi aatsiki, irootaintsi nariitya Damasco-ki, jiwiyaaaka tampatzika ooryaatsiri, ari jomapokakinari morikanaintsiri inkitiki, joorintakotapaakina nokatziyaka, ⁷ ari notyaanakiri kipatsiki. Nokimatzi ñaanatanari, ikantana: ‘Saulo! Saulo! ¿Iitama pipatzimaminthatantanari?’ ⁸ Nosampitanakiri naaka: ¿Iitaka iiroka Pinkathari? Ari jakaitanakina: ‘Naakataki Jesús Nazaret-jatzi pipatzimaminthawaitakiri’. ⁹ Ikaatzi tsipatakinari jiñaakiri oorintapainchari, antawoiti ithaawaiyanakini, tiimaita ikimathataiyironi iriroriiti jiñaanataitakina. ¹⁰ Ipoña nosampitanakiri, nokantziri: ‘Pinkathari. ¿Iitama pikowiri nantairi naaka?’ Ari ikantanakina Pinkathari: ‘Pintzinai, piyaati nampitsiki Damasco. Ari inkamantayitimi oitya pantayitiri’. ¹¹ Tima kamampotaaki jowanakina oorintakinari, ikathatashitaana notsipayitakari irojatziri Damasco-ki.

¹² Ari isaikiri janta shirampari jiita Ananías, pinkathatasorintsitaniri jinatziri, jimonkaayitziro Ikan-takaanani Moisés-ni. Pinkatha jowiri maawoni Judá-mirinka nampiyitawori Damasco-ki. ¹³ Pokaki Ananías jiñiina. Ikanta jariitapaaka, ikantapaakina: ‘Iyiki Saulo, pokiryagai’. Apathakiro nokantanaka nokiryaaanai, aminawaitanaana. ¹⁴ Iikiro ikantanakityaana Ananías: ‘Iiroka jiyoshiitani Iwawani achariniiti. Jiyoshiitakimi piyotantaiyaawori ikowakaimiri irirori, ari piñaakiri Cristo tampatzikatatsiri, ari pinkimañaanitakiri iijatziri.

¹⁵ Iirokatakiki kinkithatakotairini maawoni atziriki. Pikinkithatakoyitairo okaatzi piñaakiri, okaatzi pikimakiri. ¹⁶ Iroñaakatakiki, tikaatsi poyaawintanaki. Pinkatziyi, powiinkaatyaa, pimpairyagairi Awinkathariti pinkowakotairi onkantya impiyakotantaimirori piyaaripironka’ ”.

Ikamantantziro Pablo jotyaantaitziri inkinkithatakairi pashinijatzi atziri

¹⁷ “Ikanta nopiyapaaka Jerusalén-ki, niyaataki tasorintsipankoki namanamanaatya, ari noñaawiyawaitakari. ¹⁸ Noñaakiri Awinkathariti, ikantakina: ‘Pishintsitanaki, pishitowi Jerusalén-ki, tima iiro ikimisantaitzimi pinkinkithatakotina jaka’. ¹⁹ Ari nokantanakiri naaka: ‘Pinkatharí, jiyotaiyini maawoni niyaatapiintaki japotapiintaita, nomontyaakaantakiri kimisantaimiri iiroka, owanaa nopajatakaantawaitakiri. ²⁰ Tima jowamaitakiri pairani potzikatani Esteban, kinkithatakotzimiri iiroka, ari nokaatakiri iijatzi naaka janta, naapatziyakari owamaakiriri, naamaakowintakanari iithaaripaini’. ²¹ Iro kantacha ikantanakina Pawa: ‘Piyaati, tima naakataki otyaantimini intaina isaikayitzi kaari pijjininkata’ ”.

Isaikimotakiri Pablo ijiwariti owayiriiti

²² Ikanta ikimawakiro atziriiti jiroka, japiitanairo ikaimaiyini ikantzi: “Jirika shirampari tii okantzi jañi! Pashiryiiaari!” ²³ Iikiro ishintsitatzii ikaimaiyini, jotikakotaiyini iithaariki. ²⁴ Ikanta jiwari, ikantakiri jowayiriti: “Paanakiri inthomainta jirika, ampajatawakiri onkanta inkamantantairori oita jiñaawaitakiri jowatsimaantakariri ijininkapaini”. ²⁵ Aritaki joojoiitakiri impajawaitantyaariri, ikantakiri Pablo pashini jiwari, ikantziri: “Josankinatakotani Roma-jatzi naaka. ¿Shinitaantsitatsima impajaitina, tii jaminakoitawakinawo oita nokinakaashitakiri?” ²⁶ Ikanta ikimawaki jirika, ipiyashitanakari ijiwaripirori, ikantapairi: “Nowinkathariti, ¿Piyotakima iita antakiri? Iriitaki jirika, josankinatakotani awinkatharipiroriti saikatsiri Roma-ki”. ²⁷ Ikanta ikimawaki, ipokashitanakiri Pablo, josampitapaakiri: “¿Imapiroma posankinatakota iiroka?” Ari jakanaki Pablo, ikantzi: “Jii”. ²⁸ Ikantzi jiwari: “Ojyiki nopinakowintaka naaka onkanta nosankinatakotantyaari”. Ikantzi Pablo: “Tiitya naaka, josankinatakotakina kitziroini owa notzimapaaki”. ²⁹ Ikimawaki ikantaki, apa joojoryaakotanakiri. Ithaawanaki jiwari, joojotakaantakiri osankinatakotachari Roma-ki.

Jaitanairi Pablo japatotapiintaiyini ijiwari Judá-mirinkaiti

³⁰ Okanta okitiiyyitamanai, ikowi jiyopiroti jiwari oita jimaamanitantariri Judá-mirinkaiti jirika Pablo. Japatotakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, ijiwaripirori Judá-mirinkaiti. Jomishitowaitairi Pablo, joosaikakiri japatotaiyini.

23 Jaminapaakiri Pablo jiwaripiroriiti apatotainchari, ikantanakiri: “Iyikiiti, naamaakowinta naaka iiro otzimanta nantzimotiriri Pawa”. ² Ikanta

† Ikantaitzi iijatzi, jookawanitsitaka kipatsi tsika ipiyotaiyakani, tima ikisaiyatyaani.

Ananías, Ompiratasorintsipirori, ipajatanakiri ipaantiki Pablo. ³ Iro kantacha Pablo, ikantanakiri: “Thiyyinkari, Pawa pajatimini iiroka! Saikawitakimi jaka piyakawintantinawomi Ikantakaantaitani, ¿Pipiyathatawo iiroka pipajatakina nopaantiki?” ⁴ Ikanta apatotainchari, ikantanakiri Pablo: “¿Arima pinkantiri pinkawiyiri jompiratasorintsitari Pawa?” ⁵ Ikantzi Pablo: “Iyikiiti, tii niyowita naaka ompiratasorintsii jinatzii, okantzi Osankinarintsipiroriki: ‘Iiro pikawiyiri jiwatakaantatsiri’ ”.

⁶ Jiyotziri Pablo ijiwaripiroriti apatotainchari, Saduceo jinatzii, iriima pashinipaini Fariseo jinatzii, ikantanakiri: “Iyikiiti, Fariseo ninatzii naaka, iijatzi nojyininkapaini. Iro jiyakawintaitanari tii nokimisantairo jañaayitai kamayitatsiri”. ⁷ Ikantaki Pablo, ojyiki jiñaanatawakaana-ka Fariseo-paini itsipatakari Saduceo-paini. ⁸ Tima ikantaiyini Saduceo-paini: “Iiro jañaayitai kamayitatsiri, tikaatsi maninkariiti, tikaatsi iijatzi shiritsi”. Iriima Fariseo-paini, ikimisantayitzi irirori imapirotatya jiroka-paini. ⁹ Ari ichiraiyanakini maawoni. Ikanta yotzinkari Fariseo, ikatziyanaka, ikantzi: “Jirika shirampari tikaatsi ikinakaashitani. Kimitaka maninkariiti ñaanashiritakiriri, aamaashityaari shiritsi”. ¹⁰ Iikiro ishintsitatzii ichiraiyini, ithaawanaki ijiwari owayiriiti jowatsinaawaitanakiri Pablo, ikaimaki jowayiriti jomishitowairi, jaanairi jimaapiintaiyini.

¹¹ Okanta otsiniritanai, joñaagaari iijatzi Awinkathariti, ikantairi: “Pablo, iiro pithaawi, ari pinkinkithatakotakina Roma-ki pikimitaakiro jaka Jerusalén-ki”.

Ikinkishiritaita intsitokaitiri Pablo

¹² Okanta okitiiyyitamanai, ikamantawakaaka tsikarika ikaatzii Judá-mirinka, ikantawakaa: “Thami amajyikawintiri Pablo irojatzi antsitokantantyaariri”. ¹³ Tima janaakiro 40 ikaataiyini shirampariiti kantaintsiri.

¹⁴ Ipoña jiyaatashitakiri ijiwari Ompiratasorintsitaari, iijatzi Antaripiroriiti, ikantakiri: “Nokantaiyakini nomajyikawintiri Pablo irojatzi nontsitokantantyaariri. ¹⁵ Incha pintsipatawakaiya iirokaiti pikaatzii papatotapiinta, pinkamitiri ijiwari owayiriiti, pinkantiri: ‘Pamainari Pablo onkitiiyyitamanai naminakotairo ikinaakaashitakiri’. Impoña naakaiti aamaakowinta nonkanta nowawakiri tikira jariitapaa jaka”.

¹⁶ Kimaki itziniri Pablo, jatanaki imaapiintzi owayiriiti inkamantapaakiri. ¹⁷ Ikaimaki Pablo apaani owayiri, ikantakiri: “Paanakiri jirika mainari pijjwaritiki, tzimatsi oita inkantiriri”. ¹⁸ Ikanta owayiri jaanakiri ijiwaritiki, ikantapaakiri: “Jiwarí, ikowakotakina Pablo namakimiri jirika mainari, tzimatsi ikowiri inkantimiri”. ¹⁹ Ipoña jiwari, jaanakiri mainari jantyaatsikiini, josampitakiri: “¿Oita pinkantinari?” ²⁰ Ikantanakini mainari: “Ikinkishiritaka Judá-mirinkaiti inkowakotimi onkitiiyyitamanai

†† Kantakotachari jaka thiyyinkari, iriitaki Ompiratasorintsitaniri, kimitawori okitamaawita jowantaitariri kaminkari. Paminiro Mt. 23.27.

paanairi Pablo japatotapiinta jiwariiti, jaminakotairo ikinaashitani. ²¹ Iiro pikimisantziri, tima manaiyakani 40 shirampariiti. Ikantaiyakini: 'Thami amajyikawintiri Pablo irojatz'i antsitokantyaariri'. Aritaki witsikaiyakani iroñaaka, joyaawinta tsika pinkanti iiroka". ²² Jotyaantairi jirika mainari, ikantawairi: "Iiro pikamantantziro jiroka".

Jowawisaitakiri Pablo pinkathariki Félix

²³ Ikanta jiwari ikaimaki apiti pashini ijiwari owayiriiti, ikantakiri: "Papatoti 200 powayiriri, pintsipataakiri 70 owayiriiti tyaakotachani moraki, iijatz'i pashini 200 aatsini jowathaaminto. Paanakiri tsiniripaiti Cesarea-ki. ²⁴ Piwitsikiniri mora intyaakaanatyaari Pablo, paa-
maakowintyaari kamiitha. Paanakiri pinkathariki Félix". ²⁵ Ari josankinataki jotyaantiniriri pinkathari, okantzi:

²⁶ "Josankinari Claudio Lisias jotyaantziniri pinkathari Félix: Ojyiki niwithatzimi. ²⁷ Jirika shirampari notyaantimiri, joirikakaanani Judá-mirinkaiti jaka, iroowitainchami intsitokirimi. Ikanta niyotaki josankinatakotani ajiwaripiroriti saikatsiri Roma-ki, naanaki nowayiriri, nookakaawintakiri. ²⁸ Nokowaki niyoti iita ikinaashitakari jirika imaamanitaitariri, naanakiri japatotaiyani ijiwaripiroriti, ²⁹ noñaatz'i jimaamaniwintashitari Ikantakaanaitani jashitari iriroriiti. Tikaatsi oitya intsitokantyaariri, tii okantzi iijatz'i jomontyaawaitaitiri. ³⁰ Nokimaki ikowaiyakini Judá-mirinkaiti intsitokiri, irootaki notyaantantziniriri iiroka. Nokantakiri jirikaiti maamaniwaitziri inkamantimiro oita itzimawintantariri jirika".

³¹ Jimatakiro owayiriiti. Jaanakiri tsiniripaiti Pablo janta Antipatris-ki. ³² Okanta okitiijyitamanai, piyiyaani owayiriiti aniitashitanainchari. Iriima tyaakotanainchari iikiro joyaatanakitziri Pablo. ³³ Ikanta jariitaka Cesarea-ki, ipapaakiri osankinarintsi pinkathari, ikantapaakiri: "Pinkathari, jirika Pablo". ³⁴ Ari ithonkakiro pinkathari jiñaanatawakiro osankinarintsi, josampitanakiri Pablo, ikantziri: "¿Tsika pipoñaaka?" Ikantzi Pablo: "Nopoñaawo Cilicia-ki". ³⁵ Ikantanaki: "Ari nonkimakimi paata jariitapaatya maamanitzimiri". Ipoña ikantakaanaki jaayitanaakiri ipankoki Herodes, ari jaa-
maakowintaityaari.

Ikinkithatakota Pablo janta Félix

24 Okanta awisanaki 5 kitiijyiri, ariitapaaka Cesarea-ki, Ananías Ompiratasorintsitaniri itsipatakari Antaripiroriiti yakawintantaniri jiita Tértulo. Jawisashitapaakiri pinkathari imaamanitiri Pablo.

² Ikanta jamaitapaakiri Pablo, ñaawaitanaki Tértulo, ikantanakiri Félix: "Paasoonki pinkathari, noñiuro kamiitha nosaiki, paasoonki piyotantzi ojyiki pantakiniri kamiithatatsiri nojyininka. ³ Okaataki jiroka kamiichanikiri nowinkatharipiroti Félix, owanaa ipaa-

soonkitapiintakimi maawoni nojyininka. ⁴ Iro kantacha iiro osamanitanta, nokowatzi pinkimisantawakina kapichiini nonkantimiri. ⁵ Noñaakiri naaka, jirika shirampari owaaripirotantaniri jinatz'i. Ithonka ikinakinayitaki nampitsiki, tii apa jimaamanitakiri nojyininka nokaatzi no-Judá-mirinkatzi, irijatz'i jiwatakaanairiri iitashiwaitachari 'Oshiritanaariri Nazaret-jatz'i'. ⁶ Ikowaki iijatz'i jowaaripirotiromi notasorintsipankoti, irootaki noirikakaanakariri, nokowawitaka naminakotantirimi Ikantakaanaitanari naakaiti. ⁷ Iro kantacha, ipokapaa-ki jiwari Lisias, shintsini jaapithatakinari, jowatsinaawaitanakina. ⁸ Ikantanakina: 'Ontzimatyii piyaataiyini pinkathariki jiwitsikimiro kantainchari'. Incha posampitiri iiroka ayotantyaawori tyaaryoorika nomaamanitantakariri".

⁹ Irojatz'i ikantsitakari iijatz'i Judá-mirinkaiti ikaatz'i pokaintsiri.

¹⁰ Ari itzinaawakotanaka pinkathari jiñaawaitantyaari Pablo. Ikantanaki Pablo: "Ojyiki nokimoshiritaki iirokatakimi kininani nonkinkithatakoty, tima niyotzi iirokatakimi witsikapiintziniriri nojyininkapaini imaamanitawakaa.

¹¹ Kantatsi posampitakowintiro iiroka, owakiraa nariitaa naaka Jerusalén-ki okaatz'i 12 kitiijyiri, nokowawita nopinkathatapairomi Pawa. ¹² Tii noñaanatantawaitzi, tii nomaamanitziri atziripaini tasorintsipankoki, ari nokimitaakiro nampitsiki, tikaatsi nomaamaniti japatotapiintaita. ¹³ Jirikaiti kinkithatakotakinari jaka, iiro jiñaaitziro imapiro ikantakotanari. ¹⁴ Ari okantaka, notsipataari naaka jiitaitziri 'Aatsi'. Irootaki ikantakiri iroñaaka jirikaiti yakawintanari nokimisantashiwaitani jinatz'i. Ari nokinakairo nopinkathatzi Pawa ikimisantziri pairani nochariniiti. Nokimisantziro Ikantakaanani, iijatz'i josankinaripaini Kamantantaniriiti. ¹⁵ Ari nojyari iriroriiti, joyaawintari Pawa jañaakaayitairi kamayitaintsiri, tii apa jañaayitai kamiithashiriri aña jimatsitaiyaawo kaaripiroshiriri. ¹⁶ Irootaki nokowakiri iiro otzimi oitya nantzimotiriri Pawa, iijatz'i atziriiti. ¹⁷ Awisaki ojyiki osarintsi nokinawaitaki, nopiyaa nonampiki namai nompashitapaiyaariri nojyininka kowityaawaitatsiri, nokowawitapaa iijatz'i nontaapainirimi Pawa.

¹⁸ Irootaki nantziri tasorintsipankoki, aritaki namiitakiro noishi onkantya nonkitiwathatantyaari, tiitya ojyiki nonkaataiyini, tikaatsi nomaamaniwaiti janta. Aripaiti jiñaapaakina tsikarika ikaatz'i Judá-mirinka poñainchari Asia-ki. ¹⁹ Iriitakimi pokatsi jaka inkinkithatakotina iitarika jiñaakotakinari. ²⁰ Tii ipokaiyini irirori. Jirikatzimaitaka pokaintsiri jaka apatowintakinari, incha inkantimi oitarika jiñaakotakinari nokinakaashitakari. ²¹ Aamaa iro ikantakotanari nokantakiri chapinkipaiti: 'Iro jiyakawintaitanari tii nokimisantairo jañaayitai kamayitatsiri'".

²² Tima pinkathari Félix jiyopirotz'iro jiitaitziri "Aatsiwiri", irootaki jowajaantantanariri, ikantanakiri: "Ariri-

ka impokaki jiwari Lisias, ari inkamantapaakinawo jiroka".²³ Ipoña ikantakiri ijiwari owayiriiti: "Paamaakow-intinari Pablo, pishinitiniri jariityaari jaapatziyani impantyaariri kowityiimotziriri".

²⁴ Okanta pashini kitiiyiri, piyaa Félix, itsipatakawo iina Drusila, Judá-mirinka inatzi iroori. Ikaimakaantapairi Pablo inkimawakiri inkinkithatakairi tsika okantakota jawintaashiritantaariri Jesucristo. ²⁵ Iro kantacha Pablo jitanakawo ikinkithatakanakiri tampatzikashiritaantsi, ñaakoshiritaantsi, jowasankitaantaiti paata. Ari ithaawanakiri Félix, ikantanakiri: "Aritapaaki, piyaatai! Ari napiitairo nonkaimakaantaimi paata nosaikashiwaityaarika". ²⁶ Tima joyaawintawitayata Félix impinatirimi Pablo, onkantya jomishitowakaantaiyaariri. Irootaki japiitantawitakariri ikaimakaantziri inkinkithawaitakairi. ²⁷ Awisaki okaatzi apiti osarintsi. Ari okaatapaaki ipinkatharitziri Félix. Ikowatzi jaapatziyapiintyaari Judá-mirinkaiti, jomontyaakaanakiri Pablo. Ari ipoyaataariri pashini pinkathari iitachari Porcio Festo.

Ikowaki Pablo iriitajaantaki César aminakotirini ikinakaashitani

25 Aritaki jowaitakiri Festo impinkathariwintanti. Iro awisanaki mawa kitiiyiri jataki Jerusalén-ki ipoñaanakawo Cesarea-ki. ² Ikanta ijiwari Ompiratasorintsitaari itsipatakari ñaapiroriiti Judá-mirinkaiti, ikinkithatakotakiri Pablo. ³ Ikowaki jotyaantairi Pablo Jerusalén-ki. Ikinkishiritaiyani intsitokakaantiri niyankithaki aatsi. ⁴ Ari ikantanakiri Festo: "Aritaki jomontyaitakiri Pablo janta Cesarea-ki, irootaintsi niyaatai janta. ⁵ Incha joyaatanakina pijiwariti, tzimat-sirika ikinakaashitani jirika shirampari, ari piyakawintiri janta".

⁶ Tii osamanipirodzi isaikawaitapaintzi Festo janta Jerusalén-ki, ipiyaa Cesarea-ki. Okanta okitiiyitamanai, isaikapai isaikamintoki ipinkathariwintantzi, ikaimakaantakiri Pablo. ⁷ Ikanta ityaapaaki Pablo, ari ipokaiyapaakini Judá-mirinkaiti poñaayitainchari Jerusalén-ki, ikantakowaitapaakiri ojiyiki kaaripirori, okantawita tii jiñaawitawo imapirotatyaarika okaatzi ikantakoitziriri. ⁸ Kinkithatakotanaka Pablo, ikantaki: "Tikaatsi kaaripirori nanti naaka, tii nopiyathatawo Ikantakaantani nojyininkapaini, tii nowaaripirodzi tatorintsipanko, tii nokawiyawaitziri iijatziri César ijiwaripirori Roma-jatzi". ⁹ Iro kantacha pinkathari Festo ikowi jaapatziyapiintyaari Judá-mirinkaiti, josampitanakiri Pablo: "¿Pikowatziima piyaati Jerusalén-ki, niyakawintimi janta?" ¹⁰ Ikantanakiri Pablo: "Iro tampatzikatatsi nosaiki jaka paminakotina, iirokatakiri jowaki César ijiwaripirori Roma-jatzi. Aritaki piyotaiyakini

† Kantakotachari jaka "tii osamanipirodzi", irojatziri ikantakoitziri 8 tiirika 10 kitiiyiri isaikawaitapaintzi.

tikaatsi kaaripirori nantzimotiriri nojyininkapaini Judá-mirinka. ¹¹ Ontzimatyimi nokinakaashipirodani, kami-ithatatsimi jowamaitina. Irooma tikaatsi nonkinakaashitayata, iiro okantzi potyaantina janta. Nokowatzi iriitajaantaki pinkathari César aminakotinani". ¹² Ipoña Festo ikinkithawaitakaakiri ikaataiyini ipinkatharitziri. Ari ikantanakiri: "Pikowirika jaminakotimi César, ari piyaatiri janta".

Jaitanakiri Pablo pinkathariki Agripa

¹³ Ipoña pinkathari Agripa itsipatakawo iina Berenice ipokaiyakini Cesarea-ki, jiwitathyaari Festo. ¹⁴ Ikanta isaikawaitapaintzi janta, ikinkithawaitakaakiri Festo ikantakota Pablo, ikantziri: "Tzimatsi jaka shirampari jookanairi pinkathari Félix jomontyaitakiri. ¹⁵ Tima niyaataki chapinki Jerusalén-ki, ojiyiki ikantakoitawakiri ijiwari Ompiratasorintsitaariiti itsipatakari Antaripiroriiti, ikowakotakina nontsitokakaantiri. ¹⁶ Ari nokantanakiri naaka: 'Jiroka namitaiyarini naakaiti Roma-jatzi: Ontzimatyii japatotaiyaani maaman-itawakaachari, inkinkithatakotantyaariri iyakawintaari. Imapirotatzi otzimi ikinakaashitani, aritaki onkantaki intsitokaitiri'. ¹⁷ Irootaki nimatakiri ipokaiyakini iriroriiti, tii nojyinkaapaaki, jatakina nosaikamintoki, nokaimakaantakiri shirampari. ¹⁸ Iro kantzimaitacha okaatzi ikantawitapaakari iyakawintakiriri, tii noñiuro onkantapirotatzi nokinkishiriwitakari. ¹⁹ Apa ikinkithatakotakiro ikimisantashitari, ikinkithatakotakiri iijatziri jiiitatziri Jesús jowamaitakiri, iriitaki ikantziri Pablo iinuro jañi. ²⁰ Tiimaita niyotziro tsika nonkantiro jiroka, nosampitakiri Pablo ikowirika jiyaati Jerusalén-ki jaminakoitantyaariri janta. ²¹ Iriima Pablo ikowaki iriitajaantaki aminakotirini César Augusto awinkatharipirodzi Roma-ki. Irootaki nokantantakiri jomontyaitawakiri irojatziri notyaantantatyaariri". ²² Ipoña Agripa, ikantanakiri Festo: "Nokowi nonkimiri naaka jirika shirampari". Ari ikantzi Festo: "Ari pinkimajaantakiri onkitiiyitamanai".

²³ Okanta okitiiyitamanai, ityaaki janta Agripa itsipatakawo Berenice owaniinka ikantaka. Itsipatakari ijiwari owayiriiti, jiwariiti saikatsiri janta. Ikantakaantaki Festo jamaitiri Pablo. ²⁴ Ari jiñaawaitanaki Festo, ikantzi: "Pinkathari Agripa, pinkathariiti ikaatzi apatoinchari jaka, jirika shirampari. Owanaa jiyakawintakiri Judá-mirinkaiti janta Jerusalén-ki iijatziri jaka Cesarea-ki. Ichiraapiintaki ikowi jowamairi. ²⁵ Noñimaitakawo naaka tikaatsi ikinakaashitani jirika jowamaitantyaariri. Iro kantzimaitacha, iriitajaantaki kowaintsiri jaminakotiri Augusto, irootaki notyaantantyaariri janta. ²⁶ Iro kantacha tii noñi naaka oitya nosankinatiriri pinkatharipirori tsika ikantakota jirika, irootaki namantakariri piñiiri iirokaiti, iiroka

†† Jirika Agripa, jiiitatziri iijatziri Herodes.

pinkathari Agripa namakiniri, onkanya pinthonkakiro posampitiri, tziimatsi nosankinatiri. ²⁷ Tima tii okamithatziimotana notyaanti apaani omontyaari, iirorika otzimi tsika osankinatakotya okaatzi ikinaashitakari”.

Ikinkithatakota Pablo Agripa-ki

26 Ipoña Agripa ikantanakiri Pablo: “Kantatsi piñaawaiti iiroka”. Ari itzinaawakotanaka Pablo, ñaawaitanaki, ikantzi: ² “Pinkathari Agripa, owanaa nokimoshiritaki nonkinkithawaitakaimi iroñaaka, nokowi nonkinkithatiro okaatzi ikantakotanari Judá-mirinkaiti. ³ Tima piyopirotziro iiroka okaatzi jamitari ajyininkapaini Judá-mirinka. Irootaki nokowantari pinkimisantawakina nonkantimiri”.

Jañaantari Pablo tikira ikimisantanakiita

⁴ “Jiyotaiyini nojyininkapaini Judá-mirinka tsika nokanta iiniro nomainaritapaaki, nosaikimotantakariri Jerusalén-ki, ⁵ naakatapiintaki Fariseo monkaawaitaniri, tii nopiyathanitawo Ikantakaantaitani. Ikowirika, kantatsi inkinkithatakotina. ⁶ Irootaki nosaikantari iroñaaka jaka, tima nokinkithatakotatziro ika-jiyaakaakiriniri Pawa pairani achariniiti, oyaakoniintaiyakiriniri aakaiti. ⁷ Pinkathari Agripa, irojatzii noyaakoniintsitakari naaka, irootaki ikantakotakinari iroñaaka ajyininkapaini. Irojatzii joyaakoniintsitakari maawoni ajyininkaiti ichariniyitaari 12 itomiitini Israelni. Irootaki jiñaashintsitapiintakari jantainiri Pawa jiñaantaiyaawori. ⁸ ¿Iitama kaari pikimisantanta iiroka jañaakairi Pawa kamawitainchari?”

Ipatzimawitakari Pablo kimisantzinkariiti

⁹ “Nimawitakawo naaka pairani noñaashintsiiwaitaka, nokinkishiriwitaka nantayitimi ojyiki nomaamanitiri ikaatzi pairyaanairiri Jesús Nazaret-jatzi. ¹⁰ Irootaki nantakiri Jerusalén-ki. Ishinitakinawo ijiwari Ompiratasorintsitaari, ojyiki nomontyaakaantakiri oitishiritaari. Ikanta noñiiri jowamaitziri inimotana. ¹¹ Tzimatsi ojyiki nowasankitaaki onkanya jowajyaantantyaawori ikimisantzi. Ari nokantapiintakiri tsika japatotapiintaita. Owanaa nokisaniintakiri jirikaiti, nopatzimawaitakiri, nimatsitakari saikatsiri pashiniki nampitsi”.

Japiitziro Pablo ikinkithatakota ikimisantai

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Iro niyaatantakari nampitsiki Damasco, jotyaa-takina ijiwari Ompiratasorintsitaari. ¹³ Iro kantacha niyankithaki aatsi, jiwaiyaaka tampatzika ooryaatsiri noñaaki oorintanainchari inkitiki, janaanakiri ishikipakiryaani ooryaatsiri, joorintapaakina nokatziyaka naaka, nokaatakiri tsipatakinari. ¹⁴ Tyiiyanakinani maawoni. Nokimatzi jiñaanaitakina noñaaniki Heber-paan-

tiki, ikantana: ‘¿Saulo! ¿Saulo! ¿Iitama pipatzimatantani? Iirokatakiri owasankitaacha apaniroini, okimiwaitakawo pimpatzitayiiyaawomi thoyimpithowari’.

¹⁵ Ipoña nakanakiri naaka: ‘¿Iitaka Pinkathari?’ Ari jakanakina Nowinkathariti: ‘Naakatakiri Jesús, pipatzimatakiri. ¹⁶ ¿Pimpatziyi! Iro noñaagantzimiri iroñaaka pantawaitaina. Pinkinkithatairo okaatzi piñaakiri, onkaati piñiiri paata nantakaimiri. ¹⁷ Aritaki piñiiri nowawisaakotaimi piyyininkaki, iijatzii janta kaari piyyininkata tsika notyaantimi. ¹⁸ Onkimityaawo pokiryaakairimi. Aritapaaki ikinashiwaitaka otsinirikitzi, aña janiiyitai kitainkariki. Aritapaaki ipinkathatakiri Satanás, aña Pawa pinkathariwintairini. Ari nompityakotainiri iyaaripironka, nontasorintsishiritakairi awintaashiritaanari naaka. Tima irootaki ikajyaakagaitakiri”.

Tii ipiyathawaitanaka Pablo joñaagaitakari

¹⁹ “Pinkathari Agripa, tii nopiyathatanaka joñaagaitakinawo inkitiki, ²⁰ aña nitanakawo nokinkithatanakiniri Damasco-jatzi, Jerusalén-jatzi, maawoni nampiyitawori Judea-ki iijatzii ikaatzi kaari ajyininkata, nokantayitzi: ‘Pimpiyashitairi Pawa, pantairo oñaagantironi powajyaantairo piyaaripironka’.

²¹ Irootaki kantakaawori, joirikantakinari nojyininkapaini tasorintsipankoki, ikowawitaka intsitokina. ²² Iro kantacha inishironkatakinna Pawa iikiro niyaatatzii nokinkithatakotziri iroñaaka. Nokinkithatakiniri maawoni, ñaapiroriiti kaari ñaapirotachani. Okaatzi nokinkithatapiintaki, tii notikapaintziro josankinatakiri Moisés-ni, ipoña Kamantaniriiti. Tima josankinaitakiro onkaati awisatsini, ikantaitaki pairani: ²³ Ontzimatyii inkami Cristo, aririka inkamawitayia iri itakaantyaawoni jañagai iijatzii. Ari onkanya inkinkithatakoitantaanariri awisakotaantsi ajyininkapaini, inkinkithatakoitiniri iijatzii kaari ajyininkata”.

Ikowi Pablo inkimisantakairi Agripa

²⁴ Ikantakiro Pablo jiroka, ikaimanaki Festo: “¿Pablo, pishinkiwintatya! Okantakaimi paakowintawo piñaanawaitzi”. ²⁵ Ari jakanakiri Pablo: “Pinkathari Festo. Tii noshinkiwinta, okaatzi nokantakiri imapirotatya. ²⁶ Jiyopirotzii pinkathari Agripa, irootaki nokantantawori jirokapaini. Niyotzi naaka jiyotakotziro maawoni, tii jimanakota. ²⁷ Pinkathari Agripa, ¿pinkimisantiro josankinari Kamantaniriiti? Niyotzi naaka pikimisantziro”. ²⁸ Ari jakanakiri Agripa: “¿Piñaamachitaki pikantakina kapichiini ari pinkimisantakaakina, nonkimitantaiyaariri ‘Cristo-wiriiti?’ ” ²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantawitaka kapichiini nokantakimiri, tiirika, ojyiki nokantakimiri, onkamintha iri Pawa kantakaiyaawoni, tii apa iiroka pinkathari, aña iijatzii maawoni piki-

maiyakini iroñaaka, pinkimitaina nokantaka naaka, okantawitaka iiro joojoitantzimiro ashirotha”.

³⁰ Ipoña ikatziyanaka pinkathari Agripa itsipatakawo Berenice, pinkathari Festo, maawoni ikaatzi saikaintsiri, ³¹ jataiyakini jantyaatsikiini ikinkithatakotziro jiroka. Ikamantawakaiyakani: “Tiromi jomontyaawaitaitzirimi jirika shirampari, tikaatsi inkinaashitya onkantya jowamaitantyaariri”. ³² Ipoña Agripa ikantanakiri Festo: “Ari ampakagairimi jirika shirampari, iromi ikowakimi irirori jaminakotiri César awinkatharipiroriti”.

Jotyaantaitakiri Pablo Roma-ki

27 Ikanta ikowaki jotyaantiri Pablo janta Italia-ki, itsipataakiri pashinipaini omontyaari, ari niyaatsitanakari iijatzi naaka. Iri aanakiri iitachari Julio jiwatziriri jowayiriri pinkathapirori Augusto. ² Ari notitakotanakari Adramitio-jatzi niyaatiro Asia-ki. Notsipatanakari Aristarco Tesalónica-jatzi poñaachari Macedonia-ki. ³ Okanta okitiijyitamanai ariitakina Sidón-ki, ari jaapatziyanakari Julio jirika Pablo, ishinitakiri jariitapaintyaari jaapatziyanipaini impantawatyaariri kowityimotariri. ⁴ Ipoña nawisanakiro Sidón, otonkiyotakina tampiya, tii okantzi namaatakoti, iro nokinakotantanakari othampijyaaki Chipre. ⁵ Naathakiryaanakiro inkaari irojatzu Cilicia-ki, iijatzu Panfilia-ki. Ariitakina Mira-ki, nampitsi saikatsiri Licia-ki. ⁶ Ari jiñaitapaaki pashini notitantanaiyaari poñaachari Alejandria-ki iyaatiro Italia-ki, ari jotitaiyakinani jiwari. ⁷ Oyjiki kitiijyiri namatsinkakota namaatakotzi. Owanaa nopomirintsiwaitaka nariitantakari Gnido-ki. Iikiro otonkiyotakotatyaana tampiya, nomontyaakotaki Salmón-ki, noshinampitanakiro othampijyaa Creta. ⁸ Owanaa opomirintsitaka namaatakotzi, irojatzu nariitantakari nampitsi ikantaitziro “Aachaaki” okaakitapai nampitsi Lasea.

⁹ Awisaki oyjiki kitiijyiri namaatakotaki, aritaki tyawontsitzimatapai, kowiinkatanaki namaatakoti. Irootaki ikantantakari Pablo: ¹⁰ “Pinkimisantawakina, kimitaka akowiinkatakotatzu amaatakoti, ari ampiyakiro amaatakomintotsi, iijatzu pajyaagawopaini, aritaki ankamagaantaki iijatzu”. ¹¹ Iro kantacha ijiwari owayiririti tii ikimisanziri Pablo, iri ikimisantaki ashitawori amaatakomintotsi itsipatakari antakotzirori. ¹² Tii okamiithatatzu jowawisairo tyawontsi tsika jaatakowitaka, ikowaiyini jiyaaniinti Fenice-ki saikitachari janta Creta-ki, iiro oñaashirinkantari tampiya kinatsiri kirinka iijatzu katonka. Ari ikowaki jowawisairo tyawontsi.

Itampiyatakotzi inkaariki

¹³ Ikinkishirita ari onkantaki jamaatakoti tima owakiraa itapaakawo otampiyatzi kapichiini. Ari namaatakonaki othapiyaaki Creta. ¹⁴ Iro osamanitaki kapichiini antawotapaaki tampiya, jiiitziro iriroriiti “Euroidlón”, ookantapaakawo amaatakomintotsi, ¹⁵ onoshikakotanakina. Tii jiñi tsika inkantairo jamaatakominto, ishinitakiro onoshikakotina tampiya. ¹⁶ Owanaa nopomirintsitakawo pitotsi thatainchari amaatakomintotsiki. Nokinakotaki othampijyaaki iitachari Clauda tii otampiyapiroriti janta. ¹⁷ Ari notiyitakiro pitotsi amaatakomintotsiki. Tima ithaawanatyaawo jaintakotya iintatzi inkaari jiiitaitziro “Sirte”, joojoitakiro onaminaki amaatakomintotsi iiro okotaanta. Ishinitakiro onoshikakotina tampiya. ¹⁸ Okanta okitiijyitamanai, iikiro oshintsitatzu otampiyatzi, ari jitanakawo jowiinkagaantaki jajaagawo. ¹⁹ Okanta pashini kitiijyiri, jowiinkanakiro iijatzu okaatzu ashitari amaatakomintotsi. ²⁰ Oyjiki kitiijyiri awisaintsiri tii noñaayitairi ooryaatsiri iijatzu impokiro. Antawoitno tampiyatakotaki tii niyoti aririka nawisakotai.

²¹ Tima awisaki oyjiki kitiijyiri tii nowaiya, ikantanaki Pablo: “Pinkimisantawakina, okamiithawita pinkimisantinami irojatzu asaikakimi Creta-ki. Iiro añiromi okaatzu owaariprotakairi. ²² Iro kantzimaitacha iroñaaka, iiro okantzimowaitzimi, tima iiro pikamagaantzi apaani, onkantawitayampi amaatakomintotsi. ²³ Inkaanki tsiniripaiti, noñaaki maninkari, jotyaantani Pawa Ashitanari, nantawaitziniri, ²⁴ inkantakina: ‘Pablo, iiro pithaawi, ontzimatyii pariitya jiñiimi César pinkatharipirori Roma-ki. Inishironkatimi Pawa pawisakotakaantyaariri pikaataki jaka amaatakomintotsiki’. ²⁵ Ari ikantakina. Irootaki pinthaamintantyaari, tima nawintaashiritakari naaka Pawa, niyotaki aritaki imatayika kamantakinari maninkari. ²⁶ Iro kantacha ontzimatyii ompojakotya othampijyaaki”.

²⁷ Okanta tsiniri, aritaki awisaki 14 kitiijyiri, ariitakina inkaariki Adriático onoshikakotakina tampiya. Niyankiiti tsiniri, ari ikaimanaki antakotzirori amaatakomintotsi ikinkishiritaiyani iro nariitaiya kipatsiki. ²⁸ Ari jimonkaatakiro tsika iwiya ochiinkaatzu, jiñaatziro tii ochiinkaapirotzi, ipoña japiitiro iijatzu, jiñaatzi kapichiini ochiinkaatapai. ^{††} Ithaawanaki nompojakotya, jowinkaki 4 againtironi amaatakomintotsi opataki, ari jamanaiyanakani onkitiijyitantyaari thaankipiroini. ³⁰ Iro kantacha ikaatzu antakotzirori ikinkishiritaka ishiyi, jotiintanantyaawo pitotsi thayitainchari, jamawinatawo jowiinkayitiro ayiintironi othowaki amaatakomintotsi.

† Kantakotachari jaka “tyawontsitzimatapai”, irojatzu inkantakotiziri “ikaatapiintakiro itziwintaiyani”.

†† Kantakotachari jaka “tii ochiinkaapirotzi”, irojatzu ikantaitziri pairani okaatzu 20 jimonkaatantawo ikonaki, ikantaitziro iroñaaka 36 metro. Kantakotachari iijatzu “kapichiini ochiinkaatapai”, irojatzu inkantaitziri pairani okaatzu 15 jimonkaatantawo ikonaki, ikantaitziro iroñaaka 27 metro.

³¹ Iro kantacha Pablo ikamantakiri jiwari, iijatzu jowayir-iti, ikantziri: “Aririka ishiyaki jirikaiti, iiro pawisakotai iirokaiti”. ³² Ari itotakotanakiro owayiriiti pitotsi, joimaatakiro.

³³ Irootantsi onkitiijitzimati, ikantanaki Pablo: “Aritaki awisaki 14 kitiiijyiri oyaawinta oitya awisatsini, tii powaiya iirokaiti”. ³⁴ Okowapirota iroñaaka poya pañaantyaari, tima tikaatsi kamagaantatsini apaani”. ³⁵ Aritaki ikantaki Pablo, jaaki tanta, ipaasoonkitakiri Pawa. Ipitoryaakiro, owanaka. ³⁶ Ipoña jominthatanaka maawoni, owayiakani iijatzu. ³⁷ Jiroka nokaataiyini notitaiyani 276 atziri. ³⁸ Aritaki ithonkakiro jowaiyakani, jowiinkayitaki owanawontsi othomakantyaari tinari.

Otsitsiyaki

³⁹ Okanta okitiijiyitamanai, jirikaiti antakotzirori, okompitzimotakari kipatsi, jiñaapaaki opaayaa. Ari ikowi jaatakotyaami janta. ⁴⁰ Itotakoyitakiro oojotantari ayiintzirori amaatakomintotsi, jookakiro, itzinaakoyitanairo antawoiti manthakintsi, jiwitsikanairo iyomawo inkomatantyaari inkini jaatakoiyani opaayaaki. ⁴¹ Iro kantacha aintakotapaaka othowaki iintaatzu inkaari, tii okantanai nojyiwatakoti. Tankanaki opataki ookantapaakawo otamaryaani inkaari. ⁴² Ari ikowanaki owayir-iti intsitokanakirimi omontyaariiti, iiro jamaatanta ishiyayiti. ⁴³ Iro kantacha ijiwari owayiriiti, ikowaki jowawisaakotiri Pablo, tii ishinitziri jowamaitiri, apa ikantanakiri: “Ikaatzu yotzirori jamaatzu, jamaati jiyaati kipatsiki. ⁴⁴ Iriima pashinipaini jontarikayitya inchakotaki inkini jamaati”. Ari okantari nawisakotantaari maawoni.

Isaikaki Pablo othampijyaaki iitachari Malta

28 Ikanta nawisakotai maawoni, ari niyotaki jiroka othampijyaa oita Malta. ² Ari jaawakina kamiitha maawoni nampitawori janta. Tima oparyaatzi inkani, katsinkaiti okantaka, jowaampataki paampari, ari ikaimakina. ³ Ari jiyaatanaki iijatzu Pablo jayi tsitsi, iro ipiyawitapaaka jowapairo itsima, shitowanaki maanki, jatsikakiri jakoki. ⁴ Ikanta jiñaakiri nampitawori janta jowikantapaakari, ikantaiyanakini: “Jirika shirampari owamaantzinkari jinatzu, okantawitaka jawisakowitaka impiinkimi, tiimaita ishinitaitziri jañi”. ⁵ Iro kantacha Pablo jotikanakiri maanki paampariki. Tikaatsi awijyomotirini. ⁶ Joyaawintaiyani jaawaakairimi irojatzu inkamantatyaari. Ikanta osamanitaki jiñaatzu tikaatsi awijyomotirini, ikantaiyani: “Pawa jinatzu jirika shirampari”.

† Kantakotachari jaka “tikaatsi kamagaantatsini”, iro ojayawori ikantaitzi “iio opiyakagaantawaita kishichaaniki”. †† Kantakotachari jaka “itzinaakoyitanairo antawoiti manthakintsi”, irootaki ookantari tampiya inkini ishiyakoti otitawori amaatakomintotsi.

‡ Irootaki ikantakiri, tima jiñaajaantzi atziriri iri Pawa otyaan-takiniriri maanki, jowasankitairi.

⁷ Tzimatsi janta jiwari nampitawori othampijyaaki iitachari Publio. Oztimimotziri okaakiini jowani. Jaawakina kamiitha maawoni jaanakina. Mawa kitiiijyiri nosaikimowaitakiri. ⁸ Ari nokimakotakiri iwaapati Publio ikatsinkaakitatzu, ishiwaiwaita. Ityaashitanakiri Pablo. Ikanta jamanakowintakari, jotirotantakari jako, apathakiro ishintsitanai. ⁹ Jantakiro jiroka, pokayitanaki maawoni mantsiyari nampitawori janta othampijyaaki, joshinchaayitakiri. ¹⁰ Ari ipashitanakari oiyiki tsikarika oiyita. Ikanta notitanaa niyaatantaiyaari, ipayitawaana naayitanairi.

Ariitaka Pablo Roma-ki

¹¹ Ikanta nosaikaki mawa kashiri janta othampijyaaki, ari notitanaari pashiniki amaatakomintotsi, owawisaakirori iijatzu janta tyaawontsi. Opoñaawo jiroka amaatakomintotsi Alejandria-ki. Jiwitsikaitakiro opataki jojyakaantawo “Tsipari” iwawanitashiitari. ¹² Ari nariitaka janta Siracusa-ki, mawa kitiiijyiri nosaikanaki janta. ¹³ Ipoña nawisanai irojatzu nariitantakari Regio-ki. Ikanta okitiijiyitamanai, okamintha otasonkakotakina tampiya kinatsiri katonkanta, irojatzu nariitantakari Puteoli-ki pashini kitiiijyiri. ¹⁴ Ari noñaapaaki tsikarika ikaatzu iyikiiti, ikantawakina nosaikanaki. Iro nosaikantakari okaatzu 7 kitiiijyiri. Ari nopoñaanaari irojatzu nariitantakari Roma-ki. ¹⁵ Ikanta ikimakotakina iyikiiti nampitawori Roma-ki, itonkiyotawakina aatsiki jiiitaitziro “Apio” tsika jiyomparitapiinta. Okanta janta jiiitaitziro “Mawapanko”, ari joyaawintakina pashini. Ikanta Pablo jiñaapaakiri iyikiiti, ipaasoonkitanakiri Pawa, thaamintashiri ikantanaka. ¹⁶ Ari nariitapaaka Roma-ki. Ikanta ijiwari owayiriiti jowawisaapaakiniri omontyaariiti pashini jiwari. Iriima Pablo ishinitakiri isaikawaitapaaki tsikarika ikowiro, apaani owayiri amaakowintariri.

Ikinkithatakaantzi Pablo janta Roma-ki

¹⁷ Ikanta awisanaki mawa kitiiijyiri nariitaka, japotakiri Pablo ñaapiroriiti Judá-mirinkaiti nampitawori Roma-ki. Ikantakiri: “Iyikiiti, pairanitaki jaakaantakina ajyininkapaini janta Jerusalén-ki, ipoña jowawisaakina ijiwariki Roma-jatziiti. Irootaki jantakiri, okantawitaka tikaatsi nantzimotiriri, tii nomaamanitziro okaatzu jimatari pairani achariniiti. ¹⁸ Oiyiki josampiwitakina Roma-jatzi janta, tii jiñaashita nonkinakaashityaari intsitokantinari, ikowawitaka impakaakaantainami. ¹⁹ Iro kantacha ajyininkapaini Judá-mirinka tii ikowi, ontzimatyii nonkowakotiri iriitaki aminakotinani César, okantawitaka tikaatsi niyakawinti naaka ajyininkapaini. ²⁰ Irootaki napatotantzimiri iroñaaka nonkamantimiro. Nokinkithatakotairi oyaakoniintari maawoni Israel-

†† Jiitaitziri jaka “Tsipari”, iriitaki apiti itomi “Júpiter”, iwawanitashiitari jiitaitziri Cástor ipoña Pólux.

mirinkaiti, irootaki piñaantanari jaka joojoitantanawo ashirotha".²¹ Ari ikantanaki iriroriiti: "Tii noñi naaka josankinatakotina poñaachani Judea-ki. Tikaatsi nonki-makotimiri iijatzi jariita ajyininkapaini jaka.²² Apa noki-makowintzimi ikinkithatakoitakiri kimisantashiwait-achari. Nokowaki nonkimimi tsika pikantzi iiroka".

²³ Ikinkishiritaka japatotya pashini kitiiyyiri. Ari japa-towintakari ojyiki atziri jimaapiintzi Pablo. Ikinkithatakiniri tsika ikanta Pawa ipinkathariwintantai, joñaagakiri tsika josankinatakotsitakari Jesús, jitanakawo josankinariki Moisés-ni irojatzi josankinatakiri Kamantaniriiti. Tima jitanakawo okitiiyyitamanai irojatzi jyiitiini.²⁴ Tzimatsi tsika ikaatzi kimisantawakiriri, iriima pashinipaini tiimachiini.²⁵ Tiiira jaapatziyawaa, apanipaini jiyaayitai. Ji-wiyaantawaari Pablo ikantawairi: "Jiroka ikantsitakari pairani pichariniiti, jiñaawaitakairi Tasorintsinkantsi Kamantantaniri Isaiás-ni, ikantaki:

²⁶ Piyaati, pinkantiri jirika atziriiti:

Pinkimawitayya, iromaita pikimathatziro.

Paminawitya, iromaita piñagayironi.

²⁷ Tima kisoshiri ikantaka jirikaiti.

Ashikimpita jinaki.

Tii jokichaatai iijatzi.

Irootaki kaari jiñaantawo.

Kaari ikimanta,

Kaari ikinkishiritanta,

Tii ikimisantzi, iiro nowawisaakotairi.

²⁸ Piyotaiyini iirokaiti, aritaki jowawisaakotairi Pawa kaari ajyininkata. Aritaki inkimisantai iriroriiti".²⁹ Ikan-takiro Pablo jiroka ñaantsi, jatanai Judá-mirinkaiti, ojyiki jiñaanatawakaanaka.

³⁰ Ari isaikapairi Pablo okaatzi apiti osarintsi. Jaapiintakiri kamiitha ikaatzi ariiyitariri.³¹ Ari ikinkithatakiniri ipinkathariwintantai Pawa, ikinkithatakotsitakari iijatzi Awinkathariti Jesucristo jiyoitantyaariri. Tikaatsi oñaashirinkawaitirini.

ROMA-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimirori, jompiratani Jesucristo ninatzi, tima iriitaki kaimashiritakinari Notyaantapiroriti, irijatzi owakinari nonkamantantiro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Pawa. ²Jiroka Kamiithari Ñaantsi ikajyaakaakiriri Pawa, iro ikinkithatakotakiri pairani Kamantantaniri Osankinarintsi Tasorintsitsisiri, ³ ikantakota Itomi Awinkathariti Jesucristo, iintsitapaintsiri itzimaki, icharinitawakari David-ni. ⁴Ikanta jañagai pairani, aripaiti joñaagantaka Itomi Pawa jinatzi, otzimimotziri ishintsinka, tasorintsishiriri jinatzi iijatzi. ⁵Ikamintha Cristo iro jinishironkatantakinari Pawa. Iri owakinari Notyaantapiroritari, nonkamantayitairi pashinijatzi atziri kaari ayyininkata, inkimisantayitaita iriroriiti. ⁶Iijatzi iirokaiti Roma-jatzi ari akaatsitaka ikaimashiritai Jesucristo. ⁷Ikaimashiritaimi pinkitishiritai pikaatzi pinampitawo Roma-ki. Jitakotani Pawa pinayitzi. Onkamintha inishironkawaitaimi Ashitairi Pawa, iijatzi inkimitaimi Awinkathariti Jesucristo, piñaayitiro kamiitha pisaikayiti.

Ikowi Pablo jariityaari Roma-jatzi

⁸Jiroka nitawatyaari nonkanti: Nopaasoonkitziri Pawa, okantakaantziro jantziri Jesucristo. Nopaasoonkitakowintzimi iirokaiti, tima ithonka ikimakoitakimi tsikarikapaini tsika pikantayitanaa pikimisantayitai. ⁹Ari nokantapiintanakitya namanakowintzimi. Iri Pawa yotatsi, nantawaishintsitainiri nokinkithatakotanairo Kamiithari Ñaantsi tsika ikinkithatakota Itomi. ¹⁰Aririka namañaari, nokowakotziri ishinitainaata niyaati pisaikayitini iirokaiti, iroorika inkowakaakinari naaka. ¹¹Tima nokowapirotaki noñaayitimi. Nokowi nonishironkashiriyitimi onkantya paawiyashiriwaitantyaari. ¹²Ari onkantya nonthaamintakaantimiri iiroka, piñaakinarika naaka tsika nokanta nawintaashiritakari Cristo. Ari pinthaamintakaina naaka, noñaakimirika iirokaiti tsika pikanta pawintaashiritari. ¹³Iyikiiti, nokowi piyoti, iro noshiritapiintaka niyaati pisaikayitini noñaantimiri powapiyashiriyitaiya, nokimitaakiri pashinijatziiti atziri. Iro kantacha, oyyiki otzikapiintakinari. ¹⁴Iro kantacha ontzimatyii niyaatashitiri Grecia-paantiri, kaari Grecia-paantitsisiri, yowaitanaatsiri, iijatzi kaari yowaitatsini. ¹⁵Irootaki,

nokowantari nokinkithatakotairo iijatzi Kamiithari Ñaantsi janta pinampitawo iirokaiti Roma-jatziiti.

Itasorinka Pawa owawijaakotantatsiri

¹⁶Tii nokaaniwintziro naaka nonkinkithatakotiro Kamiithari Ñaantsi. Tima iro oyyakawori iroomi itasorinka Pawa, iro owawijaakoshiritairini maawoni kimisantaatsini. Nokimitaakiro naakaiti no-Judá-mirinkatzi, naakataki itanakawo nokimisananaki, jimpoitapaaki Grecia-paantiriiti. ¹⁷Tima iro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Pawa tsika ikanta itampatzikashiritakagairi atziriiti. Ari ikantakaanta irirori jawintaashiritaityaari. Tima irootaki josankinaitantakawori, kantatsiri: Tampatzikashiri jinayitai awintaashiriri, ari jiñiuro jañaantaiyaawo.

Kaaripiroshiriri jinatzi atziriiti

¹⁸Iriima atziriiti kaari tampatzikashiritatsini, thainkatasorintsitsisiri, ikisaniintapirotakiri Pawa, joñaagantakiro iyatsimanka janta inkitiki. Tima jirikaiti kaaripiroshiritapiintatsiri, kimiwaitaka jotzikayitatyiroomi tyaaryoori iiro jiyotakoitantawo. ¹⁹Tima jiyotakowitari iriroriiti Pawa. Iri Pawa kantakaawori jiyotakowitantakariri. ²⁰Tima owakiraa jitanakawo Pawa jiwitsikakiro kipatsi, ari jiyotimi atziriiti tzmatsi Pawa, jiñaayitakiro jiwitsikani. Ari onkantya inkinkishiritantyaarimi otzimimotziri Pawa ishintsinka, kañaaniri jinatzi irirori. Tikaatsi otikañaanitachani, inkantawitaiya: “Tii niyotziro”. ²¹Aña jiyotakowitari Pawa, tiimaita impinkathatapiintairi, tii ipaasoonkitapiintairi iijatzi. Apa ikinkishiritakotawo kaaripirotsisiri, iro kaari ikinkishiritananaa kamiitha. ²²Ikantayawitani: “Yotaniri ninatzi”, aña masontzishiriri jinayitaki. ²³Iro jowajyaantantawori ipinkathawitari Pawa kañaaniri. Ari jitayitanakawo ipinkathayitziro witsikaantsi joyyakaawo atziri, tsimiri, piratsi, iijatzi ikaatzi kamathayitatsiri kipatsiki. ²⁴Irootaki ishinitantakariri Pawa jirikaiti ayimaniintiri iyaaripironka. Irootaki jantapiintantawori onkaati inkaaniwintirimini. ²⁵Jowajyaantanakiro ikimisanantañaantziro Pawa tyaaryootatsiri, apa ikimisananakiro thiyaantsi. Ipinkathatanakiro jiwitsikaitziri, oyyawaitanakawo iroomi ompirawaityaarinimi. Tiimaita

ipinkathatanairi Pawa witsikakirori kitziroini maawoni jiroka, apinkathatapiintziri aakaiti. Ari onkanyaaari.

²⁶ Irootaki ishinitantakariri Pawa jirikaiti ayimaniintiri inintashiwaitari. Irootaki jantantawori okaatzi inkaani-wintirimi. Ari itanakawo opaantawakaawaita kiyopayipaini tsinaniiti. ²⁷ Ari ikimitanakari iijatzi kiyopayipaini shirampariiti, ipaantawakaawaitanaka, iro ikowapirotanaki impaantawakaiya ishiramparinkakiini, jantanakiro inkaaniwintirimi. Iriimaitaka owasanki-taawaitaincha okantakaantziro ikinakaashiwaitakari.

²⁸ Iro opoñaantari ishinitziri Pawa jirikaiti ayimaniintiri iyaaripironka, iro jantantakawori kaari kami-ithatatsini. Tima tii ikinkishiritakotanairi Pawa. ²⁹ Iro jantapiintanaki kaari tampatzikatatsini, imayimpiriwaitzi, ipaantawakaawaita, ikowapirowaitziri kiriiki, jantayitziro kamaawoyitatsiri, inintakotantawaitzi, itsitokantawaitzi, imaamanitawakaawaita, jamatawitantawaitzi, ikawiyantawaitzi, ³⁰ ikijyimatantawaitzi, ithiyakotawakaawaita, ikijyimawaitziri Pawa, ikawiyapootantawaitzi, ikantakaapirowaita, iñaapirowaita, jiyotashiwaitawo kaaripirotsiri, ipiyathawaitari ashitariri, ³¹ imasontzishiriwaitaki, tii imonkaawainitzi, tii inithaantawaitzi, tii inishironkatantzi. ³² Jiyowitaiyawoni jirikaiti okaatzi inkantakaantziri Pawa, ikantaki: "Ikaatzi matakironi jiroka inkamayitai". Iro kantacha, iikiro jantapiintatziro, jominthatakaari pashinipaini jimayitiro.

Tampatzika ikanta Pawa aririka jiyakawintanti

2 Kimitaka pikantashiriwaitzi iiroka, "Ontzimatyii jowasankitaitiri jirikaiti ikaaripirotsiri". Iiro pikantawaitziro jiroka. Tima aririka piyakawintiri pashini atziri, iirokatakai iyakawintainchari. ¿Tiima pantapiintziro iiroka kaaripirori? ² Ayotaiyini tampatzikashiriri jinatzi Pawa aririka jiyakawintanti. Iri owasankitairini ikaatzi antayitakirori jiroka. ³ Irokaiti patzirinkakiini, pikantapiintaiyini, "Ontzimatyii jowasankitaitiri jirikaiti ikaaripirotsiri", ¿Piñaajaantakima iiro jowasankitaimi iiroka Pawa? ⁴ ¿Pimanintatziirima nishironkapirowaitakimiri, oyaakoniintzimiri, amatsinkawintzimiri iijatzi? ¿Tiima piyotakotziro iro jamatsinkawintantakimiri jowajyaantakaantimirori piyaaripironka? ⁵ Iromi powajyaantairo piyaaripironka, ari piñiromi patsipitaiyaawo iyatsimanka Pawa. Tima paata, aririka joñaagantapaitairo iyatsimanka, jaminakoyitairo maawoni, tampatzika inkantya jowasankitaantayitai. ⁶ Onkimiwaityaawo impinayitairimi apanipaini okaatzi jantakiri. ⁷ Iri Pawa añaakaayitairini ikaatzi kamaitanakawori kamiithari, irootaki jiñaampiyantakawori jowaniinkawo, jiñaampiyakawo ipinkathaitairi, jiñaampiyakawo inkantaitatyaani jañaayitai. ⁸ Iro kantacha, katsimaki inkantaiya Pawa jowasankitaayitairi ikaatzi kamaitapiintanakawori inintashiwaitari, piyathawaitakariri,

imanintawaitakiro tyaryootatsiri. ⁹ Inkimaatsiwaitaiya, jowashiripirowaitaiya maawoni kamaitapiintakawori kaaripirori. Iriira itanatyaaawoni nojyininkapaini Judá-mirinka, impoña jimpoitapaaki Grecia-paantiri.

¹⁰ Iriima kamaitapiintakawori kamiithari, ari jowani-inkataiya, impinkathaitairi, kamiitha isaikayitai. Iriira itanatyaaawoni nojyininkapaini Judá-mirinka, impoña jimpoitapaaki Grecia-paantiri. ¹¹ Tima tikaatsi atziri jimakitiri Pawa.

¹² maawoni kaari kimakotironi Ikantakaantaitani, ompiyakaashitaiyaari iyaaripironka, tima iiro jaminakoitairi imonkaatakirorika Ikantakaantaitani. Iriima ikaatzi kimakowitakawori, ari jaminakoitairi imonkaatakirorika. ¹³ Tima kaari tampatzikashiritzimotirini Pawa ikaatzi kimakowitakawori Ikantakaantaitani, aña iri tampatzikashiritzimotakiriri Pawa monkaayitakirori. ¹⁴ Jirikaiti kaari nojyininkayita, kaari kimakowityaaawoni Ikantakaantani Moisés-ni, kaari ñaawityaaawoni tsika osankinata, jimonkaaminthawaitashitakawo. Okimiwaitakawo ontzimaatyiiimi pashini ikantakaantaitani jashitaiyaarimi iriroriiti. ¹⁵ Okimiwaitakawo jiroka Ikantakaantaitani osankinashiritantayairimi, tima jiyotziro oita jantiri. Aririka jimonkaatairo, kimoshiri inkantya. Iirorika jimonkaayitziro, okimiwaitakawo apaniroinimi jiyakawintawaitaka, tima jiyotakiro ikaaripirowaitaki. ¹⁶ Irootaki jantaitiri paata aririka inkantairi Pawa jirika Jesucristo: "Paminakotairo maawoni jantakiri jimananikiini atziriiti". Irootaki nokantapiintakiri nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi.

Judá-mirinkaiti ipoña Ikantakaantaitani

¹⁷ Iroñaaka nonkantayitimi iirokaiti Judá-mirinka nojyininkatari. Kimitaka pikantaiyakini iirokaiti: "Aña niyotakotaitziro naaka Ikantakaantaitani. Niyotziri Pawa. ¹⁸ Niyotziro okaatzi ikowiri. Niyotziro tampatzikatatsiri, tima jiyotaakinawo Ikantakaantaitani. ¹⁹ Ari onkantaki niyotairi kaari yotironi, kimitakariri amajyookitachari, nonkimitakaantiro nonkitiijyinkatakotairimi saikatsiri otsinirikitzi. ²⁰ Ari niyotaayitairi masontzishiriri. Kantatsi niyotairi kaari yowaitatsini, kimiwaitariri inchaaniki. Tima otzimimotana naaka Ikantakaantaitani. Irootaki matzirori iyotanipirotsikaantzi". ²¹ Aririka okantaka piñaawaitakiri piyotaayitiri pashini, ¿Iyomachiitakimima iiroka? Tima pikantapiintzi iiroka: "Iiro pikoshitzi". ¿Tiima pikoshinitzi iiroka? ²² Pikantapiintzi: "Iiro pimayimpiritzi". ¿Tiima pimayimpiritzi iiroka? Pikantapiintzi: "Iiro pipinkathatziro oiyakaawontsi". ¿Tiima pikoshitanitziro iiroka tasorintsitatsiri? ²³ Pikantakaapirowaitaka iiroka piyotakotziro Ikantakaantaitani. ¿Tiima pipiyathawaitawo iiroka, pithainkakiri Pawa? ²⁴ Tima ari okanta josankinaitakiro, kantatsiri:

Iirokai kantakaantakirori, iro ithainkatasorintsitankari pashinijatz i atziri ipairyaminthawaitashitakari Pawa.

²⁵ Ikaatzi monkaatzirori Ikantakaantaitani, kami-ithawitaka itomishitaanita, tima irootaki oiyakaawintacha jashitari Pawa. Iro kantacha tiirika jothotyiro jimonkaatiro maawoni Ikantakaantaitani, aminaashiwaitaka itomishitaanita. ²⁶ Iriima pashinijatz kaari ajyininkata, kaari totamishitaanitachani, aririka jimonkaaminthataashityaawo Ikantakaantaitani, iriitaki kimipirowaitakariri totamishitaaniri, tima jashipirotaari Pawa. ²⁷ Jirikaiti kaari totamishitaaniri monkaaminthataashitawori Ikantakaantaitani, iri aminakotaimini iirokai paata tyaaryoorika pimonkaatziro piyotakotziri, pipiyathatakaworika, iri iyakawintimini, jowasankitagaitimi, okantawitaka totamishitaaniri pinawitaka iirokai. ²⁸ Tsika akantayita koñaawoni awathaki, tiira iro jiiitaitairi “Judá-mirinka”. Ari okimitari atominthawaitashitaka awathaki, tiira iro jiiitaitairi “totamishitairi”. ²⁹ Aña opoñaantari a-Judá-mirinkatzi iro kantakaantzirori tsika akantashiriyita. Ari okimitsitari iijatz añaantakawori atomishitaa, iro kantakaantakirori oshiritakari. Tii iro amonkaatashitanyawori osankinatachari, inthaamintawintairi ajyininkapaini, aña oshiritakagaari Pawa, ari inthaamintawintai irirori.

3 Kimitaka pikantaki iirokai: “¿Tikaatsima opantaini a-Judá-mirinkatzi? ¿Iitama atomishitaaritantari?” ² Nokantzi naaka: “Ojyiki opantairi aakaiti. Jiroka itanakawori, iriira achariniiti aaka itakawori jiñaanatakiri Pawa. ³ Tzimatsi achariniiti kaari oisokirotyaarini Pawa, ¿Irooma ompoñaantyaari Pawa jowajyaantiro joisokiroyitanta? ⁴ Tii ari onkantya. Okantawitaka ithiiyaniwitaka maawoni atziriiti, tii ithiiyanita Pawa irirori. Ari okantzi josankinaitakiri, kantatsiri:

Ari pikantatya iiroka, tampatzikañaaniri pinatzi, Iirokami jaminakoitaimi, ari panaakotantakimi”.

⁵ Tima antapiintzirowa kaaripironkantsi, oñaagantziro tampatzikashiriri jinatz Pawa. Kimiwaitaka ari ankan-takimi: “Iro noyaaripiroshirinka oñaagantzirori owanaa ikamiithapirozi Pawa, ¿Iitama jowasankitaawintantinawori okaatzi oñaagantzirori ikamiithapirozi irirori? Kaarira tampatzikashiriri”. (Ari okanta akinkishiriwaitari aakaiti atzirkakiini.) ⁶ Tii ari onkantzimaitya. Kaarimi tampatzikashiriri Pawa, iirotya jaminakotairimi isaawijatzii, jowasankitaawaitairi. ⁷ Kimitaka ankantimi iijatz: “¿Iitama jowasankitaantyaanari Pawa nothiiyaka, tima nothiiyapiintaka iro kantakaantakirori jiñaapinkathaitantariri Pawa tii ithiiyanita irirori?”

⁸ Kimitaka ankantimi iijatz: “Thami ankaaripiroti! tima iro oñaagantironi kamiithari”. (Irojatz jiyakowintaitakirori naaka nokinkithatakotakiro kimitakawori jiroka,

imapirotya.) Iro kantzimaitacha irootaki kamiithatatsi jowasankitaitiri ikaatzi ñaawaitzirori jiroka.

Tikaatsi tampatzikashiriri

⁹ ¿Irooma kantakotacha jaka, a-Judá-mirinkatzi tii opantapirotoi aakaiti? ¿Iiroma okantzi anaakoyitairi pashinijatz? Iiro okantzi, tima aritaki nokantsitaka maawoni akaataiyakini, kimiwaitakimi ompiyakaashiwaitaimi ayaaripironka, okantawitaka a-Judá-mirinkatzi iijatz kaari Judá-mirinkatatsini. ¹⁰ Tima aritaki osankinatakotaka, kantatsiri:

Tikaatsi tampatzikashiriri, tii itzimaajaitzi apaani.

¹¹ Tii itzimi kimathawaitaniri.

Tikaatsi oshiritaiyaarini Pawa jiyotakotairi.

¹² Ithonka ipiyashiritaiyakani, tii opantaari.

Tii itzimi iitya mataironi inkamiithashiriri.

Tii itzimaajaitzi apaani.

¹³ Kaaripiroñaaniwaitaki, okimiwaitakawo ithano iroomi omoona ikitaitantariri kaminkari.

Amininitaka ithiia,

Kipiyapaantiwaitaki jojakari ikanta maanki.

¹⁴ Tima ikijyimawaitantapiintaki, ikawiyantayitzi.

¹⁵ Amikiitaka jiyaayitzi jowamaanti, ikowi inkapathainkatakaanti.

¹⁶ Ipampithawookitapiintakiro ikinaitzi japirotaantaitzi, ikowi inkimaatsitakaantawaitya.

¹⁷ Tii ipampithawookitapiintairo jatachari isaikaitai kamiitha.

¹⁸ Tii ipinkathaakitairi Pawa.

¹⁹ Ayotzimaita jiyakawintairi Pawa maawoni pankinawaitakawori jimonkaataironi Ikantakaantaitani. Iiro okantai jotikañaanitaiya inkanti: “Tiitya nomaakiwaitziro”. ²⁰ Tima tikaatsi matakironi jimonkaatiro Ikantakaantaitani, ari onkantya inkantantyaariri Pawa: “Tampatzikashiri ninatzi”. Aña aririka ayotakopirotanairo Ikantakaantaitani, ari ayopirotziri owanaa akaaripirotaki.

Pawa otampatzikashiritairi, aririka awintaashiritanaiyaari

²¹ Iro kantzimaitacha, owakiraa joñaagairo Pawa tsioka okanta antampatzikashiritantaiyaari. Tii ojyawo pairani, apankinawaitashitawo Ikantakaantaitani antampatzikashiritantaiyaawomi. Irootaki josankinatakotakiri Kamantantaniriiti, irojatz josankinatakotaitakiri Ikantakaantaitaniki. ²² Iriira Pawa otampatzikashiritaini, aririka awintaashiritanaiyaari Jesucristo, ankimisan-tanairi irirori. Tii anashitaiya tsika ikantayita pashiniiti, ²³ maawoni akaaripiroshiritaki. Irootaki iiro okantanta añaayitairo jowaniinkawo Pawa. ²⁴ Iro kantzimaitacha, Pawa, jotampatzikashiritai, inshironkapirotaanta irirori jotyaantairi Cristo Jesús ipinawintai aakaiti. ²⁵ Irootaki jotyaantantakariri Pawa inkapathainkawintai Cristo

jowamaitakiri, ari jotsimaryaagari Pawa awintaashiritaiyaaririka Cristo. Iro jimatantakawori Pawa jiroka, jiñaantaityaariri ikantaitani itampatzikashiritzi irirori. Pairani Pawa owanaa ikisashiwitakawo iyaaripironka atziriri, amawi ikantapiintakiro. ²⁶ Irooma iroñaaka, okimiwaitaawo jojyiphatakairomi ayaaripironka, jotampatzikashiritai. Tampatzikashiri ikanta irirori, itampatzikashiritakairi iijatzi awintaashiritanaariri Jesús.

²⁷ ¿Tzimatsima ankantakaapirowintaiyaari? Tikaatsi. ¿Iitakama? ¿Irooma kantakaantawori tii itzimi iita monkaataironi Ikantakaantaitani? Kaari, aña iro kantakaantzirori awintaashirinka. ²⁸ Iiro okantzi inkantakaapirowaitya tampatzikashiriri, tima tii ikitsirinkiro jimonkaataironi Ikantakaantaitani. Apa jimatairo jawintaashiritaari Cristo. ²⁹ ¿Apanima aakaiti a-Judá-mirinkatzi janzimotairo Pawa? Tii. Ari akaatairi kaari ajyininkayita, janzimotairo maawoni. ³⁰ Apaani ikanta Pawa. Tsika ikantakaayitai aakaiti jotampatzikashiritai, ari inkimitagairi iijatzi kaari totamishitaaritchani. ³¹ ¿Nomanintatziroma naaka Ikantakaantaitani nokinkithatakotakiro awintaashirinkantsi? Tii ari onkanya! Aña kamiithatsitacha jiroka.

Jojyakaawintantzi Abraham

4 Thami oshiritakotyaari Abraham-ni acharinitanakari. ¿Tsikama ikantaitakirika irirori itampatzikashiritantaari? ² Iroomi ipankinatani Abraham-ni tampatzikashiritakagairinimi, aritaki inkantakaapirowaityaami irirori. Iiro ikantakaapirowintaarimi Pawa. ³ Jiroka okantziri Osankinarintsipirori:

Jawintaakari Pawa jirika Abraham, irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani.

⁴ Thami ojyakaawintawakiro: Aririka jantawaiti atziri, ipinaitziri. Tii inishironkatashitaitari, aña ipinaitatziiri jiriwitaitakiri jantawaitaki. ⁵ Iriima atziri kaari antawaitatsini, jiñiirorika impinatashitaityaari, inishironkai-tatziiri jirika. Ari ikantsitari atziri thainkatasorintsiiwaitatsiri pairani, jawintaashiritaari Pawa, aritaki jotampatzikashiritairi. Ari inishironkatairi jawintaashiritaari, tii ipankinawaitawo jimatantaawori. ⁶ Iijatzi David-ni ikinkithatakotsitakawo inkimoshiritakagairi Pawa itampatzikashiritani, kaari ñagaironi iñaashintsiiwintaiyaawo, ikantaki:

⁷ Kimoshiri inkantaiya atziri ipiyakoitairi ikaariprowitaka,

Okimiwaitaawo jimanakoitaatyinirimi iyaaripironka.

⁸ Kimoshiri inkantaiya atziri, ipiyakopirotainiri Pawa iyaaripironka.

⁹ Jirikaiti kimoshiritaatsini, ¿Apama aakaiti jiiitaitai “totamishitaari?” Kimitaka tii, ari jojyayitai kaari totamishitaachani. Pinkinkishiritiro akantakiri:

Jawintaanaka Abraham, irootaki ikimitakaantaitaariri tampatzikashiritaniri.

¹⁰ ¿Tsikapaitima Pawa ikimitakaantaari Abraham-ni itampatzikashiritani? ¿Aripaitima jimatakiro itomishitaaritaki? Tiiira! ¹¹ Iro jimpoitai Abraham-ni itomishitaaritá. Jiroka totamishitaaritaansi aririka omatakotanaki iro jiyoitantari jawintaari Pawa. Iriima Abraham-ni jawintaitaitakiri kitziroini Pawa, ari jotampatzikashiritaitakiri tikiraamintha itomishitaanita. Ari ikantaka Abraham-ni jitantakawori itampatzikashiritakaitziri. Irootaki ikimitakaantaitakariri iriitakimi charinityaariri maawoni tampatzikashiririiti, tii okowaajaita intomishitaarita. ¹² Imapirowitaya aakaiti jiiitayitai “totamishitaari” aakataki icharinipirotoni Abraham-ni, akaatziri iijatzi atomishitaarita. Tiimaita ankimitakotyaari ikanta irirori itomishitaarita, aña awintaashiritanaari Pawa, ikimitaakiro irirori Abraham-ni, jawintaashiritsitakiri kitziroini tikiraamintha itomishitaarita.

Iro awintaashirinka añaantaityaawori ikajyaakaakairi

¹³ Tima ikajyaakaitsitakanari Pawa jirika Abraham-ni itsipataakiri charinityaarini, ikajyaakaakiniri kitziroini tikiraamintha osankinata Ikantakaantaitani. Apa jawintaashiritanaka Abraham-ni. ¹⁴ Tima inkaati ñaayitaironi ikajyaakaani Pawa, kaarira jirikaiti pankinawaitashitaawori Ikantakaantaitani. Arimi onkanyaami, aminaashiwaityaami awintaashiritari Pawa, tii opantawo ikajyaakaakairi. ¹⁵ Iitarika pankinawaitawori Ikantakaantaitani, apa jowatsimairi Pawa iiro ikitsirinkiro. Iiromi otzimaki Ikantakaantaitani, iiro otzimimi iijatzi ikinaashiitani.

¹⁶ Iitarika ñaayitaironi ikajyaakaani Pawa, iriitaki awintaashiritaariri inishironkapirotani irirori. Ari jiñaayitairo maawoni ichariniyitaari, tii apa añaayitairo aakaiti Judá-mirinka, jashitakaitakiri kitziroini Ikantakaantaitani, aña maawoni awintaashirityaarini Pawa, ojyako-taariri Abraham-ni. Ari ojyawo incharinitaimi Abraham-ni maawoni aakaiti. ¹⁷ Irootaki josankinaitantakawori, kantatsiri:

Aritaki nojyiñagaimiri chariniyitimini, iiro okantaajitzi ijyininkamirinkatawakaiya.

Iro jiroka ikajyaakaani Pawa. Irootaki jawintaashiritan-tanakariri Abraham-ni. Imapirotatya jimonkaatairo Pawa jiroka, tima kantatsi jañaakaayitairi kamayitatsiri, irijatzi witsikairori kaari tzimawitachani pairani.

¹⁸ Jiroka ikantakiriri Abraham-ni: “Aritaki nojyiñagaimiri charinitimini”. Iro ikimisantantakariri Abraham-ni, owanaa opomirintsizimowitakiri inkimisantantyaariri.

¹⁹ Tii jowajyaantapaintziro kapichiini jawintaashiritanaka. Iikiro joshiritakopiintanakityaawo jiroka, ikantzi: “¿Tsikama onkanyaaka jiroka? Aña tzimataiki naaka 100 nosarintsiti. Irootaintsi nonkami. Jiroka noina Sara, tii owaiyantantzi”. ²⁰ Ari okanta ikinkishiriwaitaka, tii ikisoshiriwintziro okaatzii ikajyaakaakiniriri Pawa, tii

okantzimoniintawaitari jawintaakari. Iikiro jimapirotanakitziro jawintaashiritanakari, ari ikantapi-intanaatya ithaamintapiintanakari. ²¹ Jiyotaki Abraham-ni ari jimatakiro Pawa okaatzi ikajyaakaakiniriri. ²² Irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani. ²³ Josankinatakaantakiro Pawa tsika okantakota jiroka. Tii josankinaminthatakaantashitawo ampinkathatantyaariri Abraham-ni. ²⁴ Iro josanki-natakaantantakawori onkantya ayotantaiyaari inkimitakaantai itampatzikashiritani iijatzi aakaiti, aririka awintaashiritanaiaari añaakagairiri Awinkathariti Jesucristo ikamawitaka. ²⁵ Tima iri Cristo kamawintairi aakaiti, okantakaantziro akaaripirowaitaki. Irijatzi Cristo añaagaatsi okanta itampatzikashiritakaantairi.

Opofñaantari itampatzikashiritakai

5 Jiroka okantakari. Iro awintaashirinka tam-patzikashiritakairi. Irootaki aripirotantaariri Pawa. Iriitaki Jesucristo matakagaironi jiroka. ² Tima awintaashiritaari Jesucristo, jiyotakaayitairo inishironkatani Pawa anayitai. Kimoshiri akantayitaa añaayitairo paata jowaniinkawo Pawa. ³ Iro kantzimaitacha tii apa ankimoshiriwintiro jiroka, aña ankimoshiriwintsityaawo iijatzi awijyimotainiriri. Tima ayotaiyini aririka añaayitiro ankimaatsiwaitya, iro ompofñaantyaari ankamaitan-itya. ⁴ Aririka ankamaitapiintanatya, ari aawiyashiritan-itya. Aririka aawiyashiritapiintanaki, ari añaayitakiro awintaapirotanaiaari oyaakoniintani. ⁵ Iiro jami-naakaashitai oyaakoniintani. Tima aritaki añaayitakiro jitaakopirotakai Pawa, jotyaantakairi Itasorinka okimi-waitakawo isakopiroitatyinirimi.

⁶ Okanta ikowapaititaki Pawa, aripaiti ikamawintayitakai Cristo, okantawitaka athainkatasorintsiwitaka, tii aawiyawaintzi. ⁷ Tikaatsi matapiintaironi inkamawintiri pashini atziri. Tzimimaitaka kamawintirini atziri kami-ithashiriri. ⁸ Iro kantzimaitacha aakaiti kaaripiroshiriri anawitaka, ikamawintakai Cristo. Owanaa jitaakopirotakai Pawa, jotyaantakiri Cristo inkamawintai.

⁹ Jotyaantakiri Cristo inkapathainkawintai onkantya jotampatzikashiritantairi. Ari jimatatakiro jiroka iiniro akaaripiroshiriwaitzi, ¿Kamiithatatsima antaawantawaityaari japiroitai jotampatzikashiritai?

¹⁰ Tima pairani iiniro akisaniintawaitziri Pawa, jotyaantakainiri Itomi inkamawintai, ari okanta aripirotanta-ariri. Ari okanta iijatzi ayopirotantaari aritaki awi-jakoshiritai, tima jañaawintai Cristo. ¹¹ Ari ikimoshiritakaapirowaitai Pawa, tima iri Awinkathariti Jesucristo aripirotakagairiri.

Adán ipofña Cristo

¹² Apanimachiini ikantaka pairani shirampari kantakaantanakirori ikaaripirotaki. Iro owasankitaantsi jiñaaki, ikaamaniyitai. Iro antitanaincha maawoni

ikaatzi charinitanaariri, ikaaripirotanaki maawoni isaawijatziiti, ikaamaniyitanaki. ¹³ Iro awijaintsiri tiki-raamintha josankinaitziro Ikantakaantaitani. Tima jirikaiti añaayitaintsiri pairani tikiraamintha josankinaitziro Ikantakaantaitani, inashitaiya jiyakawintaitiriri. Iriima jirikaiti impoiyitaatsiri itzimayitai piyathataka-wori Ikantakaantaitani inashitaiya iijatzi jiyakawintaitiriri. ¹⁴ Ikamaki Adán, ikamitaka iijatzi charinitanakariri irirori okantawitaka inashitaka iyaaripironka. Iro jatakotanaintsi irojatzitzi itzimantakari pairani Moisés-ni. Iriira Adán oiyakaawintakariri pashini shirampari pokaintsiri, ¹⁵ iriitakira Jesucristo jirika. Jiroka okanta joyyakaawintaitakiri: Atzirimachiini jinaki Adán, ikaaripirowaitaki, iriitaki kantakaantakawori ikamayitankakari oiyiki atziriiti. Ari ikimitsitakari Jesucristo, atziri jinaki irirori, ikamawintantaki, iri kantakaan-takirori jañaashiritantaari oiyiki pashini atziriiti, ikan-takaantakiro Pawa inishironkatantzi. ¹⁶ Iro kantacha Pawa jinashitakawo inishironkatantzi irirori, tii joyyako-tari itanakawori ikaaripirowaitzi. Tima iyaaripironka apaani atziri, irootaki kantakaantakirori jowasankitaitantari oiyiki atziriiti. Irooma inishironka Pawa irootaki kantakaantakirori jotampatzikashiritantaariri oiyiki kaaripirowaiwitachari. ¹⁷ Tima ikaaripirotaki pairani Adán, kimiwaitanaka atziritanakiyimi “Kaamanitaantsi” iro ompirawaityaarinimi atziriiti. Irooma inishironkatani Jesucristo, okimiwaitanakawo atziritanakiyimi “Añaamintotsi”, iro ompiratanatyaarinimi tam-patzikashiriiti.

¹⁸ Jiroka okaatzi joyyakaawintakoitzi: Apaani shirampari kaaripirotaantsiri, iri kantakaantakirori jowasankitaantaitakari oiyiki atziriiti. Iriima pashini kami-ithashiriri shirampari, iri kantakaantakirori jawi-jakoshiritantaiyaari oiyiki atziriiti, jañaashiriyitai.

¹⁹ Apaani atziri piyathari, iri kantakaantakirori ikaaripiroshiritantakari oiyiki atziriiti. Iriima pashini atziri kimisantaniri, iri kantakaantakirori itampatzikashiritantaari oiyiki atziriiti. ²⁰ Iro opofñaantari josankinatakaantaitziro Ikantakaantaitani, jiyotantaiyaari atziriiti kaaripiro jinayitzi. Okantawitaka antawoitai ipiyathawitaka, antawoitai inishironkatairi Pawa. ²¹ Pairani kimiwaitaka atziritatyimi “Kaaripironkantsi”, iro ompirawaitatyaarinimi atziriiti, irojatzitzi owamaantakariri. Iro kantacha kimiwaitaka atziritatyimi “Nishironkantaantsi”, iro pinkathariwintantaatsinimi. Tima aritaki inishironkayitai Awinkathariti Jesucristo, itampatzikashiritakaayitai ankantaitatyaani añaayitai.

Ikamapithaitakiro kaaripironkantsi

6 ¿Kamiithatatsima ankanti: Thami ankaaripirowaiti inishironkapirotantairi Pawa? ² Tii ari onkantya! Aña okimiwaitanaawo ankamapithatatyiiromi ayaaripironka. ¿Kantatsima kaminkari inkaaripiroti

iyamaaninkakiini? ³ Aamaashitya pipiyakotakiro iirokaiti owiinkaawintakari Cristo Jesús, akimitakowaitaari tsika ikanta jowamaitakiri irirori. ⁴ Iro ogyakaawintacha ankamayitaimi koñaawoini tsika akantawita pairani. Ikitaitakai. Ipoñaashitaka apiriintaa ijatzi, akimitakotaari Cristo. Tima jowaniinkawo Pawa owirintairiri Cristo, ari okanta ikimitakaantairi aakaiti owakiraarimi atziri añaayitaimi.

⁵ Tima ogyakotaari irirori, kimiwaitaka ankamayitaimi, aritaki ijatzi ampiriintayitai ikimitakiro irirori. ⁶ Kimiwaitaka koñaawoini tsika akantayita pairani, ari intsi-pataitakairimi Cristo impaikakoitaimi. Ari okanta akamapithatantakawori akaaripirowaitaki. Irootaki kaari ogyantaari ompirayitari “Kaaripironkantsi”. ⁷ Tima apaani kaminkari tikaatsi jantayitai iyaamaninkakiini, tii ikaaripirotai. ⁸ Tima ari atsipataari Cristo jowamaayitai, awintaashiri antsi-pataiyaaari jañaashiritai ijatzi. ⁹ Tima ayotaiyaini iiro japiitairo Cristo inkamawintantai. Apawojatzi okanta ikamaki, añaagai. Okimiwaitaawo tii ompirawaitaari “Kaamanitaantsi”. ¹⁰ Apawojatzi ikamawintakiri kaaripiroshiririiti. Irooma iroñaaka jañaawintairi Pawa. ¹¹ Ari pinkimitaiyaari iirokaiti, pinkimitakaantaiya pinkamapithatatiyiro piyaaripironka, iri Cristo Jesús kantakaantakirori pañaawintantaariri Pawa.

¹² Irootaki, iiro pishinitanta ompiyakaashiwaitaimi piyaaripironka. Poitsinampairo pikowashitziri. ¹³ Kimiwaitakimi pinkamakityiimi, piriintaimi ijatzi, pinkimitakaantiro aritakimi jatakimi Pawaki, pinkantapairimi: “Jiroka nowatha, nantantapiintaawori kamiithatatsiri”. Aritapaaki pikimitakaantawo piwatha iro pinkaaripirowaitantapiintya. ¹⁴ Aritapaaki pikimitakaantawo “Kaaripironkantsi” atziritatyiimi, irootaki ompirawaitimini. Tii pañiimotairo Ikantakaantaitani, aña iro pañiimotai nishironkataantsi.

Ompirataari tampatzikashiritaantsi

¹⁵ ¿Kamiithatatsima ankantayiti iroñaaka: “Thami ankaaripiroshiriri, iiro añaamotantaawo Ikantakaantaitani, iro añaamotai nishironkataantsi?” ¶Tii ari onkantya! ¹⁶ ¿Tiima piyotzi aririka jompirataitimi, ontzimatyii pinkimisantapiintiri ompiratzimiri? Pikimitakaantakiro atziritatyiimi piyaaripironka, iro ompirawaitimini. Aririka pikantaka kamashiritakimi. Irooma pinkimitakaantairi iri Pawa pinkimisantapiintai, aritaki pintampatzikashiritai. ¹⁷ Pairani pikimitakaantakawo iroomi “Piyaaripironka” ompirawaitakimini. Irooma iroñaaka poisokirotaawo pikimisantanairo jiyotaitakimiri. ¹⁸ Tii ompirataimi “Piyaaripironka”, aña “Tampatzikashirinkantsi” ompirataimiri. ¹⁹ Nojyakaawintatzi-imiro tsika okanta ayotakotapiintziro aririka jompiraitai, ari onkantya ankimathatantyaawori okaatzi kompiizimowaitairi aakaiti. Tima pairani pikimi-

takaantawaitakawo atziritatyiimi “Kamaawotatsiri” iro ompirawaitakimini, ari okimitaakimiri ijatzi “Piyathataantsi”, tima ogyiki pipiyathatapiintaka. Irooma iroñaaka ompirataimi “Tampatzikashiritaantsi”, ari onkantya piñaantaiyaawori pinkitishiritai.

²⁰ Iiniro ompiratzimi “Kamaawotatsiri”, pi-saikamintahawaitashitaka, tikaatsi shintsiwintimini pintampatzikashiriri. ²¹ Iro kantacha piyotai tikaatsi opantawo jiroka. Aña iro kamiithatatsi pinkaniwintakotairo tsika pikantawita pairani. Piyotai ijatzi iitarika antayitziro jirokapaini aritaki inkamashiriyitai. ²² Tii iro okimitakaantaimi iirokami ompirataimi “Piyaaripironka”. Aña iri Pawa ompirataimiri. Irootaki kamiithatziimotaimiri. Tima pimatairo pinkitishiritai, ari pinkantaitaatiyiro pañaanitai. ²³ Jiroka “Kaamanitaantsi” iro kimiwaitakawori impinaitirimi antawaitapiintakironi kaaripirotsiri, kimitawaitaka iriimi ompirataimi. Irooma “Kañaanitaantsi” iro kimiwaitakawori inishironkatani Pawa ipashitaariri ikaatzi tsipashiritaariri Jesucristo, Awinkathariri.

Jojyakaawintaitziro aawakaantsi

7 Iyikiiti, iirokaiti noñaanatzii pikaatzi piyotakotziro Ikantakaantaitani. ¿Tiima piyotaiyini aririka inkami atziri, ikamapithatakiro Ikantakaantaitani? ² Ikimiwaitakawo tsinani tziimatsiri oimi. Iinta jañiimotziro oimi, ontzimatyii ontsipatapiintyaari. Irooma aririka inkamapithatakiro, aripaiti osaikashiwaitaiya. ³ Irooma oñaaki pashini shirampari iinta jañiimotziro oimi, omayimpirotaki. Irooma inkamakirika, ari osaikashiwaitaari, kantatsi oimintaiya pashini, iiro ikimitakaantaitawo mayimpiro.

⁴ Iyikiiti, okaatzi ogyakaawintachari jaka kimiwaitaka atziritakityiimi “Ikantakaantaitani”, iro piimintyaarimi pairani. Aritaki pikamapithatakiro jiroka, pitsipataari Cristo jowamaitakiri pairani. Okimiwaitaawo saikashiwaitaimi iroñaaka piimintaari pashini, jañaakaitairi pairani. Iro pantawaitantaanariri iirokaiti Pawa. ⁵ Tikira añaamotziro ogyakaawintachari “Kaamanitaantsi”, owanaa apiyathatakawo Ikantakaantaitani, amatapiintakiro kamaawotatsiri. Irootaki owamaashiritakairi. ⁶ Okimiwaitaawo iroñaaka akamapithatairo, asaikashiwaitaa. Añaagairi owakiraari, iriitaki Tasorintsinkantsi, kantakaawori antawaitantaanariri Pawa. Tii okimitaawo pairani, apankinawaitawo amonkaatiro pajjatori josankinaitakiri.

Kaaripironkantsi saikashiritantatsiri

⁷ ¿Kamiithatatsima ankanti: “Tii opantawo Ikantakaantaitani?” ¶Tii! Aña irootaki yotakaanawori nokaaripirotpiintzi. Tima jiroka Ikantakaantaitani, kantatsiri: Iiro pinintakotantawaitzi.

Iro kantzimaitacha iiro mi niyotakotairomi jiroka, iirotya niyotaajaitzimi tzimataitatsi nokinakaashitakari nonintakowaitantapiintaki. ⁸ Irooma niyotakotairo jiroka Ikantakaantaitani, tii okantai namawiwainitai, owanaa nonintakowaitantapiintaki. Iiro mi niyotakotairomi jiroka ikantakaantaitani, iirotyaami okaaripirowaitzimi nantayitziri. ⁹ Pairani tii niyowita kaaripirori ninatzi aririka nonintakowaitanti nokinkishiritaniki. Nosaikashiwaitapiinta, tikaatsi shintsiwintinani. Irooma niyotakotairo Ikantakaantaitani, ari niyotanaki nokaaripirowaitaki. Niyotanai iijatzi aritaki nonkamashiritai. ¹⁰ Irootaki owamaashiritanari jiroka ikantakaantaitani. Aña irootawitaka Ikantakaantaitani, inkañaanitantaitaayarimi. ¹¹ Nokimitakaantakiro naaka atziritatyiimi “noyaaripironka”, iro amashiwaitakinari niyotakotairo Ikantakaantaitani. Amatawiwaitakina, irojatzi owamaantakinari. ¹² Iro kantzimaitachari jiroka Ikantakaantaitani tasorintsi inatzi, tampatzika inatzi, kamiithari.

¹³ ¿Irooma owamiithanka, kantakaawori nonkamantaiyaari? ¶Tii ari onkanya! Kaari Ikantakaantaitani owamainani, aña noyaaripironka owamainani. Apa iyotakaakinawo noyaaripironka jiroka Ikantakaantaitani. ¹⁴ Ayotai iro ashiri okinkithatakotzi Ikantakaantaitani. Okimiwaitaawo impimantaitiromi awatha jompirawaitaitaawo, iroomi “Kaaripironkantsi” kimitaiyaawoni ompiratantani. ¹⁵ Iro kaari niyotanta iita nokaaripiroshiritantari. Tii naaka kowaminthawaitashitachani. Owatsimaashiriwaitina. ¹⁶ Tii inimowaitaajaitina okaatzi nimatapiintakiri, ari niyotziri kamiithari inatzi Ikantakaantaitani. ¹⁷ Irootaki okimitantakawori tii naaka antashiwaitaawoni, aña “Kaaripironkantsi” inatzi otzirintakinari, iro shintsiwintanari nimatantawori. ¹⁸ Okantawitaka nokowi nantiro kamiithari, tii nimatziro. Okimiwaitakawo irootakimi nowatha kaari kamiithatatsini. ¹⁹ Tii nokitsirinkiro nimatiro kamiithari nokowawitakari. Iro nimatapiintaki kaaripirori kaari nonintziri. ²⁰ Irootaki okimiwaitantakawori atziritatyiimi “Kaaripironkantsi” otzirintakina, irootaki antakaapiintakinawori kaaripirori.

²¹ Iro shintsiwintapiintakinari nonkaaripiroshiriwaiti, okantawitaka naaka kowawitacha nantiro mi kamiithari. ²² Aña noshiriki, nokantashiritzi: “Imapiro Ikantakaantani Pawa”. ²³ Irooma nowathaki koñaawoini, okimiwaitakawo oñaashintsiwaitaawomi noshiri. Okimiwaitakawo iijatzi nowatha omontyaakaantairomi noshiri, ari oshintsiwintawaitiro onkaaripiroshiriwaiti. ²⁴ ¶Kantamachiitana! ¿Iitama mataironi jomishitowakaantairo noshiri omontyaakaantawaitakiro nowatha? ²⁵ Iriitaki Awinkathariti Jesucristo mataironi. Nopaasoonkitairi Pawa otyaantakiriri jimatantaawori. Iro noshiri nohotyaantawori nokimisantziro Ikantakaantani Pawa. Irooma koñaawoini nowatha iro nimatantapiintantari okantakaantani “Kaaripironkantsi”.

Joshiritapiintaitari Tasorintsinkantsi

8 Aritaki atsipashiritaari Cristo Jesús, iiro aña irowasankitaayitai. ² Tima tii aña iimotairo Ikantakaantaitani kinkithatakotzirori kaaripironkantsi, kantakaantzirori akamashiritantaari. Aña aña iimotairo pashini ikantakaantaitani kinkithatakotzirori añaashiriyitai atsipashiritaari Cristo Jesús. ³ Tikaatsi kitsirinkironi intampatzikashiritantyaawo Ikantakaantaitani, tima maawoni aakaiti atzirinkakiini otzimimotai awatha kaari aawiyawaitatsini. Iriima Pawa iri kitsirinkairori itampatzikashiritairi atziriiti, jotyaaantapaitakiri Itomipirori jatzirizimotanti, otzimimowitakari iijatzi irirori iwatha okimitawo awatha aaka. Iriitaki jowasankitaawintaki iyaaripironka atziriiti. ⁴ Irootaki aawiyantaawori atampatzikashiriyitai, tima iroopiro inatzi ikantakaantaitakiri. Irootaki amatapiintai jimatakaayitairi Tasorintsinkantsi. Iiro antapiintashitawo anintashiwaitari aakaiti. ⁵ Ikaatzi oshiriwaitawori jantiro inintashiwaitari, okimiwaitakawo atziritakimi “Nintashiwaitaantsi”, iro ompiratantyaarimi. Iriima oshiritakotaawori inkimisantiri Tasorintsinkantsi, iriitaki ijiwatairi. ⁶ Ikaatzi oshiritakowaitawori jantiro inintashiwaitari, iiro iyyinkaa iñaantyaawori inkamashiriti. Iriima oshiritapiintanakariri Tasorintsinkantsi, kamiitha jañaayitai. ⁷ Ikaatzi oshiriwaitawori jantiro inintashiwaitari, iiro iyyinkaa iñaantyaawori inkisaniintiri Pawa, tii ikimisantairo ikantakaantziri Pawa, iiro ikitsirinkairo inkimisantairi. ⁸ Ikaatzi matakironi jiroka iiro jinimotakairi Pawa.

⁹ Irooma iirokaiti tii pimatairo jiroka, aña poshiritapiintaawo ikowakaimiri Tasorintsinkantsi, tima iri saikashiritantzimi. Iriima kaari yotairini Itasorinka Cristo, tiimachiini jashitaari Cristo. ¹⁰ Okantawitaka pikaamaniwathawitaka, okantakaantziro piyaaripironka, aritaki isaikashiritantaimi Cristo, ari pañaashiritanai, okantakaantakiro jotampatzikashiritaimi. ¹¹ Aritaki isaikashiritantaimi Tasorintsinkantsi, irijatzi añaawathatakagaimini iijatzi, ari ikimitaakiri Cristo Jesús, jañaakaawathatairi.

¹² Ari okantari iyikiiti, tii opantawo antapiintashiyityaawo anintashiwaitari. ¹³ Iroorika pantapiintanairi, aritaki pinkamashiritai. Irooma poshiritapiintanaiyaaworika ikowakaimiri Tasorintsinkantsi, ojoyawaitanaawo atziritatyiimi “Pinintashiwaitani”, iro powamaakimi, aritaki pañaashiritai. ¹⁴ Ikaatzi antanairori ikowiri Tasorintsinkantsi, aritaki intomitaiyaari Pawa. ¹⁵ Tima jirika Tasorintsinkantsi jotyaaantakiri Pawa, iiro jookawintaimi iiro papiitantaawo pinkimitaiyaari ompirataariwo ithaawawaitzi. Iriitaki kantakaantironi intomitantairi Pawa. Aripirorotaiyaari Pawa, ankantairi: “Paapá, Ashitanari”. ¹⁶ Iri Tasorintsinkantsi yotakaironi aakaiti itomi Pawa. ¹⁷ Tima itomi Pawa anayitai, ari atsipataari

Cristo ashitaawo maawoni jashitari irirori. Tima atsi-patakari Cristo akimaatsiwaitaka, ari antsipataiyaari ijatzi tsika otzimapai jowaniinkawo.

¹⁸ Nokinkishirita naaka kapichiini inatzi akimaatsiwaita, tikaatsi oitzimaitya jiroka aririka añaagairo paata jowaniinkawo. ¹⁹ maawoni jiwitsikani Pawa joyaaniintairi japatopaitairi itomiiti Pawa. ²⁰ Jaminaashiwaitaka jiwitsikani, tii jaawiyiro ikowawitari, tima Pawa kantakaawori okantantapaintari. Iro kantacha jirikaiti oyaawintacha ²¹ jiñaayitairo jowaniinkawo, aririka isaikashiwaitaiya itomitaari Pawa. Ari okaatapaaki akimitakaantawo atziritatyimi "Shitzitaantsi", iro ompiratantachanimi. ²² Kimiwaitaka maawoni jiwitsikaitakiri jatikawaiyityaani, ikimitakawo tsinani ontzimaaniti. ²³ Iijatzi aakaiti, okantawita añaawitakari Tasorintsinkantsi itsipashiriyitai, kimiwaitaka iiniro atikawaiti akowi awijakoti iiro akimaatsiwaitanta, akowapirotaki tsikapaiti intomitai koñaawoini Pawa. ²⁴ Iro oyaakoniintani kantakaawori awijakoshiritantaiyaari, okantawitaka tikira añaayitziro jiroka. Arimi añaayitakiro, ¿Iikiroma oyaakoniintatyiro? ²⁵ Ari okantari oyaakoniintani, ontzimatyi amatsinkashiritya, oyaakotairo kaari añaari.

²⁶ Tima tii aawiyashiritanitzi, Tasorintsinkantsi nishironkatairi. Tii ayotzi tsika ankantya amaña. Iro kantacha iri Tasorintsinkantsi amanakowintairi, okimiwaitakawo jatikawintatyimi. ²⁷ Ikimathatziro Pawa jirika Tasorintsinkantsi jamanakowintai. Tima iriitaki iyotakopirotziriri Pawa iita ikowakairiri oitishiritaari.

Aritaki ankitsirinkairo maawoni

²⁸ Ayotirika oitya awijyimotaini, aritaki inkantakaatyaawo Pawa onkamiithatzimoyitai. Tima iro ikaimashiritantairi antiniri ikowakaakairi. ²⁹ Ikaatzi jiyotsitakari Pawa aritaki inkimisantairi, iriitaki inkimantakaantairi itomipirori. Jirika Itomi, iri kimitanakawori itzinkami itomitari, ari jimpoiypapaaki pashini oiyiki iyikiiti. ³⁰ Jirikaiti itomitaari Pawa, iriitaki ikaimashiritairi, jotampatzikashiritairi, ari onkantya iñaantaiyaawori jowaniinkawo.

³¹ ¿Tsikama ankantakotiroka jiroka? Aña jinithaapirowaitakai Pawa, ¿arima intzimai iitya kitsirinkaini? ³² Pawa tii ithañaaniintari itomipirori, aña ishinitakiri intsitokaitiri ikamawintantakairi aakaiti. Aritaki jantzimotakairo Pawa jiroka, ¿jiroma jantzimotai pashini kowityimotaini? ³³ Aritaki añaayitakiro jotampatzikashiritai, ¿arima intzimaki iitya yakawintaini, jiyoshiitaira Pawa? ³⁴ Iriitaki Jesucristo kamawintairi, ipiriintaa ijatzi, isaikapai jakopiroriki Pawa itsipataari ipinkathariwintantai, iriitaki kantakowintairi aakaiti. Aritaki okanta, ¿arima intzimai iitya owasankitaawaitaini? ³⁵ ¿Iitama mataironi jaapithatairi Cristo, jowajyaantantairi jitakotai? Onkantawitaya ompomirintsitzimowait-

ai, iikiro jyaataty jitaakotai. Ari inkimitairori intzimirika owashironkaawaitaini, inkowi imaamaniwaitai, antajyaaniintawaiti, onkowityimowaitai ankithaatyaari, ankowiinkatakowaiti, japathakiroryaitai. ³⁶ Ari osankinatakotaka, kantatsiri:

Ari okantaitatyaani jowamaakaantaitina nawintaa-machiitaimi iiroka.

Ikimitakaantaitakinari piratsi jowamaitziri. †

³⁷ Okantawitaka añaayitiro jirokapaini, aritaki ankitsirinkairo maawoni jiroka, tima jitakoyitai Pawa, ari jimatakaakairo ankitsirinkiro. ³⁸ Jiroka nawintaakari naaka: Onkantawitya añaawityaawo tsika oita: kaamanitaantsi, añaamintotsi, maninkariiti, pinkathariiti, awijyimotantatsiri iroñaaka ijatzi paata, tzimatsiri ishintsinka, ³⁹ tsikarika oita jiwitsikaitziri, saikatsiri jinoki, ijatzi saikatsiri isaawiki. Tikaatsi owajyaantakairini Pawa iiro añaantaawo jitakotai okantakaantakiro jantzimotakairi Awinkathariti Jesucristo.

Jiyoshiitaitakiri Israel-mirinkaiti

9 Jiyotzi Cristo tyaaryoori inatzi nonkantimiri. Tima iriitaki Tasorintsinkantsi pinkathariwintashiritanari, iri yotakaanari tii nothiiyawaita, nonkantimiro jiroka: ² Owanaa nowashiritakotakari nojyininkapaini Judá-mirinka kaari kimisantatsini, oiyiki okatsitzimoshiritakina. ³ Owanaa nonkowataikimi jawijakoshiritaimi nojyininkamirinkaiti, nonkowataikimi nonkamawintairi jawijakotantaiyaari. Ari onkantaajaitakimi ijatzi jowajyaantainami Cristo, ari niyotakimi iro jawijakoshiritantaiyaarimi nojyininkamirinkaiti, ⁴ icharinitari Israel-ni. Tima iriitaki itomiwitakari Pawa jirikaiti, joñaagawitakari jowaniinkawo, tzimatsi ikajyaakaawakaakari, josankinawitakanari Ikantakaantaitani, jinintaawaiwitaka ithaamintapiintakari, tzimatsi ikajyaakaakiniriri. ⁵ Iriitaki iyyininkamirinkaititakari achariniiti. Irijatzi iyyininkamirinkaititakari Cristo, Pawatatsiri anaayitziro maawoni, ari inkantaitatyaani inthaamintaitaari. Ari okantari.

⁶ Okantawitaka jirikaiti tii ikimisantantitzi, ¿kamiithatatsima ankanti: "Iiro imonkaata ikajyaakaantakiri Pawa?" ¶Ii! Tima inkaati impaitaitiri iroñaaka "Israel-mirinkaiti", pashinijatzi jinaty, kaari icharinipirori Israel-ni. ⁷ Ari okimitaawo awijyimotakiriri Abraham-ni. Tii ikimitakaantaitziri iyyininkamirinka apititatsiri jowaiyani, aña apaani. Iriitaki ikinkithatakoitziro jaka, ikantaitaki:

Iri Isaac jowaiyanipirori.

⁸ Ari ikimitsitakari Pawa tii ikimitakaantairi iriimi itomipirori maawoni jowaiyantakaantakiri Abraham-ni, apa itomitakari ikajyaakaakiniriri incharinimirinkatyaari. ⁹ Jiroka ikajyaakaakiniriri, ikantakiri:

† *Ikantakoitziro jaka "piratsi", iri kantakotacha "oijya".*

Paata pashini osarintsi onkimipaitaiyaawo iroñaaka, ari napiitiro nariitaimi, intzimaki otomi Sara.

¹⁰ Ari okimitakari awijyimotakirori Rebeca, itsipaani-takaakawori acharinini Isaac. ¹¹ Tikira intzimiita jirikaiti, tikira jantayitzi kamiithari iijatzi kaaripirori, aritaki tzi-maki ikowakiri Pawa oitya jantiri. Ari imonkaatari jantayitiri. Tii iri kowashiwaityaawoni jantiro, aña Pawa kantakaawori jantantawori oitarika, ikaimashiritairi.

¹² Jiroka ikantaitakirori Rebeca:

Iri iyaapitsi ompiratyaarini jantariti.

¹³ Jiroka josankinaitakiri iijatzi:

Nitakotakari naaka Jacob, iriima Esaú nokisaniintakiri.

¹⁴ ¿Irooma ankantantyaari: “Tii itampatzikashiritzi Pawa, apaani jitakotaka, iriima pashini ikisaniintakiri? ¶Tii ari onkantya!” ¹⁵ Tima Pawa ikantakiri Moisés-ni:

Iitarika nokowiri nonishironkatiri, aritaki nonishironkatyaari.

Iitarika nokowiri nitakotyaari, aritaki nitakotatyaari.

¹⁶ Ñaakiro, kaari atziri kowashiwaityaawoni jantayitiro iitarika, aña iri Pawa kantakaawori jantaitantawori iitarika inishironkatairi irirori. ¹⁷ Ari ikantaitakiri iijatzi Faraón, jiroka josankinatakoitakiriri, ikantakiri:

Irootajaantaki nopinkatharitakaantakimiri jiñaantaityaawori noshintsinka natsipitakaimiri iiroka. Irootaki inkinkithatakoitantinari maawoni kipatsiki im-pairyaitaina.

¹⁸ Ari ikantari Pawa, inishironkatzi iri irirori. Iri-jatzi kantakaawori ikisoshiriantari ikowiri irirori.

¹⁹ Kimitaka ari pinkantakina: ¿Iitama jowasankitaantariri Pawa ikaaripirotaakayitzi, iroma okantaajaitzi jowashiñagairo ikowakiri Pawa jantiri? ²⁰ Iro kantacha, nonkanti naaka: Tikaatsi piyomachiiti iiroka patzirinkakiini pinkantantyaari. Tii pipinkathatzi Pawa. Incha poshiritakotyaari witsikayitzi kowitzi. ¿Kantatsima oñaanatiri iyowiti, onkantiri: Tii opantaa-jaitana piwitsikakina? ²¹ ¿Iiroma jiwitsiki apaani owaninkatachani, jiwitsikaki pashini kaari opantapirotawo? Aña kantatsi, tima iriitaki ashitawori iyowiti. ²² Ari ikim-itsitari iijatzi Pawa, jiwitsikayitakiri ojayitakawori kowitzi. Tzimatsi jiwitsikakiri jiñaayitairo jatsipitaiyaawo iyatsimanka, jatsipitaiyaawo ishintsinka japirotantaiyaari. Iro kantzimaitacha Pawa, amawi ikantawintapaintakari jirikaiti. ²³ Opoñaantari jiwitsikiri Pawa kaari opantari, ikowatzi imonkatziyantaiyaariri pashini jiwitsikani ikowiri inishironkatairi, jiyoshiitakiri pairani jiñaayitairo jowaniinkawo. ²⁴ Aakayitaki jiyoshiiyitairi ikaimashiriyitai. Tii apa aakaiti a-Judá-mirinkatzi, ari akaayitairi pashinijatzi kaari ajyininkata. ²⁵ Iro jiñaawaitakaakiriri Pawa pairani Oseas-ni, ikantaki: Jirika atziri kaari nojyininkawita, nonkimitakaantairi, “Nojyininka”.

Ikaatzi kaari nitakowita pairani, nonkimitakaantairi, “Nitakotani”.

²⁶ Irooma janta tsika ikantaiwitaka, “Tii pi-jyininkatyaana iirokaiti”,

Ari inkantayitai, “Itomiiti pinatzi Pawa, Kañaaniri”.

²⁷ Jiroka ikantsitakari Isaiás-ni ikinkithatakotzi in-charinityaari Israel-ni:

Onkantawitya ojyiki incharinityaari, inkimiwaitaiyaawo ojyikitzi impaniki jiñaathapiyaaki, Kapichiini awijakotaatsini.

²⁸ Tima jomapokairi Pinkathari maawoni kipatsijatziiti, tampatzika inkantya jowasankitaakaantairi.

²⁹ Ikantaki iijatzi Isaiás-ni:

Iiromi ityaaryootakimi achariniiti, ikimpoyaawintakiri Pinkathari Shintsipirori,

Ari añaayitairi jiñaakiri pairani Sodoma-jatzi, iijatzi Gomorra-jatzi.

Jotampatzikashiritairi jawintaamachiitanta

³⁰ ¿Irooma ankantantyaari: “Iro jotampatzikashiritantaitariri kaari ajyininkata jawintaamatsita irirori?

³¹ Irooma aakaiti icharinipiroitari Israel-ni, tii akit-sirinkiro añaayitiro, okantawitaka apankinawaitawo Ikantakaantaitani”. ³² ¿Iitama kaari ikitsirinkantawo? Iro kaari ikitsirinkantawo tima joshiritakowaitatyaawo ipankinatashitari irirori. Tii joshiritakotaawo ikowakairiri Pawa jawintaashiritari. Okimiwaitakawo jantziwatakityiiaawomi mapi. ³³ Ari ojyawaitakawo okaatzi josankinaitsitakari, kantatsiri:

Nowakiro mapi ikowapiroitani janta otzishiki Sion. Owaryaantzi jiroka mapi aririka jantziwaityaawo.

Inkaati awintaashiritaiyaarini kimitakawori mapi, iiro jaminaashiwaitaa paata.

10 Iyikiiti, nokowi naaka jawijakoshiritai nojyininkapaini Israel-mirinka. Irootaki namanantariri Pawa. ² Niyotzi naaka ithaamintashiwaitari Pawa jirikaiti, jantashiwaitawo tii ikimathatziwaitawo. ³ Tii jiyotaiyini ikowatzi Pawa jotampatzikashiritairi, tii ikimisantzi ikowashitawo intampatzikashiritantyaawo ipankinawaitari apaniroini. ⁴ Iri Cristo othotyaakirori okantakota Ikantakaantaitani, iri tampatzikashiritakairi awintaashiritanaariri.

⁵ Jiroka okaatzi josankinawitakari Moisés-ni okantakota Ikantakaantaitani intampatzikashiritantantyaarimi, ikantaki:

Inkaati monkaataironi, iriitaki añaashiritaatsini.

⁶ Tii imonkatziyawo okantakota awintaashirinkantsi otampatzikashiritantatsiri. Tii okowapirota jimonkaataitiro tsikarika oitya. ¿Kantatsima monkaawaitzirori Ikantakaantaitani jiyaati inkitiki ish-intsiwintairi Cristo jowawijaakoshiritanti? ⁷ ¿Kantatsima jiyaati iijatzi sarinkawiniki jowiriintairi Cristo ikamawitapainta? ⁸ Aña jiroka ikantaitaki:

Aritaki piyoshiritairo ñaantsi, aritaki piyothatairo iijatzi.

Okaatzi kankotachari jaka “ñaantsi”, irootaki nokinkithatakaapiintakimiri awintaashiritaari Cristo. Jiroka okanta: ⁹ Aririka piñaanitaiyaawo pinkanti, “Nowinkathariti jinatzi Jesús”, aririka pawintaashiritanaiyaari Pawa iri owiriintairi ikamawitaka, aritaki pawijakoshiritai. ¹⁰ Aritaki pawintaashiritaari irootaki jotampatzikashiritantaimiri. Aritaki añaanitaawo jiroka, irootaki jowawijaakoshiritantairi. ¹¹ Tima ari okantzi Osankinarintsipirori:

Inkaati awintaashiritaiyaarini, iiro jaminaashiwaitaa. ¹² Onkantawitya aakarika Judá-mirinka, aakarika Grecia-paantiri, iriitaki Cristo Awinkatharitita maawoni. Iitarika amanaiyaarini aritaki inishironkatairi. ¹³ Tima jiroka ikantaitaki:

Iitarika amanaiyaarini Pinkathari, impairyagaairi, aritaki jawijakotai.

¹⁴ ¿Kantatsima jamanaitiri Pawa tii jawintaashiritaitari? ¿Kantatsima jawintaashiritaitaari Pawa, tii ikimakoitzi? ¿Kantatsima inkimakoitzi tii ikinkithatakoitzi? ¹⁵ ¿Kantatsima inkinkithatakoitzi, tii itzimi otyaantantatsini? Iroowa josankinaitantakawori, kantatsiri:

☐Wanaa inkamiithakiitaitaiki amironi kamiithari ñaantsi isaikantaitari kamiitha!

¹⁶ Iro kanzimaitacha, tii maawoni inkimisantaitiro Kamiithari Ñaantsi. Irootaki ikantantakari Isaiás-ni:

Pinkathari, kimitaka tii ikimisantaitziro nokinkithatzi. ¹⁷ Okowatya jitaityaawo inkimaitawakiro iñaani Pawa jawintaashiritaitaari. ¹⁸ Nokantzi naaka, “¿Aritakima ikimaitakiro?” Aritaki, jiroka josankinaitakiri kantatsiri:

Ikinkithatakoyitakiro nampitsiitiki, Ikimaitakiro tsikarika isaikayitai jaka kipatsikika.

¹⁹ Napiitiro nonkanti, “Jirikaiti icharinitakari Israel-ni, ¿Ikimathapirotakiro?” Iriitaki Moisés-ni oñaagan-takirori josankinariki, ikantaki:

Ari nonkantakaiyaawo pisamaniintaiyaari pashinijatziziri kaari jyininkatawakaachani.

Owanaa pinkisashiritiri ikaatzi piitzi “masontzishiriti”.

²⁰ Irojatziziri ikantakiri Isaiás-ni irirori:

Jiñaayitaana kaari kowakowatinani.

Noñaagayitaari kaari aminaminatinani.

²¹ Iro kantacha jiroka ikinkithatakotakiri Isaiás-ni ikantakota Israel-mirinkaiti, ikantaki:

Nakotashitapiintawitakari, iro kanzimaitacha tii ikimisantaiyinani, piyatha ikantaiyakani.

Tzimayitatsi Israel-mirinka kitsirinkakirori

11 ¿Nokantatziima imanintziri Pawa jirika Israel-jatziziri jashitari? ☐Tii ari nonkanti! Tima naakatsitaka kaatziriri Israel-mirinkaiti, icharini Abraham-ni ninatzi, icharini ninatzi iijatziziri Benjamín-ni. ² Tima tii

imanintana Pawa, iriitaki yoshiitakinari. Pinkinkishiritiro Osankinarintsipirori, tsika ikinkithatakota Elías-ni jamanakowintari iijyinkapaini, ikantaki:

³ Pinkathari, jowamaitakiri Kamantaniriiti, Ipookaitakiro taapirimintotsi.

Naaka yotapainchari, ikowaitatziziri iijatziziri jowamagaitina naaka.

⁴ Jiroka ikantzi Pawa jakanakiri:

Tii iiroka yotapainchani. Aña nokimpoyaaawintakipashini ikaatzi 7,000 shirampariiti kaari otzirowachani impinkathatairi Baal.

⁵ Ari okantakari iijatziziri, tzimatsi kapichiini nojyininka jiyoshiitakiri Pawa inishironkatairi. ⁶ Kaarimachiini ipankinatani jinishironkatantaari Pawa, aña jinishironkatashitaari. Ari okantakotari nishironkataantsi.

⁷ Ari okanta, tii ikitsirinkiro maawoni Israel-mirinkaiti ikowawitaiyarini. Iro kantacha tzimayitatsi kiyopayipaini kitsirinkakirori, ari ikimiyitakari jiyoshiitakiri Pawa. Iriima pashiniiti ikisoshiritakaayitairi Pawa. ⁸ Irootaki josankinaitantakawori jiroka, kantatsiri:

Iri Pawa kantakaawori ijampashiritantaitari.

Tzimawitacha irooki tiimaita iñaantzi.

Tzimawitacha ikimpita tiimaita ikimayitzi.

Irojatziziri ikantzimaitawo iroñaaka.

⁹ Jiroka josankinatakotakiri iijatziziri David-ni, ikantaki:

☐Onkamintha jaitairi tsika joriyitakiri!

☐Onkamintha jantziwatataitya!

☐Onkamintha jowasankitaitiri!

¹⁰ ☐Onkamintha iiro jokichaakitziziri!

☐Onkamintha intsiyamitsitakairi!

Jawijakoshiritai pashinijatziziri atziri

¹¹ Tima ikantai: “Onkamintha jantziwatataitya nojyininkapaini”. ¿Iroowa oiyakaawintachari japiroitairi?

☐Kaari! Iro oiyakaawintacha ikinakaashitapaintari, jowawijaakominthatairi Pawa pashinijatziziri atziri, iro jimatantakawori Pawa jiroka onkantya iñaantyaariri nojyininkapaini jirikaiti, iro inkowantapirotaiyaari irirori jawijakoyitai. ¹² Tima ikinashiwiawitaka okantakaan-takiro inishironkaintaari pashinijatziziri atziri nampitawori maawoni kipatsiki. Iro kamiithapirotatsiri aririka japiitairo inishironkaintairi paata nojyininkapaini.

¹³ Iroñaaka nonkantimi iirokaiti kaari nojyininkayita. Naakataki jowaitakiri Notyaantapiroriti nokinkithatakaayitaimi kaari nojyininkata pashinijatziziri pini. Shiritha nonkantawintyaawo nantawairi. ¹⁴ Iro nokowapirotairi ikowashiryakotakinawo nojyininkapaini okaatzi nimatziri, ari jawijakoshiritantaiyaari kiyopayipaini irirori. ¹⁵ Tima imanintakiri iriroriiti Pawa, iro opoñaantari raapatziyaiyaari Pawa maawoni isaawijatziziri. Iroowa paata raapatziyaiyaari Pawa nojyininkapaini, onkimiwaityaawo impiriintaatyimi ikamawitaka.

¹⁶ Incha noiyakaawintawakimiro: Tima tsika okanta ojyi

naarijyintsi, ari okantsitari iijatzi ojyipatha. Jiroka ojyakaawintachari: Tima iriyyiwitaka itayitakawori nochariniiti itasorintsishiritaki, ari inkimitaiyaari paata inkaati incharinitaiyaari. Inkimitaiyaawo iijatzi okanta incharparitha, ari okantsitari iijatzi otiwa.

¹⁷Jiroka ojyakaawintari incharparitha, iriyyitaki nochariniiti itayitakawori pairani. Ojyakaawintachari otiwa, iriitaki nojyininkapaini Judá-mirinka tzimayitaatsiri iroñaaka. Kimiwaitaka inchikaitakiro mi jiroka otiwa, ojyookatiwatantyaari pashini otiwa jontsirikaitakiri, kamiitha onkantya ojyooki okantakaawo oparitha. Ikaatzi ojyakaawintziri otiwa jontarikaitakiri, iriitaki atziriiti kaari nojyininkata.

¹⁸Irootaki iiro okantanta pasagaawintawaitya. Pinkinkishiritiro, iirokataka otiwa inchato, iirootaki añaakaayitzi oparitha. ¹⁹Kimitaka ari pakakimi iirokai, pinkantaiyini: “Aña ichikaitakiro otiwa nojyookatiwatantaari naaka”. ²⁰Ari okantawitari, iro kantzimaithachari pinkinkishiritiro kimiwaitaka iriimi nojyininkapaini Judá-mirinka inchikatiwaitakimi okantakaantziro tii ikimisantzi. Irooma iirokai kaari nojyininkata, iirokataka poyaatapaakariri okantakaantziro pawintaashiritaa. Tii okantzi piñaapirowaitashitya, aña pimpinkathatiri Pawa. ²¹Tima Pawa iri chikakirori itakawori otiwa, paamaakowintya jimataimikari iijatzi iirokai. ²²Ari piñiuro katsima jinatzi Pawa, iro kantacha nishironkataniri jinatzi iijatzi. Ikaatzi antziwashiritainchari iñaayitakiro owanaa ikatsimatzi Pawa. Irooma iirokai, ari piñaapiintairo inishironkayitimi iikirorika poisokirotyaari Pawa. Irooma iiorika poisokiro, ari inkimitakaantakimi otiwa ichikaitakiri. ²³Ikaatzi ichikatiwaitakiri pairani, aritaki jontsirikaitairi iijatzi, aririka jowajyaantairo ithainkawaitziri Pawa. Tima Pawa kantatsi jimatiro. ²⁴Iirokai kimitakawori otiwa pankirintsiniro jontarikaitakiri pankirintsipiroriki. Owanaa onkamiithapiroti iroorika jontsirikaitai otiwapirori oponkitzipiroriki iroori.

Impiyashiritakaitairi Israel-mirinkaiti

²⁵Iykiiti, nokowi piyotiro kaari ikimathaitzi pairani onkaati jantiri Pawa. Iiro poshiriwaitashita aritaki piyotakiro maawoni. Añaayitakiri jirikaiti nojyininka Israel-mirinkaiti, tziimatsi kisoshiritakaakiriri. Iro kantacha, inapaintatzi jiroka irojatzii imonkaantantyaari inkaati awijakoshiritaatsini kaari nojyininkata. ²⁶Impoña, jawijakoshiritai iijatzi Israel-mirinkaiti. Ari okanta josankinatakoitakiri, kantatsiri:

Ari impoñiia Sion-ki ookaakowintaniri,
Iri kantakaiyaawoni jowajyaantantyaawori ichariniiti Jacob ithainkatasorintsiwaitzi.

† Kinkithatakotachari jaka pankirintsi ashitawori oparitha, ashitawori otiwa, irootaki ikantaitsitari “Olivo”.

²⁷Ari onkantya othotyaaantyaari okaatzi kajyakaawakaantsi,

Naakataki apirotaironi iyaaripironka.

²⁸Tima jirikaiti nojyininka Judá-mirinka imanintakiro Kamiithari Ñaantsi, ikimitakaantari Pawa iri iisaniintani, ari okanta inishironkatantaimiri Pawa iirokai. Iro kantacha Pawa, aña jiyoshiitsitatakari nojyininkapaini, iikiro jiyaataty jitaotyaaari, ari onkantya iñaantyaawori tsika okanta ikajyakaakiniriri itanakawori nochariniiti.

²⁹Tima aririka inkaimashiritanti Pawa, inishironkayitanti. Iiro jowajyaantziro. ³⁰Pipiyathatsitakari pairani iirokai Pawa. Ipoñaanaka nojyininkapaini ipiyathatanakari, iro opoñaantakari inishironkayitaimi iirokai. ³¹Jirikaiti piyathawaiwitachari iroñaaka, aritaki iñaayitairo paata inishironkaitairi ikimitaitzimi iirokai iroñaaka. ³²Ari okantakari, joñaagantakiro Pawa maawoni apiyathawaitaka, ari ikinakaakiro joñaagantantawori inishironkayitakai maawoni.

³³Iyokitzii nowataikiri Pawa jiyotanipirowaita, ikimathatziro maawoni. Tikaatsi yopirotoni jantiri irirori, tsikarika inkantairo. ³⁴Jiroka josankinatakoitakiri, inkantaitaki:

¿Iitama yotzirori ikinkishiritari Pinkathari?

¿Iitama matironi inkaminairi?

³⁵¿Kantatsima jomapokaitiri impashitaityaarimi irirori? Aña iriitaitaki itakawori ipashitantaka.

³⁶Iriitaki Pawa kantakaantawori otzimantari tsikarika oitarika, iriitaki poñaakaantawori, iriitaki ashitawori. Ari jashi jowatyiro ipinkathaitairi. Ari onkantyaari.

Onkaati jantayitiri kimisantzinkariiti

12 Iykiiti, aritaki inishironkatakimi Pawa, nokowakotzimi pishiniwintaiyaari iiroka, pinkim-itaiyaarimi piratsi itagaitziniriri Pawa. Tii pojyakotajaantari piratsi, aña pañaayitai iirokai pinkitishiriyitai, irootaki inimotziriri Pawa. Ari okanta ikowiri Pawa apinkathayitairi. ²Iiro pikimitakowaitashitari isaawijatzii. Iri Pawa pishiniti jowakiraashiritaimi. Ari onkantya piyotantyaawori ikowakaimiri, kamiithatatsini, inimotirini, matzirori okamiithatzi.

³Iri Pawa nishironkataanari naaka okanta niyotaayitiantaimiri, irootaki nokantantzimiri: Iiro pikimitakaan-tashiwaita iirokataka ñaapirori. Pinkinkishiritakotya kamiitha iiroka, pimatantyaawori ikowakaimiri Pawa iikiro piyaataty pawintaantyaari. ⁴Poshiritakotiro tsika akantayita awathaki. Tima tsika akantawathayita, iro antakaayitairori oiyitarika. ^{††}Aaka jojyakaawintaitzi awintaashiritairi Cristo. Akimiwaitaa aakami iwatha Cristo. Okantawitaka apashiniwaiwita, iro kantacha

†† Kantakotachari jaka “tsika akantayita awathaki”, iro ojyakaawintachari okantayita: oki iro jaminaitantari, irooma kimpitantsi irootaki ikimaitantari, irooma paantintsi irootaki jowaitantari, irooma akotsi irootaki joirikaitantari, irooma iitzintsi irootaki janiitaitantari.

apaani akantaa, kimiwaitaka ayontaawathatawakaatyiyaaami. ⁶ maawoni aakaiti itasonkawintayitakai amonkaatantyaawori antayitairi. Tzimatsirika kaman-tantaniritatsiri, jantiro ikowakairiri Pawa, iikiro jawintaatyiyaaari. ⁷ Tzimatsirika amitakonitantatsiri, jimonkaatiro irirori. Tzimatsirika yotaantatsiri, jimonkaatiro irirori. ⁸ Tzimatsirika minthatanitakaan-tachari, jimonkaatiro irirori. Tzimatsirika pashitantanitachari, impantapirotai ojyiki. Tzimatsirika jiwatakaantaniritatsiri, ishirithawintyaawo jantawairi. Tzimatsirika nishironkatantatsiri, kimoshiri inkantya jimonkaatairo.

⁹ Ontzimatyii pitakotantaiya kamiitha, iiro pamawinawaita. Samaniinta powairo kaaripirori, irooma kamiithari kiso powanairo. ¹⁰ Pinkamaityaawo pitakoyitanta, pinkimitakaantiro pitakotyaarimi pirintzi okaakiini. Pimpinkathatiri pashinipaini. ¹¹ Shiritha pinkantya, iiro pipirawaita pantawaitainiri Awinkathariti. ¹² Kimoshiri pinkantya poyaakoniintiri Cristo. Amawiwaini pinkantya aririka piñaayitiro pomirintsitzi-motimini. Pamanapiintaiya. ¹³ Ontzimatyii pimpashitaiyaari okowityiimowaitari oitishiritaari. Poimaantapiinti pipankoki.

¹⁴ Pamanakotyaari owatsinawaitzimiri inishironkaintyaariri irirori. Iiro pipiyatari. ¹⁵ Pintsipatyaari pinkimoshiriti ikaatzi kimoshiriwaitatsiri. Pintsipatyaari piraawaitya ikaatzi iraawaitachari. ¹⁶ Aapatziya pinkantawakaiya. Iiro pimanintantawaitzi, pintsipatyaari kowityaawaitatsiri. Iiro pikimitakaantashiwaita yotaniri pinatzi. ¹⁷ Tzimatsirika owaaripirowaitimini, iiro pipiyatari. Poñaagantiro, tampatzika pikantzimotari atziriri. ¹⁸ Pintyaaryoowintairo pisaikantaiyaari kamiitha. ¹⁹ Nitakotani, iiro pipiyakowintawaita iiroka, pashitakaiyaari Pawa iri piyakowintimini. Tima jiroka josankinaitakiri, ikantaitaki:

Ikantzi Awinkathariti:

Naakataki owasankitaantatsini,

Naakataki piyakowintantachani.

²⁰ Aririka intajyaaniinti piisaniintani, pimpiri jowanawo. Aririka imiriniinti, pimpiri imiri. Aririka pimatanairo jiroka, ari inkiraanikiwaitanaki jirika jiñaakirorika pantakiri. ²¹ Paamaakowintya oitsinampaimikari kaaripironkantsi. Iro kamiithatatsi pimatapiintanairo kamiithari pinkitsirinkantyaawori kaaripirori.

13 Ontzimatyii pinkimisantairi pinkathariwintzimiri pinampiki. Tii ipinkatharintsiwaitashita irirori, aña Pawa kantakaawori ipinkatharintsitantari. ² Iitarika kowatsini jimaamaniwaitiri pinkatharintsi, okimiwaitakawo iriimi Pawa jimaamaniwaitakiri, irootaki jowasankitaantaityaariri. ³ Ikaatzi antayitziro kamiithari, iiro ithaawantawaitari pinkatharintsi. Iriima antayitziro kaaripirori, iri thaawantawaitaarini. Ari okantari, pantzirorika iiroka kamiithari, iiro pi-

† Kantakotachari jaka, "ari inkiraanikiwaitanaki", iro ojyawori ikantaitzi iijatzi "powaampatiniri itoki ojyiki paampari".

thaawantawaitashitari pinkatharintsi, iriitaki thaamintaimiri. ⁴ Tima iri Pawa kantakaawori ipinkathariwintantari jirikaiti onkantya inkimpoyaawintantimiri. Aririka pantiro iiroka kaaripirori, ontzimatyii pinthaawi, tima tii aminaashiwaita otzimimotziro josataaminto. Tima iriitaki Pawa kantakaawori ipinkatharintantari jirikaiti, irijatzi Pawa kantakaiyaawoni jowasankitaantaantyaariri kaaripiroshiririiti. ⁵ Irootaki pinkimisantantyaariri jirikaiti. Tii apa pinthaawantaiyaawo jimashirinka. Aña irootaki tampatzikatatsiri pimatairo jiroka. ⁶ Irootaki pimpinatantyaariri ikowakoyitzimiri jiwawintzimiri pinampiki, iro jañaantyaari irirori, tima jimonkaatatziro ikowiri Pawa. ⁷ Ontzimatyii pimpinayitairi maawoni pinkatharipirorintsi, iijatzi ikaatzi kimpoyaawintantatsiri nampitsi. Ontzimatyii pinkimisantari, pinkatha powiri.

⁸ Iiro piñaashintsiwintawaitawo piriwitanti, aña piñaashintsiwintaiyaawo pitakotawakaayitaiya. Iitarika itakotantachari, jimonkaatatziro Ikantakaantaitani.

⁹ Jiroka josankinaitakiri Ikantakaantani, kantatsiri:

Iiro pimayimpiritzi.

Iiro pitsitokantzi.

Iiro pikoshitzi.

Iiro pithiyakotanta.

Iiro pinintakotantawaitzi.

Tzimatsi iijatzi ojyiki pashini ikantakaantaitakiri. Iro kantzimaitachari jiroka iroopirotatsiri ikantakaantaitakiri, kantatsiri:

Pitakotaiyaari pijyininka pinkimitakaantyaari pitakotapiinta iiroka.

¹⁰ Opoñaantari iroopirotatsiri jiroka ikantakaantaitani, irootaki apatotziro maawoni ikantakaantaitakiri.

Iitarika itakotaariri iyyininka, tii jowaaripirowaitairi.

¹¹ Ontzimatyii amatapiintairo jiroka, tima irootaatsi awijakoshiriyitai. Okimiwaitakawo amagaatyimi, iro kantacha ontzimatyii ankakiyitai. ¹² Tima irootaintsi on-

thonkaiya tsiniriri, iro onkitiyyiinkatai. Irootaki owayaantantyaawori antayitziro kaaripirori, jantapiintziro tsinirikiri. Iro kamiithatatsi ankimitakaantairo ankithaatakotyaawomi ampiyakowintantyaari,

¹³ onkantya antantyaawori kamiithari jantapiintaitziro okitiyyiinkatzi. Ari onkantya iiro aniyawaitanta, iiro ashinkiwaitanta, iiro amayimpiriwaitanta, iiro antanta-

awo kamaawotatsiri, iiro amaamanitawakaanta, iiro asamawakaanta. ¹⁴ Pojyakotaiyaari Awinkathariti Jesu-

cristo, pinkimitakaantiri iriimi pinkithaatakotyaari. Iiro pantashiwaitawo okaatzi pinintashiwaitari.

Shipitashiritaniri

14 Ontzimatyii paapatziyaari shipitashiritatsiri. Iiro pamawinawaitawo jiroka piñaanaminthawaitantyaari. ² Tima tzimatsi kimisantzinkari oshiritachari kantatsi jowayityaawo oitarika. Iro kantacha tzimatsi

pashini shipitashiriri, apa jowayitawo pankirintsi. ³Jirika kimisantzinkari owawori oitarika, iiro imanintawaitziri pashini kaari oyaawoni. Ari inkimitsityaari kaari owayitawori iiro imanintziri pashini owayitawori, tima Pawa tii jimanintziri irirori. ⁴¿Kantatsima ishintsithaitiri ompiratanintsi? Iiro, iri shintsithaitirini ompiratariri, irijatzi thaamintawintirini. Ari okantari, iri Pawa otzikayitariri maawoni owayitawori oitarika, irijatzi thaamintawintirini.

⁵Tzimatsi kimisantzinkari omairintantawori kitiiyiri. Tzimatsi pashini kaari opashintzimotzi kitiiyiri. Ontzimatyii inkinkishiritakotaiya maawoni, tii okantzi jotzikayitiri pashini oitarika ikinkishiritari. ⁶Itzimi pinkathatzirori kitiiyiri, iri Awinkathariti ipinkathatzi. Ari okimitsitari iijatzi, iitarika owayitawori maawoni oitarika, iri Awinkathariti ipinkathatzi jowayitawori, tima ipaasonkitapiintziri. Ari ikimitari pinkayitzirori owanawontsi, iri Awinkathariti ipinkathatsita ipaasonkitapiintziri. ⁷Tii añaashiwaita aakaiti, tii akamawaitashita iijatzi. ⁸Iinta añaayitzi, iriitaki Awinkathariti añaamotairi. Aririka ankamaki, irijatzi Awinkathariti akamimotzi. Ari okantari, iriitaki Awinkathariti ashitairi iinta añaayitzi, ari okimitsitari iijatzi aririka ankamayitaki. ⁹Tima irootaki itzimantakari Cristo, ikamimotantaki, iro jashipirotantairi iinta añaayitzi, iijatzi aririka ankamayitaki.

¹⁰¿Iitama pikijyimatantariri pijyininka? ¿Iitama pimanintantariri iiroka? Aña iri yakawintantaatsini Cristo maawoni paata. ¹¹Tima iro josankinatakoitakiri, kantatsiri:

Jiroka ikantakiri Awinkathariti: “Jotzirowaitai ipinkathaitaina maawoni. Imapiro”.

Aritaki inthaamintaiyaari maawoni Pawa.

¹²Aripaiti anthawitakotaiya maawoni aakaiti Pawaki.

¹³Irootaki owajyaantantyaawori akijyimatawakaayita. Ontzimatyii ankantashiriti: “Iiro nokantzimoniintakaari pashini ‘nirintzitari’, notzikashiriwaitzirikari”.

¹⁴Niyotzi naaka tii ithañaapithatantawo Pawa owayityaawo oitarika. Iro kantacha, tzimatsirika kinkishiriwaitachani kamiithatatsi impinkaitiri, jimatiro impinkawaiti irirori. ¹⁵Aririka poñaagatyaari pashini kimisantzinkari powayityaawo ipinkiri irirori, tii pitakoshiritari. ¿Kamiithatatsima pinkantzimoniintakaiyaari pashini okantakaantziro powamachiitawo owanawontsi? ¿Pikowatziima powaripiroshiritairi jirika? Irijatzi jirika kimisantzinkari, ikamawintakiri Cristo iijatzi. ¹⁶Ari okantari, tii okantzi poñaagayitiri powayitari pikinkishiritari iiroka kamiithari inatzi, impoña inkantaitimi: “Jantakiro jirika kaaripirori”. ¹⁷Aakaiti ipinkathariwintai Pawa, tii okowapirota okaatzi awayitari, okaatzi amiriyitari. Aña iro kowapirotacha antampatzikashiriyitai, asaikayitai kamiitha, ankimoshiritai, tima iriitaki kantakaawori Tasorintsinkantsi. ¹⁸Iitarika matanakironi jiroka jantawaitainiri Cristo, aritaki jini-

motakaakiri Pawa, ari inkimitairi iijatzi atzirii jaapatziyaari. ¹⁹Ari okantari, ontzimatyii pantapiintairo kantakaantzirori isaikantaitari kamiitha, kantakaan-tironi inthaamintashiritawakaantyaari. ²⁰Aririka powayityaawo oitarika, paamaakowintya paapatzirokari imonkaatakiniriri Pawa pashini kimisantzinkari. Tii othañaantsita owayitari. Iro kantacha, itzimirika owayitawori oiyitarika impoña inkantzimoniintyaari pashini, jantakiro kaaripirori jirika. ²¹Tii opantawo pinkantzimoniintakaiyaari “pirintzitari”, okantakaantziro powayitari wathatsi, pimiritawo kachori, pantayitiro oitarika. ²²Iro kamiithatatsi piyotakoshiritairi iiroka, iri Pawa yotakotaimironi jiroka. Tzimatsirika kaari shipitashiriwintironi jiroka, aritaki jimatairo inkimoshiritai. ²³Iro kantacha iitarika shipitashiriwaitatsini, aririka jowatyaaawo oitarika, ari onkimitzimotaiyaari jantakiro kaaripirori. Tii jantairo okaatzi jiyotakoshiriwitari, kaaripirori inatzi jiroka.

15 Aakaiti kimisantzinkari aawiyashiritaniriiti, ontzimatyii antsinampashiritzimotairi shipitashiritatsiri, tii apa antayitiro inimoyitairi aakaiti. ²Ontzimatyii antairo inimotirini ajyininka, onkaati minthashiritakaiyaarini jantairo kamiithari. ³Irootaki jantakiri Cristo, tii ikowi inimotirini apanirowni irirori. Tima josankinaitakiro, kantatsiri:

Ikaatzi kawiyawaitimini iiroka, irijatzi kawiyakinari naaka.

⁴maawoni osankinatainchari pairani, kimitakawori jiroka, josankinaitakiro jiyotaitiro. Jiroka Osankinarintsipirori, iroowa añaantawori atsinampashiriwaitzi, iro thaamintashiritakairi oyaakoniintantari. ⁵Iriitaki Pawa kantakaawori atsinampashiriwaitzi, irijatzi thaamintashiritakairi. Owanaa nokowakotapiintakiri inkantakaiyaawo paapatziyawakaiya, maawoni pinkim-itakotaiyaari ikanta Cristo Jesús. ⁶Onkimiwaityaawo ari pintsipatawakaiya maawoni pimpampithaawintiri Pawa, ashitariri Awinkathariti Jesucristo.

Ikinkithaitainiri Kamiithari Ñaantsi kaari Judá-mirinkatatsini

⁷Owanaa jaapatziyakai Cristo aakaiti, iijatzi pinkimaitaiya iirokaiti, paapatziyaari pashini atziri, irootaki impinkathaitantyaariri Pawa. ⁸Irootaki nokantapiintakiri: Iri Cristo jotyaantaitaki jantawaiwintiri nojyininkapaini Judá-mirinka. Iro jimatantakawori jiroka jiñaantaityaawori imapirotatya ikajyaakaakiriri Pawa pairani achariniiti. ⁹Ari ikantakiniri kaari nojyininkata, iro ipinkathayitantaariri iriroriiti, inishironkatairi Pawa. Jiroka josankinaitakiri, kantatsiri:

Nothaamintawintaimi janta isaikayitzi kaari nojyininkata.

Nompairyagaimi nompampithaawintaimi.

† Iri ikantakoitzi jaka “Judá-mirinkaiti” jiitaitzi “totamishitaari”.

¹⁰ Jiroka ikantsitaitakari iijatzii:

Pashinijatzii, pinthaamintaina iirokaiiti pintsipataiyaari jashitaari Pawa.

¹¹ Ikantaitaki iijatzii:

Pashinijatzii, pinthaamintaiyaari Awinkathariti. **¶**Maawoni atziiriiti pinthaamintaiyaari!

¹² Ipoña ikantaki iijatzii Isafas-ni:

Ari intzimaki incharininyaari Isaf.

Iriitaki pinkathariwintairini pashinijatzii atziiriiti.

Irijatzii joyaakoniintairi kaari ajyininkata.

¹³ **¶**Iri Pawa thaamintakaimini, iri saikakaimini kamiitha pikimisantairi! Tima iri kantakaiyaawoni oyaakoni-intantyaariri. **¶**Iri Tasorintsinkantsi kantakaiyaawoni poyaakopirotantyaariri!

¹⁴ Iyikiiti. Niyotzi naaka imapiro pinishironkatawakaawo iirokaiiti, yotanipirori pinatzi, pimatakiro piyotaaawakaayitaka.

¹⁵ Iro kantacha, nosankinatziimiro jiroka noshintsithatziimiro iiro pimajiantantawo.

Tima inishironkapirotaimi Pawa, ¹⁶ jotyaantaana nokinkithatakotainiri Jesucristo kaari nojyininkata.

Nokinkithatainiri Kamiithari **¶**Naantsi kinkithatakotziriri Pawa, okimiwaitaawo naakami Ompiratasorintsitaari.

Iriima kaari nojyininkata, iriitaki kimiwaitakawori jashitakaitariri Pawa, namayitainiri Pawa iro kamiithatziimotairiri. Iriitaki Tasorintsinkantsi matironi jotampatzikashiritairi.

¹⁷ Okaatzii jantakaanari Cristo Jesús, kantawitacha nasagaawintyaawomi naaka,

nonkinkithatakotiro nantawaitainiri Pawa. ¹⁸ Apa nokinkithatakotairo jimatakaakinari Cristo.

Tima noñaayitakiri kaari nojyininkata ikimisantairo nokinkithatakotainiriri, okaatzii nantawaitzimotakiri.

¹⁹ Iri Tasorintsinkantsi pakinawori shintsinkantsi notasonkawintantakariri, iro nimatantakawori kaari jiñiitapiintzi pairani. Nimatairo nokinkithatairo Kamiithari **¶**Naantsi kinkithatakotziriri Cristo nitanakawo

Jerusalén-ki, nokinayitanaki irojatzii Ilírico-ki. ²⁰ Ari okanta nokowantakariri nonkinkithatakotiro Kamiithari **¶**Naantsi tsika tii ikimakoitziro iwairo Cristo.

Tii apa nokowi niyaati tsika ikinkithatakaantaitaki. ²¹ Jiroka josankinaitakiri, ikantaitaki:

Ari jiñiiri nampitawori tsika tii ikinkithatakoitziro jirika.

Ikaatzii kaari kimakotirini, ari inkimathatakotairi.

Ikowaki Pablo jiyaatiro Roma-ki

²² Iro kaari okantanta niyaati pisaikaiyini iirokaiiti, okantawitaka ojyiki nokowapiintawitaka. ²³ Iro kantacha aritaki nimatakiro, tima tikaatsi nantanairi jaka nampitsiki, aritaki ojyikitaki osarintsii nokowapiintawita nariitimi.

²⁴ Aririka nimatakiro niyaati España-ki, ari nokowi nariitanakimi pinampiki. Aririka nosaikimowaitanakimi janta, nokowi pimitakotina potyaantina España-ki.

²⁵ Iro kantacha, nitapaintyaawo niyaati Jerusalén-ki nimitakoyitiri oitishiritaari. ²⁶ Tima jirikaiti

Macedonia-jatzii, iijatzii Acaya-jatzii, jotyaantaiyakinani irirori kiriiki nompantyaariri ashironkainkari kimisantzinkariiti nampitawori Jerusalén-ki. ²⁷ Iriitaki kowashitaincha impashitantayiti, tikaatsi shintsiwintirini. Okimiwaitakawo impinakowintatyaami ikimisantakaakiri kaari iijyininkata. ²⁸ Aririka nimonkaatakiro nompayitiri Jerusalén-jatzii jotyaantaitakiniriri, aripaiti nawijanaki pinampitawo iirokaiiti niyaati janta España-ki. ²⁹ Niyotzi iri Cristo tasonkawintapirotinani aririka nariitakimi janta.

³⁰ Iyikiiti, nokowakotzimi pamanakotapiintaina iirokaiiti, pojyakotyaanawo nokantapiintziro naaka. Iro nokowakotzimiri, niyotzi pipinkathatziro iirokaiiti Awinkathariti Jesucristo, iri Tasorintsinkantsi kantakaimirori pitakotantakinari. ³¹ Pamanakotina iiro jaakaantantana thainkashiriri nampiyitawori Judea-ki. Pamanakotina jaawakoitantinawori kamiithaini ipakaantaitziriri oitishiritaari Jerusalén-jatzii, iro inimotantyaariri iriroriiti. ³² Iro nonkimoshiritantyaari niyaati pisaikaiyini iirokaiiti, iriirika Pawa kowakainawoni. Ari nimakoryiimowaitimi iirokaiiti. ³³ **¶**Onkamintha iri Pawa tsipashiritimini, kamiitha isaikakaayitimini! Ari onkantyaari.

Jiwithaitari atziiriiti

16 Iroowa Febe aanakironi jiroka osankinarintsii.

Iro nokimitakaantaa iroomi notsiro. Ojyiki antawaitaki iroori japatotapiintaitaka Cencrea-ki.

² Paawakiro kamiitha iroori, irootaki jashitaari iijatzii Awinkathariti, kantatsi Paawakiro kamiitha pikimittaapiintziro pashini oitishiritaari. Pimitakoyitiro iitarika okowayitziro. Tima ojyiki imitakoyitaki iroori. Ari okimitakinari naaka ojyiki imitakotakina.

³ Piwithatyaanawo Priscila iijatzii Aquila. Irootaki tsi-payitakinari nantawaitziniri Cristo Jesús, ⁴ irootaki shiniwintakinari owawijaakotakina. Owanaa nopaa-soonkitakiro jirokaiiti, ari ikimitaakiro pashinijatzii kaari nojyininkata apatotapiintachari pashiniki nampitsii.

⁵ Piwithatinari iijatzii apatotapiintachari opankoki. Piwithatinari iijatzii nitakotani Epeneto, iri itanakawori nokimisantakairi Cristo janta Acaya-ki.

⁶ Piwithatinawo María, antawaiwintakimiri ojyiki iirokaiiti. ⁷ Piwithatinari Andrónico, iijatzii Junias nojyininkapaini jinatzii, iri tsi-patakinari jomontyaaitakina. Iriitaki itakawori ikimisantakii tikiraamintha naaka, irijatzii ipinkathatakiri

Otyaantapiroriiti. ⁸ Piwithatinari nitakotani Amplias, jashitaari Awinkathariti. ⁹ Piwithatinari Urbano, tsipatapiintakinari nantawaitziniri Cristo Jesús. Piwithatinari nitakotani Estaquis.

¹⁰ Piwithatinari Apeles, jaapatziyakari Cristo. Piwithatinari maawoni saikapankotziriri Aristóbulo. ¹¹ Piwithatinari nojyininka Herodión. Piwithatinari saikapankotziriri Narciso, in-

ampishiritantaari Awinkathariti. ¹² Piwithatinawo Trife-

na, iijatzi Trifosa. Irootaki tsipatakinari nantawaitziniri Awinkathariti. Piwithatinawo nitakotani Pérsida. Irojatzzi notsipatakari nantawaitziniri Awinkathariti. ¹³ Piwithatinari Rufo, jiyoshiitairi Awinkathariti. Piwithatinawo iijatzi inaanati, nokimitakaantari naaka iroomi nonaanati. ¹⁴ Piwithatinari Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, itsipatapiintari iijatzi iriroriiti, jiiitaitziri iyikiiti. ¹⁵ Piwithatinari Filólogo, Julia, Nereo iijatzi jitsiro, Olimpas, maawoni tsipatariri iriroriiti jiiitaitziri oitishiritaari. ¹⁶ Itako pinkantya piwithatawakaanaiya. Jiwithayizimi iirokaiti maawoni apatowintapiintakariri Cristo jaka.

¹⁷ Iyikiiti, jiroka nokowakotzimiri: Paamawintyaari ñaanaminthatawakaachari otzikaminthatawakaawori jiyotaitakimiri pairani. Iiro pitsipayitari iirokaiti. ¹⁸ Aña okimiwaitakawo atziritanakityiimi "Inintashiwaitani", iro ompiratanatyaarini. Kaari Awinkathariti Jesucristo ompiratyaarini. Iriitaki nintathawaitziriri shipitashiriri jamatawiwaitiri. ¹⁹ Nokimaki naaka kamiitha pikan-taiyani iirokaiti, tii pipiyathawaita, irootaki oimoshirinkakinari. Nokowi naaka pinkamithashiripiroti, onkimiwaityaawo tii piyotaajaitiromi kaaripirori. ²⁰ Iri Pawa saikakaimini kamiitha, irootaintsi inkantakaiyaawo pinkitsirinkantyaariri Satanás, onkimiwaityaawo powithoryaakityiirimi

paatzikakiri. ☩Onkamintha inishironkataimi Awinkathariti Jesucristo!

²¹ Jiwithatzimi Timoteo, tsipatanari nantawaitzi, iijatzi nojyininkapaini Lucio, Jasón, iijatzi Sosípater.

²² Naaka Tercio osankinatziniriri Pablo. Naakataki withatzimiri iijatzi, naaka jashita Awinkathariti.

²³ Jiwithatzimi Gayo. Ari nosaikiri ipankoki. Jiwithatzimi iijatzi nampitawori jaka. Jiwithatzimi Erasto, owiriri kiriki ashitari nampitsi. Jiwithatzimi iijatzi Cuarto, jiiitaitziri iyiki.

²⁴ ☩Onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo! Ari onkantyaari.

Iwiyaantawori thaamintaantsi

²⁵ Thami anthaamintyaari kimpoyaawintaimiri, pi-matantyaawori Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Jesucristo, kaari ikimathawiita pairani. ²⁶ Iro kantacha, joñaaganta irirori, jiyotaantayitaki maawoni nampitsiki, inkimisantakaantyaariri iijatzi janta. Irootaki josankinatakaakiriri Kamantantaniriiti jirika Pawa, Kañaaniri.

²⁷ Thami anthaamintaiyaari apaanitatsiri Pawa. Yotaniri jinatzi. Tima iri Jesucristo kantakaiyaawoni aakowintantyaawori anthaamintaiyaari. ☩Ari onkantyaari!

1 CORINTO-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo otyaantzimorori jiroka osankinar-
intsi. Jotyaantapiroriti Jesucristo ninatzi, tima iri
Pawa kowakaakinawori, ikaimashiritakina. Ari notsi-
patakari Sóstenes nosankinatzi. Iriitaki nokimi-
takaantairi iyiki. ² Iiroka nosankinayitzini pikaatzi papa-
towintaari Pawa janta Corinto-ki, pikaatzi jotam-
patzikashiriyitaimi Cristo Jesús. Iri kaimashiriyitaimiri
pikitishiriyitantaari, pikimitaari pashiniiti nampiyita-
wori tsikarika janta, pairyaapiintairiri Awinkathariti Je-
sucristo, tima irijatzi Pinkathariwintairiri iijatzi irirori.
³ Onkamintha inishironkayitaimi Ashitairi Pawa, kami-
itha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitaimiri iijatzi
Awinkathariti Jesucristo.

Ipaasoonkitakagaitziri Pablo itasonkawintantaitzi

⁴ Nopaasoonkitapiintziri naaka Pawa, tima antawoiti
inishironkayitaimi, itsipashiritakaimiri Cristo. ⁵ Irijatzi
kantakaawori pikinkithatakotapiintantaariri, piy-
otakopirotantaariri iijatzi. ⁶ Irootaki poisokirotantawori
okaatzi nitakari nokinkithatakotakimiri Cristo. ⁷ Pikanta
poyaawintari impiyi Awinkathariti Jesucristo, tikaatsi
kowityiimotimini itasonkawintzimi pantawaitantaiyaa-
nariri irirori. ⁸ Iri kantakaiyaawoni pintyaaryoowin-
tantaariri irojatzi impiyantaiyaari, ari onkanta iiro
otzimanta oitya jiyakawintapaimiri irirori. ⁹ Oisokiro
jowimi Pawa, iriitaki kaimashiriyitaimini okanta paap-
atziyantaariri Itomi, Awinkathariti Jesucristo.

¿Ijyinitatziima pairani irirori Cristo?

¹⁰ Iyikiiti, noshintsithatzimi nompairyiiri Awinkathariti
Jesucristo. Nokowakotzimi paapatziyawakaiya, onkimi-
waityaawo apanimi onkanta pikinkishiritaniiti, iiro
pikantawakaawintawo oityaarika. ¹¹ Tima nokimakiri
ijyininkamirinkaiti Cloé ikantapaakina tii paap-
atziyawakaa kamiitha. ¹² Tzimatsi pitsipayitari janta
kantatsiri: “Nokimisantziri Pablo”. Pashini kantayitatsi:
“Nokimisantziri naaka Apolos”. Pashini kantatsi:
“Nokimisantziri naaka Pedro”. Tzimatsi pashini kantayi-
tanaintsiri: “Nokimisantziri naaka Cristo”. ¹³ ¿Ijyinitatzi-
ima pairani Cristo? ¿Naakama paikakowintzimiri? Tima
powiinkaayitaka pairani iirokaiti, ¿Naakama ipairyaita-
ki, inkantaiti: “Powiinkaawintyaari Pablo?” ¹⁴ Iro nopaa-

soonkitantariri Pawa okamintha tii naaka owiinkaayiti-
mini. Apa nowiinkaamachiitakiri pairani Crispo, itsi-
patakari Gayo. ¹⁵ Iro iiro itzimanta janta kantashiwait-
achani iroñaaka: “Nowiinkaawintakari Pablo”. ¹⁶ ¡Jaa! Ir-
ijatzi nowiinkaatsitakari pairani Estéfanos, notsi-
pataakiri ijyininkamirinkaiti. Tii nokinkishiritziro tzimat-
sirika pashini nowiinkaatakiri janta. ¹⁷ Tii iro jotyaan-
tantaanari Cristo nowiinkaantanti, aña jotyaantakina
nonkamantantairo Kamiithari Ñaantsi. Tii nokimitako-
tapaakari yotaniri nokinkithatakoyitziro. Tima tii
nokowi aminaashiwaitya iroopirotatsiri ipaikakoitakiri
Cristo.

Iri Cristo, ishintsinka Pawa, jiyotani iijatzi

¹⁸ Tima aririka ankinkithatakawityaari kaari oshiri-
tachani ipaikakoitakiri Cristo, ikimitakaantai ma-
sontzishiri anatyiimi. Irooma aakaiti awijakoshirtaari
anai, ayoyitai imapirotatya joñaagantakiro ishintsinka.
¹⁹ Tima josankinatakoitsitakari kaari oshiritachani,
ikantaitaki:

Naapithatiri jiyotani yotaniwitachari.

Nompiyapithatiri ikinkishiritani kinkishiriwaiwitachari.

²⁰ ¿Tsikama inkantaiyaarika yotaniri? ¿Tsikama inkanta-
taiyaarika yotzinkari ikaatzi yotaantashiwaitawori
iroopirotzimotziriri iriroriiti? Aña Pawa jomasontyaayi-
tairi jirikaiti isaawijatziiti, yotaniwitachari pairani.

²¹ Tima jirikaiti yotaniwaitashitachari, tii imatanitziro
jiyotairi Pawa. Iriima Pawa matzirori jiyotanitzi, inimo-
takiri irirori jowawijaakoshiriyitairi ikaatzi kimisan-
tañaanitairiri, okantawitaka itzimayitzi okimitzimow-
itari masontzishirinkantsi inatzi iñaani Pawa. ²² Aririka
jiñiuro nojyininkapaini Judá-mirinka intasonkawintanta-
iti, iro inkimisantantyaari iriroriiti. Iriima Grecia-paan-
tiri, aririka inkimayitiri ikimitakaantari iriroriiti yotaniri
jinatzi, iriitaki inkimisantiri. ²³ Irooma naaka,
nokinkithatakotanairi Cristo ipaikakowintantaka.
Irootaki okompitzimotantakariri nojyininkapaini. Iri-
ima Grecia-paantiri ikimitakaantakina nomasontzishiri-
waitatyiimi. ²⁴ Iro kantzimaitacha aakaiti, ayotaiyini
joñaagantairo Cristo Itasorinka Pawa, iijatzi jiyotani.
Irojatzi jiyoyitairi maawoni ikaimashiriyitairi Pawa,
onkantawitaty Judá-mirinkarika jinatzi, kaaririka Judá-
mirinka, maawoni. ²⁵ Tima Pawa janairi jiyotaniwait-
ashitari atziririiti, okantawitaka jirika atziririiti okimitzi-
mowitakari masontzinkantsi inatzi ikantayitakiri Pawa.

Tima Pawa janairi atziriiti otzimimotziri ishintsinka, okantawitaka jirika atziriiti okimitzimotakari tii aawiyantanitzi okaatzi ikantawitakari Pawa.

²⁶ Iyikiiti, ontzimatyii pinkinkishiryaaakotawakiro tsikarika pikantayani iiroka pairani tikira ikaimashiritaitzimiita. Tii itzimapirotzi yotaniiri pikaataiyini, tii itzimapirotzi pijiwariti, tii itzimapirotzi ñaapirori pinkathariwintzimiri. ²⁷ Iro kantacha Pawa jiyoshiitairi ikimitakaantawitakari atziriiti masontzi jinatzi, ari onkantya jowaañaantaayariri paata yotaniwaitashitachari. Jiyoshiiyitairi iijatzi ikimitakaantawitakari kaari aawiyawaitaniri, ari onkantya jowaañaantaityaariri paata ñaapiroriiti. ²⁸ Ari ikinakaakiro Pawa jiyoshiiyitantaariri imanintaminthatani atziriiti kaari ñaapirotzimoyitirini. Ari okanta opoñaantaari inintayitairo okaatzi jimanintawitakari. ²⁹ Ari ikinakairo Pawa iiro itzimanta iitya asagaawintawaitachani. ³⁰ Iri Pawa tsipashiritakagaimiriri Cristo Jesús, jotyaantairi irirori jiyotanitakaayitaimi, jotampatzikashiriyitaimi, jowamithashiriyitaimi. Iri pinatakwintaimiri pisaikashiwaiyitantaari. ³¹ Irootaki josankinayitantakawori pairani, kantatsiri:

Tii opantawo jasagaawintashiwaitaitya apaniirorini. Iro kamiithatatsiri asagaawintaiyaawo jantayitairi Awinkathariti.

Ikinkithatakotairi Cristo ipaikakoitakiri

2 Iyikiiti, niyaapaititaki naaka nariitimi nonkinkithatakotantimiriri Pawa, tii nokimitakota-paakari yotaniwaitashitaniri, tii nonintaaminthawaitashitapaakimi. ² Apa nokowapirotatainakiro nonkinkithatakotapiintanaimiri Jesucristo, ipaikakoitakiri. ³ Tii noñiirori inimotina kamiitha nosaikimoyitakimi, aña thaawashiri nokantaka. ⁴ Ari okanta kaari okitsirinkapirotantzimi noñaaniyitakari, tii ojyawo jiñaani yotaniwaitashitaniri. Iro kantacha okaatzi noñaaniyitakari, imatakiro oñaagantakiri Tasorintsinkantsi, oñaagantakiro ishintsinka. ⁵ Ari okantakari, iro ishintsinka Pawa kimisantakaakimiri, kaari jiyotani atziriiti matakaimironi.

Itasorinka Pawa oñaagantayitirori

⁶ Iro kantzimaitacha, aririka ankinkithatakaari antapashiritaniri, okamiithatzi ankinkithatakotiniri yotanitaantsi. Iro kantacha jiroka yotanitaantsi, tii ojyawo okaatzi jiyotaniwaitashitari isaawijatzii, jiyotaniwaitashitari pinkathariyiwitachari iroñaaka. Tima iiro ikantaitatyaani jirikaiti. ⁷ Aña jiroka yotanitaantsi nokinkithatakotziri naaka, tii jiyotakopiroitzi pairani. Okimiwaitakawo jimanaitatyiirori. Irootaki ikowitaitakari Pawa, ari onkantya añaantaiyaawori paata jowaniinkawo. ⁸ Jirikaiti pinkathariwitachari iroñaaka, tikaatsi apaani yotakopiroitroni jiroka yotanitaantsi. Ari

jiyotakiro, iiro ipaikakotakaantzirimi Awinkathariti, otzimimopiroitzi jowaniinkawo. ⁹ Iro kantzimaitacha, iro josankinatakoitsitakari pairani, ikantaitakiki:

Okaatzi ikajyaakaakiniriri Pawa itakoyitaariri irirori, Anaapirotziro jokitapiintaitari, ikimapiintaitziri, Anaapirotziro okaatzi añaampiyakari.

¹⁰ Irooma aakaiti, jotyaantakairi Itasorinka Pawa jiyotakaantairori. Ari ikantari Tasorintsinkantsi, jiyotakaapirotairi Pawa. ¹¹ Tima tikaatsi matironi jiyotiniiri ikinkishiritani pashini atziri, apaniirorini jiyotziro ishiritani irirori. Ari ikimitari iijatzi Pawa, tikaatsi yotiniirini ikinkishiritani, aña apaniirorini jiyotziro irirori ishiritani. Jirika Tasorintsinkantsi, ishiri Pawa jinatzi. ¹² Irootaki Pawa inampishiritakaantairiri Itasorinka ashiritani, ayopirotantaiyaawori ikajyaakaakairi aakaiti akimisantairi. Iro kaari kantaajaitatsini jiyotairo isaawijatzii, ¹³ yotaantapiintakirori jiyotashiwaitari irirori. Aña okaatzi akinkithatakotairi aakaiti iro jiyotakairi Tasorintsinkantsi. Irootaki akinkithatakaayitairiri antapashiritaniri okantakotajaanta ashiri.

¹⁴ Iriima kaari antapashiritaniri, tii ikimisantziro iriroriiti jiyotakaantawitakari Tasorintsinkantsi, aña okimitzimowaitakari masontzishirinkantsi. Tii okantaajaitzi jiyotakotairo irirori, tiira inampishiritantari Tasorintsinkantsi yotakaantatsiri. ¹⁵ Irooma aakaiti antapashiritaniri, aritaki ayotajaantairo maawoni oiyitarika. Ari okantari, okantawitaka tii ikimathayitai isaawijatzii tsika akantayitanaa aakaiti. ¹⁶ Irootaki josankinatakot-sitakari jaka, kantatsiri:

¿Tzimatsima iitya yotakopiroitroni ikinkishiritani Awinkathariti?

¿Tzimatsima iitya matirini jiyotairi?

Irooma aakaiti, jiyotakaayitairo okantakota ikinkishiritani Cristo.

Antawaitanainiriri Pawa

3 Iyikiiti, tiitya nimataajaitiro nonkinkithatakaayitimi nokimitairi nokinkithatakaari antapashiritaniri. Aña kimiwaitakimi owakiraa pitantayaaawo pawintaiyaari Cristo. Kimiwaitakimi iinori piinchaanikiti, ² iinorimi ithotaayitizimi, tikira ipaitzimiroota tatsinaayitatsiri owanawontsi. Tima tii okantzi pinkimathatairo niyotaaawitizimiri, iinori pikantayita irojatzii iroñaaka. ³ Tikiraata pantapashiritziita. Piñaanaminthatawakaayita pikisakoniintawaita. ¿Kaarima jiroka imayitapiintakiri isaawijatzii? ⁴ Tima tzimayitatsi janta, kantatsiri: "Nokimisantziri Pablo". Pashini kantayitatsi: "Nokimisantziri naaka Apolos". ¿Kaarima jiroka kimitakawori iñaanaminthatawaka isaawijatzii?

⁵ ¿Iitama naaka? ¿Iitama Apolos? Naakamachiini apitiroiti jompiratani Pawa, jotyaantakina

nonkinkithatakaayitaimi pinkimisantantaiyaari iirokai. ⁶ Tima naaka jojyakaawintaitaki pankitaintsiri. Iriima Apolos iri jojyakaawintaitakiri oyaatapaakinari ithamaitakotziro nopankitakiri. Iriima Pawa iri mata-jaantakirori jantapatakaapaakiro pankirintsi. ⁷ Tii jiñaapirotajaanta pankitakirori, ari ikimitari thamaitakotakirori. Aña iri ñaapirotajaantachari Pawa, antapashiritakaayitaimiri. ⁸ Kimiwaitaka intzimirika jantawaitakaitani. Jotyaaantaitakiri impankiwaiti, jotyaaantaitaki pashini inthamaitakotiro. Apa impinamachiitairi okaatzi jantawaimachiitaki, joipiyaitairi inampiki, tima tii ikowapirotajaanta iriroriiti. ⁹ Ari nokanta naakaiti, kimitawaitaka naakami antawaitziniriri Pawa. Irooma iirokai, pikimiwaitakawo iiroka pankirintsimashi. Pikimiwaitakawo iijatzi iirokai, iirokami pankotsi.

¹⁰ Naaka kimiwaitakariri yotzirori jiwitsikiro. Naaka itakaantanakawori niwitsikakiro pankotsi, iri Pawa nishironkatakini nitantanakawori niwitsikiro. Ipoña ipokapaaki pashini thonkatironi jiwitsikiro. Iro kantacha ontzimatyii jamatsinkawintyaawo inthonkantaawori kamiitha. ¹¹ Iriitaki Jesucristo oiyakawori itapiintawori jaayitzi jiwitsikaitantawori pankotsi. Iiro okantzi ontzimi poyaatyaarini. ¹² Aririka jowaitakiro itapiintawori, kantatsi iroñaaka inthonkaitairo pankotsi. Jiwitsikaitantyaawo oro, kiriiki, mapipaini poriyaayitatsiri. Ari onkantaki iijatzi jiwitsikaitantyaawo inchakota, tsipanapaini. ¹³ Iro kantacha, aririka ontaiya pankotsitatsiri, ari jiñaitiro iitarika jiwitsikantaitakawori pankotsiyitatsiri. ¹⁴ Okimitatya, iroomi jiwitsikaitantya mapipaini, iiro apirota ontaayitya, imapiro okisonitaki okaatzi jiwitsikaitantakari. Ojyiki ipinapiroitakiri witsikakirori pankotsi. Ari inkimitaitiri iijatzi jojyakaawintaitakiri witsikiro pankotsi, impanapiroitairi iijatzi. ¹⁵ Irooma, tzimatsirika witsikantakawori pankotsi kaari jyinkaatsini ontaiya, kapichi ipinaitairi jirika. Ari inkimitaitiri iijatzi jojyakaawintaitakiri witsikakirori jiroka pankotsi, kapichi inkantaiya jawijakoshiritantaiyaari, jojyakotaiyaari awijakotatsiri in-taawityaami.

¹⁶ ¿Tiima piyotaiyini iirokai, iirokataka oiyakaawintari pankotsi? Kimiwaitakimi iiroka itasorintsipankoti Pawa, iirokataka inampishiritanta Tasorintsinkantsi. ¹⁷ Aririka intzimi owaripirotirini oiyakaawintari itasorintsi-pankoti Pawa, ari jowaaripiroitairi Pawa irirori, tima tasorintsi inatzi ipanko. Ari okanta jojyakaawintaitzimi iijatzi iirokai.

¹⁸ Paamaiya jamatawiitzimikari. Kimitaka tzimayitatsi janta kantatsiri: “Yotaniri ninatzi”. Aña iro kamiithawitachari inkinkishiritakopiroitairi okaatzi kimitzimowitakariri isaawijatzi masontzishirinkantsi inatzi. Tima jiroka, irootaki kantakaiyaawoni jiyotanintantaiyaari. ¹⁹ Tima Pawa tii opantzimotari okaatzi ikimi-

takaantakiri isaawijatziiti yotanitaantsi inatzi. Irootaki josankinatakoitakiri pairani, ikantaitaki:

Iri Pawa oirikayitakiriri yotaniwaitashitachari, jiyoshirinkakiini.

²⁰ Josankinaitaki iijatzi kantatsiri:

Jiyotsitakawo Pawa ikinkishiriwaitari yotaniwaitaniri.

²¹ Irootaki, iiro jasagaawintantawo atziriri okaatzi jiyomachiiwitari iriroriiti. Irooma iirokai, aritaki onkantaki piyotakoyitairo maawoni: ²² Okaatzi niyotayitakimiri naaka, jiyotayitakimiri Apolos, jiyotayitakimiri Pedro, okantakota kipatsijato, añaamintotsi, kaamanitaantsi, awijayitatsiri iroñaaka, awijayitatsini paata. Aritaki onkantaki piyotakoyitairo iirokai maawoni jiroka, kimiwaitaka iirokami ashityaawonimi maawoni, ²³ tima iirokai jashiyitaa Cristo, iriima Cristo jashitari irirori Pawa.

Jantawairi Otyaantapiroriiti

4 Ari okantari, ontzimatyii inkimitakaantaitina jompiratani Cristo, naakaiti jowaki niyotaantairo kaari jiyotakowiita pairani. ² Iro kantacha itzimirika jowaitakiri jantayitairo oityaarika, ontzimatyii intyaaryoowintairo jimatantaiyaawori kamiithaini. ³ Niyotzi naaka pimontkatziyayaanari nokaataiyini. Tikaatsi oitzimotina pikowirika paminakotinawo nantakirorika kamiithaini. Tikaatsi oitzimotaajaitina inkowirika jaminakotinawo jiiwayitatsiri nampitsiki. Tima tii nokinkishiritapiintawo naaka nimontkatziyaari nokaataiyini. ⁴ Aririka niyakawintyaami naaka, kimitakatya tii otzimimotaajaitana nokinakaashitani. Iro kantacha tii naaka yakawintawaitachani, aña iriitaki Awinkathariti aminakopiro-tainani tzimatsirika. ⁵ Irootaki iiro pimatantawo iirokai pimontkatziyayitairi iityaarika. Aña iri Awinkathariti aminakoyitairini maawoni impiyapaitakirika. Iriitaki oñaagantapaironi okaatzi antayitakiri manaantsikiini. Ari joñaagantapairo iijatzi okaatzi akinkishiriwitari antayitirimi. Ari inkantaiyaari Awinkathariti thaamintawintaini paata.

⁶ Okaatzi nokinkithatakotakimiri jaka, nojyakaawintatya naaka notsipatakari Apolos. Iro nokantantzimirori onkanta poisokirotantyaawori Osankinarintspirori, tima irootaki ikantaitapiintakiri: “Iro powanaapirotziro osankinatainchari”. Aritaima powajyaantairo pimontkatziyapiintakina, pasagaawintapiintakina pinkantaiyini, “Iri anairiri pashini”. ⁷ Pikantayitaki ¿Piñaajaantakima panaakoyitairi pashiniiti? ¿Piyotashitakawoma apaniroini kaari jiyotaitzimi? ¿Iitakama pasagaawintantari pikimitakaanta apaniroini piyotanitashita?

⁸ Pasagaawintaiyakani iirokai pikimitakotakari pinkathariiti, ayaagantaniriiti, aashiryaniintawaitziri jowanawo. Kimiwaitakimi tii niyotayitzimi naakaiti.

† Jiitaitziri jaka “Pedro”, irijatzi jiitaitziri “Cefas”.

Onkamintha pimpinkathariprowintantimi, ari onkantya nontsipatantimini tsika pipinkathariwintantzi. ⁹ Otyaantapirori ninatzi naakaiti tii nokimitaajaitari pinkathariiti, tii noñaapirotaiya. Aña ikimiwaitakawo iroñaaka jowamaakaantakinami Pawa, mawoni jaminakowintaitakina tsika ikantaitakina jowamaitana, jaminakoyitakina atziriiiti iijatzi maninkariiti. ¹⁰ Ikinkishiritakoitakina tii opantina nokinkithatakotziri Cristo. Irooma iirokaiti pikinkishiritakota yotaniri pinayitatzii pikinkithatakotairi irirori. Irooma naakaiti ikinkishiritakoitakina tii naawiyashiriprowainitzi. Irooma iirokaiti ikinkishiritakoitzimi aawiyashiriwaitaniri pinatzi. Owanaa ipinkathaitakimi iirokaiti, irooma naakaiti, tiimachiini. ¹¹ Iikiro niyaatatzi noñaashiwaitakawo, irojatzi nokantziro iroñaaka, notajyaaintawaitzi, nomiriniintawaitzi, thonkatakotakina, jowatsinaawaitaitakina, tii ontzimimotina nopanko, ¹² ojjiki nantawaitaki, naakajaantaki antawaiwintacha. Itzimirika kisaniiintawaitanari, nonishironkayitzi naakaiti. Aririka jowatsinawaitakina, amawi nokantaiyani. ¹³ Aririka inkawiyawaitaitina, naminaminayitziro notsimaryaakaayitairi. Ikimitakaantakina tii opantana, kaagashimi ninayiti. Iiiri ikantaitana irojatzi iroñaaka.

¹⁴ Tii iro nosankinatantawori jiroka nokowi nowaañaayitimi, aña nokowatzi nonkaminaayitimi, nokimitakotari iwaapatitari ikaminari jitaakotani itomi. ¹⁵ Kimitaka tzimawitaka ojjikipiroriiti kowawitainchari jiyotaimi iirokaiti, iro kantacha tii niyotzi tzimawitakarika kowawitainchari jaapatziyaimi jojariri iwaapatitari. Irootaki nojyakaawintakiri naaka, kimiwaitaka iriimi Jesucristo matakaakinawoni nojyakotyaari naakami piwaapatitari, nokinkithatakapaakimiro pairani Kamiithari Naantsi. ¹⁶ Irootaki nosankinatantzimirori jiroka: Pinkimitakotaiyaanawo naaka. ¹⁷ Irootaki notyaantantakimiriri iroñaaka Timoteo, nokimitakaantziri iijatzi iriimi nitakotani notomi, iriitaki tyaryoowintakiriri Awinkathariti. Iriitaki kinkishiritakaapaimironi tsika ikantakaakina Cristo, tsika nokanta niyotaayitairi kimisantanzinkariiti tsikarika isaikayitzi. ¹⁸ Tzimatsi pikaataiyirini janta ñaapirowaitachari, ikowaiyini pinkimisantiri irirori. Iñaajaantzi iiro napiitairo nariitaimi. ¹⁹ Iro kantacha thaankipaiti nompiyitapaatya, iriirika Pawa kowaintsini. Ari onkantya noñaantyaawori imapirorika jaawiyashiriwainitzi ikaatzi ñaapirowaitainchari janta. Aamaashitya jiñaawaiminthatashitaka. ²⁰ Ikaatzi ipinkatharipirotakairi Pawa, iriitaki oñaagantironi jaawiyashiriwainitzi. Tii jiñaawaiminthatashita. ²¹ ¿Arima inimotakimi nariitaimi nowasankitaawaitapaakimi? Aña iro pinkowataiki nonishironkatapaimi, iiro noshintsiwintawaitapaakimi.

Jiyakawintaitziri antayitziro kaaripiroyitatsiri

5 Tima nokimakowintaki tzimatsi janta pikaatziri, imayimpiriwaitaki. Jimatataikiro kaaripirokitatsiri kaari ikimakoitzi jantayitiro kaari kimisantatsini. Tima ipaantawaitawo inaanathoriti, iinantari iwaapati. ² ¿Iitama piñaashitantariri pikaatziri janta matakirori jiroka? Tiitya powashiritakotyaari piñaakiri jantakiro. Aña iro kamiithawitacha pomishitowakaantirimi jirika shirampari. ³ Okantawitaka tii nosaikimotzimi pinampiki, iro kantacha nokinkishiritakotapiintakimi kimiwaitaka ari ankaatimi asaiki janta. Irootaki pinkimitakaantantyaawori iroñaaka ari ankaati janta, niyakawintakiri jirika shirampari. ⁴ Ontzimatyii papatotaiya, pimpairiyiri Awinkathariti Jesús, pinkimitakaantiromi aririka nonkaatajantimi janta. Pimatiro iroñaaka okaatzi ikantakimiri Awinkathariti, ⁵ pomishitowiri shirampari, jowasankitaawaitiriita Satanás. Aamaashitya aritaki onkantai jawijakoshiritai paata impiyairika Awinkathariti Jesús.

⁶ Tii opantawo pasagaawintawaitya. ¿Tiima piyotziro okaatzi ikantaitakiri: “Kapichiini inawitaka shiniyakairori tanta, iro kantacha oshiniyakairo mawoni tantapatha?” ⁷ Pinkimitakaantairo iiroka posokatyiromi shiniyapathatakairori tanta, pojjiyitairo kamiitha. Irootaki pimayitiri, pomishitowiri matapiintakirori kaaripiroyitatsiri, iiro jantitaantawo. Aña ontzimatyii pinkimitaiyaawo tanta kaari shiniyatsini, jowapiintaitari joimoshirinkaitziro kitiiyiri “Anankoryaantsi”. Tima ikamawintayitakai Cristo jojyakaawintari oijya jowaitari joimoshirinkaitziro Anankoryaantsi. ⁸ Iro amatantaiyaawori okaatzi jojyakaawintayitakiri. Ontzimatyii owajyaantairo kowiinkatatsiri, kaaripirotsiri, ojyakaawintakari shiniyakairori tanta. Aña ontzimatyii ankamiithashiritai, añaawaitairo tyaryootatsiri, ojyakaawintakari tanta kaari shiniyatsini.

⁹ Aritaki nosankinatsitakimi pairani, nokantakimi: “Tiro paapatziyaminthatari matapiintakirori kaaripiroyitatsiri”. ¹⁰ Nokantayitakimiro jiroka, tii iri nonkantakoti kaari kimisantayitatsini, antayitziro kaaripiroyitatsiri, jyampitsiwaitaniri, amatawitaniri, pinkathatashiwaitariri ojyakaawontsi. Iri nonkantakoyitimi, iirotya okantaajaitaimi pisaikayiti kipatsiki. ¹¹ Iri nokantakotzi iitashiminhawaitachari “Iyikiiti”. Iriiyitaki iiro paapatziyaminthatari, iriirika matapiintakironi kaaripiroyitatsiri, jyampitsiwaitaniri, ipinkathatashiwaitakari ojyakaawontsi, ikawiyantawaitaki, ishinkiwaitapiinta, jamatawitantapiintaki. Tii aritaajaitzi patyooyitairi jirikaiti. ¹² Tikaatsi owayitaini aakaiti iyakawintairi kaari kimisantatsini. Iro kamiithatatsi iyakawintairi akaatapiintairi akimisantzi, jantayitirorika kaaripiroyitatsiri. ¹³ Irootaki pookantyaariri jirika shirampari matapiin-

† Kantakotachari jaka “ojjikipiroriiti”, ikaatzi 10,000.

takirori jiroka kaaripirori. Iriima Pawa iri aminakoyitairini kaari kimisantayitatsini.

Tii okamiithatzi jaminakotairo amaamanitawakaani kaari kimisantatsini

6 Aririka pimaamanitawakaiya pikaatzi pikimisantsi, tii okamiithatzi piyaati jaminakotimiro jiwayitatsiri nampitsiki, kaari kimisantatsini. Aña iro kamiithatatsi piyaatashitawakaiya pikaataiyini pikitishiritai. ² ¿Tiima piyotaiyini iirokataki aminakoyitairini paata maawoni isaawijatziiiti? ¿Iiroma pimatziro piwitsikayitiro pomirintsizimoyitzimiri kapichiini iirokaiti? ³ Tima aakataki aminakoyitairini iijatzi maninkariiti. ¿Iiroma okantzi aminakotantiro okaatzi añaakotantayitzi iroñaaka? ⁴ ¿Iitama pishinitantariri jaminakoyitaimi kaari pikaatapiintziri papatowintari Pawa? ⁵ Aña ontzimatyii pinkaaniwintakotyaawo jiroka. ¿Tikaatsima yotani pikaataiyini, witsikimironi? ⁶ Aña jiroka pikanatapiintaka, piyaatashiyitakiri jiwari kaari kimisantatsini, pikowakotakiri jiwitsikayitimiro pimaamanitawakaa, okantawitaka pikantawakaapiinta “iyikiiti”.

⁷ Iro oñaagantzirori iinrotatsi pikinashiwaita, piyakawintawaitakiri pikaataiyini janta. ¿Iitama kaari pamawitantawo inkawiyawaitaitimi, jamatawiwaitaitimi? ⁸ Iro pimayitirimi jiroka. Aña iirokataiyakini kantzimoniintawakaacha, pamatawitawakaiyani pikantawakaawita “iyikiiti”.

⁹ ¿Tiima piyotaiyini, iiro jiñaitairo paata impinkathariwintairi Pawa ikaatzi kaaripiroyitatsiri? Paamaakowintaiya, otzimikari pikinakaashitani. Ari inkantaitiri antapiintakirori kaaripiroyitatsiri, pinkathayitakiriri ogyakaawontsi, mayimpiriiti, paantawakaayitachari ishampirikiiniki, ¹⁰ koshintzipaini, jyampitsiwaitaniri, shinkiryantzi, kawiyantaniri, amatawitantaniri. Iiro jiñaayitairo impinkathariwintairi Pawa jirikaiti.

¹¹ Pairani, ari pikantawitakari iirokaiti. Irooma iroñaaka okimiwaitakawo inkiwayiitaimi, ikitishiritakaitaimi, jotampatzikashiriyiitaimi, tima pipairyapiintairi Awinkathariti Jesucristo. Iriitaki Tasorintsinkantsi kantakaayitaimini.

Pimpinkathatantaiyaari Pawa, tsikarika oiyita pantayitairi

¹² Tzimatsi kantayitatsiri: “Ishinitaitanawo nantayitiro tsikarika oitya”. Iro kantacha tii opantawo maawoni jantayitiro. Aritaki okantawita, ishiniyitairo antayitiro tsikarika oitya. Iro kantacha tii akowataitziro aakowintyaawo oityaarika ishiniyitairi. ¹³ Tzimatsi kantayitatsiri iijatzii: “Iro otzimantari owanawontsi inimoniintawaitantairi amotziki. Iro otzimantari amotzi, anki maniintapirowaityaawo owanawontsi”. Ari okantawitari, iro kantacha Pawa japiitoriyaayitairo jiroka, japirotairo. Irootaki iiro pikantawaitashitanta iiroka:

“Iro otzimantari awatha añaathatawakaantyaari”. Tii ari onkantya. Aña iro otzimantari awatha ampinkathatantaiyaari Awinkathariti. Iro itzimantari Awinkathariti animotakaantaiyaari awatha. ¹⁴ Tima Pawa, iiro japirotajaantairo awatha, aña ari jowiriintai, joñaagantayitairo ishintsinka, ankimitaiyaari ipiriintaa pairani irirori Awinkathariti. ¹⁵ ¿Tiima piyotaiyini iri Cristo ashitaawori piwatha? ¿Kantatsima aapithatairi jashitaari irirori, ashiniwaitairo awatha amayimpiriwaitantyaawo? Iiiri ari onkantya! ¹⁶ ¿Tiima piyotaiyini ikaatzi mayimpiriwaitatsiri, kimiwaitaka iwathatanaatyaawomi jiroka, apaani ikantanaa iwathaki? Iro okantziri josankinaitakiri:

Apaani inkantaiya iwathaki jaawakaanaa.

¹⁷ Iriima tsipatanairi Awinkathariti, iwathashiritanaatyaari, kimitawaitaka apaani ikantakaanaari.

¹⁸ Ontzimatyii pishiyapithatiro mayimpiritaantsi.

Okaatzi kantashiwaitachari kaaripirori jantaitziri, kaari atziri owashironkaachani irirori, pashini atziri jowashironkaawaitaki. Irooma jimayimpiritaki, iri owashironkaawaitaincha apaniroini iwathaki. ¹⁹ ¿Tiima piyotaiyini iro piwatha ogyakawori pankotsi isaikantari Tasorintsinkantsi? Iri Pawa ompirayitizimiri. Tii iiroka añaashiwaitachani apaniroini, ²⁰ aña iri Pawa pinakowintapirotaimiri okantantaari jashitaimi. Irootaki pimpinkathatantaiyaari Pawa ontzimirika pantayitairi, pikinkishiritairi iijatzii.

Imaamanitawakaiya aawakaachari

7 Iroñaaka nakimiro okaatzi posampitanari posankinariki: Iro kamiithawitacha iiro otzimimi iina shirampari. ² Iro kantacha, ontzimatyii piinayitaiya, pimayimpiritzikari. Ari onkimitaiyaari iijatzii tsinaniiti, ontzimatyii oimintayitaiya. ³ Ari okamiithatzi piñaawakaapiintaiya paawakaayita. ⁴ Okaatzi iinantaitari, tii apaniroini ashitaawo owatha, aña irijatzi ashitaawo oimintari. Ari okimitari iijatzii, ikaatzi jiimintaitari, tii apaniroini jashitaawo iwatha, aña irojatzii ashitaawo iinantakari. ⁵ Irootaki, tii okantanta poshitaawintyaawo piñaawakaapiintaiya paawakaayita. Iro kantacha, kantatsi pinkinkithawaitawakaiya pintziwintantyaawori pamanamanaatani. Impoña pitanaiaawo piñaawakaanaiya, ari onkantya iiro jowapithaantzimi Satanás, tima tii piñaakotanita iirokaiti. ⁶ Irootaki jiroka noshinitantziri, tiimaita noshintsiwintantzi maawoni jimonkaataitiro jirokapaini. ⁷ Aña nokowawitatya naaka maawoni shirampariiti inkimitakotaiyaanawomi tsika nokanta naaka. Iro kantacha iiro imata jiroka. Tima Pawa jinashitakawo itasonkawintayitakai maawoni aakaiti. Ari ikanta Pawa itasonkawintakiri ikaatzi kaari tzimatsini itsipatar, iriima pashinipaini ontzimatzi itsipatar.

⁸ Nokantziri mainariiti: Iro kamiithatatsi pisaikashi-waitaiya iiro otzimi pitsipatari, nokimita naaka. Irojatzit nokantsitariri ikaatzi kamayitatsiri itsipatari. ⁹ Irooma tiirika pimatziro piñaakotanitya, ontzimatyii pintsipayitaiya. Tima iro kamiithatatsi pintsipataiya, ari onkanyta iiro piñaantawo ayimawaitimi.

¹⁰ Okaatzi jininantaitakari, aawakagainchari, nokantziro: Tii okamiithatzi pookawakaiya. Tii naaka kantironi jiroka, aña iriitaki Awinkathariti. ¹¹ Aririka pookawakaiya, iro kamiithatatsi pisaikawaiti apaniroini iiro pitsipataa. Irooma iiorika, kantatsi pimpiyashitairi piimipirori. Iirokaiti jiiimitaitari, tii okantzi pookayitiro piinatakari.

¹² Nokantziri pashiniiti: Iyikiiti, tziimsirika piinantari kaari kimisantatsini, ontzimatyii poisokirotyaawo, aapatziyakotimiorika iroori. Ari nokantziri naaka, tii iri Awinkathariti shintsiwintimini. ¹³ Ari okimitsitari tsinani oimintariri kaari kimisantatsini, ontzimatyii oisokirotyaari irirori, jaapatziyakotaworika.

¹⁴ Okantawitaka tii ikimisanzinkaritzit oimi, itasorintsishiritakaitairi irirori, okantakaantakiro iina. Ari ikimitsitari shirampari kimisantani, iinantawori kaari kimisantatsini, itasorintsishiritakaitairo iroori, ikantakaantakiro oimi. Irooma aririka jookawakaatyta, kimita iiro jawijakoshiritai jowaiyani. Irooma itsipatawaka, itasorintsishiritakairi iijatzit jowaiyani. ¹⁵ Iro kantzimaitacha, inkowirika jookawakaiya kaari kimisantatsini, kantatsi jimatiro. Tikaatsimaita shintsiwintirini iiro jookawakaa, akantayitairi "Iyikiiti", iijatzit "Chookiiti", aayitziiriri kaari kimisantatsini. Irooma kantatsirika aapatziyawakaiya kamiithaini, iro ikowiri Pawa. ¹⁶ Iiroka iinantaitari, tii piyotzi iirokatakantakaantironi jawijakoshiritantaiyaari piimi. Iiroka jiiimintaitari, tii piyotzi iirokatakantakaantironi awijakoshiritantaiyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Tsika akanta asaikayitzi, iiro athaayaawintziro owashiñairo tsika akantapiinta. Iro ikowakairi Awinkathariti, tima ari akantayitsitari ikaimashiritantairi Pawa. Irootaki nokantantapiintakiri naaka jantaitiro nariitari kimisantzinkariiti tsikarika japatotaiyani. ¹⁸ Thami oiyakaawintawakiri shirampari totamishitainchari, jashi jowatyiiro tsika ikantaka. Tiirika itomishitaanita jitantanakawori ikimisantantaari, tikaatsi oitya intomishitaaniantyaari iroñaaka.

¹⁹ Tikaatsi oitya aakarika totamishitaaniri, tiirika atomishitaanita. Iro kowapirotachari antayitairo ikantairi Pawa amayitairo. ²⁰ Ari ankantaiyaari maawoni, iiro athaayaawintashitawo owashiñairo tsikarika akantayita owakiraa ikaimashiriyitantairi Pawa. ²¹ Ari okimitari iijatzit. Iirokarika ompirataari ikaimashiritantakimiri Pawa, iiro okantzimoshiriwaitzimi. Irooma aririka jowapithaashitimi ompiratzimiri pishitowai, jimatiro.

²² Ikaatzi ompirataari ikaimashiritairi Awinkathariti, inkinkishiritya isaikakaashiwaitaari. Ikaatzi kaari jompi-

raitari ikaimashiritantaariri, okimiwaitaawo jompiratanimi Cristo jinatzit. ²³ Tima Pawa pinakowintapirotaimiri jashitantaimiri, iro kamiithatatsi iiro pikimitakotari ompirataari, ishintsiwintawaitaitziri jimonkaatiro ikowakaashitariri pashini atziri. ²⁴ Iyikiiti, ontzimatyii maawoni iiro athaayaawaitzi tsika akantayita ikaimashiritantairi Pawa atsipashiritantaariri.

²⁵ Iroñaaka nakayitiri osampitakowintziro mainawoiti. Tii otzimi ikantakaantairi Awinkathariti okantakota jiroka, iro kantacha nonkantimiro nokinkishiritari naaka. Iri Awinkathariti nishironkatakinari okanta pawintaantanari naaka. ²⁶ Jiroka okaatzi nokinkishiritari: Tima asaikimotatziiro jashironkaapaitaita, pashi powayitairo tsika pikantayita pisaikai iroñaaka. ²⁷ Thami oiyakaawintawakiro, otzimirika iiroka piina, iiro okantzi pookiro. Tiirika otzimi piina, iiro paminaminatzit pintsipatyta. ²⁸ Irooma aririka pintsipatatyta, tii pantziro kaaripirori. Ari okimitsitari aririka ontsipatyta mainawo ikamitantaitakiri aantyaariri shirampari, tii antziro kaaripirori. Iro kantacha ikaatzi aawakaayitachari, aritaki jiñaayitaki pomirintsizimotyaaarini. Apa nokantashitzimi naaka onkanyta iiro piñaantayitawo pomirintsizimowaitimini iirokaiti. ²⁹ Iyikiiti, kimitaka irootantsi imonkaapaititya. Itanatyaaawo iroñaaka, ikaatzi tziimsiriri iinaiti, ontzimatyii inkimitakaantairo tiirikami otzimayitzi. ³⁰ Ikaatzi irawaiyitachari, ontzimatyii inkimitakaantairo tikaatsi oitya jiraawaitantyaari. Ikaatzi kimoshiriwayitatsiri, ontzimatyii inkimitakaantairo tikaatsi oitya inkimoshiriwaitantyaari. Ikaatzi amanantayitatsiri oiyitarika, ontzimatyii inkimitakaantairo tii iri ashiyityaawoni. ³¹ Itzimimirika otzimimoyitzi oiyitarika jaka, ontzimatyii inkimitakaantairo, tii opantapirotawo. Tima irootantsi ompiyashiwaitaiya okaatzi tziimayitatsiri kipatsiki, okaatzi antapiintayiwitakari.

³² Irootaki nokowakotaimiri iirokaiti iiro pikinkishiritakowaitantawo maawoni jiroka. Ikaatzi kaari tsipayitachani, inkamaityaawo jantanairo ikowiri Awinkathariti, jinimotakaantyaariri. ³³ Iriima ikaatzi aawakagainchari, ontzimatyii jinimotakaayitairo itsipatari, ontzimatyii inkinkishiritakotapiintairo tziimayitatsiri jaka kipatsiki. ³⁴ Ñaakiro, apiti onkanyta joshiritakotapiintaiyaari. Ari okimitsitari iijatzit tsinani kaari tsipatachani, iijatzit mainawo, kantatsi onkamaityaawo ikowiri Awinkathariti, tsikarika oiyitari antayitzi iijatzit okinkishiriyitari. Irooma okaatzi tsipayitainchari, ontzimatyii inimotakairi oimi, onkinkishiritakotairo iijatzit tziimayitatsiri jaka kipatsiki. ³⁵ Tii noshintsiwintatyiiimi nokantayitziro jiroka. Aña iro kamiithatatsi nonkantayitimiro nominthatakantimiri pantayitairo kamiithatziimotimini, ari onkanyta pinkamaipirotantyaariri Awinkathariti.

³⁶ Tziimsirika ashityaawoni mainawo antawokitaintsiri, jiñaakirorika kamiithatatsi ontsipatyta, kantat-

si jimatiro, tii okaaripirodzi. Aawakaawaitya. ¹³⁷ Iriima ashitawori mainawo, kaari kowatsini ontsipaty, kami ithataki iijatzii okaatzii jantakiri, iro ikowakiri jantiri irirori. ³⁸ Ari okantari. Aririka aawakaaty mainawo, jantakiro kamiithari jirika. Irooma iirorika itsipatakaawo, jantakiro kamiithapirodzatsiri.

³⁹ Jjinantaitari, okowapirotaty ontsipatapiintyaari oimi iinta aawakaa. Irooma aririka inkamimotakiro, osaikashiwaitaa iroori, kantatsi agai pashini oimi, iro kantacha ontzimatyii inkimisantzinkariti iijatzii irirori.

⁴⁰ Iro kantacha tzimatsi nokinkishiritari naaka, ari onkimoshiripirodziri jiroka osaikashiwaitaiya, iirorika agai pashini. Kimitaka Itasorinka Pawa ñaawaitakaanawori jiroka.

Owanawontsi jashitakagaitariri oiyakaawontsi

8 Iroñaaka nakayitiri osampitakowintzirori owanawontsi jashitakaitariri oiyakaawontsi. Tzimatsi oiyita ayotakotzirori jirokapaini, kaari jiyoyitzi pashini kimisantzinkariiti, ari onkantakimi asagaawintzi-motyaaari. Iro amatziro jiroka, aña iro kamiithatatsi atakoyitaiyaari jirikaiti, aminaminayitairo anthaam-intashiritakaiyaari. ² Ari okanta, tzimatsi asagaaw-intawaitachari, kantatsiri: “Naaka yopirotaniri”. Tikiraamaita jiyotanita ikaatzii kantayitatsiri. ³ Iriima Pawa jiyoyitzi irirori ikaatzii itakotaariri.

⁴ Nakawakiri osampitakowintzirori owanawontsi jashitakaitariri oiyakaawontsi. Tima ayotaiyini aakaiti iitarika ikantaitziri oiyakaawontsi, tii otzimaajitzi jañaantari. Tii itzimayitzi pashini pawatatsini, aña apaani ikanta Pawapirori. ⁵ Niyotzi tzimayitatsi jaka kipatsiki oiyakaawontsi iwawanitashiitari, ikaatzii tzi-mayitatsiri iijatzii inkitiki iwawaniwaitashitakari. Iriitaki jiiitashiwaitapiintakari: “pawa”, ikantziri pashini: “nowinkathariti”. ⁶ Irooma aakaiti, apaani ikanta aitziri “Pawa”. Iriitaki ashitairi, witsikayitakirori maawoni. Iri kantakaawori atzimayitantari. Ari ikimitari iijatzii, apaani aitziri “Nowinkathariti”. Iriitaki Jesucristo, itzimi jiwitsikakaitakiri maawoni. Iri kantakaawori okanta añaantayitaari.

⁷ Iro kantacha tzimatsi oiyiki kaari yotakotironi jiroka. Irootaki itzimayitantari amitapiintakawori jashitakaari owanawontsi oiyakaawontsi, jowimaityaawo owanawontsi. Jirikaiti atziriiti, ikaatzii matapiintawitakawori, okantawitaa ikimisantayitai, shipitashiriri ikantayitaka iroñaaka. Aririka jowayitaiyaawo owanawontsi onkim-itzimotyaaari jantakiro kaaripirori. ⁸ Iro kantacha tii iro owanawontsi matakaironi jaapatziyantairi Pawa. Ontzimirika owanawontsi apinkapiintani, tii antziro kaaripirori. Aririka antziwaityaawomi jiroka, tii owamithashiritai iijatzii. ⁹ Iro kantacha ontzimatyii paa-

† Kantakotachari jaka “ashitawori mainawo”, irijatzii kantakotachari kamitantakirori iinatyaawo mainawo.

maakowintaiya, potzishiriritzirikari shipitashiririiti, pinkantayiti: “Nosaikashiwaita naaka, kantatsi nowayityaari iitarika”. ¹⁰ Pinkinkishiritakotiro iita awijatsini jaminimi jirikaiti shipitashiritaniri. Okimitaty jañiimi poyaawo owanawontsi jashitakaitariri oiyakaawontsi. Okantawitaka pikantapiintawitaka iirokaiti: “Niyotzi naaka, tii otzimi jañaantari oiyakaawontsi”, aamaashitya kantatsi jimatanakiro joyaari irirori. ¹¹ Ari onkantya jirika shipitashiriri, jantantanatyaawori irirori kaaripirodzimotziriri. Iirokatakanti kantakaashitayawoni. ¿Tiima pikantawitaari “Iyikiiti?” ¿Tiima ikamawintairi irirori Cristo? ¹² Ari pikinakaakiro iiroka pikaaripiro-takaakiri jirikaiti. Powatsipirotakiri, pishipitashiriprotakairi. Aña pikaaripirodzimotakiri iijatzii iiroka Cristo. ¹³ Irootaki nowantapiintariri naaka wathatsi, ari onkantya iiro noitzipinashiritantari ikaatzii nokantayitairi “Iyikiiti”.

Jimonkaataitiriri Otyaantapiroriiti

9 ¿Iiroma okantzi nosaikashiwaita naaka? ¿Kaarima naaka Otyaantapirori ñaajaantakiriri Jesús, Awinkathariti? ¿Kaarima naaka kimisantakagaimiriri Awinkathariti? ² Kimitaka tzimayitatsi kaari yotinani naaka Otyaantapirori. Irooma iirokaiti piyotaiyini, tima iiroka ikimisantakaaayitai Awinkathariti nokinkithatakoyitaimiri, iro oñaagantzirori naakatakanti Otyaantapirori.

³ Jiroka nonkantiriri ikaatzii kinkithatakowaitanari: ⁴ ¿Iiroma okantzi intziyaitina naakaiti? ⁵ ¿Iiroma okantzi ontzimi notsipatari naaka? ¿Iiroma okantzi ontzimi itsipatari kimisantatsiri iijatzii? Aririka ontzimi, ¿iiroma okantzi nontsipatanatyaawo janta pisaikaiyini iirokaiti? Iro jimatapiintakiri pashini Otyaantapiroriiti, iro jimatapiintsitari ikaatzii jirintzitari Awinkathariti, iijatzii Cefas.

^{††6} Piyotzi iirokaiti iikiro nantawaitatzi naaka, naantyaari nañaantyaari, irojatzi jantziri Bernabé. ¿Apama nokantakaawo naakaiti tii ishiniitina nowajyaantiro nantawairi nonkinkithatakantayitzi?

⁷ Pinkinkishiritakotiri tsika ikanta owayiri tzimatsiri ijiwari. ¿Kamiithatatsima impinatiri ijiwari impantyaariri jowanawo? Ari ikimitsitari pankiwaitatsiri, ¿Iiroma okantzi jowaiyaawo iwankiri? Iijatzii ikimitsitari pirawaitachari, ¿iiroma okantzi inintaiyaari ipira? [‡]

⁸ ¿Pikinkishiritama iirokaiti okaatzii nokantayitakimiri iro jamitamachiitari atziriiti? Aña irojatzi okinkithatakotsitakari Ikantakaantaitani. ⁹ Tima josankinatsitaka pairani Moisés-ni, kantatsiri: Aririka pantawaitakairi piratsi, iiro itajyaaniintawaitzi. ¿Pikinkishiritama apa piratsi joshiritakotari Pawa ikantantakari? ¹⁰ ¶i! Aña aakaiti joyakaawintaki. Irojatzi joiyakaawintsitaitakari ikantaitaki:

†† Ikantayitziiri jaka “Cefas”, iriitaki Pedro. ‡ Kantakotachari jaka “ipira”, iri cabra-paini, jiraitapiintziri itini.

Tzimatsirika pankiwaitaniri, otikakiwaitaniri, iro jimatantawori jiroka onkantya jowantaiyaawori.

¹¹ Ari okimitsitari, naakaiti awintaashiritakaimiri, ¿Iiroma okantzi pimpayitaina nañaantyaari? ¹² Iro pantapiintainiriri pashinipaini janta. ¿Iiroma okantzi pimatainawo naakaiti? Tiimaita noshintsiwintapiintzimi nonkantimiro jiroka. Amawi nokantakiro. Tii nokowaiyini nomanonkimi pitanakawo pikimisantairo Kamiithari Ñaantsi nokinkithatakotaimiri Cristo.

¹³ ¿Tiima piyotaiyini, jowapiintawo Ompiratasorintsitaari tzimagaantatsiri jashitakaitawori tasorintsipankoki? ¿Tiima piyotaiyini ikaatzii piratsi jashitakaitariri Pawa taapirimintotsiki, oshinitaantsitzi jowayitaaari Ompiratasorintsitaari? ¹⁴ Ari okimitsitari iijatzii okaatzii ikantakaantanari Awinkathariti nokinkithayitairo Kamiithari Ñaantsi, ontzimatyii impinayitaina nantantyaawori.

¹⁵ Tii noshintsiwintzimi pairani nosaikimotantzimiri pimayitinawo. Tii noshintsiwintzimi iijatzii nosankinatantzimiri. Aña iro nokowataiki nonkamimi naaka, tikira itzimanakiita iitya kantatsini: “Tii tyaaryoo inatzi okaatzii jasagaawintawaitakari Pablo”. ¹⁶ Tii nasagaawintawaitawo nokinkithatakaayitaimiro Kamiithari Ñaantsi. Aña kimiwaitaka iri Pawa shintsiwintanari nantairo, okantawitaka tii naaka minthatashiwaityaawoni. Iirorika nimatairo jiroka. ¶nkantamachiitina naaka!

¹⁷ Naakami kowashiwaityaawoni nimatiro, ari namaminatakiromi impinaitina. Aña Pawa owataikinari nimayitairo jiroka. ¹⁸ Ari okantaka, tikaatsi iitya noyaawintantyaari pimpinatina iirokaiti. Tima nokimitakaantawo iroomi impinaitinarimi noñiirori noki-moshiritai. Iro nokimoshiritantari iroñaaka tii nokowakotaimiro pimpinatina nokinkithatakaimiro Kamiithari Ñaantsi. ¹⁹ Ari nokinakairo nosaikashiwaitantaari, tikaatsi shintsiwintawaitinari impinatina. Naakatajaantaki kimitakaantacha ompirataari. Ari onkantya jawijakoshiritantaiyaari oiyiki atziri. ²⁰ Ari nokantsitawo iijatzii nontsipatyaaririka nojyininkapaini Judá-mirinka, nimatsitawo okaatzii jamiyitari iriroriiti, ari onkantya jawijakoshiritantaiyaari. Irojatzii nimatsitari nontsipataari pankinataworii Ikantakaantaitani, nimonkaatzii iijatzii, niyowitaka tikaatsi shintsiwintinani nompankintyaawo, onkantya jawijakoshiritantaiyaari. ²¹ Ari okantsitari, aririka nontsipatyaari kaari kimakotaajaitironi Ikantakaantaitani, nokimitakotari iriroriiti, onkantya jawijakoshiritantaiyaari. Tiimaita nopiyathatajaantari Pawa, tima ontzimatyii nimonkaatiro ikantanari Cristo nantiro. ²² Ari okimitsitari, aririka nontsipatyaari shipitashiriwaitaniri, nokimitakotari jantayitzi iriroriiti, onkantya jawijakoshiritantaiyaari. Ari nokimitziri maawoni nashiyitachari atziriiti, onkantya jawijakoshiritantaiyaari iriroriiti. ²³ Iro nimayitantawori maawoni jiroka onkantya

nonkinkithatantyaawori Kamiithari Ñaantsi, onkantya nontsipatantaiyaariri iijatzii naaka, itasonkawintaitakina.

²⁴ ¿Tiima pikinkishiritakotziri monkatziyawakaachari ishiyaiyani onkantya jiñaitantyaariri intzimi ityaawoni jariitya? Apaani inkantya ityaawoni jariitya, iriitaki impinaitari. Pinkimitaiyaari iirokaiti. ²⁵ Ikaatzii ñaantapiintawori imonkatziyawakaiya, ikimpoyaawainita, jiñaaashiwaitawo intzityaawo inintayitzi. Iro jimatantyaawori jiroka onkantya impinaitantyaariri, jamahtaitantaitaari shiwithatapo. Iro kantacha sampiyanitatsi jiroka. Irooma aakaiti, okaatzii oiyakaawintachari impinaitari, iiro othonkanita.

²⁶ Irootaki noiyakaawintantapiintawori okimiwaitawo noiyatyiiimi, tii notimpaawaitzi. Nokimitakaantawo noñaashintsiwaityaawo nonkapojanti, aña tii nokapojawaitashitawo tampiyainka. ²⁷ Okaatzii noñaashiwaitakawo notziwintawaitaka, nokimitakaantakawo nompiratatyiiyaawomi nowatha. Irootaki nimatantakawori, iiro ikimitakaantaitantanari jimaitakiri janaitziri, iiro aminaaashiwaitanta nokinkithatakaantapiintaki.

Iinkithatakoitziro okaatzii ipinkathatashiitari

10 Iyikiiti, iiro apiyakotziro tsika okanta jiñaaaitakiri achariniiti. Iro ipampithatakiri minkori otzishimashiki. Jimontyaayitakawo inkaari, jowiryaaaitaaintziniri. ² Ari joñaagantakiro jawintaashiritakari Moisés-ni, ipampithatakiri minkori, jimontyaakiro inkaari. ³ Jowaiyakawoni iijatzii achariniiti okaatzii itasonkawintaitakiri. ⁴ Imiritaiyakawoni jiñaa itasonkawintaitakiri oshitowaatzimotakiri shirantaaki. Tima iriitajaantaki Cristo tsipashiritakariri, iri oñaagakiriri jiñaa shirantaaki. Iri Cristo kimiwaitakawori jiroka shirantaa. ⁵ Iro kantacha, tzimatsi oiyiki iriroriiti kaari jinimotakai Pawa, irootaki ikamagaantantakari otzishimashiki.

⁶ Okaatzii awijaintsiri, tzimatsi oiyakaawintakairi, ari onkantya iiro akimitantari iriroriiti, antiro kaaripirori.

⁷ Iro iiro okantanta antsipatyaari pashiniiti thaamintashiwaitariri oiyakaawontsi. Tima irootaki jimayitakiri achariniiti pairani, jiroka ikinkithatakoitakiri: Isaikaiyini atziri, jowawaitaiyani, jirawaitaiyini.

Ari ikatziyanaka ithaamintashiwaitaiyani. †

⁸ Ari okimitari iijatzii, tii okantzi antayitiro kaaripirotsiri. Irojatzii jantayitakiri achariniiti, irootaki jiñaaantakawori ikamayitaki kitiijyiriki 23,000 atziri. ⁹ Ari okimitsitakari iijatzii tii okantzi owatsimairi Pawa. Irojatzii jimayitakiri pairani iriroriiti, irootaki jatsikayitantakariri

† Iro jimaitakiri kimitakawori owiinkaantaantsi, aririka jowinkaaitaitya, joñaagantaitziro tzimatsi jawintaashiritanaari. †† Okaatzii ikantakoitziro jaka “ithaamintashiwaita”, iro jantakiri pairani ichariniiti Judá-mirinkaiti jiwitsikaki oiyakaawontsi kimiwaitariri iryaani vaca, iri joimoshirinkawintaiyarini, ipinkathawaitziri oiyakaawontsi. Paminiro iijatzii “Tsika Ikantaitziro Ñaantsipaini” tsika okantakota “Ikantakaantaitani”. ‡ Paminiro iijatzii “Tsika Ikantaitziro Ñaantsipaini” ikantakota “Balaam”.

maanki. ¹⁰ Ari okimitsitari iijatzi, tii okamiithatzi asamaniintantawaiti. Irojatzii jimatsitakari. Iro jifñaan-tayitakawori japirotakari jiiitaitziri "Apirotantaniri". ¹¹ maawoni awijayitaintsiri, irootaki jojyakaawin-taitakari, josankinatakoitakiro onkantya jiyotaantairori iroñaaka aakaiti, tima asaikantaawo othonkimapaititaa kipatsi. ¹² Paamaakowintaiya iirokai. Iiro pikantawaitzi, "Iiro nimatziro naaka jiroka", omapokashitzimikari pimatankiro jiroka. ¹³ Iro kantacha pinintashiriwait-irorika, pinkinkishiritya tii apaniroini pikantaka iiroka, aña ikitsirinkayitakiro pashini atziriiti. Kinataniri inatzi Pawa, iiro ishinitzimi inintashiritakaapirotimiro kaari pinkitsirinki. Aririka pinintashiriwaiti, iriitajaantaki Pawa oñaayimironi pinkitsirinkantyaawori, onkimiwait-anatyaawo pishiyapithatatiyiro.

¹⁴ Nitakotaniiti, pinkimitakaantiro pishiyapithatatiy-iro, piñaayitiririka pashiniiti ipinkathawaitziri oiyakaawontsi. ¹⁵ Iroñaaka tziimantsi nonkantimiri, nonkimimitakaantatiyimi yotaniri pinatiyimi nonkan-timiro. Pinkinkishiritakotiro. ¹⁶ Tima apatotapiintaiyani arawaitaiyini, akinkishiritakotziro jamanamanaaw-intakari pairani Cristo, jimiritaiyakarini jiyotaaniiti, ¿Kaarima jiroka withaawakagaantsi, oimoshirinkiri Cristo ikapathainkawintakai? Aririka ampitoryiitiro tanta, ¿Kaarima jiroka withaawakagaantsi, oimoshirinkiro iwatha Cristo, akinkishiritakotziro ikamawintakai? ¹⁷ Ari okanta, aririka owayityaawo, intzimayiwitaya oiyiki akaataiyini apatotaiyani, maawoni owaiyawoni tanta jiwitsikaitakari apapathawoini. Ari akantayitaari aakaiti, akimitaawo apapathatatsiri. ¹⁸ Ari ikimiyitari iijatzi nojyininkapaini Israel-mirinkaiti, jiwithaawakaaayita iijatzi iriroriiti, itaayitairo jashitakaariri Pawa taapirimintotsiki. ¹⁹ Irootaki kimiwaitakawori okaatzi jantapiintakiri pashinijatzii atziriiti itaayitaziniri iwawaniwaitashitari. ¿Piñaajaantakima nokantatzi añaanitatsi ikaatzi iwawaniwaitashitakari? ²⁰ ¶Iii! Iro kantzimaitacha tzi-mataitatsi piyari amawinawaitachari, iri ikimitakaan-takiri iwawani, iriitaki jashitakaapiintakari owana-wontsi. Aña kaari Pawa jashitakaiya owana-wontsi. Iro kaari nokowakaayitzi iirokai pintsipatyaaari powayitaiyaawo okaatzi jashitakaitariri piyariiti, piwitha-gaarikari iriroriiti. ²¹ Aririka pimiritapiintyaawo jashitakaitariri piyari, tii onkamiithati pimirityaawo amiritapiintari akinkishiritakotziri Awinkathariti. Ari okimitsitari, powapiintyaaworika jashitakaitariri piyari, tii okamiithatzi poyaawo owapiintari akinkishiritakotziri Awinkathariti. ²² ¿Akowatziima owatsimairi Awinkathariti? ¿Anairima otzimi irirori ishintsinka?

¿Notzikashiriwaitantima ipinkathataitzi Pawa?

²³ Jiroka ikantaitzi: "Ishiniitanawo nantayitiro oiyitari-ka". Iro kantacha tii opantawo jantaitiro maawoni. Aririka okantawitaka, ishiniitairo antayitiro oiyitarika. Iro kantacha tziimayitatsi antayitzi kaari minthatakiyaarini pashinipaini jantayitairo kamiithari. ²⁴ Tii okamiithatzi iro ankinkishiritakowaiti akowayitzi aakaiti, aña iro kamiithatatsi añaashintsiwintaiyaawo kamiithatziimotirini pashinipaini. ²⁵ Aririka pamananti wathatsi, iiro posampitakowintawaitziri, pinkanti: "¿Ipoñaatyaama wathatsi itagaitziniri oiyakaawontsi?" Aña pamanantiri, poyaari. ²⁶ Tima iri Awinkathariti, ashitari tziimayitatsiri kipatsiki. ²⁷ Ari okimitsitari, aririka inkaimimi patyootiri kaari kimisantatsini, patyootiri pikowirika. Iiro posampitakowintziri pinkanti: "¿Ipoñaatyaama jirika wathatsi janta itagaitziniri oiyakaawontsi?" Aña poyaari. ²⁸ Irooma tziimantsirika kamantimiri, inkantimi: "Jirika wathatsi itagaitziniri oiyakaawontsi", iiro powari. Iro pimatantakawori jiroka pinkinkishiritakotankiri kantakimiri, pinkinkishiritanaka iijatzii kantatsi jowaaripiroshiritanti. ²⁹ Tima nokantakimi "kantatsi jowaaripiroshiritanti", tii iro nonkantakoti jowaaripiroshiritimi iiroka, aña iri nokantakotzi kamantakimiri, kantatsi jowaaripiroshiritiri irirori. Kimitaka ari posampitanakina naaka, pinkanti: "¿Iitama nontzi-tantawaityaariri apamachiini ikinkishiritakotana pashini atziri? ³⁰ Tima nopaasoonkitziri Pawa noñaayitziro nowari, ¿iitama nonkinkishiritakotantyaawori onkaati inkijyimataitina?"

³¹ Jiroka nakimiro: Aririka powawaitya, pinkinkishiritakotiro, pinkantashiriti: "Tziimantsirika ñaayitinani nowawaitya, ¿arima notzikashiritakiri jirika? ¿arima ipinkathashiritairi Pawa?" Ari pinkimitsityaawo pimiri-waitya, iijatzii pantayitairo oiyitarika. ³² Ontzimatyii paa-maakowintaiya iiro poitzipinashiritantari Judá-mirinkayitatsiri, kaari Judá-mirinkayitatsini, ikaatzi pikaatapiintziri papatowintari Pawa, maawoni. ³³ Irootaki nantziri naaka, nopankinataawo ninimotakaantaiyaari maawoni atziriiti okaatzi nantayitzi. Tii apa nantiro kamiithatziimotanari naaka, aña iro nantzi onkaati kamiithatziimotirini pashinipaini, ari onkantya jawijakoshiritantaiyaari.

11 Pinkimitakotaiyaanawo naaka. Iro nimatsitari naaka, nokimitakotari Cristo.

Osawoinawo tsinaniiti

² Nothaamintaimi iroñaaka, tima pikamaitakawo namitakaakimiri, okaatzi niyotaakimiri. ³ Iro kantacha, jiroka nokowiri piyotiro: Iri Cristo ijiwaritari shirampariti. Iriima shirampariti iri ojiwaritari tsinaniiti. Iriima Pawa iri ijiwaritari Cristo. ⁴ Okaatzi amitapiintakari ashirampariti, tii asawoinayita amanamanaatya, ariri-

† Paminiro iijatzii "Tsika Ikantaitziro Ñaantsipaini" tsika ikantakota "Moisés". †† Paminiro iijatzii "Tsika Ikantaitziro Ñaantsipaini" tsika ikantakota "Coré".

ka ankinkithatakaanti. Aririkami asawoinatzimotanti, owinkatharyaakiro aito. ¹⁵ Irooma tsinaniiti kaari sawoinatachani amanamanaayita, okinkithatakaantayitzi, owinkatharyaantaki. Okimitakowaitakawo tsinani-paini amiitziro oishi. ⁶ Tsinani kaari kowatsini osawoinatya, amiiprotataitirotya oishi. Tima maawoni jiyoitzi kaaniwintaantsi inatzi, ontzimatyii osawoinatya. ⁷ Iriima shirampariiti iiro isawoinawaita irirori, ikimitakotari Pawa, iri Pawa owaniinkatakaariri. Irooma tsinani, iri shirampari owaniinkatakaawori. ⁸ Tima pairani owakiraa jiwitsikantawori Pawa itanakawori tsinani, iro jaaki iwatha shirampari jiwitsikantakawori. Irooma owakiraa jiwitsikantakariri Pawa itanakawori shirampari, tii iro jayi owatha tsinani. ⁹ Ari okimitsitakari, owakiraa Pawa jiwitsikantawori tsinani iri jiwitsikajaan-takini shirampari, tikaatsi intsipawaitya. Iriima shirampari, tii iro jiwitsikaitini tsinani. ¹⁰ Irootaki osawoinatantyaari tsinani onkantya oñaagantantyaawori tzimatsi opinkathatani iroori, ari onkantya inimotakaantyaariri iijatzii maninkariiti. ¹¹ Tii otzimashita tsinani, tii itzimashita shirampari, aña apitiroiti jashitari Awinkathariti, ikowityaawakaa apitiroiti. ¹² Tima itanakawori tsinani iwatha shirampari jiwitsikaitaki. Iro kantacha iijatzii, ikaatzii shiramparitaatsiri iroñaaka, iro tsinani owaiyantayitairiri. Tima iri Pawa kantakaawori apitiroki itzimayitanti. ¹³ ¿Iitama pikinkishiritakotawori okaatzii nokantayitakimiri? ¿Kamiithatsima tsinanipaini amanamanaatyaari Pawa iiro osawoinayita? ¹⁴ Aakaiti ashiramparitzika, tii amitawo osanthairo aishi, aritaki ankaaniwintatya. ¹⁵ Irooma tsinaniiti, iro owaniinkatakaawori oishi. Kimiwaitaka iroomi oishi oyanatyaawoni osawoinawo. ¹⁶ Tzimatsirika janta kowatsiri inkisakoshirityaawo, nonkantiriri: Irootajaan-taki namitapiintakari naaka niyotaantziro. Irojatzii ikan-tapiintziri apatowintariri Pawa tsikarikapaini janta.

Aminaashiwaita joimoshirinkaitziro jatyootani Awinkathariti

¹⁷ Iro kantzimaitacha, tzimatsi pashini nonkaman-timiri, iiro nothaamintakotzimiro. Tima tii onkami-ithatzimotina pantapiintakiri papatotaiyani. Onkaatimi kamiithatzimotimini, irootataiki jowasankitaawin-taitimiri. ¹⁸ Tima nokimaki ikamantaitakina pinashitawakaaka janta papatotapiintaiyani. Iro nonkimisantirimi, ¹⁹ tima iro awijapiintatsini jiroka.

‡ Kantakotachari jaka "ijiwaritari", irojatzii kantakotachari "iitoitari". Tima iroowaitaki okaatzii saikantairi aitoki otzimi kinkishiritakairi, akowantayitari antayitiro akowayitzi, kimitawaitaka iroomi aito jiwatanimi antayitiro oitarika. Kantatsi ankanti: "Aitotari Cristo". Irojatzii kimitakawori ankanti: "Ijiwatai Cristo". † Kantakotachari jaka "owinkatharyaakiro aito". Tii ayotakopirotziiro iita kantakotachari "aito". Tima tzimayitatsi kantayitatsiri iri Cristo oiyakaawintari "aito". Tzimatsi pashini kantayitatsiri iro kantakotachari "aitopirori". Tima aririka asawoinatya amanamanaatya, akimitakotakawo tsinani. Owinkatharyaakiri pashinipaini.

Kimitaka tzimayitatsi kowashiwaitachani inkantakoitiri "Ñaapirori jirika". ²⁰ Ari okimitapiintari papatotaiyani irokaiti patyootawakaiyani, aminaashiwaita poimoshirinkiro jiiitatziri "Jatyootani Awinkathariti". ²¹ Tima powapiintakawo thaankipiroini pashitari. Tajaaniinta ikantayita pashinipaini. Tzimatsi pashini shinkiwaiyitachari. ²² ¿Arima onkantyaari? ¿Tikaatsima pipankopaini tsika powapiintyaawo pashitari, tsika pirawaitapiinti? ¿Pithainkawaitatziirima ikaatzii apototapiintachari ipinkathaitziri Pawa? ¿Pimanintatziirima kowityaawaitatsiri? ¿Pikinkishiritama ari nonthaam-intakotapaakimiro? Iiro.

Itantanakawori jatyootani Awinkathariti

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okaatzii niyotaakimiri pairani okantakota itantanakawori "Jatyootani Awinkathariti", iriitaki Awinkathariti yotaakinawori. Jirokatakari: Okanta pairani tsiniripaiti tikira ipithokashitaitari Awinkathariti Jesús, jaakiro tanta, ²⁴ ipaasoonkiwintakiro, ipitoryaakiro, ipoña ikantaki: "Poyaawo, nowatha inatzi, iro kamaw-intimini. Irootaki pinkinkishiritapiintantyaanari". ²⁵ Ari ikimitaakiro iijatzii ipakaakiro jowaiyani, jaakotakiro jimiritaitari, ikantzi: "Niraani inatzi, irootaki shi-towaatatsini onkantya jawijakoshiritantaiyaari oiyiki atziri. Irootaki pimatapiintairi aririka pimurityaawo, aririka pinkinkishiritapiintaina". ²⁶ Ari powapiintaiyaawo, pimiritapiintaiyaawo iiroka, onkantya piyotakaan-taiyaariri atziriiti ikamawintayitai Awinkathariti. Irootaki pimatapiintairi irojatzii impiyantaiyaari Awinkathariti.

Owaminthawaitashitayaawo jatyootani Awinkathariti

²⁷ Tzimatsirika owaminthawaitashityaawoni, iraminthawaitashityaawoni, kimiwaitaka iriitajaantakimi Awinkathariti inthainkawathataki, ithainkakiro iijatzii iriraani. ²⁸ Aña iro kamiithatsi, tikira oyaawo, tiki-ra ariro, ontzimatyii ankinkishiritakotawatya kami-ithashiritakairika. ²⁹ Tzimatsirika owashiwaityaawoni, irashiwaityaawoni kaari kinkishiritakopiroitroni oiyakaawintachari "iwatha", ari jowasankitaitakiri. ³⁰ Irootaki itzimantayitari shipitawaitatsiri, mantsiyawaitatsiri, tzimayitatsi makoryaayitaintsiri. ³¹ Irooma akinkishiripirotanakarika tikira owanakawo, iiro añaajaantziro jowasankitai Pawa. ³² Iro kantacha aririka jowasankitaawaitakai, jiñaantakaawaitatyii ikim-itakaantai aakatakimi itomipirori. Ari onkantya iiro jowasankitaapirotantai paata, inkimitakaantayitairi tsi-ka inkantayitairi isaawijatziiiti.

³³ Iyikiiti, irootaki okowantari poyaakotawakaayitaiya irokaiti, iiro posatikasatikawaita aririka papatotaiyani patyootawakaiya. ³⁴ Pitajyaatziirika, powanatyia pipankoki tikira piyaatanakiita, ari onkantya iiro

jiñaakaantaitzimi papatotya. Aririka nariitimi, ari nothotyaakimiro niyotaaayitimiro jirokapaini.

Tasonkawintashiritaantsi

12 Iroñaaka nonkantimiro tsika okantakota tasonkawintashiritaantsi. Iyikiiti, tii nokowi onkompitzimotimi. ² Piyotaiyini iiroka, pairani tikira pikimisantanaki, tzipiintatsi pikinakaashitani, thaamintashiri piyaatashitziri oiyakaawontsi kaari ñaawaitaajaitatsini. ³ Irootaki nonkantantimiro jiroka: Itzimirika janta kinkithatakaantashiwaitachani, inkantapaaki “Kamaari jinatzi Jesús!” kaari Itasorinka Pawa ñaawaitakairini jirika. Irooma aririka inkanti, “Awinkathariti jinatzi Jesús”, iri Tasorintsinkantsi ñaawaitakairiri.

⁴ Apaani jinatzi Tasorintsinkantsi, tzipiintatsi oiyiki tsika ikinakairo itasonkawintayitai amatantayitawori. ⁵ Apaani jinatzi Awinkathariti, tzipiintatsi oiyiki tsika ankinakairo antawaitainiri irirori. ⁶ Apaani ikanta Pawa, tzipiintatsi oiyiki tsika okanta jimatakaayitairo oiyitarika. ⁷ maawoni aakaiti, tzipiintatsi oiyita jimatakaayitairo Tasorintsinkantsi ari onkantya aminthashiritakaantyaariri pashini kimisantzinkariiti jantayitairo kamiithari. Ari ikinakairo Tasorintsinkantsi joñaaganta, jimatakaayitairo oiyitarika. ⁸ Thami oiyakaawintawakiro, tzipiintatsi itasonkawintaki Tasorintsinkantsi ari okanta jiyotanitantari. Tzipiintatsi pashini itasonkawintaki Tasorintsinkantsi ari okanta ikinkithatakotantawori ikinkishiritanaari. ⁹ Tzipiintatsi pashini itasonkawintajaantakiri Tasorintsinkantsi ari okanta jawintaashiripirotaantari. Tzipiintatsi pashini itasonkawintakiri Tasorintsinkantsi ari okanta joshinchaantantari. ¹⁰ Tzipiintatsi pashini jimatakaakiri intasonkawintanti, pashini inkamantantantiririti, pashini japiitakotairo ikamantantakiri kamantantantiriri, onkantya jiñaantaityaawori imapirorika Tasorintsinkantsi matakaakiriri inkamantantiro. Tzipiintatsi pashini jimatakaakiri jiñaawaiyitiro pashiniyitatsiri ñaantsi, tzipiintatsi pashini jimatakaaki jowawijaayitiro okaatzi ikinkithatakoitakiri. ¹¹ maawoni jiroka irootaki itasonkawintantayitakiri Tasorintsinkantsi, imatakaantakiro tsikarika oiyitarika. Apaani ikanta Tasorintsinkantsi. Iriitajaantaki matzirori itasonkawintayitai aakaiti, imatakaayitairo okaatzi ikowiri irirori.

¹² Ari okanta awithaawakaantaari, jojyakaantai aakami iwatha Cristo. Tsika akantayitanaa awathaki, iro matakaayitairori oiyitarika. Ari akimitsitaari aakaiti, inashiyita amayitairo oiyitarika. ¹³ Tima apaani ikanta Tasorintsinkantsi owiinkaatakaayitairi, ari okanta awithaawakaantaari, okantawitaka aakarika Judámirinkaiti, Grecia-paantiri, ompirataari, saikashiwaitaari, maawoni. Okimiwaitaawo maawoni antsi-

patawakaiya aakaiti arapiintayitairo jiñaawithaawakaashiritantatsiri, oiyakaawintakiri Tasorintsinkantsi.

¹⁴ Pinkinkishiritakotiro tsika okanta awatha. Apaani akanta awathaki, iro kantacha tzipiintatsi oiyiki inashiyita oiyitarika amayitiri. ¹⁵ ¿Kantatsima oñaawaiti aitzii, oñaanatiro ako, onkantiro: “Tii niroopirotzi naaka, tii nokimitzimi iiroka pimatziro poirikayitziro oiyitarika?” ¿Tiima iroopirotzi aitzii? ¹⁶ ¿Kantatsima oñaawaiti akimpita, oñaanatiro oki, onkantiro: “Tii niroopirotzi naaka, tii nokimitzimi iiroka piñaayitziro oiyitarika?” ¿Tiima iroopirotzi akimpita? ¹⁷ Iroomi yoshiitachani oki awathaki, ¿arima onkantakimi ankimi? Iroomi yoshiitachani akimpita, ¿arima onkantaki ankimantyaawomi sankaaitsini? ¹⁸ Ari okantari awatha. Tima iri Pawa matakirori jiwitsikakiro, tsika okanta jaanta ikowaki jiwitsikiro, ari onkantya inashiyitanyaaari oiyitaarika omayitiri. ¹⁹ Arimi oiyawakaiyaami maawoni tsika okantayita awatha, iirotya awathatawomi. ²⁰ Ari okantari, apaani inawita awatha, iro kantacha tzipiintatsi oiyiki inashiyita oiyitarika amatayitanyaaawori. ²¹ ¿Kantatsima oñaawaiti oki, oñaanatiro ako, onkantiro: “Naaka kowapirotajaantacha, irooma iiroka, tii?” ¿Kantatsima oñaawaiti aito, onkimitakotyaawo okaatzi oñaawaitakiri aitzii? ²² Iiro imatziro! Aña okaatzi tzipiintatsiri awathaki kaari iroopirotzimotaini, irootaki kowapirotachari. ²³ Iro akithaatantapiintari, amanairo awathapaini, akimitakaantawo pinkatharintsii inawita janta. Okaatzi amanakoyitziro awathaki, akimitakaantawo iroopiromi inayiti. ²⁴ Irooma okaatzi kaari amanayitapiintziri awathaki jiñaayitapiintziri, tikaatsi oiyita antayitironi iroori. Ari ikimitsitari Pawa jiwitsikakiro awatha, ontzimatyii anithaayitairo kimitzimowitakairi tii okowapirotajaanta. ²⁵ Iiro okantzi ampitharyirowo awathatari. Aña iro kamiithatatsi, anithaapirowaitairo maawoni awathatari. ²⁶ Aririka owatsinawaitya kapichiini awathaki, kimiwaitaka owatsinaatyaami maawoni awathaki. Aririka owaniinkawaitya kapichiini awathaki, kimoshiri ankantya maawoni awathaki.

²⁷ Ari akantayitaari aakaiti awintaashiriyitaari Cristo, kimitawaitaka aakaiti iwathami anayitaimi Cristo. ²⁸ Jiroka ikantakaayitaari Pawa ikaatzi kimisantaatsiri: Itanakawo, tzipiintatsi Otyaantapirori. Apititanaintsiri, tzipiintatsi kamantantantiririti. Mawatanaintsiri, tzipiintatsi yotaaniririti. Ipoñaapaaka itzimayitanaki tasonkawintantantiriri, oshinchaantantiriri, mitakotantantiriri, jiwatakaantantiriri, ñaawaiyitziro pashiniyitatsiri ñaantsi. ²⁹ ¿maawonima Otyaantapiriritzi? ¿maawonima akamantantantiriritzi? ¿maawonima ayotaantantiriritzi? ¿maawonima atasonkawintantantiriritzi? ³⁰ ¿maawonima oshinchaantantiriritzi? ¿maawonima añaawaiyitziro pashiniyitatsiri ñaantsi? ¿maawonima owawijaañaantiziro pashini ñaantsi? ³¹ Aña iro kamiithatatsi, pinkowapiroyitairo intasonkawintayitaimi pitantantyaawori kowapirotachari. Iro kantzimaitacha,

tzimatsi oita anairori jiroka. Aritaki nonkamantakimiro.

Iro kowapirotajaantachari atakonka

13 Thami ankantashitawatya kantatsi noñaawaitiro naaka pashiniyitatsiri ñaantsi jiñaawaiyitziri pashini atziri, nimatsitayaawomi okaatzi jiñaawaitziri maninkariiti. ¿Tiima kamiithawaiwitaka jiroka? Iro kantacha tiirika nimatziro nitakotantya nantantawori jiroka, nokaminiinkawaitashitaka. ² Ari okimitsitari iijatzi, thami ankantashitawatya kamantantaniri ninatzi naaka, niyotakotziro kaari jiyotakowiita pairani, nawintaapirowaitari Pawa ari onkantakimi joshirinkinawo otzishi jowatziyairo tsikarika janta. ¿Tiima kamiithawaiwitaka jiroka? Iro kantacha tiirika nitakotanta nantantawori jiroka, tikaatsimachiini nimonkaati. ³ Iijatzi okimitari, thami ankantashitawatya arimi nom-pashintanyaawo maawoni tzimimotanari ontzimantyaari joyaari kowityaawaitatsiri. Ankantashitawatya ojjiki natsipiwintakari iityaarika, notaawintawaikari. ¿Tiima kamiithawaiwitaka jiroka? Iro kantacha tiirika nitakotanta nimatantawori jiroka, tikaatsi nonintagaiya.

⁴ Itzimi itakotantachari, tsinampa ikanta, nishironkatantaniri, tii isamaniintawainitzi, tii jasagaawainita, tii jiñaapirowainita. ⁵ Itzimi itakotantachari tii ikaariprowaantinitzi, tii ithaañaawainita, tii ikisanita, tii jothataashiwaitawo inkisaniintanti. ⁶ Itzimi itakotantachari tii ikimoshiriwintziro jantirorika kaaripirori, aña iro ikimoshiriwintzi jiyotakoyiitairo tyaaryoori. ⁷ Itzimi itakotantachari amawiwaitapiintaniri jinatzi, ikimisan-tapiintanitzi, oyaakotani ikanta, joisokirotopiintanita.

⁸ Iiro othonkanita atakotantya. Irooma pashinipaini aritaki onthonkanitaiya, okimiatya jiroka: kamantantaantsi, jiñaawaitantaitawo pashinitatsiri ñaantsi, jiyoyiitairo oiyitarika. ⁹ Tima tikira jiyoyiitziro maawoni, tikira ikamantantaitziro okantakoyita maawoni tzimayitatsiri. ¹⁰ Irooma aririka onkaatapaaki monkaatachani, iiro akowanairo maawoni onkaati piyayitaachani.

¹¹ Iroowaitaki akimiyita atziriziti. Iinirorika aryaanitzi, akimiyitari iinchaani, tsika ikantziro jiñaawaitzi, tsika ikantziro ikinkishiriyita, tsika okanta jiyotayitanari. Irooma antaritapaaki, iiro akimitakotanaari tsika ikantayita irirori. ¹² Kantatsi ojyakaantiro iijatzi tsika akanta aminaatyaawo ashivotaki. Iiro akoñaatzi kamiithapiroini, iiro ayotajaantzi tsika akantawaita. Irooma paata ari ayotakopiroyitairi tsika ikanta Pawa, ari ankimitaiyaari irirori jiyoyitai aakaiti. ¹³ Jiroka kaatatsiri mawa kantaitachani osaiki, iiro othonkanitaa: awintaashirinka, oyaakowintanka, atakonka. Iro kowapirotajaantachari jiroka atakonka.

Jiñaawaitantaitawo pashinitatsiri ñaantsi

14 Pintyaaryooti pitakoyitantantyaari. Paminaminapirotairo iijatzi intasonkawintayitaimi pimatantyaawori oiyitarika. Okimiatyaawo jiroka pinkamantantaniritai. ² Aririka apatotaiyaani antsipatyaari kimisantzinkariiti, tzimatsirika intasonkawintaitaki jiñaawaitantanatyaawo pashinipaantitatsiri ñaantsi, iiro akimathatziri, iiro ayotziro oita ikantziri. Tii iro jiñaawaitantari jirika ankimathatantyaariri aakaiti, aña iri Pawa kimathatirini. ³ Irooma intzimirika itasonkawintaitakiri inkamantanti, iri kinkithatakaini maawoni aakaiti, jiwitsikashiritakaantairi, inthaamintakaantairi, inkimoshiritakaantairi. ⁴ Ikaatzi ñaawaitzrori pashinipaantitatsiri ñaantsi, apaniroini ithaamintashiriwaita. Iriima kamantantaniritatsiri, iri thaamintashiritakaariri maawoni kimisantzinkariiti ikaatzi apatoyitachari. ⁵ Owanaa inimowitinami maawonirika iirokaiti pimatiro piñaawaitantyaawomi pashinipaantitatsiri ñaantsi. Iro inimopirotainari maawonimi iirokaiti pimatiro pinkamantantaniriti. Irootaki anairori pashini. Iro kantacha tzimatsirika matironi jowawijaañaanitiniri ñaawaitzrori pashinitatsiri ñaantsi, iritaki thaamintakaayityaarini kimisantzinkariiti ikaatzi apatoyitachari.

⁶ Iyikiiti, thami ankantashitawatya, niyaataki nariitzi-mi janta, apa noñaawaitantapaakawo pashinipaantitatsiri ñaantsi. ¿Nothaamintashiritakaakimima? Thami ankantashitawatya iijatzi niyaataki janta, nokinkithatakotakimiro ikimathatakaakinari Pawa, nokinkishiritakaimi, nokamantayitaimiro, niyotayitaimiro iijatzi. Iro opoñaantakari pithaamintashiritanaa. ⁷ Incha nojyakaawintawakimiro iijatzi, okimtakawo aririka ajyowiwaiti, aririka ampiyompiwaiti. Iirorika anashitawo oyamininka, irojatziti apiipiinti, tikaatsi yotironi iitarika akowiri ampampithairi. ⁸ Ari okimitari iijatzi aririka antyooti. Iirorika okamiñiinkatzi kamiitha, tikaatsi yotatsini akaimatziiri owayiritya. ⁹ Ari pinkimiyatari iijatzi iirokaiti. Iirorika piñaawaitantantawo ikimathaitziri, piñaawaitashiwaitaka. ¹⁰ Kimitaka jaka kipatsiki ojyiki nashiyitachari ñaantsi jiñaawaiyitziro. Tzimayitatsi ojyiki oiyitarika ikantayitziro jiñaawaiyitzi. ¹¹ Tzimatsirika ñaanatantanawori pashinitatsiri ñaantsi kaari nokimathatziri, nokimithakantari pashinijatziti jinatzi, ari ikimitsitanari iijatzi irirori. Tii nojyininkamirinkatari kamiithaini. ¹² Niyotzi naaka, pikowapirotatziti iirokaiti intasonkawintaitimi janta. Iro kantacha ontzimatyii paminaminapiroyitairo pinthaamintashiritakaiyaari maawoni apatotapiintachari janta.

¹³ Tzimatsirika ñaawaitzrori pashinipaantitatsiri ñaantsi, ontzimatyii inkowakotairi Pawa onkantya jimatakantyaariri jowawijaañaanitairo jiñaawaitaitziri.

¹⁴ Aririka namanamanaatantyaawo pashinipaantitatsiri ñaantsi kaari nokimathatzi noñaawaitziro, nothaam-intashitakawo, okantawitaka tii nokimathatziro okaatzi namanamanaatari. ¹⁵ Aña iro kamiithatatsi namanamanaatantyaawo ñaantsi nokimathatziro, thaam-intakaiyaanari iijatzii. Ari nonkantiro iijatzii nompampithaawintiririka Pawa. ¹⁶ Thami ankantashitawatya, tzi-matsi piyotainchari japatotaiyani, ari pitanakawo pi-paasonkitziri Pawa, apaniroini pithaamintawaitaka iiroka, iriima pikaataiyakini tii itasonkawintaitziri inkimathatantyaawori piñaawaitakiri. ¿Arima inintaawaitatyaawo pinkantayitakiri? Tii jiyotaajaitzi kamiitharika inkantaiyini “¿Ari onkantyaari!” ¹⁷ Ariwitaka pipaa-soonkitaki iiroka. Iriima pashinipaini tiimachiini piwitsikashiritakaaari. ¹⁸ Owanaa nopaasonkitapiintakiri naaka Pawa jamanamanaatakanawo pashinipaantitatsiri ñaantsi, kimiwaitaka nanaakimi pimatapiintziro iirokaiti. ¹⁹ Irooma aririka nontsipatyaari napatotya pashinipaini kimisantzinkariiti tii nimatziro. Irootya nokowapirotataiki noñaawaitimi kapichiini onkantya inkimathatantyaanari, tiitya nokowaajaitziro noñaawaipirotiro kaari inkimathataitnari. Irootaki nimatairi niyotaantantaari kamiithaini. †

²⁰ Iyikiiti, iiro pojyari ikinkishiryaa iinchaaniki, aña iro kamiithatatsi pojyari ikinkishiryaa antari. Ariwitaka pinkimitakotyaari iinchaaniki iiro pantantawo kaaripirori. ²¹ Pinkinkishiryaaakotiro Ikantakaantaitani osankinatakotachari, kantatsiri:

Jiroka ikantakiri Awinkathariti:

Nokowi nonkantiri atziriiti,

Inkaati notyaantiri, pashinijatzii jinatyi ñaawaitzirori pashinipaantitatsiri ñaantsi, iri kamantantaironi jirika.

Iro kantacha iiro ikimisantawakiri.

²² Jiroka ogyakaawintachari. Ari mataka itasonkawintaitakai añaawaitantyaawo pashinitatsiri ñaantsi, iro joñaagaitziriri kaari kimisantatsini. Iro imatantakari itasonkawintaitakai ankamantantantyaari, iro joñaagaitairi aakaiti akimisantzinkaritzi. ²³ Akan-tashitawatya, ari papatotaiyani maawoni iiroka, maawoni pamanamanaatantyaawo pashinipaantitatsiri ñaantsi. Impoña intyaapaaki kaari kimisantatsini, kaari itasonkawintaitzi. ¿Iiroma ikantapaaki: “¿Ishinkiwintatya jirika!”? ²⁴ Incha ankantashitawatya papatotaiyani iirokaiti janta pikamantantzi. Impoña intyaapaaki kaari itasonkawintaitzi, kaari kimisantatsini. Ari poñaagakiniri ikinkishiriwaitashitari irirori, iro inkinkishiritakotantantyaari, ²⁵ iro ompoñaantyaari inkamantantairo ikinkishiriwaitashitakari jimananiki, impoña jotzi-irowanai impinkathatanairi Pawa, inkanti: “Imapiro-tatya itsipashiritaimi Pawa iirokaiti jaka”.

† *Ikantakotakiri jaka Pablo “noñaawaitimi kapichiini”, iro ojyawori inkanti “nokowataiki noñaawaiti 5 ñaanchaaniki inkimathaitiri, tii nokowaajaitziro noñaawaiti 10,000 ñaantsi kaari inkimathataitnari”.*

²⁶ Iyikiiti, jiroka onkaati pantayitairi aririka papatopiintaiya. Kantatsi impampithaayitairo Salmo, jiyotaantayitai, kinkithatakoyitaironi okaatzi ikimathatakagairiri Pawa, jiñaawaitakaayitairi pashinitatsiri ñaantsi, intzimayitai owawijaañaanitaironi. Tima maawoni pantayitairi ontzimatyii piwitsikashiritakaan-taiyaari pashinipaini. ²⁷ Tzimatsirika ñaawaitantawori pashinipaantitatsiri ñaantsi, iiro itzimapirotzi ojyiki, apa inkantya apiti, tiirika ikaatzi mawa. Iiro inkamiñi-inkatawakaiyaani jirikaiti, aña joyaawintya jimatantyaawori pashini. Ontzimatyii intzimi iitya owawijaañaanitirini. ²⁸ Tikaatsirika owawijaañaanitirini, ontzimatyii jimairiti tsika papatotaiyani. Apa jamanamanaashirityaari Pawa, ari onkaati. ²⁹ Oshinitaantsitzi inkamantanti apiti, tiirika mawa. Iriima pashinipaini inkinkishiritakotiro kamiitharika okaatzi ikamantantziro. ³⁰ Irooma intzimirika inkimathakaanairi Pawa, iinirorika ikamantantzi pashini, kamiithatatsi jimairitawaki onkantya inkamantantantyaari pashini. ³¹ Tima tii okantzi jiñaawaitaiyini apiti, aña jitawatyaawo apaani impoña pashini. Ari onkantya jiyotantaiyaari maawoni, thaamintashiri inkantayitaiya. ³² Itzimirika matakirori ikamantantapirotanai, iriitaki matakironi jiñaakotanitya inkamantanti. ³³ Aririka inkamiñiinkatashiwaitya kaari Pawa kantakaantironi. Aña iri Pawa santzikoityaakaantatsiri.

Iroñaaka nonkamantimiro pashini jamitapiintari ikaatzi oitishiritaari japatotaiyaani tsikarikapaini: ³⁴ Mairi okantapiintaiya tsinaniiti, tii oshinitaantsitzi oñaawaiyiti. Aña iro kamiithatatsi onkimisantayiti, tima iro Ikantakaantaitani. ³⁵ Tzimatsirika oitya onkowiri iyotiri, osampitiri oimi janta opankoki. Tii okantzi oñaawaiti aririka japatoitya. ³⁶ ¿Iirokaitima kinkithatakantakirori iñaani Pawa? ¿Iiroma inimotzimi pimayitapiintairo jimayitziro pashini kimisantzinkariiti tsikarikapaini?

³⁷ Tzimatsirika janta kantatsiri “Naaka kamantantairi, antapashiri nokanta”, ontzimatyii jiyotaitimi iri Awinkathariti kantakaawori nosankinatantamirori jiroka. ³⁸ Tiirika ikimisantayitzi jirika, irootya pikimisantitari iiroka. ³⁹ Iyikiiti, ontzimatyii paminaminapirotairo potzikatzikatairi ñaawaitzirori pashinipaantitatsiri ñaantsi. ⁴⁰ Irooma pimatairo jirokapaini, ñaakotani pinkantawintyaawo, santzikoitiini pinkantya.

Jañaantaiyaari kamayitatsiri

15 Iyikiiti, nokowi nonkinkishiritakaimiro tsika okantakowita Kamiithari Ñaantsi okaatzi nokinkithatakotakimiri, poisokirotonaari pikimisantai. ² Iro owawijaakoshiritaimini, iikirorika poisokirotonantyaawo nokinkithatakoyitakimiri. ¿Ami-naashiwaitama pikimisantayitanai?

³Jiroka kowapirotachari, iro ikamantaitakinari naaka, nokamantakimiro iijatzi iirokai: Ikamawintakai Cristo okantakaantziro akaaripirowaitaki, jimonkaatajaantakiro okaatzi ikinkithatakoitakiriri Osankinarintsipiroriki. ⁴Ipoña ikitaitakiri, iro awijawitaka mawa kitiiyiri, jowiriintaitairi. Irojatzzi ikinkithatakoitakiri Osankinarintsipiroriki. ⁵Ipoña joñaagaari Cefas, joñaagaari iijatzzi maawoni 12 jiyotaani. ⁶Ipoña joñaagapanaatari iijatzzi ojyiki jiitaitziri iroñaaka "Iyikiiti", 500 ikaataiyini. Iinirotatsi jañaayitzi ojyiki jirikaiti, ari makoryaayitaki tsikarika ikaatzi. ⁷Ipoña joñaagaari Jacobo, ipoña joñaagaari iijatzzi maawoni Otyaantapirori.

^{††8} Naaka iwiyaantapaakawo joñaagaana, kimiwaitaka naakami impoiwaitatsinimi nontzimaki. ⁹Tima naaka iijatzzi Otyaantapirori, janaayitana maawoni pashini. Tiitya opantaajaitawo noitya "Otyaantapirori", tima nowasankitaawaitakiri kimisantanaairiri Pawa, apatowintanaairiri tsikarikapaini. ¹⁰Iro kantzimaitacha, tii aminawaitashita jinishironkapirowaitaana Pawa, tima iritaki kantakaakawori Notyaantapirotantaari. Naakatzi-maitaka antawaipirotaatsiri nanairi pashinipaini, okantakaantziro nantashiwaiwitakari pairani. Tii naaka matashityaawoni apaniroini jirokapaini, aña Pawa nishironkataanari nimatantaawori. ¹¹Irootaki nosankinatantzimirori okaatzi nokinkithatapiintakiri, irojatzzi ikinkithatapiintakiri iijatzzi pashini Otyaantapiroriiti. Irootaki pikimisantayitairi iirokai.

¹²Aritaki nokinkithayitaimiro jowiriintaitairi Cristo, jowamaawitakari, ¿Iitama pikantantari: "Iiro añaayitai ankamakirika?" ¹³¿Pikinkishiritama tii jowiriintaitairi Cristo? ¹⁴Ari onkanyaami, naminaashiwaitaka nokinkithataki, paminaashiwaitaka iirokai pikimisantaiyakini. ¹⁵Kimiwaitaka nothiiyatyaami nokinkithatakotapiintakiri Pawa, nokantantapiintaki: "Pawa owiriintairi Cristo, ari inkimiyitairi aakaiti". ¹⁶Ari onkanyaami, iiro ipiriintayitaami kamayitaintsiri, tii ipiriintsita iijatzzi Cristo irirori. ¹⁷Tiirika jowiriintaitairi Cristo, paminaashiwaiwitaka pikimisantayitai. Iikiro pinkaaripiroyitayitai tikaatsi piyakotaiminimi. ¹⁸Aña piyapirowaitakami ikaatzi makoryaayitaintsiri, aminashiwaitakami jawintaanaari Cristo. ¹⁹¶Inkanta-machiitaimi aakaiti! Aminashiwaitakami awintaanakari Cristo, aminashiwaitakami oyaakoniintawitaari, añaaminthawaitashitaka kapichiini iroñaaka. Mapirowaitakaimi.

²⁰Iro kantacha tii ari onkanya. Jowiriintayitairi Cristo ikamawitaka. Iriitaki itakaantaawori jañagai tsika inkantayitaiya paata ikaatzi makoryaayitaintsiri. ²¹Jiroka okantakota: Pairani, okaatzi jantakiri atziri iro poñaakaantakawori akaamaniyitzi maawoni. Iro kantacha iri iijatzzi atziri poñaakaantaawori ampiriintayitai maawoni akamawitaka. ²²Iro akaamanitantaari maa-

woni okantakaantziro ajyininkamirinkaititari Adán-ni. Iro kantacha ari añaayitai maawoni okantakaantziro ajyininkashiritaari Cristo. ²³Jiroka tsika okantakota: Iri Cristo itaawori ipiriintaa. Impiyairika paata, ari jowiriintayitapairi jashiyitaari irirori. ²⁴Ompoñaashitaya onthonkaiya maawoni, japirotairi Cristo pinkathariwintashiwaitachari, otzimimowaitashitari ishintsinka. Iri Cristo matakagaironi aakaiti jashitantairi Pawa, matzirori Ipinkatharipiroritzzi. ²⁵Tima aritaki jitaniintakawo Cristo ipinkathariwintantzi, irojatzzi paata imonkaantantapaatyaari inkitsirinkairi iisaniintani, jaatzikantaiyaari iitzi. ²⁶Iwiyaantapaatyaawoni iisaniintani inkitsirinkairi irootaki "Kaamanitaantsi", inkimikantaitairo atzirimi jinatyi japirotairo. ²⁷Tima aritaki ikinkithatakoitsitakari Cristo, ikantaitaki:

Itzimi matakirori ikitsirinkairi maawoni, jimatakiri jaatzikantaari iitzi.

Ikantakoitziri jaka "maawoni", tii inkantaitaty iiri Pawa inkitsirinkaitairi, aña iri Pawa kantakaiyaawoni jimaintantyaawori maawoni. ²⁸Aririka impinkathariwintairo Itomi maawoni, iri Pawa pinkathariwintairini iijatzzi irirori, tima ari ikinakairo Pawa impinkathariwintantaiyaawori maawoni tzimayitatsiri.

²⁹Iirorika jañaayitaimi kamayitaintsiri, ¿iitama jowinkaawintaitantairi kamaintsiri? ³⁰Iijatzzi okimitsitari, iirorika ipiriintayitaaami, ¿iitama añaantapiintakawori aakaiti ipatzimaminthawaitaitai? ³¹Iyikiiti, ¿Pithainkanama? ¿Kaarima naaka thaamintawintaimiri nokimisantakaayitaimiri Awinkathariti Jesucristo? Aña imapirotaty jiroka, okantaitatyaani kitiiyiriki ikowayitzi jowamaitina. ³²Ari okimitsitakari iijatzzi jaka nosaiki Efeso-ki, jimaamanawaitakina katsimashiriiti. Iirorika apiriintayitaaami, nontsipatataiyarima iriroriiti, nonkantawaitashitimi:

Thami anintaawaitawatya, owawaitya, arawaiti, oimoshirinkawaitya. Aamaashitya iro ankami.

³³Irootaki paamaakowintantyaawori jiroka otzimikari pikinakaashitani. "Iiro pitsipaminthataari kaaripirori, pitmatzirokari iiroka". ³⁴Pinkinkishiritaiya kamiithaini. Iiro pitzipinawaitashita. Kimitaka tzimayitatsi iirokai tii piyotakopiroitairi Pawa. ¶Kaaniwintaantsiwaitaki!

³⁵Kimitaka tzimayitatsi kantashiritatsini janta: "¿Tsikama inkantyaaka impiriintai tonkitsipooki? ¿Tsikama onkanya jiñaitairo iwatha?" ³⁶¶Masontzi!

Ojyakaantawakiro okanta okithoki pankirintsi. Iimpowakitzi okithoki, akitakitziro, ari ojyookai. ³⁷Jiroka okithoki pipankitapiintziri apakithowoini okantawita, iro kantacha ojyookanakirika pashini onkantawaitanaty. Tima tii pipankitapiintziro ojyookimataki pankirintsi. ³⁸Aña iri Pawa jyookakaayitziro otzimayitanti owatha ikowiri irirori. Iriitaki nashitakaayitawori ijyookakaayitziro, pashiniyitatsiri pankirintsi.

† Ikantaitziri "Cefas", irootaki pashini iwairo Pedro. †† Ikan-taitziri "Jacobo", irootaki pashini iwairo Santiago, iririntzi Jesús.

‡ Kantakotachari jaka "pankirintsi", iro trigo, okaayitzi ojyayitawori.

³⁹ maawoni otzimayitzi owatha, tii ari ojoyawakaiyani. Thami ojoyakaantawakiro, aakaiti atziriziti anashiyita awathaki, inashiyita iwatha piratsiiti, tsimiriiti, iijatzi shimapaini. ⁴⁰ Iijatzi ikimiyita inkitiwiri tii jojoyayitai akantayita aakaiti isaawiwiri. Oztimimotziri jowaniinkawo, tii okimitawo owaniinkawo aakaiti. ⁴¹ Tima inashita iijatzi jowaniinkawo ooryaa, jowaniinkawo kashiri, iijatzi jashi impokiropaini. Tzimayitatsi impokiropaini kaari kimiyityaarini pashini.

⁴² Ari ankantaiyaari aakaiti ampiriintayitairika. Tima ikitaitapiintziro awatha, ari oshitziziri, iro kantacha aririka jowiriintayitairo, pashini onkantayitanaiya iiro oshitziwaitai. ⁴³ Aririka inkitaaitiro awatha manintaawo inatzi, iro kantacha ari jowiriintayitairo onkantya owaniinkatantaiyaari. Tii aawiyawainitzi iroñaaka awatha, aritzimaitaka jowiriintayitairo ontziman-taiyaari oshintsinka. ⁴⁴ Okaatzi ikitaitziri awatha tzi-mawitacha oshiri. Iro kantacha aririka jowiriintayitairo awatha, ari ontzimayitai atasorinka. Ari ikantayitari añaayiziri iroñaaka otzimi ishiri, iro ayotantayitari tzi-matsi iijatzi pashini awatha tzimaatsini otasorinka.

⁴⁵ Ari okanta josankinatakoitakiri itanakawori shirampari, Adán, ikantaitzi:

Iri itanakawori jañaanaki, opoña otzimanaki ishiri. Iriima jirika kimitapaatyaarini, otzimimotziri itasorinka, iriitaki añaashiritakaantatsini. ⁴⁶ Ari akantayitari. Tii otzimimowitai atasorinka kitziroini. Aña iro itanakawo otzimawitaka ashiri, opoña ontzimayitai atasorinka.

⁴⁷ Tima jirika itanakawori shirampari, kipatsi jaayitaki, jiwitsikapithayitakiri. Iriima apititanaintsiri shirampari, inkitikipofñaakawo irirori. ⁴⁸ Tsika ikantajaanta jiwitsikayitakiri kipatsipitha jirika itakawori, iri akimiyitakari aakaiti. Iriima inkitiwiriiti, iri kimitakariri poñainchari inkitikipofñaakawo. ⁴⁹ Ari ankantayitaiyaari iijatzi aakaiti. Tima ojoyawitakari atzimayitaki jiwitsikapithayitakiri kipatsi, aritaki ojoyayitaiyaari iijatzi jirika poñainchari inkitikipofñaakawo.

⁵⁰ Iyikiiti, jiroka okantakota okaatzi nokantakiri: Iiro okantzi isaikayitai ipinkathariwintantzi Pawa tzimayitatsiri iwatha, iriraani, shitzitaatsini iwatha. Aña iriyyitaki saikayitaatsini inkaati kaari shitziyitaatsini iwatha.

⁵¹ Pinkimi, nonkamantimiro kaari jiyotakoitzi pairani.

Jiroka: Ari jañaakaayitai maawoni aakaiti. Iiromaita añaayitziro maawoni amakoryaayiti. ⁵² Paata iwiyaantapaatyaawoni kitijiyiri, omapokashitaiya intyoooyitai. Apathakiro onkantapaintya iroowaitaki amachookapainti. Ari jowiriintayitairi kamayitaintsiri, jañaantaiyaawo wathatsi kaari shitzinitatsini. Irooma maawoni aakaiti añaayitatsiri impashinitakaayitai.

⁵³ Okaatzi awathatari iroñaaka shitzinitatsiri, impashinitakaayitairo iiro oshitziwaitai. Akaatzi akaamaniwainitzi iroñaaka ari impashinitakaayitai, kañaaniri ankantayitaiya. ⁵⁴ Aririka imonkaapaititaiya jiroka, ari imonkaataiyaaari jojoyakaawintaitakiro “Kaamanitaantsi”, okimitakotari atziri, ikantaitaki:

Jirika jiitaitakiri “Kitsirinkantaniri”, japirotairo jiitaitziri “Kaamanitaantsi”.

⁵⁵ [Kaamanitaantsi! ¿Kantatsima pinkitsirinkantai iroñaaka?

[Kaamanitaantsi! ¿Iinirotatsima pithoyini?

⁵⁶ Okaatzi ojoyakaawintachari jaka othoyini, irootaki kaaripironkantsi. Irootaki Ikantakaantaitani yotakairi tzimataitatsi akinakaashitani. ⁵⁷ Iro kantacha nopaa-soonkitziri Pawa, tima iri matakagairori aakaiti oitsinampaantaawori, jotyaaantakairi Jesucristo ikitsirinkantaawori “Kaamanitaantsi”.

⁵⁸ Iyikiiti, ontzimatyii pintyaaryootapiintai, pantawaitapiintainiri Awinkathariti. Tima aritaki piyoyitai tii paminaawaitashita, iriitaki Awinkathariti matakaimironi.

Kiriiki jotyaaantaitziniriri oitishiritaari

16 Iroñaaka nosankinatakotiri apiyotziri kiriiki otyaantiniriri oitishiritaari. Nonkantayitaimiro okaatzi nokantayitakiriri Galacia-jatzi. ² Aririka papotapiintaiya, ontzimatyii pookayiti kapichi tzimimotzimiri. Ari onkantya iiro nopomirintsitapaakawo naaka, nariitapaakimirika janta. ³ Aririka nariitakimi kantatsi powi aanakirini kiriiki janta Jerusalén-ki intsipataanakiro nosankinaripaini. ⁴ Ari nonkaatanakiri niyaati janta, añaamachiitawakiro ari nonkantakiro.

Ikinkishiritari jantiri Pablo

⁵ Iiro nariitsitzimi thaankiini, aña nitapaintyaawo niyaati Macedonia-ki, impoña nimpoitapaakiro janta pinampiki. ⁶ Aririka nariitapaakimi, aamaashitya osamani nosaikimotanakimi, kimitaka ari nontyaa-wontsitakotiri. Ompoñaashitaya potyaantaina tsikarika nokowiro niyaatai. ⁷ Tii nokowiro naaka kapichiini onkantya nariitapaintimi. Aña nokowatzi osamani nosaikimowaitapaintimi, iriirika Awinkathariti shinitainawoni. ⁸ Irojatziiita nosaikawaki jaka Efeso-ki, irojatzii ari-itantatyaari kitijiyiri joimoshirinkaitziro “Oyiipataantsi”.

⁹ Iro nimatantyaawori jiroka iinirotatsi jaka oiyiki nantawaitawainiri Awinkathariti, kamiitha okanta noñaakiro. Tzimaki oiyiki maamaniminthatakinari.

¹⁰ Aririka jariitakimi Timoteo, paawakiri kamiitha, tima irijatzi antawaitainiriri Awinkathariti, ari jojoyana naaka. ¹¹ Tii okantzi intzimayiti janta manintawaitirini. Iro kamiithatatsi paapatziyawatyaari, irojatzii jawijantatyaari impiyai naakaki. Tima oyaawinta nowakiri impoki intsipatatyaaari pashinipaini iyikiiti.

¹² Iriima Iyiki Apolos, nokantakiri intsipayitanatyaari ikaatzi notyaantaimiri iirokaiti. Iro kantacha tii ikowi jiyaaati irirori. Añaamachiitawakiri ari jimatakiro paata.

† Kantakotachari jaka “papatotapiintaiyaani”, irojatzii ikantaitzitari “itapiintawori kitijiyiri pashiniki domingo”. †† Kantakotachari jaka “Oyiipataantsi”, irojatzii ikantaitzitari “Pentecostés”.

Iwiyaantawori withataantsi

¹³ Paamaakowintaiya iirokaiti, poisokirotyaawo pikimisanakiri, shirampari pinkantanatya, pishintsishiriyiti. ¹⁴ Itakotani pinkantawakaayitaiya, pantzimotawakaiyaarika oiyitarika.

¹⁵ Iyikiiti, piyotaiyirini iirokaiti saikapankotziriri Estéfanos, iriiyitaki itanakawori ikimisantayitanaki pinampiki Acaya. Ikamaiyitanaawo iriroriiti jantawai-wintanairo oitishiritaari. ¹⁶ Noshintsithatimi iirokaiti pinkimisantairi iriroriiti, ari pinkimitsityaari ikaataiyini jantawaitzi, kamaitanaawori. ¹⁷ Owanaa nokimoshirita-ki noñaakiro jariitakina Estéfanos, itsipatapaakari Fortunato, iijatzi Acaico. Iriitaki owakowintapaakimiri iirokaiti tii okantawita pariitina jaka, ¹⁸ potapishiri-

tantyaanari. Iriiyitaki otapishiriyitapaimiri iijatzi iirokaiti janta. Pimpinkathatawairi.

¹⁹ Jiwithayitzimi apatowintapiintakariri Pawa jaka Asia-ki. Jiwithatzimi iijatzi Aquila opoña Priscila. Ari ikimitsitakimiri iijatzi apatowintapiintakariri Pawa ipankoki. ²⁰ Jiwithatsitzimi iijatzi pashini iyikiiti. Itako pinkantya piwithatawakaanaiya.

²¹ Irooma jiroka, iroowa nosankinatajaantzimiri nako-ki naaka, niwithatzimi. Naakataki Pablo. ²² Jowasanki-taawitapairi kaari itakotaiyaarini Awinkathariti. Impiyi-taajaitaiya thaankihiroini Awinkathariti. ²³ Onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo! ²⁴ Nitakotzimi maawoni iirokaiti, iri Cristo Jesús matakainawoni. Ari onkantyaari.

2 CORINTO-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimirori jiroka, Jotyaan-tapirori Jesucristo ninatzi, irootaki ikowakaakinari Pawa. Ari nokaatziri iyiki Timoteo nosankinatzi-miro. Iirokatakiki nosankinatziniri pikaatzi papatowintaari Pawa janta nampitsiki Corinto, irijatzi nosankinay-itziniri oitishiritaari janta nampitsiki Acaya. ² Inkamintha inishironkayitaimi Ashitairi Pawa, kami-itha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitaimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Ikimaatsitakari Pablo

³ Thami anthaamintaiyaari Pawa, iwaapatitari Awinkathariti Jesucristo. Iriitaki Ashitairi, nishi-ronkatantaniri. Iriitaki Pawa, oimoshirinkantaniri jinatzi. ⁴ Aririka ontzimi pomirintsitzimotaini, iri Pawa oimoshirinkairi, iro amatantyaawori aaka oimoshirinkiri pashinipaini opomirintsitzimotari. Iro-jatzi amatiri aakaiti okaatzi jantzimotakairi Pawa. ⁵ Iro-jatzi matachani, aririka añaayitiro ankimaatsipirowaitya ikimitapaintziro Cristo, ari añaityaawo iijatzi inkimoshiripirotaakayitai. ⁶ Aritaki okantakari, irootaki nokimaatsiwaitantakari naaka, iro niyotantyaawori tsika nonkantya noimoshirinkayitaimi iirokaiti, ari onkantya pawijakoshiriyitantaiyaari. Irootaki ikimoshiritakaantakinari iijatzi naaka, ari onkantya niyotantyaawori tsika nonkantiro nonkimoshiritakaayitaimi iirokaiti aririka piñaayitairo okaatzi nokimaatsiwaitakari naaka. ⁷ Iro niyopirotantakari aritaki inkimoshiritakaayitaimi iirokaiti ikimitaitakina naaka, aririka pimatanairo pinkimaatsiwaitya nokimitaakiro naaka. ⁸ Iyikiiti, nokowi piyoyitairo okaatzi noñaakiri naaka pomirintsitzimoyitakinari nosaikantapaintari Asia-ki. Owanaa jowatsinaawaitaitakina noñaajaantaki ari nonkamakimi. ⁹ Nokinkishiryaawo iroñaaka, iro ishinitantakinawori Pawa noñaakiro nokamawitaka, onkantya nawintaashiripirotantyaariri, tii okantzimaita nawintaapirowaitya naaka. ¹⁰ Iro kantacha Pawa jimatakiro jowawijaakotaana nonkamimi, iikiro jiyataakatyiiro. Awintaashiri nowakiri iikiro inkimpoy-aawintatyina paata. ¹¹ Iijatzi pinkimitanaiaari iirokaiti pintsipataina naaka, pamanamanaataiaari Pawa inkimpoyaaawintantinari. Ari onkantya impaa-

soonkipirotantaiyaariri Pawa inkaati kimakoyitainani jimapirotakiro Pawa ikimpoyaaawintaana.

Opoñaantakari Pablo jariityaari Corinto-jatzi

¹² Niyotzi naaka tampatzika nokantaka tsikarika no-saikimoyitantaki. Iri Pawa yotatsi tikaatsi namatawiti, tikaatsi oitya nonkaanikowintyaari. Tsika nokantaka niyotaayitakimi iirokaiti, tii nokinkithatakotapaintziro kapichiini ikimitakaantawitari isaawijatzi yotanitaantsi inatzi, aña apa nokinkithatakopiintakiro tsika ikanta Pawa inishironkatantzi. ¹³ Tima okaatzi nosankinayitakimiri tikaatsi nimanapithatimi, onkaati pomirintsiiwaitachani inkimathaitairo. Onkamintha pinkimathatapiintairo okaatzi nosankinatzimiri. ¹⁴ Kimitaka aritaki pikimathatakina kapichiini, kantatsi pinkimoshiriwintaina paata impiyairika Awinkathariti Jesús. Ari nonkimitsityaari iijatzi naaka, kimoshiri nonkantawintaimi iirokaiti paata.

¹⁵ Irootaki nashiminthatantakawori napiitairo nariitaimi janta, onkantya pinkimoshiriwintantainari nariitaimira. ¹⁶ Ari nokowawitakari nariitanakimimi niyaatantyaarimi Macedonia-ki, ompoña napiitanairo-mi iijatzi nompiyairikami. Ari onkantyaami pimitakotantawainarimi potyaantaina Judea-ki. ¹⁷ Iro kantacha noipithokakiro nokinkishiriwitakari nantirimi. ¿Piñaajaantakima iirokaiti owanaa namatawipiintakimi? ¿Pikinkishiritama noñaawaitashitaka nonintakaanikiini, nokantapiintaki “Ari! Nariitakimi?” ¿Piñaajaantakima niyotaawitakawo iiro nimatziro nariitimi? ¹⁸ Tima Pawa kaari thiiyinkari, jiyotzi irirori tii nothiyawaita naaka nokantzi “Ari!” ¹⁹ Ari ikimitsitari iijatzi Itomi, Jesucristo, tsika itzimi nitapaakari nokinkithatakotapaakimiri notsipatantakariri Silvano ipoña Timoteo. Tima Jesucristo tii ikantanitzi irirori “Ari!” jiyotakirika iiro jantziro oityaarika. Tima okaatzi jantapiintakiri Jesucristo okimiwaitakawo iriimi Pawa kantapiintaintsini “Ari!” ²⁰ Iri Jesucristo yotakaapirotairi ari imonkaataiaa okaatzi ikajyaakaantziri Pawa. Irootaki ankantantayitaiyaari aakaiti awintaashiriyitaari “Ari-wi!” Irootaki impinkathayitantaiyaariri Pawa. ²¹ Okimiwaitakawo iri Pawa withaakaayitakairimi Cristo, irijatzi saipatziitoyitainimi, ²² okimiwaitakawo impothoyitayaimi jashiyitaira. Tima añaairo jotyaantakairi Tasorintsinkantsi inampishiritantai, ari ayotziri imapiro Pawa jothotyiiro okaatzi ikajyaakaakairi.

²³ Imapirotatya, jiyotzi Pawa tii namatawitzimi nokantzimiri: Kantakaantzirori kaari nariitantzimi Corinto-ki, iiro nokisantapaakimi. ²⁴ Tiira naaka ompirati-mini onkantya pinkimisantantyaanari. Aña oisokiro pikantawintanakawo okaatzi pikimisantanairi. Apa nonkaminaayitaimi naaka pantantaiyaawori oimoshirinkaimini.

2 Jiroka nokinkishiritakari: Iiro napiitairo nariitimi, iroorika owashiritakaawaitimini nariitizimi. ² Aririkami nowashiritakaawaitimi janta, ¿itaka thaamintashiritakaiyaananani naaka? ³ Irootaki notyaantantakimirori pairani nosankinari, iiro niyaatashitantzimi powashiritakaawaitina. Aña iirokawitaiyakani thaamintashiritakainanimi. Irootaki nokantashiriwitantakari: “Tiro niyaatsita, nonkimaita tzimatsirika thaamintashiritakainani. Ari onkantya nonkimoshiritakaantawaitaariri iriroriiti”. ⁴ Tima pairani notyaantakimiro nosankinari, nowashiriwaitatya nosankinatzimiro. Tii iro notyaantantzimirori onkantya nonkantzimoniintakaantimiri. Aña nokowawitayta piyoti owanaa nitakopirotataikimi.

Ipiyakotziri Pablo kantzimoniintakaantachari

⁵ Nokowi nonkinkithatakotiri shirampari owashiritakaawaitakinari janta. Tiira naaka inkantzimoniintakaawaitya, kimitaka maawoni iirokaiti ikantzimoniintakaayitakimi. (Nokantantawori “kimitaka”, tii nokowi nowanaapirowaitiro.) ⁶ Ojyiki pikaataiyakini iirokaiti, aritaki powasankitaawaitakiri. Iro kantacha aritapaaki powasankitaakiri. ⁷ Pimpiyakotiri, pinkimoshiritakari, ayimawaitizirikari jowashiritani. ⁸ Nokowakotzimi pinkantairi jirika shirampari: “Nitakotaimi”. ⁹ Pairani, nosankinatakimi nokantaki: “Powasankitairi”. Noñaantashitzimi noñaantimiri imapirorika pikimisantana. ¹⁰ Iro kantacha ikowi Cristo pimpiyakotairi jirika shirampari. Irootaki nantairi naaka tima iro kamiithatzi-motaimini maawoni iiroka. Inkaati pimpiyakoyitairi iirokaiti, aritaki nompiyakotairi iijatzi naaka. ¹¹ Irootaki antayitairi onkantya iiro ikitsirinkantai Satanás. Tima ayotaiyironi okaatzi ikowiri jantiri irirori Satanás.

Kantzimoshiritakaariri Pablo janta Troas-ki

¹² Chapinki, ariitakina naaka nampitsiki Troas niyaatantakari nokinkithatakantziro Kamiithari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. Ari nimatataikiro nokimisantakaantaki ikantakaantakiro Awinkathariti. ¹³ Iro kantacha tii inimotina janta, tiira noñaapaakiri iyiki Tito. Irootaki nawijantanakari Macedonia-ki.

Iri Cristo oitsinampaakaantatsiri

¹⁴ Iro kantacha, onkantawitya tsikarika ankinayiti, kantatsi ampaasoonkitiri Pawa. Tima okimiwaitakawo oyaatzishitayirimi Cristo, ipiyaawo irirori nampitsiki

joitsinampaantaki jowayirita. Ojyakotatyaawo iijatzi iyainkatzi kasankari maawoniki nampitsi. Ari ankantayityaari aaka aayiti tsikarikapaini ankamantayitairi atziri tsika ikantakota Cristo. ¹⁵ Akimiwaitakawo kasankainkari itayiri Cristo jinimotakaantyaariri Pawa. Jiroka kasankainkari, ari inkimainkayitairo awijakoshiritaatsini, iijatzi inkaati piyashiriwaitaachani. ¹⁶ Tzimayitatsi, okimitzimowaitari jiroka kasankainkari owa-maantaniromi inatyi. Iriima pashinipaini okimitzimowaitari iro añaakaashiritairini. ¿Iitama jojyakaawintaitziri jiroka kasankainkari? ¹⁷ Kaarira jirikaiti kinkithatashiwaitawori iñaani Pawa ikowi jaantashiwaityaawo kiriki. Aña iriitatakira mapirotanairori ikinkitharyaantsitzi. Irootaki nimatanairi naaka iijatzi. Iri Pawa otyaantakinari nonkinkithatakaanti, nantawaitainiri Cristo, iri Pawa kimpoyaanari nantayitziro.

Antawaiwintzirori owakiraari kajyaakaawakaantsi

3 ¿Pikinkishiritama nasagaawintawaitatya naaka? ¿Nojyakotatyaarima amayitzimirori josankinari, ikantzimaitzimi: “Paawakina kamiitha?” ¿Nojyakotatyaarima kowirori posankinatirini osankinarintsi, jayimaityaawo tsika ikinayitzi? ² Aña iirokaiti kimiwaitakawori osankinarintsimi jaapatziyantaitinari, iro josankinashiritantaitakinari naaka. Tima aririka jiñaayitaimi atziriiti tsika pikantayitanaa, ari jiyoyitairo okaatzi nantzimoyitakimiri, okimiwaitanakawo jiñaanayitayiro iromi okaatzi josankinatakoyiitakinari. ³ Ari añaarori iirokatakari ojyawaitakawori osankinarintsimi josankinatajaantakiri Cristo. Iro kantacha tiira iro nonkinkithatakotiri osankinarintsi koñaatatsiri, kimitawori aririka josankinayitiro mapikota, aña nokinkithatakotatziro ipashinishiritakaayitaimi Itasorinka Pawa Kañaanari.

⁴ Nokinkithatakotantawori jiroka, tima iri Cristo kantakaawori awintaashiriyitantaariri Pawa. ⁵ Tii aaka aawiyashityaawoni apaniironi, aña iri Pawa matakaayitairori. ⁶ Iriitaki Pawa matakaakinawori nokinkithatakotairo owakiraari kajyaakaawakaantsi. Jiroka owakiraari kajyaakaawakaantsi kaarimachiini osankinarintsi kimityaawoni itanakawori kajyaakaawakaantsi kaamanitakaantatsiri. Aña iri kantakotachari Tasorintsinkantsi añaashiritakaantatsiri.

⁷ Pairani josankinatantaitakawori Ikantakaantaitani mapikotaki, okoñaatapaintzi jowaniinkawo Pawa, opoña opiyanaka. Ikanta jiñaakiro Moisés-ni, shipakiryapoo ikantanaka, tii okantaajitzi jami-napootairi Israel-mirinkaiti. Iro kantzimaitachari jiroka Osankinarintsi owanaa okaamanitakaantaki, okantawitaka otzimimotziro owaniinkawo. ⁸ Irooma okaatzi jimayitairi Tasorintsinkantsi iroñaaka, iro owaniinkapirotatitachari. ⁹ Tima owaniinka okantawitaka okaatzi

owasankitaakaantaintsiri, iro mapirotataitironi owani-inkatya tampatzikashiritakaantatsiri. ¹⁰Jiroka owani-inkapirotaachari iroñaaka anaapirowaitakiro tzimaw-itachari pairani owaniinkawo. ¹¹Ari okaatapaaki owani-inkawitapainchari kitziroini. Irooma owaniinkapirotaachaniri iro kantaitaachani iroñaaka.

¹²Tzimataiki iroñaaka minthashiritakainani, ton-tashiri nonkantanaia nonkinkithatakaantai. ¹³Tii nonkimitawityaari Moisés-ni ipashikapootaka iiro jiñaantari Israel-mirinkaiti opiya ishikakiryapoowitaka. ¹⁴Tima kisoshiri jinaiyakini pairani Israel-mirinkaiti, irojatzii ikantayita iroñaaka ikaatzi ichariniiyitaari. Tima aririka inkimiro jiñaanayitiro itanakawori kajaakaawakaantsi, iiro ikimathatziro kimiwaitaka impashikaitatiinirimi ikinkishiryamintoki, apa Cristo mataironi inkimathatakaari kimiwaitaka impashikaryaakotairomi ikinkishiryaminto. ¹⁵Iinitatsi iroñaaka, aririka inkimiro jiñaanayitiro Ikantakaantani Moisés-ni, pashikashiri ikantayitaka. ¹⁶Irooma intzimirika piyashiritairini Awinkathariti, aritaki impashikaryaakoshiritaiya. ¹⁷Ikantakoyiitziro jaka "Awinkathariti" irijatzi Tasorintsinkantsi, itzimi saikakaantashiwaitaachani. ¹⁸Irooma aakaiti awintaashiritaari Cristo, ojyanaari Awinkathariti. Tima okimiwaitaawo iroñaaka aminaatyirimi Awinkathariti jaamparyaakawo ashivotaki. Tima aminapooyitziro ashivotakiki iroñaaka, tii akimitari Moisés-ni ipashikapooawaitaka pairani irirori. Irooma paata aririka añaapirotajaantairo jowaniinkawo, aripaiti ankimitagiyaaari irirori. Iriitaki matakaironi jirika Awinkathariti, Tasorintsinkantsi.

4 Iri Pawa nishironkataanari okanta nantawaitantananariri irirori. Irootaki kaari okantzimoniintawaitantana. ²Nowajyaantairo owaañaawaitinanimi, tiimachiini nomanakaawaitawo niyotaantzi onkantya namatawitantantyaari, tiimachiini nothiyakowaitawo iñaani Pawa. Aña okaatzi nokinkithatakotanairi tyaaoryoori inatzi, ari okanta jiñaantawori Pawa kamiitha okantzimoyitaari atziri okaatzi nokinkithatakaantayitairi. ³Tzimatsirika kaari kimathatironi tsika okantakota Kamiithari Ñaantsi nokinkithatziro, tiira naaka imanapithawaitirini, aña tzimatsi kantakaawori kaari ikimathatantawo okimiwaitakawo impashikapithatatiirimi ikinkishiryaminto, iriitaki piyashiwaitaachani. ⁴Okimiwaitakawo osoryaakitatiyimi irooki jirikaiti kisoshiriri. Iriira kamaari jiiitatziri "iwawani isaawijatziti", osoryaakitirini, ari okanta kaari ikimathatantawo Kamiithari Ñaantsi. Kimiwaitaka tii jiñaayitairomi kitiijyiinkari ojyakaawintachari jowaniinkawo Cristo, ojyajaantakariri Pawa. ⁵Iriitaki Jesucristo nokinkithatakotairi, nokantzi: "Awinkathariti jinatzi". Tii naaka kinkithatakowaitachani. Apa jowamachiitakina naaka Jesús pompirawaitaina iirokaiti. ⁶Tima ikantaki Pawa: "Onkitiijyiinkatai tsinirikiri". Irootaki ojyakaawintacha

ikitiiijyiinkashiritakaana naaka, ari okanta nonkitiijyiinkatakotantaiyaariri iijatzi pashinipaini niyotakaayitairi Pawa, onkimitzimotantaiyaariri iriroriiti jiñaagaatyiro iromi jowaniinkawo Pawa oshipakiryaaiki ipooki Cristo.

Awintaashiri ankantayitaiya

⁷Okimiwaitakawo iityaami owaantyaawonimi pinapirotachari kowitziki. Iri ojyakaawintachari jaka Pawa ipasapiyaayitairo itasorinka awathaki, iro awatha ojyakaawintakari kowitzi. Iro jantantawori onkantya jiñaitantyaawori iriitaki otzimimopirotziri itasorinka, tiimachiini otzimimotai aakaiti. ⁸Tima nokimaatsiwaiwitaka, tiitzimaita nowashiriniinta. Notajyaaniintawaiwitaka, tiitzimaita ayimawaitina. ⁹Ipatzimaminthawaitaitakina, tiitzimaita jookawintaitina. Jowatsinawaitaitakina, tiitzimaita impiyakaashiitina. ¹⁰Ojyiki jowamaimawaitaitakina ikimitaitakiriranki Jesús, ari jiñaayitairo jañaantari Jesús. ¹¹Jiroka kantakotachari, owanaa noñaapiintawitakawo nonkamimowintiromi nokinkithatakotairi Jesús, ari onkantya jiñaantinari atziri, ari jiyoyitai tsika ikanta Jesús jañi irirori. ¹²Iro nokamimatantakari naaka, onkantya pañaashiritantaiyaari iirokaiti.

¹³Iro nimatakiri naaka okaatzi josankinatakoyiitakiri pairani, kantatsiri:

Nokimisantanai naaka, irootaki noñaawaitantari. Irootaki nimatanairi naaka, nokimisantanai, irootaki noñaawaitantari. ¹⁴Tima niyotzi naaka jowiriintairi Pawa jirika Awinkathariti Jesús, aritaki jowiriintaina iijatzi naaka, intsipatakagainari Jesús, ari pintsipatana iijatzi iirokaiti. ¹⁵Nimatantawori nokinkithayitai ari onkantya pinintaawaitantaiyaari iirokaiti. Tima iikirorika piyikipirotanakityi iirokaiti inishironkayitairi Pawa, ari iijyikipirotai paasoonkiipintairini, ipinkathatairi.

¹⁶Irootaki kaari okantzimoniintawaitantana naaka, okantawitaka jowamaimawaitaitakina. Aña thaamintashiri nokantapiintanaa. ¹⁷Okaatzi nokimaatsiwaitaka iroñaaka kapichiini inatzi, iiro okantaitatyaani. Irootaki noñaantaiyaawori paata antawoiti owaniinkat-achari kaari thonkanitachani. Iro anagaironi okaatzi nokimaatsiwaiwitakari, iiro okantaajaitai nimonkaataiyaawo oitarika. ¹⁸Tima noñaampiyatyaawo naaka kaari jiñaayitzi iroñaaka, iromaita othonkanitaa jiroka. Tii okowapirotajaanta okaatzi koñaayitatsiri iroñaaka kaari kisonitatsini.

5 Inkantawitya jowaaripirowiitayawo apanko jaka kipatsiki, iro kantacha ayotzi tzimatsi pashini apanko kaari thonkanitachani janta inkitiki, iri Pawa witsikakiro, kaari atziri witsikironi. ²Ari okimitsitari iijatzi awatha, owanaa okimaatsitakaawaitakai. Akowataiki ontzimimotai pashini awatha añaantaiyaari inkitiki. ³Aritaki onkantyaari, jiroka ashiri iroñaaka ari ontzimai paata owakiraari awatha. ⁴Iiniro añaantayita-

wo awathatari iroñaaka, atikawaita akimaatsiwaita. Ti-
imaita akowajaantataitziro ampiyashiwaitaiya. Aña iro
akowataitzi ontzimimoyitai pashinitatsiri awatha,
akowairo kantaitachani añaamintotsi poyaataiyaa-woni
jiroka añaaminto kaari kañaanitatsini. ⁵ Iriitaki Pawa
matakaayitaironi tsika ankantayitaiya. Tima añaairo
jotyaantakairi Tasorintsinkantsi inampishiritantai, ari
ayotziri imapiro jimonkaatairo Pawa okaatzi ika-
jyaakaakairi.

⁶ Iriitaki shintsishiritakairi. Ayotaiyini iinirotatsi
añaayitzi iroñaaka awathaki, tikiraata atsipataariita
Awinkathariti. ⁷ Awintaashiri owiri iiniro añaika,
okantawitaka tii añaawitari. ⁸ Aritaki nokantaki,
shintsishiri akantaka, akowayitaki ookawintairo
awatha, antsipantayiaari Awinkathariti. ⁹ Akowapi-
intakiro antayitiro okaatzi inimotziriri irirori, atanatya-
wo iroñaaka, ari onkimitsitaiyaari paata aririka antsi-
patajaantayiaari. ¹⁰ maawoni aakaiti ari ankatziyimo-
tairi paata, aririka jaminakoyitairi maawoni, jiñaan-
taiyaawori ikaatzi antayitakirori kaaripirori iiniro
jañaawita, iriitaki jowasankitaayitairi. Jaminakoyitairi ii-
jatzi ikaatzi antayitakirori kamiithari, iriitaki inkimi-
takaantairi impinataatyirimi.

Amatakaayitairi pashinipaini raapatziyaiyaari Pawa

¹¹ Nokinkithatakaantapiintzi naaka, ari nokinakairo
jiñaantayiiyaawori imapiro nopinkathatairi Pawa. Jiy-
otziro irirori, onkamintha piyotaiyironi iijatzi iirokaiti.
¹² ¿Pikinkishiritama nasagaawintawaitatya napiipiin-
tantawori? Tii ari onkantya. Aña nokowatzi piyoti tsika
nokantataika naaka, ari onkantya piyotantyaawori iiro-
ka tsika pinkantiri pakayitiri kamiithaini ikaatzi
asagaawintawaitachari janta, kantashiwaitachari:
“Kamiithari ninatzi naaka”, tiimaita ikowaajitzi inkami-
ithashiritaiyini. ¹³ ¿Nokimitakotzimirimima shinki-
wintawaitachari nokantayitantzimiri? Tikaatsi oitya,
aña nokamaipiwintanaatyaari Pawa. Irooma nokim-
itzimotzimirika atziri shintsitatsiri, nokowatziira nonin-
taashiritakaayitaimi nokantayitantzimiri. ¹⁴ Okaatzi
nantayitzi, iroora nantantayitaawori jitakotaana
Cristo. Tima ikamawintayitai maawoni aaka, okimiwai-
tanakawo maawonimi aakaiti ankamayitakimi iijatzi.
¹⁵ Jiroka ipoñaantari ikamawintantakairi maawoni
ipoña jañagai iijatzi, ari onkantya antapiintantayiaa-
wori ikowiri irirori, iiro antashiwaitawo okaatzi anin-
tashiwaitari aakaiti.

¹⁶ Irootaki, iiro okantzimowaitantari atziri tsika ikanta
jiñaitziri iwathaki. Tima imapirotatya otzimimotakiri
iwatha iijatzi Cristo isaikimotantapaintairi. Iro kan-
tacha tii añaayitziimaitaawo iroñaaka. ¹⁷ Irootaki
nokantantzimiri, ikaatzi wathatakoshiritanaariri Cristo,
owakiraashiri ikantayitanaa, tii ikimitanaa tsika
ikantawita pairani, othonka owakiraatzimotanairi maa-

woni. ¹⁸ Iriitaki Pawa matakaantzirori maawoni jiroka.
Irijatzi kantakaakawori okanta aripirotantaariri irirori
okantakaantakiro jantzimoyitakairi Cristo. Ikantayitai
irojatzi antayitairi aakaiti, amatakaayitairi iijatzi
pashinipaini raapatziyantaiyaari Pawa. ¹⁹ Irootajaan-
taki jotyaantantakariri Pawa jaka kipatsiki jirika Cristo,
onkantya raapatziyantaiyaari isaawijatziiti, iiro
jowasankitaawintantaari iyaaripironka. Irojatzi
jotyaantantakinari naakaiti nonkinkithatakaayitairi
atziriiti raapatziyantaiyaari Pawa. ²⁰ Iro nimatanairi
naaka, jotyaantaitakina nonkinkithatakotairi Cristo.
Okimiwaitakawo iriitajaantakimi Pawa apiitakaapiin-
takinawori, nokantzi: “Paripirotaiyaari Pawa. Irootaki
ikowairi Cristo”. ²¹ Tii jantanitziro Cristo kaaripirori. Iro
kantzimaitacha Pawa ikimaatsitakaawaitakari okimi-
waitakawo jantatyiiromi kaaripirori. Ari ikinakaakiro
Cristo, jotampatzikashiriyitantairi, ikimitakaayitai ikan-
ta irirori.

6 Naakataki tsipataimiri antawaitainiri Pawa, nosh-
intsithatziimi iiro pimanintawaitziro okaatzi jinishi-
ronkataimi Pawa, aminaashiwaitakari. ² Jiroka ikan-
takiri irirori:

Niyotaki kamiitha imatya, aripaiti nokimakimiro
pikowakotanari.

Imonkaapaititapaaka “Kitiijyiri Awijakotaantsi”, non-
ishironkataimi.

Iro apiipaititachari iroñaaka, jiroka “Kitiijyiri Awijako-
taantsi”. ³ Tii nokowiro iitya otzikatzikawaitirini jawi-
jakoshiritai, ari onkantya iiro ithainkimawaitantaitana-
wo nantawaitani. ⁴ Aña nokowatzi noñaagantairo
kamiitha jompiratani Pawa ninatzi, oisokiro nonkan-
tanitya, aririka awijyimotina oityaarika: inkimaatsi-
takaawitina, impomirintsitakaawitina, jowasanki-
taawitina, ⁵ impajawitina, jomontyaitina, jowatsi-
naawaitaitina, nantawaipiwowitayia, ayimawaiwitina
nowochokini, owamaimawaiwitina notajyi, ⁶ kitishiri
nonkantaiya, yotani nonkantaiya, aapatziya nonkan-
tantai, itakotani nonkantantai, nampishiri jowaina
Tasorintsinkantsi, nishironka nonkantantai,
⁷ noñaawaitapiintairo tyaauroori, intasonkawintakaan-
taina Pawa, nantapiintairo tampatzikashiritakainani
nonkimitakaantanakiro nowayirityaami, notzikaawin-
taka ipoña nopiyakowintaka. ⁸ Inkantawitayia
inthaikimawaitaitina, impoña impinkathaitanakina
naaka. Onkantawitayia inkawiyawaitaitina, impoña
inthaamintawaitaitina. Onkantawitayia noñaawitapi-
intyaawo tyaauroori, jiiitapiintaitakina “thiyyinkari”.
⁹ Onkantawitayia iiro itzimawita kaari ñaayitinani naa-
ka, tzimimaitacha yopirotinani. Nonkamimawaiwitya,
iiniromaita nañi. Jowasankitaawitakina, tiimaita jowa-
maayitana. ¹⁰ Owashiri nonkantawitayia, iikiro-
maitacha nonthaamintayitya. Nonkowityaaniintawai-
witya naaka, iiro kantacha nonintaakaayitaiyaari

pashinipaini. Tikaatsi tzimimowaiwityaanani naaka, iro kantacha nonintaawo kowapirotajaantachari.

¹¹ Corinto-jatziiti, nokantapirotatziimiro jirokapaini, tikaatsi nimanimowaitimiri. ¹² Tikiraatarika awintaashiritawakaayita, iirokaitira kantashitawori, tiira naaka. ¹³ Incha paapatziyaina naaka nokimitaakimi iiroka, tikaatsi nimanimowaitimi. (Nokantzimirowa jiroka, kimitawaitaka iintsimi noñaanatzi.)

Akimitaawo itasorintsiipankoti Pawa Kañaaniri

¹⁴ Iiro piwathatakotanaari kaari kimisantatsini. ¿Kantatsima kamiithashiriri jaapatziyaari jantawaiti kaaripiroshiriri? ¿Kantatsima ontsinirikiti tsika okitiijiyinkatzi? ¹⁵ ¿Kantatsima Cristo jakakotiniri ikowiri kaamaari? ¿Kantatsima kimisanzinkari intsipatyaaari kaari kimisantatsini jashityaawo tsikarika oitya? ¹⁶ ¿Kantatsima ankimitakaantiro itasorintsiipankoti Pawa tsika ipinkathataitzi oiyakaawontsi? Irooma aakaiti akimisantayitai akimiyitaawo aakami tasorintsiipanko tsika inampitawo Pawa Kañaaniri. Jiroka ikantaki Pawa:

Ari nonampishiritantayaari, notsipataari naniiyitai. Naakataki inkimitakaantai Iwawani, Iriiyitaki nashitaari Naaka.

¹⁷ Iro ikantantari iijatzi Awinkathariti:

Pintainaryaapithatairi pashinijatzzi atziri, iiro pitsipaminthatari jirikaiti.

Iiro pantapiintanairo nopinkakaimiri.

Ari naapatziyaimi,

¹⁸ Pinkimitakaantaina naakami piwaapati, Nonkimitakaantaimi naaka iirokayitakimi notomiiti, iirokayitakimi nishintoiti.

Ari ikantziri Awinkathariti, Shintsipirotsiri.

7 Nitakotani, aritaki ikajyaakaakairo Pawa, ontzi-matyii ankitishiritai, owajyaantairo maawoni kaaripirori, okaatzi antayitzi, okaatzi akinkishiriyitari iijatzzi. Aña ontzimatyii oñaagantairo apinkathatziri Pawa, ikitishiritakai.

Ikimoshiritzi Pablo jowajyaantairo Corinto-jatzzi kaaripirori

² Paapatziyaina naaka. Tii nokantzimoniintakaawaitzimi iirokaiti, tii nowaaripirotaakantawaitzimi, tii nathaagawaitzimi iijatzzi. ³ Tii iro nokantantawori jiroka nothawitakotatziimi. Aña napiitawaimiro nokantsitakimiri: “Nitakopirotaakimiri”. Irootaki nonkantapiintakimiri iinta atsipatawakaa añaika iroñaaka, ari nonkimitsityaawori iijatzzi ankaatairika ankamawitya. ⁴ Ojyiki nawintaashiriyitakimi iirokaiti. Nasagaawintakimi. Aririka nonkinkishiritakoyitimi, pithaamintakaana, kimoshiri nokanta, okantawitaka owanaa jimaamani-waitaitakina jaka.

⁵ Tima nariitaka Macedonia-ki tii okantzi nimakoryaapaaki tima ojyiki pomirintsitzimotakinari. Tzimayitatsi ñaanaminthawaitashitakinari, irootaki kantzimoshiwaitakinari. ⁶ Iro kantacha Pawa ikimoshiritakaapiintairi ikaatzi okantzimoniintawaiyitari, ari ikimitsitakinari naaka, jariitapaaka Tito nosaikira. ⁷ Ojyiki nothaamintashiritanaka noñaawakiri. Iro nothaamintashiripirotantanakari ikamantapaakina tsika pikantayani iirokaiti. Ikantapaakina: “Jaawakina kamiitha Corinto-jatziiti, ikowaiyakini jiñiimi, owanaa okatsitzimoshirotakiri okaatzi jantzimotakimiri, antawoiti jittakoyitaimi”. Ari ikantapaakinari, iro oimoshirinkapiro-takinari. ⁸ Pairani, nosankinatsitantakimirrori, noñaajaantawitaka owanaa owashiritakaawaitimi okaatzi nokantayitakimiri. Ikanta notyaantatakimirowanki, nokantashiriwaitanaki: “Irotya notyaantaajaitzinirimi”. Niyotzimitakira iroñaaka kapichiini powashiriwaitapainta iirokaiti. ⁹ Irootaki nokimoshiriwintantawori notyaantakimiro. Tii nokantaty iro nokimoshiriwintzi nowashiritakaawaitakimi. Aña iro nokimoshiriwintairi powajyaantayitairo kaaripirori. Ari pikinakaakiro iirokaiti pinimotakaantaariri Pawa poitsinampaayitairo powashiritani, tii nowaaripirowaitajaantzimi naaka.

¹⁰ Tima aririka jowashiritakaantya Pawa, ikowatzi jowajyaantakaayitairo kaaripirori, onkantya awijakoshiritantayaari. Irootaki iiro okantzimoshiwaitantai jiroka. Irooma jowashiritakaantashiwaityaarika isaawijatzziiti, ari jiñaitakiro inkamashiriyyiti. ¹¹ Opoñaantari jowashiritakaawaitakimi Pawa, irootaki kinkishiritakaanaimiri kamiithapiroini, pipiyakowintaana, owatsimaanakimi, thaawashiri pikantanaka, pitakopirotaana, powasankitaakiri kantakaantzirori. Ari pikinakaakirori poñaagantantakawori kitishiri pikantayitanaa. ¹² Jiroka opoñaantanakari kitziroini nosankinatantakimirrori pairani, iro jiyotakaantaimiri Pawa tsika pinkantya piñaashintsiwintayaana naaka. Tii iro nosankinamachiitantyaawori jowasankitaantaityaariri kantakaashitakawori, timachiini nopiyakowintantawo jathaagawitakina.

¹³ Iro nothaamintashiritantari. Owanaa okimoshiritakaakina iijatzzi nokimawaki paawakiri kamiitha Tito, powawijaakiniri okantzimoshiwaitakari irirori.

¹⁴ Tima aritaki nokamantsitakari naaka Tito tsika pikantayani iirokaiti, nokantakiri: “Kamiitha jinaiyatziini Corinto-jatziiti”. Tii powaañaantanawo okaatzi pantayitakiri, tima imapirotatya okaatzi nokantsitakariri Tito. Ari okimitsitakari iijatzzi okaatzi nokantzimiri iiroka. ¹⁵ Jittakopirowaitaimi Tito, aririka inkinkishiritakoyitaimi tsika pikantayakani paawakiri kamiitha, pikimisantawakiri, pipinkathatawakiri. ¹⁶ Antawoiti nokimoshiritsitaka naaka kantatsi nawintaashiriproyitaimi iroñaaka.

† Jiroka pashini iwairo kamaari ikantayitziiri “Belial”.

Kiriiki impashiyiitaari oitishiritaari

8 Iyikiiti, nokowi piyotakotairi ikaatzi apatowintaariri Pawa jaka Macedonia-ki, inishironkayitairi. ² Okantawitaka jiñaawitakawo owanaa pomirintsizimowaitakariri, kimoshiri ikantayani. Okantawitaka ikowityaaniintawaitakawo, oiyiki kiriiki ipashitantayitakari. ³ Ikowakaanikiini jantayitakiro irirori jiroka, ipantayitaki okaatzi jaawiyayitzi, janaantaki ipashitanta. ⁴ Ikantakina naaka: “Thami ampashiyiitaari kiriiki pashini kimisantzinkariiti, ikaatzi kowityaaniintawaitasiri”. ⁵ Jimapirowaitakiro okaatzi jantakiri anaawaitanakiro nokinkishiritakowitakariri. Iri jaakowintajaan-tanaka Awinkathariti, ari ikimitaakinari iijatzzi naakaiti. Tima irootaki ikowakaakiriri Pawa. ⁶ Irootaki noshintsithatantakariri Tito impiyanai onkantya iminhashiritakaantimiri pantayitairo iijatzzi iirokaiti. Iri-itaki tsipatapaaakimiri pitantanakawori pipashitantayitaka. ⁷ Iirokaiti anaantayitanaatsiri pantayitanakiro oiyiki oiyitarika. Kamiitha pikimisantayitanai, kamiitha pikinkithatakantayitanai, kamiitha piyoyitanai, thaaminta pikantayita, antawoiti pitakotakina. Nokowi panaayitantai pimpashitantayitaiya.

⁸ Iiro noshintsiwintzimi pimayitanyaaawori. Apa nonkinkithatakoyitimiri tsika ikantayitaka jaka jiminthayitaa inishironkatantzi. Onkamiithawaitimi poñaagantairo pitakopirowaitantayita. ⁹ Kamiithawaitaki pimayitairomi jantapaintziri Awinkathariti Jesu-cristo, inishironkapirowaitantapaintzi. Oztimimowitari irirori maawoni, ikimitawaitakari ajyaagantzinkari, iro kantacha ikimitakotapaintari kowityaaniintaniri. Iro jimatantakawori jiroka onkantya pinintaawaitantayiaari onkimiwaityaawomi pajaagantayiaami inkitiki. ¹⁰ Jiroka okaatzi nokinkishiritari naaka: Iro kamiithatatsi pothotyiro okaatzi pitanakari. Iirokaiti itayitanakawori awijanaintsiri osarintsi pikinkishiritaka pimpashitantayitaya. Pimatakiro pitanakawo. ¹¹ Incha pothotyiro. Pinkimitakaantairo owakiraa pithaamintayanakaniran-ki pitantanakawori. Incha pothotyiaantyaawo okaatzi tzimimotzimiri. ¹² Tii ikowakotajaantai Pawa anaakairo ampashitantyaawo okaatzi tzimimotakairi. Apa ampashitantayiaawo okaatzi aawiyiri. Aritaki inimotakiri Pawa. ¹³ Tii nokowakotzimi pimpashitantya inintaawaitantyaari pipashitakariri, iro ompoñaantyaari pinkowityaawaiti iirokaiti okantakaantziro pipashitantaka. ¹⁴ Aña iro kamiithatatsi, pimpashityaari okowityimowaitari iroñaaka, aritaki impashitaimi iiroka paata aririka onkowityimowaitimi. Ari onkantya pimonaatawakaantyaari. ¹⁵ Irootaki josankinatakotsitaitakariri, kantatsiri:

Ikaatzi aapirotaintsiri, tii otzimagaantawaitzi.

Iriima againtsiri kapichiini, tii okowityimowaitari.

¹⁶ Nopaasoonkitziri Pawa, tima iriitaki kantakaakawori okanta jitakotantzimiri Tito, ari ikimitaana naaka nitakotzimi. ¹⁷ Tima nokantakiri: “Tito, pimpiyanai Corinto-ki”. Aña minthatsiwaitaka. Iro jiyaati iroñaaka.

¹⁸ Nontsipataimiri Tito pashini iyiki. Kamiitha kinkitharyaantzi jinatzzi. Pinkatha jowayitzi pashini kimisantzinkariiti tsikarikapaini, ikimayitakiri ikinkithatakotairo Kamiithari Ñaantsi. ¹⁹ Irijatzzi iyoshitakiriri jaka kimisantzinkariiti, jowakiri intsi-patanatyaana paata naanakiniri kiriiki pashini kimisantzinkariiti kowityaawaitatsiri. Irootaki oñaagan-tironi imapirotatya jitakoyitakariri, iro ompoñaantyaari ipinkathayitairi Pawa. ²⁰ Ari onkantya iiro ikinkithatakowaitaitantana tsika nonkantya nantitaantiri kiriiki ipashitantayitairi. ²¹ Tima nokowatzi onkamiithatzimotiri atziri nantayitiri, ari onkimitzimotyaari iijatzzi Pawa. ²² Notyaantiri iijatzzi pashini iyiki intsi-patanatyaari. Iriitaki nokitapiintakariri, jominthakitakawo jimitakotanti. Nokinkithatakotakiniri tsika pikantayani iirokaiti, iro jiminthapirotantanakari jimitakoyitimi, tima jawintaapirotani jowayitanakimi. ²³ Jirika Tito, notsipaminthari jinatzzi, iri nokaatapiintakariri nantawaiwintakimi. Iriima pashini apiti iyiki itzimi intsi-patanatyaari, jotyantani jinatzzi kimisantzinkariiti saikayitatsiri jaka, ipinkathapirotziri Cristo. ²⁴ Ontzimatyii paawakiri kamiitha aririka jariitaya janta. Iro jiyotantyaari iyikiiti kimisantatsiri jaka imapirotatya okaatzi nokinkithatakotakimi iirokaiti jaka.

9 Niyotzi naaka tii okowajaantzi nosankinatakotimiri piirikiti inkaati potyaantiniriri pashinijatzzi oitishiritaari. ² Tima niyotaki ayimatapiintakimi iirokaiti pantiro. Aritaki nokinkithatakotakimi jaka Macedonia-jatzzi, nokantayitakiri: “Ikowitaitaika Acaya-jatzzi impashitantayitaya chapinki awijanaintsiri osarintsi”. Nokinkithatakotakimi iirokaiti nominthatakayitanakari iijatzzi iriroriiti. ¹³ Iro kantzimaitacha, iro notyaantantimiriri iyikiiti onkantya inkamantantimiriri, iri itapaatyaawoni joyiyitiri kiriiki. Tima tii nokowi aminaashiwaitya okaatzi nokinkithatakotakimiri iirokaiti jaka. ⁴ Tima nokowatzi kapichiini nariitanakimi nawijanakarika janta. Kimitaka ari joyaatanakina tsika inkaati Macedonia-jatzzi. Aririka noñaapaakiro tiki-raamintha poyiyitzi kiriiki, owanaa nonkaaniwintawaitya, tima aritaki nokinkithatakotsitakimi jaka. Ari pinkimitsitayaari iijatzzi iirokaiti pinkaaniwintawaitya. ⁵ Irootaki notyaantsitantimiriri jirika iyikiiti, iri itapaatyaawoni jariityaami janta tikiraamintha niyaatiita naaka. Iriiyitaki oyiitakotapaakimirini kiriiki ikaatzi pikajyaakaantakariri iirokaiti. Witsika pinkantakariri maawoni kiriiki aririka nariitapaatya. Ari onkantya iiro noshintsiwintantapaakimi pantayitiro.

⁶ Apa pinkinkishiritiro jiroka:

† Jiyatziitzi jaka “Acaya”, iro kipatsi tsika janta osaiki nampitsi Corinto.

Ikaatzi pankitatsiri kapichiini, iipichokiini joyiitzi. Iriima ikaatzi pankipirotaintsiri, ogyiki joyiiti. ⁷Maawoni iirokai onzimatyii pimpashitantaia okaatzi pikowiri. Iiro pishintsiwintantawaitzi impashitantaitya ogyiki tiirika ikowaitzi, ari onkanyia iiro okatsitzimoshiriwaitantari ipashitantaka. Tima atziri kimoshiriwintapirowaitzirori okaatzi ipashitantari, iriyyitaki jitakotari Pawa. ⁸Iri Pawa ogyiñaapirotaimironi okaatzi kowityiimowaitzimiri. Aritaki onzimagaantaki onkaati pimpashitantawaitaiyaari kamiithapiroini iiroka. ⁹Okimiwaitakawo okaatzi kinkithatakotachari Osankinarintsipiroriki, kantatsiri:

Okaatzi tzimimotziriri Pawa, irootaki jantitainiriri ikaatzi kowityaaniintawaitatsiri.

Tima tampatzikashiri jinatzi irirori, ari inkantaitatyaani.

¹⁰Iri Pawa kithokitakaironi okaatzi pankiyitachari, irijatzi jyookakairori, ari okanta joyiipayiitantawori okaatzi jowayitiri. Ari inkimitaimiri iijatzi iirokai impayitaimiro kowityiimotzimiri, ari onkanyia onzimimotantaimiri pimpashitaiyaariri pashinipaini, tampatzikashiri pinkantya. ¹¹Irootaki impapirotantimiri Pawa onkanyia pimpashitantapiintantyaari. Ari onkanyia impaasonkitantyaariri Pawa, ikaatzi aayitzirori apashitantayitiri. ¹²Ari okantari, okaatzi pipashitantayitiri tii apa pinishironkatiri kowityaawaitatsiri, aña iro ompoñaantyaari impaasonkipiroyitairi Pawa. ¹³Aririka jiñaayitakiro okaatzi pipashiyitakariri, ari pikimitsitayitakariri iijatzi pashinipaini, owanaa impinkathatanakiri Pawa. Tima jiñaayitiro tii apa piñaawaitashiyita, pikantzi: “Nokimisantairi Cristo okinkithatakotziri Kamiithari Ñaantsi”. Aña jiñaayitiro iijatzi pantayitziro oñaagantzirori imapiro pikimisantayitanai. ¹⁴Iro ompoñaantantyaari jitakopirowaitanaimi, jamanamanaatakowintaimi, okantakaawo jinshironkataimi Pawa. ¹⁵Ari ankimitsitanaiyaari iijatzi aakaiti ampaasonkitanairi Pawa, tima inishironkataka aaka, iro mapirotatitzirori okamiithatzi, iiro okantzi othotyiro ankinkithatakotiro.

Ikinkithatakotziro Pablo okaatzi jantayitziro

10 Naakataki Pablo, tzimatsi nokowakotzimiri. Tsinampashiri nonkanyia iiro nowatsimaawaitzimi, nonkimitakotyaari Cristo. Tima niyotzi tzimatsi ikantakoyiitakina: “Jirika Pablo tsinampashiriri jinatzi isaikimotapiintai, irooma isaiki intaina katsima ikanta”.

²Nokowakotzimi, iiro piyaatakaairo powatsimaawaitina. Ari onkanyia iiro niyakawaitantapaakimi aririka nariitapaakimi. Tima niyotaki ari nonkantayitapaakiri ikaatzi saikimoyitakimiri janta kantayitaintsiri: “Tikaatsi jiitya Pablo, ari ikimiyitiri pashini atziriiti tii otzimimotziri ishintsinka”. ³Imapirowitayia ari nokimitari pashini atziriiti, tima jirika iita nomaamanitziri, tii ikimitari no-

maamanitziri atziri. ⁴Tima aririka nomaamanitanti naaka, tii noirikayitziro omanamintotsi okaatzi jomanatantapiintari atziriiti, aña itasorinka Pawa nomaamanitanta naaka. Ari okanta noitsinampaayitantariri ikaatzi ishintsitakaawitakariri noisaniintani. ⁵Ari okanta nokitsirinkantaariri naakaiti maamaniwaitaniri, nokitsirinkayitairi asagaawintawaitaniri otzikatzikantatsiri kaari jiyotakoyiitantari Pawa. Nokimitakaantawo noirikaatyiro mi nokinkishiriwaiyitiri, noshintsiwintatyaami nonkimisantairi Cristo. ⁶Aririka nonkimakowintaimi pipiyashitaari iirokai pikimisantapirotairi iijatzi, aripaiti niwitsitya nowasankitairi inkaati piyathayitachari.

⁷Paamaiya jowapiyimowaitzimikari. Tima tzimayitatsi pikaataiyini kantayitatsiri: “Jashitana naaka Cristo”. ¿Ikinkishiritama tii jashitsitana iijatzi naaka? Iroorika ikinkishiriyitakariri, ikinakaashitakawo, tima naaka jashipirotataika Cristo. ⁸Aamaashitya ari pinkantayitanaki iirokai: “Jitanakawo iroñaaka Pablo jasagaawintawaitawo okaatzi ikinkithatakoyitziro”. Tii nokaaniwintakotawo okaatzi inkantayitiri, tima iriitaki Awinkathariti owakinari niyotantayitai, tii jowana nowaripirotantawaiti. ⁹Irootaki kaari nokowanta onkimitzimotimi okaatzi nosankinatakimiri, nokowatzi nominthaaawawaitimi. ¹⁰Aamashitya tzimayitatsi kantayitatsiri: “Tima jotyantapiintairo Pablo josankinari, owanaa ishintsithatapiintakai, ikinkithatakotapiintairo pomirintsitzimotairi antayitiro. Iro kantacha isaikimoyitai jaka, kimiwaitaka tii ishintsinitzi. Ikanta ikinkithayitaki manintaari jinaki”. ¹¹Jiroka nakayitiri ikaatzi kantayitatsiri, nokantziro: “Tsika nokanta nosankinayitakimi, ari nokantsitakariri iijatzi nosaikimoyitakimi”. ¹²Tii notsipatari naaka pikaatziri pisaikaiyini, asagaawintawaitachari. Tii jiyotaajaitzi iriroriiti. Tzimatsi tsika ikaatzi monkatziyawakaapiintachari, jiñaajaantaki janaawakaantayitawo okaatzi kamiithatziimowaitashitariri iriroriiti. ¹³Irooma naaka tii nasagaawintashiwaitawo nimonkatziyiro kamiithatziimowaitashitanari naaka, apa nokinkithatakotairo nimonkaatakiro ikantakinari Pawa nantini. Jiroka ikowakiri nantainiri, onzimatyii niwiyairo nantawaitiniri janta tsika pisaikaiyini iirokai. ¹⁴Irootaki noñaashintsitakowintantzimiri iirokai, tii nanaakairo okaatzi ikantakinari Pawa. Tima naakataki itakawori nokinkithatakotakimiro Kamiithari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. ¹⁵Irootaki kaari nokimitantari ikaatzi asagaawintashiwaitawori jimonkatziyani, aña tzimataawitacha pashini itzimi itaitanawori imonkaatakiro. Iro kantacha, iikirorika pantapashiriwaitanakityi, iiro nopomirintsawaitanaimi iirokai, ¹⁶kantatsi niyaayiti pashiniki nampitsi nonkinkithatakotaantairo Kamiithari Ñaantsi. Iro nimatiri, iiro nokinanaki tsikarika jitayitakawo ikinkithatakantzi pashini atziri, nasagaawintawaitawokari jimonkaatakaani pashini. ¹⁷Tii opantawo

jasagaawintashiwaita apaniroini. Iro kamiithapiro-tatsiri asagaawintaiyaawo jantayitziri Awinkathariti. ¹⁸ Tima tikaatsi aimachiitya asagaawintawaitya apaniroini anthaamintawaitya. Iro kowapirotachari inthaamintapirowintai Awinkathariti.

11 Nokowi iikiro pamawitayiiro okaatzi nosanki-natakimiri jaka, onkantawitayya onkimitzimotimi jantziri masontzi. Nokowi iikiro piyaatayti piñaanayitiro. ² Owanaa naamaakotakimi iirokaiiti, iri Pawa kantakaakinawori. Tima naakataki itakawori nokinkithataakimi okanta jashiyitantaaimiri Cristo. Nokimitakaantawaitaimi iirokatakimi nishinto, tzimat-simi nokajyaakaakimiri pintsipatyaari, aamaakoni nowapiintanaimi iiro pikaaripirowaitanta irojatzi paawakaantapirotatyaari. Iri ogyakaawintachari Cristo, itzimi kimitakariri iriimi paayitairimi paata. ³ Tima nothaawakaatziimi intzimi iitya amatawitimini, inkimitakotapaatyaari maanki amatawitakirori pairani Eva. Aritaki joitzipinatakimi, jowajyaantakaaimiro pawintagaari Cristo, pikinatanaari. ⁴ Kimitaka iirokaiiti, tii pi-jyinkaashitawo pakayitiri pashini kinkithatakotimirini Jesús, ari pakakiri onkantawitayya jinashitapaatyaawo okaatzi nokinkithatakotakimiri naaka Jesús, okaatzi nokinkithatakotakimiro Kamiithari Ñaantsi, okaatzi nokinkithatakotakimiri Tasorintsinkantsi. ⁵ ¿Pikinkishiritama iirokaiiti janaakoyitana naaka jotyaaantapiror-itani jirikaiiti? ⁶ Aamaashitya tii nokinkithatzi kamiithaini naaka, iro kantacha iyotani nokanta. Irootaki piñaaakoyitapiintakinari. ⁷ ¿Nokinakaashitakawoma tii nokowakoyitzimi kiriiki, nokinkithatakaayitakimiro Kamiithari Ñaantsi kinkithatakotziriri Pawa? Aña tsi-nampashiri nokantaka nantawaiwintakimi niyootaantayitakimirori, tii nokowakowaitzimi. Arira okanta ikimitakaantaitzimiri ñaapirori pinayitzi. ⁸ Okanta nokinkithatakaapaakimi pairani, iri pashinijatzi kimisantzinkariiti payitakinari kiriiki nañaantari. Okimi-waitakawo nonkoshitayiiirimi iriroriiti okanta nantawaiwintantakimiri iirokaiiti. ⁹ Iinirotatsi nosaikimotakimi pairani, owanaa nokowityaaniintawaitaki. Timaita noñi pimpina oitya nañaantyaari. Ikamintha jariitaiyakani iyikiiti Macedonia-jatzi, iri payitapaakinari. Ari okantakariri kaari noñaantawo pimpayitina kiriiki iirokaiiti. Ari nonkantapiintatyi iiro nokamitzimi. ¹⁰ Antawoiti nokimoshiriwintakiro tii nokowakoyitzimi, ari nonkantapiintanakiyi iiro maawoni nampitsiitiki okaatzi saikatsiri Acaya-ki. Jiyotziro Cristo tyaaryoo nokantaki. ¹¹ ¿Piñaajaantzima iirokaiiti iro nokantantawori jiroka tii nitakotzimi? Jiyotzi Pawa nitakotzimi.

¹² Iikiro niyaatakaatyiiro onkantya jirikaiti kinkithatakaniri pasagaawintawaitakari iirokaitiki, iiro ikantanta: "Ari nokimitakari Pablo". ¹³ Jirikaiti kinkithatakaniri kaari Otyaantapirori, amatawitaniri jinyayitatzii, apaniroini ikimitakaantashiwaitaka iriirikami jotyaaantapirotani Cristo. ¹⁴ Tikaatsi oitya

jomapokakaantairori jiroka. Tima jimatsitawo iijatzi Satanás jojakotari ishikipakiryi maninkari onkantya jomatawitantatyaari. ¹⁵ Iro iiro jomapokantawaitai ikaatzi antawaiyitziniriri Satanás, irojatzi jimatsitari irirori. Inkimitakaantawaitya jantawaitatzi onkantya inkamithashiritakaantaiyaariri atziriiiti. Arimaitaka jowasankitaawintaitairi okaatzi jantayitziri.

Ikimaatsiwaitaka Pablo Jotyaaantapiroritzii

¹⁶ Incha napiitawakiro nonkantimi, onkamintha iiro nokimitzimotzimiri masontzi. Irooma nokimitzimotakimiri, pishinitawakina nasagaawintawaty kapichii-ni. ¹⁷ Okaatzi noñaawaitziri iroñaaka, tii okimitajaantawo jiñaawaitirimi Awinkathariti. Aña nokimitakotatyaari masontzi jasagaawintashiwaita. ¹⁸ Ari ikantapi-intakariri pashini atziriiiti, ari nonkantyaari naaka iijatzi. ¹⁹ Pikimitakaantawaitaka iirokaiiti yotaniri pinayitzi, ¿iitama pikowantawaitari pinkimisantayitairi masontzi? ²⁰ Irootajaantaki pantayitakiri iirokaiiti, pikimisantapiintakiri ikaatzi kimitakaantawaitakamiri jompiratani, aapithawaiyitzimiro tzmimotzimiri, athaagawaiyitakimiri, asagaawintawaitachari, pajapoowaiyitzimiri iijatzi. ²¹ ¿Piñaajaantzima tii naawiyawaitanitzii naaka nimatantyaawori kimitakawori? ¿Kantatsima nonkaani-wintakotyaawo tii nimatataitziro? Iiro. Arimaitaka nantataiki kimitawori okaatzi jantawitaiyakarini iriroriiti, nasagaawintawaitya, onkantawitayya nonkimiwityaari masontzi.

²² Iroorika jasagaawintawaitaka jiñaawaitziro noñaani Heber-paantiri, iijatzi naaka. Iroorika jasagaawintawaitaka iyyininkamirinkaititari Israel-ni, iijatzi naaka. Iroorika jasagaawintawaitaka icharinimirinkaititari Abraham-ni, iijatzi naaka. ²³ Iroorika jasagaawintawaitaka jantawaiyitainiri Cristo, iijatzi naaka. (Imapirotaajaitatya nokimitakari naaka jiñaawaitzi masontzi.) Iro kantacha nasagaawintawo nanaakowaitairi jirikaiti nantawaitzi, nanaakowaitairi iijatzi noñaapiintakiro jomontyaawaitaitakina, ipajawaitaitakina, jowamaimawaitaitakina. ²⁴ Noñaakiro okaatzi 5 japiitapiintakina ipajawaitana nojyinkapaini janta japatotapiintaita. ²⁵ Mawajatzi okaatzi jompojawaitaitakina. Apawojatzi ipichiitakina. Mawajatzi nopitaminkakowaitaka. Tsiniripaiti nosaikakowaitaki niyantyaaniki inkaari, ari nokitiijyitakotakiri. ²⁶ Ojyiki

† Okinkithatakota josankinariki Moisés-ni, kantatsi jowasankitagaiti atziri aririka jowaaripirotakiri pashini. Ontzimatyii jaayitiri tsika japatotapiintayiiita, onkantya impajawaitantayiiyaariri. Iirorika okaaripirotzii okaatzi ikinakaashiwaitakari, iiro ipajapiroitzi. Irooma imapirorika okaaripirotaki okaatzi ikinakaashitakari, ontzimatyii jowasankitaapiroitiri. Iro kantacha tii oshinantaantsitzi janaakaayiiitiro onkaati 40 impajawaitaitiri. Irootaki jamitaiyarini pairani impajataiti onkaati 39 itzimirika kaaripirowaitantsiri, ari onkantya iiro ipiyathatantawo Ikantakaantaitani, aririka janaakaakiro onkaatimi 40. Irootaki jiiyitairi jirikaiti "Kowityaapaaka apaani imonkaantantyaari 40". Okaatzi kinkithatakotainchari jaka, ari ikantaitakiri Pablo, ipajawaitaitakiri irirori.

nariitantayitaka. Nokinayitaki okowiinkayitzi jiña. Nokinimoyitakiri ipiyota koshintziiti. Ikowayitaki nojyininkapaini jowaaripirowaitinami, iijatzi ikimitakari kaari nojyininkata. Nokowiinkatakowaitaki nampitsiitiki iijatzi otzishimashiki. Nokowiinkatakotaki inkaariki. Owanaa nopomirintsiwaitakari iitashiwaitachari “iyiki”, kaarimaita. ²⁷ Ojyiki nantawaitaki, ayimawaiwitakina nomakoni. Ayimawaitakina nowochokini, notajyi, nomiri, noyatsinkari. Tajaaniinta nokantapiintaka. No-maawaitaki tsikarikapaini. ²⁸ Tzimatsi ojyiki awijyimoyitakinari. Iro kantzimopirootakinari isaikayitai kamiitha ikaatzi kimisantayitaatsiri tsikarikapaini. ²⁹ Tzimatsirika mantsiyataintsini, nokimitakaantawo naakami mantsiyatatsini. Tzimatsirika inkaaripirootakagaitakiri, owanaa nompiyakowintawaitaari. ³⁰ Ari okantakari nasagaawintawaita naaka, nokinkithatakotakiro tsika nokantaka kaari naawiyawainitanta. ³¹ Itzimi yotatsiri tii namatawitantzi, iriitaki Pawa, Ashitariri Awinkathariti Jesucristo. ¶haaminta jowapiintayitairi! ³² Tima pairani nosaikantapaintari Damasco-ki, ikimpoyaawintakantakiro ijiwatakaani Aretas maawoni nampitsi, iiro noshitowanta, ari onkantya jaakaantantyaanarimi. ³³ Iro kantacha jotitakina kantziriki nokaataiyirini, jowayikotakina jantakironta nampitsiki, ari okanta noshiyantaari.

Kimiwaitakawori owathaantimi kitochii

12 Tii okantzi nasagaawintawaitya. Iro kantacha iikiro nonkinkithatakotatyiiro noñaawiyatakari, okaatzi joñaagakinari Awinkathariti. ² Niyotakotziri jirika shirampari jashitaari Cristo. Tzimakotaki 14 osarintsi jirika shirampari jaayitairi inkitiki, jiyaapirotatzi ojinokitajaantzi inkiti. Kimitaka jiyaashirinkatatyiiro, tii niyopirotzimaita. Tiirika, jiyaatatzi koñaawoini iwathaki, tii niyopirotziro. ^{†3} Iri Pawa yotatsiri jiyaashirinkatatziiirika, jiyaatatziirika koñaawoini iwathaki. Incha nitapanaatyaawo nonkinkithatakotiri jirika shirampari. ⁴ Jaayitairi janta ikimoshiriitapai. Ari ikimayitairo tsikarika oiyitari kaari kantaajaitatsini inkinkithatakoyiitiro. ⁵ Ariwitaka jasagaawintyaawomi jirika shirampari okaatzi jiñaakiri. Iro kantacha iiro nasagaawintawaita. Apa nokinkithatakotakiro tsika nokantaka kaari naawiyawaitanta. ⁶ Arimi nasagaawintyaawomi okaatzi noñaayitakiri, iiro noma-sontzishiriwaitzimi. Aña aritakimi noñaawaiyitakiro mityaaryoori. Iro kantacha tii nokowi jasagaawintashi-waitapiintaitina. Apa impinkathawintaitinawo okaatzi

† Okantzi jaka “mantsiyataintsini”, kimitaka tzimatsi kinkishiritakotawori iri ikantakoyiitzi shipitashiriwaitatsiri jawintaari Cristo.

†† Kantakotachari jaka “ojinokitajaantzi inkiti”, irojatzi ikantaitsitari “mawatanaintsiri inkiti”. Ari ikantayitapiintziri Judá-mirinkaiti ikinkithatakotziro. Ikantayini: “Itanakawori inkiti, ari osaikayitziro minkori. Apititanaintsiri inkiti, ari isaikayitziro kashiri, ooryaa, impokiropaini, maawoni. Irooma mawatanaintsiri ojinokitajaantzi inkiti, ari inampitawori Pawa”.

nantayitakiri, okaatzi ikimakoyiitakinari. ⁷ Okaatzi noñaawiyatakari owaniinka okantaka, jiyotaki Pawa aritakimi nasagaawintawaitatyaami. Irootaki ishinitantakinawori nonkimaatsiwaitya onkantya iiro nasagaawintawaita. Okaatzi nokimaatsiwaitapiintaka okimi-waitakawo owathaawaitatyinami kitochii. Iriitaki ka-maari kantakaawori okanta ikimaatsitakaantawaitakinarari. ⁸ Mawajatzi nokowakotakiri Awinkathariti jookakaawintaina ikimaatsitakaapiintaitana. ⁹ Ikantakina irirori: “Tima aritakimi nonshironkawaitakimi, tikaatsi kowityiimowaitimini. Aña kantataitatsi noñaagan-tapirotairo noshintsinka atziriki kaari aawiyawaitatsini”. Ikanta nokimawakiro, kimoshiri nokantanaka, nashiminthatanakawo nokinkithatakoyitairo tii naawiyawainitzi, tima ari onkantya aawiyakaawaitantainari ishintsinka Cristo. ¹⁰ Irootaki nokimoshiritantakari naaka okantawitaka tii naawiyawainiwaitya, ikawiyawaitaitana, nokimaatsiwaitaka, jowatsinawaitaitana, opomirintsizimowaitakina, ojyiki noñaayitakiri nantawaitziniri Cristo. Niyopaititairo tii naawiyawainitzi apaniroini, ari noñaataitziro jimatakaatyaanawo naawiyawainishiritai.

¹¹ Kimitaka masontzi ninaty noñiiroro nasagaawintawaitaka. Iiroka kantakaawori nimatantakawori. Iro kamiithawitacha pikinkithatakoyitainami kamiithaini. Okantawitaka tii noñaapirota naaka, tii janaakotzimaitana jirikaiti iitashiwaitachari “Ñaapirori Otyaan-tapiroti”. ¹² Tima nosaikimowaitakimi pairani iirokaiti, noñaagakimiro imapiro naaka Notyaantapiroritzii. Owanaa namatsinkawintakimi. Owanaa notasonkawintantaki, tii piñaapiintaiyironi, irootaki piyokitziwin-tantakinari. ¹³ ¿Iitama pikinkishiriwaitantari noman-intawaitatziimi? ¿Tiima naapatziyimi nokimitairi pashini kimisantzinkariiti? ¿Irooma kantakaantawori tii noñi oitya pimpashityaanari? Tzimatsirika nokinakaashitakari, pimpiyakotinawo.

Ikinkithatakotziro Pablo mawatanaintsiri jariitanta

¹⁴ Nokinkishiritaka napiitairo niyaatashitimi, iro mawatanaintsiri nariitimi. Iiro nayiri inkaati pimpinatinarari. Kaari piirikiti nonkowi nashityaari, aña iirokataiki nokowapirotaki nashitimi. ¿Kamiithatsima apaani iinchaaniki impinakowintiro ikowityiiri iwaapati? Tii, aña iri iwaapati pinakowintirini jiintsiti. ¹⁵ Irootaki nimatiri naaka, onkimiwaitaiyaawo naakami piwaapatitari. Aritaki nimatakiro noshinitakowintaimi onkantya pawijakoshiritantaiyaari. Antawoititakotakimi. ¿Iitama kaari pitakotantana naaka? ¹⁶ Kimitaka tzimayitatsi iirokaiti kantatsiri: “Pablo tii ikowakoyitai aakaiti, owanaa jiyotzi, ari ikinakairo jamatawiwaitakai”. ¹⁷ ¿Piñaajaantakima jamatawiwaitakimi iijatzi ikaatzi notyaantayitakimiri? ¹⁸ Notyaantakimiri Tito, iijatzi pashini iyiki. ¿Jamatawitakimima Tito? ¿Tiima no-

iyashiritawakaiyani maawoni naaka, naapatziyayitaimi iirokai? ¹⁹ ¿Piñaajaantakima iirokai iro nokantakantawaitantakari nokowashita notzikaawintya? Tii ari onkantya, nitakotaniiti. Aña iri Cristo ñaawaitakaakinari, onkantya niwitsikashiritakaantimiri. Iri Pawa yotatsi. ²⁰ Okantzimowaitakina naaka añaiyironi ankan-taniintawakaawaitya aririka nariitapaatyaami. Onkantzimowaitina iijatzi noñaapaakimi pintzimaw-intawakaawaitya, pinkisawakaawaitya, pinkisani-intawakaawaitya, iiro paapatziyawakaawaita, pinkijyimatawakaawaitya, pinkantakaapirowaitya, pimaaman-itawakaawaitya. ²¹ Onkantzimowaitina nonkaani-wintawaitimi Pawaki. Aamaashitya ari nonkantaniintakowaitapaakimi pantayitakirorika kaaripirori, tii powajyaantziro pantayitziro kamaawoyitatsiri, pimay-impiriwaitzi, piñaathatantashiwaitapiintaka iijatzi.

13 Irootaki mawatatsiri nariitimi. Ari naminakotapaakimiro, ikantajaantaitakiri:

Apaani iyakawintaari, ontzimatyii intzimi mawa atziri, tiirika, apiti ñaakotakirini okaatzi ikinakaashitakari, kamiithatatsi jowasankitaayiiitiri.

² Ari nonkantapaakiri nowasankitairi ikaatzi antzitakawori kaaripirori janta pisaikinta, ari nonkimitsitapaatyaari iijatzi pashinipaini antayitanairori iroñaaka. Tima aritaki nokamantsitakimiro napiitantakawori pairani nariitziimi. Irojatzzi nosankinatziimiri iroñaaka.

³ Aamashitya pikantaiyatziini iirokai: “Kaari Cristo otyaantirini Pablo inkinkithatakaanti, kimitaka Pablo kaari mapirotzirori”. Paamaakowintya, jirika Cristo, kaari atziri saikimotantamachiitapaintsini, aña otzimi-mopirotaitziri ishintsinka irirori, kantatsi joñaakaayitaimiro tsikarika oiyitarika. ⁴ Ari okantawitaka, kimiwai-witaka tii jaawiyawaitanitzi jirika ipaikakoyiitantakariri. Iro kantzimaitacha jañaakagairi ishintsinka Pawa. Ari nokimitsitakari iijatzi naaka, tii naawiyawaitanitzi, iro kantacha irijatzi Pawa shintsitakagaanari, kantatsi noñaagayitaimiro tsikarika oiyitari.

⁵ Iiro pikinkishiritakowaitashitana tii nimapirowainitzi naaka, aña pinkinkishiritakotawatya. ¿Mapirowaitaniri-ma pikantaka iiroka pikimisantai? ¿Tiima piyotaiyini in-

ampishiritantaimi Cristo? Aritaki okantari, tiirika, aamaashitya tii pimapirowainitzi iiroka. ⁶ Niyopirotataitzi, aririka piñaawakina janta, iiro pikantawakina: “Kaari mapirowaitaniri jirika”. ⁷ Nokowakotziri Pawa, ari onkantya iiro noñaakotantapaakimiro pikinakaashitani. Tii iro nokantantzimirori jiroka nonkowashiwaitapaatya nonkimitakotapaatyaari mapirowaitaniri. Aña nokowapirotataitzi pantayitairo okaatzi tampatzikatatsiri. Irootaki nokowakiri, onkantawitya otzikaawakinami, iiro noñaagantzimiro noshintsinka nowasankitaapaakimi, iro niyotakaantapirotimiri naakataki mapirowaitaniri. ⁸ Tii nokowiro naaka noñaagantashiwaityaawo noshintsinka, iro owatsipiro aririka nonkowimi namatawitantimi. Apa nokowi noñaagantataitiro onkantya jiyotakoyiitantyaawori tyaaryoori. ⁹ Aritaki nonthaamintatya aririka noñaakimi paawiyawaishiritanai, onkantawitayta iikiro inkimitakaantaitatyiinami naaka kaari aawiyawaitaniri. Iro namanamanaatakopiintakari, onkantya piñaantyaawori iirokai pothotyiro paawiyashiripirotaniti. ¹⁰ Irootaki notyaantantzimirori osankinarintsi, tiira nosaikimoyitatziiimi iirokai janta, ari onkantya iiro nowatsimaawaitantapaakimi paata. Tima iri Awinkathariti owakinari onkantya niwitsikashiritakaantantyaari, tii jowana nowaaripiroshiriwaitanti.

Iwiyaantawori withataantsi

¹¹ Iyikiiti, jiroka iwiyaantawori nonkantimiri: Pinkimoshiritaiyini. Pothotyayitairo paawiyashiriwaiyitai. Pinthaamintashiriyitai. Paapatziyawakaiyitaiya. Kamiitha pisaikayitai. Iri Pawa nampishiriyitimi, itakotanani jinatzi, iri saikakaantatsiri kamiitha! ¹² Itako pinkantya piwithatawakaanaiya janta. ¹³ Jiwithatsizimi iijatzi oitishiritaari nampitawori jaka. ¹⁴ Onkamintha inishironkawaitaimi Awinkathariti Jesucristo! Onkamintha jitakowaiyitaimi Pawa! Onkamintha inkantakaiyaawo Tasorintsinkantsi paapatziyawakaan-taiyaari! Ari onkantyaari.

GALACIA-JATZIITI

Withataantsi

1 Naakataki Pablo otyaantzimorori jiroka osankinar-
intsi. Otyaantapirori ninatzi naaka. Kaari atziri
otyaantinani, año Jesucristo otyaantakinari itsipatakari
Ashitairi Pawa owiriintairiri pairani ikamawitaka. ² Ari
nokaatziri maawoni iyikiiti kimisantanaatsiri jaka
nosankinatzi miro jiroka. Iirokaiti notyaantzini pikaatzi
pikimisantai janta Galacia-ki. ³ Onkamintha inishi-
ronkayitaimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi,
ari inkimitsitimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo. ⁴ Tima
iro ikowakiri Ashitairi Pawa ishinitakowintai Cristo, ika-
mawintayitakai akaaripiroshiriyiwitaka, ari onkantya
iiro akimitakotantaari ikaatzi kaaripirowaitatsiri, okimi-
waitakawomi jookaakowintaimi. ⁵ Onkamintha im-
pinkathatapiintayitairi Pawa. Ari onkantaitatyaani.

Tikaatsi pashini Kamiithari Ñaantsi owawisaakoshiri-
tantatsini

⁶ Pomapokantakinawo powajyaantanakiro
pikimisantawitanakari Pawa. Tima iriitaki iyoshii-
witaimiri, antawoiti jitakoyitzimi irootaki jotyaantanta-
kimiriri Cristo. ¿Itama pikimisantashitantakawori
pashini kaari kimityaawoni Kamiithari Ñaantsi? ⁷ Tima
tyaaryoo nonkanti naaka, tikaatsi pashini ñaantsi
owawisaakoshiritantatsini. Kimitaka tzimatsi owa-
jyaantakaakimirori, ikowatzi joitzipinashiritimi, irootaki
jowashiñaantayitakawori tsika okanta ikinkithatakoyi-
itziri Cristo. ⁸ Aririkami nowashiñaayitakimiromi naaka
okaatzi nokamantsitakimiri pairani, jowasankitaitinaa-
ta. Ari okimitari iijatzi, aririkami impokaajaitimi
maninkariiti poñaachani inkitiki, inkinkithatakota-
paakiro pashini ñaantsi kaari kimityaawoni noka-
mantsitakamiri pairani, jowasankitaitiriita irirori. ⁹ Ari-
taki nokantsitakimi pairani, irootaki napiitimiri iroña-
ka nonkanti: Tzimatsirika owashiñaakironi
nokinkithatakotapaakiriri Cristo kitziroini, jowasanki-
taawitiriita.

¹⁰ ¿Irooma naminaminatzi kamiithatzimotirini atziri-
iti? Año tii, naminaminatziiro kamiithatzimoyitziriri
Pawa. Iroorikami naminaminatimi kamiithatzimoyitiri-
ni atziriiti, tii jompiratani ninatyi Jesucristo.

Jantawairi Pablo

¹¹ Pinkimi iyikiiti, okaatzi nokamantakimiri Kamiithari
Ñaantsi, kaari atziri yotakainawori. ¹² Año iri Jesucristo
yotaakinawori maawoni, tima kaari atziri ashityaa-
woni. ¹³ Pikimakotaiyakini tsika nokantawita pairani
iinta nimonkaayiwitawo jamiyitari nojyininkapaini
Judá-mirinka. Pikimakotaiyakini iijatzi owanaa nok-
isaniintayiwitakari kimisantayitanairiri Pawa,
nowasankitaakaantawitaka ojyiki, nokowawita nowa-
jyaantakairimi ikimisantayitanai. ¹⁴ Tima nimapirowi-
tanakityaawo naaka nimonkaayiwitawo jamiyitari
pairani nojyininkapaini, tikaatsi notsipawitakari
anaakotinani nokantawitaka. ¹⁵ Iro kantzimaitacha
pairani tikiraamintha notzimaajaitziita naaka, jiyoshiit-
sitakina Pawa. Antawoiti jitakotsitakina irootaki jowaw-
isaakoshiritantaanari. ¹⁶ Joñaagaanari Itomi, niyotako-
tairi. Ikowaki nokinkithatakotainiri kaari Judá-
mirinkatatsini tsika okantakota jawisakoshiritantaitari.
Tikaatsi atziri nosampitanaki nonkantiri: ¿Itama nan-
tiri? ¹⁷ Tii noshiyashitapaintari noñiiri itayitakawori
jotyaantapiroritziri janta Jerusalén-ki. Año apatziro
nowanakiro niyaatanaki Arabia-ki, ipoña nopiyapaaka
irojatzi Damasco-ki.

¹⁸ Okanta awisaki pairani mawa osarintsi, ari
niyaatashitakiri Pedro noñiiri isaiki irirori Jerusalén-ki,
apa nosaikimowaitapaintziri okaatzi 15 kitiijyiri. ¹⁹ Iro
kantacha tii noñaapaaki pashini Otyaantapirori, apa
noñaapaakiri Jacobo iririntzi Awinkathariti. ²⁰ Imapiro-
taty okaatzi nosankinatzi miriri, tii namatawitzimi, jiy-
otzi irirori Pawa. ²¹ Ipoña niyaataki nampitsiki Siria ii-
jatzi janta Cilicia-ki. ²² Tikira jiñaayitanaata Judea-jatzi
ikaatzi kimisantayitanairiri Cristo, ²³ apa iki-
makoitashitakina ikantaitzi: “Jirika maamanitairi
pairani ikisaniintai, kowawitachari japirotai,
ikinkithatakotairo irirori tsika ikantaita ikimisantaitzi”.
²⁴ Irootaki ipinkathayitantaariri irirori Pawa ikimakoyi-
takina.

2 Okanta awisaki pairani 14 osarintsi, ari niyaatairi
ijjatzi Jerusalén notsipatanakari Bernabé ipoña
Tito. ² Iro niyaatantakari tima Pawa oiminthashiryaaki-
nari. Okanta nariitaka pairani janta, napatotapaakiri ji-
wayitziriri kimisantzinkari, nokamantapaakiri okaatzi
nokinkithatakaayitairi kaari nojyininkata Kamiithari

† Jacobo, irijatzi ikantaitziri iijatzi Santiago.

Ŋaantsi. Iro napatotantapaakariri onkantya iiro ami-naashiwaitanta okaatzi nantayitakiri. ³ Tii noŋiuro ish-intsiwintaitawakiri notsipatakari Tito jimatairo intomishitaaninya, okantawita Grecia-paantiri jinatzi irirori, kaari nojyininka. ⁴ Tima ari josatikashiwaitakari kajyaawaitachari inkimisantimi, iriyyitaki kowawitachari intomishitaanitakaantya. Tii inimoyitziri irirori isaikashiwaitaiya kimisantayitatsiri, onkimiwaitaawomi rookakaawintaatyirimi Jesucristo. Iro ikowaprotaiyini inkimitakotyaari ikanta ompirataari. ⁵ Iro kantacha tii noshinitakaantziro inkimitakotyaari, iro nokowaprotakari jiyotakotiro Kamiithari Ŋaantsi awisakoshiritantaiyaari. ⁶ Ikanta nokinkithawaitakapaakiri jiwari ipinkathayitziri kimisantanaatsiri, inimotanakiri, tikaatsi pashini ŋaantsi inkantanakiri. (Kimitaka nokinashiniintaka nokantaki "jiwari ipinkathataitziri", aña tikaatsi atziri jimaakiti Pawa.) ⁷ Iro kaari otzimanta inkantawakinari, tima jiyotanaki imapirotatya jotyaaantakina Pawa nokinkithatakotainiri Kamiithari Ŋaantsi kaari totamishitaanitachani. Ikimitaakiri Pedro jotyaaantakiri irirori inkinkithatakaayitairi nokaatzi notomishitaaninyita. ⁸ Tima iriitaki Pawa otyaantakiriri Pedro inkinkithatakaayitairi totamishitaaniriiti. Irijatzi otyaantakinari naaka nonkinkithatakaayitairi kaari nojyininkata. ⁹ Ikanta Jacobo, Pedro ipoña Juan, itayitakawori ijiwatziri kimisantanzinkari, jiyotanaki iri Pawa itakotaanari, iri shinitakinawori nantayitakiri. Aripaiti jaawakina kamiitha, ari ikimitaawakiri iijatz Bernabé, ari onkantya niyaatakaantyaawori nonkinkithatakaayitairi kaari nojyininkata. Ari inkimitanatyaari irirori inkinkithatakaayitairi ikaatzi totamishitaanitachari. ¹⁰ Ipoña ikantanakina: "Aririka piyaayitaki tsikarika, ontzimatyii pitakoyitaiyaari ashironkainkariiti". Aritaki nimatsitakawo nitakoyitakari, irootaki nantapiintakiri.

Ikisathaitziri Pedro Antioquía-ki

¹¹ Ikanta jijaataki pairani Pedro Antioquía-ki, tzimatsi ikinakaashitakari irirori, ari noshintsithatakiri. ¹² Tima owakiraa jijaataki pairani Antioquía-ki, jimawitapaakawo kamiithari, jatyoootapaakiri kaari ijiyininkata. Iro kantacha jariitaiyakani pairani jotyaaantani Jacobo, ari otzimanakiri ikinakaashitani Pedro, jowajyaantanakiro jatyoowitari kaari ijiyininkata. Antawoiti ithaawantakari ariiyitapainchari amiyitawori itomishitaanita. ¹³ Jimatsitanakawo pashini Judá-mirinkaiti kimisantawitainchari, ari ikimitsitanakari iijatz Bernabé irirori, jimatakotanakiri jirikaiti. ¹⁴ Ikanta noñaakiri Pedro tii jimonkaatziro tyaryoori Kamiithari Ŋaantsi, ari napatotakiri ikaatzi kimisantayitatsiri, jiñagaiyakinani maawoni nokantakiri Pedro: "Judá-mirinka pinatzi iiroka, powajyaantairo amiyitari pairani, pikimitakotakari

† Pedro, irijatzi ikantsitaitari iijatz Cefas.

kaari ajyininkata. ¿Iitama pishintsiwintantariri atziriiti kaari Judá-mirinkatatsini joyyakotairo akimiyita aaka? ¹⁵ Imapirowitayya, a-Judá-mirinkatzi aakaiti, tii akimikawitari kaari ajyininkata ikantaitapiintawiitari 'kaaripiroshiriri'. ¹⁶ Iro kantacha, ayotzi tikaatsi matironi intampatzikashiriti jimonkaawityaawomi Ikantakaantaitani, aña apaniroini jimatziro Jesucristo jotampatzikashiritakai awintaashiritaari. Irootaki awintaantaariri aaka, antampatzikashiritaita. Tima tii imatziro otampatzikashiritanti Ikantakaantaitani". ¹⁷ Incha nonkantawaki: Aririka aminaminatanakiro jotampatzikashiriyitai Jesucristo, ari okanta owajyaantantanaawori aminaminawitawo amonkaatiromi Ikantakaantaitani. Impoña intzimi kantatsini: Kaaripiroshiritakimi powajyaantairo Ikantakaantaitani. ¿Imapiroma ikaaripiroshiritakaakai Jesucristo? Aña tii. ¹⁸ Iro ami-naashiwaitachari ashintsiwintawakaiya, ankanti: "Thami amonkaayitairo maawoni Ikantakaantaitani". Iro kimiwaitakawori napirotiromi nompookiro kaari witsikachani kamiitha, impoña napiitairomi niwitsikairo tsika okantawita pairani. ¹⁹ Tima okimiwaitakawo nonkamapithatakityiromi naaka Ikantakaantaitani, ari okaatapaaki nopankinatawo nimonkaayitairo. Apa noŋiuro nañagai nantainiri okaatzi ikowakaanari Pawa. ²⁰ Nokimitakaantanakiro nontsipatanaatyiyiiaarimi Cristo ikimaatsitakaitakari pairani ipaikakoitakiri. Tima nokimitanaatyaari ikanta kaminkari, tikaatsi jantanai, okaatzi nantayitanairi tii naaka nintakaashitironi, Cristo antakaanawori. Nawintaanaari Itomi Pawa, tima antawoiti jitakotaana, ikamawintaana. ²¹ Tii nokowi napaatiro inishironkataana Pawa. Irootaki kaari nokantanta: "Ontzimatyii amonkaayitiro Ikantakaantaitani añaantyaawori owawisaakoshiriyitai". Tima aririkami nonkantimi, aminaashityaami ikamawintayitakai Cristo.

Inampishiritantai Tasorintsinkantsi awintaashirityaaririka Cristo

³ Iykiiti nampiyitawori Galacia-ki, ¿tsikama okinaki-ka piyotani? ¿Iitama amatawitakimiri? Pairani ojyiki nokinkithatakaakimiro tsika ikantaitakiri Jesucristo ipaikakoitakiri. ² Apa nokowi nosampitimi tsika ikanta inampishiritantakimiri Tasorintsinkantsi. ¿Irooma inampishiritantakimiri pimonkaayitziro Ikantakaantaitani? Aña tii. Iro kantakaantakirori pawintaashiritanaari Cristo. ³ ¿Pipiyakotakiro itampatzikashiritaimi Tasorintsinkantsi? ¿Irooma pikinkishiryaaari piñaashintsiwaitya apaniroini piwathaki iro othotyaakaimini ontampatzikashiritakaimi? ⁴ ¿Aminaashityaama pikimaatsiwintakari kitziroini? Kimitaka tii aminaashiwaita. ⁵ Tima Pawa otyaantakimiriri Tasorintsinkantsi, itasonkawintayitakimi, piñaayitakiro oiyita kaari piñaapiintayiwita. ¿Irooma piñaantayitakawori okan-

takaantziro pimonkaayitziro Ikantakaantaitani? Aña tii. Iro piñaantayitakawori pawintaanaari Jesucristo.

Ikajyaakaawakaari Pawa itsipatari Abraham

⁶ Tima pairani Abraham-ni jawintaanakari Pawa, irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani. ⁷ Iro piyotaiyirini iiroka, inkaati awintaashiriyitaachani, iri-itaki matakirori ikimitakotaari Abraham-ni. ⁸ Jiroka Osankinarintsipirori jiñaawaitakiri Pawa jiñaanatziri Abraham-ni, tima jiyotsitataika aritaki jotampatzikashiriyitairi pashinijatzitzi atziriiti kaari Judá-mirinkatatsini aririka jawintaashiritaiyaari. Ikantaki pairani:

Tasonkawintaari pinatzitzi iiroka pawintaashiritaana, ari nonkimitakaayitaiyaari iijatzitzi pashinijatzitzi atziriiti.

⁹ Ari ikantzimaitakari Pawa tasonkawinta jowayitairi awintaashiriyitziinkari, ikimitaakaantaari tsika ikantakiri pairani Abraham-ni jawintaashiritakari.

¹⁰ Tima ikaatzitzi awintaawori ipankinatawo jimonkaayitairi Ikantakaantaitani, tii okantzi jothotyiro jimonkaayitiro, ari jashironkaayitaiya. Tima josankinaitakiri pairani kantatsiri:

Ari jashironkaayitaiya inkaati kaari othotyironi jimonkaayitairo josankinaitakiri Ikantakaantaitani.

¹¹ Ari okantzimaita, tikaatsi matironi intampatzikashiritzimotiri Pawa jimonkaayitairi Ikantakaantaitani. Irootaki ikantantaitari osankinarintsiki:

Tampatzikashiriri jinatzitzi awintaashiriri, ari jiñiuro jañaantaiyaawo.

¹² Irooma Ikantakaantaitani tii ari onkantya, tima josankinaitakiri kantatsiri:

Inkaatirika monkaataironi, iriitaki ñiironi jañaashiriyitai.

¹³ Iro kantzimaitacha ikamintha Cristo jookaakowintai jowasankitaawintairi Ikantakaantaitani, aña iri jashitakagaitaka apaniroini jowasankitagaitakiri. (Iriitaki okantakotakiri osankinarintsiki, ikantaitakiri pairani: Owasankitaari jinatzitzi ithataitzi inchaakotaki.)

¹⁴ Iro jimatantakawori jiroka Jesucristo, tima irootaki ikajyaakagaitakiriri pairani Abraham-ni. Ari okanta jiñaantayitaawori kaari Judá-mirinkatatsi intasonkawintayitairi, itsipashiriyitai maawoni Tasorintsinkantsi awintaashiriyitairi.

¹⁵ Pinkimi iyikiiti nonkinkithatakotimiro okaatzitzi amiyitairi aaka. Ontzimirika oitya ankajyaakaawakaiyaari, osankinatakotziro iro jiyotantaityaari tzimatsi amonkaatiniriri ayyininka. Aririka osankinatakotatya, tikaatsi matironi jowashiñagairo okaatzitzi osankinainchari.

¹⁶ Ari ikimitaakiro pairani Pawa, tzimatsi ikajyaakaakiniriri Abraham-ni impiriri intsipataakiri incharinityaari. Piñaakiro iyikiiti, tii ikinkithakoitziro jaka inkaati incharininyatanatyaari Abraham-ni, apa ikinkithatakota apaani incharinityaari, iriitaki Cristo.

¹⁷ Ñaakiro, iriitaki jitaka Pawa pairani Abraham-ni ika-

jyaakaakiniriri, ikantakiri: "Abraham, tzimatsi antzimotawakaiyaari". Ipoña awisaki pairani okaatzitzi 430 osarintsiki, ari jimpoitairi Moisés-ni josankinayitairo Ikantakaantziro Pawa. Iro kantzimaitacha okaatzitzi josankinayitakiri Moisés-ni, tii owashiñairo okaatzitzi ikajyaakait-sitakariri Pawa pairani Abraham-ni irirori. ¹⁸ Tima iroorikami kowapirotachani amonkaayitairi Ikantakaantaitani añaantyaawori impayitairi Pawa, aminaashityaami okaatzitzi ikajyaakaitsitakanariri pairani Abraham-ni. Tima pairani tii otzimitsiwita Ikantakaantaitani jimonkaatiriri Abraham-ni, apa jawintaashiritakiri Pawa, irootaki ikajyaakaantakanariri jowawisaakoshiritairi.

Iitama otzimantari ikantakaantaitani

¹⁹ ¿Iitama otzimantakari Ikantakaantaitani? Iro otzimantakari oñaagantiro ipiyathanka atziriiti, irojazitzi jariitantatyaari incharinityaari Abraham-ni ikajyaakagaitakiniriri pairani. Iri jotyaantakiri Pawa maninkariiti josankinatakairi Moisés-ni Ikantakaantaitani. Iri Moisés kankowintakiriri atziriiti. ²⁰ Tima oiyiki ikaataki kankowintantairi. Iriima Pawa apaani ikanta irirori.

²¹ ¿Owashiñaakiroma Ikantakaantaitani okaatzitzi ikajyaakaakiniriri Pawa Abraham-ni? Aña tii owashiñairo. Iroorikami owawisaakoshiritantatsinimi Ikantakaantaitani, aritakimi imatakiromi ookaakowintairi onkantantyaari antampatzikashiriyitai aririka amonkaayitairo. ²² Iro kantacha, oñaagakairo osankinarintsiki imapiro akaaripiroshiriyitaka. Ontzimatyii awintaashiritaiyaari Jesucristo, añaantaiyaawori ikajyaakaakairi pairani Pawa.

²³ Tima pairani tikira awintaashiritanaata, kimiwaitaka omontyaakaantaimi Ikantakaantaitani, oyaawinta akanta imonkaatya awintaashiritantyaari, tii añaawitawo asaikashiwaitya antayitairo anintakaanikiini aaka.

²⁴ Tima pairani iyotaayitai Ikantakaantaitani, okimitakaantakai jiyotaitziri iintsiki jiyotantyaawori oitya jantiri. Irootaki iyotakairori iijatzitzi awintaashiritantairi Cristo, ari okanta otampatzikashiriyitantairi awintaashiritairi. ²⁵ Aritakiri ayoyitairo awintaashiriyitairi, tii okowanaa iyotaayitai Ikantakaantaitani oitya antairi.

²⁶ Tima awintaashiri powayitanairi Cristo, itomi jowayitanaimi Pawa. ²⁷ Pikaatzitzi powiinkaawintaari Cristo, pikimitakaantanaatyaawo iriimi pinkithatakotaiya.

²⁸ Tima pikaatzitzi pawintaashiritanaari Jesucristo, tikaatsi jimaakitanairi irirori, okantawita: aakarika Judá-mirinka, tiirika a-Judá-mirinkatzi, aakarika ompirataari, tiirika pompirataaritzitzi, aakarika shirampari, iroorika kooya, tima tikaatsi oitayita jiroka, owithaawakaa ikantakaayitai maawoni. ²⁹ Tima awintaashiri powayitanairi Cristo, kimiwaitajaantanaka iirokami incharinintaiya-

mi Abraham-ni, iirokatakani ñiironi okaatzi ikajyaaka-gaitakiniriri pairani irirori.

4 Pinkimi nonkanti iijatzi. Ikimitakoitakari iinchaani-ki jashitakaari iwaapati jajaagawo inkajyaakairi paata jantaritaki. Okantawitaka iriiriritaka ashitakawo jajaagawo, iiniro jiryaanitzi, ikimitakotari ikanta ompirataari, ² tima tzimatsi kimpoyiiniriri jajaagawo jashitakaariri iwaapati. Paata aririka jantaritaki, imonkaataatyia ikantakiri ashitariri, aripaiti impaitairi jashitakaitariri pairani. ³ Ari akantayitakari aakaiti pairani, akimitakotakari ikanta iintsi, akimiwitakari iijatzii ompirataari, amonkaatashiwaitakawo jamiyitapi-intaitakari isaawiki. ⁴ Iro kantacha inintapaititapaaki Pawa, jotyaaantakiri Itomi, itzimantapaakawo tsinani, ontzimatyii jimonkaatapaaintiro Ikantakaantaitani. ⁵ Iro jotyaaantaitakariri onkantya isaikashiwaitantaiyaari monkaayiwitawori Ikantakaantaitani. Iro añaantaawori itomiyitai Pawa. ⁶ Tima itomi pinayitaatzi Pawa, jotyaaantakimiri Tasorintsinkantsi inampishiritantimi. Iriitaki ñaawaitakaayitairi aririka amanayitya, akantzi: "¡Paapá, Ashitanarí!" ⁷ Ñaakiro tii pikimitakotaari ikanta pairani ompirataari, itomi jowayitaimi Pawa. Tima itomitaimi, ikowaki piñaayitairo okaatzi ikajyaakaayitakimiri.

Ampankinatyaaworika Ikantakaantaitani akimintanaatyaaari pimantaari

⁸ Tima pairani tii piyowitari Pawa, apa piwawani-tashiyitakawo jiwitsikanipaini atziri, irootaki ompirayitizimiri. Tiimaita ompawawitya jiroka. ⁹ Irooma iroñaaka piyotairi iiroka Pawapirotatsiri. Ankantakotiro, aña iriitaki Pawa yotzimiri iiroka, jaapatziyai. ¿Iitama pikowantari papiitairo pikantawita pairani? Tii opantawo. ¿Pikowatzii pinkimitakotaiyaari pimantaari? ¹⁰ Tima pomairintapiintantakawo kitijyiripaini, kashiripaini, iijatzi osarintsipaini. ¹¹ Tii pinimotakaayitinawo. Kimitaka aminaashiyitaka okaatzi niyotawitakimiri.

¹² Iyikiiti, pinkimi nonkantimiri: Ontzimatyii pinkimintaiyaana naaka, tima nowajyaantairo nokantawita pairani, nokimitakotaimiro pikantaiyani iirokaiti kitziroini. Tii pimanintashiritawakina ¹³ nomantsiyawaitakawo, nosaikimotakimi, ari okanta nitantapaakawori nokinkithatakotzimiro Kamiithari Ñaantsi. ¹⁴ Aña tii pimanintashiritawakina piñaawakina nomantsiyawaitakiki, pikimitakaantakina naakami imaninkariti Pawa, paawakina kamiitha. Pikimitakaantakina iijatzi iriirika paawaki kamiitha Jesucristo. ¹⁵ Pairani owakiraa piñaawakina antawoiti pikimoshiriwintawakina. Kimiwaitakimi aritaki pantakinawomi nonkantimimi: "Iyikiiti, pinkithokiryiinawo poki pimpinawo". Iro pantantyaawori jiroka tima antawoiti pitakotakina. ¿Tsikama iitaka kaari pikimoshiriwintantaana iroñaaka?

¹⁶ ¿Piñaajaantakima nokisaniintatziimi

nokinkithatakotzimiro tyaaryoori? ¹⁷ Iyikiiti, ikaatzi kowatsiri intzipinashiriyitakaimi, ikowayitatzii irirori pinkinkishiritakotiri kamiithashiri jinayitzi. Tii ikamiithashiriyitzi, aña ikowayitatzii pinthainkashiriyitaina naaka, iro paapatziyantyaariri irirori. ¹⁸ Kamiitha iyikiiti onkantaitatyaani paapiintina kamiitha, tii okowajaantzi nosaikimotimi. ¹⁹ Notomiiti, antawoiti okatsitzimotakina nokinkishiritakoyitziimi, kimiwaitakawo okatsitakotzi tsinani. Iikiro onkatsitzimotatyii irojatzii pimonkaatantatyaawori jinintakaakimiri Cristo. ²⁰ Tsika nonkantaajaityaaka nosaikimotantaimiri janta onkantya nonkinkithawaitakaantimiri kamiitha. Tima tii niyotzi oita awijyimotakimiri.

Ojyakaawintantzi Sara ipofña Agar

²¹ Nokowi jakina ikaatzi kowayitatsiri jimonkaayitairo Ikantakaantaitani. ¿Tiima ikimakotziro tsika okantakota? ²² Jiroka okantakota: Pairani itzimaki apiti itomi Abraham-ni. Itakawori itomi, iri owaiyantakiri piman-taawo, iriima pashini itomi, iri owaiyantakiri iinapirori, kaari jompirata. ²³ Tima jinintakaanikiini Abraham-ni jowaiyantakaakiro pimantaawo, irootaki tasonkacha jowaiyantapiintaitziri iintsipaini. Iriima owaiyantakiri iinapirori, jinashitaka irirori, tima iriitaki ikajyaakaakinirori Pawa. ²⁴ Tzimatsi oita ojyakaawintakiri jiroka apiti tsinani, tima apiti okaatzi ikajyaakaawakaantsi. Tsinani iitachari Agar pimantaawo, irootaki ikimitakari ikaatzi pankinatawori jimonkaatiro-mi Ikantakaantaitani josankinatakaantakiri pairani Pawa otzishiki Sinaí. ²⁵ Jiroka otzishi Sinaí saikatsiri Arabia-ki, ari jiiitaitzirori iijatzi Agar. Ikaatzi otomiyitari Agar, ikimitakotakawo tsika okanta ompirataawo. Iriitaki ojyakaawintaki Jerusalén-jatzi pankinatashiwaitawori Ikantakaantaitani. ²⁶ Irooma pashini tsinani iinapirotari Abraham-ni kaari pimantaawo, iri ojyakaawintaki nintaayitaachani pashiniki nampitsi iitachari iijatzi Jerusalén saikatsiri inkitiki. ²⁷ Iro josankinatakoitaki pairani ikantaitaki:

Okantawitaka tii powaiyantzi, maanirothaki pinawitaka, iro kantzimaitacha antawoiti piñiioo pinkimoshiritai.

Tii piñaawitawo pinkimaatsiwaitya powaiyanti, pinthaamintawintya.

Tima ojyiki tzimaatsini powaiyanti okantawitaka jimanintawitakimi, ari panaakotairo tzimawitachari oimi.

²⁸ Iyikiiti, ari akimitaari Isaac otomi iinapirori Abraham-ni, tima tzimatsi ikajyaakaayitakairi iijatzi aakaiti.

²⁹ Ikimita pairani otomi tsinani ompirataawo tzi-maintsiri jinintakaanikiini Abraham-ni, antawoiti ikisaniintakiri otomi iinapirori tzi-maintsiri inintakaanikiini Tasorintsinkantsi. Irootaki tasonkachari iijatzi iroñaaka. ³⁰ Iro kantzimaitacha ¿Iitama ikantaitakiriri Abraham-ni osankinarintsiki? Tima ikantaitaki:

Ontzimatyii pomishitowiro pompiratani, iyaataita, aanairiita otomi. Tima iri otomi piinapirori ashitaiyaa-woni okaatzi tzimimotzimiri.

³¹ Ari okantzimaite iyikiiti, tii otomiyitai ompirataawo, aña akimiyitaari otomi tsinani saikashiwaitaachari.

Pintyaaryoowintairo pisaikashiwaita

5 Tima iriitaki Cristo kimitakaantakawori jomishitowakaantaimi, irootaki añaantaawori asaikawaitashitaa. Ontzimatyii antyaaryoowintayitairo, tii okantzi apiitairo ankimitakotaiyaari ompirataari. ² Pinkimi nonkanti. Naakataki Pablo kamantzimirori jiroka ñaantsi. Aririka pinkowi pimonkaatiro intomishitaanimiti, aminaashiwaitaka pikimisanantairi Cristo. ³ Nokowi napiitiro nonkantiri kowatsiri intomishitaanitya, ontzimatyii jothotyiro maawoni Ikantakaantaitani. ⁴ Tima ikaatzi kowanaatsiri jimonkaatiro Ikantakaantaitani onkantya jotampatzikashiriyiitantaariri, jintainaryaapithaitairi Cristo, iiro jiñiuro nishironkataantsi. ⁵ Irooma aakaiti, ikantakaakawo Tasorintsinkantsi akimisantairi Cristo, oyaakowintashiri owiri jotampatzikashiritai. ⁶ Tzimayitatsi totamishitaanitachari, iriima pashini tii jimatziro irirori. Tii okowajaanta jiroka jashiyitaira Cristo. Iro kowapirotacha ankimisantapirotanairi ari onkantya atakoyitawakaantanaiaari. ⁷ Pairani kamiitha pikanta pikimisantayitanaki. ¿Iitama owajyaantakaakimirori tyaaryoori? ⁸ Tii iri owajyaantakaimironi itajaantanakimiri jiyoshii-witakimi. ⁹ Tima ikantaitzi: “Kapichiini inawita shiniyakaawori tanta, aritaki imatakiro oshiniyakaairo maawoni tantapatha”. ¹⁰ Nawintaakari naaka Awinkathariti, iri kinkishiritakaimini iiro poshiritantawo pashiniyitatsiri. Iro kantzimaitacha, ari jowasankitaitakiri kowatsiri intzipinashiritakaimi, onkantawitaty tsikarika intzimi. ¹¹ Iyikiiti, tii noshintsiwintaajaitzimi pintomishitaanitya. Ari nonkantimi, ¿Arima inkisani-intawintaitakinawomi nokinkithatakotziro ipaikakotaitakiri Cristo? ¹² Iro kantzimaitacha, ikaatzi kowatsiri intzipinashiritakaimi, nokowataiki naaka iri pithokashitaitachani intotaanitya.

¹³ Pinkimi nonkanti iyikiiti. Jiyoshiiyiitaimi okanta piñaantayitaawori pisaikashiwaiyita. Iro kantzimaitacha, tii okantzi pantayitairo okaatzi pinintashiyitari iiroka. Aña iro kamiithatatsi pitakotawakaayitaiya. ¹⁴ Ojyiki inawita ñaantsi josankinayiitakiri Ikantakaantainiki, iro kantzimaitachari, apaani okanta kowapirotachari ayotairi, okantzi:

Pitakotaiyaari pijyininka, pinkimitakaantairi pitakotawo piwatha iiroka.

¹⁵ Irooma aririka powatsimaawakaiya, impoña pinkisawakaayitya iijatzi, ari piñaakiro powamaashiritawakaiya.

Inintashitaitari, opoña ikowakaantziri Tasorintsinkantsi

¹⁶ Pinkimi nonkanti: Aririka pantapiintayitairo ikowakaimiri Tasorintsinkantsi, ari piñiuro powajyaantairo pinintashiyitari. ¹⁷ Tima tzimatsi pinintashitari iiroka, tzimatsi iijatzi ikowakaimiri Tasorintsinkantsi. Tii ojoyawakaa jiroka, aña inashiyita. Ari okanta iiro pantapiintantawo pinintashitari. ¹⁸ Tima iririka Tasorintsinkantsi antakaanaimironi jinintakaayitzimiri, tii pañiimotairo Ikantakaantaitani. ¹⁹ Tii jomaanta antapiintayitairori inintashitari, jiroka ikantayita: Tii ikinayitawo itsipatari, imayimpiriwaitzi, ipaantawakaawaita, ñaathatashiwaitantaniri jinatzi, ²⁰ jamanayitari witsikaantsi, ijyryaayita, ikisaniintawakaawaita, jiñaanaminthatawakaiyani, tii jawintaawakaa, ikatsimatawakaayita, jimaamanitawakaa, ikisani-intawakaayita, tii jaapatziyawakaa, ²¹ isamaniintantawaitzi, itsitokawakaa, ishinkiwaiyita, ikowapiroshiritakiro joimoshirinkawaitya jantantyaawori kaaripirori, jantayitziro tsikarika oiyitari. Tima irootaki noshintsithatakimiri pairani iiro pantantayitawo jiroka. Tima aririka pantayitakiro, iiro piñiuro impinkathariwintaimi Pawa. ²² Irooma okaatzi jantakaantziri Tasorintsinkantsi, añauro atakotantya, thaaminta ankantya, kamiitha asaikanai, iiro athaawakowaita, nishironkataowanti, aapatziya ankantanti, tyaaryoo ankantawintantya, ²³ tsinampashiri ankantya, iiro anintashiwaitawo oityaarika. Tii onthañaapithaitairo Ikantakaantaitani amayitairo jirokapaini. ²⁴ Iro kantacha, ikaatzi owajyaantairori kaaripirori jashiyitaari Cristo, okimiwaitakawo impaikakotaatyiiromi inintapiintashitakariri jantashiyityaarimi irirori.

²⁵ Tima inampishiritantai Tasorintsinkantsi, ontzimatyii amayitapiintairo okaatzi ikowakaayitairi. ²⁶ Tii okamiithatzi asagaawintawaitya, tii okamiithatzi ankantzimoniintakaawaityaari ajyininka, tii okamiithatzi iijatzi ankisaniintakowaitiri jashiyitari pashini.

6 Iyikiiti, aririka piñi tzimatsini ikinakaashitani, tima antapashiri pikantaka iiroka, pinkaminairi. Paa-maakowintya pikijyirikari, otzimikari pikinakaashitani iiroka. ² Pimitakotawakaiya, pinkimitakaantiro pijamparyaakotawakaiyaami jinaitziro tinari. Tima ari onkantya pimonkaantantyaawori pantayitanairo ikowakaimiri Cristo. ³ Tzimatsirika kinkishiriwaitachani, inkanti: “Ñaapiro ninatzi naaka”. Apaniroini jamatawiwaitaka tima tikaatsi iimachiitya irirori. ⁴ Aña ankinkishiritakotyia maawoni, inkini ankimoshiriwintawaitya. Iro akantashiriwaitashita: “Nanaakiri jirinta”. ⁵ Tima maawoni otzimayitzi antayitiri.

⁶ Ikaatzi ikinkithatakaapiintaitziri iñaani Pawa, okamiithatzi impinayitiri kinkithatatsiri, tima tzimatsi kowityiimoyitziriri irirori.

⁷ Tikaatsi matironi jamatawitiri Pawa. Ikaatzi kowawitachari jamatawitirimi, apaniroini jamatawiwaitaka. Okimiwaitakawo oitarika impankiitirimi, aririka onkithokitanaki iiro opashinitzi okithoki irojatzi jiyoshitai tsika okanta ipankitakiri. ⁸ Ari ikimitari ikaatzi antapiintakirori inintashitari, kimitawaitaka joyiipataaty-iromi owasankitaantsi. Iriima ikaatzi antanaironi ikowakaantziri Tasorintsinkantsi, kimitawaita iri oyiipataironimi kañaanitaantsi. ⁹ Ontzimatyii aamaakowintya iiro apirawintawo antayitairo kamiithayitatsiri. Iikiro aatakaatyiiro iiro okantzimoniintawaitai, iro añaantaiyaawori kimiwitawori joyiipataitakiri. ¹⁰ Irootaki okowapirotantari anishironkayitairi maawoni, aaka tyaryoopirotawakaachani akaatzi akimisantayitai.

Ithaamintawo Pablo ipaikakowintakari Cristo

¹¹ Iyikiiti, naaka osankinatajaantzimirori nakoki jiroka, antawopaini nokantayitakimiro. ¹² Tima ikaatzi shintsiwintakimiri pintomishitaaniyitya, inintakaashiwaitawo irirori, iro jinimotakaantyaariri ikaataiyini. Ari onkantya iiro imaamaniwaitantari inkinkithatakotiri Cristo ipaikakoitakiri. ¹³ Tima ikaatzi totamishitaanitainchari, tiitya jimonkaataajaitziro Ikantakaantaitani.

Iro kantacha ishintsiwintaiyakimini iiroka pintomishitaanitaiyaani, ari onkantya jasagaawintantyaari aririka jimatakaakimiro ishintsiwintzimiri. ¹⁴ Irooma naaka tii nokowi nasagaawintawaitya, aña iro nokowataiki nonthaamintaiyaawo ipaikakotaitakiri Awinkathariti Jesucristo. Tima ipaikakowintakina naaka Cristo, okimiwaitanaawomi onkamapithatatyinami isaawisato, ari nokimitzimotakawo iijatzi naaka nokamapithatakiro isaawisato. ¹⁵ Tikaatsi oitzimotanaiyaari Cristo aakarika totamishitaaniri, tiirika atomishitaanita. Aña iro kowapirotanaachari ikimitakaantayitai owakiraami jiwitsikayitai. ¹⁶ Inkaati kimisantayitaironi nokantayitakiri, ari isaikayitai kamiitha, nishironka jowayitairi. Ari inkantaiyaari ikaatzi jashipiroyitaari Pawa, ikimitaawitakari pairani Israel-mirinkaiti.

¹⁷ Ari okaatapaaki iyikiiti, tii nokowi imaamaniwaitaitina. Tima oyyikitaki jowirontawintaitakinari naaka Awinkathariti Jesús.

Iwiyaantawori withataantsi

¹⁸ Iyikiiti, onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo. Ari onkantyaari.

EFESO-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo, Jotyaantapirori Jesucristo ninatzi, irootaki ikowakaakinari Pawa. Iirokaiti nosankinayitzini pikaatzi jashiyitaimi Pawa, pikinatanaari iijatzi Jesucristo pawintaanaari janta Efeso-ki. ² Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi, ari inkimitsitimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Itasonkashiriwintantzi Cristo

³ Thami anthaamintaiyaari Pawa, iwaapatitari Awinkathariti Jesucristo, iri tasonkashiriwintairi jotyaantakairi Cristo ipoñaakawo inkitikinta. ⁴ Iri yoshitakairi kitziroini tikiraamintha jiwitsikiroota kipatsi, jiyotsitaka ari jashiyitai Itomi, kitishiri ankantzimotaiyaari, tikaatsi ikantakotai. ⁵ Antawoiti jitakoyitakai. Ari okanta jotyaantantakairiri Jesucristo, iro opoñaantari itomiyitai, tima ikowitataika pairani inishironkayitai. ⁶ Irootaki anthaamintantaiyaariri Pawa, tima antawoiti inishironkayitai, jaapatziyayitai, iro opoñaantari jotyaantakairi jitakopirotani. ⁷ Tima antawoiti jitakoyitai, ipinakowintayitai ikapathainkawintakai Itomi. Ari okanta ipiyakotantairori antayiwitakawo kaaripirori. ⁸ Ari ikinakaataikiro Pawa, tima yotaniri jinatzi, iroopirori ikinkishiritani irirori. ⁹ Jiyotakaayitairo okaatzi ikinkishiritsitakari irirori, tikaatsi yowityaawoni onkaati jantairi. ¹⁰ Tima okaatzi ikinkishiritsitakari, ari othotyaaitya imonkaayitaiya. Aririka impiyai Cristo, ari impinkathariwintapairi maawoni tziyayitatsiri inkitiki, iijatzi kipatsiki.

¹¹ Ikinkishiritsitakawo okaatzi jiyotakaayitairi iroñaaka. Irootaki jiyoshiiyantairi, tima ikajyaakaitsitakairi Itomi jotyaantainiri aakaiti. Tima okaatzi jantayitakiri, iro ikinkishiritsitakari irirori. ¹² Irootaki jimayitantakawori jiroka Pawa, onkantya nonthaamintantaiyaari nokaataiyini nitayitakawo nawintaakari Cristo. ¹³ Ari pikimiyitakari iijatzi iirokaiti, owakiraa pikimakotawakiri Cristo, ikinkithatakotaitapaakiro Kamiithari Ñaantsi, pikimisantanki. Tima ikajyaakaitsitakimiri pairani jotyaantimiri Tasorintsinkantsi, iri yotakaimironi jashiyitaimi, ari inkantaitatiyironi inampishiritantaimi. ¹⁴ Tima añiuro tii jookawintai Tasorintsinkantsi, ari ayotziri imapiro Pawa jothotyiro okaatzi ikajyaakagairi. Ari onkantaatyiiya irojatzi inkimikaantairomi jomishitowaatyiiromi ikaatzi ipinakowin-

tairi jashiyitaari. Irootaki inthaamintawintantaityaariri.

Yoshiritakaantzirori ipoña oñaagantzirori

¹⁵ Tima nokimakotakimi tsika pikanta pikimisan-tanairi Awinkathariti Jesús, tsika pikanta pitakoyitanaari ikaatzi itasorintsitakaitairi, ¹⁶ tii nowajyaantziro nopaasoonkitakowintzimi, namanamanaatakotapiintzimi. ¹⁷ Namanamanaatari Iwawani Awinkathariti Jesucristo, ashiyitawori owaniinkawontsi. Iro nokowakotzirori jiyoshiritakaimi, joñaagapirotaimiro tsika ikantakota irirori, ¹⁸ inkinkishiritakaimi onkantya piyotakotantyaawori joyaakoniintari ikaimashiriyitairi, piyotakotantyaawori iijatzi owaniinkatataika joñaagayitairi Pawa jashiyitaari, ¹⁹ piyotakotantyaawori iijatzi antawoiti ishintsinka tikaatsi kimityaarini. Ojyiki onkantakaayitai ishintsinka akaatzi akimisantayitairi. Tima irojatzi ishintsinka ²⁰ jowiriintantaariri pairani Cristo ikamawitaka, jaanairi inkitiki, joosaikawairi jakopiroriki. ²¹ Ari ikaatairi Pawa ipinkathariwintairi maawoni pinkathariwitachari. Tii apa impinkathariwintairi ikaatzi tziyayitatsiri iroñaaka, ari ikaatzi impinkathariwintairi tziyayitaatsini paata. Imapiro janaakotantaki, tima pinkathariwintairi jinatzi. ²² Tima irijatzi Cristo jimatakairi Pawa ijiwatairo maawoni, ikimitakowaitakari aatzikiriri iisaniintani. Irijatzi Cristo ikimitakaanta Pawa iriimi jiiotaiyaarimi ikaatzi kimisantaatsiri. ²³ Iriima ikaatzi kimisantayitaatsiri, kimiwaitaka iwathami jinaatyiiimi Cristo, inampishiriyitantaari. Jothotyiro iijatzi Cristo isaikayitaki tsikarika jantapaini.

Jitakotai Pawa iro awisakoshiriyitantaari

2 Iriitaki Pawa añaakaayitaimiri iirokaiti, tima pairani kimiwaitaka owamaayitayiiimimi piyaaripiroshirinka, ² iro pantayitapiintakiri tsika ikanta piñaayitziri isaawisatziiti, pantashitakawo ikantakantzi oshinchiirori tampiyainka, irijatzi kantakawori ijyikintari piyathariiti. ³ Ari akantawitakari pairani maawoni aakaiti, antapiintakiro anintakaashiyitari, añaamatashiyitari iijatzi, irootaki akinkishiritapiintakiri. Ari ojakowitakari inkaati jowasankitaayitairi. ⁴ Iro kantzimaitacha Pawa nishironkatantairi, jitakoyitai antawoiti, ⁵ jañaakaayitai owamaimawitakai kaaripirori, jañaakagairi Cristo. (Tima antawoiti inishironkataimi Pawa, irootaki jowawisaakoshiritantaimiri iijatzi iiroka.) ⁶ Tima jañaakagairi Cristo, ari inkimitsi-

tairi aakaiti. Iri kantakaawori atsipashiritantaariri Cristo Jesús inkitiki. ⁷ Iro jantantakawori maawoni jirokapaini jiyoyiitantaariri antawoiti jinishironkatantaki, jotyantakairi Cristo Jesús jowawisaakoshiriyitai. ⁸ Irootaki piñaantaawori pawisakoshiriyitai poshiriyitaari. Aña iri Pawa, kimitakaantaawori impashitaimiro awisakoshiritaantsi, ⁹ tii iiroka matironi powawisaakoshiritya apaniroini. Ari onkanya iiro pasagaawintashiwaitanta. ¹⁰ Tima iro jiwitsikayitantakairi ankimisantairi Cristo Jesús antayitapiintainiri kamiithayitatsiri, irootaki ikowakaayitakairi kitziroini antayitainiri.

Aripirotairi Cristo ipaikakoitakiri

¹¹ Tima maawoni iirokaiti tii pi-Judá-mirinkatzi, jiyitzi-mi nojyininkapaini “Kaari totamishitaaniri”. Iriima iriroriiti jiiawakaayita “Totamishitaaniri”. Tikaatsi oitzi-maitya, tima jantashiyitakawo koñaanitatsiri awathaki. ¹² Pinkinkishiritakotyia pairani tikira pikimisantziriita Cristo, tii pitsipawitari Israel-mirinkaiti, pinashitaiyakani. Tii piyotakowitawo ika-jyaakaawakaari. Okantawitaka pisaiki kipatsiki, tii piyotakotziri Pawa, tikaatsi poyaakoniinti. ¹³ Irooma iroñaaka pikimisantairi Cristo Jesús, paapatziyaatyaari Pawa. Okantawitaka intaina powawitakari pairani, iro kantacha ikapathainkawintakimi pairani Cristo, aripaiti paapatziyaari Pawa. ¹⁴ Ari okanta ikantakaakawo Cristo asaikantaari kamiitha. Iriitaki kantakaakari Judá-mirinka iyyininkatantaariri kaari Judá-mirinkatatsini, jaapatziyawakaa. Tima pairani antawoiti ikisaniintawakaayitaka. Irooma iroñaaka kimiwaitaka jotantoryaatyiiromi otantotsi jiyoshiiwitakari kitziroini. ¹⁵ Kantakaan-takirori opoñaantakari ikisaniintawakaa antawoiti, tima nojyininkapaini owanaa ikisaniintapiintakiri kaari monkaatironi Ikantakaantaitani. Iro kantacha ikimaatsiwaitakawo pairani iwathaki Cristo, ipiyapithatairi kantakaantzirori ikisaniintawakaa, ari opoñaanaa jaapatziyawakaayitanaa, okimiwaitanakawo apaanimi atziri ikantanaa iroñaaka. ¹⁶ Tima ikamawintakai pairani Cristo ipaikakoitakiri, ari okaatapaaki akisani-intawakaapiintaka, akimitakaantanakiro owamaakityiiromi. Tima apaani akantanaa awathaki aripiroyitaari Pawa. ¹⁷ Iro ikantsitaintakari:

Ipokaki, ikamantayitaimiro Kamiithari Ñaantsi onkanya pisaikantaiyaari kamiitha, tima intaina pisaikayitaki. Ari ikimitaayitakiri iijatzii saikayitatsiri okaakiini.

¹⁸ Tima iri Cristo kantakaakawori añaantaawori atsi-pataari awintaari Pawa, tima apintzi jinatzi Tasorintsinkantsi matakairori. ¹⁹ Tii piyotakowitari pairani Pawa, tii piyyininkawitari iijatzii. Iro kantzimaitacha pikimiyitaari iroñaaka ikaatzii kimisantayitziiriri, tii pi-pashinitzimotairi, tima piyyininkayitaatyaari Pawa.

²⁰ Pikimiwaitanaawo iirokami mapipanko jiwitsikaitakimi. Iriima Kamantantaniriiti ipoña Otyaantapiroriiti, iri kimityaawonimi otzitironi. Iriima Cristo iri kimitatyaa-wonimi mapi jowayiitakiri onaminaki otzipankotzirori. ²¹ Tima okaatzii jiwitsikaitantakawori mapipanko, kamiitha opiwiryaaawakaayita irojatzii iwitsikantatyaari itasorintsipankoti Awinkathariti. ²² Ari pikimiyitanaari iirokaiti, pikimiwaitakawo okaatzii piwiryayitainchari, ari inampishiritantaimi Pawa.

Inkinkithatakairi Pablo kaari Judá-mirinkatatsini

3 Irootaki opoñaantari, naaka Pablo, tima jomontyaitakina nokinkithatakotaimiri Jesucristo iirokaiti kaari nojyininkata, ² piyotaiyini iri Pawa owakinari nonkinkithatakaayitaimi, tima antawoiti inishironkatakimi. ³ Tima aritaki nosankinatakimiro kapichii-ni tsika okanta jiñaawiyatakaakinawo kaari jiyotakowitaita pairani. ⁴ Aririka piñaanatakiro, ari piyotairo okaatzii naaka niyotakotairiri Cristo kaari jiyotakowitaita pairani. ⁵ Tima pairani tikaatsi atziri yotakowityaawoni jantiri Pawa. Iro kantzimaitacha, jiyotakaana Tasorintsinkantsi nokaatzii Notyaantapiroritzii iijatzii Kamantantaniriiti. ⁶ Jiroka kaari jiyotakowitaita: Aña jawisakoshiritsitaiya kaari nojyininkawitaita aririka inkamantayitairi Kamiithari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo Jesús. Ari joñaagairi ikajyaakagaitakiriri Judá-mirinka, tima iyyininkayitawakaa. ⁷ Irootaki nimatantaawori iroñaaka nokinkithayitairo, iriitaki Pawa tasonkawintashiritanari nantantawori, tima owanaa inishironkatakaana, otzimimotziri ishintsinka irirori.

⁸ Aña naaka janaakotani maawoni oitishiritaari. Iro kantzimaitacha inishironkatakaana naaka, ishinitakina nokinkithatakotainiri Kamiithari Ñaantsi kaari Judá-mirinkatatsini, iro jiyotantaiyaari antawoiti itasonkawintayitairi Cristo. ⁹ Ishinitakinawo noñaagairi okaatzii manakowitachari pairani jantiri Pawa. Tima iri witsikayitakirori maawoni añaayitairi iroñaaka. ¹⁰ Iro jantantakawori maawoni jiroka, onkanya jiyotantyaari inkitiwiriiti pinkathariyitatsiri, yotaniri ikanta Pawa, aririka jiñaayitai akaatzii akimisantairi. ¹¹ Tima iro ikinkishiritapiintakari jantiri, irootaki jotyantantakariri Awinkathariti Cristo Jesús. ¹² Tima awintaari iroñaaka Cristo, aritaki jaapatziyai Pawa, iiro athaawashiriwaitzi. ¹³ Irootaki nokantanzimiri: Ñaa okantzimoniintz-imikari okaatzii nokimaatsikowintakimi. Aña iro thaamintashiritakaayitiminii iirokaiti.

Antawoiti itakotaantsi kaari jothotyaiti jiyotakoitiro

¹⁴ Irootaki opoñaantari notzirowashitari Ashitariri Awinkathariti Jesucristo, ¹⁵ tima iri iwaapatitakari Pawa, ikimitakaantayitai aakayitaki iyyininka. Okantawita aakarika inkitijatzii, aakarika kipatsijatzii. ¹⁶ Nokowakotapiintakiri Ashitairi, otzimimotziri owani-

inkayitachari, antawoiti intasonkawintayitimi, jaawiyaashiritakaimiro Itasorinka. ¹⁷ Nokowakotapiintakiri iijatzi Cristo inampishiriyitantimi, tima pawintaayitanaari iirokaiti. Pinkimitakotyaaowo pankiritsi parithatatsiri kamiithaini, iro paapaikantanatya jita-konka. ¹⁸ Iro inkimathapirorotantaiyaawori oitishiritaari, okimiwaitakawo antawoiti inatyiiimi jita-konka Cristo, santha onkaatimi, jinoki onkantaami, inthomai inatyiiimi. ¹⁹ Irootaki namanakotapiintantzimiri pinkimathapirorotairo antawoiti jita-kotai Cristo, anairo maawoni jiyotakowiitari, iro piñaantaiyaawori jothotyiiimi Pawa isaikashiriprotantaimi.

²⁰ Thami anthaamintaiyaari Pawa, tzimatsiri ishintsinka, iriitaki ñaakaayitaironi owanaa anaanakiro okaatzi akamiyitziriri. Iiro othotyiiro ankinkishiritakotiro ishintsinka aririka añaayitiro jantzimoshiriyitairi. ²¹ Thami anthaamintaiyaawo okaatzi jantakaakiriri Cristo Jesús, iijatzi okaatzi jantzimotziriri awintaayitaariri. Ari inkimintaiyaari inkaati ancharinitaiyaari ari inkantaitaayitaaani iijatzi inthaamintaiyaari irirori. Ari onkantaami.

Withaa ikantakaayitai Tasorintsinkantsi

4 Ari okantayitakari, tima jomontyaitakina nokinkithatakotziri Awinkathariti. Irootaki nonkantantimiri: Pantapiintainiri ikowakaayitaimiri, tima ikaimashiritani pinayitatz. ² Tsinampashiri pinkantaiya, aapatziyashiri pikantantai. Iiro pisamawakaayita. Aña ontzimatyii pitakotawakaayitaiya. ³ Piñaashintsitaiyaawo pisaiki kamiitha, tima iri Tasorintsinkantsi owithaawakaayitaimiri. ⁴ Okimiwaitakawo apawatha akantanaa, tima apaani ikanta Tasorintsinkantsi. Ari okimitari iijatzi apaani okanta ikajyaakaayitaimiri Pawa poyaakoniintairi. ⁵ Apaani ikanta Awinkathariti, apaani ikanta akimisantairi, apaani ikanta owiinkaawintaari. ⁶ Apaani ikanta Pawa, iriitaki Ashiyitairi maawoni. Iri pinkathariwintayitairi maawoni, jothotyiiro inampishiriyitanta maawoni. ⁷ Iro kantacha, inashiyitaka jimatakaayitairi Cristo itasonkawintayitakai. Okimiwaitakawo oityaami impashiyitakairimi. ⁸ Irootaki josankinatakoyiitakiri pairani kantatsiri:

Tzinagaa, jiwatairo joitsinampaakiri owayiriwitariri. Timi okaatzi jaapithatantakiri, ipashiyitaari jowayiriri. ⁹ ¿Itama ikantantaitari: "Tzinagaa?" Iro ikantantaitari, tima ipokitsitapainta isaawiki jaka kipatsiki. ¹⁰ Timi itzimi iijaawiinkainchari kipatsiki, irijatzi tzinagaachari janaapirotanakiro inkiti, iro jothotyaaantawori isaikantaawo maawoni tsikarikapaini. ¹¹ Iri tasonkawintantatsiri okanta Otyaantapiroritantari tsikarika akaayitzi. Tzimatsi pashini kamantantantiritsiri. Tzimatsi pashini kinkithatakantayitanairori ñaantsi jawisakoshiriantaitari. Tzimayitatsi iijatzi pashini jiwayitanairiri kimisantanzinkari, tzimayitatsi iijatzi yotaantaniriiti. ¹² Ari

ikantayitaari maawoni jirikaiti, iriyyitaki yotakaayitairini inkaati oshiriyitaachari tsika inkantya jantawaitainiri Cristo, inkini jiwitsikashiritakaayitaiyaari, inkimintantyaaworimi iwatha Cristo jinatzi. ¹³ Irojatzii añaantaiyaawori ayopirorotakotairi Itomi Pawa, onkimityaawomi awithaawakaatyiiyaami akimisantayitai. Iro amatantyaawori aatakaairo ojakotaiyaari Cristo, antapashiritanaatyiiimi. ¹⁴ Aritapaaki akimitakari ikanta iintsii, owanaa ipashiniyitzi iikiro jijaatatzi ikimotatzii. Timi ari ikimiyitari kaari jyinkaatsini jamatawiyiitiri, jiyotaitiririka kaari tampatzikatatsini. Iriyyitaki kimitakawori aapanayitakairi tampiya, okinayitzi tsikarikapaini. ¹⁵ Aña iro akinkithatakoyitai tyaaryoopirotatsiri onkantaakai atakonka. Ontzimatyii antapashiriyitai, ankimitaiyaari tsika ikanta Cristo irirori. Timi iri Cristo kimitanaiaawonimi aito, ¹⁶ irooma maawoni aakaiti akimitawo aakami iwatha. Apaani atziri oimomkachari iwathaki kamiitha jiwithaawakaayita jowawitonkiyita, tima kamiitha ikanta itikatsitzi iwathaki. Ari ankantayitaiyaari aakaiti iwathayitai Cristo, antawaitainiri kamiitha irirori, amita-kotawakaayitanaiya, atakotawakaanaiya iijatzi.

Owakiraari añaantari ikantakaayitaawo Cristo

¹⁷ Pinkimi nonkantimiro okaatzi jiyotakaakinari Awinkathariti: Aritapaaki pikimitakoyitari isaawisatziiti, tima aminaashiyitaka jantayitziro okaatzi ikinkishiritari, ¹⁸ okimiwaitakawo ikinkishiritani tsiniriwiri. Kisoshiri ikantayitaka, tii ikowaiyini jiyotakotairi Pawa, tii jiñiuro jinintaiyaawo inintakaawitakariri. ¹⁹ Tii inkaaniwintaiya, iro ayimatakiri imayimpinka, iyaaripiroshirinka jamitapiintakari, iijatzi iijampitsinka. ²⁰ Irooma iirokaiti, piyotakotairi Cristo, tii okantzi pantayitairo jiroka. ²¹ Timi imapirorika pikimisantairi, piyotanauro tyaaryoori inatzi okaatzi jiyotaantapaintziri irirori. ²² Tsikarika pikantayiwita pikaariprotzi pairani, ontzimatyii powajyaantayitairo, tima amatawitakimi okaatzi pinintawaitziri iiroka. ²³ Aña ontzimatyii pinkimintakaantairo owakiraataatyiiimi pikinkishiryaani. ²⁴ Ontzimatyii powakiraashiriyitai, iro jiwitsikantakimiri Pawa pairani pinkimintaiyaari irirori, tampatzikashiripiro pinaatyii, kitishiripirori pinkantya.

²⁵ Tii okamiithatzi pamatawiyitanairi pijyininkapaini, iro kamiithatatsi piñaaniyitaiyaawo tyaaryooyitatsiri. Timi okimitanaatyaawo awithaawakaatyiiyaami. ²⁶ Iijatzii okimitari, aririka pinkijya, pintyaaryooti pikaaripiroshirizikari. Ontzimatyii piñaashintsityaawo powawisaantyaawori thaankiini pimashirinka, iro pimaakotziro irojatzii pashini kitiiyiri, ²⁷ pishinitairikari Kamaari jantakaimiro kaaripirori. ²⁸ Koshintzirika pinatzi, powajyaantairo, ontzimatyii pantawaitai. Pinkimaatsiwintyaawo pantawaiwintiro pikowayitzi, onkanta piñaantyaawori ontzimimoyitimi, iro pim-

pashiyityaariri ashironkaayitachari. ²⁹ Iijatzi okimitari, tii okamiithatzi piñaawaitashityaawo kaaripirori ñaantsi. Aña iro piñaawaitapiinti kamiithari ñaantsi, onkanya piwitsikashiritakaantyaariri kimayitzimiri. ³⁰ Iirorika pantayitanairo kamiithayitatsiri, ari jowashiritakotakimi Tasorintsinkantsi poñaachari Pawaki. Tima iriitaki kimpoyaawintapiintakimiri irojatz paata pawisakoshiritantayaari. ³¹ Powajyaantiro iroñaaka pikisashiritaka, aritapaaka pikisapiintaka, piñaakatsimatantzi, piñaanaminthatantayitzi, pikijyimatantzi. Ontzimatyii powajyaantairo pantayitakiro kaaripiroyitatsiri. ³² Aña ontzimatyii pinkamiithashiritai, pinishironkatawakaayitaiya. Ontzimatyii pimpiyakoyitairi ikaatz owaaripiroshiritakimiri, ikimitagaimi Pawa ipiyakotaimi irirori ikamimotaimi Cristo.

Tsika inkantaiya jashitaari kitainkari

5 Tima jitakoyitani pinatzi Pawa itomiyitaimi, ontzimatyii pinkimitakotaiyaari ikimita irirori. ² Itakoshiri pinkantanti, pinkimitakotyaari Cristo jitaakoyitakai, ishiniwintakai impaikakoitiri. Irootaki kimitaakawori okasankainkatzi itagaitziniriri Pawa, owanaa okamiithatzimotakiri. ³ Tima oitishiritaari ikantakaitami iirokaiti, tii okamiithatzi pimayimpiriri, imapiro okowiinkatzi. Tii aritaajaitzi pikinkithatakoyitairo. Ari okimiyitari pashini kaaripiroyitatsiri, iijatzi okimita aririka pinintayitiro ajaagawontsi. ⁴ Tii okantzi piñaawayitiro kaaripirori, potsinampaantayiti, tii opantawo jirokapaini. Aña iro kamiithatatsi pimpaasoonkitairi Pawa. ⁵ Ari piyotaki iiroka iiro jagaitairi mayimpiriwaitatsiri tsika ipinkathariwintantai Cristo itsipatari Pawa. Ari inkimityaari iijatzi kaaripiroshiritatsiri, ikaatz nintayitzirori ajaagawontsi ikimitakaantawo iwawanimi inaty. ⁶ Tzimatsi kaminaayitimini inkowi jamatawitimi, ari onkanya joitzipinashiritantimiri. Ari jowasankitairi Pawa inkaati piyathatachani. ⁷ Tii aritaajaitzi iijatzi pintsipaminthatyaari jirikaiti. ⁸ Tima pairani tikira pikimisantzirriita Awinkathariti, kimiwaitaka pisaikatyii mi otsinirikitzi, pantayitapiintakiro kaaripirori. Iro kantacha jashitaimi Pawa, kimiwaitaa pisaikaatyii mi okitiijyiinkatzi. Irootaki pisaikantaiyaari kamiitha pinkimitakaantanakiro isaikaitzi okitiijyiinkatzi. ⁹ Tima inampishiritantaimi Tasorintsinkantsi, ari piñaayitairo pinishironkatantai, pintampatzikashiritai, piñaawaitapiintairo tyaaryoori. ¹⁰ Ontzimatyii pantapiintayitanairo kamiithatzimotirini Awinkathariti. ¹¹ Iiro pitsipaminthatari kimitakariri saikayitatsiri otsinirikitzi. Aña pinkaminaathatiri, tima tii okamiithatzi jantayitziri, aminaawaitaantsi inatzi. ¹² Tima antawoiti owañaantsi aririkami ankinkithatakotiro okaatz jantayitziri jimananikiini. ¹³ Iro kantacha aririka pinkaminaathatiri, kimiwaitaka pootatyinirimi iyaaripironka. Aritaki

inkinkishiritanaiya, inkowanakiro inkamiithashiriyitai, tima okimitatyaawo isaikanaatyii mi okitiijyiinkatzi.

¹⁴ Irootaki josankinaitantakari pairani, ikantaitzi:

Aritaki pimaaki, pinkakiti,
Pintzinai pitsipayitakari kaminkari,
Iri ootaimini Cristo.

¹⁵ Aamaakowinta pinkantawintaiyaawo onkaati pantayitiri, iiro pojyakoyitari masontzishiriri, aña iri pinkimitakotya ikantayita yotaniri. ¹⁶ Iiro pisaikawaitashita, tima tzimatsi ojyiki kaaripiroshiriri. ¹⁷ Iiro pimasantzishiriwaitzi, aña paminaminatiro pinkimathatairo ikowakaimiri Awinkathariti. ¹⁸ Iiro pishinkiwaita, tima ojyiki okowiinkatzi. Aña iro kowapirotacha isaikashiritantaimi Tasorintsinkantsi.

¹⁹ Pinkinkithatakotawakaanaiyaawo Salmo-paini, pim-pampithaayitairo onkaati jiyoshiritakaimini Tasorintsinkantsi, thaaminta pinkantawintyaari Awinkathariti. ²⁰ Paasoonki powapiintairi Ashitairi Pawa piñaayitziro maawoni tsikarika oiyita, pimpairyaanairi Awinkathariti Jesucristo.

Pimpinkathatawakaayitaiya

²¹ Ontzimatyii pipinkathatawakaayitaiya, tima pinkatha powayitairi Pawa. ²² Iinantaitari, pipinkathatairi piimiiti, pinkimitakaantiri pipinkathatzi Awinkathariti. ²³ Tima ikaatz iimintaitari ijiwatziro iina, ikimitakari Cristo ijiwatziro kimisantzinkariiti. Tima Cristo ikimitakaantari kimisantzinkariiti iriimi iwatha, iriimi Cristo iitotanaiyaarimi irirori. Irijatzi owawisaakoshiriyitairini. ²⁴ Tima maawoni kimisantzinkariiti pinkatha jowairi Cristo, ari onkimiyityaari tsinaniiti opinkathatapiintairi oimiiti. ²⁵ Iimintaitari, pitakoyityaawo piinaiti, pinkimitakotyaari Cristo jitakoyitakari kimisantzinkariiti, iriita-jaantaki shiniwintakariri ikamawintayitairi. ²⁶ Iro jantantakawori jiroka onkanya intasorintsitakaantairi. Ari imataari jowiinkaataitya, ikantapiintaitzi: "Nokimisantairo Iñaani". ²⁷ Tima ikowatzi Cristo kitishiri inkantayitaiya ikaatz kimisantairiri, kimitajaantakimi tii ikaaripiroshiritzimi kapichiini. Jojyakotari Cristo ikanta pairani aatsini iina, tii ikowi jiñiirori iinatyaari ontsimitsiwaiti, ompitsipookiwaiti, aña owaniinka onkanya. ²⁸ Iro jantayitairi iimintaitari, jitakotyaawo iinaiti. Inkimitakaantiro jitakotawo iwatha irirori, ari inkimintanairo iijatzi iinaiti jitakotyaawo. ²⁹ Tima tii jiñaitzi apaani kimaatsitakaawaityaawoni iwatha, aña itakopirowaita ikanta. Ari ikimitairi iijatzi Cristo ikaatz kimisantayitairiri. ³⁰ Ikimitakaantayitairi iriirikami imishina, iriirikami itonki, iriirikami maawoni iwathaki.

³¹ Tima ikantaitzi:

Ari jookawintairi shirampari ashitariri, jayi iina, apaani inkantaiya iwathaki jaawakaana.

³² Owanaa okompiwitaka pairani inkimathayiitiro jiroka. Aña iri Cristo oiyakaawintacha jaka, ipoña iijatzi kimisantayitairiri. ³³ Ari okantari, ontzimatyii pitakoyitaiyaawo piinaiti, pikimitaa pitakota iiroka. Ari onkimiyitanaiyaari iijatzi iinaitari, opinkathayitairi oimi.

6 Iintsiití, pikimisantairi ashitzimiri, tima irootaki kamiithatatsiri ikowakaimiri Awinkathariti. ² Oiyiki ikantakaantakiri pairani Pawa. Iro kantacha ari osatikakari apaani Ikantakaantani itanakawori okinkithatakotziro ikajyaakairi Pawa, ikantaki:

Pipinkathatairi ashitzimiri,
³ Aritaki piñaakiro osamani paminawaiti jaka kipatsiki.

⁴ Irooma iirokaiti iwaapatiitarí, tii okamiithatzi pinkisakaawaityaari powaiyaniiti, aña iro kamiithatatsi pintampatzikayitiri, pinkaminairi tsika okanta ikowiro Awinkathariti.

⁵ Ompirataarí, pinkimisanti iirokaiti onkaati jompiraitimiri. Iiro pamatawiwaitziri ompiratzimiri. Pinkatha powiri, pinkimitakaantiri pipinkathatziri Cristo. ⁶ Iiro powakowintashiwaita pantawaitiniri aririka jaminimi, iro pinimotakaantyaariri. Aña pashi powiro pantawaitapiintiniri, tima jompiratani jowanaimi Cristo, pantiro ikowiri Pawa. ⁷ Shiritha pinkantawintyaawo jompirayitizimiri, pinkimitakaantiro iriitajaantakimi Awinkathariti pantawaitiniri, kaari atziri. ⁸ Tima ayotaiyakini, iri Awinkathariti pinayitaini okaatzi antayitakiro kamiithari, onkantawitayaaakarika ompirataari, tiirika jompirayitai. ⁹ Ari pinkimityaari ompirataniririití, ontzimatyii paapatziyaari pompiratani, iiro pasaryimawaitari. Tima jompiratarí Inkitijatzi pompiratani, ari ikimitsitzimiri iijatzi iiroka, jompiratzimi, tikaatsi imaakiniti irirori.

Ipiyawintashiritantari kimisantanaatsiri

¹⁰ Iyikiiti, piñaashintsishiritya, tima iri Awinkathariti otapishiritantimironi ishintsinka. ¹¹ Pinkimitakaantiro pinkithaatakotatyaaawomi jashitari Pawa ipiyakowintantaitari. Iro piñaantyaawori pimpiyatyaari kamaari. ¹² Tima kaari atziriiti koñaawoini antaminthayitaini, iri antaminthatairi kaari koñaayitatsi. Iriiyitaki pinkatharitashiwintawaitachari, tzimawitachari ishintsinka, tsiniriwiri jinayitzi ompiraminthatariri isaawisatzi, irijatzi antashiwaitakawori kaaripirori inkitiki. ¹³ Ikimita apaani owayiri jawintaawo iithaari ashirotsatsiri, ari pinkimitanaiaari iiroka pawintaayitanaiaari Pawa. Aritaki pimatakiro pimpiyakowintya. Tima aririka piñaashintsishiripirotanatya, tikaatsi iiwokashiritimini.

¹⁴ Pintyaaryooyitai, pinkimitakotyaari ikanta jiwit-sikaanta owayiriiti. Tima iro jitapiinta joojthakiyitanatyaawo iithaari iiro ipakoowaitanta. Ari pinkimitapiintanaiaari iirokaiti, pinkinkishiritakoyitanairo tyaaryoori, ari onkantya iiro pipakooshiriwaitanta. Ikithaatapiintawo owayiriiti ashirotsatsi ishapaniiki, inkini otzikaawintiri. Ari pinkimitanaiaari iirokaiti tampatzikashiri pinkantayitanaia, tima iro otzikaawintashiritimini. ¹⁵ Ityaantapiintari owayiriiti i-zapato-ti, inkini jiyaayiti tsikarika. Ari pinkimiyitanaiyaari iirokaiti aamaakowinta pinkantapiintaiya inkini piyaayiti tsikarika pinkinkithatakotairo Kamiithari Ñaantsi isaikantaitari kamiitha. ¹⁶ Jawintaapiintawo owayiriiti jotzikaawintaminto joirikayitzi iiro okintantari paampakiyitaintsiri chikopi. Ari pinkimiyitanaiyaari iirokaiti pawintaapirotanaiaari Pawa inkini potzikaashiriwintanaia pimpiyatantyaariri kamaari. ¹⁷ Jawintaapiintawo owayiriiti ashironaki jamathaitari. Ari pinkimitanaiaari iirokaiti pawintaayitanaia jowawisaakoshiritaimi Pawa. Ipiyakowintantapiintawo jowathaaminto owayiriiti. Ari pinkimiyitanaiyaari iirokaiti pimpiyakowintantyaawo Iñaani Pawa inkinkishiritakaimiri Tasorintsinkantsi. ¹⁸ Pamanamanaatapiintayitai, tima Itasorinka Pawa kinkishiritakaiyaamini pinkowakotiriri. Tyaaryoo pinkantayitanaia inkini pamanakotapiintanaiaari maawoni oitishiritaari. ¹⁹ Impoña pamanakoyitakina naaka, iñaapirotakaantinari Pawa niyotantyaari nokinkithatakotanairo Kamiithari Ñaantsi kaari jiyotakowiita pairani. ²⁰ Tima iro kamiithatatsi noñaapirowintyaawo nonkinkithatakaanti. Irootaki jomontyaawintaitakinari. Iro kantacha iikiro niyaatakaatyiiro nonkinkithatakaanti.

Iwiyaantawori withataantsi

²¹ Aririka jariitapaatya Tíquico janta pisaikaiyini, iriitaki kamantapaakimini tsikarika nokantaka, tsikarika iitanantayitakiri jaka. Tima jirika Tíquico iyiki jinatzi, nitakopirotakari. Iri tyaaryootaintsi jimitakotakina nokinkithatakaantaki. ²² Iro notyaantantyaariri, onkantya piyotantyaari tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Ari onkantya pinthaamintashiritantyaari.

²³ Ari okantzimaita iyikiiti. Onkamintha isaikakaayitaimi kamiitha Ashitairi Pawa, ari inkimitaimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo. Ari onkantya pitakotawakantanaiaari, awintaashiri powanairi. ²⁴ Onkamintha inshironkataimi Awinkathariti Jesucristo, pikaataki pitakopirowaiyitaari! Ari onkantyaari.

FILIPOS-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo otyaantzimirori jiroka osankinar-
intsi, ari notsipatakari Timoteo nosankinatzi-
miro. Tima jompiratani Jesucristo ninayitzi. Iiroka nosanki-
nayitzi janta Filipo-ki pikaatzi ikitishiritakaimi Cristo
Jesús. Irijatzi nosankinatzi ikaatzi jwayitzi-
miri pinkimisantayitai. ² Onkamintha inshironkataimi
Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi. Ari inkimi-
taimiri iijatzi Awinkathariti Jesucristo.

Jamanamanaatakoyitari Pablo kimisantzinkariiti

³ Aririka nonkinkishiritakotapiintimi, owanaa nopaa-
soonkitziri Pawa. ⁴ Kimoshiri nokantapiintaka aririka
namanamanaatakoyitimi, ⁵ tima ari akaataiyakini
akinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi. Irojatziki pikan-
tanakiro pairani owakiraa pikimawakina nokamanta-
paakimiro ñaantsi, tii powajyaantanakiro irojatziki
iroñaaka. ⁶ Niyotajaantzi naaka, owanaa okamiithataki
okaatzi pawintaashiriyitaari Pawa, tima iriitaki kami-
ithashiritakaimini irojatziki impiyantatyaari Jesucristo.
⁷ Tima kamiitha okanta nonkinkishiritakotapiintimi, ni-
takoyitani pinatzi. Okantawitaka jomontyitakina naa-
ka, ari akaatzi inshironkayitai Pawa. Ari okantari iijatziki
jaayitanakina pinkatharintsiki, tima nokinkithatakot-
takiro janta Kamiithari Ñaantsi. ⁸ Iri yotatsi Pawa
owanaa nokowityaataikimi noñaayitimi. Iro jitakonka
Jesucristo kantakaawori. ⁹ Namanakotapiintakimi
pitakopirowaitantyaari, yotani pinkantya, pinkimath-
atairo maawoni, ¹⁰ onkantantyaari pantapiintayitairo
kamiithari. Ari onkantya pinkitishiritantyaari iiro otzi-
manta inthawitakotaitimiri paata impiyakirika Cristo.
¹¹ Ikamintha jotampatzikashiritaimi Jesucristo okanta
pantayitantaawori kamiithari. Iro impinkathayi-
tantyaariri Pawa, inthaamintapiintantaityaariri.

Nañaantaari Cristo

¹² Iyikiiti, nokowi piyotakotiro awijyomotakinari. Tii
othataawaitashita awijyomotina jirokapaini, aña iro
iyaatakotantyaari Kamiithari Ñaantsi jawisakoyi-
itantyaari. ¹³ Ari matzimaitaka, tima ikaatzi saika-
pankotziriri pinkathari, owayiriiti kimpoyaawintanari,
jiyotaiyaini maawoni jomontyaawintashitaitanari
Cristo. ¹⁴ Tima jiñaayitakina iyikiiti jomontyaawintaita-

nari Cristo, tii ithaawaiyanakini, iikiro ikinkithayi-
tanakitzi, jawintaapirotanakari Awinkathariti.

¹⁵ Tzimatsi jaka kajyaawaitachari ikinkithatakotziri
Cristo, oiyiki ikowaki janaina impinkathayitiri
onkantya inkisaniintantaitinari naaka. Iro kantacha tzi-
matsi pashini itakotajaantakinari, kamiithapiroini
ikinkithayitanaki irirori. ¹⁶ Jirikaiti ikaatzi kisaniintaki-
nari, tii ishinitziri atziripaini inkimisantina, apaniroini
ikowi inkimisantaitiri onkantya janaantyaanari naaka,
irootaki ikajyaawaitantari ikinkithatakotziri Cristo.
Ikowatziki jirikaiti inkimaatsipirotakaitina jomontyitaki-
na. ¹⁷ Iriima ikaatzi itakotajaantakinari, jiyotaiyini irirori
Pawa kantakaawori jomontyitantakinari onkantya
nonkinkithatakotantyaawori janta Kamiithari Ñaantsi.
¹⁸ Tikaatsi iitziimaitya kisaniintanari, iro kowapirotacha
irijatziki Cristo ikinkithatakoyiitzi. Irootaki
oimoshirinkakinari. Ari imapirotya nonkimoshiriti,
¹⁹ tima niyotzi irootaintsi jomishitowaitaina. Okan-
takaantziro pamanakoyitakina, inshironkatakina Ita-
sorinka Jesucristo. ²⁰ Iro nokowapirotairi
nonkinkithatakotiri Jesucristo, tikaatsi non-
thaawakaya. Tii nokowi jowaañitaina paata. Aririka
intsitokaitakina, irooma iirorika, ari nonkantaitatyaani
nantayitiro kamiithari, irootaki impinkathaitapiin-
tantyaariri Cristo. ²¹ Tima iri Cristo nañaantaari naaka.
Irooma aririka intsitokaitakina kamiithataki iijatziki.
²² Irojatzirika nañi iikiro niyaatakaatyiiro nantiniri
Awinkathariti ikowakaayitanari. Tii niyotzimaita otzimi
nokowiri. ²³ Apitiroiti nokowiro. Kamiithawaitaki intsi-
tokaitina niyaataita nontsipatapayaari Cristo. Iro
kamiithapiroztimotakinari naaka. ²⁴ Iro kantacha
okowapirota iijatziki nañi, ari onkantya nosaikimotanti-
mini iirokaiti. ²⁵ Niyotaki iiro nokamita, osamani no-
saikimoyitanaimi iirokaiti, ari onkantya nonthaam-
intakaantimiri pawintaanaayaari Cristo. ²⁶ Tima aririka
nariitapaimi iirokaiti, oiyiki pinkimoshiriwintawaina,
piyotanaki iri kantakaawori Jesucristo imatantari.
²⁷ Jiroka pinkantayitanaiya: Pantapiintanairo kami-
ithatzimotirini Cristo. Irootaki pantapiintanairi, tima
aririka niyaataki nariitimi, kamiitha noñaapaakimi pi-
saikaiyini. Irooma iirorika nimatziro nariitimi, nokowi
nonkimakotimi kamiitha paapatziyawakaayita,
piñaashintsishiriwintaiyaawo Kamiithari Ñaantsi
akimisantanaari. ²⁸ Iiro pithaawantashiwaitari kisani-
intzimiri. Tima jirikaiti ari inkinkishiritakayaari Pawa

japiroyiitayiiri. Ari inkimitsitimi iijatzi iirokaiti pikimisantairi, jiyotakaayitaimi imapiro pawisakoshiriyitai. ²⁹ Tima tii apa ikowakaakimiro Cristo pinkimisantairi, aña ontzimatyii pinkimaatsikowintaiyaari iijatzi. ³⁰ Ari akaataiyakini akimaatsikowintakari. Tima piñiyakinani pairani owanaa nokimaatsikowintakari janta. Irojatzii nokantziro iroñaaka pikimakowintana owanaa nokimaatsikowintakari jaka.

Itsinampashirinka ipoña iñaapironka Cristo

2 Tima aritaki joimoshirinkaimi Cristo, tima jitakotakimi, tima isaikashiritantakimi Itasorinka, tima piyotairo pinishironkatawakaiyani, ² ontzimatyii paapatziyawakaayitaiya, pitakotawakaayitaiya, onkimiwaityaawo apanimi onkantaiya pikinkishiritani. Irootaki oimoshirinkanari. ³ Aririka ontzimi oitya pantayitiri, iiro pikisawakaawintawo, tsinampashiri pinkantya, iiro pasagaawintawaitawo. Tii opantawo pinkantanti: “Naaka kamiithapirotatsi, tii opantari jirinta”. Aña iro kamiithatatsi pinkanti: “Iri kamiithapirotataitatsi jirinta, janaakowaitakina naaka”. ⁴ Tii apa okamiithatzi pinishironkapirowaitya iiroka, aña ontzimatyii pinishironkayitairi iijatzii pashinipaini. ⁵ Pojyakotyaari tsika ikantapainta Jesucristo, ⁶ Pawapirori jinaki irirori, tiimaita inchiraawintya jitapirotyaawo Ipawatzira. ⁷ Aña jowajyaantanakiro ipinkatharitzii, jojyakotanakari ompirataari, itzimaki, ikimitakotapaakari ikantayita atziriiti. ⁸ Ikimitapaakari atziri, tii ipinkatharitanai ikimiwita. Aña shiritha ikantapainta irojatzii ikamantakari ipaikakoitakiri. ⁹ Irootaki opoñaantari Pawa iñaapiro-takagaari Cristo, ipinkathariwintapirotzi, janaanakiri ikaatzii jiwitsikaitakiri. ¹⁰ Ikowi Pawa maawoni impinkathapiroitiri Jesús, onkantawitya tsikarika janta inampiyiityaawo, inkitiki, kipatsikinta, iijatzii otapinaki kipatsi. ¹¹ maawoni inkantayitai: “Pinkatharipirori jinatzi Jesucristo”. Aripaiti ipinkathayitairi Pawa Ashitairi.

Ikimitari ootamintotsi kimisanzinkariiti

¹² Ari onkantzimaityaari nitakotani iyikiiti. Tima pairani nosaikimotakimi janta, owanaa pikimisantapiintakina. Ari pinkimitanairo iijatzii nosaiki intaina, pantapiintairo okaatzii nonkantimiri. Pinkamawintanaiyaari Pawa jowawisaakoshiriyitaimi, pinkatha pantiniri okaatzii ikowakaayitakimiri. ¹³ Tima Pawa iritaki kowashiritakaantatsiri, okanta pantapiintantawori kamiithari. Irijatzii Pawa antakaayitimironi.

¹⁴ Pantainiri Pawa maawoni kamiithari, iiro pikisawakaawintawo, ¹⁵ ari onkantya iiro otzimanta oitya iyakawintimini. Tima itomi Pawa pinayitatzii, powajyaantiro kaaripirori, kamiitha pisaikimoyitairi kinashwaitainchari. Pinkimitakotyaari kitiiyyiinkatakairori tsiniriri. ¹⁶ Pintyaaryoowintanairo pikimakotakiro

ñaantsi, iro pañaashiritantaiyaari. Aririka pintyaaryoowintakiro, antawo nonthaamintimi impiyairika Cristo, tima tii natsipitashiwaitawo nokinkithatakotakimiro iñaani Pawa. ¹⁷ Onkantawitya jowamaawintaitinawo nokimisantakaayitakimi, owanaa nonkimoshiriti, ari pinkimiyitanatyaari iirokaiti, pinkimoshiriwintaiyinani. Aririka jowamaitakina, ojjakawo nañaantari japaayitziro imiriyiitari isaitaitziri piratsi itagaitziniriri Pawa. ¹⁸ Irootaki pinkimoshiriwintantinari iijatzii iirokaiti iroñaaka.

Timoteo ipoña Epafrodito

¹⁹ Iriirika kowaintsini Awinkathariti Jesús, ari piñaakiro thaankiini notyaantimiri Timoteo. Tima aririka impiyaki, inkamantapaina tsika pikanta pisaikaiyini janta, ari onkantya nonkimoshiritantyaari. ²⁰ Tima tii itzimi ojyainani naaka ikimitaka Timoteo, owanaa ikowaki inshironkayitaimi. ²¹ Tzimayiwitacha pashini, apa joshiriyitawo oiyitarika ikowiri, tii joshiritakotawo ikowakaantziri Cristo Jesús. ²² Iro kantacha, piyotaiyini iiroka kamiitha ikanta isaikimotakina Timoteo, iri tyaaryootantsi itsipatakina nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi. Owanaa jimitakotakina, kimiwaitaka iriimi notomi. ²³ Iriitaki nokowakiri notyaantimiri janta, aririka niyotaki tsika inkantaitina. ²⁴ Aamaa nowakiri Awinkathariti thaanki inkantakaiyaawo, naaka jatashitajaantimini janta.

²⁵ Iri nitawatya notyaantaimiri iyiki Epafrodito, potyaantakinari pairani. Owanaa inshironkatapaakina. Iri kimitakotakariri owayiri ishintsishiritaki itsipatakina nokinkithatakantzi. ²⁶ Jirika Epafrodito, owanaa ikinkishiritakoyitakimi, antawoiti ikowaki jiñaapaimi, tima jiyotaki pikimakotaiyakirini jimantsiyawaitaki. ²⁷ Ari ikantawitaka jimantsiyatzii, iroowitaincha inkamimi. Iro kantacha jinishironkatakiri Pawa, joshinchagairi. Tii apaniroini inshironkatakiri irirori, aña jimatsitakina naaka, tii ikowakaanawo nimapirotya nowashiripirowaitakotyaari aririka inkamimotakina. ²⁸ Irootaki notyaantantaimiriri thaankipiroini janta, ari onkantya pinkimoshiripirowaitantyaari aririka piñaawairi, ari onkantya iiro nowashiripirowaitanta naaka. ²⁹ Kimoshiri pinkantawintawaiyaari, tima pirintzitawakaanaatya pikimisantairi Awinkathariti. Pimpinkathatapiintairi ikaatzii ojyariri irirori. ³⁰ Tima ikamawitaka irirori ikamaitanakawo jantayitziro ikowakairiri Cristo. Ishinitakowintanakawo jimitakotakina, tii inshironkapirowaita irirori, okimiwaitakawo iirokami imitakotinani jaka.

Kowapirotajaantachari

3 Ari okantzimaitari iyikiiti, thaaminta pinkantawintaiyaari Awinkathariti. Tima iiro nosamawo naaka

napiipiintimiro okaatzi nosankinatakimiri pairani. Iro kamiithatatsi piyopirotantyaari.

² Ontzimatyii paamaayaari manintaniriiti kimitakariri otsitsi, kaaripiroshiririiti, kowatsiri intomishitaanatakaimi. ³ Tima totamishitaanipirori anayitai aakaiti, inampishiriyitantai Tasorintsinkantsi, jiyotakaayitairo tsika ankantya apinkathayitairi Pawa. Iiro awintaashiwaitawo añaayitziri awathaki, aña iro anthaamintawintya jashiyitai Cristo Jesús. ⁴ Ari onkantyaami owawisaakoshiritaimi añaayitziri awathaki, nimawaitakiromi naaka nanaakotantimi. ⁵ Tima pairani owakiraa notzimapaaki, okaatzi 8 kitiiyiri nomaakotapaaki, ari itomishitaaniitakinari. Naakataki Israel-mirinka, icharinitanakari Benjamín-ni, Judá-mirinkapirori ninatzi, Heber-paantipirori noñaawaitziri, nimonkaatziro okaatzi Ikantakaantaitani, tima Fariseo ninawita. ⁶ Noñaajaantaki nokimisantapirotatziiri Pawa, irootaki nokisaniintantakariri kimisantanairiri Jesucristo. Tima nohotyaawitanakityaawo nimonkaatziro Ikantakaantaitani, tii nomaakitapaintzi apaani. ⁷ Iro kantacha maawoni jiroka, okaatzi nasagaawintawaitakari pairani, tikaatsi opantaiyaawoni iroñaaka niyotakotairi Cristo. ⁸ Imapirotatya, tima niyopirotairira Cristo, tii opantaajaitawo nokantawita pairani. Nowajyaantanairo maawoni, nokimitakaantanakiro jookapiintaitziro kaagashi. Iro nokowajaantanairi niyopirotairi Awinkathariti Cristo Jesús tima irootaki kamiithapirotatsiri. ⁹ Iriitaki tsipashiritaanari iroñaaka. Tii nopankinatanaawo nimatiro Ikantakaantaitani, tima tii otampatzikashiritana. Irooma nawintaanaari iroñaaka Cristo, iriitajaantaki Pawa otampatzikashiritaanari. ¹⁰ Iro nokowapirotanairi niyopirotairi Cristo, tima iriitaki ashitawori ishintsinka ipiriintaa ikamawitaka. Ari onkantya nonkimitakotantyaariri tsika ikanta ikimaatsikowintantaka, tsika ikanta iijatzi ikamimotantaki, ¹¹ irootaki jowiriintantaiyaanari naaka aririka nonkamawitayata.

¹² Tikiraata nohotyaataitziro nokantayitakimiri, tiki-raamintha noñiuro nonkamiithashiripiroti. Iro kantacha iikiro niyaatayi naminaminatiro irojatzi nohotyaapirotantyaawori, tima niyotzi iri itapaintawori Cristo Jesús jowawisaakoshiritaana. ¹³ Iyikiiti, tii nokantatzi naaka: Nimatataikiro nohotyaakiro nonkamiithashiripiroti. Aña jiroka nokantanaa: Majjanta nowanairo nantayitakiri pairani tii noshiritakotaawo, apa nokinkishiritakotawo onkaati noñaayitairi paata, ¹⁴ ari onkantya nimatantantyaari, irojatzi noñaantaiyaawori paata impinayitairi Pawa ikaimashiriyitai intsipashiritai Cristo Jesús. ¹⁵ Jirokapaini nokantayitakimiri, ontzimatyii oshiritakotyaawo maawoni akaatzi antapashiriyitai. Tiirika poshiritakotawo, Pawa

† Kantakotachari jaka "nimatantantyaari", ikanta pairani atziri matantatsiri ishiya tsika ipiyota aminaminthatziriri, ipayiitzi owinawo jimatantaki.

oñaayimironi pinkimitakotantainari. ¹⁶ Iro kantacha, ontzimatyii antyaaryoowintairo antayitantyaawori okaatzi ayotakotajaantakiri.

¹⁷ Iyikiiti, ontzimatyii pinkimitaiyaana naaka. Ontzimatyii paminayitairi pashini aririka jojakotaanawo naaka tsika nokanta piñaayitakina. ¹⁸ Tima aritaki pairani napiipiintakimiro nokinkithatakotzimiro, iro-jatzi napiitimiri iroñaaka nirayimankakiini nonkantimi: Tzimatsi ojiyiki saikimotakimiri janta kisaniintziriri ikaatzi kinkithatakotzirori tsika okanta ipaikakoyiitakiri Cristo. ¹⁹ Irootantsi jiñaayitiro japiroyiitairi. Ithaamintashiwaitakawo okaatzi jowayitari ikimitakaantakiro iroomi iwawanityaarimi. Owanaa ikantakaapirowintakawo okaatzi jantayitakiri, tii ikaaniwintakotawo. Iro ikinkishiritakowaitapiintaka isaawisato. ²⁰ Irooma aakaiti, iro akowapirotanai anampitaiyaawo isaikinta Pawa. Oyaaniinta akanta impiyi Owawisaakotantainari Awinkathariti Jesucristo, ²¹ pashiniyitakaapaini awathaki akaamaniwaitzi, ari ankimitakotaiyaari tsika ikanta irirori otzimi jowaniinkawo. Aritaki jimatapairo, otzimomotziri ishintsinka ipinkathariwintantawori maawoni oiyitarika.

Pinkimoshiriwintapiintairi Awinkathariti

4 Iyikiiti, nokowataiki naaka poisokirotanaiyaari Awinkathariti. Tima nitakotani pinayitatzii, owanaa nokowaki noñaapaimi. Iirokayitaki oimoshirinkanari, irokataki kantakaantironi impinataitantinari paata, onkimiwaityaawomi namathairi pinayitaimi.

² Nonkantimiro Evodia iijatzi Síntique: Ontzimatyii aripirotawakaiya awintaashiritaari Awinkathariti.

³ Nonkantimi iijatzi iiroka notsipaminthari, pinkaminairo jiroka apiti tsinani aripirotawakaantaiyaari. Tima ari nokaatzi pairani natsipiwintawo Kamiithari Ñaantsi nokinkithatakotziro, ari otsipatakari Clemente ipoña pashinipaini ikaatzi tsipayitakinari pairani. Tima maawoni jirikaiti, osankinatakoyitaka jañaashiriyitai paata.

⁴ Kimoshiri pinkantawintapiintaiyaari Awinkathariti. Napiitawakimiro: ¡Pinkimoshiritapiintaiyini! ⁵ Ontzimatyii jiyoyitaimi maawoni nishironkataniri pinayitai. Tima aritaki piyimataka Awinkathariti. ⁶ Iiro okantzi-moshiriwaitzimi, aña pamanamanaatapiintairi Pawa pinkowakoyitiri kowityiimotzimiri. Pimpaasoonkitapiintairi iijatzi. ⁷ Ari onkantya piñaantyaawori isaikakaayitaimi kamiitha Pawa, kamiithapiro inatzi jiroka, anairo okaatzi akinkishiriyitari aakaiti. Tima jiroka, saikaantsi kamiitha, iro inimoshiritakaimini, iiro okantzimoshiriwaitantzimi tima itsipashiritaimi Cristo Jesús.

Poshiritapiintaiyaawo kamiithari

⁸ Jiroka nonkantimiri iyikiiti. Poshiritapiintaiyaawo tyaaryoori, pinkathataantsi, tampatzikashirintaantsi, kitishiritaantsi, inimotaantsi, kamiithatzimotaantsi,

kamiithashiritaantsi, thaamintaantsi. ⁹ Pantanairo okaatzi piyoyitakiri, okaatzi nokamantakimiri. Piñaantayityaawo okaatzi niyotaayitakimiri, okaatzi kamiithari piñaakotakinari naaka nantayitakiri. Aririka pantayitanairo jiroka, ari inimowaitimi isaikakaimi Pawa.

Ipashitantari Filipos-jatzi jashi Pablo

¹⁰ Antawoiti ikimoshiritakaakina Awinkathariti, noñaakiro papiitairo pinishironkataana. Niyotzi naaka tii pimajantana, aña iro kantakaantzirori tii otzimi tsika pinkinakairo pinishironkatantyaanari. ¹¹ Tii iro nonkantantyaari, noñaatziro nokowityaaniintawaitzi. Aña namitakawo nokimoshiriwaitzi onkantawitaty tikaatsi tzimimotinani. ¹² Niyotakiro tsika okantawaita ankowityaaniintawaiti, ontzimimoyitai ojyiki. Nothotyaakiro namitakawo maawoni, iirorika nowapirowaita, aririka nontajyaaniintawaiti. Namitakawo ontzimimotina ojyiki, namitawo iijatzi nokimaatsiwaitawo tikaatsirika tzimimotinani. ¹³ Ari onkantaki nonkitsirinkiro maawoni oiyitakarika, tima iri Cristo aawiyashiritakaanawori iroñaaka.

¹⁴ Iro kantacha, owanaa okamiithataki okaatzi pipashitakinari, tima piyotaiyakini tzimatsi ojyiki pomirintsitzimotakinari. ¹⁵ Pairani nokinantanakari Macedonia-ki, nitantanakawori nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi, tikaatsi nishironkatinani, apa iirokaiti Filipos-

jatziiti, pipakaantakinari pipashitanari. ¹⁶ Ari pikimitaakiro iijatzi nosaikantakari Tesalónica-ki, papiipiintakiro pipakaantakina pipashitanari, iri naantakari okaatzi kowityiimotapiintakinari. ¹⁷ Tii apa noshirityaawo naaka pimpashitapiintyaanawo kowityiimotinari, nokowatzi pantayitanairo iirokaiti kamiithari, inkini impashitaitimi paata iiroka. ¹⁸ Aritaki naakiro maawoni pipakaantakinari, ipapaakinawo Epafrodito, ojyikitzimotapaakina tikaatsi kowityiimotinani. Okaatzi pantakiri owanaa okamiithatzimotakiri Pawa, okimitzimowaitakari kasankainkari. Okimiwaitakawo iijatzi okamiithatzimotziri aririka intagaitiniri piratsi. ¹⁹ Iri Pawa payitimini onkaati kowityiimoyitimini iiroka, tima otzimimopirowaitziri jowaniinkawo Cristo Jesús. ²⁰ Ankan-taityaani apinkathatairi Ashitairi Pawa! Ari onkantyaari.

Iwiyaantawori withataantsi

²¹ Piwithatyaanari janta ikitishiritakaani Cristo Jesús. Jiwithatsitakimi iyikiiti ikaatzi tsipatakinari naaka jaka. ²² Jiwithayitsitzimi iijatzi ikitishiritakaani jaka, iri withatajaantzimiri ikaatzi saikapankotziriri Pinkathari César.

²³ Onkamintha inishironkapirotaimi Awinkathariti Jesucristo. Ari onkantyaari.

COLOSAS-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo otyaantziro jiroka osankinarintsi. Tima jotyantapirori Jesucristo ninatzi, irootaki ikowakiri Pawa. Iri notsipata iyiki Timoteo nosankinatzi-imi. ² Iroka nosankinayitzini pikaatzi ikitishiritakaitaimi janta Colosas-ki, tima iirokaiti iyikiiti oisokirotanakariri Cristo pikimisananairi. Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa, kamiitha isaikakaayitaimi, ari inkimitsimiri iijatzii Awinkathariti Jesucristo.

Jamana Pablo onkantya jiyotaniantyaari kimisantzinkariiti

³ Ari nokantapiintatya namanamanaatari Pawa Ashitariri Awinkathariti Jesucristo, nokantziri: "Paa-soonki Pawa". ⁴ Irootaki nopaasoonkitantariri, tima nokimawintakimi tsika pikanta pawintaashiritanaari Jesucristo, itakotani pikantanairi ikitishiritakaani, ⁵ okantakaakimi pikimisananairo tyaaryoori Kamiithari Naantsi, piyotanairo tziimatsi poyaakoniintari inkitikinta. ⁶ Okaatzi pikimakiri iirokaiti, jatakotaki maawoni nampitsiitiki. Ikimisantayitanai iijatzii pashinijatzii atziriiti. Ikimitakimi iirokaiti owakiraa pikimawakiro naantsi, pikimathanakiro imapiro inishironkayitaimi Pawa. ⁷ Tima iriitaki iyiki Epafra yotaakimirori pairani janta. Nitakotani jinatzi Epafra, iri oisokirotakariri Cristo jantawaitziniri. ⁸ Irijatzii kamantapaakinari owanaa pitakoyitanta ikantakaakimi tasorinkantsi.

⁹ Tima owakiraa nokimawintawakimi tsika pikantana, ari nokantapiintanakitya namanakoyitaimi onkantya pinkimathatantyaawori ikowiri Pawa. Yotani-ishiri pinkantayitaiya. ¹⁰ Namanakotzimi iijatzii pantapiintantyaawori kamiithatziimotziriri Awinkathariti, tima irootaki ikowiri pantainiri, iro piyaatakaantyaawori piyopirotanairi Pawa. ¹¹ Namanakotzimi onkantya otapishiritantimiri ishintsinka. Iro tyaaryootakaimini jowaniinkawo, intsinampashiritakaimi iijatzii. ¹² Ari onkantya pinthaamintantyaari pimpaasoonkiyitairi Ashitairi. Tima iriitaki kantakaawori okanta anaantawori jashiyitai, anintaantaiyaawori okaatzi ikajyaakaayitakairi ikitiijiinkatakotairi ikitishiritakaani. ¹³ Tima pairani kimiwaitaka asaikatyiimi otsinirikitzi. Iro kantacha jowawisaakoshiritai Pawa, ipinkathariwintayitai iroñaaka jitatotani Itomi, ¹⁴ itzimi kapathainkawintakairi. Okimiwaitakawo impinakowintatyiimi ikimaat-

siwintayitai, ari okanta ipiyakotantairori ayaaripironka.

Ikamawintai Cristo, ari jaapatziyai Pawa

¹⁵ Tii ikoñaanitzii Pawa, iro kantacha joñaagantapainta itanakawori Itomi, tzimitachari tikiraamintha jiwitsikaitiro añaayitziri iroñaaka. ¹⁶ Iri Itomi witsikakaantakiro tziimayitatsiri inkitikii iijatzii kipatsiki. Jiwitsikakii koñaanitatsiri, ipoña kaari koñaayitatsini. Jiwitsikayitakiri maawoni maninkariiti pinkathariwintzirori tsikarika oiyita. Iriitakii jiwitsikakaayitakii maawoni onkantya jashitantyaawori irirori. ¹⁷ Iri itajaantanakawo Cristo itzimi pairani. Irijatzii kantakaawori iroñaaka kaari inashitantayita okaatzi jiwitsikayitakiri. ¹⁸ Irijatzii Cristo akimitakaanta iriimi aitotyaami akimisantzinkaritari. Irooma aakaiti iwatha anayitaimi. Iriitakii itakaantawori ipiriintaa ikamawitaka. Irootakii jii-tapiintaitantyaariri ipinkathariitairi iroñaaka. ¹⁹ Tima iriitakii Itomi ikowapirotajaantakiri Ashitairi inampishirirotantiri ipawatzi irirori. ²⁰ Iriitakii kamimoyitairi, kapathainka ikantapainta ipaikakoitakiri. Aripaiti jaapatziyai, onkantawitayitaa tsika asaiki kipatsiki, tiirika inkitikii.

²¹ Pairani kisaniinta powiri Pawa, tii poshiritakotawo ikowakaayitzimiri, iro pantapiintashitaka kaaripirori. Iro kantacha Pawa, jaapatziyai. ²² Tima atziripirori jii-napaintzi Jesucristo, iro aritantakari ikamimoyitakai maawoni. Iriitakii aayitaini Pawakinta, inkantapairi: "Jirikataki, nokitishiritakaani, kitishiriipiro ikantayitaa, tikaatsi kantakowaitairini". ²³ Ari onkantyaari, aririka poisokirotanatyaawo pawintaashirityaari. Tima pairani owakiraa pikimawakiro Kamiithari Naantsi, piyotanki tziimatsi poyaakoniintari. Ithonka ikimakoyiitanakiri maawoni nampitsiitiki. Irojatzii, naaka Pablo, ikinkithatakaayitakinari iijatzii.

Jiyotaayitziri Pablo pashinijatzii atziri

²⁴ Antawoiti nokimoshiritzi iroñaaka noñiirori noki-maatsitakowintzimi. Tima nimonkaatatziirori ikimaatsitakagaitakari Cristo. Iri nokimaatsitakowinta kimisantzinkariiti, itzimi kimitanaawori iroorikami iwatha Jesucristo. ²⁵ Iro nantawairi naaka nimonkaayitairi, tima iri Pawa kantakinari: "Pikinkithatakotainiri atziriiti noñaani, ontziimatyii pothotyiiro maawoni". ²⁶ Tikaatsi yotaajaitatsini pairani oita jantiri Pawa, irojatzii okantzimaita iroñaaka. Iro kantacha aakaiti jiiyiitai

“ikitishiritakaani”, jiyotakaayitairo. ²⁷ Tima iro ikowakiri Pawa ayoyitairo. Jiroka jiyotakairi: Inishironkayitaimi iirokaiti tii nojyininkawitzimi, itsipashiritaimi Cristo. Iro poyaakoniintantaawori piñairo jowaniinkawo.

²⁸ Irootaki nokinkithatakotantaariri naaka Cristo.

Nokantayitziri atzirriiti: “Aritapaaki pikaaripiroshiriwaitaki”. Niyotaayitairi kamiithapiroini, okimiwaitakawo naayitaatyirimi Pawakinta, nonkantairi Pawa: “Jirika kimisantairiri Cristo, iriityitaki othotyaaakirori”. ²⁹ Irootaki noñaashintsiwintantariri. Tima ishintsinka Cristo aawiyaashiritakaakinawori nantayitantakawori mawoni.

2 Tima nokowatzi piyoyitai antawoiti noñaashintsiwintakimi, iijatzi Laodicea-jatzi ikaatzi kimisantairiri Cristo, noñaashintsiwintakari. Ari nokimitaakiri maawoni kaari ñaapootaajaitinani. ² Iro noñaashintsiwintanzimiri onkanya pinthaamintashiritantyaari, pitakotawakaantyaari, piyotanipirotantyaari, pinkimathatantyaawori jantayitairi Ashitairi Pawa tii jiyotakowiitari pairani Cristo. ³ Tima iriitaki Cristo kantakaawori ikimathatakaantairo kaari jiyotakowiitari, okimiwaitakawo ajaagawonsi otzimi jimanawiitari. ⁴ Nokamantsitzimiro iroñaaka jiroka, iiro piñaantawo jamatawiyiitimi. ⁵ Okantawita tii nosaikimotzimi pinampiki, iro kantacha nokinkishiritakotapiintakimi kimiwaitaka ari ankaatajaantimi asaiki janta pinampiki. Iro nokimoshiripirotantakari nokimakowintakimi aripiro pikantawakaanaa, oisokiro powanairi Cristo pawintaanaari.

⁶ Tima tsika pikanta pikimisananaki kitziroini Awinkathariti Jesucristo, iikiro piyaatatyi pintsipashirityaari. ⁷ Oisokiro powapirotanakiri pitanakari pikimisantziri, pinkimitakotyaawo parithatatsiri kamiithaini, pinkimitakotyaawo iijatzi pankotsi jiwitsikayitziro, tima irootaki jiyotakaayitakimiri. Pimpaasoonkitapiintairi Pawa.

Isaikapiroshiritantaimi Cristo

⁸ Pintyaaryooti, tzimatsi kowatsiri jamatawitimi, paa-
maakowintya. Jimonkaatakaashitzimirokari okaatzi jiyoyitziri, jiyotaayitziriri pairani ichariniiti, iro jamiyitapiintari jaka kipatsiki. Tima kaari jashi Cristo. ⁹ Tima Pawa, iri othotyaapirotzirori inampiwathatantari Jesucristo. ¹⁰ Irijatzi othotyaapirotzirori inampishiritantakimi iirokaiti, tima pawintaashiritanaari Pawa. Pinkatharipirori jinatzi irirori, janairi ikaatzi pinkathariyiwitachari. ¹¹ Tima pawintaashiritanaari Pawa, kimiwaitanaa pintomishitaanitatyiyaami. Tii koñaawo pintomishitaanitya, iro oiyakaawintacha jowajyaantakaayitaimiro Jesucristo piyaaripiroshirinka, jañaakaashiriyitaimi iijatzi. Okimiwaitanakawo intomishitaanitatyiimimi. ¹² Tima powiinkaayitaka pairani, pikimiatyaari Cristo Jesús tsika ikanta ika-

mawitapainta irirori. Iroowaitanaki arimi pinkaatakiri-pinkitaty, ikitawiitakari irirori. Ipoña pañagai iiroka, jañagaira irirori. Tima pawintaanaari Pawa tsika itzimi ashitawori ishintsinka añaakagaimiri. ¹³ Pairani iirokaiti, kimiwaitaka pinkamayitayiiimi okantakaantziro piyaaripironka. Iro kantacha Pawa inishironkataimi, okantawitaka tii pitomishitaanitya. Tima jañaakagairi Cristo, ari ikimiyyitaimiri iiroka jañaakaashiritaimi ipiyakoyitaimiro piyaaripironka.

¹⁴ Tima pairani oiyiki ikowawita nojyininkapaini jimonkaayitiroimi Ikantakaantaitani, tiimaita jimonkaatziro. Irootaki jowasankitaantyaaririmi Pawa. Tima kimiwaitaka Pawa josankinatakotatyiiromi ayaaripironka. Ikanta ipaikakoitakiri Jesucristo, ari ashiryaakari josankinatakowitakai Pawa, kimiwaitaka arimi intsipatanatyaawomi ipaikakoyiitakiri Cristo. ¹⁵ Aripaiti joitsinampaayitakiri pinkathariwitachari, tii otzimimotanairi ishintsinka irirori. Tii jantziro jimananikiini jirokapaini, joñaagantapirotakiro onkanya jiyotakoyiitantyaawori.

¹⁶ Tii okantzi pishintsiwintawakaiya intzitaityaawo owanawonsi, imiriyiitari. Tii okantzi iijatzi pishintsiwintawakaiyaawo joimoshirinkayitari nojyininka, okimiatya osarintsi, owakiraachiiri kashiri, kitiijyiri jimakoryaantaitari. ¹⁷ Tima maawoni imonkaayitziri pairani nojyininkapaini, iroowaitaki okanta aamparyaantsi. Kantakotachari jaka iriitaki Cristo. ¹⁸ Paamaakowintya tzimatsi kinkithatakoyitimini, ikowatzi pojyakoyitaiyaari ikantayita iriroriiti. Irootaki ikantantayitzimiri: “Thami antsinampashiriyitai, onkanya ampinkathayitantaariri maninkariiti”. Iro kantacha tiimaita jiñaapootziri maninkariiti, apa jaakowintawo ikinkishiritakowaitawo inintashiyitari irirori, kantakaapiro ikantawintakawo. ¹⁹ Tii jiwithaajaitari jirikaiti itzimi aitotanaari aakaiti. Jirika aitotaari, iriitaki thaamintakaawori okimotayitzi awatha, irojatzi owithaawakaantayitari. Tima Pawa kantakaakawori. ^{††}

²⁰ Apaani kaminkari tikaatsi janti, iiro okantzi jimonkaayitiro itziyiitari. Ari pikimiyitanaari iirokaiti pitsipashiritanaari Cristo, kimitajaantaka pinkamatyiimi. Tii okowajaantzi pimonkaayitairo okaatzi itziyiitari. ¿Iitama paminaashiwaitantari pantayitziro ikantayitziro atzirriiti? ²¹ Ikantzimi: “Iiro powayitawo jiroka, iiro pantayitziro jiroka, iiro poirikayitziro jiroka”. ²² Aña jiyotaashiwaitakimiro Ikantakaantaitani. Tima aririka oy-

† Tima apaani aamparyaantsi tii okoñaawaitashita. Aririka añi-iro, ayotzi tzimatsi ashitawori jaamparyaa. Ari okimitari iijatzi okaatzi jimonkaayiwitakari pairani, aamparyaa onayitaki okaatzi jantzimoyitairi Cristo. †† Jiroka oiyakaawintachari jaka: Tii jiyotaajaitzi iri Cristo jiyawitairi aaka, ikimiwaitakawo iriimi aito. Irooma aakaiti akimitakawo iroorikami iwatha. Tima aririka anthaamintya ankimotati awathaki, maawoni awatha othaaminta okimotayitzi, kamiitha okanta owithaawakaayita, irojatzi antariwathayitantatyaari. Irootaki aito jiwatakaantatsiri okanta othaamintantari okimoyitzi kamiitha awatha. Ari ikimitsitari iijatzi Cristo, iri jiyawitanairiri kimisantzinkariiti, irojatzi jantapashiripirotantyaari kamiithapiroini.

aawo tsika oitya, iiro añiuro tsika onkantai, ari oth-onkari. ²³ Tima aririka antziwintawaitya, añaaajantzi ashironkaawintatyaari Pawa akimisantanairi. Tiimaita, aminaashiwaita jiroka, tima tii owajyaantakaantziro anintashiwaitapiintari.

3 Aritaki añagai Cristo, isaikimotapairi Pawa jakopiroriki, ari ikaatapairi ipinkathariwintantzi. Ari pikantayitanaari iirokaiti pitsipashiritaari Cristo, awisakoshiriyitaimi. Pinkowapiintairo jashitari irirori. ² Iiro pikinkishiritakoyitaawo isaawisato, aña iro pinkinkishiritakoyiti inkitijato. ³ Kimiwaitaka iroñaaka pinkamayitayiiirikami, tima pisaikimoshiritairi Pawa pitsipashiritaari Cristo, okantawitaka jiroka tii koñaawoini inaty. ⁴ Iro kantacha, aririka impiyaki Cristo, aripaiti jañaakaayitai maawoni, owaniinkaki ankantaiya antsiapatapayiaari.

Tii opantawo apiiyitairo antayiwitakari pairani

⁵ Tii opantawo papiitairo pantayiwitakari pairani. Pinkimitaiyaari kaminkari, tii jantayitairo kaaripirori. Tii okantzi pimayimpiritanai, pinkaaripiroshiriyiti, pinkamaawoshiriyiti, pinintashiriwaiti, pinkowawaitiri kiriiki. Tima aririka pinkowawaitiri, aritaki piwawani-tanatyaaari. ⁶ Irootaki jantapiintayitakiri atziriiiti, iro jowasankitaawintairiri paata Pawa. ⁷ Ari pikantayiwitakari iijatzi pairani iirokaiti, pamikiwitakawo. ⁸ Iro kantacha, ontzimatyii powajyaantayitairo iijatzi jiroka-paini, okimitatya: Pikisawakaawaita, piñaakatsimatawakaawaita, pikimaatsitawakaawaita, pookimotawakaawaita, pikawiyawakaawaita, ⁹ pamatawiwaitantzi iijatzi. Tima aritaki powajyaantayitairo tsika pikantayiwita pairani. ¹⁰ Kamiithashiri pikantayitaa iroñaaka, tima iri Pawa owamiithashiritaimi, pinkimitaiyaari ikanta irirori, tima iriitaki witsikakimiri pairani. Irootaki piyopirotantayiaari iroñaaka. ¹¹ Ithonka inampishiritantai Cristo maawoni, ikimitatya: Grecia-paantiri, Judá-mirinka, totamishitaari, kaaririka totamishitaari, pashinijatzitatsiri, jyininkatantairi, kaari yowaitaniri, pimantaari, maawoni.

¹² Inishironkatani Pawa pinayitzi, irootaki jiyoshiitantayitaimiri onkantantyaari jashipirotaimi. Ikowi iroñaaka pinkitishiripiroyitai. Pinishironkayitantya, pinithaantaniti, tsinampashiri pinkantya, iiro pisamawaitanta. ¹³ Amawi pinkantawakaayitanaiya, pimpiyakotiri owaaripiroshiriwaitimini. Tima aritaki ipiyakotaimiro iiroka Cristo piyaaripironka. Irootaki pimatanaari iijatzi iiroka. ¹⁴ Iro kowajaantachari pitakotawakaayitanaiya, inantyaari paripirotawakaanaiya. ¹⁵ Tima apaani akan-tanaa akimiyitaawo aakami iwatha Cristo, iro añaaantyaawori kamiitha asaikayitanai, aripirotawakaanaiya. Ontzimatyii ampaasoonkiyitairi Pawa. ¹⁶ Poshiritapiintanaiyaawo pikimakoyitakiriri Cristo. Jiroka piyotanitantyaari onkantya piy-

otaawakaantapirotantyaari: Ontzimatyii pimpampi-thaayitanairo onkaati jiyotakaayitaimiri Tasor-intsinkantsi, pimpampithaayitairo Salmo, pimpaasoonkitairi Pawa. Ari onkantya pinthaamintashiritawakaantyaari. ¹⁷ Ari pinkimityaari ontzimirika pantayitiri, oitya piñaawaitiri, pimpairyaapiintairi Awinkathariti Jesucristo, pimpaasoonkitiri Ashitairi Pawa.

Antayitairi akimisantayitai

¹⁸ Iinataitarí, pipinkathatairi piimiiti, tima iro pantayitanairi pikimisantairi Awinkathariti. ¹⁹ Iimintaitarí, pitakoyitaiyaawo piinaiti, iiro piñaakatsimawaitawo. ²⁰ Itomiitarí, pinkimisantairi ashitzimiri, tima irootaki kamiithatzimotziriri Awinkathariti. ²¹ Iwaapatiitarí, tii okamiithatzi pinkisakaawaitashityaari powaiyani, ari onkantya iiro okantzimoniintawaitantari. ²² Ompirataarí, pinkimisantiri okaatzi inkantimiri ompiratizimiri jaka kipatsiki. Iiro powakowintashiwaita pantawaiti aririka jaminimi onkantya pinimotakaantyaariri, aña kamiitha pantawaitapiintainiri, tima pipinkathataatziiri iiroka Pawa. ²³ Ari pinkimitairo maawoni pantayitanairi kamiitha pishirithawintyaawo. Pinkimitakaantanakiro iriimi ompiratimini Awinkathariti Jesucristo, kaari atziri ompirataajaitimini. ²⁴ Aritaki piyotaiyakini iirokaiti, Awinkathariti pinayitaimini paata. Tima iri Cristo ompiratapiintayitaimiri iroñaaka. ²⁵ Iriima ikaatzi antayitapiintanairori kaaripirori, jowasankitaayitairi irirori. Tima Pawa, tikaatsi imaakiniti irirori.

4 Ompirataniriití, paapatziyaari pompirataniiti, tampatzika pinkantawintyaari. Pinkinkishiritiro, tzimatsi iiroka inkitiki iita ompiratizimiri.

² Pamanamanaatapiintaiya, aamaakowintashiri pinkantya pamanamanaatya pimpaasoonkiti. ³ Pamanamanaatakotaina naaka, onkantya ishinitantainawori nokinkithatakotanairo kaari jiyotakowiita pairani. Tima irootaki jomontyaawintaitakinari. ⁴ Pamanamanaatakotina onkantya nimatantyaawori nonkinkithatakotiro kamiithapiroini, iro inkimathayitantyaawori.

⁵ Ontzimatyii pisaikayiti kamiitha pisaikimoyitziiri kaari kimisantatsini. Piyotairi, iiro pitsipawaitashitari. ⁶ Kamiitha inimotiri onkaati pinkinkithatakotiniriri, poshini onkantzimotyaaari. Ontzimatyii piyoyiti tsika pinkanti pakayitiri aririka josampiyitimi.

Iwiyaantawori withataantsi

⁷ Aririka jariitatya iyiki Tíquico pinampiki, iriitaki kamantapaakimini tsika nokanta nosaikayini jaka. Tima jirika iyiki, iriitaki imitakopirotakinari jaka nantawaitziniri Awinkathariti. ⁸ Iro notyaantantyaariri jifiimi tsika pikantayani iirokaiti janta, inkamantimiro tsika nokantayani jaka. Ari onkantya piñaantyaawori

pinthaamintashiritaiyaani. ⁹ Ari notyaantimiri iijatzi iyiki Onésimo intsipatanatyaari Tíquico. Tima jirika Onésimo iriitaki poñainchari pairani pinampiki. Tyaaryoo jawintaanakari irirori Awinkathariti, nitakopirowaitani jinatzi. Apiti inkaati kamantapaakimini okaatzi nantayitakiri jaka.

¹⁰ Ari itsipatakina Aristarco jomontyakitakina jaka. Jiwithatsitayimini iijatzi irirori. Jiwithatsitzimi iijatzi Marcos itomithori Bernabé. Tima jirika Marcos, iriitaki nokinkithatakotakimiri pairani nokantakimi: Aririka jariitayia pinampiki paawakiri kamiitha. ¹¹ Jiwithatsitayimini Jesús, jiiitaitziri iijatzi Justo. Iriitayakini kaatakinari nokinkithatakotziro tsika okanta ipinkathariwintantai Pawa. Owanaa joimoshirinkina iriroriiti, tima tikaatsi pashini nojyininka kimityaarini itsipatakina jirikaiti. ¹² Jiwithatsitzimi iijatzi Epafras, iriitaki pashini poñainchari pairani pinampiki. Irijatzi jompiratani Cristo. Ojyiki jamanamanaatakotapiintakimi, onkantya pintyaaryooshiriyitanyaaari, piyotakotantyaawori pan-

† *Ikantakotziri Pablo jaka "nojyininka", iriyitaki jiiyitziiri "to-tamishitaaniri", tima aritaki jiiyitziiriri Judá-mirinkaiti.*

tanairo tyaaryoopiroini ikowiri Awinkathariti.

¹³ Naakatajaantaki ñaakiri Epafras owanaa ikinkishiritakoyitakimi. Ari ikimitsitakari iijatzi Laodicea-jatzi, iijatzi Hierápolis-jatziiti. ¹⁴ Jiwithatzimi iijatzi Lucas aawintantaniri. Irijatzi nitakotani. Jiwithatsitzimi iijatzi Demas. ¹⁵ Nokowi naaka piwithatinari maawoni kimisantzinkariiti janta Laodicea-ki. Piwithatinawo Ninfas, iijatzi pinkimitaakiri maawoni kimisantzinkariiti ikaatzi apatoyitapiintachari opankoki. ¹⁶ Piñaanatiniri nosankinari ikaatzi kimisantzinkariiti janta pisaikinta. Impoña potyaantakiniri Laodicea-jatzi jiñaanatiniri kimisantayitatsiri janta. Ari pinkimityaari iijatzi iirokaiti, piñaanatiro nosankinatakiriniri iriroriiti. ¹⁷ Jiroka ñaantsi pinkantiriri Arquipo: "Pantawaitainiri Awinkathariti tsika okantajaanta ikantakimiri, pi-monkaatiniri".

¹⁸ Naaka Pablo, jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki niwithatzimi. Iiro pipiyakotana jomontyitakina, pamanamanaatakotapiintaina. Onkamintha inishironkayitaimi Pawa. Ari onkantya.

1 TESALÓNICA-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimorori jiroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiiti pikaataiyini jashiyitaimi Pawa iijatzii Awinkathariti Jesucristo. Onkamintha inishironkataimi, isaikakaayitai kamiitha iijatzii.

Ikimitakoitari Tesalónica-jatzi

² Aririka namanamanaatakoyitaimi, antawoiti nopaa-soonkitziri Pawa. ³ Ojyiki nokinkishiritakotapiintakimi okaatzi pantayitanairi poshiritanaa, okaatzi jiñaitzimi pitakoyitanta, opoña okaatzi paakowintanaawo iijatzii poyaawintaari Awinkathariti Jesucristo. ⁴ Tima niyotaiyini iyikiiti, jitakoyitaimi Pawa irijatzi iyoshiiyitaimiri. ⁵ Piyotaiyini iirokaiti tii nokinkithatakotashitzimiro Kamiithari Ñaantsi nosaikimotantakimiri, aña Tasorintsinkantsi oshinchaashiritakinari, niyotantari tyaaryoori inatzi okaatzi nokamantayizimiri. Piñagayakinani iijatzii tsika nokanta nosaikimoyitakimi, owanaa nokowapiintaki nonishironkayitimi. ⁶ Okantawita ojyiki piñaashitakawo, iro kantzimaitacha pikimisantayitanai, tima Tasorintsinkantsi oimoshirinkakimiri. Irojatzi pimatantanaawori okaatzi nantakiri naaka iijatzii okaatzi jantakiri Awinkathariti. ⁷ Ari okanta ikimitantanaimiri ikaatzi kimisantayitanaatsiri nampiyitawori Macedonia-ki iijatzii Acaya-ki. ⁸ Tii iri apaani kimakowintaimini tsika pikantana pikimisantairi Pawa, aña ikimakoyiitakimi iijatzii tsikarikapaini. Tima nokowawitaka nonkamantirimi tsika pikanta pikimisantayitai iiroka, ⁹ iri itawakinawori ikamantawakina naaka tsika pikantayitaka paawakina kamiitha, tsika pikanta powajyaantayitanairi piwawaniwitari, iro pikowanaki pantiniri ikowiri Kañaaniri Pawa Tyaaryoori. ¹⁰ Ikamantakinawo iijatzii tsika pikanta iiroka poyaawintari Jesús impiyi inkinapairo inkitiki, tima iri Pawa ashitari jañaakagairi ikamawitaka. Iriitaki matironi jowawijaakoshiritai aririka imonkaapaititaiya jowasankitaantayitai.

Jantayitakiri Pablo Tesalónica-ki

2 Iyikiiti, piyotaiyini iiroka tii aminaashita okaatzi niyaataki nariitziimi. ² Pairani tikira niyaatziita piisaikayiyini iiroka, owanaa ikisaniintaitakina Filipos-ki,

jowasankitaawaitaitakina iijatzii. Iro kantzimaitacha iri Pawa shintsishiritakaakinari nokinkithatakotantakimirori Kamiithari Ñaantsi, okantawitaka ikisaniintaitana. ³ Tima tii nokinakaashitawo okaatzi noñaaniyitakari, tii nokaaripiroshiritzi nokinkithatakotantzimirori, tii nokowi namatawitanti. ⁴ Aña Pawa ñaantashiritakinari naaka, iri otyaantakinari nonkinkithatakotaimiro Kamiithari Ñaantsi, irootaki kaari nokinkithatakotantapaakimirori okaatzi kamiithatizimoyitziiri atziri, apa nokinkithatakotakiro kamiithatizimotziiri Pawa, tima iriitaki yoshiritantatsiri. ⁵ Tima piyotaiyini iiroka tii nonintaathatantimiro okaatzi nokinkithatakotakimiri, iro noñaantyaari nayi ojyiki kiriiki. Iri yotatsi Pawa. ⁶ Tii iro nonkowaajaiti pimpinkathatashitina. Okantawitaka naakataki Jotyaaantapiroriti Cristo, ontzimatyiimi impinkathayitaina. ⁷ Iro kantzimaitacha nonishironkatani nowakimi nokimitakawo apaani inaanatiitari aririka amaakotyaari iintsiti. ⁸ Tii apa nokinkithatakotakimiro Kamiithari Ñaantsi, aña antawoiti nitakoyitakimi, irootaki noñaashintsitakowintantakimiri.

⁹ Pinkinkishiritaiyironi iiroka nitantanakawori nokinkithatakotzimiro iñaani Pawa, shintsiiini nantawaitaki, kitiiyiriki iijatzii tsiniripaiti. Ari okanta tii piñaantayawoni iiroka pintziyina. ¹⁰ Piyotaiyini iiroka tsika nokanta nosaikimotakimi iijatzii ikimitaka Pawa jiyotzi irirori, tima kamiithashiri nokantaka, kitishiri nokantaka tikaatsi iitya kantakotinari. ¹¹ Piyotzi iijatzii owanaa nonishironkayitaimi, nokimitakotaari iwaapaititari ikaminairi jowaiyani, jitakotari, ishintsithatziiri. ¹² Ari nokimitayitakimiri iiroka, inkini pantayitainiri ikowakaayitizimiri Pawa, tima iriitaki iyoshiiyitaimi, ari piñiuro pisaikai ipinkathariwintantai otzimi jowaniinkawo.

¹³ Irootaki niyaatakaantawori nopaasoonkitanairi Pawa. Tima pairani owakiraa pikimawakina nokamantapaakimiro ñaantsi, piyotanaki kaari jiñaani atziri, irootaki tyaaryoori jiñaani Pawa. Tima pikimisantankiro, antakaayitaimiro okaatzi ikowakaimiri. ¹⁴ Ari pikimitakotanaari iirokaiti ikaatzi kimisantainiriri Jesucristo janta Judea-ki, tima antawoiti jowasankitaayitakiri Judá-mirinka iyyininka. Ari ikimitsitakimiri piyyininka iiroka jowasankitaayitakimi. ¹⁵ Tima iriitaki Judá-mirinka owamaakiriranki Jesús, irijatzi owamaayitakiriri pairani Kamantantaniri. Iriitaki omishitowayi-

takinari iijatzi naakapaini. Antawoiti ikisaniintakiri atziripaini. Irootaki kaari inimotziriri Pawa. ¹⁶ Tima tii ikowaiyini nonkinkithatakotainiri ñaantsi kaari Judá-mirinkatatsini, onkantya jawijakoshiriyitantaiyaari iriroriiti. Ari okanta ikaaripiroshiriyitankari jirikaiti Judá-mirinka, ari jiñiimaitaiyaawo jowasankitaayitairi Pawa paata.

Isaikantakari Pablo intaina

¹⁷ Iyikiiti, osamani okantawitaka asaikimotawakaaka intaina, owanaa nokinkishiritakotapiintaiyakimini. Iro kantzimaitacha owanaa nokowaki iroñaaka apiitairo añaawakaayitaiya. ¹⁸ Ari nokowawitaka nariitimi, iri kantacha Satanás owanaa jotzikaakina. ¹⁹ Iro kantzimaitacha paata aririka impiyi Awinkathariti Jesucristo, iirokatakiki thaamintashiritakainani noñaantyaawori nonkimoshiritai. Tima iirokaiti kantakaakawori impinataintinari naaka. ²⁰ Iirokatakayakini kantakaiyaawoni noñaantyaawori nonkantakaapirotaiya paata nonkimoshiritai.

3 Iro nokinkishiritakariranki nosaiki naaka Atenaski, ² iri notyaantimiri Timoteo pisaikaiyini iiroka. Tima jirika Timoteo iyiki jinatzi, oiyiki jantayitakiniriri Pawa. Ari nokaatakiri noñaashintsitakawo nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi ikantakota Cristo. Tima aririka jariitaty pisaikaiyini iiroka, iri añaashiritakaapaakimini, inkimoshiritakaapaakimi piyaatakaantyaawori pinkimisanti. ³ Tii nokowi onkantimoniintimi aririka jowasankitaayitakimi, tima aritaki onkantyaari, iro awijiyimoyitaini. ⁴ Irootaki nokantayitsitakimiri nosaikimotantakimiri, iro piñaayitakiri okaatzi awijiyimoyitakimiri. ⁵ Iro kantzimaitacha tii okantzi namawitapairo naaka, nokowaki niyoti irojatzirika pikimisantaiyini. Noñaajaantaki tzimatsi iita kowaintsiri inkaaripiroshiritakaimi, ari aminaashiwaityaami okaatzi nokamantayiwitakimiri pairani.

⁶ Iro kantacha jiyaataki Timoteo jariitzimi, piyaa nosaiki naaka. Ari ikamantapaana iikiro piyaatatzi pikimisantaiyini, itakotani pikantawakaiyakani. Ika-mantakina iijatzi tii pimajiantina, pikowi piñiina, ari nokimitsitakari naaka nokowi noñiimi iiroka. ⁷ Iyikiiti, okantawitaka oiyiki noñiira jaka jowasankitaawaitaitana, thaamintashiri nokanta, tima niyotzi iikiro piyaatakaanakitziro pikimisantaiyanakini iiroka. ⁸ Tima niyotaki iikiro piyaatatzi pityaaryoowintairi Awinkathariti, kamiitha inimotana nosaiki. ⁹ Antawoiti nopaasoonkitakiri Pawa, tima iirokatakayakini matakirori pikimoshiriprotakaakina. ¹⁰ Iikiro naakowintatyaawo namana kitijiyiriki iijatzi tsiniripaiti, onkantya noñaantyaawori napiitiro nariitimi, ari no-tampatzikatimiro tzimatsirika pikinakaashitakari pikimisantana.

¹¹ Iri nokowakotzi Ashitairi, Pawa, ipoña Awinkathariti Jesús, tampatzika nowanakiro niyaati pisaikaiyini iiroka. ¹² Nokowakotziri iijatzi iri kantakaiyaawoni piñaantyaawori pitakotawakaiyaani, ari pinkimitsitanaiyaari pashinijatzi atziri. Iro nokowi pinkimotakotyaanawo naaka tsika nokanta nitakotaimi iiroka. ¹³ Iro jiñaantaimiri Ashitairi, Pawa, kitishiri pikantayitanaa, iiro itzimi iitya kantakotimini paata aririka impiyi Awinkathariti Jesús, intsipataiyaari ikaatzi kamiithashiriri.

Okaatzi inimotziriri Pawa

4 Ari okantari iyikiiti. Iri kantakaiyaawoni Awinkathariti Jesús, nonkantantimiro jiroka, shintsitha nonkantimiro. Pairani niyotaakimiro pantayitairo okaatzi inimotziriri Pawa. Ari pimatzimaitakawo. Iro kantacha nokowi iikiro piyaatakaatyiiro irojatzipototyaaantapirotatyaawori. ² Aritaki piyotaiyakini iiroka, iriitaki Awinkathariti Jesús matakaakinawori naaka okaatzi niyotaayitakimiri. ³ Jiroka okaatzi ikowiri Pawa onkantya jowamiithashiritantimiri: iiro pimayimpirtzi. ⁴ Ontzimatyii piyoyitai pinkinatantya, inkini ipinkathayitaimi pintampatzikashiriyitai. ⁵ Iro piñaaposhinitawo mayimpiritaantsi. Iro jimatapiintayitakiri ikaatzi kaari kimisantayitairini Pawa. ⁶ Paamaakowintaiya pikantimoniintakaantarikari jirokapaini apaani iyiki kimisantanaatsiri. Tima nokamantakimiro, ari jowasankitairi Pawa inkaati antakironi jiroka. ⁷ Tii ikowi Pawa ankimotakotyaari mayimpiri, iro ikowaki jowamiithashiriyitai. ⁸ Tiirika pikimisantzi, tii naaka pinthainkaki, aña iri Pawa pithainkaki. Tima iri Pawa otyaantakimiriri Tasorintsinkantsi.

⁹ Iro nonkinkithatakotimiri iroñaaka okantakota atakonka. Onkantawitya tii okowa napiitaimiro iirokaiti. Tima pimatakiro pitakotawakaayita, ¹⁰ pimatanakiri pitakoyitanaari iyikiiti ikaatzi nampiyitawori maawoni piipatsitiki Macedonia. Iro kantacha ontzimatyii piyaatakaairo irojatzipototyaaantapirotatyaawori. ¹¹ Iro paminaminayiti pisaikayitai kamiitha. Kaari imaamanitantaitzi, pantiro okaatzi pantawairiyitari iiroka. Tima iro niyotaayitakimiri pairani. ¹² Ari onkantya jiñaantimiri ikaatzi kaari kimisantayitatsini, tampatzikashiri pikantayita, tikaatsi kowityiimotimini.

Impiyairika Awinkathariti

¹³ Iyikiiti, nokowi nonkinkithatakotimiro tsika inkantaiya paata ikaatzi kimisantzinkari kamayitaintsiri, iro piyotantyaari iiroka. Iro iiro pikimitakotantari kaari kimisantatsini, antawoiti jiraaniinta jowashiriwaita. ¹⁴ Tima ayotaiyini aaka ikamawitaka Jesús, iro kantzimaitacha iijatzi jañagai. Ari inkimaitayitairi Pawa paata ikaatzi kimisantayitaintsiri, ari jañaakaayitairi aririka impiyi Jesús. ¹⁵ Jiroka okaatzi jiyotakairi Awinkathariti:

Paata aririka impiyi, iri itanaiyaawoni jiñaawairi ikaatzi kamayitaintsiri, aakaiti impoiwaitatsini añaayitzi. ¹⁶ Ari inkimaitawairo inkaimapaaki ijiwari maninkariiti, intyootakaantapaaki Pawa. Impoña ikaatzi kamayiwitainchari, iri ityaawoni intzinaanaki, ¹⁷ ampoñaapaatya aakaiti kaari kamayitatsini, ari antsipatanaiyaari antzinaashitawaiyaari Awinkathariti, antonkiyotawaiyaari minkoriki. Ari ankantaitatyaani antsipatai yaari Awinkathariti. ¹⁸ Irootaki jiroka ñaantsi poimoshirinkawakaantyaari.

5 Iro kantzimaitacha iroñaaka iyikiiti, tii okowa-jaantzi nonkamantimiro tsikapaiti awijantayitanta yaari jirokapaini. ² Ari piyotaiyakini iiroka, tii jiyotaitziro tsikapaiti, tima omapokashitaiya, onkimitaiyaawo aririka jomapokantaiti inkoshitaiti tsiniripaiti. ³ Intzimayiwitya kantatsini: "Iroñaaka asaikai kamiitha, inimotimi pinkantya". Iro kantacha ari jomapokaitairi japiroyiitiri maawoni. Onkimitaiyaawo tsinani okimaatsiwaita ontzimaaniti, tikaatsi inkinakaitiro awijashitanta yaari onkaati pokatsini. ⁴ Iro kantzimaitacha tii ari pinkantayityaari iiroka iyikiiti, iiro jomapokaitzimi, ikimitaantziranki koshintzi. ⁵ Tima piyotakoyitairo iiroka, tii pikimitari aniyitapiintashitachari tsiniripaiti, inkini iiro jiñaitantari. Aña iri pinkimitakoyitya aniyitapiintatsiri kitiiyyiriki, okoñaatzimoyitairi. ⁶ Ari okimitari, tii okantzi ankimitakotyaari ikanta maashitachari tsiniripaiti, aña aamaakowinta ankantayitya, ankimityaari kiyoshiriri. ⁷ Tima tsiniripaiti jimaapiintaitzi, ari ishinkitaitari iijatzzi. ⁸ Iro kantzimaitacha aaka ayopirotaiyini, iri akimiyitaari ikaatzi anitapiintayitatsiri kitiiyyiriki. Ontzimatyii awitsikaantya, ankimisantayitai, atakotantya. Ankimitakotyaari jiwitsikaanta owayiri, ikithaatawo ashivotatsiri iithaari. Ankimitakotyaari iijatzzi jawintaawo ashironakitatsiri jamathaitawo, ari ankimityaari aaka awintaanaiaawo awijakoshiriyitai. ⁹ Tii iro inkowiri Pawa jowasankitaayitai, aña ikowaki awijakoshiriyitai akimisantairi Awinkathariti Jesucristo. ¹⁰ Iriitaki kamawintakairi. Tikaatsi oitya ankamawitya, aririka añaayitai, aritaki añaayitairo asaikimoyitairi paata aririka impiyi. ¹¹ Ontzimatyii

poimoshirinkantawakaiyaawo jiroka, witsikashiri pinkantayitya.

Ishintsithatziri Pablo kimisantanaatsiri

¹² Iyikiiti, pipinkathayitairi ikaatzi yotaayitaimiri janta, ari pinkimitairi ikaatzi jwayitzimiri pikimisantairi Awinkathariti. Tima owanaa jiñaashintsitakowintaiyakinimi. ¹³ Pitakoyitaiyaari piñiuro okaatzi jantzimoyitakimiri. Ontzimatyii pisaikayitanai kamiitha. ¹⁴ Pishintsithayitairi pirantziiti. Ari pinkimitairi kaari ñaapiroshiriri, poimoshirinkantaiyaari, potzishiriyitairi kaari aawiyashiriwaitatsini ikimisantzi. Iiro pisamawaitari jirikapaini. ¹⁵ Tii okantzi pimpiyatantya, iro pinkowapiintiri iiroka paapatziyawakaiya, ari pinkimitairi ikaatzi kaari pijyininkata. ¹⁶ Pinkimoshiritapiintaiyaini. ¹⁷ Iiro powajyaantziro pamanamanaayitya. ¹⁸ Ontzimirika awijyimotimini, pimpaasoonkitiri Pawa. Tima irootaki ikowiri irirori antayitairi akimisantairi Jesucristo. ¹⁹ Iiro pomanonkawintawo jantakaimiri Tasorintsinkantsi. ²⁰ Tii okantzi pimanintayitiro ikamantantayiiitzi. ²¹ Iro kantzimaitacha ontzimatyii paminawakiro kamiithaini okaataki. Impoña pintyaaryoowintanairo onkaati kamiithashiritakaimini. ²² Okaatzi ikinkishiritari pashini atziri kaaripiro inatzi, iiro pantayitziro iirokaiti. ²³ Nokowakotziri Pawa iikiro jiyaatakaatyiiro jowamithashiriyitaimi, tima iriitaki kantakaawori asaikantayityaari kamiitha. Nokowakotziri jaamaakowintimi maawoni, piwathaki, iijatzzi pishiriki. Ari onkantya iiro otzimanta oitya ikantakoyiitaimiri paata aririka impiyi Awinkathariti Jesucristo. ²⁴ Tima tyaaryooshiripirori jinatzi irirori, aritaki jimatakaairo.

Iwiyaantawori withataantsi

²⁵ Iyikiiti, pamanakoyitapiintaina naaka. ²⁶ Piwithatinari maawoni kimisantanaatsiri janta. ²⁷ Nokowi piñaanatiniri iijatzzi jiroka nosankinari, tima iro ikowiri Awinkathariti. ²⁸ Onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

2 TESALÓNICA-JATZIITI

Withataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimirori jiroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiiti pikaataiyini jashiyitaimi Pawa iijatzii Awinkathariti Jesucristo. **2** Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa, isaikakaayitaimi kamiitha. Ari inkimitaimiri iijatzii Awinkathariti Jesucristo.

Jaminakotairi paata Pawa kaaripiroshiriri impiyairika Cristo

3 Iyikiiti, okowapirotatya nompasoonkitakopiintaimi Ashitairiki Pawa, tima iikiro piyaataakaanakitziiro pikimisantayitanaki. Iikiro piyaataakaanakitziiro iijatzii pitakoyitawakaanaka. **4** Irootaki noshiritapiintantzimiri aririka napatotaiyaani notsipayitari pashini iyikiiti, nokantayini: “Iikiro jyaataakaatziro ikimisantayini Tesalónica-jatzi, okantawitaka antawoiti ikimaatsiwaitaiyani jowasankitaitziri”.

5 Ari oñaagantari tampatzika ikanta Pawa jiyakawintantzi. Okimiwaitakawo jiwitsikaantatyiyaami Pawa inkini impinkathariwintimi. Irootaki pikimaatsiwintantayitakawori iroñaaka. **6** Iro tampatzikatatsiri iijatzii inki maatsiyitakaiyaari Pawa ikaatzi kimaatsiyitakaakimiri iiroka. **7** Irooma maawoni aakaiti, akaatzi akimaatsini-intayitakawo, otampatzikatzi impinayitai paata aririka impiyi Awinkathariti Jesús, inkinapai inkitiki intsipayitaiyaari maninkariiti tzimatsiri ishintsinka, **8** inkimitapaatyaari ipaampaporinthatzi paampari. Ari jowasankitaayitairi kaari yotairini Pawa, kaari kimisantaironi Kamiithari Ñaantsi tsika ikinkithatakota Awinkathariti Jesucristo. **9** Iriitaki atsipitaiyaawoni japiroyiitairi, ari inkantaitatyaani impiyashitaiya, iiro jiñiiro ishintsinka Awinkathariti. **10** Tima paata aririka impiyi, impinkathatawairi kamiithashiriyitaintsiri, iyokitzi inkantaiya. Ari pinkimitatyaari iijatzii iiroka, tima pikimisantairo nokamantakimiri. **11** Irootaki namanakoyitapiintantzimiri iirokaiti. Nokowakotziri pimonkaayitantaariri tsika inkantayitya ikaatzi jiyoshiiyitairi. Nokowakotziri jaawiyashiritakaayitimi pimayitantaawori kamiithayitatsiri pikimisantai. **12** Iro impairyaitantaariri Awinkathariti Jesucristo pipinkathatakantairi, impoña impinkathatakantaimini irirori. Iri Pawa nishironkatani aaka iijatzii Awinkathariti Jesucristo.

Jiñaayitairi owaaripiroshiritantaniri

2 Iyikiiti, nonkinkithatakotimiro okantakota antsi-pataiyaari Pinkathari Jesucristo, aririka impiyi paata. **2** Tii nokowi pinkinkishiritashiwaitya piñaajaanti aritaki piyaa Awinkathariti. Kimitaka iro pikinkishiritaiyarini piñaajaantzi iro nokinkithatakotakimiri, piñaajaantzi iro nosankinatzimiri jiyotakaakinari Tasorintsinkantsi. **3** Aña tii ari onkantya, ñaa jamatawitzimikari. Tima aririka impiyi paata, itanatyawo imamaniitiri Pawa, impoña jiñaayitairi owaaripiroshiritantaniri jiñaiti iijatzii jiiyitzi “Otomi Piyashiwaitaantsi”. **4** Kisaniintantaniri jinatyi, inkowi janaantapaaki inkimিতakaityaari ipinkathaitziri Pawa janta tasorintsipankoki. Impoña inkanti: “Pawa ninatzi naaka”. **5** Aritaki nokamantayitakimiro jiroka nosaikimotantapaintzimiri. **6** Piyotaiyini iiroka iita otzikakiriri kaari ikoñaatsitanta owaaripiroshiritantaniri, apa inkoñaati paata aririka imonkaapaitapaatyaarika. **7** Aritaki antawaitaki imananiini owaaripiroshiritantaniri. Iro kantzimaitacha tzimatsi otzikaapiintakiriri, irojatzi paata joñaagantantatyaariri, **8** aripaiti jiñaitiri owaaripiroshiritantaniri. Tima aririka impiyi Awinkathariti, ishintsinka japirotantaiyaariri jowamaapari, apa intasonkakiri. **9** Jirika koñaatsini paata, inkimitakotapaatyaari Santanás. Ari ontzimaki ishintsinka, owanaa jamatawitanti aririka intasonkawintantayiti. **10** Tzimatsi manintayitakirori inkimisantaironi tyaaryoori ñaantsi, iroowitaka jawijakoshiritantaiyaarimi. Iriiyitaki piyashitaachani jamatawitakiriri owaaripiroshiritantaniri. **11** Iriitaki kantakaiyaawoni paata Pawa inkimisantantaitaari owaaripiroshiritantaniri. **12** Irootaki jowasankitaayitantaariri inkaati thainkawaitatsini, tima owanaa ithaamintakawo jantayitakiro kaaripirori.

Jiyoshiitaitakiri awijakoshiritaatsini

13 Iyikiiti jitakotani Awinkathariti, iikiro niyaatatzi naaka namanamanaatakotapiintakimi nopaasoonkitziri Pawa. Tima pairani tikiraamintha jiwitsikaitzimi, aritaki jiyoshiitaitakimi pawijakoshiritai, irootaki pikimisantantaawori tyaaryoori, irootaki itasorintsishiritakaantaimiri Tasorintsinkantsi. **14** Iriitaki otyaantakinari naaka nokinkithatantakimirori Kamiithari Ñaantsi, onkini piñiiro paata ipinkathayitaimi ikimiitairi irirori Awinkathariti Jesucristo. **15** Ari okanta iyikiiti, ontzi-

matyii pinyaaryoowintairo okaatzi niyotaakimiri no-saikimotantapaintzimiri. Ari pinkimitairo iijatzi okaatzi nosankinatzimiri.

¹⁶ Onkamintha jitakoyitai Awinkathariti Jesucristo, iijatzi Ashitairi Pawa. Iri kimoshiritakaapiintaini, irijatzi nishironkayitairi ishinitaantairori okaatzi kamiithayitatsiri. ¹⁷ Onkamintha inthaamintashiritakaapiintaimi, iri tyaaryooshiritakaimini iijatzi, iro piyaatakaantyaawori pikinkithatakoyitanairo kamiithari iro pantayitanairi iijatzi.

Impinkathayiiro iñaani Pawa

3 Iyikiiti, pamanatakoyitapiintaina naaka niyaatakaantyaawori nonkinkithatakotiri Awinkathariti, ari onkantya impinkathatantaiyaariri pashinijatzi atzirii, inkimitaimi iiroka. ² Pamanapiintaiya iiro jowasankitaantana kaaripiroshiriri, tima tii maawoni inkimiyitai aaka akimisantayitzi. ³ Iro kantzimaitacha tyaaryoori jinatzi Awinkathariti, ari jaawiyashiritakaayitaimi, iri kimpoyaawintimini iiro ikit-sirinkantzimi owaaripiroshiritantani. ⁴ Iri Awinkathariti yotakaakinari ari piyaatakaatyiro pantayitanairo niy-otaayitakimiri, tima pikowaiyakini pantiro.

⁵ Nokowakotziri Awinkathariti inkinkishiripirotakaimiro tsika okanta jitakotzimi Pawa. Intyaaryooshiritakaimi pinkimitakotantyaariri Cristo.

Ontzimatyii antawaiyitai

⁶ Iyikiiti, tzimatsi ikowiri Awinkathariti Jesucristo nonkantimiri: Tii okantzi paapatziyaari pirawaitapiintachari kimisantzinkari. Tii jimatziro okaatzi niy-otaakimiriranki. ⁷ Aña ontzimatyii inkimitinami naaka,

tima tii nopirawaita nosaikimotantapaintzimiri.

⁸ Tikaatsi nonkamitimiri pimpashitina noyaari, aña nopinatzimiro maawoni pipayitanari. Nantawaitaki shintsiini, kitiiyiriki iijatzi tsiniripaiti. Ari okanta tii piñaantaiyawoni iiroka pintziyina. ⁹ Aña tampatzika inawita pimpayitinami noyaari, apa nantawaitaki shintsiini onkantya paminayitantinari, iro pinkimitakotantyaanawori tsika nokantaka naaka. ¹⁰ Tima iro nokantapiintakimiri nosaikimotantapaintzimiri janta, nokantzi: "Inkaati kaari antawaitatsini, iiro jowaa iijatzi". ¹¹ Ari nokimaki ikantaitzi tzimatsi pikaataiyini janta pirayitachari, tii ikowi jantawaiti, apa imaamanitan-tayitzi. ¹² Tzimatsi iijatzi ikowakaanari Awinkathariti Jesucristo nonkantayitiriri jirikaiti: "Iiro pimaamanitantzi, santzikoiitini pantawintiro powayityaari". ¹³ Iyikiiti, ari pashi powiro pantapiintairo iiroka kamiithayitatsiri.

¹⁴ Tzimatsirika kaari kimisantironi jiroka nosankinatakimiri, iiro paapatziyanaari, iro jiñaantyaawori inkaaniwintawaitya. ¹⁵ Iro kantzimaitacha iiro pikisani-intziri, pinkaminaayitairi pinkimitakaantiri pirintzi jinatyi.

Iwiyaantawori tasonkawintaantsi

¹⁶ Tima iri Pawa kantakaawori asaikantayityaari kamiitha, nokowakotziri iri inimotakaimironi pisaikaiyini okantawitaka piñaayitiro onkaati awijiyimoyitimiri. Nokowakotziri intsipatimi.

¹⁷ Jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki: Tima naaka Pablo withatzimiri. Irootaki namitapiintari aririka notyaanti nosankinari. ¹⁸ Onkamintha inishironkayitaimi maawoni Awinkathariti Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

1 TIMOTEO

Withataantsi

1 Naakataki Pablo osankinat zimirori jiroka. Jotyaa tapirori Jesucristo ninatzi, tima irootaki inkantakaantziri owawijaakotairi Pawa itsipatari Jesucristo oyaatakoniintani. ² Iiroka nosankinat zini Timoteo, nokimitakaantzimi notomi nowimi akimisantanai. Inkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa iijatzi Awinkathariti Cristo Jesús, inkamintha jitakotimi, piñi-iro pisaiki kamiitha.

Ikinakaashiitari jiyotaantaitzi

³ Pairani nawijantakari Macedonia-ki, noshintsithatanakimi pisaiki Efeso-ki, ari onkantya piyotaantyaariri saikayitatsiri janta, jowajyaantairo ikinaakaashiyitakawo jiyotaantzi. ⁴ Ikinkithatakotashitawo kinkitharintsi, ikinkithatakotashitawo iijatzi tsika inkantayita pairani ichariniiti. Tii oñaagantziro jirokapaini okaatzi jantakiri Pawa onkantya ankimisantan-taiyaariri, aña iro kantakaantakirori jiñaanaminthatawakaantari atziripaini. ⁵ Aryaajaini aaka aririka ayotaanti, akinkithatakotziro tsika ikantaita jitakotawakaita. Tima aririka ankitishiritanai, aririka ankinkishiritanairo tampatzikatatsiri, aririka ankimisantapirotanai, ari amatziro atakotanta. ⁶ Ari itzipinayitakiri jirikapaini, aminaashiwaitaka okaatzi ikinkithatakoyitzi. ⁷ Ikwashiwaitaka jiyotaantiro Ikantakaantaitani. Okantawitaka ishintsithatantzi jiyotaantayitzi, iro kantzimaitacha tii ikimathatsitawo irirori okaatzi ikinkithatakotziri.

⁸ Irooma aakaiti ayotzi imapiro okamiithataki Inkantakaantaitani, iro kantzimaitacha ontzimatyii ankimathatiro oita otzimantari jiroka. ⁹ Tima tii iri josankinayitini ikaatzi kamiithashiriyitaintsiri, aña iro jowasankitaayitiantyaariri: maamanitzinkariiti, piyathariiti, kaaripiroshiririiti, tsimainkatzinkariiti, thainkantariiti, manintashiritantariiti, owamaayitziro ashitariri, ashiryaantzinkariiti, ¹⁰ mayimpiriiti, antaminthatawakaachari ishiramparinkaki, noshikantariiti, thiyinkariiti, kamatawiririiti, ikaatzi otzikayitziro ayotaantziro kamiithari. ¹¹ Tima inashita Kamiithari Ñaantsi owaniinkañaanitachari, irootaki ikantakiri Pawa Tasorintsitatsiri nonkamantantairo.

Jantawairi Pablo

¹² Iriitaki Awinkathariti Jesucristo oshinchaashiritakiri. Iro nopaasoonkitantari, tima jiyotzi aritaki tyaaryootakina, jotyaaantakina nantawaitiniri. ¹³ Okantawitaka pairani oiyiki nopairyaashiwaitakari, noisaniintani nowiri, nowasankitaapiintakiri jashiya-taari, iro kantzimaitacha jitakotaana irirori. Tima tii niyowitawo okaatzi nantakiri, tikira nokimisantanakiita. ¹⁴ Iro kantacha jirika Awinkathariti antawoiti jitakopiro-takina, ari opoñaanakari nokimisantanairi Jesucristo, owanaa nitakotanaari. ¹⁵ Jiroka nonkantiri tyaaryoori inatzi, ontzimatyii inkimisantaitiro: Ipokaki Jesucristo jaka kipatsiki jowawijaakoyitairi kaaripiroshiririiti. Tima naaka anaayiwitakari maawoni nokaaripiroshiriwitaka. ¹⁶ Iro opoñaantari inishironkataana Jesucristo, tii isamaniintana okantawitaka naaka mapirowitakawori nokaaripirotsi. Tima tsika ikantaana naaka, ari inkantayitaiyaari pashini inkaati kimisantayitairini, ari inkantaitatyiiro jañaayitai. ¹⁷ Nokowi ari inkantaitatyiiro impinkathapiroyiitairi kantaitaachani Impinkathariti, Kañaaniri, Kaari Koñaanitatsini. Ari onkantyaari. ¹⁸ Notomí, Timoteo, tziimatsi nokowiri nonkamantimiri. Ari onkimityaawo okaatzi ikinkithatakaitakimiri pairani. Iro nonkamantantimiri pinthaamintashiritantyaari piyaatakaaro piñaashintsipirotya kamiitha, ¹⁹ iikiro piyaatakaanakityiiro pinkimisantanaki, iikiro pinkinkishiritanakityiiro tampatzikatatsiri. Tima tziimayitatsi owajyaantakirori. Okantawita ikimisantayiwita, ikimiwaitakawo impitaminkakotatyiiyaami. ²⁰ Ari ikimitakari Himeneo iijatzi Alejandro. Iriitaki noshinitakiri jowashironkaayitairi Satanás, ari onkantya jiyotantyaari iiro ipairyaashiwaitantari Pawa.

Ikinkithatakoyiitziro amanamanaataantsi

2 Jiroka nitawatyaari noshintsithatimiri: Ontzimatyii pamanamanaataiya, pinkowakowintanti, pinkantakowintanti, pimpaasoonkiwintairi maawoni. ² Pamanakoyityaari pinkathariiti. Pamanakotyaari iijatzi maawoni jiwariiti pisaikayitiantyaari kamiitha, pinkathatasorintsi pinkantya, tampatzikashiri pinkantya iijatzi. ³ Irootaki kamiithatatsiri maawoni jiroka. Irootaki ikowiri Pawa owawijaakoshiritairi. ⁴ Tima ikowatzi Pawa maawoni jawijakoshiriyiitai, ikowii iijatzi jiyotakoyiitairo tyaaryoori ñaantsi. ⁵ Jiroka tyaary-

oori ñaantsi: Apaani ikanta Pawa. Apaani ikanta kantakowintziriri atziri janta Pawaki. Iriitaki Cristo Jesús. ⁶ Iriitaki pinakowintakairi maawoni ikamawintakai, ikimakoitairo inintapaititapaaki Pawa. ⁷ Irootaki ipairyaantakinari naaka Notyaantapiroriti, iri otyaantakinari nonkinkithatakaayitairi atziri kaari ajyininkayita, niyotayitairi inkimisantayitairo tyaaryoori ñaantsi. Tima imapirotatya.

⁸ Tsikarika japatoyiitapiintya, nokowiri shirampariiti jamanamanaayitaiya, tzinaawako inkantya ikimitapiinta. Iro kantzimaitacha kitishiri inkantayitya, iiro iki-sawaita, iiro iñaanaminthatawakaawaita. ⁹ Ari onkimitanaiyaari tsinaniiti iiro oñaaminawaita onkithaatyaawo owaniinkatachari, apaawaitiri kiriiki amanantayitiri othatani poriryaayitatsiri, oñaawinawaityaawo owaniinkatiro oishi. ¹⁰ Aña iro amiyitaiyaari antayitapiintairo kamiithayitatsiri. Tima irootaki kamiithatatsiri antayitziiri tsinani kantapiintatsiri: "Naaka, pinkathatasorintsini nintatzi". ¹¹ Aririka jiyotaantaiti, owakimpita onkantayitya tsinani, onkimisantanti. ¹² Tii noshinitakaantziro iyotaantayiti tsinani, tii noshinitakaantziro ojiwatiri shirampariiti iijatziri. Apa owakimpitayitya. ¹³ Tima iri Adán jitaaitaka pairani jiwitsikayitakiri, iro impoitapaintsiri Eva. ¹⁴ Kaari Adán jamatawiitakiranki, aña iro tsinani jamatawipirotakiri irojatziri antantakawori kaaripirori. ¹⁵ Iro kantzimaitacha, tsinaniiti, tima irootaki owaiyantatatsiri, ari onkantaki awijakoshiriyitai iikirorika iyaataakaanakityi iro onkimisanti, itakotantya, tyaaryoopiironi onkamiithashiriyiti.

Tsika inkantayitya jiwariiti

3 Tyaaryoo inatzi nonkantimiri: Tzimatsirika kowatsini ijiwatiri kimisantanzinkariiti, ari okamiithatzi okaatzi ikowiri jantiri. ² Ikaatzi jiyawitatsini ontzimatyii inkamiithashiriri, iiro itzimayitzi iitya kinkithatakowaitirini, inkimiyityaawo iina, kimpoyaaawaini inkantya, jantayitapiintiro kamiithari, impinkathatakaantya, joimaayitantaniti ipankoki, yotaantaniri inkantayitya. ³ Iiro ishinkitapiinta, iiro ikisapiinta, aña itakotaniri inkantya, tsinampashiri jinatyi, iiro inintapiintashitari kiriiki. ⁴ Jiyoti ijiwayitairi saikapankotziriri, pinkatha inkantanti jowaiyani, iiro ipiyathawaita. ⁵ Tima atziri kaari yotironi ijiwatakaanti ipankoki, ¿kantatsima ijiwawintiri ikaatzi kimisantairi Pawa? ⁶ Ari ikimitsitari owakiraatatsiri ikimisantzi, iiro okantzi ijiwatakaanti. Tima aririka jimatiro ijiwati, ari inkantakaapirowaitanaty, ari inkimiatkotatyaari okaatzi awijyimotakiriri pairani kamaari. ⁷ Ikaatzi kaari kimisantatsini okowapirota ipinkathatairi jiwariiti. Tima iirorika ipinkathatakaanta jiwari, ari jiñaakiro inkinkithatakowaititiri, irojatziri jamatawitanatyaariri kamaari.

Tsika inkantayitya imitakotziriri

⁸ Ikaatzi imitakotziriri jiwatziiri kimisantanzinkariiti, ontzimatyii impinkathatakaantya, awintaani jowaiyitiri iijatziri, iiro ishinkitapiintayita, iiro inintapiintashitari kiriiki jaapithatantiri jojiyifaaayitiri. ⁹ Okowapirota jiyotakoyitairo okaatzi akimisantairi, kaari jiyotakowiita pairani. ¹⁰ Onkantantyaari atziri jimitakotiri jiwariiti, ontzimatyii iñaantaitawatyaari kantatsiri jimatiro, aririka iñaantaitatyaari kantatsi jiyaatakaairo. ¹¹ Ari onkimiyityaari iijatziri tsinani ontzimatyii ompinkathatakaantya, iiro okinkithatakotantashiwaita, kimpoyaaawaitani onkantya, ontyaaryoowintayitanairo maawoni. ¹² Inkaati imitakotantatsini inkimiyityaawo iina, ijiwatakaari kamiithapiroini jowaiyani iijatziri saikapankotziriri. ¹³ Aririka imatanairo, pinkatha jowaitiri, ari jiyotairo jawintaashiritya inkinkithatakotairo tsika okanta ikimisantantaariri Cristo Jesús.

Imapiro okamiithataki akimisantzi

¹⁴ Nokowataiki niyaatimi shintsipaiti noñiimi. Iro kantacha nitawatyaawo nosankinatimiro jiroka, ¹⁵ amaashitya iirorika niyaatsita, nonkamantsitimiro tsika ikantaita isaikaitzi jashiyitai Pawa. Tima akaatzi jashiyitai Kañaaniri Pawa, akimitanaawo okantaranki tzinkamitsipirori, aakataki otzinkamitanaa ikinkithayitziro tyaaryoori ñaantsi. ¹⁶ Imapiro otyaaryootzi okaatzi akimisantairi, tii jiyotakowiitawo pairani tsika ikantaita ipinkathatasorintsitaitzi. Jiroka akimisantzi: Jatzirizimotantaki Pawa, Iri oñaagantakiriri Tasorintsinkantsi ñaapirori jinatzi. Iri maninkariiti aminayitakiriri, Iri ikinkithatakooyitairi pashinijatziki atziri. Iri ikimisantaitziri jaka kipatsiki, Iri tzinagaachari jowaniinkawoki.

Ikinkithatakotaitziri ookawintironi ikimisantawita

4 Iro kantzimaitacha, jiroka ikantairi Tasorintsinkantsi, ikantzi: Paata, ari jiñaaitaki ookawintironi ikimisantawitairi, iro inkowanaki inkimisantayitiro jiñaani kamaari, jamatawintantzi. ² Jiyotaawaitashitanyaaawo thiiyinkari kaari iroopirotatsiri, iiro ikimatiro jowashiriniintakotyaawo jantayitziiri, jampashiri ikantaka. Inkimiyityaawo okantaranki imatataitzi itagaita iyaampawathatakaantzi iiro akimatiro katsiri. ³ Iiro ishinitakaantziro jaawakaitya, intzitakaantiro okaatzi jowaiyitairi. Tii okamiithatzi jiroka. Tima aakaiti akaatzi akimisantayitairi Pawa, ayotairo tyaaryoori, jiwitsikayitakairo owanawontsi. Ishinitakairo irirori owayitaiyaaawo jirokapaini, ampaasoonkiyitairi. ⁴ Tima okaatzi jiwitsikayitakiri Pawa, kamiitha inayitaki. Tikaatsi oitya apaawaitantyaawori, aña ontzimatyii ampaasoonkiyitairi añaayitziro okaatzi ipayitakairi. ⁵ Tima aririka am-

atakiro okantziri jiñaani Pawa amanamanaatakoyitawo okaatzi ipayitairi, ari intasonkawintakiro.

Antawaitanainiriri kamiitha Jesucristo

⁶ Iroorika piyotaantaki jiroka, pimatanaatziro pantawaitainiri kamiitha Jesucristo. Pimonkaatanatziro okaatzi pikimisananairi, pimatanaatziro okaatzi jiyotaayitakimiri. ⁷ Powajyaantayitairo kinkitharintspaini kaari iroopirotatsini, irootaki amitapiintashiwitakari antawopiroriiti okinkithayitziro jiroka. Aña ontzimatyii piñaashintsishiritanaiya piñaantyaawori pipinkathatasorintsitai. ⁸ Tima okamiithatziimowitai iijatzii añaayitziro añaashintsiiyita kofaawoini awathaki, aña iro kamiithapirorotatitai añaashintsishiriyitanaiya añaantyaawori ankitishiriproyitai. Tii iro antantayitawori jiroka onkantya anintaawaitantyaari iroñaaka iiniro añaayitzi, aña, iijatzii aña iro paata anintaawaitaiya aririka añaagai. ⁹ Tyaaryoo inatzi jiroka ñaantsi, ontzimatyii maawoni ankimisantayitairo. ¹⁰ Irootaki añaantayitawori añaashintsiiyita, shintsiiini antawayitzi, tima oyaakoniintani owiri Pawa tsika itzimi kañaanitatsiri. Kantatsi jowawijaakoshiritairi maawoni atziriiti, iriitaki jowawijaakoshiriyitai inkaati kimisantairini.

¹¹ Irootaki jiroka piyotaantayitairi, ñaashintsi pinkantantiro. ¹² Tii nokowi inthainkimawaitaitimi pimainaritzii. Aña ontzimatyii poñaagantiro tsika pikantanaa pikimisantai, ari onkantya inkimitakotantaitimiri. Ontzimatyii paamaakowintyaawo okaatzi piñaawaiyitzi, iijatzii okaatzi pantayitiri. Itakotani pinkantanti, tyaaryooshiri pini, kitishiri pinkantanaiya. ¹³ Shintsitha piñaanatapiintayitainiri atziriiti Osankinarintsiipirori, pinkinkithatapiintairo, piyotaantapiintairo, irojatzii piñaantatyaawori nariitaimi janta. ¹⁴ Pinkinkishiritiro ikinkithatakotakimi pairani jiwariiti, ari okanta itasonkawintantakimiri jotzimikapatziitotantzimiro jako. Ñaa papaatzirokari itasonkawintaimi Pawa pimatantawori jiroka. ¹⁵ Ñaashintsi pinkantawintanaiyaawo, onkantya jiñaantaitimiri iikiro piyaatakanakitziro pimatanaakiro. ¹⁶ Paamaakowintayitaiya iiroka tsika pikantayitanaa, pinkinkishiritakotyaaawo kamiitha onkaati piyotaantayitairi, onkaati pantayitiri iijatzii. Aririka pimatakiro pintyaaryoowintairo, aritaki piñi iro pawijakoshiritai, iijatzii inkimiyitaiyaari ikaatzi piyotaapiintakiri.

Antiniriri pashinipaini

⁵ Tii okantzi pishintsithatiri antaripirori, kamiitha piñaanayitiri. Iro kamiithatatsi paapatziyaari pinkimitakaantiri iriirikami piwaapatii. Ari pinkimitairi mainariiti, paapatziyaari pinkimitakaantiri iriirikami pirintzi. ² Ontzimatyii paapatziyaawo antawopirotatsiri, pinkimitakaantiro iroorikami pinaanati iiroka. Ari pinkimitairo mainawopaini, paapatziyaawo, iiro

poshiritawo pimaamanawaitiro pinkimitakaantiro iroorikami pitsiro.

³ Pitakotyaaawo kamatsiri oimi tsika otzimi mapirotzirori okowityaanintzi. ⁴ Irooma apaani kamatsiri oimi, tziimayitatsiri iintsiti, osaripaini, iriitaki aminironi jimitakoyitiro, ontzimatyii impiyatayaaawo jaamaakowintayaaawo okimitaakiri pairani iroori jantaritantakari irirori. Irootaki ikowiri Pawa antayitairi. ⁵ Irooma apaani kamatsiri oimi matzirori osaikawaitzi apaniroini, awintayaaari iroori Pawa, aakowintyaawo amanamanaatya onkowakoyitairi. ⁶ Irooma onthaamintashiwaitanatyaaarika onintakaanikiini jirokapaini, tii aña kamiithapiroini, kimitawaitaka onkamakityiimi. ⁷ Pishintsithatiro omayitantyaawori nokantakiri, ari onkantya iiro otzimanta inkinkithatakoitirori. ⁸ Tziimayitatsi kaari aminironi iijyinkayitiri. Iri owatsiprotakirori kaari aminironi owaiyantakiriri. Ikimiwaitana jowajyaantakityiromi ikimisantzi. Iri mapirokitanakirori janaanakiri ikanta kaari kimisantatsini.

⁹ Jiroka kowachari josankinatakoitanyaaawori kamatsiri oimi antawaitainiri Cristo: Ontzimi onkaati 60 osarintsiti, kinatani owapiintakiri otsipatari, ¹⁰ kamiithashiri okanta ikimakoitziro, aamaakowinta okantziri owaiyani, oimaantzi opankoki, aapiintakiri kamiitha kimisantzinkari, nishironkatani owapiintziri ashironkainkari, imatapiintakiro okaatzi kamiithayitatsiri. ¹¹ Irooma kamatsiri oimi kaari antawotakonatsini, iiro josankinatakoitziro. Iiro okantapirota antawaitainiri Cristo, tima iiniro onkowi ayi otsipatari. ¹² Aririka omatakiro ontsipatya, ari inkantakowaitaitakiro, tima tii imonkaatziro okaatzi okantawitakari antirimii. ¹³ Aritaki ompiratanatyaawo iijatzii, onkinayiti pankotsipainiki, onkinkithawaitakotantayiti, akawaitantashitya. ¹⁴ Irootaki nokowantari aayitai otsipatari kamatsiri oimi kaari antawopirotatsini, owaiyantayiti, osaikiita opankoki antawaiti. Ari onkantya iiro itzimanta iitya kijiymawaitironi. ¹⁵ Tima tziimayitatsi matakirori, antawaitashitakawo ikowiri Satanás. ¹⁶ Ikaatzi kimisantzinkari ñiirori iijyinka ikami oimi, ontzimatyii jimitakoyitiro. Ari onkantya iiro jiñaantawo ikaatzi ikimisantayini, iñaashintsityaaawo jimitakotiro. Apa jimitakoyitiro matzirori oñiirori okowityaawaitzi.

¹⁷ Ontzimatyii impinayitairi jiwatakaantatsiri ipinkathayitzi. Iri impapiroyiiti kinkithatakaantapiintatsiri, iijatzii ikaatzi yotaantapiintatsiri. ¹⁸ Irootaki okantakotziri Osankinarintsiipirori:

Aririka pantawaitakairi piratsi, tii okantzi intajyaani-
intawaiti.

Jiroka okantziri iijatzii:

Apaani antawaitatsiri ipinayitzi.

¹⁹ Apaniroinirika ikanta atziri kankotziriri apaani jiwari, iiro pikimisantziri. Irooma inkaatirika apiti, iirorika inkaati mawa tsika itzimi ñaakotakirini jantakiro kaaripirori, ari okamiithatzi inkimisantaitiri. ²⁰ Iikirorika

jantaitatyiro kaaripirori, payiri tsika ipiyotaita pishintsithatiri, ari onkantya inthaawantaityaari, iiro jimatantayitawo. ²¹ Noshintsithatizimi pantiro jiroka. Tima aririka pimatanairo, iiro piñiuro pimaakitanti jiyotzi Pawa nokantzimiri. Jiyotsitawo iijatzi Jesucristo, jiyotsitaka iijatzi maninkariiti ikaatzi jiyoshiitakiri. ²² Tii okantzi pathawaityaawo potzimikapatziitotantyaawo pako ijiwatantaityaari. Tima aririka jiyoitiri jantakiro kaaripirori, kimiwaitaka iirokami kantakaashityaawoni. Aña ontzimatyii pinkitishiritai iiroka.

²³ Tii apa pirapiintiro jiña, iro kamiithatatsi piriro kapichiini kachori, ari piñaakiro pishintsiti pimantsiyawaiwita.

²⁴ Tzimatsi atziri, tikiraamintha jiyakawintaitziriita jantakiro kaaripirori, maawoni ikimakoyiitakiri. Tzimatsi pashini iijatzi kaari jiyotakoitzi jantzirorika kaaripirori, apa inkimakoitiri paata. ²⁵ Ari okimitari iijatzi, tii jimanakotapiintziro atziri jantayitiro kamiithari. Irooma aririka jantiro kaaripirori, ari inkowapiintawitya jimanakotyia, iro kantzimaitacha ari inkimakoitakiri.

6 Ikaatzi jompiraitari ontzimatyii ipinkathatairi ompiratariri. Iro nokantantari, ari onkantya iiro itzimanta iitya kinkithatakowaitaini, akantakaantzirikari Pawa. ² Apaani ompirataari ñiirori jompiratari kimisantatsiri, iiro okantzi inkantashiriwaiti: “Iiro pikimitakaanana ompirataari, tima iyiki nowanaimi”. Aña okowapirota jirika ompirataari jantawaipirotiniri tyaaryoopiroini, jitakotani jowiri, tima kimisantzinkari jinatzi. Ontzimatyii piyotaantairo jiroka, pishintsithatantairo.

Kitishiritakaanatsiri ipoña inimotaantsi

³ Aririka impoki nashityaawoni inkinkithatakaanti, kaari kimityaawoni okaatzi jiñaaniyitakari Awinkathariti Jesucristo, jinashitapaatyaawo iijatzi inkinkithatakotiro pinkathatasorintsitantatsiri, ⁴ kantakaapirowainiri jinatzi, tikaatsi jiyoti. Apa ikowi añaanawintawakaantyaawo ñaantsi. Iro ompoñaantyaari asamawakaawaitya, amaamanitawakaawaitya, ankawiyawakaawaitya, ankanakotawakaawaitya, ⁵ ankisaniintawakaapirowaitya. Iro jimayitapiintakiri kaaripiroshiriri kaari yotakotajaitironi tyaaryoori ñaantsi. Ikinkishirita jaantyaawo kiriiki jamawinawaitawo impinkathatasorintsitaitiri. Iiro okantzi paapatziyaari iirokaiti. ⁶ Aritaki okantzimaita, antawo impinawintayitairo paata apinkathatasorintsitzi. Iro kantacha añaantyaawori impinayitai, ontzimatyii inimoyitai añaani tzimimoyitairi. ⁷ Tima pairani owakiraa atzimapaaki tii amapaaki tzimimotaini. Ari okantari iijatzi aririka ankamai, onkaati tzimimotaini iiro okantzi aanairo. ⁸ Tima otzimapiintzirika oyaari, otzimapiintzirika ankithaatyaari, aritapaaki. ⁹ Iriima inkaati kowayitironi jajaagantya, okaimashiryiiri

inkaaripiroshiriri. Ikimitakowaitakari shirikachari iwirintsiki, aririka jantayitanakiro ikowashitari owaripirotantatsiri, irootaki piyakaashitantachari.

¹⁰ Aririka jinintaitapiinti jajaagantya, okimiwaitakawo iro omparithatanatyaami kaaripirotantatsiri. Tzimatsi matakirori jinintayitziro jajaagantya, jowajyaantanakiro ikimisantzi, okimiwaitakawo iriimi kimaatsitakaawaitachanimi jowathaawaitaka apaniroini.

Pinkimitakaan-tiro powayiriwintatyiiromi pikimisan-tanai

¹¹ Irooma iiroka, jashitaimi Pawa, powajyaantairo jirokapaini, pinkimitakaan-tiro pishiyapithatatyiiromi. Aña iro paminaminatapiintanai pintampatzikashiriri, nishironkata pinkantanti, pinkimisantairi Pawa, itakotani pinkantanti, iiro pisamaniintantzi, tsinampa pinkantya. ¹² Iikiro pinkimisantanaatyii, pinkimitakaan-tanakiro powayiriwintanaatyiiromi kamiithayitatsiri. Pinkimitakaan-tanakiro iijatzi piñaashintsiwintatyiiyawomi irojatzii paantatyaawori kantaitachani añaakagaimini. Iro ikowakaitakimiri piñiuro añaantamintotsi, ari onkantya inkimayitaimiri atziriiti, pikantzi: “Nokimisan-tai”. ¹³ Tzimatsi noshintsithatimiri. Tima Pawa itzimi añaakaayitziro okaatzi tzimayitatsiri, jiyotzi nokantzimiri. Jiyotsita iijatzi Awinkathariti Jesucristo, kinkithatapiintakirori tyaaryootatsiri, irojatzii ikantapaakiriranki jagaitanakiri Poncio Pilato. Jiroka onkaati noshintsithatimiri: ¹⁴ Iiro pipiyathatawo ikantakaan-taitziri, iiro powashiñaawaitziro, itzimikari kinkithatakowaitashitimini. Piyaatakanairo iiroka irojatzii impiyantaiyaari Awinkathariti Jesucristo, ¹⁵ aririka jinintapaititaki Pawa. Tima apaniroini Pawa intasorintsitai, apaniroini ijiwataakaan-tairo maawoni tzimayitatsiri, apaniroini impinkathariwintairi ikaatzi pinkathariwintawitachari, apaniroini ijiwawintairi iijatzi jiwariwitachari iroñaaka. ¹⁶ Iriitaki ashitawori kantaitachari añaantarintsi, ari isaikatzi tsika oshipakiryaa-nipirotzii, irootaki kaari jariipirotantaitari. Tikaatsi atziri matakironi jiñiiri, iiro jimaitziro iijatzi. Imapiro ipinkathaitziri. Ari inkantaitatyiiromi impinkathariwintantai. Ari onkantyaari.

¹⁷ Ontzimatyii piyotaayitairi ajyaagantayitachari iroñaaka, iiro ikantakaapirowaitanta. Iiro jawintaashiiwaitawo jajaagawo, tima iiro okantaitatyaani onkisotzimotiri. Aña ontzimatyii jawintaayitaiyaari Pawa, iriitaki matzirori ithaamintakaapirotantzi. ¹⁸ Piyotaantairo jantayitairo kamiithari. Ikimita ajyaagantairi otzimimopirowaitziri jajaagawo, ari pinkimintanaiyaari iirokaiti ontzimimopirowaitaimi pantayitiri, iro pinkimitakaan-tairimi pajaagawo. Piyotaantairo inshironkaitantya, ayimatiri impashitantayitaiya.

¹⁹ Iroorika jimatanai jiroka, okimiwaitaka jowaan-

tatyaawomi jajaagawo inkajyaakaiyaari paata. Ari inkantaitatyiro ifiuro isaikai kamiitha.

Iwiyaantapaakawori ikantziriri Pablo jirika Timoteo

²⁰ Timoteo, pinyaaryoowintiro piyotaantairo okaatzi inishironkaitakimiri. Powajyaantairo okaatzi

ikinkithatakoitziro kaaripirori. Powajyaantiro ifaanaminthatawakaantaitawo ikimitakaantawitari iroopirori inatzi jiyotaniitari. ²¹ Tima tziyayitansi mayi-takirori, ikinashiwaiyitanaka, kimiwaitaka intzip-inatayimi. Onkamintha inishironkayitimi. Ari onkanyaari.

2 TIMOTEO

Withataantsi

1 Naakataki Pablo osankinat zimirori jiroka. Jotyaan tapirori Jesucristo ninatzi, tima iri Pawa kowakaakinawori nokinkithatakotairo ikajyaakaayitakairi, jañaakaayitai Cristo Jesús. ² Iiroka nosankinat zini Timoteo, itzimi nokimitakaanta nitakotani notomi. Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa iijatzi Awinkathariti Jesucristo, onkamintha jitakotimi, piñiuro pisaiki kamiitha.

Pikinkithatakotairi Cristo

³ Ari nokantapiintatya tsiniripaiti iijatzi kitiiyiriki namanakoyitzimi, nopaasoonkitziri Pawa, itzimi nantawaitainiri, nimatakotairi ikimiyitaka nochariniiti tampatzikashiriri. ⁴ Aririka noshirityaawo piraawaitakaranki, owanaa nokowataiki napiitairo noñiimi, onkantantyaari nonkimoshiriti. ⁵ Owanaa nokinkishiritakotzimi tsika okanta poshiripirotantanakari. Tima iro itanakawo pisawo Loida, ipoñaanaka pinaanati Eunice. Niyotzi iijatzi ari pikimitanakari iiroka. ⁶ Irootaki napiitantzimiri nonkantimi: “Papiitairo powakiraatairo itasonkawintakimiri Pawa notzimikapatziitotantakimirowanki nako, pinkimitakaantairo joiijaitziri paampari intsiwakimataki”. ⁷ Tima Pawa tii ithaawashiritakaantzi. Apa ishintsishiritakaantzi, jitakoshiritakaanta, jiñaakoshiritakaanta.

⁸ Irootaki iiro pikaaniwintantawo pinkinkithatakotairi Awinkathariti, ari pinkimitainari naaka, iiro pikaaniwintakaana jomontyaawintaitanari Pawa. Aña iriitaki shintsishiritakaimini, pinkimitakotanakina naaka, noki maatsitakowintawo Kamiithari Ñaantsi. ⁹ Irijatzi owawijaakoshiriyitairi Pawa, iri iyoshiiyitairi atasorintsishiritantaari. Tii aaka matashityaawoni apaniironi, aña iri kowaintsi jantiro. Ari ikantaitatyaani pairani Pawa ikowapiintaki inishironkayitai Cristo Jesús. ¹⁰ Irootaki jimatakiri iroñaaka, ikoñaatakiranki Owawijaakotantainiri, Cristo Jesús. Iriitaki matakirori joitsinampairo kaamanitaantsi, jookapaintairo Kamiithari Ñaantsi, iro ayotantaari ari onkantaitatyaani jañaakaayitai. ¹¹ Irootaki jowantakinari naaka Notyaantapiroriti, iri otyaantakinari nonkinkithatakaanti, ipoña niyotayitairi iijatzi kaari nojyininkata. ¹² Irootaki iroñaaka noñaashiwaintantawori, tiimaita nokaaniwinta. Tima niyotzi naaka itzimi noshiritaari, niyopirotsita otzimimotziri ishintsin-

ka onkantya iiro jowajyaantakaanawo ikowakaakinari nantainiri irojatzi paata kitiiyiriki impiyairika. ¹³ Ari pinkimitanaiyaari iiroka, pimatakotinawo tsika okanta pikimakina nokinkithayitaki, piyaatakaairo poshiritya. Itakotani powanti, tima iro jantapiintanairi jashiyitaari Cristo Jesús. ¹⁴ Tima inampishiritantakimi Tasorintsinkantsi, iri tyaaryooshiritakaimini iiro powajyaantantawo tyaaryoori ikowakaakimiri piyotantiro.

¹⁵ Pikimayitaki iiroka tsika okanta jookawintawaitanakina Asia-jatzi. Jirikataki: Figelo ipoña Hermógenes. ¹⁶ Iro kantzimaitacha Onesiforo, owanaa jimitakotapiintakina irirori, tii ikaaniwintakotana joojowiitakina. Antawoiti nokowi inishironkatairi Pawa ikaatzi saikapankotziriri. ¹⁷ Tima iri kowakowatapaakinari jariitaka Roma-ki, irojatzi jiñaantapaakinari. ¹⁸ Iri Awinkathariti nishironkataiyaarini paata kitiiyiriki impiyairika. Tima piyotaiyini iijatzi iiroka, owanaa jimitakotakina Onesiforo nosaikantakari Efeso-ki.

Pinkimitakaantya iirokami jowayiriti Jesucristo

2 Notomí, tima iri nishironkataimiri Cristo Jesús, ontzimatyii pintontashiritai. ² Tima pikimakina tsika okanta niyotaantaki atziriitiki. Ontzimatyii piyoshiiyiti tsika inkaati tyaaryooshiriri matanaironi jiyotaanairi iijatzi pashini. ³ Aamaakowinta pinkantya pinkimaatsitakowintanaiyaari Jesucristo. Pinkimitakaantya iirokami jowayiriti. ⁴ Tima owayiritachari tii jiñiitzi jantanairo antawairintsi jantayitapiintziri kitiiyiriki. Aña ontzimatyii jitapaintyaawo ikantakiriri ijiwariti. ⁵ Kantatsi iijatzi pinkimitakotyaari ipinaiziri anaakotantatsiri ishiyaiyani. Tima antawoiti jiñaashintsityaawo. Iro kantacha jimatantyaawori janaakotanti ontzimatyii jantiro jamitapiintaiyarini jiñaashintsitya. Irooma inkowimi jamatawiyaatanti inkini janaakotantimi, iiro ipinaiziri. ⁶ Kantatsi iijatzi pinkimitakotyaari pankiwairintzi. Tima iriitaki itapiintawo jowayitawo okithoki iwankiri. ⁷ Ontzimatyii pinkinkishiritakotiro nokantayitakimiri. Tima iriitaki Awinkathariti kimathatakapirotaimironi mawoni.

⁸ Pinkinkishiritakotiri Jesucristo icharinitakari Davidni. Tima añaagai irirori ikamawitaka. Irootaki jiroka Kamiithari Ñaantsi nokinkithatakotairi. ⁹ Irootaki noki maatsitakowintari iroñaaka, noñaantawori joojowaitatana jomontyaitakina, ikimitakaantaitakina naakami ashiryaaantzinkari. Irooma iñaani Pawa iiro jimataiziro

joojoiro. ¹⁰ Iro namawitantakawori maawoni jiroka, okantakaantziro nitakotari jiyoshiitairi Cristo Jesús jowawijaakoshiritairi ñaayitaironi kantaitachari añaam-intotsi, tima owaniinka onkantya. ¹¹ Jiroka tyaaryoori ikantaitaki:

Aririka ankamakotakiri Cristo, ari antsipataiyaari jañaakaayitai.

¹² Aririka amawiwainitaki, ari ankaatairi ampinkathari-wintanti.

Irooma aririka ankantayiti: "Tii noñiiri". Ari inkimitaayitairi iijatzi aakaiti.

¹³ Tiirika añaawityaawo ankamaiwintyaari, ikamaiwintai irirori. Tima ari jashi jowatziiro irirori, tii ipashinitantzi.

Pinkimityaari antawairyaantzi antakirori kamiithari

¹⁴ Piyotaantairo jiroka. Pishintsithatantiro ikowakaan-tapirotziri Pawa: Iiro iñaanaminthatawakaashitawo ñaantsiyitatsiri kaari iroopirotatsini. Aña kantatsi onkantzimoniintakaiyaari kimironi. ¹⁵ Ontzimatyii piñaashintsitya potampatzikatanairo ñaantsi tyaaryoori, inkini inkanti Pawa: "Kamiihataki pantakiri!" Pinkimitakotyaaari antawairyaantzi kaari tzimatsini oitya inkaaniwintakotyaaari. ¹⁶ Powajyaantairo iiroka iñaaniyitairi kaaripirori. Ari opoñaari ithainkatasor-intsintaitzi. ¹⁷ Okimitakotawo owawathatanta am-pathaawaiti. Irootaki awijyimotakiriri Himeneo ipoña Fileto. ¹⁸ Ikinakaashiwaitanakawo irirori jiyotaantziro tyaaryoori, ikantaki: "Kaari tyaaryoori añaayitai aririka ankamayitaki, aña oiyakaawontsi inatzi, aritaki añaashirinkayitakai aakaiti owanaa akimisantanairi Awinkathariti." Tima okaatzi jiyotaantawitakari jowajyaantakaakiri ikaatzi ikimisantawitanaa. ¹⁹ Iro kantacha, okimiwaitakawo Pawa jowatzikatyiimi iroopirori itzinkami, ari jiwitsikakimi ipanko. Ipoña jontarikakotaki apiti osankinatachari kantatsiri: "Jiyotziri Awinkathariti ikaatzi jashiyitairi". Impoña: "Inkaati pairyaagairini Cristo, ontzimatyii jowajyaantairo kaaripirotsiri".

²⁰ Janta antawoitiki ipanko, kimiwaitaka tzimayitatsimi owaniinkatachari kowitzipaini, shipakiryaa okantayita nishironka jowayitziro. Tzimayitatsi iijatzi kowitzi jiwitsikaitziro kipatsinaki, iijatzi inchatonaki kaari inishironkapirotzi. ²¹ Aririka ankitishiriyitanai, ari ankimitaiyaawo kowitzi inishironkatziro ashitawori, ikowapi-intzi jowantayityaawo. Tasorintsishiri inkantakaanai Pawa, aamaakowinta ankantya antayitainiri kamiithayitatsiri. ²² Intaina powayitairo inintashiwaitari mainariti, pinkimitakaantiro pishiyapithatatyiiromi. Aña iro pinintapiintanaki pinkamiithashiriyitai, oshiritani pinkantya, itakotani powanti, kamiitha pisaikakaantayiti, pintsipayitaiyaari kitishiriri pairyaayitairiri Awinkathariti. ²³ Ontzimatyii powajyaantayitairo

piñaaniyitawo kaari opantawo, tima iro opoñaantari ikisawakaantayitairi. ²⁴ Irooma aakaiti jompirayitai Pawa iiro okantzi amatiro añaanaminthatawakaiya. Aña ontzimatyii anishironkashiritanti, ayimaniinta ay-otaantai, tsinampashiri ankantya, ²⁵ shipitashiri ankantya ankaminaayitiri kisaniintairi, aamaa ari impiyashiritakairi Pawa, ari jiyotakotairo tyaaryoori. ²⁶ Ari onkantya inkimitakotantyaariri omathaatari iwirintsi, tima kamaari ompiratakari, ishintsiwintziri jantayitiniri ikowakaashitari irirori.

Tsika inkantaitya isaikayitai paata iwiyaantapaatyaa-woni kitiijyiri

3 Ontzimatyii piyoti, paata iwiyaantapaatyaa-woni kitiijyiri antawoitii ompomirintsizimoyitai. ² Jiroka inkantayitya atziriiti: Apaniroini inishironkapirowaitya, impiyotashiwaityaari iiriikiti, inkantakaapirowaitya, iiro ipinkathatantzi, inkawiyantawaiti, piyatha inkantiri ashitariri, iiro jiyotziro impaasoonkitanti, thainkatasor-intsintaniri jinatyi, ³ iiro jitakoniintanta, iiro ikowanitzi impiyakotanti, thiiyakotani inkantya, iiro jomaantakaawo inintashiyitari, owatsinaantaniri jinatyi, owanaa inkisaniintiro kamiithayitatsiri, ⁴ pithokashitaniri jinatyi, iiro inintapirotiri ikowashiyitari anaanairo ikowakaawitariri Pawa, ⁵ ari inkimiwaityaarimi pinkathatasorintsintaniri, ithainki otzimimotziri Pawa ishintsinka. Iiro pitsipayitari iiroka. ⁶ Ari jimatakiro jirikaiti isaikapankotanti, jamatawiyitakiro tsinaniiti shipitashiriri, ikinkishiritakaayitawo antawoitii okaaripiroshiritaki, ontzimatyii awintaiyaari jirikaiti, irojatzii ompoñaantyaari ayimawaitanairo onintashiriwaitziri iroori. ⁷ Irootaki aminaminatapiintantyaari iyopiroti, iro kantzimaitacha tii iyopirotakotzimaitawo okaatzi iroopirotatsiri. ⁸ Iro jimatakiri pairani Janes itsipatakari Jambres, tii inimotziri jantakiri Moisés, ari ikimitakari jirika atziriiti amatawitantaniri, tii inimoshirtziri okaatzi iroopirotatsiri. Kaaripiroshiriri jinayitzi, jaminaashiwaitaka okaatzi ikimisantayiwitari. ⁹ Iiromaita jimatziro, ari jiyoyitairi aminaashiwaita okaatzi jantziri, ari inkimitakotaiyaari owakiraa akinkithatakotakiri.

¹⁰ Irooma iiroka, pinkimitina naaka, okaatzi niy-otaantziri, tsika nokinakairo, oita nokowiri, oita noshiritari, namatsinkawintanta, itakotani nokantantzi, kinatani ninatzi, ¹¹ owatsinaari ninaki, ikimaatsitakaawaitaitakina, okimita awijyimotakinari Antioquia-ki, Iconio-ki, Listra-ki. Tima oiyiki ikimaatsitakaawitakina, iro kantacha jowawijaakowintapiintakina Awinkathariti. ¹² Ari onkantya, jowatsinayitairi maa-woni jashiyitairi Cristo Jesús kowanaatsiri im-

† *Ikinkishiritakoitziri Janes ipoña Jambres jyiripiyaari jinayini, Egipto-jatzi jinatzii. Tima pairani Moisés jaantaariri Israel-mirinkaiti, jirika jyiripiyaariiti ikimitakotari Moisés, jiraantsitakairo jiña, ikoñaatakaayitaki iijatzi oiyiki majyiro.*

pinkathatasorintsitaniti. ¹³ Iriima kaaripirori atziriti amatawitantaniri iikiro jimapirotatyiiya, jashiminthatyaawo jamatawitantapiinti, jimaitsityaari irirori jamatawitaaitiri. ¹⁴ Iro kantacha iiroka, kiso powiro okaatzi piyotakiri, otzimi pawintaanaari. Tima piyotzi iita yotaakimiro. ¹⁵ Tima pitanakawo iinta piryaanitanaki piyotakotairo Tasorintsitsiri Osankinarinti. Ari piyotairi aritaki pawijakoshiritai aririka pawintagaiyaari Cristo Jesús. ¹⁶ Tima maawoni Osankinarintsipirori, iri Pawa tasonkashiryaantakirori josankinaitantakawori. Iro jiyotaayiitanti, iro ishintsithayitanti inkaminaantaiti, iro jotampatzikayitanti, iro iñaantayitanti inkini inkamiithashiriyiiti. ¹⁷ Ari jiñi iro ikaatzi jashitaari Pawa jiyopiroshiritairo jantayitairo maawoni kamiithari.

Pikinkithatakotairo ñaantsi

4 Jiroka noshintsithatimiri pantiro. Jiyotzi Pawa nokantzimiri, jiyotsitawo iijatzi Awinkathariti Jesu-cristo, intzimi iyakawintairini maawoni añaayitsiri, ikaatzi kamayitaintsiri iijatzi. Tima irootaintsi inkoñaatai ipinkatharitapai. ² Pinkimi nonkantimi: Okowitya piwitsitya inkini pikinkithatakotairo jiñaani, tii apa pikinkithatakotairo aririka onkamiithatzimotimi, aña ontzimatyii pimatiro iijatzi aririka pinkowinkatakoti. Aririka piyotaanti, ontzimatyii potampatzikatanti, shintsitha pinkaminaanti, piñaashintsithatanti, ñaa pithaayaawintzirokari aririka pimayitanairo jiroka. ³ Tima paata, iro ikowaitai inkimisantaitiro tampatzikari okaatzi piyotaantayitzi iroñaaka, aña impiyotapaaty pashini yotairini, ari jaminaashiwaityaari inkantayiti: “Ari, kamiithataki jantayitiro jintashiyiitari”. ⁴ Iro ompoñaantyaari impiyashiyiitiro inkimisantairo ikinkithatashiyiitari, jowajyaantanakiro ikimisantziro iroopirotatsiri. ⁵ Irooma iiroka, ñaakotani pinkantya, pamawitanairo awijyomotimini pintzim-pookayitiro Kamiithari Ñaantsi, ontzimatyii pi-monkaatiro maawoni onkaati pantanainiriri Awinkathariti.

⁶ Tima naaka, kimitaka irootaintsi nompiyakotya, ari nonkimitakotyaawo isakoitapiintziro imiriitari aririka intagaitiniri Pawa, aritaki sakotzimataka imiriitari. ⁷ Tyaaryooshiri nokantapiintaka, okimiwaitakawo nimatakiro antawoiti nomankiyapiintatya. Okimiwaitakawo iijatzi aritaki nimatakiro nanaantzi nariitya janta tsika iwiyaa noshiyi. ⁸ Irootaki okimitantakawori iri Awinkathariti owayitakironi amathairinti impayitairiri inkaati tampatzikashiriri. Tima Tampatzikashiri jinatzi irirori Awinkathariti, iri yotantapaatsini imapirorika

ikamiithashiriyitzi, aripaiti impainawo nashi naaka. Tii apaniroini naaka, ari inkimitaayitairi iijatzi inkaati kaari samaniintachani joyaakoniintziri impiyi.

Apaniroini ikantaitziri Timoteo

⁹ Nokowapirotataiki paminaminatiro tsika pinkantya pimpokantyaari nosaikira naaka. ¹⁰ Tima jookawintanakina Demas, aña okaimashiritairi irirori isaawijato. Jataki janta Tesalónica-ki. Iriima Crescente ikinakiro Galacia-ki. Ari ikimitakari Tito ikinaki Dalmacia-ki.

¹¹ Apaniroini Lucas saikanaintsi itsipatana jaka. Irootaki nokowantari pimpoki iiroka pintsipatatyaaari Marcos, aritaki jimatakiro irirori jimitakotina. ¹² Tima notyaantakiri Tíquico janta Efeso-ki. ¹³ Aririka pimpokanaki iiroka, pamainawo nowiwiryaaominto nookanakiriranki Troas-ki osaiki ipankoki Carpo. Nokowi pamainawo iijatzi maawoni nosankinayitani saikatsiri janta.

¹⁴ Jirikaranki Alejandro, ashropakori oñaashirinkapiintakinari, jowasankitaatyiri Awinkathariti. ¹⁵ Irijatzi pamaakowintya iiroka, tima tii inimotziri okaatzi nokinkithatakoyitakiri owanaa ikisawintakinawo.

¹⁶ Tima owakiraa jaayitakinranki naaka isaiki pinkatharinti nonkinkithatakotakiro okaatzi ikan-takoitakinari, tikaatsi tsipatanatyaanani, ithonka ishiyapithatanakina. Iro kantacha, tii nonintziro naaka jowasankitaawintaitiri jiroka. ¹⁷ Aña itsipashiritakina Nowinkathariti, iriitaki ñaapiroshiritakaakinari. Iro nimatantakawori nokinkithatakairi maawoni, ari okanta ikimathatantakinari iijatzi kaari ajyininkata. Irootaki kaari jowankaitantana kajyikarimooki joyaana. ¹⁸ Iriitaki Awinkathariti kimpoyaawintakinari kaari jowashironkaitantana, iikiro niyaatakaatyiro irojatzii nariitantaiyaari ipinkathariwintantzi Inkitijatzii. Ari jashi jowaitatyiro irirori impinkathayitairi. Ari onkantyaari.

Iwiyaantapaakawori itasonkawintantaitzi ipoña with-ataantsi

¹⁹ Nokowi piwithatyaanari Prisca ipoña Aquila, ari pinkimitaakiri Onesiforo, iijatzi ikaatzi saikapankotziriri. ²⁰ Iriima Erasto, ari isaikapaaki irirori Corinto-ki. Ipoña Trófimo, naaka ookanakiriri Mileto-ki, jimantsiyawaitapaakitzi. ²¹ Ontzimatyii pinthaatyaati pariitantaari nosaiki naaka tikira otyaawontsitanaita. maawoni akantayitairi jaka “iyikiiti”, jiwithatayimini. Jirika ikaatzi withatzimiri: Eubulo, Pudente, Lino, opoña Claudia.

²² Nokowaki inampishiritantimi Awinkathariti Jesu-cristo, inishironka jowayitaimi. Ari onkantyaari.

TITO

Withataantsi

1 Naakataki Pablo otyaantzimorori jiroka, jompiratani Pawa ninatzi. Naaka Jotyaaantapirori Jesu-cristo onkantya joshiritantaiyaari ikaatzi jiyoshiiyitairi Pawa, inkini jiyotairo iroopirotatsiri impinkathatasorintsitairo. ² Ari jiyoyitairi iriroriiti inkantaitatyiiro jañaayitai. Irootaki ikajyaakaantakiri pairani Pawa tiki-raamintha jiwitsikiro kipatsi. Tii jamatawitantanizti Pawa. ³ Okanta jinintapaititaki, joñaagantaka Pawa Owawijaakotantaniri. Iriitaki kantakaantakirori ikinkithatakoitairo jiñaani. Jimatakina naaka iijatzi, jotyaaantakina nonkinkithatakaanti. ⁴ Iiroka Tito notyaantzini nosankinari. Nokimitakaantzimi tyaryoomi notomintaimi, atsipatawakaa oshiritaa. Onkamintha inishironkataimi Ashitairi Pawa iijatzi Awinkathariti Jesucristo, Owawijaakotantaniri, onkamintha jitaakotaimi, piñiuro pisaiki kamiitha.

Jantayitiri antaripiroriiti ipoña jiwariiti

⁵ Iro nookantanakimiri Creta-ki pintampatzikayitanti, pamini antaripiroriiti jiwatirini oshiritachari, iro nokowakaakimiri. ⁶ Inkaati jiwayitatsini ontzimatyii inkamiithashiriti, iiro itzimi iitya kinkithatakowaitashityaarini, kinatani jowiro iina, oshiritani inkantya jowaiyaniiti itzimikari kankatowaitirini piyathari jinatzi, ñaathawaitaniri jinatzi. ⁷ Tima iri Pawa jantawaitziniri jiwatziriri oshiritaniriiti, ontzimatyii jaamaakowintya itzimikari kankatotiniri kantakaapirori jinatzi, kishinkari jinatzi, shinkiryaaantzi jinatzi, antantzinkari, ojiyiyiriri iiriikiti jaapithatantziri. ⁸ Aña ontzimatyii joimaantaniti ipankoki, jantapiintayitiro kamiithari, kamiitha inkinkishiritya, tampatzikashiri inkantya, pinkathatasorintsitaniri, jiñaakotanitya, ⁹ tyaryooshiri inkantya joshirityaawo ñaantsi otzimi jiyotaayitakiriri, inkini jimatanairo irirori jiyotaantiro tyaryoopirori, inkini iijatzi jimonkatziyaari kaari yotaantironi tampatzikari. ¹⁰ Tima ojiyiki kowatsiri jiñaanaminthatantashiwaityaawo, jiñaawaitashiwaita, jamatawitantzi. Iri antayitakirori jiroka, iitashiwaitachari "Totamishi-taaniri". ¹¹ Ontzimatyii poiyyikairi iiroka jiyotaantayitzi, tima ojiyiki ikompitakaaka atziriri ikaatzi isaikapankotaiyini. Jiyotaantashitawo jirikaiti kaari iroopirotatsiri, apa ikowashitaiyakani jaantyaawo kiriiki. ¹² Tima tzi-matsiranki Creta-jatzi kamantantaniritatsiri, ikantaki-

ranki: "maawoni Creta-jatzi, thiiyinkari ninatzi, kaaripirori, pirantziiti niyawairintzi". ¹³ Imapiro jiroka ikantakiri. Irootaki pishintsithatantyaariri iiroka, inkini inkimisantaitiro tampatzikari, ¹⁴ ari onkantya jowajyaantantyaawori ikimisantapiintziro ikinkithatashitari Judá-mirinkaiti, tima ishintsithatantaki jirikaiti jowajyaantaitiro tyaryoori. ¹⁵ Irootaki akantapiintziri: Apaani kitishiritaintsiri, tikaatsi iitya owaripiroshiritirini onkantawitayta iirorika ipinkawaitzi. Iriima apaani thainkashiriri, kaaripiroshiritatsiri, tikaatsi iitya kitishiritakairini onkantawitayta impinkawaiwitya. Tima aritaki owaripiroshiriwaitaka. ¹⁶ Iñaajaantzi jiyotakotairi Pawa. Iro kantacha, okaatzi jantayitzi, iro oñaagantzirori tii jiyotakotairi, aña Pawa ojiyiki ipinkimatataikiri jirika. Tima ipiyathatapiintakari iijatzi jirika, tikaachaajaini apaani kamiithari jantiri.

Jiyotaantaitziro Kamiithari Ñaantsi

2 Irooma iiroka, okowatya piyotaantairo okaatzi tampatzikatatsiri, jiroka okantakota: ² Kimpyo-aawaini inkantaiya antaripiroriiti, impinkathatakaantya, inkinkishiritakotiro kamiithaini jantayitiri, jothotyiiro inkimisantai, jitaakotantai, inkisashiwainitaiya. ³ Ari onkimityaari iijatzi tsinani antawopiroriiti, opinkathatasorintsitantai, iiro okinkithatakotantashiwaita, iiro oshinkitapiintayita. Aña ontzimatyii iyotaantayitairo okaatzi kamiithayitatsiri, ⁴ onkini ominthashiritakaayityaawo mainawoiti aapatziyaari oimi, iijatzi onkimitairi owaiyaniiti, ⁵ onkinkishiritakotyaaawo kamiithaini antayitiri, kitishiri onkantya, antawairyaaanto, pinkatha owiri oimiiti. Aririka omayitanairo jiroka, iiro ithainkawaitaitziro iñaani Pawa. ⁶ Ari inkimitanaiyaari iijatzi mainariiti, ontzimatyii inkinkishiritakoyitaiyaawo kamiithaini jantayitiri. ⁷ Irooma iiroka, pinkinkishiritya piyotaantairo tampatzikari, iro piñaantyaawori impinkathawintaitimiro pantayitakiri, ari jimatakoyiitanaimiro. ⁸ Ari onkantya iiro itzimanta kijyimawintimironi pikantayitzi, aña pashiwinta inkantya kinkishiritachari inkantakotashitimi. ⁹ Ontzimatyii pishintsithayitairi ompirataari iiro ipiyathawaitari ompiratariri, aña jaminaminati jaa-patziyaityaari, iiro jiñaanaminthatziri aririka jompiratyaari, ¹⁰ iiro ikoshiniintzi kapichiini, aña ontzimatyii joñaagantiro kamiithatatsiri jamiintaityaari. Irootaki

jiñaitantyaawori owanaa okamiithapirotataitzi jiy-
otaantaitziro iñaani Owawijaakotairi Pawa.

¹¹ Tima Pawa joñaagayitairo owanaa inishironkayitai,
iriitaki matironi jawijakoshiriyitaimi maawoni atzirriiti.

¹² Iriitaki yotakaayitairori owajyaantantaawori
athainkatasorintsitanti, iijatzi okaatzi anintashiritziri.
Aña kimpoyaawaini ankantya iroñaaka, tam-
patzikashiri anaty, apinkathatasorintsitanti, ¹³ amina-
wooki owairi oyaakoniintani. Tima irootaatsi
inkoñaatai Jesucristo, iriitaki amaironi jowaniinkawo
Owawijaakotairi, Pawa. ¹⁴ Iriitaki Jesucristo shini-
tashitainchari apaniironi jowamaitiri. Tima ikowatzi im-
pinawintairo okaatzi akaaripiroshiriyitaki. Iro ikowairi
inkitishiritakaayitai, onkantantyaari jashiyitai irirori,
ayimaniinta ankantya antayitairo kamiithari.

¹⁵ Irooyitaki jiroka, piyotaantayitairi. Pishintsithatan-
tiro. Iro pinkaminaantyaariri. Iirokatakai jowaitaki pi-
monkaatakaantiro jiroka, ontzimatyii jantayitiro
onkaati pinkantantiri.

Inishironka owamiithashiritairi

3 Ontzimatyii pinkinkishiritakaapiintiri janta
kimisantzinkariiti ipinkathayitairi pinkathariwin-
tantatsiri pinampiki, iijatzi inkimitairi jiwariiti. Iiro ipiy-
athanitanta. Ayimaniinta inkantayitya jantayitanairo
kamiithari. ² Iiro ikijyimatanaari pashini, iiro
jiñaanaminthatantashiwaita. Aña itakotantani
inkantya, tsinampashiri jinaty iijatzi. ³ Pairani tzimatsi
akantayiwita aakaiti, amasantzishiriwaitzi, apiy-
athawaiyita, tzipinashiri anayitzi, antayitziro aña-
matashitari, iijatzi okaatzi anintakaashiyitari,
owaaripirotopiintakiri pashini ajyininka, anintakoyi-
tantziro oiyitarika, amanintashiritantzi, akisani-
intawakaayita. ⁴ Iro kantacha imatakaranki inishi-
ronkayitai Owawijaakotairi Pawa, jitakoyitaari maa-
woni atzirriiti, ⁵ ari jowawijaakoshiriyitairi. Iro kantacha
tzimatsi oita jantantakawori, tii aakatajaantaki an-
tashityaawoni apaniironi akamiithashiriyitai. Aña in-
ishironkamachiitakai irirori. Ikimitakaantakiro iri ki-
wayitainimi, kimiwaitaka owakiraami intzimakaayitai
Tasorintsinkantsi. ⁶ Tima okaatzi jantzimoyitairi Owawi-
jaakotairi Jesucristo, iriitaki Pawa kantakaawori,
jotyaaantakairi Tasorintsinkantsi itsipashiripirowaitai

okimiwaitakawo isakopirowaitakairimi. ⁷ Iro jantanta-
kawori jiroka inkini añaayitiro ikajyaakaayitakairi, ari
añaampiyaaawo iroñaaka aritaki ankantaitatyaani
añaayitai. Aritaki okanta, irootaki ikimitakaantairi
kamiithashiri anatz, tima nishironkatantaniri jinatz
irirori.

⁸ Imapiro inatz jiroka okaatzi nokantakimiri. Irootaki
nokowantari piyotaayitairi ikaatzi awintaanaariri Pawa
piyotakotanairo iiroka okowapirotatya jiroka, inkini
jantapiintayitanairo kamiithayitatsiri. Imapiro okami-
ithataki jiroka, owanaa jinintaityaawo. ⁹ Irooma aririka
iñaanawintawakaashityaawo tsika ikantakota itziman-
tayitakari pairani itakaantawori, iiro pimatsitawo iiroka
posatikasatikawaitya, tikaatsi oitya, aminaantsi inatz.
Ari pinkimityaari iijatzi aririka iñaanawintawakaat-
sityaawo tsika okantakota Ikantakaantaitani. ¹⁰ Intz-
imirika owashiñaironi jiyotaantiro tyaaryoori ñaantsi
niyotaantakiri pairani, iro ompoñaantyaari jowajyaan-
takairi oshiriwitanainchari, pinkaminaathatiri. Iikirori-
ka jijaatakaatyiiro, papiitiri pinkaminairi. Iikirorika
jijaatakaatyiiro iiro pishinitainiri jiyotaantai. ¹¹ Tima jiy-
otaitakiri jirika ipiyaatya, ikaaripiroshiriwaitaatzi.
Apaniironi jiyakawintawaita.

Apaniironi ikantaitziri Tito

¹² Notyaantatyimiri Artemas. Iirorika notyaantzimiri
irirori, kimitaka iri notyaantimi Tíquico. Aririka jari-
itayta pisaiki iiroka, nokowi pimpoki iiroka pintonkiy-
otina Nicópolis-ki. Ari nokowiri naaka nontyaawontsi-
takotiri janta. ¹³ Iriima Zenas yotakopirotzirori ikan-
takaantaitziri, ipoña Apolos, aririka impokimatanaki
irirori, pimpawakiri paawiyiri iiroka, inkajyaakaiyaari
impokanakirika. ¹⁴ Tima maawoni aakaiti, iiro
asaikashiwaitanta, ontzimatyii anishironkatiri kow-
ityaaniintawaitatsiri.

Iwiyaantawori withataantsi ipoña tasonkawintaantsi

¹⁵ maawoni jiwithatzimi tsipayitakinari jaka. Nokowi
iijatzi naaka piwithatinari oshiriyitachari janta ikaatzi
itakotanari. ☩Onkamintha inishironkayitaimi maawoni
iirokaiti janta! Ari onkantyaari.

FILEMÓN

Withataantsi

1 Naaka Pablo osankinatzimiro jiroka. Tima jomontyaawintaitakinari naaka Jesucristo jaka. Iri notsipataka iyiki Timoteo nosankinatzimiro jiroka. Iirokatakani notyaantzini, Filemón, nitakotani nowimi, iiroka imitakotapiintakinari. ² Iro nosankinatzini Apia nokimitakaantaawo “tyootyo”, ipoña nosankinatziniri iijatzi Arquivo tsipayitakairi añaashintsiyita. Irijatzi nosankinatzini kimisantzinkariiti ikaatzi apatotapiintachari pipankoki. ³ Onkamintha inishironkayitaimi Ashitairi Pawa, iijatzi Awinkathariti Jesucristo, kamiitha isaikakaayitaimi.

Jitakonka ipoña joshirinka Filemón

⁴ Aririka namanamanaatakoyitimi, antawoiti nopaa-soonkitziri Pawa. ⁵ Tima nokimakotakimi itakotani powantzi, kinatani powiri Awinkathariti Jesús, ari pikimitairi iijatzi ikaatzi jashiyitaari irirori. ⁶ Iro namanakotantzimiri inkini paapatziyawakaayitaiya iirokaiti poshiriyitaa, pinkimathapirotanairo kamiitha okaatzi jantakaashiritaimiri Cristo Jesús pikimisantairi. ⁷ Iyiki, itako powapiintanairi iiroka oshiriyitanaachari, irootaki jiñaantakawori iriroriiti ithaamintashiriproyita. Irojatzzi oimoshirinkakinari iijatzi naaka, thaaminta nokanta.

Pablo ikantakowintziri Onésimo

⁸ Niyotzi iroñaaka, naaka jowawitaka Cristo ni-monkaatakaimiromi onkaati pantairi. ⁹ Iro kantacha, apa nonkowakotashitimi kapichiini, tima niyotaki tsika pikanta pitakotanta. Pablo ninatzi naaka, antaripirota-paakina, jomontyaawintaitakinari Jesucristo. ¹⁰ Jirika Onésimo nokowaki paawakiri kamiitha. Iriitaki nokimitakaantakiri iriimi notomi, tima naakataki oshiritakaakari Cristo jomontyaaitakina. ¹¹ Tima ti opantawitari jirika, irooma iroñaaka iri opantzimotaimiri iiroka, ari inkimitzimotinari naaka iijatzi. ¹² Tima iijatzi notyaantaimiri Onésimo, itzimi nitakoniintari. ¹³ Ojyiki nokowawitaka intsiptinami naaka. Ari onkantakimi impoyaatimi iiroka jimitakoyitina jaka jomontyaaitakina

† Jiroka wairontsi Onésimo iñaaniki iriroriiti okimiwaitawo akantziri aaka: “Opantaari”.

okantakaantziro nokinkithatakotziro Kamiithari Ñaantsi. ¹⁴ Aña iro kamiithatatsi, tikiraata nokimi pinkantina iiroka oita pikowiri, ti nokowi naaka nosh-intsiwintimi pantiro jiroka, iro nokowaki iirokatakaanta-ki kantatsini oita pikowiri pantiri.

¹⁵ Aamashitya irootajaantaki imatantakari ishinitaitziri jirika Onésimo ishiyapithatantakimiri pairani, ari okanta ikimisantantaariri Cristo irojatzzi impiyantaiyaari intsiptapiintapaimiri iiroka. ¹⁶ Iro kantacha, ti apa pinkimitakaantairi pompiratani pikimiwitari pairani, aña pinkimitakaantairi iriimi pirintzi pitakopirotoni. Ari nokimitakaantakiri iijatzi naaka. Aña iiroka mapirotatitroni pitakopirotaiyaari pompiratari koñaawoini, irijatzzi jompirataari iijatzi Awinkathariti.

¹⁷ Tima pikimitakaantakina iiroka, naaka pitsipatani, ari pinkimitairi iijatzi irirori paawakiri kamiitha, pinkimitakaantiri naakami paawakimi. ¹⁸ Tzimatsirika oita kaari jinimotakaimi, tzimatsirika oitya jiriwizimiri, pinkimitakaantiro naakami iriwiwimimi. ¹⁹ Naakataki, Pablo osankinatataantzimiro jiroka. Imapirotatya, ari-taki nompinataimiro jiriwizimiri. Añaajaantaki iirokatakiri iriwiwipirotonari naaka nowawijaakoshiritakaantaimi ²⁰ Ari okanta iyiki. Nokowataiki inkantakaiyaami Awinkathariti paawakiri kamiitha Onésimo, tima irootaki inimoshirtinari. ^{††21} Iro nosankinatantzimiro jiroka niyotzi aritaki pimatakinawo, tima aritaki pimatakiro ari panaakaanakiro okaatzi nokowakotakimiri. ²² Nokowataiki iijatzi, paamaakowintina niyaatashitimi pisaiki iiroka, ari nomayimotapaakimiri. Iroorika pinkamitantakiri pamanakotina, ari ishinitakiro Pawa imatya.

Iwiyaantakawori jiwithatantaitzi ipoña itasonkawintantaitzi

²³ Ari jiwithatzimi Epafra, notsipatakari jaka jomontyaawintaitanari Cristo Jesús. ²⁴ Ari jiwithatzimiri iijatzi Marcos, Aristarco, Demas ipoña Lucas, iriitaki notsiptapiintakari jaka. ²⁵ Onkamintha inishironkataimi Awinkathariti Jesucristo! Ari onkantyaari.

†† Kantakotachari jaka “paawakiri kamiitha Onésimo”, irojatzzi ikantsitari: “Nokowataiki pimantzimotaina iiroka”. Tima iñaaniki iriroriiti iwairo inatzi Onésimo jiroka: “Opantaari”.

HEBER-PAANTIRI

Pawa jotyaaentakiri Itomi ikinkithatakotairi

1 Pairani, ikowirika Pawa jiyotakairi achariniiti oityaarika, iri Kamantantaniri amironi ñaantsi. Ojyiki japiipiintakiro Pawa, tzimatsi jimatakaayitakiriri Kamantantaniriiti. ² Iro kantacha owakiraa iroñaaka, jotyaaentakairi Itomi irirori inkinkithatakotairi. Tima iri-itaki Itomi jiwitsikakaakiri pairani jiroka kipatsi, iriitaki jashitakaaka okaatzi jiwitsikayitakiri. ³ Iri Itomi ikimitakaakiri iriimi jowaniinkatani, shipakiryaa ikanta. Ari ikimiwaitakari tsika ikanta irirori Ashitariri. Tima shintsinkantsi inatzi jiñaanitakari, iro kaari inashiyitan-ta okaatzi jiwitsikayitakiri jaka kipatsiki. Aritaki jimonkaatapaintziro pairani imatantyaari inkitishiritakaantai, jatai inkitiki, saikapai jakopiroriki Ashitariri itsipatapaari ipinkathariwintantzi. ⁴ Ari opoñaanakari janaakotziri imaninkariti Pawa, antawoiti jiñaapiro-takaitakari irirori.

Iri Itomi anaakoyitairiri maninkariiti

⁵ Tima ikantawairi Pawa: Notomi nowimi iiroka. Naakataki piwaapatitanaa iroñaaka. Ikantawairi iijatzi: Naakataki piwaapatitaa. Iirokataki notomintaa. Tima Pawa tikaatsi apaani maninkari inkantiri kimityaawoni jiroka. ⁶ Paata aririka japiitairo jotyaaentakiri jaka kipatsiki itakawori itomintari, inkantayiiitai: Inthaamintaiyaari maawoni imaninkariti Pawa. ⁷ Tzimatsi iijatzi ikinkithatakoitziri maninkariiti, jiroka ikantaitzi: Iriitaki matakairiri imaninkariti inkimitakotyaaowo tampiyainka. Iriitaki matakairiri jotyaaantaniiti inkimitakotyaaarimi paampari. ⁸ Irooma aririka inkinkithatakotiri Itomi irirori, jiroka ikantzi: Pawa, iiroka kantaitaachani pimpinkathariwintantai. Ari pinkimitakotaiyaari pinkathariiti otzimimotziri jin-chakiiri jimantantari ipinkathariwintantzi. Iro kantacha aña iiroka mataironi pintampatzikashiritai aririka pimpinkathariwintantai. ⁹ Iiroka kowirori kamiithari, irooma kaaripirori owanaa owatsimaimi.

Iirokataki isaipatziitotai Pawa, pimpinkatharitan-taiyaari. Iriitaki piwawani matakimirori.

Isaitantaimiro yiinkantsi ari pikimoshiritairi tima panaakoyitairi pitsitapiintawitari.

¹⁰ Jiroka pashini ikinkithatakoitziri Itomi, ikantaitaki: Pinkathari, owakiraa itantanakari pairani iirokataki witsikakirori kipatsi.

Iirokataki witsikajaantakirori inkiti.

¹¹ Jiroka okaatzi piwitsikakiri, aritaki apirotaiya paata, irooma iiroka ari pinkantaitatyaani.

Ari onkimitakotaiyaawo okaatzi piwitsikani pai-jatomawori kithaarintsi.

¹² Tima aririka ompaijatowoti piithaari, pankowimawotziro, paminai pashini owakiraari pinkithaataiyyaari.

Ari pinkimitagairo paata iiroka piwitsikani kipatsi iijatzi inkiti.

Irooma iiroka ari pinkantaitatyaani iiro pipashinitan-tai.

Iiro papirotaa.

¹³ Ikinkithatakoitakiri iijatzi, ikantaitzi:

Pisaikapai nakopiroriki, ampinkathariwintanti, irojatzi paata nowasankitaantyaariri kisaniintakimiri, aripaiti paatzikantaiyaari piitzi.

Tima tikaatsi maninkari inkimitakaantiri Pawa inkantiri jiroka. ¹⁴ Tima maawoni maninkariiti, apa jotyaaantaitziri jimitakoyitairi atziriiti awijakoshiriyitaatsini.

Antawoiti owawijaakoshiritaantsi

2 Ontzimatyii ankimisantiro okaatzi jiyotaakairi, onkantya iiro owajyaantantawo. ² Iiro owashiñaayitairo jotyaaantaitantakariri pairani maninkariiti inkamantantiro. Tima maawoni kaari owakimpitayaaawoni inkimisantairo, jowasankitaitakiri ipiyathatakawo. ³ Aaka jimapiroiti jowasankitaiti, iirorika owakimpitatawo ikinkithatakoitziro antawoiti awijakoshiritaantsi, jitapaintari Awinkathariti Jesús ikinkithatakotapaintziro. Irootaki ikamantayitairi ikaatzi kimayitajaantakirori. ⁴ Iriitajaantaki Pawa yotakaayitakirori imapirotatya okaatzi ikamantaitakairi, tima jimatakaantakiro itasonkawintantayitzi, joñaagakaantakiro kaari jiñaitapiintzi, Tasorintsinkantsi antakaantakirori jiroka, ari imatajaantakari ikowiri Pawa.

Matakirori jowawijaakoshiritantzi

⁵ Tii iri maninkariiti Jimatakairi Pawa impinkathari-wintairo tsika asaikayitai paata, otzimi nokinkithatakotakimiri. ⁶ Aña atziriiti jinayiti mataironi paata. Tima ikantaitaki pairani:

¿Iriipirorima atziriiti pikinkishiritakotantariri?

¿Iitama pikowantari pinishironkayitairi?

⁷ Aña kapichiini iñiiri atziriiti tii janaakotantzi, iri maninkariiti anaakoniintakiriri.

Iro kantacha, irootaatsi pamathaitairi inkini ipinkatharintsitai, otzimimotairi jowaniinkawo.

Iri anaakoyitaironi maawoni piwitsikani.

⁸ Pinkimitakagairi ikanta pairani aatzikiriri iisaniintani, jompirataiyaari maawoni.

Ari inkantakaayitaiyaari Pawa atziriiti, maawoni impinkatharintsitai tima tikaatsi apaani anaakotantaatsini. Iro kantacha, tikira jiñaayitziro atziriiti jiroka. ⁹ Iro kantacha, tzimatsi atziri jotyaaantaitakiri, irijatzi ñaapaintzirori kapichiini tii janaakotantzi, iriitaki anaakotakiriri maninkariiti. Iriitaki nokinkithatakotzi Jesús. Tima iriitaki ñaakirori ikimaatsitaka irojatzii ikamantakari, ipoña jamathaitakiri ari okanta ipinkathayitantaariri, otzimimotairi jowaniinkawo. Irootaki ikamawintantakairi maawoni, tima antawoiti inishironkayitai Pawa.

¹⁰ Owanaa otampatzikatataiki tsika ikinakaakiro Pawa ishinitakiri Jesús inkimaatsiwaitya, ari jothotyakaakiri onkaati jantiri. Tima Jirika, ashiyitariri maawoni, kantakaantzirori itzimayitantari maawoni, irijatzi jaantaki kimaatsitakowintaari ikini jowawijaakoshiritairi, ari onkantya intsipatantataiyaariri maawoni itomiitari janta jowaniinkawoki. ¹¹ Jiroka okantakopirota, ikimitakaantai Jesús iririntzi, tima ari akaatziri awapatitaari Pawa. Iwaapatitari irirori itasorintsishiritakaantzi, awapatitaari irijatzi aakaiti itasorintsishiritakaayitai Jesús. ¹² Iro ikantantakari pairani:

Nonkinkithatakotaimi iiroka isaikayitzi nirintziyitaari, Tsikarika japatotapiintaita, ari nonthaamintaimi nonpampithagayini.

¹³ Ikantaki irijatzi:

Nawintaani nowairi Pawa.

Ipoña irijatzi ikantzi:

Jirika Naaka, notsipayitaari itomiitari Pawa ikaatzii ikimpoyaakaayitaanari.

¹⁴ Akantajaantayitaka aakaiti atzirintzi, otzimi awatha, otzimi araani, ari ikantakari irijatzi Jesús irirori, iro jimatantakawori ikami. Aripaiti joitsinampaakiri kamaari. Tima otzimimowitayitaaari kamaari ishintsinka imaamanitantariri kaamaniriiti. ¹⁵ Ari ikinakaakirori Cristo ikimitakaantaawo joimishitowaatyaimi athaawantawitawo kaamanitaantsi, okimiwaitakawo

atziritanakityiimi kaamanitaantsi iro ashitayitakainimi. ¹⁶ Imapirotatya, kaari maninkariiti impokashitaki Cristo inishironkatairi. Aaka ipokashitaki, ichariniyitai Abraham-ni. ¹⁷ Irootaki jatziripirotantakari ikimitai aaka jirintziyitai, ari okanta jimatantakawori ikowapiintawitakari jimatiromi pairani Ompiratasorintsiropiri. Imapiro inishironkatantaki irirori, ityaaryootaki jimatantakawori, iri kantakaantakirori ipiyakotantairori Pawa akaaripiroshiriwitaka. ¹⁸ Tima atziri jinapaintzi Jesús ikimaatsiwaitapaintawo irirori inkaaripirotakaitirimi. Irootaki jinishironkatantairi aakaiti inkowaitimi inkaaripiroshiritakaitaimi.

Iri Jesús anaakotziriri Moisés

3 Iyikiiti oitishiritaari, nonkantimi pikaatzii ikaimashiritaimi Inkitijatzii: Pinkinkishiritakotairi Cristo Jesús, iriitaki kimitakariri otyaantaari, irijatzi kimitakariri Ompiratasorintsiropiri. ² Jantziri otyaantaari ityaaryoowintziro ikantziriri otyaantziriri. Ari ikantakari irijatzi Jesús. Ikimitakotakari Moisés-ni, ityaaryoowintakiniri iyyininkapaini jashitari Pawa jiiitatziri “Inampipanko Pawa”. ³ Iro kantacha Jesús iri matzirori jiñaapirota janaakotziri Moisés-ni, tima iriitaki witsikakiriri pairani. Iroowaitaki ikantapiintaitzi: “Pimpinkathatiro nopanko”. Tima kaari pankotsi inkantakopiroiti impinkathaitiro, aña iri ipinkathaitzi ashitawori ipanko. Tima itzimi witsikirori pankotsi iri ñaapirotachari. ⁴ Tima iri ashitawori pankotsi itzimi witsikakirori, iroowaitaki ikimitaakiro pairani Pawa jiwit-sikantakawori maawoni. ⁵ Ikantaitaki:

Moisés tyaaryoowintakiriri iyyininkapaini jiiitatziri “Inampipanko Pawa”.

Iro kantacha ikimitakomachiitakari ompirataari, ikinkithatakotairo onkaati awijatsini. ⁶ Iriima Cristo, iri itajaantaki tomintariri ashitawori pankotsi, iriitaki jiwatairi ikaatzii ikimitakaantaaitaari pankotsi. Ari ankaatairi jirikaiti jiiitakiri “Inampipanko Pawa” aririka antyaaryoowintairi, kiso owanairi irojatzii iwiyaanta-paayawoni kitiijyiri.

Jimakoryaaminto jashiyitaari Pawa

⁷ Jiroka ikantakiri Tasorintsinkantsi:

Pinkimairi jiñaawaitzi Pawa, ikantzi:

⁸ Iro pikisoshiriwaitzi.

Pikimitarikari pithokashitakinari pairani jookimowaitakinawo iñaani otzishimashiki.

⁹ Ari ikowakaawitakinawo pichariniiti nowasankitairimi, jookimowaitakinawo iñaani,

Okantawitaka jiñaawitakawo nonishironkatakiri okaatzii 40 osarintsi.

¹⁰ Irootaki nokisantanakari,

† Iri Moisés kimitawori pankotsi, tima irijatzi iyyininka Judámirinka jiiitatziri “Inampipanko Pawa”.

Nokantaki: Ari ikantapiintatya itzipinashiriwaitzi, Tii jantayitziro nokowakairi.

¹¹ Noyatsimankakiini nokantanaki:

Iiro nariitakaayitaari nimakoryaamintoki.

¹² Iyikiiti, ñaa powajyaantzirikari Pawa, Kañaanitatsiri.

Iiro pikaaripiroshiriwaitzi, iiro pithainkashiriwaitzi.

¹³ Iro kamiithatatsi pominthashiritawakaapiintya poshiritaiya. Pitataityaawoota onkantya iiro jamataw-
itantzimi pantayitairo kaaripirori, irojatzii piñaantyaawori pinkisoshiriwaiti. ¹⁴ Iikirorika

oisokiropirotanatyaaari Cristo, irojatzii iwiyaanta-
paatyaawoni kitiiyyiri, aritaki añaairo intsipaminthayitai.

¹⁵ Irootaki ikantantaitari:

Pinkimairi jiñaawaitzi Pawa, ikantzi:

Iiro pikisoshiriwaitzi.

Pikimitarikari pithokashitakinari pairani.

¹⁶ ¿Itzimikama pithokashitakariri ikimataawitakawo iñaani Pawa? ¿Kaarima jirikaiti ijiwatakiri Moisés-ni ipoñaakagaari Egipto-ki? ¹⁷ ¿Itzimikama ikisapiintakiri Pawa okaatzi 40 osarintsi? ¿Kaarima antapiintakirori kaaripirori, ikaatzi apirotainchari otzishimashiki?

¹⁸ ¿Itzimikama ikinkithatakoitakiri ikantaitaki:

Iiro nariitakaayitaari nimakoryaamintoki?

¿Kaarima jirikaiti ikantaitakiri piyathariiti? ¹⁹ Ari añaairo oita kaari jariitakaantaari, iro kantakaantakirori tii ikimisantaiyini.

4 Iinitatsi ikajyaakaakairi aakaiti kimiwaitakawori jariitakaayitaimi imakoryaamintoki. Irootaki pimpinkathatantaiyaariri, otzimikari oitya otzikaawakimiri, iro iiro pariitanta. ¹² Tima akimairo aakaiti Kamiithari Ñaantsi, ari akimitaari ikanta achariniiti pairani. Iro kantapainchari jirikaiti, tii jinitaimaitawo ikimakowitakariri, tima tii jawintaashiritawo ikimawitakariri. ³ Irooma aakaiti awintaakari, aritaki jariitakaayitai imakoryaamintoki. Jiroka ikinkithatakoitakiro jimakoryaaminto, ikantaki:

Noyatsimankakiini nokantanaki:

Iiro nariitakaari nimakoryaamintoki.

Aña ithonkatakiro pairani Pawa jantawaitani owakiraa jiwitsikantakawori kipatsi. ⁴ Tima tzimatsi tsika okinkithatakota 7-tapaintsiri kitiiyyiri, ikantaitzi:

Jiroka 7-tapaintsiri kitiiyyiri, ari ipakaakiro jantawairi Pawa, jimakoryaaki.

† Jiroka imakoryaaminto, tzimatsi ojyakaawintachari jaka. Tima pairani, jimakoryaawintakiro Pawa jiwitsikantakawori kipatsi, ikimithakantakiro "imakoryaaminto" jiroka 7-tapaintsiri kitiiyyiri jimakoryaamintakari. Ikanta osamanitaki, ishitowayitai Judá-mirinkaiti janta Egipto-ki, 40 osarintsi ikinakinawayiyitaki, irojatzii jariitantakari kipatsi ikajyaakaakiniriri Pawa. Irojatzii jiroka kipatsi jiitaitakiri "jimakoryaaminto". Iro ojyakaawintachari iroñaaka kimitawori "jimakoryaaminto" kimisantzinkariiti, tima tzimatsi kantatsiri: "Iro inkiti jimakoryaaminto kimisantzinkariiti". Tzimatsi pashini kantatsiri: "Iro jimakoryaaminto jiroka awintaashiritaniri jowawijaakoshiritanti Pawa, tima tii okowajaanta iñaashintsiwaitaitya onkantya jawi-jakoshiritantaiyaari".

⁵ Jiroka makoryaantsi irojatzii ikinkithatakoitziro, ikan-
taitzi:

Iiro nariitakaayitaari nimakoryaamintoki.

⁶ Ari okantari. Irootaki intzimantaiyaari mako-
ryaashiriyitaatsini. Iriima pashini itayitakawori, tii jari-
iyita, tima tii ikimisantzi ikinkithawiiitanari Kamiithari
Ñaantsi. ⁷ Okanta awijanaki pairani ojyiki osarintsi,
japiitairo Pawa ikinkithatakotairo pashini jimako-
ryaaminto, jiitairo "iroñaaka". Irootaki josankinatako-
tairi David-ni, ikantaki pairani:

Pinkimairi "iroñaaka" Pawa jiñaawaitzi, ikantzi:

Iiro pikisoshiriwaitzi.

⁸ Aririka jimatakiromi Josué jimakoryaapirotakairimi
pairani achariniiti, iirotya japiitaironi Pawa
inkinkithatakotairo pashini jimakoryaaminto. ⁹ Ari ay-
otziri iinrotatsi ojyakaawintachari jimakoryaam-
intopirotaiyaari jashitaari Pawa. ¹⁰ Iro jojyakaawintakiri
pairani Pawa jimakoryaawintakiro jantawaitani
ithonkakiro. Tima ari inkimiyitaiyaari makoryaashiriyi-
taatsini ari onthonkaiyaari jantawaitani.

¹¹ Ontzimatyii antyaaryoowintairo ariitantaiyaari
amakoryaashiriyitai, ojyakoyitarikari piyathayitainchari
pairani. ¹² Tima iñaani Pawa, añaakaantaniri inatzi,
shintsinaani okanta. Okimitakawo osataamintotsi
thoyimpiminitatsiri, tii ojyinkaakaanta owawiryatonki-
tantzi irojatzii inthomai iipathantsiki. Imapirotzirori
iñaani Pawa kimitawaitaka omokayinatatyaimi, iroota-
ki yotakaantironi inkinkishiritaitaiyaari, inkowashiritaitiri
iijatzi. ¹³ Ikaatzi jiwitsikakiri Pawa iiro jimatziro ji-
manapithatyaari iiro jiñaantaari. Aña Pawa jiyotako-
tairo maawoni antayitakiri, iriitaki aminakoyitaironi.

Iri Jesús anaakotziriri Ompiratasorintsipirori

¹⁴ Jirika Jesús, Itomi Pawa, iriitaki anaapirotakirori
inkiti. Iriitaki ankimitakaantya Ompiratasorintsipirori.
Irootaki oisokirotantyaariri awintaashiritaari ikimaitai
akantaki: "Nokimisantairi Jesús". ¹⁵ Tima Jesús ikimi-
taari Ompiratasorintsipirori, irootaki inishironkanta-
tairi ontzimirika pomirintsitzimotaini. Tima pairani tzi-
mawitaka ikowashiriwitakariri irirori, ari ikimitakotakai
añaayitziro awijyimotairi aakaiti. Tiimaita ikaaripirota-
paintzi kapichiini. ¹⁶ Irootaki awintaantyaariri amana-
manaataiyaari Jesús kimiwaitaka aashiritaatyaimi tsika
ipinkatharitari. Tima aritaki inishironkayitai, aririka
ankowityaashiriwaiti.

5 Tima Pawa owakiriri pairani atziri Jompiratasor-
intsipiroti. Iriitaki kantakowintairini atziriiti
kaaripiroshiriyitatsiri. Iri taayitaironi jashitakaitariri
Pawa. ² Tima atziri jinaki jirika Ompiratasorintsitaari,
otzimimotziri oita pomirintsitzimoyitariri. Irootaki ja-
matsinkawintantariri tzipinashiriwaitatsiri atziriiti
pokashitziriri, masontzishiriyitatsiri iijatzi. ³ Jimatsitawo
irirori itaawinta okaatzi jashitakaariri Pawa inkini

impiyakotiniri ikaaripiroshiriwaitzi, jantziro ikimitaapi-intziniri atziriiiti. ⁴ Tikaatsimaita Ompiratasorintsitaari kantatsini: “Naaka Ompiratasorintsitaari!”, aña Pawa matakairiri jompiratasorintsitantari, ikimitaakiri jowakiri pairani Aarón-ni.

⁵ Ari ikantakari iijatzi Cristo, tii ikowashitaka apaniroini inthaamintakoityaari, inkantimi: “Naaka Ompiratasorintsitaari!” Aña Ashitariri matakirori, ikantziri:

Notomi nowimi iiroka,
Naakataki piwaapatitanaa iroñaaka.

⁶ Ipoña ikantaki iijatzi:

Iiroka kantaitachani Pompiratasorintsitaariti,
Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

⁷ Tima pairani jatziritapaintzi Cristo, jiraaniintaka jamanamanaatakari Pawa, ikaimakaimataki shintsiiini jamanari. Aña Pawa, otzimimotziri ishintsinka, ari onkantakimi jowawijaakotiri iiro jowamaantaitari. Tima Cristo pinkathatasorintsitaniri jinatzi, ikimisantakiri Pawa ikowakotakiriri. ⁸ Okantawitaka Cristo iriitawitaka Itomi Pawa, ikimaatsitapainta, tima iñaakiro tsika okanta tii ipiyathataita. ⁹ Ikanta jimonkaatakaitakiri jantiri, ari imatakari jowawijaakoshiritairi inkaati kimisantairini, ari inkantaitatyaani jawijakotai. ¹⁰ Ari okantakari, Pawa Ompiratasorintsitakaariri, ari okimitakawo tsika okanta jompiratasorintsitakaakiri pairani Melquisedec.

Ikamantantaitziro aririka owajyaantiro awintaashiritari

¹¹ Tzimatsi ojyiki nokowawitari niyotaimiri tsika ikantakota jirika. Iro kantacha owanaa opomirintsita nimatimiro, tima kisoshiri pikantayitaka, osamani onkantya pinkimathatantyaawori. ¹² Tima osamanitaki, noñaajaantaki irokataki yotaantanaatsinimi. Iro kantacha iinta okowa intzimi iitya yotaayitimini iirokaiti, irojatzi japiitaimiri itayitawori jiyotaantziro iñaani Pawa. Okimiwaitakawo tsika ikantaitziri ithotaitziri, tikira impaitiri tatsinaatsiri owanawontsi. ¹³ Ari pikantari iirokaiti, kimiwaitakimi iinchaaniki ithotaitziri, tima tiki-ra piñaantapiintawoota kamiithashiritakaantatsiri. ¹⁴ Iriima owayitakawori tatsinaari owanawontsi, iriwaitaki ñaantapiintakawori, tii opomirintsitzimotari jiyotziro otzimi kamiithatatsiri, otzimi kaaripirotsatsiri.

6 Ontzimatyii niyaatakaairo niyotaapirotimiro pashini tsika ikantakota Cristo. Tii okantzi napiipiintimiro piyotsitakari iirokaiti, okimitatya okantakota jiroka: Jowajyaantairo kaaripirori kaamanishiritakaan-tatsiri. Jawintaashiriitaari Pawa. ² Jiyotaayitakimiro iijatzii owiinkaataantsi, iijatzii otzimikapatzii totaantsi,

† Jiroka ikantakiri Jesús, jamanamanaatakari Pawa, ikantzi: “Ashitanarí, pishinitanarika, pinkimitakaantinawo pomishitowaatyinami iiro nokimaatsiwaitantawo onkaati nonkimaatsityaari. Iiromaita pimatanawo okaatzi nokowawitakari naaka, iro pimati okaatzi pikowakaakinari iiroka”. Jiroka ikinakaakiro Pawa ikimisantakiri Jesús ikowakotakiriri, jamawitakaakiri ikimaatsiyitakari, ishinitakiri inkamimotanti jañaakagairi iijatzii.

jañaakaayitairi kamayitatsiri, jowasankitaayitairi kaaripiroshiriri. ³ Irootaki aatakaantyaawori pashinitatsiri, inkamintha iri kowatsini Pawa. ⁴ Onkamintha iiro aminaashiwaita pikimakiri, itasonkawintaitakimi, inampishiritantakimi Tasorintsinkantsi, ⁵ piñaawitakawo okamiithatzi motzimi iñaani Pawa, iijatzii ishintsinka joñaagantairi paata. ⁶ Tima ikaatzi ñaawitakawori jiroka, ipoña jowajyaantairo, iiro jimatairo impiyashiritai jookantaiyaawori iyaaripironka. Kimiwaitakimi iriitakimi apiitaironimi impaikakotakaantairimi Itomi Pawa, kimitawaitaka iriimi thainkimawaitakirimi iijatzii ipiyotaiyani atziriiiti. ⁷ Okimiwaitakawo owaantsi irinkapathatziro inkani, aririka impankiitantyaawo, iroorika jyoookanaintsini pankirintsii pinawontsitachari, iri Pawa tasonkawintakiriri pankitakirori. ⁸ Iroorika iyoshi-itachani ojyookanaki kitochii, inhashi, tii opantawo, katsimashiri inkantya pankitakirori, intaayitairo paata.

⁹ Iroora iirokaiti, nitakoyitaní, niyotajaantzi iiro pikimitakotawo nojyakaawintakiri, tima niyotaiyini naaka pantanairo kamiithari owakiraa jowawijaakoshiriyiitaimi. ¹⁰ Tima Pawa tampatzikashiri jinatzi, iiro ipiyakotaimiro pantayitakiri iirokaiti, pitakoyitanaari ikaatzi pairyaayitairiri Irirori, iikiro piyaatakaatziro pitakoyitari. ¹¹ Irootaki nokowakoyitaimiri, ari pinkantapiintatyi poñaagantairo pintyaaryooshiriyitai, irojatzi imonkaayitantaiyaari okaatzi poy-aakoshiritaiyarini. ¹² Iiro pipirashiriwaita iirokaiti, aña iro kamiithatatsi pinkimitakotyaari ikaatzi jatakairori ikimisantanai, ikaatzi kamaitanaawori. Tima iriitaki aayitaironi ikajyaakagaitakiriri.

¹³ Tima pairani owakiraa Pawa ikajyaakaakiniriri Abraham-ni, tikaatsi anaakotirini Pawa ipairyaakiro iwairo, iri yotironi iijatzii imapirotatya imonkaawainiti. Aña iri pairyaachari apaniroini iwairo Pawa, ¹⁴ ikantakiri Abraham:

Imapiro nontasonkawintimi Naaka,

Imapiro nojyityiimiri Naaka pincharininyaari.

¹⁵ Tii jathawaawaita Abraham-ni, amatsinka ikantawintaka, jiñaakiro ikajyaakagaitakiniriri. ¹⁶ Tima aririka inkowapiinti atziriiiti jiyoti imapirorika imatya ikajyaakagaitziriri, ipairyiiro iwairo anaakotziriri, ari jiyoyiiti imapiro jimonkaawainiti paata. ¹⁷ Ari okimiwitawo okaatzi jantakiri Pawa, ipairyagaa irirori imatantyaari ikajyaakaantakiri. Tikaatsi kantironi impashinitakairo okaatzi ikinkishiritakari jantiri. ¹⁸ Ari okanta otziman-tanakari apiti kaari ikantayitai impashinitakaayitairo. Iro imatantari ayotai tii ithiyanita Pawa, irootaki kimoshiripirotakairi aakaiti awintaashiriyitaari Irirori, ayotzi ari imonkaataiyo oyaakoniintziri. ^{††19} Iro oyaakoni-

†† Tima tzimatsi apiti kantakotachari jaka kaari inkantayitzi impashinitakaayitairo. Jiroka itawori: “Pawa tii ithiyanita, aritaki imonkaatatya okaatzi ikajyaakaantakiri”. Jiroka apititanaintsiri: “Tikaatsi pashinitakaironi ipairyaka apaniroini iwairo Pawa, tima tikaatsi anaakotirini irirori”.

intanka joyyakaawintaitziri jaka kimitawori tinari againtaatorori antawoiti pitotsi iiro amaataanta. Ari okimitari oyaakoniintani, againtashiri owayitai. Irootaki kantakaawori ankimitakotantyaariri tyaatsiri jotantotaitantakawo tontamawotatsiri. ¹²⁰ Ari añaampiyaawo aakaiti kantatsi antyaayitai kimitakawori jiroka, aririka oyaatzishitanairi Jesús itzimi joyyakaawintaitakiri tyagaintsiri janta. Tima iri Jesús joyyakaawintakiri pairani Melquisedec. Iriitaki Jesús Ompiratasorintsipirori iroñaaka, ari inkantaitatyaani irirori.

Jompiratasorintsinka Melquisedec

7 Tima Melquisedec, iri pinkathariwintantaintsi Salem-ki, jompiratasorintsiti jinatzi Jinokijatzi Pawa. Iriitaki aawairiri pairani ipiyaawo Abraham-ni japirotakiri pashini pinkathari jowayiritari, itasonkawintawairi. ^{†12} Irijatzi ipaki pairani Abraham-ni ajyaagawontsi okaatzi jaapithatantakiri jowayirita. Tima Melquisedec, tzimatsi oiyakaawintachari iwairo. Jiroka itawori oiyakaawinta: “Pinkathari Kamiithashiriri”. Jiroka apititaintsiri oiyakaawinta iwairo ipinkathariwintantzi Salem-ki: “Pinkathari Saikakaantatsiri Kamiitha”. ^{‡3} Tii jiyotaitziro iwairo ashitariri, tii jiyotaitzi iijatzi itzimi ichariniyitanakari. Kimiwaitaka tii otzimimi ipoñaantanakari, tsika ithonkaka iijatzi, ikimitakotakari Pawa, ari ikantaitatziro irirori Jompiratasorintsitaariti.

⁴ Ari añiuro ñaapirori jinatzi Melquisedec. Tima Abraham-ni, achariniyitaari aakaiti, iri ipaki pairani okaatzi jaapithatziiriri pinkathariiti jowayiritari. ⁵ Iro kimitakawori okaatzi jantapiintayitakiri pairani Leví-mirinkaiti. Ipayitziro apaani tzimimotziriri ijyininka ontzimirika 10, tima iro oshinitaantziri Ikantakaantaitani jantayitiro Ompiratasorintsitaari. Iro jamitayarini, tima irim-irinkaiti jinatzi ichariniyitari Abraham-ni. ⁶ Iriima Melquisedec kaari ajyininkata a-Judá-mirinkatzi aaka, kaari ayotaajaitzi iita charinitariri. Iro kantacha, Abraham-ni, itzimi ikajyaakaapiroitakiniriri pairani, iriita-jaantakiri pakiri Melquisedec apaani kaatatsiri 10 jaapithatantakiri jowayirita. Ipoña Melquisedec itasonkawintanakiri Abraham-ni. ⁷ Imapirotatya ikantapiintaitzi: “Itzimirika tasonkawintantatsiri, janairi itzimi itasonkawintaitziri”. ⁸ Itzimirika ipayitziro apaani iitarika kaatatsiri 10 jaka kipatsiki, atziri jinayitzi, kaamaniri. Iriima Melquisedec, kimiwaitaka kañaaniri jinatyiimi irirori. ⁹ Irojatziri jantakiri Leví-mirinkaiti, ikaatzi

† Iro ikinkithatakoyitzi tontamawotatsiri jotantotantaitawori tasorintsipanko, iro jiyiitzi tasorintsisagaaki. Apa intyi Ompiratasorintsitaniri, tii jaakowintawo intyaapiinti. Iro ikantayitzi “ari janta joñaaganta Pawa”. Irootaki oiyakaawintawori inkiti tsika añiuro Pawa paata. †† Jiroka wairontsi “Salem” irootaki jiiitaitziri nampitsi Jerusalén pairani tikira jinampitawo Judá-mirinkaiti janta. ‡ Jiroka kantakotachari ipakiriri Abraham-ni pairani Melquisedec. Aririka jaapithatanti jowayirita Abraham-ni onkaati 10, apaani jashitakaatyaari Melquisedec. Ari ikantakiro maawoni jaapithatantakiri, ontzimirika 10, apaani jashitakaatyaari Melquisedec.

ipashitapiintaitari. Aña kimiwaitaka iriitakimi pinakowintantatsinimi, tima irootaki jantakiri ichariniiti Abraham-ni, ¹⁰ itanakawo ipinakowintantakiri ipashitakari pairani Melquisedec itonkiyotantawaariri jowayirita. Tima tikiraamintha itzimaajaitzi Leví-ni, aritaki jantsitakawo Abraham-ni jiroka.

¹¹ Pairani, ikaatzi Ompiratasorintsitaari, ichariniiti Aarón-ni jinatzi, ikantayitziro “Leví-mirinkaiti”. Ari okanta Ikantakaantaitakiri. Iro kantacha jirikaiti Ompiratasorintsitaari, tii jimatajaantziro jowamiithashiritanti. Arimi jimatakiro, iirotya josankinatakoitaimi pashini Ompiratasorintsitaari kimitaariri Melquisedec, kaari charinitariri Aarón-ni. ¹² Imapiro itzimai pashini Ompiratasorintsitaari kaari icharinita Aarón. Irootaki ompashiniantaiyaari Ikantakaantaitani, onkantantyaari intzimai pashini Ompiratasorintsitaari. ¹³ Tima jirika ikinkithatakotaitakiri kimitaariri Melquisedec, kaari ichariniiti Leví-ni, pashinimirinkaiti jinatzi, kaari tzimaajaitatsini apaani ijyininka intzimi jompiratasorintsitaari. ¹⁴ Jirika kimitakariri Melquisedec, iri Awinkathariti Jesucristo, icharinitakari Judá. Tima pairani josankinariki Moisés-ni, tii oshinitaantsitzi jompiratasorintsitaariti charinitariri Judá.

¹⁵ Ari okoñaapirotziri ontzimatyii impoki pashini Ompiratasorintsitaari kimityaarini Melquisedec, ¹⁶ tii jompiratasorintsitwita inkimityaari okinkithatakotziri Ikantakaantaitani ichariniimachiini Leví-ni. Aña iri kimityaarini apaani tzimatsiri ishintsinka, kaari kaamanitatsini. ¹⁷ Tima iri ikinkithatakoitaki, ikantaitzi:

Iiroka kantaitaachani Pompiratasorintsitai,
Ari pinkimitaiyaari ikanta pairani Melquisedec.

¹⁸ Ari okanta, tima okaatzi Ikantakaantaitakiri, jowajyaantaitiri, tii imatziro owamiithashiritanti, tzimatsi kowityaachari. ¹⁹ Tima tikaatsi owamiithashiriti Ikantakaantaitani. Oztimimaita pashini poyaataawori, irootaki matakaayitaironi okaakishiritairi Pawa, tima iro oyaakoniintiri.

²⁰ Irootaki ikajyaakaakairi jiroka Pawa, tima iriitaki pairyaincha apaniroini iwairo jiyotaitantyaari imapiro imonkaatya. ²¹ Iriima Ompiratasorintsitaintsiri pairani, tii ipairyaaajaita Pawa jowantaitakariri jirikaiti. Iriima pashini, iri ipairyaaawintaka Pawa, ikantakiri:

Naaka Pinkathari pairyaawintainchari apaniroini, tii noipithokantziro noñaani.

Iiroka kantaitaachani Pompiratasorintsitai,
Ari pinkimityaari ikanta pairani Melquisedec.

²² Ari okanta, iriitaki iroñaaka Jesús yotakaayitairori imapiro imonkaataiya okaatzi jantzimoitakairi, irootaki anaakotakirori pashini itawitanakawori pairani ikajyaakaawakaitari.

²³ Tima oiyiki ikaawitaka pairani Ompiratasorintsitwainchari, oiyiki poyaayitakariri iriroriiti. Ikamapiintayitakiri jirikaiti, tii okantzi jiyaatakaairo jantayitirimi, aña intzimi pashini poyaatyaarini. ²⁴ Iriima Jesús,

kañaaniri jinatzi irirori, iri kantaitachani Jompiratasorintsiti. ²⁵ Ari okanta, iri Jesús owawijaakoshiritapiintairi okaakishiritantaiyaariri Pawa, ikantakowintapiintai.

²⁶ Iriitajaantaki Ompiratasorintsitaari akowityaapirotakiri. Jiroka ikanta irirori: Itasorintsishiritzi, ikamiithashiritzi, ikitishiritzi, tii isaikimoyitairi kaaripiroshiriri, janaapirotairo inkiti. ²⁷ Jirika Jesús tii ikimitari Ompiratasorintsirowitachari pairani. Tima aririka intaayitiniri atziriiti jashitakaariri Pawa, jitawo ikowakotziri Pawa impiyakotawakiri iyaaripironka irirori. Iriima Jesús jothotyaakiro maawoni, jimonkaatakiro ishinitaka pairani apaniroini inkimtakotyaari jatsipitakaani Pawa. ²⁸ Ikaatzi Ompiratasorintsitakaakiri pairani Ikantakaantaitani, atziri jinatzi, shipitashiriri, ikaamaniyitzi. Iriima Itomipirori Pawa pokaintsiri pairani awijaki ojyiki osarintsi, Jompiratasorintsitakaakiri Pawa ipairyaka iwairo. Iri monkaatajaantakirori kamiithaini, ari onkantaityaani.

Iri Jesús kantakowintantaatsi owakiraatantaari kajyaakaawakaantsi

8 Jiroka iroñaaka otzinkamipiroitari ikantaitakiri: Iriitajaantaki Cristo Ompiratasorintsiwintairi, iri saikaatsiri jakopiroriki Pinkatharipirori, itsipataari ipinkathariwintantai inkitiki. ² Okimiwaitaawo ari jantawaitimi tasorintsithaantiki, iro kantacha, tiimaita jantawaitzi tasorintsithaantiki jiwitsikani pairani atziriiti, aña inkitiki jantawaitai, otzimi jiwitsikakaantairi Pawa. ³ Tima ikaatzi Ompiratasorintsitaintsiri pairani, tzimatsi jashitakaariri Pawa, itaayitziniri. Ari ikimitakari iijatzzi Jesucristo, tzimatsi iita jashitakaariri Pawa. ⁴ Iro kantacha, tii okantawita jompiratasorintsitimi Jesucristo, isaikantawitapaintari kipatsiki, tii oshinitakaantziro Ikantakaantaitani, tima tii iyyininkamirinkaititari Leví-ni. ⁵ Tima jirikaiti Ompiratasorintsitaari ojyakaawontsi jinamachiyyitaki, aña tzimatsi iñaampiyaitakari tsika onkantaia tyaaryoopiroini inkitiki. Irootaki ikantaitakiriri pairani Moisés, tsika inkantya jiwitsikiro tasorintsithaanti, ikantaitakiri:

Pinkimitakaantiro piwitsikiro, tsika okanta piñaampiyakawo otzishiki.

⁶ Ari ikantaari Jesús Ompiratasorintsitaari jinatzi, janaakotairi jompiratasorintsitaitaari atziri. Tima Pawa jowakiraatai pashini kajyaakaawakaantsi, iri jowakiriri iroñaaka Cristo ikantakowintayitai, irootaki anaakotairori okaatzi ikajyaakaantawitakari pairani, iro anaakotairori itakawori kajyaakaawakaantsi. ⁷ Tima tzimatsi kowityainchari itakawori kajyaakaawakaantsi kaari imonkaayitaki, irootaki okowantakari ontzimi pashini owakiraari, poyaataiyawoni. ⁸ Jiroka kowityainchari, tima ikantaitaki pairani:

Ikantzi Awinkathariti:

Paminiro onkaati awijatsini paata,

Ari napiitairo ontzimi nantzimotairiri icharinipaini Israel-ni, icharinipaini Judá-ni.

⁹ Aririka nowakiraatairo kajyaakaawakaantsi, iiro okimitaawo nantzimowitakariri ichariniiti.

Tima pairani nokimitakaantziri nonkathataatyirimi, Naakami iwatairinimi nomishitowantaariri Egipto-ki. Tii jimonkaatzimaitawo iriroriiti okaatzi ikajyaakaakiriri,

Iro opoñaantari nowajyaantziro nokimpoyaawantziri. Ari ikantaki jiñaawaitaki Pinkathari.

¹⁰ Japiitakiro jiñaawaitaki iijatzzi, ikantzi:

Jiroka owakiraari kajyaakaawakaantsi jiñiiri paata Israel-mirinkaiti:

Ari niyoshiritakaayitairi kamiithari onkaati jantayitairi. Onkimiwaityaawo nosankinashiritaatyiniirimi nokantakaantani,

Naakataki inkimitakaantai Iwawani, Iriiyitaki nashitaiyaari Naaka.

¹¹ Tii okowajaantai jiyotaawakaawaitaiya, Apa ikantayitairi iyyininka: “Piyoshiripirotaire Awinkathariti”.

Tima maawoni jiyoyitaina.

Ari jiyoyitaina ñaapiroriiti iijatzzi ashironkaariiti, maawoni.

¹² Owanaa nonishironkairi ikaaripiroshiriyitaki, Ari nompiyakotainiri.

¹³ Tima jiiitakiro “Kajyaakaawakaantsi Owakiraari”, ari jiyotakoyiitziro jiroka itawitakawori, kimiwaitaki pajatorimi inatyi. Tima okaatzi pajatotaintsiri, jookaitziro.

9 Jiroka itakawori kajyaakaawakaantsi, iro inkantakaantakiri Pawa jiyotantaityaari tsika inkantaitya impinkathaitiri. Ari okinkithatakotari tasorintsithaanti tsika ipinkathaitziri pairani. ² Jiroka tasorintsithaanti, apiti okanta jinashitaitakawo jotantoitziro. Janta antawosagaakitzi tsika ityaapiintaitzi, ari jowayitakiri ootamintotsi, minkochaaniki, ipoña tasorintsitanta. Ari jiiyiitziro “tasorintsisagaaki”. ³ Irooma inthomainta, tsika ithatashiitakiro tontamawotatsiri, oryaaninaki okanta. Ari jiiitaitziro “tasorintsisagaakipirori”. ⁴ Ari osaikiri itaantapiintaitawori kasankainkari, ari osaikiri iijatzzi tasorintsinaki. Iro jiwitsikayitziro poriryaatatsiri. Ari owakotari inthomainta iipiyokiini “maná” jiwitsikañakitashiitakiro poriryaatatsiri. Ari jowaitziri iijatzzi ikotzi Aarón-ni jyookaintsiri pairani, ari osaikitari mapikota tsika osankinataka kajyaakaawakaantsi. ⁵ Okanta jiñokiini tasorintsinaki, ari jowaitaki jiwitsikaitziri jojyakaawo maninkariiti, iriitaki tsimankantawori ishiwanki ashitakowo tasorintsinaki. Iro jiiitaitziri “Inishironkaminto”. Iro kantacha iiro niyaatakaairo nonkinkithatakotimiro tsika okantayita apanipaini.

† Ikantakoitziro jaka poriryaatatsiri, iriitaki oro.

⁶ Aritaki jiwitsikayiitakiro maawoni jiroka. Ojyiki jantapiintakiri Ompiratasorintsitaari janta antawoki tasorintsisagaaki, ari jantayitziro inkini impinkathatasorintsiti. ⁷ Irooma iyaapirotanaki inthomainta tasorintsisagaakipiroriki, apa ishinitaitziri intyi Ompiratasorintspirori. Apawojatzi ityaapiintzi osarintsiki. Aririka intyaaki janta, jaanaki irira piratsi intsikirisantyaawo jiiyiitziro "Inishironkaminto Pawa". Ari onkantya inishironkatantyaariri Pawa, iiro jowasankitaawintantari iyaaripiroshirinka. Ari ikimitairi iijatzzi atziriiti kaaripiroshiriyatsiri. ⁸ Ari okantsitari iijatzzi, tzimatsi jiyotakaayitairi Tasorintsinkantsi, jiroka okanta: Pairani otzimantawitari tasorintsithaanti, tii okantzi intyaayiti atziriiti janta otasorintsisagaakipirotzzi. ⁹ Jiroka okantakota: Aririka impaitiri Pawa jashitakaitariri, aririka intagaitiniri, tii iro matakaajaantirini impinkathashiritairi Pawa inkini intampatzikayitairo ikinkishiritari. ¹⁰ Apa intzitaayaawo owanawontsi, imiriyiitari, inkiwayitapiintaiya iijatzzi. Iro ikantakaantaitakiri okaatzzi koñaayitatsiri jantaitiro, irootaki jantayitzi irojatzzi jowakiraatakaantaiyaawori Pawa kajyaakaawakaantsi.

¹¹ Mataka ikofaatai Cristo, iriitaki kimitaariri iroñaaka Ompiratasorintsitaari. Tii ityaajitzi tasorintsisagaakipiroriki otzimi jiwitsikayitakiri atziriiti, aña jimatakiro ityaaki irirori inkitiki tsika añaampiyayitakawo iroñaaka, anaakopirotantatsiri. ¹² Tima Cristo tii ikimitari Ompiratasorintsitaari atziritatsiri tyaamachitapiintatsiri tasorintsisagaakipiroriki jaanaki iriraani piratsi. Aña iriitajaantaki shinitaincha jowamagaitiri isakotapaintziro iriraani, inkini jiñaayitairo maawoni inkantaitaayaani jawijakoshiriyitai. ¹³ Ojyakaawintatzzi iro aririka onkamiithatizimotiri Pawa iriraani piratsi, iijatzzi isamampoti, kimiwaitaka iro kitiwathatakagairini atziri itzimi antakirori ipinkaitziri. ¹⁴ Irooma iriraani Cristo, iro mapirotakirori okantakaakawo pikitishiritantayitaari. Tima ikimita irirori tikaatsi inkinakaashityaari, irijatzita shinitaincha jowamaitiri, ikantakaakari Tasorintsinkantsi. Iriitaki ojyipithataimiro kaaripirori pikinkishiritani, tima pantayitakiro kaamanitakaantatsiri. Aña ontzimatyii pantayitairo ikowakaimiri Pawa, Kañaaniri.

¹⁵ Iriitaki Cristo jotyaantakiri Pawa inkantakowintairi atziriiti, ari okanta jowakiraatakaantaawori kajyaakaawakaantsi. Tima okantakota owakiraari kajyaakaawakaantsi, ontzimatyii inkami apaani, iro jawijakotantaiyaari piyathatakawori itanakawori kajyaakaawakaantsi. Ari jiñaitairo ishiniyitakairo pairani ankañaanitai. Jiroka kajyaakaawakaantsi, iroowaitaki osankinarintsi tsika okinkithatakoyita okaatzzi jashiyitari, okinkithatakoyitziro iijatzzi ashitaiyaawoni aririka inkamaminthataki iwaapatiitari. ¹⁶ Iro kaari jiyopiroyitanta intzimi aayitironi okaatzzi jashitakaayitantari, apa

† Ikinkithatakoitziro jaka ikantaitzi piratsi, iri ikinkithatakoitzi cebra-paini ipoña vaca.

jiyoyitzi aririka inkamaki iwaapatiitari. ¹⁷ Iinta jañi iwaapatiitari, iiro ipitsitari ikajyaakagaitakiriri jashitaiyaawo. Apa impaitari aririka inkamaki. ¹⁸ Ari okimitari, jitantaitakawori itanakawori kajyaakaawakaantsi, tzimatsi iita kamaintsiri, iriraani jitantaitanakari. ¹⁹ Tima pairani ithonkakiro Moisés jiñaanatakiniri atziriiti Ikan-takaantani, jaaki iriraani piratsi, itsipataakiro jiña, jaaki inchashimpoki, jankowiitaki kityonkamawotatsiri, itsikirisantakawo osankinatainchari, ari ikimitaakiri iijatzzi atziriiti. ^{††20} Ikantakiri:

Jiroka iraantsi iro ofaagantapirotironi anka-jyaakaawakaiyaari, irootaki ikantakaantakiri Pawa. ²¹ Itsikirisantakawo iijatzzi iraantsi tasorintsithaanti, ari ikimitaakiro okaatzzi saikatsiri inthomainta. ²² Ari okanta, tima kimiwaitaka aririkami intsikirisantaityaawo iriraani piratsi, jimonkaatanairo Ikantakaantaitziri, kimiwaitaka iroomi oitiwathatantatsini. Tima iirorika otzimi iraantsi, iiro ipiyakotantairo Pawa kaaripirori.

Iri Cristo matakirori jowawijaakoshiritantzi

²³ Irootaki jatsipiwintantari piratsi itagaitziniri Pawa kimiwaitaka inkitiwathatakantatyii. Irootaki kimitalakawori okaatzzi awijaintsiri inkitiki, jotyaantakiri Pawa jatsipitakowintantya Cristo, inkishiritakantayitairi. Iro anaakotakirori jatsipitakowintanta piratsi. ²⁴ Tima tii ityi Cristo tasorintsisagaakipiroriki jiwitsikamachitani atziriiti. Aña irootataiki ojyakaawintacha inkitiki tsika ikinai Cristo, inkantakowintayitai isaiki Pawa. ²⁵ Tima tii japiipiintapaintziro Cristo inkamimotanti. Ari opashinitziri jantziri Ompiratasorintsitaari tyaawitapiintachari apawojatzi osarintsiki tasorintsisagaakipiroriki. Tii iri ashitajaityaawoni iriraani isakoitzi. ²⁶ Arimi jojyamachiityaari Cristo Ompiratasorintsitaari, ojyiki japiipiintironi inkamawintanti. Arimi jitanatyaawo inki-maatsiwintantyaami owakiraa iwitsikantakari kipatsi. Aña apawojatzi ikamawintantapaintzi. Ari ikantaitanaatzziro joitsinampaakiro kaaripirori. ²⁷ Iroowaitaki ikantaitziri: "maawoni atziri apawojatzi okanta ikami, impoña Pawa yakawintairini". ²⁸ Iro jantakiri Cristo, apawojatzi ikamaki ikimaatsiwintakotari ojyiki kaaripiroshiriri. Iro kantacha iijatzzi inkofaatapai paata irirori, iiro ikimaatsitakaitawaari, aña jowawijaakotairi ikaatzzi oyaakoniintakiriri.

10 Iro Ikantakaantaitani ojyakawori aamparyaantsi. Tima okanta apaani aamparyaantsi tii otzimanitzi owatha, apa jiyoyitzi tzimatsi iita ashitawo jaampari. Ari okantari iijatzzi Ikantakaantaitani, iyotaakai tzimatsi paata kamiithataatsini. Ikantakaantaitaki ontzimatyii intaapiintaitiniri Pawa maawoni osarintsiki, iro kantacha tii owamiithapiroshiritziri atziriiti antayitakirori. ² Arimi imapirotya owamiithapiroshiri-

†† Kantakotachari jaka inchashimpoki, irootaki jiiyiitziro iijatzzi "isopo".

tanti, ikaatzi antayitakiro arimi jowajyaantakiromi, tima aritakimi oitishiritakiri, iiro iyaatzimi onkatsitzi-moshiriwaitirimi jantayitakiro kaaripirori. ³ Aña tii ari onkantya, iro jantapiintakiri awijayitzi osarintsipaini, itaapiintayitziniri Pawa, ikinkishiritakotawo iyaaripiroshirinka. ⁴ Tima jowamaayitapiintziri piratsiiti ikapathainkataagaitziri, tii imatziro ompiyakopirotiro iyaaripironka atziri. ⁵ Irooma ipokaki pairani Cristo jaka kipatsiki, ikantakiri Pawa:

Tii pikowamachiitairo jamayiitaimi piratsi jashitakaayitimiri, jatsipitakaityaari.

Aña naakataki potyaantaki natziriti, jatsipitakaityaanawo.

⁶ Tii apa inimotzimi itagaitzimiri piratsi okantakaantziro iyaaripiroshirinka jirikaiti.

⁷ Nokantzi Naaka:

Pawá, nopokaki naaka nantairo pikowakaakinari iiroka,

Tima aritaki josankinatakoitakina pairani onkaati nantiri.

⁸ Pinkinkishiritiro kantatsiri jaka:

Tii pikowamachiitairo jamayiitaimi piratsi jashitakaitzimiri, itagaitimiri jatsipitakaitani. Tii inimotzimi intaawintimiro iyaaripiroshirinka.

Iro kantacha, ¿kaarima ikantakaantaitziri jiroka pashini? ⁹ Incha pinkinkishiritiro pashini kantatsiri:

Nopokaki naaka nantairo pikowakaakinari iiroka, jiroka apiitainchari ikantaitakiri, ipoyaatawo itanaka-
wori pairani. ¹⁰ Aña ikowaki Pawa onkimityaawo iwatha Cristo okaatzi itagaitziniriri, ari okanta ikamawintantapaintariri maawoni atziriti. Ari opoña jowamithashiriyitai aakaiti.

¹¹ Pairani, maawoni Ompiratasorintsitaari jaminiri Pawa jashitakaariri, japiipiintziro kitijiyiriki itainiri piratsi. Tiimaita jimatziro jowajyaantapirotakaantiro kaaripirori. ¹² Iriima Cristo, apawojatzi ishinitaka jowamaawintaitiri iyaaripironka atziriti, ipoña isaikai jakopiroriki Pawa itsipataari ipinkathariwintantzi, ¹³ ari isaiki joyaawinta irojatzzi joitsinampaantapirotaiyaariri iisaniintani, inkimitakaantairi jimakoryaakiiminto.

¹⁴ Irootaki jantantakawori apawojatzzi ikamawintakiro iyaaripironka atziriti, ari ikantaitaayitani jowamithashiripiroyitairi. ¹⁵ Ari ikimitakari Tasorintsinkantsi jiyotakaakai imapirotatya. Tima iri itakawo josankinatakaantaki:

¹⁶ Ikanta jiñaawaitaki Pinkathari, ikantzi:

Jiroka owakiraari kajyaakaawakaantsi jiñaitairi paata: Ari niyoshiritakaayitairi kamiithari onkaati jantayitiri.

Onkimiwaityaawo nosankinashiritaatyiniirimi nokantakaantani.

¹⁷ Iikiro ikantatzi:

Ari nompikotainiri ipiyathataka, jantayitakiro kaaripirori.

¹⁸ Tima aritaki ipiyakotantairo Pawa ikaaripiroshiriyiitzi, tii okamiithatai intaayitainiri iroñaaka.

¹⁹ Irootaki iyikiiti, tima kapathainka ikantaka Jesu-cristo jowamaantaitakariri, awintaashiri antsipashiritaiyaari Pawa, onkimiwaityaawo antyaatyimi tasorintsisagaakipiroriki. ²⁰ Tima jatziritaki Cristo, irootaki okantantaari antyaayitai inkitiki, iro oiyakaawintachari antyaatyimi ithayitakiro tontamawotatsiri tasorintsisagaakipiroriki. Aaka omapokayitairori jiroka kaari jimayiitzi pairani, irootaki kañaanitakaantaatsiri. ²¹ Ikimitaari iroñaaka Cristo iriimi Ompiratasorintsipirowintaini akaatzi jashiyitai Pawa. ²² Ari okanta. Tyaaryoopiroini ankantaiya antsipashiritaiyaari Pawa, imapiro ankantya oshiritaiyaari. Kitishiri ikantakaayitai, iiro akinkishiritakoyitaawo kaaripirori. Aña ankimitakaantya inkiwantatyiiromi jiña kitijyaari. ²³ Kiso owanakiro awintaashiritaari, ikimaitakai akantaki: “Noyaakoniintani jinatzzi Cristo”. Tima tsika itzimi kajyaakaakairori, kiso jowakai irirori. ²⁴ Ontzimatyii ankinkishiritakotairo tsika onkantya aminthashiritakaantyaariri pashini jitakotantya, jantayitairo kamiithari. ²⁵ Iiro owajyaantziro apatotapiintya, tima tzi-mayitatsi owajyaantayitakirori. Aña ontzimatyii aminthashiritakaiyaari akaataiyini. Iikiro aatatyi antanairo ayotai aritaki impiyi Cristo.

Ikamantayitziiriri antziro inintakaanikiini kaaripirori

²⁶ Tima aritaki ayotairo tyaaryootatsiri, aririka othataashiwaityaawo owajyaantanakiro, impoña aataairo antayitiro kaaripirori, iiro ipiyakoitairo ayaaripironka. ²⁷ Aña ikamantayitakai anthaawashiriti jowasankitagairi, tima Pawa japirotairi intaayitairi ikaatzi kisanintakiriri. ²⁸ Pairani, intzimirika piyathatayawoni Ikantakaantani Moisés, tii inshironkazitzi, jowamaitziri inkaatirika mawa kantakotirini. Ari jowamaitakiri iijatzzi inkaamachiitirika apiti kantakotirini. ²⁹ ¿Tiima imapiro jowasankitagaitiri manintakirori jantzimotajaantakairi Itomi Pawa? Tima okimiwaitakawo jaatzikashiwaitaitawo kaari opantyaawoni, imanintashiwaitakawomi ikapathainkataki ikamawintantaki. Ari ithainkashiritakiro jantzimotantziro Pawa ishiniwitakanariri intasorintsishiritakairi. Ikawiyawaitakiri Tasorintsinkantsi nishironkataniri. ³⁰ Irooma aakaiti ayotziri itzimi kantaintsiri:

Naakataki owasankitaantatsini,

Naaka piyakowintantachani.

Iro ikantakiri Pinkathari.

Ikantaitzi iijatzzi:

Jowasankitaayitziro Pinkathari ikaatzi jashitaari irirori.

³¹ [Kimitataika antawoitimi inthaawashiritakimi jiyotai iriitajaantakimi owasankitaantaatsini Kañaaniri Pawa!

³² Pinkinkishiritakoty. Tima irokayitaki pairani kimisantanaantsiri, kimiwaitaka pinkitijyiinkatakotaimi.

Ipoña piñaakiro ikimaatsitakaitakimi. ³³ Piñaayitakiro iijatzii ikisaitakimi, jowatsinaitakimi tsika ipiyotaita. Piki-moshiritakaayitakiri awijiyimoyitakiri okaatzi piñaakiri iiroka. ³⁴ Pikimoshiritakairi ikaatzi jomontyaayitakiri, piñaayitakiro iijatzii jaapithaitakimiro tzmimoyitzimiri. Iro kantacha, iikiro piyaatatyi piminthashiritanaty, tima piyotaiyini onkaati piñiiri paata, owanaa okamithapirotzi, tii othonkanita. ³⁵ Irootaki iiro powajyaantantawo okaatzi pawintaanaari, tima antawoiti impinaitaimi paata. ³⁶ Amawi pinkantya pantayitanairo ikowakaayitzimiri Pawa, ari onkantya piñaantaiyaawori ikajyaakaakimiri.

³⁷ Tima ikantzi Pawa:

Iiro iijyinkaa jariitantyaari aatsikitzimatantsiri,
Iiro osamani inkantya.

³⁸ Tampatzikashiri inkantya awintaashiriri, ari jiñiiri jañaantaiyaawo.

Irooma aririka impiyashiritai, iiro jinimotakaanawo.

³⁹ Irooma aakaiti, tii akimitari ikaatzi piyashiritachari, intzimi japiroitairi. Aña awintaashiriyitaa aakaiti, ari añiiri añaashiriyitai.

Awintaashirinkantsi

11 Jiroka okantakota awintaashirinkantsi. Okimiatya aririka inkantashiriiti: "Aritaki imataty nokowapirotani". Jiyopirotajaantaki aritaki imataty ikowiri, onkantawitaty tikira jiñiiri. ² Iro jawintaashirinka achariniiti kantakaawori okanta Pawa ikinkithatakotantakariri kamiithaini. ³ Iro awintaashirinkantsi kantakaawori amatantawori akimathatairo okantajaantaka jiwitsikantakawori Pawa kipatsi. Apa jiñaawaitaki, matanaka iwitsika. Ari opoñaanakari iwitsikanaka jiñaayitairi iroñaaka kaari koñaataajaitatsini pairani.

⁴ Iro jawintaashirinka Abel kantakaariri itaantakanariri Pawa jashitakaariri, anaakotanakiro jashi Caín jashitakaawitariri Pawa. Iro kamiithatzimotakiriri itaakiri Abel. Ari ikantaki Pawa: "Kamiithashiri jinatzii Abel". Okantawitaka ikamaki Abel, iinta akimakotapiintziri kimiwaitajaantaka irojatzii jiñaawaitimi irirori, tima iro kantakaawori ikimisantaki. ⁵ Iro jawintaashirinka Enoc kantakaariri jaantaitaariri, tii jiñiiri inkami. Tii jiñaitairi, tima inkitiki jagairi Pawa. Pairani iinta isaiki kipatsiki, ikantakiri Pawa: "Iiroka inimotakaapirotakinari". ⁶ Tima kaari matironi ontzimi jawintaashirinka, tii inimotziri Pawa. Aña aririka inkowayiti jiyopiroitairi Pawa, ontzimatyii inkimisantai, imapiro tzmitsi Pawa. Ontzimatyii inkimisantai ari jimatakaayitairi Pawa inkaati kowapirotaatsini jiyotairi. ⁷ Iro jawintaashirinka Noé kantakaariri jiwitsikantakawori antawoiti shintsipaa inkini jowawijaakotiri iijyinkamirinkaiti. Tyaaryoo ipinkathatasorintsitanitzii irirori. Tima iri Pawa kamantakiri onkaati awijatsini,

kaari jiñaitaajaitzi pairani. Iro opoñaantari jiñaitakiro mapirotachari jowasankitaayitairi isaawijatziiiti. Ari jowamiithashiritakiri Pawa, tima irootaki ikajyaakagaitakiniriri kimisantaniririiti.

⁸ Iro jawintaashirinka Abraham kantakaawori ikimisantantakariri Pawa ikantakiri pairani ishitowi inampiki jiyaatiro pashini nampitsi ikajyaakaakiniriri. Iro jantakiri Abraham, jataki okantawitaka tii jiñiiri tsika jiyaati. ⁹ Iro jawintaashirinka Abraham kantakaawori jimantantakawori jinampitawo pashiniki kipatsi tsika tii itzimapai iijyinka irirori. Ari isaikakiri ipankojyitairi mishinantsimashi. Ari ikimitaakari Isaac, Jacob, tima irijatzii ikajyaakagaitakiniriri iijatzii. ¹⁰ Iro jimantantakawori Abraham inampitakawo, tima jiyotzi ari inkañaanitai inkitiki. Kimiwaitaka iri ñaampiyakawori nampitsi otzimajaantzi jiwitsikairi Pawa, tsika inampipirotaiyaawo paata. ¹¹ Aña imatsitatakawo iroori Sara, owaiyantai okantakaawo awintaashirinka. Aritaki antawopirowita-ka, kaawitapaaka owaiyantantyaari. Iro kantacha, imatairo owaiyantai, tima awintaashiritanakari Pawa aritaki jimonkaatakiniro ikajyaakaakinirori. ¹² Ari okanta. Oimi Sara, owamaimawitakari jantaripironka, jowaiyantakairo iina, irojatzii iijyikitantaari ichariniiyitari, ikimitaari iijyikitzi impokiro, ikimitaawo impaniki ojyikitzi jiñaathapiyaaki. Imapiro iijyikiptirotai, tikaatsi matironi jiyotai tsika ikaatzi iijyikitzi.

¹³ maawoni jirikaiti (Abraham, Isaac, Jacob, Sara), ikamakoyitakiro jawintaashirinka, tii jiñaajaitziro okaatzi ikajyaakagaitakiriri. Apa jiñaampiyanakawo. Intaina okantaka inkiti ikowashiritakiri inampitaiyaawo. Irootaki ikantayitantari: "Asaikaminthatashita kipatsiki, kaari anampi, akimitakowaitakari kaari tzmitsini iijyinkamirinkaiti". ¹⁴ Tima jiñaawaitaitakiro kantainchari ñaantsi, ari ayopirotziri imapiro jaminainaitzi pashini nampitsi tsika inampipirotaiyaawo kamiithaini. ¹⁵ Iroomi inkinkithatakoyiti impiyamachiiyitaimi inampiitiki ipoñaayitakawo pairani, aritya jimatakiromi impiyayitai. ¹⁶ Aña tzmitsi pashini ikowapirotakiri anaakopirotzirori, janta inkitiki ikowiro. Irootajaantaki jiwitsikakiniriri Pawa jashiiti jirikaiti, tima Pawa tii ikaaniwintakotari ikantapiintakiri "Nowawani".

¹⁷ Iro jawintaashirinka Abraham kantakaawori itaantyaanaririmi Pawa japintziti itomi Isaac, tima Pawa jiñaantatyaawo jawintaashirinka Abraham. Iroowitainchami japintziriyirimi jowaiyani itomi, ¹⁸ okantawitaka ikantakiri Pawa:

Iri Isaac piñaantaiyaari intzimai ojyiki pincharin-ityaari.

¹⁹ Tima Abraham jawintaashiritakari Pawa jiyotzi ari jañaakagairi kamatsiri. Irootaki Pawa joipiyantaanariri Isaac, tima iri ojyakaawintakiro jañaayitai. ²⁰ Iro jawintaashirinka Isaac kantakaawori itasonkawintantakariri Jacob ipoña Esaú, iro ojyakaawintacha awijayitatsini paata. ²¹ Iro jawintaashirinka Jacob kantakaawori ita-

sonkawintantakariri apitiroiti itomi José. Irojatzí jawintaashirinka Jacob-ni kantakaawori ithaamintantakariri Pawa ikotzipookitantakariri ikamimataki. ²² Iro jawintaashirinka José kantakaariri ikantantanakariri ikamimataki, ikantzi: “Aririka ishitowayitai Egipto-ki ajyininka itzimi ichariniyitari Israel, jaminai tsika inampitaiyaawo”. Ikantaki iijatzí: “Ontzimatyii jaitanairo paata no-tonkipooki”.

²³ Iro jawintaashirinka ashitariri Moisés kantakaariri jimanantakariri jinchaanikiti owakiraa itzimapaaki, irojatzí itzimakotantakariri mawa kashiri. Tima kamiithaini ikantaka iinchaaniki. Ari ipiyathawaantitakawo ashitariri Moisés ikantakaantakiri pinkathari, intsitokaitiri maawoni iinchaaniki shiramparitatsini. ²⁴ Iro jawintaashirinka Moisés kantakaariri kaari ikowanta incharinityaari pinkathari Faraón, okantawitaka iro oimotantakiri irishinto pinkathari. ²⁵ Aña iro ikowaki intsipatyaari atziríiti jashitari Pawa, ari itsipatakari iyyininkapaini jowasankitaawaitaitziri, tii ikowaajaitziri jinintaawaityaawo kapichiini jinintashiyitari irirori.

²⁶ Tima jiyotaki Moisés okowapirota jowinkatharyaitiri Cristo, iro anairori ontzimimotairimi jajaagawo Egipto-jatzí. Aña iro jiñaampiyakari impinayitairiri paata.

²⁷ Iro jawintaashirinka Moisés kantakaariri ishiantakariri Egipto-ki. Tii iro jimanantakariri ithaawantari pinkathari inkisaniintiri, aña ityaaryoowintatziro onkaati jantakairiri Pawa, okimiwaitakawo jiñaapootatyirimi Pawa kaari koñaanitatsini. ²⁸ Iro jawintaashirinka Moisés kantakaawori jimonkaatziro ikantakaantaitakiro Anankoryaantsi, itsikirisantakawo iraantsi iiro jowamaantari maninkari apirotaniri itzinkamitari jowaiyaniiti.

²⁹ Iro awintaashirinkantsi kantakaawori jimontyaantakawori Inkaari Kityonkaari, janiitaiyakini okisopathataki. Irooma jimawitapaakawo Egipto-jatzí, pinkaiyakini. ³⁰ Iro awintaashirinkantsi kantakaawori jimantantakawori jinkijinkitakiro Jericó okaatzí 7 kitiiyiri, irojatzí jiñaantayitakawori opookathapitaki nampitsi.

³¹ Iro awintaashirinka Rahab kantakaawori aantawakariri kamiitha owayiriiti aminaantachari, ari okanta tii otsipatantari piyathariiti japiroitakiri. Okantawitaka jiroka Rahab mayimpro inawitaka.

³² ¿Nonkinkithatakotirima pashini? Iiro nohotyaakotziri. Jirika ikaatzí: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, ipoña Kamantantaniriiti. ^{†33} Iro jawintaashirinka jirikaiti kantakaayitairiri okanta: Itzimantari oitsinampaayitairiri pinkathariiti, pashini tampatzikashiriyitaatsiri, pashini ñaayitairori ikajyaakagaitakiniriri, pashini jookawiitakariri imoonaki kajyikari

† Ikaatzí iitachari jaka: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, iri jiyaitakiriri Judá-mirinkaiti pairani, owakiraa jinampitakawo Canaán-ki. Iro kipatsi ikajyaakaakiniriri Pawa jinampityaawo janta. Jirikaiti jiwari itsipatakari jowayiriri ontzimatyii jomanatya jimantantyaawori jinampityaawo janta tsika ikajyaakaakiri Pawa.

tii jatsikiri, ³⁴ pashini jookawiitakariri paampariki tii itagaa, pashini jomaaminthaitakiri jowathaitirimi, pashini ishintsitakagaitakiri, pashini ñaapirotaachari jowayirita, pashini jomishiyaitaki owayiriiti poñaachari pashiniki nampitsi. ³⁵ Tzimatsi tsinani ñaayitairiri oyyininkamirinkaiti jañaayitai ikamawitaka. Iro kantacha tzimatsi pashini kamimayitaintsiri jompojawaitaitakiri, tii jowajyaantanakiro jawintaashirinka impakaantaityaaririmi. Aña oyaaniinta ikanta jañaapiroyitai paata, iiro okimitaawo añaawita iroñaaka. ³⁶ Tzimatsi itzimi ithankawaitaitziri ipoña ipajawaitaitakiri, pashini joojoiitakiri ipoña jomontyaayitakiri. ³⁷ Tzimatsi ipichiitakiri, pashini itankaitakiri, pashini josataayitakiri. Tzimatsi pashini anii-aniwaitatsiri apa ikithaamachiitakariri mishinantsimashi, pashini kowityaapirowaitani ikantaka, pashini oyyiki jaminaminayitakiri, pashini ikimaatsitakagaitakariri. ^{††38} Pashini ikinawaiyitaki otzishimashiki, pashini inampiyitakawo omoonaki. Tii aritaajaitzi ankimitakaantiri jirikaiti isaawijatzíiti. Aña iriitaki kowapirotachari.

³⁹ Iro jawintaashirinka jirikaiti kantakaawori okanta ikinkithatakotantaariri Pawa kamiithaini, okantawita tikira jiñaayitairo ikajyaakaayitakiriri. ⁴⁰ Tima jiñaampiyakawo Pawa otzimi anairori: Ikowakaakairo aakaiti antsipatayaari jirikaiti, inkamiithashiritakaayitai maawoni.

Kimtoyaa owanairi Jesús

12 Irootaki, añaashintsiyitanyaaari iijatzí aakaiti, ankimitakaantiro anaakotantatyiiimi, okimiwaitakawo iijatzí impiyotatyiiyaami jirikaiti jaminayitaimi mayitakirori jawintaashiritaka, amatakoyitairi aakaiti. Amatantyaawori ashiyi shintsiini, ookanairo asama-wopooki amatsinkakairi ashiyi. Iro oyyakaawintachari asamawopooki aririka ookawintairo akaaripiroshiriwaitzi. Ari añaairo aakowintyaawo ashiyapiintai. ² Ikimita shiyachari ikamaitawo jaminiro tsika jariitya, ari ankimitanaiyaari aakaiti, kimpoyaa owanairi Jesús itakawori jawintaashiritakaayitakai. Iriitaki monkaatakaironi iijatzí awintaashiritani. Iriitaki ankimitakotaiya, tima jiñaampiyakawo irirori jinintaiyaari. Irootaki jamawitantakawori ipaikakowiitakariri, okamithatzimotakiri ikaaniwintawiitakariri ikamawitapaintai. Ari saikai iroñaaka jakopiroriki Pawa ipinkathariwintantai.

³ Aririka ankinkishiritakotiri Jesús jamawitakiro ikisaniintawaitakiri kaaripiroshiriri, iro thaamintashiritakagani iijatzí aakaiti amawitiro, iiro okantzimoniintashiriwaitai. ⁴ Aritaki piñaashintsiyitakariri iirokaiti kaaripirori, iro kantacha tikira piñaairo inkapathainkatakaimi. ⁵ Aamaa pipiyakotakiro ish-

†† Ikantakoitziri jaka mishinantsimashi, iro imishina oijya ipoña cabra.

intsithatantzimiro Pawa osankinarintsi, ikimitakaantzi-mi iirokami itomiiti, ikantzimi:

¶Notomi! Iiro pimanintziro aririka jowasankitaimi Pi-winkathariti.

Iiro okantzimoniintawaitzimi aririka ishintsithatimi.

⁶ Tima iri jitakotajaantani Pinkathari jiñaantakaapiintari.

maawoni ikimitakaantaari itomi, jowasankitairi.

⁷ Onkaati awijyimoyitimiri pinkimitakaantiro

Awinkathariti ñaantakaashiritzimiri. Tima ikimitakaantaimi Pawa iiroka itomi. ¿Tiima jowasankitaapiintziri itomi ikaatzi iwaapatiitari? ⁸ Ontzimatyii jowasankitaayitai maawoni. Tiirika piñiuro iiroka, kimitaka tikira itomipirotzimi Pawa, aña otomi mayimpiro pinatzi.

⁹ Okimita iijatzi, tzimatsi koñaaniri ashitairi owasankitairi, apinkathatzi irirori. ¿Iiroma amapirotziri apinkathatzi Ashitairi kaari koñaaniri, onkantantyaari añaashiriyitai? ¹⁰ Tima ikaatzi ashitairi koñaaniri kapichiini jowasankitaayitai, tsika okantzimotari irirori. Iriima Pawa jowasankitaayitai irirori onkantya inkamithashiritakaantairi, ari onkantaki iijatzi intasorintsishiritakai ikimita irirori. ¹¹ Tii inimoshiriyitai jowasankitaaminthaitai, aña owanaa onkantzimoniintashiriwaitai. Iro kantacha paata, ikaatzi kaari manintironi jowasankitaayitzi, aririka inkamithashiriyitai, ari jiñiuro isaikai kamiithaini.

Apaatakirori inishironka Pawa

¹² Irootaki piñaashintsitanyaaari pinkimityaari ñaantapiintakawori ishiya, jiñaashintsita ijiywata ishipitajyimpawitaka, ari ikimitairo iijatzi ishipitayiritowitaka, jiñaashintsita. ¹³ Pinkimiyitaiyaari iirokaiti shiyapiintachari tsika okamiithawokitzi kaari ñaayitironi inkithoki ishipitakiitaki. Aña ontzimatyii intikatsikiiti. ¹⁴ Aapatziya pinkantawakaiya, piñaashintsitya pintasorintsiriti. Tima iirorika pimayitairo jiroka, iiro piñiuri Apinkathatani. ¹⁵ Paamawintyaari inkaati apaatakironi inishironkayitai Pawa. Paamawintyaari oitzipinashiritaniri, joitzipinairikari ikaatzi kimisantatsiri. ¹⁶ Paamawintyaari mayimpiritatsiri. Paamawintyaari thainkatasorintsitaniri kimityaarini pairani Esaú, ikowajaantzi jowawatya apawojatzi, ari ipimantakiro ika-jyaakaitakiriri itzinkamitari itzimi. ¹⁷ Tima piyotzi iirokaiti aritaki jimatakiro Esaú kantachari, ojiyiki ikowawitaa iñiuro intasonkawintayitiri, antawoiti jiraakotakawo. Iro kantacha tii jiñiurimaitaawo tsika inkinakagairo ikinakaashitakari.

¹⁸ Tima tii pikimitari iirokaiti aakirori pairani Inkantakaantaitani. Jiyaataiyakini irirori otzishiki tsika otzimi koñaanitatsiri. Ojiyiki otaantzi, tsiniriki okantaka, ooriinkataki, antawoiti otampiyataki. ¹⁹ Ikimakiro ityootaitzi. Ikimaki iijatzi antawoiti jiñaawaitaitzi, ari ithaawaiyanakini, ojiyiki jamanaiyawitakani iiro iki-

mantawo kantachari. ²⁰ Tima ojiyiki ithaawantashitakawo okaatzi ikantakaantayitakiri, ikantaitzi:

Iiro pikinayitzi jaka otzishiki. Tii aritaajaitzi pinkinakaayitiri kapichiini pipirayitari janta. Aririka inkinyaitaki kapichiini janta, ontzimatyii intsitokaitiri, ontzimatyii jowathaitiri.

²¹ Imapirotatya okowiinkatzi ikantzi Moisés:

Antawoiti nothaawaki, okawaitakina.

²² Tii pikimitari iirokaiti ikaatzi ñaakirori, aña iirokaiti oiyakariri jaintsiri otzishiki iitachari Sion, saikatsiri nampitsiki Jerusalén. Iro oiyakaawintachari piyaayitai inkitiki tsika isaiki Pawa Kañaaniri. Tima ari pintsipataiyaari iirokaiti ipiyotapaa maninkariiti. ²³ Pintsipataiyaari piyotachari janta jawintaashiritaari Itzinkamitani Pawa, tima iriyyitaki osankinatakotainchari isaikayitai inkitiki. Pintsipatajaantaiyaari Pawa, yakawintairini maawoni. Pintsipataiyaari ishiriti kimisantzinkariiti jothotyaitakiri ikamiithashiritakaitairi iroñaaka. ²⁴ Pintsipataiyaari iirokaiti Jesús, poñaakaan-tanaawori owakiraari kajyaakaawakaantsi, kapathainkaintsiri ikamawintayitakai. Tima jiroka iriraani Jesús kimiwaitakami oñaawaitatyimi, anaanakiro okinkithatakotakiri pairani iriraani Abel. †

²⁵ Paamaiya papaatzirikari Pawa aririka jiñaanashiritimi. Tima pairani ikaatzi kimawitakariri Pawa jiñaawaitzi jaka kipatsiki, jowasankitaakiri jimanintakiro okaatzi ikantziriri. Aaka jimapiroti jowasankitaayitai, aririka ampiyashiritaki akimayiwitakari jiñaanashiritakai inkijatzai. ²⁶ Pairani aririka jiñaawaiti Pawa, jontziñaakaawo kipatsi. Irooma iroñaaka, tzimatsi okaatzi ika-jyaakaakairi, ikantzi:

Ari napiitairo nontziñaakairo, tii apa kipatsi, aña ari imatsitaiya inkiti iijatzi.

²⁷ Tzimatsi iita oiyakaawintachari ikantziri: “Ari napiitairo”. Iro oiyakaawintacha aririka jotikairo okaatzi jiwitsikayitakiri, japirotairo jiwitsikani kaari initatsini, apa osaikayitai initatsiri. ²⁸ Irooma aakaiti, impinkathariwintayitai janta tsika initanitapai. Irootaki ampaasoonkitantyaariri Pawa, pinkatha owairi, antawaitainiri. ²⁹ Tima Pawa, iriitaki kimitakariri paampari taantatsiri.

Jantanairi kimisantatsiri

13 Ontzimatyii pitakotapiintanaiyaari “Iyikiiti”. ² Iiro powajyaantziro poimaayitiri pipankoki ariiyitachari pinampiki. Tima itzimayitzi antakirori, tikaatsi kamantirini, iri maninkariiti joimaaki ipankoki. ³ Iiro pipiyakotziro paamaakowintaiyaari pikaatzi pikimisantayitai itzimi jomontyaayitzi. Pinkimitakaantiro

† Pairani itsitokantakariri Caín iririntzi Abel, ikantaki Pawa: “Kimiwaitaka onkaimatyimi iriraani Abel jaminaminatzi inkisawintayityaari”. Ari ipoñaari ikantayitzi kimiwaitaka oñaawaitatyimi irraantsi. Irooma oñaawaitzi iriraani Cristo, tii ikowi inkisawintaiyaari, aña okowi ompiyakotantiro kaaripirori.

aririkami pinkaatiri jomontyagaitimi. Ari pinkimitairi ikaatzi jowatsinawaitaitzi, paamaakowintaiyaari, tima piyotzi iiroka tsika okantawaita aririka inkimaatsi-takaayitai. ⁴ Pinkinataiyaari piimi, iiro japitiwaitzimi pashini. Tima jowasankitairi Pawa mayimpiriwaitatsiri. ⁵ Iiro pinintashiwaita pojyityiiri kiriiki. Inimotimi piñiuro tzimimoyitakimiri. Tima iri Pawa payitimironi kowityi-imotimiri, jiroka ikantaki:

Iiro nookawintaimi.

Iiro nookimi apaniuroini.

⁶ Irootaki awintaashiritantyaariri aakaiti, ankantayitai:

Iri Nowinkathariti nishironkataanari.

Tikaatsi nonthaawakaiya.

¿Tzimatsima inkantaina atziri?

⁷ Pinkinkishiritakotiri jiwatakaimiri pikimisantayitai, kinkithatakotapiintzimiroi jiñaani Pawa. Pinkinkishiritakotiri tsika ikantayita isaiki, oita jimonkaayitakiri iriroriiti. Pinkimitakotaiyaari tsika ikantakiro jawintaashiriyitaka. ⁸ Irojatzii ikanta iroñaaka Jesucristo, tsika ikantapainta, ari inkantaitatyaani irirori. ⁹ Iiro pishinitairi jamatawiyitimi yotaantzirori kaari tampatzikatatsini, kaari ikimapiintaitzi. Tima iriitaki Pawa tampatzikashiritakaayitairi, inishironkayitai. Ampinkawaitirorika jowayitari tii otampatzikashiritakaantatzi. Tima tzimatsi mayiwitakawori jiroka, tiimaita owamiithashiriziri. ¹⁰ Okimiwaitakawo ontzimimoyitaimi owakiraari taapirimintotsi. Itzimi jowamaitakiri janta, iri kamawintakairi aakaiti. Tii okantaajaitzi jowayitaiyaari antawaitatsiri tasorintsithaantiki. ¹¹ Tima jayiro pairani Ompiratasorintsipirori iriraani piratsi inthomai tasorintsithaantiki onkantya impiyakoyiitantyaariri iyaaripironka, jaayitziro iwatha piratsi othapitapaa nampitsi ari intaayitiro. ¹² Ari okimitakari iijatzii, jowamaayitakiri Jesús othapiki nampitsi, ari ikimaatsi-

† *Kantakotachari jaka antawaitatsiri tasorintsithaantiki, iriyitaki Ompiratasorintsitaari. Itzimi ishinitaitaki jowapiintyaari tzimagaantatsiri piratsi, tzimagaantatsiri okithoki pankirintsi okaatzi jamayitziro atziriiti jashitakaiyaari Pawa. Irooma taapirimintotsi, ari intaapiintayitini Pawa okaatzi jashitakaayitairiri, ari ikowakotapiintziri impiyakotainiri iyaaripironka. Iro kantacha ipaikakoyiitakiri pairani Cristo, irojatzii ikamantakari okanta ipiyakopirotaawori irirori kaaripirori, iro poyaatapaakawori okaatzi itaapiintayitakiro jashitakagaitariri Pawa janta taapirimintotsiki. Tima jiroka inchakota tsika ikamaki Cristo ipaikakoyiitakiri, iro kimitanaawori iroomi owakiraari taapirimintotsi. Tii onkantana jirika Ompiratasorintsitaari joyaari kamaintsiri janta. Ari okantari iijatzii, ikaatzi pankinatawori jimonkaayitiro iro ikantakaantaitani, ikaatzi pinkawaitzirori owanawontsi, jaminawitawo impiyakoyiitainiri iyaaripironka, iiro jifairo jinintagaiyaawo okaatzi ikamawintantaki Cristo.*

takowintantaka ikapathainkataki jowamiithashiriyitantairi. ¹³ Ontzimatyii ankimitakaantiro aakaiti ashitowatyii nampitsiki aatatyi tsika isaiki Jesús, manintaari jowayitai ikimitaitakiri pairani irirori.

¹⁴ Tima jaka tsika asaikayitzi iroñaaka iiro okantaitatyaani. Irootaki añaampiyantawori tsika anampitaiyaawo paata. ¹⁵ Irootaki, anthaamintantyaari, ampairyiuro iwairo irirori. Iro poyaataawoni okithoki pankirintsi jashitakaayitakariri pairani. ¹⁶ Ari okimitari iijatzii, iiro powajyaantziro kamiithari, pimpawakaiya tzimimotzimiri. Irojatzii kimitakawori kamiithatzimotziriri pairani Pawa itaayitziro. ¹⁷ Iiro pipiyathatari jiwayitziro kimisantanaatsiri, iriitaki aamaashiritakowintzimiri. Iri kamantairini paata Pawa iita awijiyimoyitakiri jaamaakoshiriwintayitakimi. Kamiitharika onkantya inkinkithatiri, kimoshiri inkantaiya iriroriiti, iijatzii pinkimitaiyaari iirokaiti. Irooma owashiririka onkantakaiyaari inkinkithatiri, iijatzii onkimitzimotaimi iirokaiti paata, iiro iroopirotzimotaimi.

¹⁸ Pamanakotapiintaana onkantya jiñaantaityaanari tampatzikashiri ninatzi. Kimitaka iro nimatakiri. ¹⁹ Pamanakotapiintaana iijatzii niyaatashitantimiri thaankiini iirokaiti.

Iwiyaantawori withataantsi ipoña tasonkawintaantsi

²⁰ Namanamanaatari Pawa, tima iriitaki kamiithari saikakaayitimi, iriitaki añaakagairiri pairani Awinkathariti Jesucristo ikamawitaka. Iri Pawa kimitakaantaimini ñaapirori aamaakowintariri oijya. Owanaa ikapathainkataki jowakiraatakaantaawori kajyaakaawakaantsi kantaitaachari iroñaaka. ²¹ Namanakowintakimi jiwitsikashiritantimiri pimayitairo kamiithari ikowakaimiri. Pamañaari iijatzii iiroka pimatantyaawori okaatzi inimotziriri, tima ayotzi iriita-jaantaki Jesucristo matakaironi. Ari inkantaitatyaani ipinkathaitairi irirori. Ari onkantyaari.

²² Iyikiiti, iiro pisamawo pinkimisantiro okaatzi nosankinatakimiri, tima tii ojiyikirotzi. ²³ Nokowi piyoti iijatzii jomishitowayitairi iyiki Timoteo. Aririka jaritapayia jaka, iriitaki nontsipatanantyaari niyaatashitimi noñiimi. ²⁴ Piwithatinariri ikaatzi jiwatzimiri janta, iijatzii pashini oitishiritaari. Ari ikimitari Italia-jatziiti jiwithayitzi. ²⁵ [Onkamintha inishironkayitaimi maawoni iirokaiti janta! Ari onkantyaari.

SANTIAGO

Withataantsi

1 Naaka Santiago osankinatzirori jiroka, jompi-ratani jowana Pawa iijatzi Awinkathariti Jesucristo. Niwithatari ikaatzi jashiyitaari Pawa pookayitaintsiri pashiniki nampitsi. †

Pawaki opoña yotanitaantsi

² Iyikiiti, kimoshiri pinkantya aririka piñaayitiro awijiyimoyitimini. ³ Ontzimatyii piyoyiti jiñaantaitatziimi tyaaryoorika pikimisantzi. Irootaki piñaantyaawori pintaaryooshiriyitanai. ⁴ Piyaatakaairo pamawiyitanairo jiroka, aritaki piñaayitakiro pantapashiriyiti irojatz pothotyaantatyaawori.

⁵ Tiirika piyotziro pamawiwaitaniti, pinkowakotiri Pawa, iriitaki yotakaimironi tsika pinkantya. Tima tii ishintsithatziri ikaatzi kamiyitziriri. Aña ari jiyotakaapiroyitakiri, tii jiyotzi irirori inthañaawainitya. ⁶ Aririka pinkamitiri Pawa, iiro pikantashiriwaitashita: “¿Ari inkimaajaitakina Pawa okaatzi nokamitziriri?” Tima ikaatzi kisoshiriwaitatsiri ikimitawo okantaranki inkaari kaari mairyaatatsini aririka ontasonkaatiro tampiya. ⁷ Paamaakowintya pikimitarikari kisoshiriri, tima tii jiñaayitziro irirori ikamiwitariri Awinkathariti. ⁸ Tima tziimatsi ikinkishiriwitari jantirimi okanta oñaatamani tziimatsi pashini inkowiri jantiri, tii apaani onkantya ikinkishiriwitari.

⁹ Ontzimatyii inkimoshiriyitai ashironkainkariiti kimisantanaatsiri, tima ari impinkatharitakaayitairi Pawa paata. ¹⁰ Ari inkimityaari iijatzi ajyaagantzinkariiti, ontzimatyii inkimoshiriyiti onthonkaiya okaatzi tziimimowitariri. Tima inkimitakotyaawo inchatiyaki oparyaatiyatzi. ¹¹ Aririka jooryi shintsiini ooryaatsiri okamatiyatzi inchatiyaki, iiro jiñaitairo owaniinkatiyatani. Ari inkimitaiyaari iijatzi ajyaagantzinkariiti iiro jiñaakoitairi jowaniinkatantawo jajaagawo.

Thaamintashiri ankantya jiñaantashiriyiitairika

¹² Aririka añaawityaawo onkaati awijiyimoyitaini, iikirorika aataakanakityiuro antyaaryooshiritanaki, ankimoshiriti, tima tziimatsi jantzimotairi Pawa aririka amawitakiro, ikantakiranki: “maawoni itakotaanari

naaka, ari onkantaitatyaani nañaakaayitairi paata inkimitakaantairo namathaitaatiirimi”. ¹³ Aririka ompokimotai ankowashiritiro kaaripirori, kaari Pawa kantakaiyaawoni. Tima Pawa, tii jinintziro irirori. ¿Kantatsi ma ishinitairo aaka? Tima iiro. ¹⁴ Aña aakataki nintapi-intashitawori kaaripirori, irootaki akinkishiritantapi-intawori. ¹⁵ Tima opokimotai akowashiritzi antiro, aakowintanakawo akinkishiritakotziro, irojatz añaantatyaawori antiro kaaripirori. Irootaki ankimaatsiwaitantaiyaarimi paata ankamai.

¹⁶ Iyikiiti nitakotani, paamaiya otzimikari pikinakaashitani. ¹⁷ Tima okaatzi jantzimoyitairi Pawa kamiitha okanta, irootaki jantapiintatiyiri. Tima tii ipashinitanitzi irirori, tii ikimitari jiwitsikani shipakiryaanitatsiri, añaari ishitowamanai impoña añaari intyaanai tsiniriitiini. ¹⁸ Tima ikowaki irirori jiyotakaayitairo tyaaryoopirotatsiri jiñaani, irootaki atantawatyaa-woni aaka ankimisantiri, ari inkimitsitaiyaari pashini jiwitsikani inkaati kimisantairini paata.

Tsika inkantanaiya kimisantairini Pawa

¹⁹ Irootaki nokantantari iyikiiti: Owakimpita pinkantayitya, iiro pakashiwaita aririka inkinkithawaitaiti, iiro ayimawaitashitzimi pimashirinka. ²⁰ Aririka ayimawaitai amashirinka, iiro antziro ikowakaayitairi Pawa.

²¹ Okowapirotatya owajyaantairo okaatzi owaripiroshiritakairi, tsinampashiri ankantya ankimisantanaairo ñaantsi, irootaki matanaironi owawisaakoshiriyitai.

²² Iro kantacha ontzimatyii antayitairo okaatzi akimayitakiri, tiirika akimisantziro, apaniroini amatawiwaitaka. ²³ Itzimirika kimawitawori iro kantzimaitacha tii inkimisantiro okaatzi ikimawitakari, joyakotashitakari aminapootachari ñaawontsiki. ²⁴ Apa jiñaapootapainta, iro osamaniityaanaki ipiyakotanairo tsika okanta jiñaawitakawo ipoo. ²⁵ Tziimatsi pashini aminapootachari, kaari piyakotzirori ipoo tsika okanta jiñaakiro. Ari ankimitanaiyaari aaka, kinkithashiri owanairo ñaantsi, iiro apiyakotairo. Tima irootaki matzirori ookakaakowintantzi. Kimoshiri ankantawintanaiyaawo onkaati antayitairi.

²⁶ Tziimatsi ñaawitawori jimatakiro ikimisantanaai. Iro kantzimaitacha tii jimairiwaantitzi, jaminaashiwaitaka ikimisantzi, apaniroini jamatawiwaita. ²⁷ Jiroka iroopirori inimotziriri Ashitairi Pawa aririka ankimisan-

† *Ikantaitziri jaka, “jashiyitaari Pawa”, iriyitaki kimiyitariri 12 pashiniyatatsiri ichariniiyitari Israel-ni.*

tanai: Atakotaiyaari miritziiti, ari ankimitsitaiyaawo kamatsiri oimi. Ontzimatyii ankitishiriyitai, iiro akimitakotari ikantayita saikashiwaitachari jaka kipatsiki.

Ikinkithatakoitziro manintaantsi

2 Iyikiiti tima pikimisantairi Awinkathariti Jesucristo ipinkathapiroitziri, iiro pimanintawakaa. ²Thami oiyakaantawakiro: Aririka piñi papatotapiinta owani-inkatachari ikithaata, poriryaa ikanta jowayitziri jakoki, impoña piñi intyaapaaki pashini owapatankapooki ikantaka. ³Iri paaki kamiitha owaniinkatainchari posatikakiri niyankiniki papatotaiyani, iriima owapatankapookitachari, pinkantakiri: "Ari pinkatziyawaki iiroka, tikaatsi pisaiki, pikowirika pisaiki isaawiki".

⁴Aririka pikantakari pimatakiro pimanintashiritantzi, tima apaani paaki kamiitha, pimanintakiri pashini.

⁵Pinkimi nonkanti iyikiiti. Jiyoshiitairi Pawa ashironkainkariiti, ikimisantakaapiroyitairi. Tima ikantsitaka kitziroini Pawa: "Ari nompinkathariwintairi maawoni itakotinani naaka". ⁶Iro kantzimaitacha iirokaiti, pimanintashiriwaitakiri ashironkainkari. Pimaijantakiro ikisaniintapiintzimi ajyaagantachari ikowi jowasankitaakaantimi. ⁷Iri tyaaryootapiintatsi ithainkashiritziro iwairo pikimisantairi.

⁸Pantakiro kamiithari imapirorika pikimisantanaairo iroopirori Ikantakaantaitziri, tima josankinaitakiri pairani, kantatsiri:

Pitakotyaari pijyininka, pinkimitakaantiri pitakotawo piwatha iiroka.

⁹Irooma, iintatsirika pimanintawakaa, tzimaki pikinakaashitani, ari jowasankitaawintaimiro iroopirori ikantakaantaitakiri pairani. ¹⁰Intzimirika kantatsini: "Nokimisantziro maawoni ikantakaantaitziri". Iro kantzimaitacha tzimatsirika yotapainchani apaani kaari inkimisantaki, tzimaki ikinakaashitani. ¹¹Tima ikantaitzi pairani:

Iiro pimayimpiritziri.

Iiro pitsitokantzi.

Tii imayimpiriwiita, iro kantzimaitacha iinirorika itsitokantaitzi, tzimatsi ikinakaashiitakari. ¹²Aña iro kamiithatatsiri antayitairo iroopirori ikantakaantaitziri, antayitairo añaawaiyitziri iijatziri okaatziri antayitziri. Ari onkantya iiro jowasankitaantai paata, jowawisaakoyitai. ¹³Tima iirorika atakoyitanta, ari jowasankitaapiroitai. Irootaki kowapirotacha atakoyitanta iiro jowasankitaitantai.

Iirorika antziro kamiithayitatsiri, aminaashiwaita awintaawitanaari Pawa

¹⁴Iyikiiti, tiirika antanaairo kamiithayitatsiri, aminaashiwaita akantzi: "Nawintaari Pawa". Jiroka awintaashiwaitaantsi, tii iro owawisaakoshiritantatsini.

¹⁵Piyotzirika iiroka okowiyimowaitakari apaani iyiki

iithaari, tajyaaniinta ikantaka, ¹⁶ompoña pinkantiri: "Pimatiro pawijyi iyiki, kithaapirowaita pinkantanatyaa, kamiitha powapirowaitapaiya iijatziri". Tiirika pipawakiri kowiyimotariri, ¿Pitakotakarima? Aña tii. ¹⁷Ari okimitsitari iijatziri awintaawitari Pawa. Tiirika antayitziro kamiithari, aminaashiwaitaka.

¹⁸Ari okimaita itzimirika kantatsini: "Nawintaari Pawa". Pashini, ikantzi: "Nantziro kamiithatatsiri". Iirorika pantanaairo iiroka kamiithari, ¿kantatsima poñaagantiro pawintaani? Naakarika, ari noñaagakimiro nawintaani, nantanaairo kamiithayitatsiri. ¹⁹Pikantawitapiinta iiroka: "Niyotziri Pawa apaniroini ikanta". Imapirowitatyaa. Iro kantzimaitacha jimatsitawo piyariiti jiyotziro jiroka, ithaawantawitari Pawa. ²⁰Kaari jimasontzitaiziri, ontzimatyii ayotai aaka: tiirika antayitairo kamiithayitatsiri, aminaashiwaita awintaawitari Pawa. ²¹Ankinkishiritakotawakiri pairani Abraham-ni. Ishinitakiri itomi Isaac intainirimi Pawa. Irootaki ikantantakariri Pawa:

Owanaa naapatziyakimi Abraham.

²²Ari añaairo, tii apaani ikantaki: "Nawintaari Pawa".

Tima jantakiniri okaatziri ikantziriri. Ari okanta joñaagantantawori imapiro jawintaapirotari Pawa. ²³Ari imonkaatari josankinaitakiri pairani, okantzi:

Jawintaakari Pawa jirika Abraham, irootaki ikimitakaantaariri itampatzikashiritani.

Irootaki ikantantaitakariri iijatziri pairani Abraham-ni:

Jaapatziyani jinatziri Pawa jirika.

²⁴Ñakiro. Tii apaniroini otampatzikashiritakaantzi akantzi: "Nawintaanaari Pawa". Ontzimatyii ankimisantanaairo iijatziri. ²⁵Ari okimantakari iijatziri pairani tsinani iitachari Rahab, mayimpirowitachari. Okimisantakiri iroori Pawa, imanakiri opankoki owayiri, ipoña otyaantairi inkinantanaiaawo pashini aatsi iiro itsitokantaitari. Tima irootaki jaapatziyantakawori Pawa okimisantanaairo. ²⁶Iirorika otzimanai ashiri, piyakitakai. Ari okimitsitari iijatziri, iirorika antayitziro kamiithayitatsiri, aminaashiwaita awintaawitari Pawa.

Mairiwaantitaantsi

3 Iyikiiti, iiro akowashiwaita ayotaantayiti, ontzimatyii antayitiro okaatziri akinkithatakotziri. Paata, ari inkantapai Pawa: "¿Pantakirooma iiroka okaatziri piyotantziri?" ²Maawoni otzimayitzi akinakaashiyitari. Irooma tzimatsirika mairiwaantitatsiri kaari kantzimoniintakaiyaarini iyyininka, iriitaki kamiithashiritatsiri, ari onkantaki jaamaakowintaiya iiro jantantanaawo kaaripirori. ³Joojoponthoitziri mora, ari itzim-patakoitziri, irootaki ikinantayitari tsika inintakaitziri. Oryaani inawitaka itzim-patakoitantariri, iro kantacha imatziri okimakairi, okantawitaka antari jinatziri mora. ⁴Pinkinkishiritakotiro antawo pitotsi. Aririka ontampiy-atakoti niyanki inkaariki, ayiro tampiyya tsikarika onintakaawo. Iro kantacha tzimatsi oyomawaaniki, okit-

sirinkiro okinakairo tsikarika inintziro komatzirori. ⁵ Ari okimitakari iijatzi paantintsi, tii antawowita, iro añaawaitantapiintari. Okimitakawo paampari, oryaani inawita owakiraa omorikanaki, iro kantacha aritaki onkantaki impaampatakiro antawoiti antami.

⁶ Ari okantari iijatzi paantintsi okimitakari paampari, aririka añaawaitaki kapichiini, antawoiti owaaripiroshiriwaitaka, kantatsi iijatzi añaairo ari okantaitatyaani owaaripiroshiritanti. Tima sarinkawiniri yotairori añaawaitantawori owaaripiroshiritantsiri. ⁷ Pinkimi. Kantatsi impiraityaari piratsiyatsiri, tsimiriy-itatsiri, maankipaini, jiñaawiripaini, maawoni. Amiyitacha jirikapaini impiraitaayaririka. ⁸ Iro kantzimaitacha tikaatsi atziri kantironi jimairiwaantiti, inkimitakawo ipiraitari piratsi. Okimitakawo ipaanti piyantatsiri, owamaantaniro inatzi. ⁹ Iro apaanti akantantapiintari Pawa: "Ashitanarí, kamiitha pinatzi". Irojatzii apaanti akantzimantantari ayyininka, ikaatzi kimishiriyitariri Pawa. ¹⁰ Apaani inawita apaanti, ari añaawaitantawo kamiithari, iijatzi kaaripirori. Iyikiiti, tii okantzi antsipataayitiro añaaniyitari. ¹¹ Pinkimi nojyakaawintawakiro. Tsikarika ishitowaatzi jiña, kitijyaaniki okanta, iiro añaairo onkipijyaati. ¹² Iyikiiti, ¿Kantatsima pankirintsi uva onkithokitantawo higo? Ari okimitsitari jiña iroori, aririka onkatyomiraati, iiro añaairo onkitijyaanikiti.

Inkitiki opoñaawo yotanitaantsi

¹³ Ayotanitzirika, akinkishiritanaarika, atakotantya, tsinampashiri akantya okantakaakai ayotanitai. ¹⁴ Irooma añaairorika asamaniintantzi, tii okantzi asagaawintawaitya. Anthiyyawaitya ankanti: "Yotaniri ninatzi". ¹⁵ Aririka amayitakiro jiroka, tii iri Pawa yotakaironi. Iri kinkishiritakaantzirori kamaari. ¹⁶ Ari okanta aririka asamaniintantzi, iiro amatziro aapatziyawakaiya, kaaripiroshiriri ankantapiintaiya. ¹⁷ Iro kantacha iriirika Pawa kowakaironi ayotanitai, ari onkantaki ankamiithashiritanai, iiro akisashiriwaitanaa, atakotantani ananaaty, iiro apiyathatanaa, nishironka ankantanti, owamiithatiro antawaiyitziri, tyaaryoo ankantanaiya, iiro athiyyinkaritanai iijatzi. ¹⁸ Aririka ankantapiintanaiya aapatziyashiritawakaanaiya, ari añaairo paata jowamiithashiriproiyitai. Okimitatyaawo ipankiwaitaitzi, ari añaairo paata oyiipatairo okithoki.

Aapatziyawori isaawisato

4 ¿Oitama opoñaantari owayiritaantsi? ¿Oitama ikisaniintawakaanari atziriti? ¿Kaarima kantakaantzirori ikowashiyitawo ikowityaaniintziri? ² Ikowapiroshiritakiro tsikarika oiyita, tiimaita otzimimoyitziri. Inintakotantashita, tii otzimimotziri. Jowamaantawitaka, jowayiritantawitaka, tii jiñimaitawo

ontzimimotiri ikowawitari, tiira ikamitziri Pawa. ³ Jimawitakawo ikamitziri Pawa ikowayitziri, tii ipimaitari. Ikamikowintashitaka jantayitantaawori kamiithatzi-motziriri irirori. ⁴ Ikimitashitakawo kaari kinatariri oimi, oñaaki pashini, iro okisaniintantanakariri oimi. Ari ikimitari maawoni kowayitzirori jaapatziyaawo isaawisato, ikisaniintatziiri Pawa. ⁵ ¿Aminaashitama josankinaitakiri pairani, kantatsiri: "Jotyaantakiri Pawa Tasorintsinkantsi nishironkayitaini, iriitaki aamaakowintaini iiro antantayitawo kaaripirori?" ⁶ Jitakotai Pawa, iro okantantari osankinarintsi:

Antawoiti jowasankitairi Pawa ñaapirowaitaniri, iriima tsinampashiriri owanaa jitakotaiyaari irirori.

⁷ Irootaki nokantantari naaka: Patsipiwintaiyaawo ikowakaimiri Pawa. Pimpiyatyaari kamaari, aritaki piñaakiro jowajyaantimi. ⁸ Kinkithashiri powanairi iiroka Pawa, kiso jowanaimi irirori. Kaaripiroshirika pinawita, powajyaantairo. Tiirika pityaaryoowintairi, pinkitishiriwintairi. ⁹ Pinkinkishiritakotiro pantawitakari, pikimoshiriwintashitakawo kaaripirori. Ontzimatyii powashiritakotaiya okaatzi pikimoshiriwintashitakawo pantawitakari pairani. ¹⁰ Tsinampashiri pinkantawintaiyaari Awinkathariti, tima iriitaki pinkathatakaantaimini paata.

Kantakotawakaantsi

¹¹ Iyikiiti, tii opantawo akantakotawakaiya. Aririka pinkantakotiri pashini, pithainkatziiro Ikantakaantaitani. ¹² Apaniroini ikanta osankinatakaantakirori pairani Ikantakaantaitziri, iriitaki matzirori jowawisaakoshiritantzi, iri matzirori iijatzi jowasankitaantzi sarinkawiniki. Tikaatsi aitya aaka onkantantyaari ankantakotiri pashini.

Tii ikantakaapirowintaitawo antiri paata

¹³ Tzimayitatsi kantashiwaitachari: "Oñaatamanai niyaati nampitsiki, apaani osarintsi nosaikawaiti janta, nompimantayiti oitarika, nayi oiyiki nokowayitziri".

¹⁴ Iro kantacha tii jiyotzimaita oitya awijyimotirini oñaatamanai. Okimiwaitawo añaantari minkoryiinka. Tii oiyinakaanita, kapichi onkantapaintya, ompoña ompiyanaia, iiro añaawairo. ¹⁵ Jiroka inkantayitimi: "Triirika Pawa pinawoni nañaaminto, ari nantakiro ikowakaanari irirori". ¹⁶ Iro kantacha jawintaashiwitakawo jiñaapirowaitaka apaniroini. Aminaantsi inatzi, tii opantawo. ¹⁷ Ayowitaworika owamiithashiritantatsiri, tiimaita antziro, tzimaki akinakaashitani, kaaripiroshiritakai.

Ikinkithatakoitziri ajyaagantzinkari owashironkaantatsiri

5 Pinkimi ajyaagantzinkarí. Piraakoniintaiya iiroka, irootaintsi piñaairo pashironkaawaitaiya. ² Ari om-

pathaayitai maawoni pajaagawo. Ompiirimawoyitai pikithaayitai. ³ Inthontya impowayitai piiriikiti, poriryayitatsiri, maawoni. Ari jiyotaitimiri pipiyotashitakari, tima iriitaki taakaimini paata. ¿Irootakima pojyifnaantakariri? ⁴ Jiyotakimi Pawa tii pitakotanta, irootaki jowasankitaantaimini. Tii pipinatzi patziriti, pipiyotashitakawo pajaagawo. Ikijyimatakimi patziriti, ikimaki Pawa, tima ipinkathariwintziri maawoni irirori. ⁵ Apaniroini pinintaawaitaka, tii pikinkishiritakotziri pashini, apa pikimoshiriwintakiro pajaagawo. Pikimitakari piratsi jowathantaitziri, aririka intyitaki kamiitha, inkantaki ashitariri: “Thami oyaari nopira, kamiitha ityitaki”. Ari inkimitaiyaari Pawa irirori, inkantai: “Ojyiki jajaagawo jirika, monkaapaititapaaka nowasankitaantayariri”. ⁶ Powashironkaayitaki ojyiki kamiithashiriri, irojatziri ikamantayitakari, tii piñaawitawo impiyakowintya.

Amawiwaini pinkantya, pamanayitaiya

⁷ Iyikiiti, amawiwaini pinkantya poyaawintaiyaari impokai Awinkathariti. Pinkimityaari pankiwairintzi, amawiwaini ikanta joyaawintawo inkani omparyaakoti iwankiri jifnaantyaawori onkithokiti. ⁸ Ari pinkimityaari iiroka, amawiwaini pinkantya poyaawintya, oisokiro powanakiri, tima iiro osamani onkantya impiyantaiyaari Awinkathariti. ⁹ Irootaki, iyikiiti, tii okamithatanta pinkantakotiri pashini. Tima pokimatai kantayitapaimini iiroka: “Pantakiro kaariporiri”. ¹⁰ Pinkinkishiritakotiri kamantantaniri pairani. Pawa otyaantakiri ikinkithatakoyitairi. Iro kantacha owanaa jashironkaawaitaka irirori amawiwaini ikanta joyaawintari Awinkathariti. Ari pinkimitaiyaari iijatziri iiroka. ¹¹ Owanaa inkimoshiritai atsipitawori ikimaatsiwaita. Inkimitakotaiyaari Job-ni, amawiwaini ikantaka joyaaw-

intari Awinkathariti, ikimaatsikowintakari. ¿Tiima inishironkatairi Pawa? Ayotzi ari ikantaitatyaani inishironkatantzi Pawa.

¹² Iro kantzimaitacha iyikiiti, ontzimirika pinkinkithatakoyitiri, iiro pipairyaashiwaitawo inkiti iijatziri kipatsi. Imapirorika pantiro pikantziri, pinkanti: “Ari!” Irooma iirorika pantziro, pinkanti: “Iiro!” Naa jowasankitaitzimikari.

¹³ Piñiirorika onkantzimoshiriwaitimi, pamañaari Pawa. Irooma pikimoshiriwaitziri, pimpampithaawintiri Pawa. ¹⁴ Pimantsiyawaitziri, pinkamantiri antariporiri kimisantzinkari, jamanakotimi, impoña intziritantimiri yiinkantsi impairyaakiri Awinkathariti. ¹⁵ Tima aririka jamanakotantya kimisantatsiri tyaaryoopiroini, aritaki joshinchagairi Pawa mantsiyawitachari. Iroorika omantsiyaakiriri ikaaripiroshiriwaitzi, aritaki impiyakotainiri iijatziri. ¹⁶ Pikantzimoshiritakaaririka pijyininka, pinkantairi: “Pimpiyakotaina”. Pamanaiyaari Pawa iijatziri, pinkantiri: “Ashitanari, posh-inchaayitairi mantsiyayitatsiri”. Tima aririka jamanakotantya kamiithashiriri, jantaitziniri ikowayitzi. ¹⁷ Atziri jinatzi pairani Elías, ari ikimitai akantayita aaka awathaki. Iro kantzimaitacha ikimisantakiri kamiithaini Pawa. Ikowakotakiri Pawa iiro oparyaantaa inkani. Mataka, tima awisaniintanaki mawa osarintsi tii oparyagai. ¹⁸ Ipoña japiitairo ikowakotairi, irojatziri oparyaantaari inkani. Jyookayitanai pankirintsi. ¹⁹ Iyikiiti, aririka pikimisantakagairi ikaatziri owajyaantawitakawori ikimisantziri Pawa, ²⁰ powawisaakotairi ikaaripiroshiriwitaka. Jawitaka sarinkawiniki aririka ikamaimi. Imapiro ikaaripiroshiriwiiwitaka, iro kantzimaitacha ikimisantai iijatziri, impiyakotainiri Pawa maawoni, iiro ikinkishiritakotaawo.

1 PEDRO

Withataantsi

1 Naaka Pedro osankinatziimirori jiroka. Iirokaiti nosankinatzi pikaatzi tii iyyininkayitzi tsiika pisaikayitzi, tima tzimpooka pikantayitaka pinampitawo Ponto-ki, Galacia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki opoña Bitinia-ki. ¹²Jiyotsitaka Pawa pairani ari jiyoshiiyitaimi onkantya jowamiithashiritantaimini. Ari pinkimisantairi Jesucristo itzimi kaphathainkawintakimiri ikamawintakimi. **†**Onkamintha inishironkayitaimi, isaikakaayitaimi kamiitha!

Añaashiritaantsi oyaakoniintziri

³Anthamintaiyaari Pawa, iri Iwaapati Awinkathariti Jesucristo, tima inishironkapiroyitai okimiwaitaawo owakiraami antzimayitaimi. Añaashiritakaayitai oyaakoniintziri, tima añaagai Jesucristo ikamawitaka. ⁴Iro akowajaantairi ikajyaakaayitakairi, ari onkantaitatyaani añaairo, iiro othonkaa. Irojatzii ikajyaakaayitakimiri iirokaiti inkitiki. ⁵Iro ishintsinka Pawa ikimpoyaawintantaimiri iirokaiti. Iriitaki kantakayiaawoni pinkimisantantaiyaariri onkantya jowawisaakoshiritantaimini paata. ⁶Irootaki pikimoshiritantakari, okantawitaka piñaayitakiro pikimaatsiwitapainta, jiñaantashiriyitakimi. ⁷Jojanyaawintakimi ikantayitzi oro, itaayitzi jiñaantaityaariri iriipiroririka oro. Okantawitaka jirika oro iiro ikantaitatyaani añaairo, ari japirotaiya. Iro kantacha, aririka impiyapaaki Jesucristo, ari jiñaaitimiri tyaaryoorika pikimisantairi. Ari inkimoshiriwintaitiri Cristo, pinkatha jowayitairi, oiyiki inkinkithatakoyitairo jowaniinkawo. ⁸Pitakopiro powanairi Cristo okantawitaka tii piñaairo. Pikimisantairi, kimoshiri pikantawintakari, okantawita tii piñaajaantziri iroñaaka. ⁹Tima pikimisantayitairi, ari piñaayitairo jowawisaakoshiriyitaimi.

¹⁰Ikinkithatakoyitakimi pairani Kamantantaniriiti aritaki inishironkayitaimi, ari piñaairo jowawisaakoshiriyitaimi. Jamatsinkawintakawo, owanaa josampikowintakiro, ¹¹ikowajaantaki jiyotiri owawisaakotantatsiri, tsikapaiti inkoñaati. Tima iriitaki Itasorinka Cristo thawitakaayitakiriri, oiyiki inkimaatsitakaawiyitairi Cristo impoña jiñaairo jowaniinkawo. ¹²Tzimatsi

[†] Kantakotachari "pikaatzi tii iyyininkayitzi tsiika pisaikayitzi" tzimatsi kantayitatsiri iri ikantakoyitzi kimisantankariiti saikimoyitairini kaari jashitaari Pawa.

yotakaakiriri Kamantantaniriiti, tii iri ñaajaantironi, aña iirokaiti. Tima pikimayitairo iroñaaka Kamiithari Ñaantsi. Jotyaantaitakiri Tasorintsinkantsi ipoñaakawo inkitiki ikinkithatakantakimiri. Irojatzii ikowawitaiyakarini maninkariiti inkimathatairomi.

Tasorintsishiri ankantawintaiyaari Pawa

¹³Aamawinta pinkantawintyaawo pikinkishiritani, pinkimiyitairi itzimi owajyimpataworii iithaari. Kamiitha pinkinkishiriyiia. Oyaawinta pinkantya inishironkataimiiita Jesucristo aririka impiyapaaki. ¹⁴Pinkimiyitairi shirithari iintsii. Iiro pantashiwaitawo pikowashiyitairi, okantakantzimi pimasontzinka.

¹⁵Aña iri pinkimitakotyaari Tasorintsii itzimi kaimashiritakimiri. Iriitaki kitishiritakaimini maawoni pantainiri.

¹⁶Tima osankinatata kantatsiri:

Pinkitishiriti, tima naaka Kitishiriri.

¹⁷Tima pikantapiintziri "Paapá" jirika kaari maakantatsiri aminakoyitaironi paata okaatzi jantayitakiri atziriiti, ontzimatyii pinkimisantapiintairi iiniro pisaiki jaka kipatsiki. ¹⁸Tima piyotzi kaari kiriiki, kaari oro ipinakoyitakimiri, pawisakoshiritantaari pisaikawaitaka jakapiroitiini pikimitakotari pichariniiti. Tima tii opantapirotari oro iijatzii kiriiki, ari inthonkaiya. ¹⁹Aña iro iriraani Cristo ipinakowintantakairi, ikimitakotakari oijya kaari tzimatsiri iyaaripironka, tikaatsi ikantawaita iwathaki. ²⁰Tikiraamintha jiwitsikaajaitziro Pawa kipatsii jiyotsitaka oita jantiri Cristo. Iro kantacha owakiraa piñaairo iroñaaka, ipokaki, jowawisaakoshiritaimi.

²¹Okaatzi jantakiri Cristo, iro opoñaantari pawintaashiritaari Pawa. Tima iri Pawa añaakagairiri, jiñaitantawori jowaniinkawo. Oyaakoniinta powairi iroñaaka Pawa pawintaashiritaari.

²²Tima shiritha pikantawintaawo tyaaryoori, kitishiri pikantayitaa, pitakotapiintayitairi maawoni pikantayitzi "iyikiiti". ²³Tima okimiwaitakawo papiitaatyiiromi pintzimayitaimi iroñaaka. Iro kantacha itzimi piwaapatitaari, kaari atziri kaamaniri, aña kañaaniri jinatzii irirori. Okanta apiitantaari itzimakaayitaimi, iro jiñaani, otzimi kañaanitatsiri iijatzii. ²⁴Tima:

Awatha okimiwaitawo inchato.

Tzimawitacha owaniinkawo, okimiwaitawo inchato otzimi otiyaki.

Iro kantacha okamashitzi inchato.

Opoña oparyaatiyatzi.

²⁵ Iro kantacha jiñaani Awinkathariti okantaitatyaani. Irootajaantaki jiroka ñaantsi otzimi ikamantayitakimiri iiroka.

2 Irootaki powajyaantantyaawori pikaaripirodzi, iiro pithiia, iiro pamatawitantzi, iiro pisamaniintantzi, iiro pikijimatantzi. ² Pinkimityaari iintsi owakiraa tzi-matsiri ikowi inthoti. Ari pinkantayitanaiyaari iirokaiti, pinkowairo tasorintsitatsiri ñaantsi antapashiritakaimini, onkantya pawisakoshiritantaiyaari paata, ³ tima piñaakiro jitakoyitaimi Awinkathariti.

Mapitatsiri kañaaniri

⁴ Pinkimisantiri iirokaiti itzimi kimitakawori mapi, iro kantacha kañaaniri jinatziri irirori. Ojyiki atziriiti manintakirori mapi, iro kantacha Pawa ikimitakaantawo ikowapiroitziri mapi, ojyiki owinawo. ⁵ Ari pikantsitaari iijatziri iirokaiti pikimitaawo mapi, tsika otzimi jaayitakiri jiwitsikayitiantyaawori pankotsi, okantawitaka tii pikimitajaantawo mapi, tima añaagaimi iiroka. Pinkimiyitaiyaari iijatziri Ompiratasorintsitaari itzimi saikantaiyaawoni jiroka pankotsi, pinkimitakaantiro pin-taashiritaatyirimi patsipitakaani kamiithatzimotirini Pawa, okantakaantziro okaatziri jantayitairi Jesucristo. ⁶ Tima iro okantziri Osankinarintsipirori:

Nowatziro mapi ikowapiroitziri janta otzishiki Sion. Irootaki otziritoni pankotsinampi. Ojyiki owinawo jiroka.

Inkaati awintaashiritaiyaarini kimitakawori mapi, iiro jaminaashiwaita paata.

⁷ Iirokaiti pikaataiyini pikimisantai, pinintaayitaawo mapi tzi-matsiri ojyiki owinawo. Iriima kaari kimisantsini, tii jiñiirori iriroriiti, iri okantakotakiri osankinarintsipirori:

Imanintawitakawo mapi witsikirori pankotsi, Iro kantacha jowayitairo pankotsinampiki ikimitakaitaawo iroorikami tzinkamitsi.

⁸ Ikantaitaki iijatziri:

Owaryaantzi mapi, aririka jantziwaitaawo. Tima okimiwaitawo imparyaantatyiyaawomi mapi ikaatziri piyathayitakawori ñaantsi. Iriiyitaki jiyoshiiyitakiri Pawa jowasankitaayitairi.

Ijyininkayitaari Pawa

⁹ Irooma iirokaiti, jiroka pikantayitaari: Ijyininkamirinkataimi jiyoshiiyitaimi, Jompiratasorintsitaimi Pinkathari, Itasorintsishiritakaimi jinashitaimiri pashini-jatziri, Jashiyitaimi Pawa. Ari pikantayitaari onkantantyaari pinkinkithatakotairo kamiithaini tsika okanta ikaimashiriyitaimiri pisaikawitaka otsinirikitzi, kimiwaitaa iroñaaka pisaikaatyiimi tsika ikitiijyiinkataairo irirori. ¹⁰ Pairani iirokaiti tii pijyininkatawakaawita, irooma iroñaaka pimatairo tima

ijyininkataimi Pawa. Pairani iirokaiti tii pitsipawitari jita-kotani Pawa, irooma iroñaaka piñairo jitakoyitaimi.

Jompiratani Pawa anayitai

¹¹ Nitakotaniiti, pikimitakaantziro iirokaiti iiroomi pijyininkatanaari isaawisatziri. Irootaki noshintsithatantzi-imiru powajyaantairo pikowashiwitawo isaawisato. Tima iro kimitakawori jirokapaini iroomi maamanishiriyitaimini. ¹² Onkaati pantayitiri, kamiitha inimoyitairi atziriiti. Aamaa tzi-matsi kijyimawaiyitakimiri iroñaaka, iro kantacha aririka jiñaapiintanakiro pantanairo kamiithari, ari inkinkishiritanaiya, inthaamintanaiyaari Pawa.

¹³ Ikowi Pinkathari iiro pipiyathayitari atziriiti ikaatziri pinkathariwintzimiri pinampiki. Pimatsityaari itzinkamitajaantari pinkathariwintantatsiri pinampiitiki. ¹⁴ Iiro pipiyathayitari iijatziri jotyaaantani owasankitaayitirini kaaripirori, tima iri inthaamintyaari atziriiti saikatsiri kamiitha. ¹⁵ Irootaki ikowakaimiri Pawa. Aririka pantanairo jiroka tampatzikatatsiri, ari jomairintakiri masontzishiriri inkowimi inkantakotimi. ¹⁶ Saikashiwaiyitaimi iroñaaka iirokaiti. Iro kantacha, iiro pantanairo kaaripirori, aña pinkimitakotyaari jompiratani Pawa. ¹⁷ Pimpinkathatiri maawoni. Pitakotyaari iyikiiti. Pinkatha powiri Pawa. Pipinkathatairi pinkathariwintzimiri pinampiki.

¹⁸ Iirokaiti ompirataari, shiritha pinkantya jompirataitzi. Tii apa pimpinkathatiri aapatziyimiri, pimatsityaari iijatziri itzimi owatsimaawaitzimiri. ¹⁹ Itzimirika antakirori ikowiri Pawa, ipoña jamawitakiro imanintawitakari, iri inthaamintawintya atziriiti jiñaakiri jimatakiro kamiithari. ²⁰ Tzi-matsirika amawitakirori jowasankitaawintaitziri jantziro kaaripirori, tikaatsi thaamintawintyaarini. Irooma iirokaiti, aririka pamawitakiro jowasankitaawintaitimiro tampatzikari, irootaki inimotziriri Pawa. ²¹ Iro ikaimashiriyitakimiri, tima iri Cristo kimaatsikowintakimiri iiroka. Ari okanta jonaagantapaintzimirori onkaati pantairi iiroka.

²² Tikaatsi kaaripirori jantapainti irirori,

Tii ithiyapaantitapainta.

²³ Ikawiyawaitaitakiriranki irirori, tii ipiyatanta. Ikanta jowasankitaawaitaitakiri tii jasariimatanta impiyatantya, aña iri jawintaapirotaika itzimi yotzirori tampatzikari. ²⁴ Ari okanta ipaikakoitantakariri, okantakaantakiro ayaaripironka. Iro añaantaiyaaworimi owajyaantayitairo kaaripirori, kamiithashiri anayitai, ankimitakaantaniromi ankamayitaatyiimi ompoña añaayitaimi iijatziri. Tima:

Jowatsinawaitaitakiri pairani, ikimaatsitakaitakari, iro pawisakoshiriyitantaari iirokaiti iroñaaka.

²⁵ Pairani iirokaiti pikimitakari oijya tzipinari. Iro kantacha iroñaaka kimiwaitaka pimpiyaatyiimi isaiki aa-

maakowintariri ojija, iriitaki aamaakowintashiriyitaimini.

Jantayitairi tsipayitachari

3 Jiroka pinkantayityaari iirokaiti aayitatsiri oimi: Shiritha pinkantawintyaari piimiiti, onkantawitya iiro ikimisantawitawo iñaani Pawa. Aamaashitya ari onkantaki pinkimisantakagairi aririka jiñaakimi tsika pikantanaa, ² kitishiri pinkantanaiya, pinkatha pinkantanti. ³ Iiro aminaashiwaita jiñaitzimi owaniinka pikanta, pimpitayitziro piishi, piporiryaapirowaitzi, owaniinka pikithaayita. ⁴ Aña iro kamiithatatsi pimatanairo kaari koñaanitatsiri, pinkamiithashiriyitai. Tima aririka antsinampashiriwaiti iiro athaawakowaita, okantaitani iroori tii othonkanita, irootaki ikowapirotziri Pawa. ⁵ Ari okantayitakari pairani kitishiriri otzimi awintaashiritakariri Pawa, pinkatha owayitziro oimiiti. ⁶ Okimita pairani Sara shiritha okantzimotari Abraham, okantziri oimi: "Nopinkathatani nowimi". Iirokaiti kimitaawori osawoyitaari aririka pimatanairo tampatzikari. Ari onkantya iiro otzimanta oitya pinthaawantaiyaari.

⁷ Ari pinkimityaari iijatzi iirokaiti aayitatsiri iinaiti, piñaantapiintyaawo pinintaatiro piina. Pitakotyaaawo, tsinani inatzi iroori. Pinkimitakaantiro jitakoyiitawo sa-taanitatsiri owamintotsi. Pinkatha powiro tima inishironkayitairo iijatzi iroori añaashiriyitai ikimiitaimi iiroka, tii opashinitzi okaatzi ishinitaayitaimiri. Irootaki pantanairi ari onkantya iiro omanonkawaitanta pamanamanaatani.

Pankinatawori jantayitanairo kamiithari

⁸ Ari okantari: aapatziya pinkantawakaiya, nintaatha pinkantanti, pitakotawakaiya, tima okimitanaatyaawo pirintzitawakaanaatyiyiiaami. Nishironka powanairi pikaataiyini. Tsinampashiri pinkantya. ⁹ Iiro pikimaatsitakaari itzimi kimaatsitakaimiri iiroka, iiro pikawiyiri itzimi kawiyimiri iiroka. Aña paapatziyaari onkimiwaityaawo pintasonkawintatyirimi. Tima iro ikaimashiritantaimiri Pawa intasonkawintayitaimi iiroka. ¹⁰ Tima:

Itzimi kowirori inintagaiya kamiitha jañagai,
Jowajyaantairo ikawiyawaitantzi, jowajyaantairo ithiyawaita iijatzi.

¹¹ Ontzimatyii jowajyaantairo kaaripirori. Aña iro kamiithatatsiri jantairo kamiithari.

Iro jaminaminairi jaapatziyawakaiya.

¹² Tima jiyotziri Awinkathariti ikaatzi kamiithashiriri. Owakimpita jowiri ikaatzi amanamanaatachari.

Iriima kaaripiroshiririiti, katsima jaminiri Awinkathariti.

¹³ Aamaapirorika pantayitanairo kamiithari, ¿tzimat-sima kimaatsitakaapirotaimini? ¹⁴ Tzimatsirika owasankitaakimini pantziro kamiithari, ari intasonkawintaimi Pawa. Tima ikantayitaki:

Iiro pithaawapirowaitashita, iiro okantzimoshiriwaitashitzimi iijatzi.

¹⁵ Aña iro kamiithatatsiri poshiritaiyaari Cristo, tima iriitaki pipinkathapirotairi. Witsika pinkantapiintya pinkamantantiro tsika okantakota poyaakoniintziri, aririka intzimi iitya osampitimini. Iro kantacha kamiithaini pinkantanti pinkamantantiro, pinkatha pinkantanti iijatzi. ¹⁶ Iikiro piyaataty pinkinkishiritiro otzimi tampatzikatatsiri, pantayitairo kamiithari itsipashiriyitaimi Cristo. Aamaashitya ari inkaaniwintanaiya ikaatzi thiyakotzimiri. ¹⁷ Tikaatsi oitya pinkimaatsikowintyaawo pantayitziro kamiithari, iroorika ikowiri Pawa. Iro mapirotziri okaariprotzi piñiuro jowasankitaawintaimiro pantziro kaaripirori. ¹⁸ Pinkimitakotaiyaari Cristo, tampatzikashiri ikanta irirori, ikamawintakiri tzipinashiririiti okantakaantziro jantayitziro kaaripirori. Iro jantantakawori jiroka onkantya intsipashiritakaan-tairiri Pawa. Ojyiki ikimaatsiwathatakaawitakari, iro kantacha añaagai. ¹⁹ Iri jatashirinkataintsiri ikinkithatakaayitairi ishiri ikaatzi itayitakawori pairani itzimi jomontyaashiriyiitakiri. ²⁰ Owanaa ipiyathayitaka iriroriiti jiwitsikantakawori pairani Noé antawoiti shintsipaa, oyaawintacha Pawa tii ithaatyaaantzi. Iro kantacha kapichiini atziri awisakoyitaatsiri impiinkimi, ikaamachiitzi 8. ²¹ Iri pikimitakotaari iirokaiti tsika pikanta pawisakoshiriyitai powiinkaayitaara. Jiroka owiinkaataantsi tii okimitaajaitawo ipiinkaitzi jiñaaki ikiwaitziro iipatsiwathati. Aña amanaantsi inatzi, tsika ikowakoyiitziro Pawa inkinkishiritakaantiro tampatzikashiritatsiri. Irootaki jañaantaari Jesucristo. ²² Isaikai inkitiki iroñaaka Cristo jakopiroki Pawa ipinkathariwintairi maninkariiti, ipinkathariwintairi inkitiwiri pinkatharitatsiri, ipinkathariwintsitari tzimayitatsiri ishintsinka.

Antawaitainiri kamiitha Pawa tima tzimatsi jimatakaayitairi

4 Ari okanta, ikimaatsitakowintai Cristo. Iro poshiritanaiyaari iijatzi iirokaiti. Tima ikaatzi ñiirori ikimaatsitakaitari, tii ikowairo jantairo kaaripirori. ² Ari pinkimityaari iirokaiti iinuro pisaikayitzi iroñaaka jaka isaawiki, iro pantapiintanai ikowiri Pawa. Iiro pantashiyitawo pinintashiyitari, tima irootaki jantapiintakiri pashini atziri. ³ Irootaki pantapiintakiri pairani, tima pikimitakari pashini atziriiti nintashiwaitachari. Tima jamitapiintakawo jimayimpiryookitzi, jantsitakawo kaariprotatsiri, ishinkiwaita, jinintziro joimoshirinkawaitya jantantyaawori kaaripirori, niyawaitaniri ikantaka, jamanamanaatapiintakawo tsika oiyita ikimitakaantakiro iriimi iwawani. ⁴ Owanaa okompitzimotakari ikaatzi pitsipawitari pairani, tii inimotziri powajyaantanairo pitsipaminthatari jantayitziro kaaripirori. Iro opoñaantari ikijyimawaitanakimi.

⁵ Iro kantacha jirikaiti ontzimatyii jiyakawintairi paata Pawa. Tima Pawa, iri yotzirori maawoni jantayitakiri ikaatzi añaayitatsiri iroñaaka, okaatzi jantayitakiri iijatzii kamayitatsiri. ⁶ Irootaki ikinkithatantaitakawori Kamiithari Ñaantsi, jimatsitaitakari iijatzii kamayitaintsiri. Tima okantawitaka jowasankitaawathawiitaari, iro okantantaari jañaakaashiritairi Pawa.

⁷ Irootaatsi onthonkataiyya añaayitatsiri iroñaaka kipatsiki. Iro poshiritantyaawori pantanairo kamiithari, aakowinta pinkantya pamanamanaatya. ⁸ Iro kowapirotachari, piyaatakaapiroyitanairo pitakotawakaanaiya. Tima: Itzimiriika atakoyitaari, apiyakotairi jowaarirowai-witakai.

⁹ Poimaantantapiinti pipankoki, iiro pikiñaanikowintziro. ¹⁰ Itasonkawintayitaimi onkantya pantantyaawori ikowakaayitziimiri Pawa. Okaatzi ikowakaayitziimiri iiroka, pimitakotairi pashini, pantanairo kamiithari, tima inishironkataimi iiroka Pawa. ¹¹ Ikaatzi jowayitakiri ikinkithatzi, iriitaki Pawa ikinkithatakotziri. Ikaatzi jowayitakiri jitatokantayiti, jantawaitantyaawo ishintsinka ipakiriri Pawa. Ari onkantya impinkathayitantyaariri Pawa, ikantakaantziro Jesucristo otzimimotairi jowaniinkawo, ari inkantaitatyaani impinkathariwintantai. Ari onkantyaari.

Kimisantzinkari anatzii ojiyiki ankimaatsityaari

¹² Nitakotani, ñaa omapokimikari aririka piñaanakiropimirintsizimotimini. Tii awijiyimowaitashitzimi jiroka, aña jifñaantashiritaitziimi. ¹³ Iro ikimaatsitapaintari iijatzii Cristo. Aririka piñaayitiro iiroka inkimaatsitakaapiroyitaimi ikimitaitakiri irirori, kantatsi pinkimoshiriwintiro. Tima ari pinkimoshiriwintairi impiyairika irirori jamairo jowaniinkawo. ¹⁴ Aririka inkishimaitimi iiroka okantakaantziro pawintaashiritaari pipairyagairi Cristo, tasonkawintaari pinatzi. Tima iro oñaagantzirori isaikantzimi shintsitatsiri Itasorinka Pawa. ¹⁵ Tii okantzi powamaanti, pinkoshitanti, pantiro kaaripirori, pimaanitanti, ari piñaakirowasankitaawintaitimiro. ¹⁶ Iro kantacha iroorika jowasankitaawintaitimiri jashitaimira Cristo, iiro pikaaniwaitashita. Aña iro kamiithatatsiri pinthaamintyaari Pawa jiiyiitaimi "Cristo-wiri". ¹⁷ Tima monkaataka iroñaaka jiyakawintantzi Pawa. Aakaiti okaatzi jashiyitai, jiyayitakai jowasankitayitakai. Iri mapirotaironi inkimaatsitaiyya ikaatzi thainkakiirori Kamiithari Ñaantsi.

¹⁸ Tima otzimimoyitziro iroñaaka pomirintsizimoyitariri kamiithashiriri onkantya jawisakoshiritantyaari, ¿Tsiikama oita awijiyimotairini kaaripiroshiriri thainkatasorintsitatsiri?

¹⁹ Tima ikaatzi kimaatsiwaitachari iroñaaka, iri Pawa shinitairiri inkimaatsiwaitya. Ontzimatyii jawintaashiritaiyyaari witsikakiriri, jantayitanairo okaatzi tampatzikayitatsiri.

Ikaminaitziriri kimisantzinkariiti

⁵ Tzimatsi nokowiri nonkaminaimiri iirokaiti pikaatzi pijiyaitairi kimisantzinkariiti. Iijatzii naaka nojiwatziri kimisantzinkariiti, ari akaataiyini. Naaka ñaajaantakiriri Cristo tsika ikanta ikimaatsitakaitakari, aritaki nimatairo naaka onkaati jifñaitairi paata owaniinkapiro onkantaiyya. ² Jiroka nonkaminaimiri: Kimpoyaa powayitairi kimisantzinkariiti pinkimitakaantiri ikimpoyaitziri oijya. Iiro pantashiwaitawo aririka ishintsiwintaitimi pantiro, aña iriirika Pawa kowakaimironi, pimatiro. Iiro pantziro pikowashitari paantyaawo kiriki, aña iro pantantyaawori piminthatashitanatyaawo iiroka. ³ Iiro pikowashiwaita pompiratantya, ontzimatyii poñaayiri ikaatzi pikimpoyayitairi pantanainiri iiroka inkini jimatanairo iriroriiti. ⁴ Inkini paata aririka inkoñaatapai Jwaripirori itzimi pikimpoyaaakiniri joiyyati, ari jamathaitantaimiro owaniinkatachari kantaitachani oshipakiryaani. ⁵ Iirokaiti mainariiti pimpinkathatiri antaripiroriiti. Ontzimatyii pimpinkathatawakaayitaiyya maawoni. Tima: Tii ikowiri Pawa asagaawintzinkari, Iriima itzimi tsinampashiritatsiri owanaa jitakotaiyyaari.

⁶ Tsinampa pinkantawintyaawo okaatzi jimatakaayitaimiri Pawa. Irojatzii paata aririka inkowapaititapaaki, iriitaki kankakaiyyaawoni onkantya impinkathariwintantaimini. ⁷ Aririka piñaayitiro onkantzimoshiriwaiyitimi, pawintaiyyaari Pawa. Tima iriitaki nishironkataimini. ⁸ Pinkinkishiritapiintairo kamiithari, aamaakowintashiri pinkantya. Tima kamaari itzimi kisaniiintairi, ikimitakari kajyikari kinakinawaitatsiri, jasootzi jaminaminatzi iita jatsikiri. ⁹ Iro kantacha ontzimatyii pimpiyatyaari, pintyaaryoowintanairo pawintaashiritanaiyyaari Pawa. Tima piyotzi ari pikimitakari maawoni iyikiiti pikimaatsitaiyyani jaka kipatsiki. ¹⁰ Iro kantacha aririka onkaatapaaki pikimaatsiwaitaka kapichiini, ari intampatzikashirirotakaimi Pawa, jaawiyashiritakaimi, amawiwaini inkantakaayitaimi. Tima nishironkataniri jinatzii, iriitaki kaimashiritaimini piñaantaiyyaawori kantaitachani jowaniinkawo Cristo. ¹¹ Iriitaki inkimoshiriwintaiti Pawa. Ari inkantaitatyaani impinkathariwintantai. Ari onkantyaari.

Iwiyaantapaakawori withataantsi

¹² Iri Silvano nosankinatakaaki jiroka. Iriitaki nokimitakaantairi naaka iriirikami iyi okaakiini. Irootaki nosankinatakaantakariri iipichokiini nokaminaimi, nokamantzimiro tsika ikanta Pawa inishironkapirotantzi. Ontzimatyii pintyaaryoowintairi. ¹³ Jiwithayitaimi kimisantzinkariiti itzimi apatotapiintachari Babilonia-ki, ikaatzi kimiyitziimiri iirokaiti jiyoshiiyitaimi. Jiwithatziimi iijatzii Marcos, itzimi nokimitakaantari

iriima notomi. ^{†14} Itako pinkantya piwith-
atawakaanaiya. Ɔnkamintha pisaikayitai kamiithaini
pikaatzi jashiyitaimi Jesucristo! Ari onkantyaari.

† *Ikantakotziri Pedro jaka "Babilonia" iro ikinkithatakotziri Roma. Tima jimanakotatziro inampi Roma ikinkithatakotaitziro, iroota-ki ikinkithatakotantapiintawori Babilonia. Ari onkantya iiro jiyotaitantari tsikarika isaiki osankinatziro, iiro jowasankitaantaitari.*

2 PEDRO

Withataantsi

1 Naaka Simón Pedro osankinat zimirori jiroka. Naaka jompiratani Jesucristo, Jotyaantapirotani ninatzi. Iirokaiti nosankinat zini pikaatzi pikimisan tanai pikimiyitaana naakaiti, tima iri kamiithapirotatsiri akimisantairi, okantakaantakiro itampatzikashirinka Pawa, ari ikimitaari iijatzu Jesucristo owawisaakoshiritairi. ² Inkamintha inishironkapiroyitaimi, isaikakaapiroyitaimi kamiitha! Iikiro piyotanaatyiri Pawa iijatzu Awinkathariti Jesús.

Tsika onkanya pintasorintsishiritantaiyaari iirokaiti

³ Tima antawoiti itasorinka Pawa, iriitaki kantakaiyaawoni ontzimimotantairi maawoni kowityiimoshiritairi ampinkathatasorintsitairi. Ari okanta, imapiro ayopiro-tairi. Tima owaniinka ikantaka irirori, owanaa ikamiithapirotaki, iro imatantaari ikaimashiriyitai. ⁴ Irootaki ishinitantairori pinapirotachari, kamiithapirotajaantatsiri, inkini pintasorintsishiriyitai iirokaiti. Iro powajyaantantaiyaawori pikaari piroschiriyitai, pikimiwitari isaawisatzi antapiintakirori ikowashiyitari.

⁵ Pinkimisantapiintairi iiroka, iiro pamataawaitashitawo. Aririka pinkimisantapiintanai, ari piñaayitairo pintampatzikashiritai. Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki piyotanitai. ⁶ Ompoña pimatapiintanakiro jiroka, aritaki piñaakotanaiya. Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki pinkamaiwintanaiyaawo. Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki pimpinkathatasorintsiyitanai. ⁷ Ompoña pimatapiintanairo jiroka, aritaki pinishironkayitantanai. Ompoña pimatapiintanakiro jiroka, aritaki pitakotapiintantanaiya. ⁸ Iroorika pimatapiintanaki iiroka, ari jiñaitaimi imapiro piyotairi Awinkathariti Jesucristo, iiro itzimawaitzi kantakotimini: "Tii opantari jirika". ⁹ Iroora intzimirika kaari matanaironi kinkithatakotainchari, ikimitakari kamampotaakiri. Aña jimajantakitziro jantayitakiri Cristo ikitishiritakaantariri, tima kaari piroschiriri jinawita pairani.

¹⁰ Ari okantari iyikiiti, ontzimatyii pinkinkishiritapiintaiya, iiro piñaantawo pinkisoshiriwintiro jiyoshiiyitaimi, kaimashiritaari pinatzi. Tima iroorika pimatapiintanaki ikowakaayitakimiri tsika pinkantanaiya, iiro piñiirori pintzipinashiriyitai. ¹¹ Ari onkanya piñaantaiyaawori owanaa okamiithapirotaki intyaakaayitaimi

ipinkathariwintantapai owawisaakoshiritairi Awinkathariti Jesucristo.

¹² Irootaki, iiro nowajyaantantawo nokinkishiritakaimiro okaatzi akinkithatakotakiri, okantawita aritaki piyowitakawo, pikantayitzi: "Imapiro inatzi jiroka".

¹³ Iro tampatzikatatsiri nonkinkithashiritakaimiro iinta nañi naaka, ¹⁴ tima kapichitapaaki nonkamantyaari. Ari okanta jiyoshiritakaakina Awinkathariti Jesucristo.

¹⁵ Ojyiki nokowi naaka iro pinkamaitya pinkinkishiritapiintairo jirokapaini aririka nookawintanaimi nonkamaki.

Ñaajaantakirori jowaniinkawo Cristo

¹⁶ Tima pairani, owakiraa nokinkithatakotapaakimiri Awinkathariti Jesucristo, nokantapaakimi: "Otzimomotziri ishintsinka, aritaki japiitairo impiyai". Tii niyotashitawo naakaiti, tii namatawitantapaakimiro. Aña naakatajaantaki okikitakariri Cristo, owanaa ipinkatharipirotaki irirori. ¹⁷ Iriitajaantaki Ashitairi Pawa kantakaawori ipinkathayitairi, joñaagantakiro jowaniinkawo, ikantaki pairani jiñaawaitaki:

Notomi jinatzi jirika nitakotakari, owanaa nokimoshiriwintakiri, pinkimisantairi.

¹⁸ Naakayitaki kimajaantakirori jiñaawaitakiranki inkitiki notsipatantariri Jesús janta otzishiki tasorintsitoki.

¹⁹ Ontzimatyii pinkimathayitairo josankinatakiri Kamantantaniriri. Irootaki yotakaapirotaimini, okimitakowaitatyaari ootamintotsi ikoñiinkatzi otsinirikitzi. Iro pantayitanairi iiroka irojatzu impiyantaiyaari Jesucristo inthaamintashiritakaapaimi, inkimitapaatyaari impokiro oñaaminki. ²⁰ Ontzimatyii ankimathatiro jiroka: maawoni osankinatainchari pairani osankinarintsipiroriki, tiira ikinkithatashiwaitawo Kamantantaniri. ²¹ Tii iri yotashiwaityaawoni atziriiti, aña Tasorintsinkantsi yotakaantakirori ikowakaakiriri Pawa.

Kamantantashiwaitachari ipoña yotaantashiwaitachari (Jud. 3-13)

2 Iro kantacha, tzimatsi pairani kamantantashiwaitachari. Irojatzu okanta iroñaaka pisaikayitzi iirokaiti. Ari piñaaki kantimini, "Naaka yotaantaniri". Aña amawinawaitaniri jinatzi, ikowatzu jirikaiti jowaari pirotantimiro jiyotaayitimiri. Jimanintatziiri Awinkathariti, pinakowintakairi jowawisaakoshiriyitai. Iiro ojyinkaa jiñaayitairo jirikaiti japirotaiya. ² Iro kan-

tacha tikira japirotaata, tzimatsi ogyiki kimitakotyaarini joñaagantakiri, imayimpiriwaitzi. Iri kijyimatakaantirini aniitantanaawori "Aatsipirori".³ Owanaa inkowapirotiri kiriiki, inkowapiintaki pimpinatiri okaatzi jiyotaashiwaitakimiri. Iro kantacha Pawa iiro iijyinkaa jaminakoyitairi jantayitziri, ari japirotairi.

⁴Tima pairani ikaaripirokaititankari kiyopayipaini maninkari, jimatakiro Pawa jowasankitaayitakiri, jookakiri sarinkawiniki, tsiniriki ikantakoyitaka joyaawinta jowasankitaapirotaitiri.⁵ Ari ikimitaakiri Pawa kaaripiroshiriri atziriiti itayitanakawori pairani inampitawo kipatsiki, apirotaka ipiinkaki oonkapaititankari. Iro kantacha Pawa jowawisaakotakiri Noé, itzimi kinkithatakotakirori pairani tsika inkantya kamiithashiriri. Tima irijatzi Pawa owawisaakotakiriranki iijyinkaiti, ikaatzi 7.⁶ Ari ikimitsitakari iijatzi nampitawori Sodoma opoña Gomorra, japirotakiri ipomitakiri. Ari jiñaitziro oitya awijyimotairini thainkatasorintsitaniriiti.⁷ Iro kantacha, Pawa jowawisaakotairi Lot, tima kamiithashiriri jinatzi. Jirika Lot antawoiti oñaashirinkakiri kaaripirori okaatzi jantayitziri piyathariiti.⁸ Ari okantatya kitijiyiriki jirika tampatzikashiriri Lot tsipatakariri kaaripiroshiriri, jiñiiri, ikimiri jantayitakiro kaaripirori. Antawoiti okantzi-moshiritakari.⁹ Ari okantari, jowawisaakotziri Awinkathariti pinkathatasorintsitaniri ñaapiintakirori ñaantashiritaantsi, onkantya iiro inintashiriwaitanta. Tima jitakawo kitziroini jowasankitaayitziri kaaripiroshiriri, irojatzi paata jaminakoyitantaiyaariri maawoni.¹⁰ Jimapirotairi Pawa jowasankitairi antayitziroiri kaaripirotsiri inintashitari, ipiyathayitakawo ikantawitairi. Tii jiñaakotanita kantakaapirori. Tii ithaawantaajaitari ikijyimatzi maninkariiti otzimotzi ishintsinka.

¹¹Iriima maninkariiti, okantawitaka otzimopirotziri ishintsinka, tii ikijyimatzi jirikaiti, jiyaatashitapiintzi Pawa ikinkithatakotziri.¹² Jirikaiti kaaripiroshiriri ikimiwaitakari piratsi, tii jiyotzi inkinkishiryiia. Itzimashiwaiyitaka impoña jiñiiri japirotaiya. Ari inkimitaiyaari japirotaiya kijyimayitakiriri maninkariiti kaari jiyotakotaajaitzi tsika ikantayita iriroriiti.¹³ Iro inkimaatsitantaari okantakaantziro ikimaatsitakaantaka irirori, iro kimityaawoni impinataatyiiromi iyaaripironka. Tima jirikaiti, tii ikaanitanitzi jantayitziro kaaripiroyitatsiri kitijyipaiti. Okimiwaitakawo iriimi owitsintayitakimini jatyooyitakimi jirikaiti ikowayitzi jamatawiyitimi.¹⁴ Iro jaakowinta imayimpiryookiwaitzi, iwathakitakawo kaaripirori. Ikaimashiriyitzi shipitashiriri inkaariprotakairi. Jaminaminatapiintaki kiriiki. Iro jowasankitaitantyaariri.¹⁵ Ikinashiwaiyitaka, jimanintakiro tampatzikari. Jantakiro okaatzi jantakiri Balaam, itomi Beor, jaminaminatapiintakiri jantantyaawori kaaripirori.¹⁶ Iro kantacha jirika Balaam, jantakiro kantachari, iri burro shintsithatakiriri. Okantawita tii

jiñaawainiwita burro, jirika burro ikimitanakari atziri jiñaawaitanaki, ari okanta jowajyaantakaantaariri ikinkishiritari inkojykawaityaami Balaam.

¹⁷Jirikaiti kaaripiroshiriri inkantaitatyaani jowasankitaayitairi otsinirikiprotzi. Tima ikimiwaitakawo okantaranki opiryatzi omotyaa jiña, ikimiwaitakawo iijatzi okantaranki minkori atainkatziro tampiya, ompoña añiuro iiro oparyi inkani.¹⁸ Ari okanta joyyakaawintaitzi kaaripiroshiriri, tima jowapiyashita tsika ikanta jiñaawitairi, ikimitakawo opiryatzi omotyaa jiña. Tima kantakaapirori ikanta jiñaawaitzi, ari onkantakiri jamatawitiri owakiraa kimisantatsiri, shiyapithawitawori kaaripirori, inkantiri: "Kamiitharini apiitairo akowashiyitari, tikaatsi oitya amayimpiriri".¹⁹ Jamatawitantashita jirikaiti jiyotaantzi, ikantayitzi: "Oshini-taantsitzi pantayitairo pikowashiyitari". Iro kantacha, jirikaiti yotaantashiwaitachari, tii isaikashiwainita irirori, aña ikimitakotakari ompirataari, ikimitakaantawo kaaripirori iroomi iwinkatharitimi ompirawaityaarini.²⁰ Pairani jirikaiti kaaripirori owakiraa ikimisantawitanakari Awinkathariti Owawisaakotairi, jowajyaantawitanakawo jantayitziro kaaripirotsiri. Okanta osamaniityaanaki jimaijantanairo, jantayitanairo kowinkayitatsiri, irojatzi jimapirotantakari iroñaaka tii ikimita ikantawita pairani.²¹ Ari okamiithawita iromi jiñiuro "Aatsipirori" tampatzikashiritakaantatsiri. Tima mapirota okowiinkatzi okaatzi jantayitanairi, ikimisantawitanakawo ikantakaantawitairi tasorintsitatsiri, ipoña jowajyaantanakiro osamaniityaanaki.²² Ikimiwaitakawo ikantapiintaitzi:

Otsitsi, aririka inkamaankaki, ipiyashitawo jowaiyaa-wo.

Ipoña ikantayitzi iijatzi:

Chancho, aririka inkiwaitiri joipatsitaka, ipiya iijatzi joipatsiwaitya.

Impiyantaiyaari Awinkathariti

3 Nitakotani, iro apititatsiri jiroka osankinarintsinotyantzimiri, nominthashiritakaantimini,² pinkinkishiritantyaawori ikantayitakiri Kamantantaniiriiti tasorintsishiriri, ikantakiri iijatzi Awinkathariti Owawisaakotantaniiri, otyaantayitakinari nonkaman-taimiro iirokaiti.³ Ontzimatyii ankimathatiro jiroka: Tikira ipiyaminthataa Cristo, intzimi ogyiki thainkawaitantaniri. Iriiyitaki antashiwaityaawoni inintashiyitari.⁴ Ogyiki inthainkawaiti inkanti: "¿Tsikapaitima jiñaitiro ikantaitzi ari impiyi Cristo? Iiro ipiyaa. Kaarima añiuro ompashiniti kipatsi, irojatzi okanta owakiraa jiwit-sikaitakiro. Ari kamayitaitaki tsika ikaatzi itanakawori Otyaantapirori, tii añiuro ompashiniyiti".⁵ Ikinakaashiwaitakawo ikaatzi kantatsiri. Tii jiyotzi iri Pawa witsikakirori inkiti, jiñaani jiwitsikantakari. Jiwitsikakiro iijatzi kipatsi, iro otzimantanakari jiña, tima okantai-

tanatyaani kipatsi okowi jiña. ⁶ Irojatzji jiña japirotantakari Pawa pairani, oonkantakari kipatsi. ⁷ Iro kantacha, tii ipashinitakairo Pawa inkiti iijatzji kipatsi. Iro ikantakaantakiri pairani iiro opashiniwaitzji jiwitsikani irojatzji paata aririka jaminakoyitairo maawoni, impoña japirotairi kaaripirori thainkatasorintsitaniri aririka intagairo maawoni. ⁸ Nitakotani, ontzimatyii piyotairo jiroka: Ikimitakaantawo Awinkathariti apaani kitiijyiri, oiyikini osarintsi. Aririka onkaati oiyiki osarintsi, iroowaitaki onkaatimi apaani kitiijyiri. ⁹ Tii josamaninkashitawo Awinkathariti jimonkaatairo okaatzji ikajyaakaantakiri, tima tzimayitatsi kinakaashiwaitakawori ikinkishirita josamaninkashitayawo. Aña amatsinka ikanta Awinkathariti, ikowi jawisakoshiriyitaimi maawoni, tikaatsi piyashiwaitaachani apaani. ¹⁰ Irooma paata impiyairika, inkimitapaatyaari jomapokantzi koshintzi. Ari inkimayitairo antawoiti poimataatsini, aripaiti apirotaiyaari inkiti. Ari onkimitaitaiyaari iijatzji kipatsi, apirotaiya. maawoni okaatzji jagaitakiri jiwitsikaitantakawori kipatsiki, onthontya ontagaiya. Ari onkimitagaiyaari maawoni jiwitsikani atziriiti, ontagaiya maawoni.

¹¹ Tima ari inkantayitairo japiroyitairo maawoni, ¿Tsikama pinkantya pisaikai iirokaiti iiro otzimanta pikinakaashitani? ¿Iroma pinkitishiritai? ¿Iroma pimpinkathatasorintsitai? ¹² Aamaakowinta pinkantawintanaiya, pinkamaitanaiya, tima irootaintsi impiyi Awinkathariti, aripaiti intaayitairo Pawa inkiti, impookayitairo jagaitakiri jiwitsikantaitakawori kipatsiki.

¹³ Irooma aakaiti, aritaki añaampiyakawo owakiraari inkiti, iijatzji owakiraari kipatsi, tsika janta inampiyitaiyaawo kamiithashiriri. Tima iro ikajyaakaakairi Pawa.

¹⁴ Ari okantari nitakotaniiti. Tima aritaki piñaampiyakawo iirokaiti maawoni jiroka, minthashiri pinkantya, inkini jiñaapaimi paata Pawa kitishiri pinkantya, iiro ikantakowaitzimi pantakiro kaaripirori. ¹⁵ Pinkinkishiritiro, amatsinka ikanta Awinkathariti, josamaninkatziiro impiyantaiyaari onkantya jawisakoshiriyitantaiyaari atziriiti. Tii opashinitzji jiroka, ari okimitawo josankinatakimiri atakotani iyiki Pablo. Tima iri Pawa yotakaakiriri Pablo maawoni jiroka, ¹⁶ ari okimitakari iijatzji pashini josankinayitakiri. Kompitaa inawita inkimathaitiro okaatzji josankinayitakiri Pablo. Irootaki itzimantayitari atziri kaari yotakopirotironi, tima tii jaawiyashiritantzi, ikinakaashiwaitanakawo jiyotantawitawo josankinari Pablo. Ari ikimitaayitakiro iijatzji maawoni Osankinarintsipirori. Arimaita japiroyitairi ikaatzji kinakaashiwaitakawori. ¹⁷ Irooma iirokaiti nitakotaniiti, tima aritaki nokamantsitakimiro, aamaakowinta pinkantayitya iiro ikinakaashiwaitantzimi jirikaiti piyathariiti. Paamaakowintya jowajyaantakaimirokari pikamaitantzi. ¹⁸ Aña iro kamiithatatsi iirokaiti piyaatakaairo pantapashiriyitai, piyaatakaanaairo piyopirotakoyitanairi Awinkathariti Owawisaakotantaniri Jesucristo, tsika ikantakiro irirori inishironkatantaimiri. Ari jashi jowaitatyiiro irirori impinkathayitairi. Ari onkantyaari.

1 JUAN

Ñaantsi okantakota Añaamintotsi

1 Jirika nosankinatakotzimiri jaka: Iri jiiitaitziri “Ñaantsi okantakota Añaamintotsi”. Itzimitataika pairani owakiraa itantanakawori jiwitsikantaitzi. Naakayitaki kimatakiriri, naakayitaki ñaataikiri, notiro-tapiintakiri. ² Tima jirika iitachari “Añaamintotsi”, joñaagantaka irirori. Inampitapaintawo kipatsiki, naakayitaki ñaakiriri. Irootaki nokinkithatakotantzimiriri kantaitachani añaamintotsi, tima jañiitataika pairani irirori itsipatakari Ashitariri. Iriitaki oñaagaanari naakaiti. ³ Irootaki nokinkithatakotantzimiriri nokikitajaantakari, nokimajaantakiri iijatzi, inkini aapatziyawakaayitaiya aakaiti. Iriitajaantakari Ashitairi aapatziyaari, ari akimitsitanaari iijatzi Itomi. ⁴ Iro opoñaantari nosankinayitaimiro iirokaiti, ari onkantya pinintaapirowaitantyaari.

Jiitaitziri Pawa “Kitainkari”

⁵ Jiroka ñaantsi jiyotakaanari Cristo, irootaki nowawisaimiri iirokaiti: Jiitaitziri Pawa “Kitainkari”, tii ikimitawo tsiniriri. ⁶ Aririka ankanti “Naapatziyari Pawa”, iikirorika antapiintatyiro kaaripirori, athiyaka. Okimiwaitakawo tsiniripaiti aniitzi, apiyathatakawo tyaaryoori. ⁷ Irooma aririka asaikanai kamiitha tikaatsi antzimotanti, ayotaantanairo tyaaryoori, ari amatakiro aapatziyawaiya. Tima okimiwaitakawo asaikanaatyimi okitiiyitzi, akimitakotanaari Pawa isaiki irirori okitiiyitzi. Ari onkantya impiyakotantairori antawitakawo kaaripirori, irootaki ikapathainkatantakari Cristo ikamawintakairanki. ⁸ Aririka ankanti “Tii nantanitziro kaaripirori”, apaniroini amatawiwaitaka, tii ayotakotziro tyaaryoori. ⁹ Irooma aririka ankamantairi Pawa antayitziro kaaripirori, aritaki jimatakiro irirori impiyakotairo. Tima ityaaryoowintapiintakai irirori, tampatzikashiriri jinatzi, iriitaki kitishiriprotakaini. ¹⁰ Aririka ankantawaiti “Tii nokaariprotzi”, okimiwaitakawo ankantatyimi “Thiiyinkari jinatzi Pawa”. Tii ayotakotairo jiñaani.

Iri Cristo ookaakowintayitairi

2 Notomiiti, opoñaantari nosankinatziro jiroka onkantya iiro pantantawo kaaripirori. Aririka antakiro kaaripirori, tziimatsi ookaakowintaini janta Ashitairiki. Iriitaki Jesucristo, kamiithashiriri. ² Iriitaki

otsimaryaakiriri Pawa jowasankitaawintairomi ayaaripironka. Tii apaani jookaakowintai aakaiti, aña maawoni atziri ikaatzi nampitawori kipatsiki. ³ Jiroka ayotantyaari tyaaryoorika ayotairi Cristo: Aririka amonkaatapiintanairo ikantakaantairi. ⁴ Tzimatsirika kantawitachani, “Niyotziri naaka”, iro kantacha jirika iiniro ipiyathatawo ikantakaantani, ithiyaka jirika. Tii jiyotakotziro tyaaryoori. ⁵ Itzimirika monkaatanairori ikantakaantaitani, iri itakopirotanaariri Pawa. Iro ayotantyaari tyaaryoo atsipashiritanaari. ⁶ Tzimatsirika kantatsini, “Notsipashiritaari naaka”, ontzimatyii isaikanai kamiitha jojakotaiyaari ikantapainta Cristo.

Owakiraari ikantakaantaitani

⁷ Iyikiiti, kaari owakiraari ikantakaantaitani nosankinatziro. Aña iro piyotsitakari pairani. Irootaki ñaantsi pikimayitakiri pairani iirokaiti. ⁸ Irojatzimaitaka kimikawori owakiraari ikantakaantaitani, okantakaawo jantapaintziri Cristo. Okantakaawo pantayitanairi iijatzi iirokaiti. Kimiwaitaka awisainkatanaki tsiniriinkatatsiri, iri kitiiyiinkatapaintsiri ñaapirori kitainkari. ⁹ Tzimatsirika kantatsini, “Jashitaana kitainkari”, irojatzimaitaka ikisaniintawakaa ikaatzi ikimisanzinkaritzii, tikiraata jimatziro, aña okimiwaitakawo irojatzimi isaikimi otsiniritzi. ¹⁰ Iriima itakotanaariri ikaatzi ikimisanzinkaritzii, iriitaki kimitanaariri aniitanaatsiri okitiiyiinkatzi, tii jantziwawaita, tima tikaatsi inkantzi-moniintakaiyaari. ¹¹ Itzimi kisaniintawakachari ikaatzi ikimisanzinkaritzii ikimitakari aniitantawori otsiniritzi. Tii jiyotzi tsika ikini, tii jokichaatzii otsiniripaititzi.

¹² Notomiiti, iiroka nosankinayitziro jiroka tima pikimisantairi Cristo, pipairyaapiintairo iwairo, irootaki impiyakotantaimirori piyaaripironka. ¹³ Iwaapatiitarí, iiroka nosankinayitziro jiroka tima piyotairi Cristo añiitsitainchari pairani itantanakawori jiwitsikantayitzi. Mainariiti, iiroka nosankinayitziro jiroka tima poitsinampagairi kamaari. Notomiiti, iiroka nosankinayitziro jiroka tima piyotairi Ashitaimiri. ¹⁴ Iwaapatiitarí, iirokaiti nosankinayitziro tima piyotairi añiitsitainchari pairani jitantanakawori jiwitsikantayitzi. Mainariiti, iiroka nosankinayitziro jiroka tima shintsishiri pikantayitaa, piyotairo iñaani Pawa, poitsinampagairi kamaari.

¹⁵ Iiro pitashiwaitawo isaawisato. Tzimatsirika itashiwaityaawoni isaawisato, tii jitakopirotaaari Pawa.

¹⁶ Tima maawoni isaawisato tii ompoñiia Pawaki, aña

isaawiki opoñaawo. Jiroka okanta isaawisato: anin-tashiwaitawo kaariprotatsiri, anintashiwaitawo añaay-itzi, ankowi ankantakaapirowaitya. ¹⁷ maawoni jiroka isaawisato jinintayitzi atziriiti, ari apirotaiya. Iriima antanaironi ikowiri Pawa, jashi jowairo jañagai.

Kisaniintziriri Cristo

¹⁸ Notomiití, irootantsi onthonkimataiya kipatsi. Piki-maiyakini iiroka ari inkoñaatapaaki kisaniintirini Cristo aririka onthonkimataiya. Tzimataiki iroñaaka jaka kisaniintayitzi Cristo. Iro ayotantari irootzimataints onthonkimataiya kipatsi. ¹⁹ Jirikaiti kisaniintayitakiriri Cristo, iriitaki akaawitapiintakari akimisantsi, itzimi ookawintanakari. Imapirotatyaarikami intsipayitami, iiro mi jookawintayitami. Irooma jookawintayanakai, ari ayoyitzi tii jimapirotajaanta inkaashiriyitai aakaiti. ²⁰ Iro kantacha iirokaiti, jotyaaantaitakimiri Tasor-intsinkantsi inampishiritantami, kimiwaitaka isaipatzi-itotantayimiri. Aritaki piyotairo iirokaiti jiroka.

²¹ Irootajaantaki nosankinatantzimirori jiroka, tima ari-taki piyotairo iiroka tyaaryoopirori. Aritaki piyotsitawo iijatz pinashiyitawo iroorika thiiyaantsi. ²² ¿Itz-imikama thiiyachari? Iriitaki kantatsiri “Jesús kaari Cristo”. Iriitaki kisaniintakiriri Cristo. Irijatzi manintakiriri Pawa, ari ikimitaakiri iijatz Itomi. ²³ Itzimirika manintawaitakiriri Itomi Pawa, irijatz imanintajaantaki Ashitariri. Iriima tsika itzimi kimisantairiri Itomi, imapiro jashitajaantari Ashitariri. ²⁴ Irooma iirokaiti, oisokiro pinkantanakiro pitakari pikimakiro pairani. Iroorika pimatankiri, ari poisokirotaiyaari Itomi, ari pinkimitaanakiri iijatz Ashitariri. ²⁵ Jiroka ikajyaakajaantakari irirori: Ari ankantaitatyaani añaashiriyitai.

²⁶ Iro nosankinatzimiri tsika ikantakota ikaatzi kowatsiri jamatawiyitimi. ²⁷ Iro kantzimaitacha iirokaiti, oisokiro pikantawintanakawo isaipatziitoyiitakimi. Irootaki iiro okowityaanta intzimi pashini yotaimini. Jirika Tasorintsinkantsi ikimitakaantaitakimiri isaipatzi-itoyiitantayamiri, iri yotaayitzimiri kamiitha. Jiyotaimiro tyaaryoori, kaari thiiyaantsi jiyotaimiri. Ontzimatyii pantayitairo tsika okantajaanta jiyotaimi irirori, pintsipashiritaiyaari.

²⁸ Ari okanta notomiití, ontzimatyii antsipashiriyitaiyaari Cristo, onkantya iiro akaaniwaitanta aririka impiyaki, aña awintaashiri akantya antonkiyotawaiyaari. ²⁹ Aritaki piyoyitairi kamiithashiriri jinatz Cristo, ari piyotairi iijatz itzimirika ashiminthatanaawori jantanairo kamiithari, kimiwaitaka japiitakiromi intzimayitaimi ikantakaanaari Cristo.

Itomiiti Pawa

3 Pinkinkishiritiro jiroka: Antawo jitakotai Pawa, itomiyitai. Imapiro. Tii ikimathatziro isaawisatzi tsika iita Cristo-tatsiri, ari ikimiyitairi iijatz aakaiti tii ikimath-

ayitai. ² Ari okanta nitakotaniití. Itomi Pawa anayitai. Tikira ayotaajaitziro tsika ankantayitaiya paata. Apa ayotzi ari ankimitaiyaari ikanta Cristo aririka impiyapaaki, tima ari onkantaki añaari tsika ikantajaanta irirori. ³ maawoni atziri kowaironi jiñiirori impiyantaiyaari Cristo, jantapiintairo onkaati kitishiritakairini. Tima kitishiri ikanta irirori Cristo.

⁴ Iriima kaari owajyaantirori jantayitziro kaaripirori, ipiyathatyaawo ikantakaantzi Pawa. Tima jiroka kaaripirori, piyathataantsi inatzi. ⁵ Piyotaiyini iiroka oita ipokantakari Cristo kipatsiki, iro ipokantakari inthonkairo kaaripirori. Tii jantapaintziro irirori kaaripirori. ⁶ Ikaatzi oisokirotaanaari Cristo, tii okantzi jantairo kaaripirori. Tima ikaatzi oisokirotaawori kaaripirori, tii jiyotaajaitziro Cristo. ⁷ Notomiití, iiro jamatawiitzi. Inkaati antapiintanaironi kamiithari, iriitaki kamiithashiriri, ikimitakotanaari Cristo ikamithashiritzi irirori. ⁸ Itzimirika antapiintakirori kaaripirori, joisokirotayaari kamaari. Tima iri kamaari itakaantakawori jantakiro kaaripirori. Iro ipokantajaantakari Itomi Pawa kipatsiki, inthonkairo kaaripirori joñaagantakiri pairani kamaari. ⁹ Iriima ikaatzi jowamithashiritairi Pawa kimiwaitaka owakiraami intzimayitaimi, tii jantapiintanairo kaaripirori. Tima Pawa tomitanaariri, kimiwaitaka japiitayiiromi intzimayitaimi ikantakaanaari Pawa. ¹⁰ Irootaki kaari ikompitanta ayotiri jashiyitari Pawa, jashiyitari kamaari. maawoni kaari antapiintanaironi kamiithari, tii itsipataari Pawa. Ari ikimitari iijatz kaari itakotawakaachani ikimisanzinkaritz, tii itsipataari Pawa.

¹¹ Jiroka ñaantsi pikimayitawakiri pairani owakiraa pikimisanantakari, ikantaitzi: Ontzimatyii atakotawakaayitaiya. ¹² Iiro oiyakotari ikanta Caín, kaaripiroshiri jinaki jowamaakiri iririntzi. ¿Oitama jowamaantakariri? Aña iro jowamaantakariri okantakari ikaaripiroshiritzi Caín, iriima iririntzi kamiithashiri jinawitaka irirori. ¹³ Iyikiití, iiro okantzimotzimi aririka inkisaniintawaitimi isaawisatzi. ¹⁴ Ayotaiyini aaka, kimiwaitaka kamashiri akantayiwitaka pairani. Irooma iroñaaka, kimiwaitaka añaashiriyitai. Iro ayotantari, tima atakoyitawakaapiinta akimisantayitai. Kaari itakotantachani, ikimitakari kamashiriri. ¹⁵ Itzimirika kisaniintantatsiri, ikimitakari ashiryaantzinkari. Ayotaiyini, apaani ashiryaantzinkari iiro jiñiirori jañaashiriyitai. ¹⁶ Jirika oñaagantapirotakirori tsika ikantaita jitakotantaita: Ikamimotakai Cristo aakaiti. Iro amatanairi aakaiti, shiritha ankantya ankamimotanti. ¹⁷ Tzimatsirika otzimimotziri jayaagawo, impoña iñi iyiki okowityiimowaitari, ari iijampitsiwaitakiri jirika iyiki, tikira jimapirotziro jitakotaiyaari Pawa. ¹⁸ Notomiití, tii okantzi ankantashiwaitapiintya, “Nitakotanta”. Ontzimatyii antanairo oñaagantzirori itakotaantsi.

¹⁹ Irootaki ayotantaari imapiro jashiyitai Pawa. Tima ayotai jashiyitai Pawa, irootaki awintaashiriantaari amanamanaataari, ²⁰ onkantawitayia ontzimayitimi oita katsitzimoshiritaini. Tima Pawa jiyotziro maawoni, jiyotsitawo akinkithashiritani okaatzi katsitzimoshiritaini akaaripirotaki. ²¹ Nitakotaniití, aririka owajaantairo okaatzi katsitzimoshiritakairi, ari añaakiro awintaashiritaayaari Pawa amanamanaataari. ²² Iro ayotantyaawori aritaki jimatakairo okaatzi akowakotziriri. Tima amonkaayitairo ikantakaantani, antapiintainiri ikowiri irirori. ²³ Jiroka ikantakaantani: Ontzimatyii awintaiyaari, ampaiyaapiintairi Itomi Jesucristo. Ontzimatyii atakotawakaayitaiya. Iro ikantakaantani amatairi. ²⁴ Inkaati monkaayitaironi ikantakaantani, iriitaki tsipashiritaari. Iri Tasorintsinkantsi jotyaaantakairi yotakaayitairi imapiro atsipashiritaari.

Itasorinka Pawa ipoña iisaniintashiritani Cristo

4 Nitakotaniití, tzimatsi oiyiki kantawitachari: “Naa-ka kamantantaniri”. Iri kamaari ñaawaitakairiri. Iiro pikimisantziri inkantayitiri, ontzimatyii piñaantyaari iriitajaantakirika Pawa ñaawaitakaakiri jirika kamantantaniri. ² Jiroka ayotantyaari iroorika Itasorinka Pawa ñaawaitakairiri, aririka inkanti: “Jatziritzimotai Jesucristo”. ³ Iriima thainakirori ikantaitakiri, tii jashitari Pawa, iriitaki jiñaawaitakaakiri iisaniintashiritani Cristo. Pikimakotakiri iirokaiti, ari intzimaki jaka kipatsiki ñaawaitironi jiroka. Aritaki tzimaki. ⁴ Irooma iirokaiti, notomiiti, jashitaimi Pawa, iiroka anaakoyitakiriri. Tima antawoitai ishintsinka Cristo, pitsipashiritaari iirokaiti. Janaakotairi ikaatzi tsipashiritakariri isaawisatzi. ⁵ Jirikaiti oiyawitakariri kamantantaniri, isaawisatzi jinatzai. Irootaki ikimisantawakaantari ikaatzi jisaawisatzitzi. ⁶ Irooma naakaiti, jashiyitaana Pawa. Irootaki pikimisantantanari pikaatzi jashipirotaimi Pawa. Tiimaita ikimisantayitai kaari yotairini Pawa. Ari okanta, tii okompita ayoyitairi jiñaawaitakairi Tasorintsinkantsi, jimatananaawori jiyotaantairo tyaaryoori. Ari ayotziri jashitari kamaari yotaantzirori kantashiwaitachari.

Pawa jiitaitziri “Itakonkantsi”

⁷ Nitakotaniití, ontzimatyii pitakotawakaayitaiya. Itzimirika antanairori jiroka, kimiwaitaka japiitakiro mi intzimayitaimi ikantakaanaari Pawa. Iriiyitaki yoyitairiri. ⁸ Itzimirika kaari itakotantachani, tii jiyotairi Pawa. Tima Pawa jiitaitziri irirori “Itakonkantsi”. ⁹ Jiroka ikanta Pawa joñaagairo imapiro jitakotai: Jotyaaantakairi japintziti Itomi jaka kipatsiki, okanta jimatakayitairori aakaiti añaashiriyitai. ¹⁰ Jiroka okantakota iroopirori itakotaantsi: Tii aakaiti poñaakaantyaawoni atakotaiyaari Pawa, aña iri Pawa poñaakaantakawori jitakoyitai. Tima antawoitai jitakoyi-

tai, jotyaaantakairi Itomi. Iriitaki oitsimaryaakiriri Pawa jowasankitaawintaironi ayaaripironka. ¹¹ Nitakoyitaní, jitakotai antawoitai Pawa, ari ankimiyitaiyaari aakaiti atakotawakaayitaiya. ¹² Tikaatsi atziri ñaakirini Pawa. Iro kantacha aakaiti kantatsi antsipashiritaayaari, aririka atakotawakaayitaiya. Iriitaki Pawa matakaironi aatakaantyaawori atakotantapiintaiya.

¹³ Tima Pawa jotyaaantakairi Tasorintsinkantsi inampishiriantai, iro ayotantaari imapiro atsipashiritaari. ¹⁴ Tima naakayitajaantaki ñaayitairiri Itomi Pawa, jotyaaantakiri kipatsiki. Iriitaki nokinkithatakoyitairi. ¹⁵ Itzimirika kantatsiri, “Jesús Itomi jinatzai Pawa”, iriitaki mapirotzirori itsipashiritaari Pawa. ¹⁶ Ayotai aakaiti tsika ikanta jitakoyitakai Pawa, akimisantayitairi. Tima Pawa jiitaitziri “Itakonkantsi”. Inkaati itakotanta-naachani, itsipashiritanaari Pawa. ¹⁷ Irootaki aatakaantyaawori atakotantaiya awintaashiri owiri Pawa, irojatzai paata antonkiyotantawaiyaari aririka jiyakawintairi maawoni. Tima aripaiti ankimitaiyaari Cristo. Aritaki amatsitaitakawo akimitakari iroñaaka iinta asaikayitzi jaka kipatsiki. ¹⁸ Iiro athaawantari itzimi itakopirotaari. Itako jowai irirori, iiro athaawantari jowasankitai. Aririka anthaawantatyaari, tikiraata ayopirotzai imapiro jitakotai. ¹⁹ Irootaki atakotantaariri aakaiti Pawa, oipiyatziiniri jitakoyitakai kitziroini aakaiti. ²⁰ Itzimirika kantatsini, “Nitakotani Pawa”, iro kantacha ikisashiriwaitziri iyiki, ithiyaka jirika. Tima kaari itakotyaarini ijyininka, jiñiiri, ¿Tsikama inkini jitaakotyaari Pawa, kaari koñaanitatsini? ²¹ Irootaki otzimantari ikantakaantakiri, ikantaki: Ikaatzi itakotaariri Pawa, ontzimatyii jitakotaiyaari iyikiiti.

Awintaashirinka oitsinampaantyaawori isaawisato

5 maawoni awintaashiririiti kantatsiri, “Jirika Jesús, Cristo jinatzai”, itomi Pawa jinayitaatzi, kimiwaitanaa japiiataayiiromi intzimayitaimi. Ikaatzi itakotanaariri Ashitairi, jitakotaari iijatzai itomiyitaari irirori. ² Aririka atakotaiyaari Pawa, aririka amonkaataniiri ikantakaantani iijatzai, iro ayotantatyaari imapiro atakoyitairi itomiyitari irirori. ³ Aririka atakopirotanaiyaari Pawa, irootaki kimitawori amonkaatiniri ikantakaantani. Iiro opomirintsita amonkaayitairo ikantakaantani. ⁴ Ikaatzi ikimitakaayitairi Pawa japiitatyiiromi intzimayitai, ari joitsinampaayitairo isaawisato. Tima awintaashirinka oitsinampaantayitya. ⁵ ¿Itzimikama matironi joitsinampagairo isaawisato? Iriitaki awintaashiririiti, kantatsiri: “Itomi Pawa jinatzai Jesús”.

Ikinkithatakantziri Tasorintsinkantsi

⁶ Tima Cristo ipokaki jaka kipatsiki. Iro kantzimaitacha, tii apa ipokaki impiinkaantantyaawo jiña, aña ontzimatyii inkapathainkati iijatzai, jowamaitakiri.

Iri Tasorintsinkantsi kinkithatakaantakirori okantakota jiroka. Okaatzi ikinkithatakaantakiri irirori, iroopirori inatzi. ⁷ Tima mawajatz japiitaitakiro ikantaitzi, “Itomi Pawa jinatzi jirika Cristo”. ^{†8} Iriitajaantaki Tasorintsinkantsi kinkithatakaantatsiri. Iriitajaantaki Pawa ñaawaitaintsi jowiinkaapaititankari Jesús. Iriitajaantaki Pawa ñaawaitaintsi ikinkithawaitakotziro Jesús tsika inkantya jowamaitiri. ^{†9} Tima akimisanziri atziriiti ikantayitairi, iri owatsipiro ankimisantairi Pawa ikantairi. Jiroka ikantaki ikinkithatakotziri Jesucristo, ikantzi: “Iriitaki Notomi jirika”. ¹⁰ Itzimirika kimisantairini Itomi Pawa, iriitaki kimathatairori imapiro Jesús itomitari Pawa. Iriima kaari kimisantatsini, ithiyanitakaakari Pawa, tima ithainkañaanitakiri iijatz ikantaki “Notomi jinatzi Jesús”. ¹¹ Jiroka ikantaitakiri: Iri Pawa kantakaiyaawoni añaashiritantaiyaari, tima atsipashiritaari Itomi. ¹² Intzimirika oyaashiritanairi Itomi ari jañaashiritai. Iriima kaari oyaashiritanairini Itomi Pawa, iiro jañaashiritai.

† Jowawisaañaanitantaitakawori pairani jiroka osankinarints iñaaniki Roma-jatzi (Latín), ari jowanaayitakiro kapichiini kaari osankinatajantachani owakiraini. Jiroka okantzi jowanaayitakiri: “Mawa ikaatzi ñaawaitatsiri inkitiki: Ashitairi, Naantsi, Tasorintsinkantsi. Jirika mawatatsiri, apaani ikanta”. Irootaki jiroka ñaantsipaini josankinayitakiri iñaaniki Wirakocha jiiitakiri “Reina Valera”. †† Okaatzi kantakotachari jaka, iri ikinkithatakoyiitzi: “Tasorintsinkantsi, Jiña, Iraantsi. Ikaataki mawa, tii opashinitzi ojyakaawintachari”. Ikowatzi jaka Juan, jiyotakopiroyiitiri Jesús imapiro Itomitari Pawa. Mawajatz ikinkithatakotziro okaatzi ikantayitakiri, “Itomi Pawa jinatzi Jesús”. Itanakawori, iriitajaantaki Tasorintsinkantsi yotakaayitakiriri jotyaantaniiti Cristo jiyotaantayiti. Apititatsiri, iro “Jiña” ojyakaawintachari jowiinkaataka Jesús. Irootaki ikinkithatakotajaantakiri Pawa, okaatzi osankinatainchari Mt. 3.16-17. Mawatatsiri, iro “Iraantsi” ojyakaawintacha ikapathainkataki Jesús jowamaantaitakariri. Iro ikinkithatakotajaantakiri Pawa isaikantakari Jesús otzishiki ikinkithawaitakairi Moisés, Elías tsika onkantya jowamaitiri. Okaatzi osankinatainchari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27-33.

Ayoyitai ari ankantaitatyaani añaashiriyitai

¹³ Pipairyaapiintairi iirokaiti Itomi Pawa pikimisantairi. Irootaki nosankinatantzimirori jiroka onkantya piyopirotantyaari ari pinkantaitatyaani pañaayitai paa-ta. ¹⁴ Awintaashiri ankantairi Pawa, tima ayoyitzi ikimayitai aririka amanamanaatakotyawo tsika okanta ikowakaajaantairi irirori. ¹⁵ Ayoyitai ikimai Pawa aririka amañaari, ayotsita iijatz ari imatakaairo okaatzi akowakotakiriri. ¹⁶ Piñirika iiroka apaani iyiki tzi-matsiri ikinakaashitani, pamanakotaiyaari, aritaki jañaakaashiritairi Pawa. Iri nokinkithatakotzi jaka tzi-matsiri ikinakaashitani kaari mapirotachani okaaripirotzi. Tima tzi-matsi kaari-pirori owamaashiritantatsiri. Tii iro nonkinkithatakotiri. Tima tii okantzi amanakotyaaari antakirori jiroka mapirotachari okaaripirotzi. ¹⁷ Nokinkithatakotakiro “kaaripirori kaari imapirotachani”, tii nokantatyi kamiitha jiroka. mawoni kaari kamiithatatsi, iiro okantzi antayitiro. Iro kantacha tzi-matsi kaari-pirori kaari owamaashiritantatsini.

¹⁸ Ayoyitzi tii jantapiintairo kaari-pirori ikaatzi itomitaari Pawa. Iri Cristo kimpoyaawintairiri, iiro ikimaatsitakaantaari kamaari. ¹⁹ Ayoyitai aaka jashiyitai Pawa. Iriima isaawisatzi, iri ashitaariri kamaari, ipinkathari-wintziri.

²⁰ Ayoyitai ipokaki Itomi Pawa, iri kimathatakaayitaironi tyaryoori. Irootaki amatantaawori ayotairi jiiitaitziri “Tyaryoori”. Atsipashiritaari Tyaryoori, tima atsipashiritaatyaari itomi. Iriitaki Pawa jiiitaitzi “Tyaryoori”, jiiitaitziri iijatz “Kañaaniri”. ²¹ Notomiití, paa-maiyaari ojyakaawairintzi. Ari onkantyaari.

2 JUAN

Withataantsi

1 Antaripirori ninatzi nosankinatakimiro jiroka. Iiroka nosankinatzi jiiyitzi “Iyoshiitaawo tsinani ipoña otomiiti”. Nitakotani pinayitzi, tima akaatzi akimisantziro tyaaryoori. Ti apaniroini naaka nitakotzimi, aña jitaakotsizimi maawoni yotairori tyaaryoori. ¹²Ari okantari, oisokiro owayitairo tyaaryoori, ari ankantaitatyaani. ³Onkamintha inishironkayitaimi Ashitairi Pawa. Jitakoyitaimi, kamiitha pisaikayitai. Ari inkimitaimiri iijatzi Itomi Jesucristo, piyoyitairo tyaaryoori, pitakotawakaayitaiya.

Oisokiro powiro jiyotaimiri Cristo

⁴Ojyiki nokimoshiritanaki noñaayitaki tsika pikaatzi iirokai pimatapiintanakiro tyaaryoori, pimatajaan-tanakiro ikantakaanakiri Ashitairi. ⁵Iiro nosankinatzi-mi iroñaaka owakiraari ikantakaanaitani, iro nonkinkishiryaakaimiri okaatzi nokamantayitakimiri owakiraa pikimisantantanakari. Jiroka okanta: Ontzimaty atakotawakaiya. ⁶Aririka antapiintanairo ikantakaan-tani Ashitairi, aritaki amatanairo atakotawakaanaiya. Iro nokantsitakimiri pantapiintairo okaatzi pantayi-

† *Tzimatsi kinkishiritakotawori jiiyitzi “Iyoshiitaawo tsinani ipoña otomiiti”, iri ojyakaawintachari jaka ikaatzi kimisantzinkariiti itzimi apatoyitachari nampitsiki. Okantawitaka ti ayotziro tsika otzimi nampitsi japatoyitanti jirikaiti kimisantzinkariiti.*

tanakiri owakiraini pikimisantantanakari. ⁷Tzimayitatsi iroñaaka ojyiki thiiyinkariiti. Ikantayitzi jirikaiti, “ti jatziritaajaitapaintzi Jesucristo”. Tima thiiyinkari jinatzi ñaawaitzrori jiroka, ikisaniintatziiri Cristo. ⁸Paa-maakowintya, powajyaantzirokari okaatzi niy-otaakimiri. Ti nokowi paminaashiwaitaiya, iiro piñiuro pinintaawaitaiya paata. ⁹Itzimirika owanaashiwaitawori, ti joisokirotawo jiyotaantapaintziri Cristo, ti itsipashiritari Pawa. Iriima tsika itzimi oisokirotakawori jiyotaantapaintziri Cristo, iriitaki matakirori itsipashiritari Ashitairi, ari ikimitsitakariri iijatzi Itomi. ¹⁰Itzimirika iita ariitimi, impoña inkowi jiyotaimiro inashitachari kinkitharintsi, iiro pishinitziri isaikapankotimi. Iiro okantaajaitzi piwithatyaari iijatzi.

¹¹Tima aririka piwithatyaari, kimiwaitaka pakakotatyirimi iyaaripironka okaatzi jantziri irirori.

Nokowaki noñagayimimi

¹²Tzimatsi ojyiki nosankinatimiri, iro kantacha ti apa nonkowi nosankinatimiro, aña nokowatzi niyaatashitimi noñiimi, onkini nonkinkithawaitakaimi, ankimoshiritaiyaini iijatzi.

¹³Jiwithatzimi jiiitatziri “otomiiti pitsiro iyoshiitawo”. Ari onkantaari. ††

†† *Tzimatsi kinkishiritakotawori jiiyitzi “otomiiti pitsiro iyoshiitawo”, iriitaki ojyakaawintachari kimisantzinkariiti apatoyitachari janta tsika inampitawo Juan osankinatziro jiroka.*

3 JUAN

Withataantsi

1 Antaripirori ninatzi, nosankinatantzimirori jiroka. Iiroka nosankinatziini Gayo, nitakopirotani pinatzi. ² Nitakotaní, namanamanaatakotzimi piñaantyaawori ontzimimotimi kowityimoyitakimiri koñaawoini. Namanamanaatakotzimi iijatzi piñaantyaawori pintikatsiti kamiithaini. Tima niyotzi kamiitha pikanta poshiritanaa. ³ Ari nokimoshiripirotanaki noñaakiri jariiyitaka iyikiiti ikamantapaakina irojatzí pikantaiyanakani iiroka poisokirotaawo tyaaryoori. ⁴ Tikaatsi anaironi nokimoshiritanaki, nokimaki oisokiro jowanakiro tyaaryoori ikaatzi nokimisantakaayitairi naaka.

Ikimoshiriwintairi Gayo joimaantapiintaki ipankoki

⁵ Nitakotaní, pimatakiro iiroka tampatzikatatsiri pimitakoyitakiri iyikiiti ikaatzi awisayitatsiri pisaikinta. ⁶ Ikinkithatakoyitakimi iriroriiti jaka japatotaiyani iyikiiti tsika okanta pitakoyitakari. Tima jantawaitakaani jinayitzi Pawa jirikaiti, ari okamiithatziri pimpayitiri kowityimotariri aririka piñiiri. ⁷ Tima jiyaayitatzí jirikaiti ikinkithatakotairi Cristo, kaari kaaripiroshiririiti payitirini ikowayitzi. ⁸ Irootaki ampayitanyariri aakaiti oitarika kowityimotariri. Ari onkantya antsi-patantyaariri kinkithatzirori tyaaryoori, inkimakoyiitan-taiyaawori.

Ithainkañaanitantziri Diótfrefes

⁹ Nosankinawitakanari pairani apatoyitachari pinampiki. Iro kantacha Diótfrefes ithainkawakiro nosankinari. Ikimitakaantashiwaitaka irirori ñaapirorimi jinatyí. ¹⁰ Irootaki nonkamantapaakiriri maawoni janta okaatzi jantakiri jirika. Ikantakowaitashitakina. Ti apaani jiroka, oyyiki jimanintashiriwaitawakiri “iyikiiti”, ti ishinitziri jaawakiri kamiitha jariiyita. Jomishitowayitakiri iijatzí japatotapiinta kimisantzinkariiti.

Kamiitha ikinkithatakoyitakiri Demetrio

¹¹ Nitakotaní, ti okantzi pimatiro iiroka kimitawori jiroka kaaripirori. Aña iro pimatapiintai kamiithari. Itzimirika antaironi kamiithari, iri jashitaari Pawa. Itzimirika antzirori kaaripirori ti jiyotakotairi Pawa. ¹² Iriima jirika Demetrio, maawoni ikinkithatakoitziri kamiithaini, ikantaitzi “Jiñaawaitapiintziro tyaaryoori irirori”. Ari nimatsitakawo iijatzí naaka, nokantzi “Kamiithari jinatzí”. Piyotaiyini iirokaiti okaatzi nokantziri tyaaryoori inatzi.

Iwiyaantawori withataantsi

¹³ Tzimawitacha oyyiki nosankinatimiri, ti apa nonkowi nosankinatimiro, ¹⁴ aña nokowatzí niyaati noñiimi, onkini ankinkithawaitaiyini. Onkamintha pisaikayiti kamiitha. Jiwithataiyimini akaayitzi. Piwithatsinari iijatzí saikatsiri janta.

JUDAS

Withataantsi

1 Naaka Judas osankinat zimirori jiroka. Jompiratani Jesucristo ninatzi. Naaka iririntzi Jacobo. Iirokaiiti nosankinayitzi itasorintsitakaimi Ashitairi Pawa, pikaatzi ikaimashiriyitaimi. Iirokayitaki ikimpoyawintani Jesucristo. ² Inkamintha inishironkapiroyitaimi, isaikakaapiroyitaimi kamiitha, tima jitakopiroyitaimi!

Yotaantashiwaitachari

(2 P. 2.1-17)

³ Nitakotani, nokowawitaka nosankinatakotimiro tsika okanta awisakoshiriyitantaari aakaiti. Iro kantacha iroñaaka okowapirotatya nosankinatimiro tsika okantakota piyaatakaantyaawori pinkimisanti, pinkimtakotyaari itayitanakawori oitishiritaari. ⁴ Tima tziyitatzitsi atziri amawinawaitachari isaikimotantayitzi. Thainkatasorintsitaniri jinayitzi, ikinkithatakaantashiwaitaka, ikantayitzi: "Inishironkatani jowayitai Pawa, kantatsi iroñaaka antayitiro akowayitzi, kantatsi iijatz amayimpiriwaiti". Jirikaiti ñaawaitakirori ñaantsi, jimanintakiri Pawa, apaniroinitatsiri jompiratanta. Ari ikimitakiri iijatz Awinkathariti Jesucristo. Irootaki ikinkishiritantakari pairani Pawa jowasankitaayitairi jirika.

⁵ Nokowi nonkinkishiritakaimiro onkaati piyoprotaiyirini. Okantawitaka Pawa itasonkawintapirowaitakari jashitaari irirori, jirikaiti jomishitowayitairi Egipto-ki, iro kantzimaitacha jathakiroryaitakiri ikaatzi thainkatasorintsitaniriiti. ⁶ Ari ikimitakari iijatz maninkariiti jomishitowayitakiri inkitiki, kaari jatakaironi tampatzikaini impinkathariwintanti. Kimiwaitaka joojotakotatyirimi Pawa tsika otsinirikitzi, ari jowaawintari jowasankitaayitairi. ⁷ Ari ikimitari iijatz pairani Sodoma-jatz, Gomorra-jatz ipoña saikanampitakiriri. Kaaripiroshiri jinayitaki, ipaantawakaawaitaka ishiramparinkakiini, jimayimpiriwaitzi. Iro jowasankitaantakariri paampari. Ari jifaitziro oitya awijiyimoyitairini kimityaarin jirikaiti jowasankitaantaitaari paampari kaari tsiwakanitatsini.

⁸ Ari ikimitakari jirikaiti kinkithatakaantashiwaitachari, kinkishiritakaantashiwaitachari, paantawakaawaitachari, thainkawaitaniri. Ti ithaawantari ikijimatziro maninkariiti otzimimotziro ishintsinka.

⁹ Iro kaari jimataajaiti maninkari Miguel, jiwatziro maninkariiti, ti jifaaawaitashiwaita irirori jifaaaminthatziro kamaari ikinkithatakotziro Moisés ikamantapaintari. Apa ikantaki Miguel: "Iri Pinkathari kijiyimini". ¹⁰ Iriima jirikaiti atziri kamantantashiwaitachari, ithainkashiriwaitakiro kaari jiyotaajaitzi. Tima okaatzi jiyotashiwaitari iriroriiti okimitakawo jiyotantari piratsi. Apaniroini japirowaitaka. ¹¹ Jimapiroitiri jowasankitaayitairi! Tima jantakiro ojaywori jantakiri pairani Caín. Ikinashiwaitaka ikimitakari Balaam, apa ikowashiwaitaka jaantyaawo kiriiki. Ikimitakotakari ikaatzi kamayitaintsiri jowayiritantakari Coré. ¹² Okimiwaitakawo iriimi owitsintayitakimini jatyoooyitakimi. Tima itsipatahitzimi ithainkatasorintsiwaitantzi, apa ikowi jantayitiro inimotziro irirori. Ikimitakawo minkori otasonkainkatziro tampiya iiro oparyimaita. Ikimitakawo pankirintsiti okithokinitzi imonkaapaitiwitaka onkithokiantyaari, kamapirotaki, aritaki imponchakiryaitairo. ¹³ Ikimitakawo otamaryaani inkaari osimoryaatakaashiwaitawo jifaa, irootaki jimayitakiri jirikaiti joñaagantashiwaitakawo iyaaripironka. Ikimitakotakari jinitsi ikimakaanta apirotaiya, ari inkimiyitaiyaari iriroriiti japirotaiya otsinirikitzi.

¹⁴ Iriiyitaki ikinkithatakotsitakari pairani Enoc icharinitanakari Adán, ikantakiranki:

Pamini, ipokaki Pinkathari itsipatakari oiyiki itasorintsiti. †

¹⁵ Ipokaki jowasankitairi maawoni.

Ipokaki jaminakotairi okaatzi jantayitakiri thainkatasorintsitaniri.

Ipokaki jaminakotairo ikijimatantakari iijatz.

¹⁶ Jirikaiti kinkithatakaantashiwaitaniri, kijiyimatantaniri jinayitatz. Thiiyakowaitantaniri ikantaka. Jantayitziro inintashiyitari irirori. Kantakaapirowaitaniri jinayitzi. Inintaathatantakimiro jiyotaantziro ikowi jaantashiwaityaawo kiriiki.

Ikaminaayitziro kimisantzinkari

¹⁷ Irooma iirokaiiti, nitakotani, poshirityaawo jiyotaayitakimiri pairani Jotyaaantapirotani Awinkathariti Jesucristo. ¹⁸ Tima ikantayitaki irirori: "Paata iwiyaanta-paantyaawoni intzimayiti thainkantaniriiti, iri antashi-

† *Jirika Enoc, iri 7-tanaintsiri icharinitanakari Adán. Jiroka okaatzi jifaaantakari Enoc, ti opoñaayita janta Osankinarintsipiroriki, aña pashiniki osankinarintsiti opoñaakawo, jiiitaitziro "Josankinari Enoc".*

waityaawoni jinintashiyitari".¹⁹ Iriiyitaki kantakaawori inkisawakaantayiityaari, apa ikinkishiritawo isaawisato. Ti inampishiritantari Tasorintsinkantsi.²⁰ Irooma iirokaiti, nitakotani, piwitsikashiritawakaayitaiya pinkimisantapiintanairo tasorintsitatsiri awintaankantsi. Pamanamanaataiyaari Pawa, tsika okanta ikowakaajaantairi Tasorintsinkantsi.²¹ Oisokiro jowanakimi Pawa jitakoyitaimi, oyaako powiro piñaayitiro inishironkatani Awinkathariti Jesucristo onkantaitatyaani jañaakaayitai.²² Nishironka powiri inkaati kisoshiriniironkatatsini.²³ Pashini, pinkimitakaantiri kapichiini okantaka powawisaakotantaariri intagaiyami. Pashini, ontzimatyi pinishironkayitairi. Irooma iyaaripironka, kisaniiinta powiro. Ari pinkantakiro ikithaatari ikaaripiroshiritantakari, pinkimitakaantiro

pinkisaniintatyiromi. Thaawanta powiro jiroka pi-matzirokari iiroka.

Thaamintaantsi

²⁴ Anthaamintaiyaari matzirori ikimpoyaawintayitai iiro antziwashiriwaitanta. Anthaamintaiyaari jirika kimoshiritakagani antsipataiyaari, iiro otzimai akinakaashitani.²⁵ Anthaamintaiyaari Pawa apaanitatsiri, yotaniri, owawisaakotantaniri. Iriitaki jirika Pawa tzi-matsiri jowaniinkawo, pinkatha jowaitakiri, imapiro otzimi ishintsinka, pinkatharipirori jinatzi, iri itakawori itzimi tikiraamintha otzimayitzi maawoni, irojatzi ikanta isaiki iroñaaka, ari inkantaitatyaani. Ari onkantyaari.

JOÑAAGAITAKIRIRI

Joñaagantakiri Jesucristo

¹ Jiroka joñaagantakiri Pawa tsika ikantakota Jesucristo, iri Pawa kantakaawori jiyotantyaari jompirataniiti tsika onkantakotya pokimataintsiri jiñaitiro. Iro jotyaaantantakariri Pawa imaninkariti inkamantiri Juan. Tima jirika Juan iri jompiratapiintakari Pawa. ² Iri Juan kinkithatakirori okaatzi jiñaakiri. Iñaani Pawa ikinkithatakirori ikantakaantakiri Jesucristo inkamantantiro. ³ Kimoshiri inkantaiya ñaanaaironi jiroka kamanantaantsi, ari inkimityaari iijatzi kimisantaironi. Kimoshiri inkantaiya monkaataironi osankinatainchari. Tima okaakitzimatai jiñaantaityaawori.

Jiwithaitari kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoita

⁴ Naaka Juan osankinatziirori jiroka. Iiroka nosankinatziini kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 papatoyita nashiyitachari nampitsi saikatsiri Asia-ki. Tima añaatsi Pawa, iri itakawori pairani itzimaki, irootaintsi impiyi, nishironka inkantaimi irirori, kamiitha isaikakaayitaimi janta. Ari inkimitaimiri jiitaitziri “7 tasorints”. ⁵ Ari inkimitaimiri iijatzi Jesucristo, tyaaryoori inatzi ikinkithatakotziri. Iriitaki itanaawori ipiriinta ikamawitaka, iri pinkathariwintairiri maawoni pinkathariwintachari jaka kipatsiki. Iriitaki itakoyitairi aakaiti. Iriitaki kimitakaantairi inkiwaatyimi, ipiyakotairo ayaaripironka ikapathainkatakai pairani ikamawintayitai.

⁶ Iriitaki pinkatharitakaayitakairi. Iriitaki ompiratasorintsitakaayitairi antawaitantaanariri Pawa Ashitariri. Iriitaki otzimimotairi jowaniinkawo, iriitaki pinkatharipirotaatsiri. Ari inkantaityaani. Ari onkantyaari. ⁷ Jirika Cristo, inkinapai minkoriki, maawoni jiñaitawairi. Jimatsityaawo jiñaawairi owathaamirikitakiriri. Jiraakoitaiyaari maawoni jaka kipatsiki, jimatsityaawo kaari jyininkatawakaachani. Ari onkantyaari.

⁸ Jiroka ikantzi Awinkathariti Pawa:

Naakataki ojoyawori itawori osankinarints, Naaka ojoyawori iijatzi iwiyaantawori.

Añaachana Naaka iroñaaka, Naaka itakawori pairani notzimaki, Naaka piyaatsini paata.

Naakataki tzimapirotatsiri noshintsinka.

Joñaagantaka Itomi Atziri

⁹ Naaka Juan, pirintzi powayitana pikimisantzinkariitai, ari akaataiyakini amawitakiro akimaatsiwaitaka, ari atsipatawakaa ipinkathariwintayitai Jesús. Pairani no-saiki othampishiki iitachari Patmos nokinkithatziro jiñaani Pawa, nokamantantziro ikantakinari Jesús.

¹⁰ Okanta apaani kitijiyiri ikinkishiritakotapiintaitari Awinkathariti, tzimatsi joñaagakinari Tasorintsinkantsi. Nokimakiri notaapiiki iita kantanari, ikimitakawo tyootaantsi jiñaawaitzi, ¹¹ ikantakina: “Posankinatiro onkaati noñaayimiri. Iro potyaantiniriri kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoitaka nashitakawori nampitsi saikatsiri Asia-ki. Tima jiroka 7 nampitsi, iitachari: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea”.

¹² Ari nopithokanaka notaapiiki naminiri iita ñaanatani. Noñaatziiri ootamintotsipaini jiwitsikaitziri oro. Ikaatzi 7. ¹³ Iro kantacha janta niyankiniki ari josatikaka apaani kimitakariri Itomi Atziri. Opamankakiri iitziki iithaari. Jontarikakari ichopiniiki jiwitsikajyironkaataitzi oro. ¹⁴ Kitamaapowainka ikantaka iitoki, kimiwaitaka iroomi iwitzi oijya, kitamaaki okantaka iroowaitaki jiriniki. Irooki okimitakari paampari.

¹⁵ Shipakiryaa okantayitaka iitzi, iriwaitaki iporiryaaatzi kiriiki itagaitziri. Okimiwaitakawo iñaani opoimaatzi oshinchaani jiña. ¹⁶ Joirikaki impokiropaini jakopiroki, ikaatzi 7. Jomishitowimaitawo ipaantiki kimitakawori osataamintotsi, apimini okanta othoyimpitaki. Ikimitakari ipooki ikanta ooryaatsiri ishipakiryaaapirotzi tampatzikapaiti.

¹⁷ Ikanta noñaakiri, tyaanakina nokamanaki. Iro kantacha jotirotantakinawo jakopirori, ikantana: “Iiro piithaawi, Naakataki itawori, Naakataki iwiyaantyaawori.

¹⁸ Naakataki kañaaniri, nokamawitaka iro kantacha ari nonkantaityaani nañagai. Naakataki ashitaawori shintsinkantsi jowaitaana nompiyakaantya notyaantantai sarinkawiniki. ¹⁹ Posankinatiro okaatzi piñaakiri, iro pitanatya piñaakiri iroñaaka, impoña onkaati piñiiri paata. ²⁰ Ikaatzi ootamintotsi piñaakiri kaatatsiri 7, iri ojyakaawintariri kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoitaka jinashitakawo nampitsi. Ikaatzi piñaakiri impokiro noirikakiri nakopiroki, kaatatsiri 7, iri ojyakaawintariri maninkariiti tsipataariri kimisantzinkariiti kaatatsiri 7 japatoitaka”. †

Kamantaantsi jotyaaantaitakiniriri 7 japatoita kimisantzinkariiti:

Kamantaantsi jotyaaantaitakiri Efeso-ki

2 “Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantat-siri apatotachari Efeso-ki. Iri ñaanatziriri oirikakiriri 7 impokiro jakopiroriki, osatikainchari niyanki ipaampataki 7 ootamintotsi. Ikantziri: ²‘Niyotziro okaatzi pantayitziri, tsika pikanta pantawaitaki, okaatzi pamawitakiri. Pisamayitakari kaaripiroshiririiti. Piñaantawaitaari iitashiwaitachari, “Otyaantapiroriiti” itzimi yotaantashiwaitachari. Piyotairi iiroka thiiyinkari jinayitzi. ³ Tyaaryoori pinatzi, amawiwaini pikantaka, oiyiki pikimaatsiwaitaka jowasankitaawintaitzimiro pipairyairo nowairo. Tiimaita pisamawaita. ⁴ Iro kantacha, tzimatsi yotapainchari, iro kaari kamiithatatsini. Jiroka okanta: Powajyaantanakiro iirokaiti pitakotanta, tii pantairo pikimiwitana kawo pairani. ⁵ Pinkinkishiritiro tsika pikanta pairani owakiraa pikimisananaki. Powajyaantiro tsika pikanta iroñaaka, pantairo tsika pikantanaka owakiraini pikimisananaki. Tima iirorika powajyaantairo, ari niyaatashitakimi, naapithatamiri ootamintotsi saikimotakimiri janta. ⁶ Iro kamiithatantsi pantakiri iirokaiti pikisaniintakiro jantakiri ikaatzi kimisantanairiri jiyotaantziri pairani Nicolás. Nimatsitaitakari naaka. ⁷ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi jiñaanatziri kimisantzinkariiti. Intzimirika kitsirinkakironi, ari noshinitairi joyaawo chochoki añaakaantatsiri pankitainchari itasorintsipathatiki Pawa’ ”.

Kamantaantsi jotyaaantaitakiri Esmirna-ki

⁸ “Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Esmirna-ki. Iri ñaanatziriri itakawori, iwiyaantyaawoni. Iri ñaanatziriri kamawitainchari iro kantacha añagai iijatzzi. Ikantziri: ⁹ ‘Niyotziro pantayitziri, niyotziro pikimaatsiwaitaka, niyotziro pashironkaawaitaka, iirokawitaka ajyaagantashiritaniri. Niyotzi iijatzzi ithiiyakotakimi Judá-mirinkaiti janta. Jitashiwaitaka Judá-mirinka, aña Satanás ashitakariri. ¹⁰ Iiro pithaawantashitawo onkaati pinkimaatsityaari. Tima irootaintsi piñiiri tsika inkaati jomontyaakaantiri kamaari. Ari pisaikiri onkaati 10 kiti-ijyiri pinkimaatsiwaitya, jiñaantashiritatziimi kamaari. Iro kantacha ontzimatyii pintyaaryooshiriti iirokaiti piyaatakaairo onkantawitaya intsitokaitimi, aritaki

† Tzimatsi kantatsiri jirikaiti “maninkariiti” kinkithatakotainchari jaka, iriitaki atziriri ikaatzi jwayitairiri kimisantzinkariiti. Tzimatsi pashini kantatsiri, iriyitaki tyaaryoori maninkariiti. † Tii jiyopiroitzi itzimi “kimisantanairiri jiyotaakiri pairani Nicolás”. Kimitaka iriitaki nashitaincha japatota, iri yotaashiwaitakariri kimisantzinkariiti, aamashitya iri kimitakariri Balaam okaatzi jantakiri pairani irirori.

nañaakaimi paata, onkimiwaityaawo namathaiyitaatyimimi. ¹¹ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi jiñaanatziri kimisantzinkariiti. Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, iiro jiñaairo inkimaatsiwaitaiya japiitairo inkamai’ ”.

Kamantaantsi jotyaaantaitakiri Pérgamo-ki

¹² “Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Pérgamo-ki. Iri ñaanatziriri otzimimotziri josataaminto apiminitatsiri othoyimpitzi. Ikantziri: ¹³ ‘Niyotziro pantayitziri, niyotzi pisaikimotakiri ipinkathariwintziri Satanás. Iro kantacha niyotzimi iijatzzi oisokiro powakina pipairyapiintakiro nowairo, tii powajyaantziro pawintaashiritana. Tii powajyaantanakiro iirokaiti okantawitaka jowamaawiitakari noyimisantakaapirotani Antipas, itzimi kinkithatakotakinari inampitawo Satanás. ¹⁴ Iro kantacha, tzimatsi yotapainchari, iro kaari kamiithatatsini. Jiroka okanta: Tzimayitatsi pikaataiyini kimitakariri Balaam jiyotaantzi. Tima pairani Balaam, jiyotaapiintakiri Balac onkantya inkaimashiryaantyaariri charinitanakariri Israel-ni jowakaiyaari itainiriri ikimitakaantashitari iwawani. Imayimpiritakaakiri iijatzzi. ¹⁵ Ari okimitakiri iijatzzi tziimayitatsi kimisantayitakirori jiyotaantziri pairani Nicolás. ¹⁶ [Powajyaantairo! Iirorika powajyaantziro, ari niyaatashitakimi nowayiritiri, iro nowayiritantyaariri osataamintotsi shitowatsiri nopaantiki. ¹⁷ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi iñaanatziri kimisantzinkariiti. Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, ari nompakiri joyaawo manaantsitatsiri maná. Ari nompakiri iijatzzi kitamaari mapi osankinataka owakiraari wairontsi kaari jiyoitzi, apa jiyotairo aakironi jiroka mapi’ ”.

Kamantaantsi jotyaaantaitakiri Tiatira-ki

¹⁸ “Jiroka posankinatiniriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Tiatira-ki: Iri ñaanatziriri Itomi Pawa, kimitakariri iirooki paampari, poriryaaataintsiri iitziiki. Ikantziri: ¹⁹ ‘Niyotziro pantayitziri, pitakoyitantaka, pikimisanakiki, pantawaitaki, kamaitaniri pinatzi. Iikiro pinkamaitanatyawo iroñaaka panaakaanakiro pikantawita pairani. ²⁰ Iro kantacha, tzimatsi yotapainchari, iro kaari kamiithatatsini. Jiroka okanta: Paapatziyakawo iirokaiti tsinani itachari Jezabel. Okantzi iiroori kamanantanairo inatzi, iro kantacha okaatzi iyotaantakiri iiroori, oiyiki oitzipinashiritakiri nompiratani. Iro opoñaantari owakaayitakari itagaitziniriri ikimitakaantashiitari iwawani. Omayimpiritakaayitakiri iijatzzi. ²¹ Osamani noyaakowitakawo owajyaantantyaawori antakiri, iro kantacha tii okowi owajyaantiro omayimpiriwaitzi. ²² Iirorika owajyaantashitawo, ari no-

mantsiyaakiro tsika omayimpiriwaitapiintaki, ari onki-maatsiwaityaari. Ari nonkimitaakiri inkaati mayimpiritakironi. ²³ Ari nowamaayitairi ikaatzi iyotaayitakiri. Iro ompoñaantyaari jiyotai maawoni kimisantzinkariiti naakataki iyoshiritziriri maawoni, niyotzi iita ikinkishiriyitari, niyotzi iita ikimashiritziri. Ari onkanyta noipiyantimirori okaatzi pantayitakiri iirokaiiti.

²⁴ Irooma iirokaiiti, yotapainchari janta Tiatira-ki kaari kimisantakironi okaatzi iyotaantashiwitakari, iiro noshintsithatzimi. Tima tii pipankinawaitawo okaatzi iyotaashiwitantakari jiiitaitziri “jimanakaapirotani Satanás”. ²⁵ Iro kantacha iirokaiiti ontzimatyii pintyaaryooniti irojatzii nompilyantatyaari. ²⁶ Intzimirika kitsirinkakironi jimonkaatiro noñaani irojatzii iwiyaantapaatyaawoni, aritaki nimatakaakiri impinkathariwintairi atziririiti. ²⁷ Ari ojyatyawo ikimitaakina Ashitanari naaka, jimatakaakinawo ipinkatharitakaana, ari inkimitagairi iijatzii iriroriiti impinkatharitakairi.

Ari ijiwatantaiyaari jashirokotziti.

Irijatzii apirotairini iisanitani, inkimitakaantairi ipookaitziro kowitzi.

²⁸ Niitairi naaka kimitakariri impokiro Oñaaminki.

^{†29} Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi jiñaantaziri kimisantzinkariiti’ ”.

Kamantaantsi jotyaaantaitakiri Sardis-ki

3 “Jiroka posankinatiriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Sardis-ki. Iri ñaanatziriri jiiitaitziri ‘7 tasorintsii’, oirikiriri 7 impokiro. Ikantziri: ‘Niyotzimiroti pantayitakiri, ikantaitzimi “añashiriri”, añaa tii ari pinkantya, kamashiriri pinayitzi.

² Pinkakimpishiritai. Pintyaaryooshiriti iiro pikamashiritanta. Tima Pawa jiñiio okaatzi pantziri tii pimonkaatziro ikowakaimiri. ³ Pinkinkishiritiro ikamantaitakimiri pairani, pimonkaatiro. Powajyaantiro pantapiintakiri. Iirorika pikakimpitai, ari nomapokapaimi nompilyairika, nonkimityaari jomapokantzi koshintzi. ⁴ Iro kantacha tzimatsi janta Sardis-ki kiyopayipaini matakirori ikitishiritzi. Iriiyitaki kimitakariri kaari oipatsitironi iithaari, irootaki jiriipirotantaari jirikaiti onkanyta intsipatantaiyaanari nokithaatawo kitamaari.

⁵ Intzimirika kitsirinkakironi, aritaki nonkithaatairi kitamaari. Iiro nojyitziro iwairo itsipataari josankinatakota inkaati kañaaniyitaatsini. Nonkantairi Ashitanari, iijatzii maninkariiti: “Ikimisantaana jirika”. ⁶ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi ikantziriri kimisantzinkariiti’ ”.

Kamantaantsi jotyaaantaitakiri Filadelfia-ki

⁷ “Jiroka posankinatiriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Filadelfia-ki. Iri ñaanatziriri Tasorintsitatsiri, Tyaaryoopirori. Iri ñaanatziriri jowaitakiri jashitaryagainiri atziririiti, irijatzii jowaitakiri jashitapithatairi intyaayiti. Ari inkimitaiyaari David-ni. Tikaatsi shintsithatirini jirika jashitaryagainiri, jashitapithatairi iijatzii. Ikantziri:

⁸ ‘Niyotziro pantayitziro. Pamini. Noshinitakimi pintyai, tikaatsi otzikawakimini. Iro nimatakimiri tii pishintsishiritaiyini, iro kantacha pimonkaatakinawo noñaani, tii ikimaitzimi pinkanti: “Tii jashitana Pawa”. ⁹ Iriima jirikaiti kantashiwaitachari: “Naaka Judá-mirinka”. Kaarimaita Judá-mirinkapirori, añaa iri jashiyitakari Satanás. Irootaki notzirowakaantaiyaariri paata impinkathayitaimi. Ari jiyotairi imatya nitakotakimi.

¹⁰ Tima pityaaryoowintakiro iirokaiiti pimonkaayitziro noñaani, aritaki nonkimpoyaawintakimi iiro jiñaantashiritantaitzimi. Tima kapichitapaaki jiñaantantimiri ikaatzi nampitawori kipatsiki. ¹¹ Irootantsi nompilyaki. Kiso powiro pikimisantakiri, iiro paminaashiwaitanta pinintaiyaawo impayitaimiri, jamathaitaimi. ¹² Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, ari nonkimitakaantairi tzinkamitsi otzinampitziro itasorintsipankoti Pawa. Ari jashi jowairo isaikai. Ari nonkintakotainiri iwathaki iwairo Pawa, ari jiyoti Pawa ashitaari. Ari nonkintakotainiri iwathaki owairo nampitsi Jerusalén, ari jiyotai isaikai jirika inampiki Pawa, ariitaachani isaawiki ompoñagayaawo inkitiki. Ari nonkintakotainiri iijatzii iwathaki owakiraari nowairo. ¹³ Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi ikantziriri kimisantzinkariiti’ ”.

Kamantaantsi jotyaaantaitakiri Laodicea-ki

¹⁴ “Jiroka posankinatiriri imaninkariti kimisantzinkariiti apatotachari Laodicea-ki. Iri ñaanatziriri jiiitaitziri ‘Ari onkanytaari’, iri jawintaashiritapiintaitari jiñaawaitziro tyaaryoori. Iri ñaanatziriri jiwitsikakaitakiri pairani jiroka kipatsi. Ikantziri:

¹⁵ ‘Niyotziro pantayitziro. Pikimitakawo saawaironkatatsiri, jampaatatsiri. Nokowiri naaka, saawaari. Iirorika osaawatzi, katsinkaari. ¹⁶ Irooma pikimitawo jampaatatsiri jiña, ari noowawintaimi. ¹⁷ Pikantapiintaiyini iirokaiiti: “Ajyaagantakina, tikaatsi nonkowityiri”. Iro kantacha tii ari pinkantya, añaa owashiriri pinatzi, manintaari, ashironkaari, amajyookiri, aatonkoryaamirikiri. ¹⁸ Añaa ontzimatyii pinkimitakaantairo pamanantaatyirimi n-oro-ti itagaitakiri imporikapirotantyaari. Ari pimatairo pajyaagantya. Pinkimitakaantairo pamanantaatyirimi kitamaari noithaari, iiro paatonkoryaamirikiwaitanta ompoñaantyaari pinkaaniiwintawaitya. Pinkimitakaantairo

† Ari jiiitsitari iijatzii Jesús, ikantaitzi “Oñaaminki”. Paminiro Ap. 22.16.

pamanantaatyiiromi naawintawo pishintsitantaiyaari pikamaatyaakitiki. ¹⁹ Iro namitari naaka nosh-intsithatziri nitakotani, nowasankitairi. Ontzimatyii pintyaaryootai iirokaiti, pimpiyashiritai. ²⁰ Pamini, kimi-waitaka nonkatziyatyiimi jikokiroki nokaimi nontyaantyaari. Tzimatsirika inthomainta kimakinari, ishinitanarika nontyi, ari atyootawakaiyaari. ²¹ Intzimirika kitsirinkakironi jiroka, aritaki intsipatana nompinkathariwintanti. Tima nimatakiro naaka nokitsirinkakiro, notsipataari isaikamintoki Ashitanari nopinkathariwintantai. ²² Kowirori inkimathatiro, inkimisantiri Tasorintsinkantsi ikantziriri kimisantzinkariiti' ”.

Thaamintaantsi inkitiki

4 Okanta othonkapaaka jiroka, noñaatzi ashitaryaana inkiti. Irijatzi apiitapairo jiñaanata-paana noñaakiri kitziroini poimatapaintsiri ikimitari tyoorinti. Ikantana: “Pimpoki jinoki, ari noñaayimiro onkaati awijatsini paata”. ² Ikanta niyaashirinkatanaki jinoki, noñaakiro saikamintotsi, okimiwaitakawo isaikantapiintari pinkatharipirori, owaniinka okantaka. Tzimatsi saikantakawori. ³ Jirika saikaintsiri shipakiryaa ikantaka, ikimitakawo kityonkaironkari mapi kaninakitatsiri. Itapotakiri oyi isaikamintoki, ikimiwaitakawo oyi natsiryaaakiri mapi kaninakitatsiri. ¹⁴ Tzimatsi pashini saikamintotsi okaatzi 24, iro osatikakiriri niyankiniki saikaintsiri. Ari isaikayitakiri Antaripiroriiti, kitamaa okantayitaka iithaari, oro inayitaki jamathairi. ⁵ Noñaaki ookathawontsi, nokimakiro oñaanaki opoñaanaka saikamintotsiki. Tzimatsi 7 ootamintotsi owaampatainchari, iri imontitakari saikamintotsi. Iriitaki ojyakaawintziriri Itasorintsiti Pawa, kaatatsiri iijatzi 7.

⁶ Tzimatsi inkaari imontitakari saikamintotsi, kiti-jyaaniki okantaka. Tzimatsi 4 inkitiwiri katziyainchari, iri piyowintakawori saikamintotsi. Iro kantacha jirika inkitiwiriiti otzimi ojyiki irooki, irootaki jaminantayitari tsikarika, jaminantayitawo iijatzi itaapiiki. ^{††} Apaani inkitiwiri jojakari kajyikari. Pashini jojakari vaca iryaani. Pashini atziripoo jinatzi. Iriima pashini jo-jyakari jiwowaita pakitha. ⁸ Omapokashitanaka otzimagyitanaki ishiwanki jirika inkitiwiri, 6 ishiwanki tzi-mayitanaintsiri. Otzimi ojyiki irooki iwathaki, otzimitanaka irooki inthomainta iwathaki. Iriitaki aakowintanakawori ipampithaapiintaki, kitijyiriki iijatzi tsiniripaiti, ikantzi:

Tasorintsi, Tasorintsi, Tasorintsi jinatzi Pinkathari Pawa, Shintsipirotsiri.

Iriitaki añaagatsi iroñaaka, iri itakawori pairani itzimakiri, irootaintsi impiyi.

† Mapi “kityonkaironkari kaninakitatsiri” jiiitaitziro “jaspe”, jiiitaitziro iijatzi “cornalina”. Irooma mapi “natsiryaaakiri kaninakitatsiri” jiiitaitziro “esmeralda”. †† Kantakotachari jaka “kitijyaaniki” okimitakawo okanta botella, vidrio iijatzi cristal.

⁹ Ari ikantapiintatya jirikaiti inkitiwiri ithaamintawintari saikaintsiri, kantaitachari jañi. Ikanta joñaagantakiro jirikaiti ipinkathatapiintaitakiri, ipaasoonkitapiintakiri, ¹⁰ jimatanaikiro iijatzi 24 Antaripiroriiti jotzi-irowashitanakari saikaintsiri, kantaitachari jañi.

Ithaamintawintanakari, jamathairiyimotanakiri. Ari jiiñaitziro imapiro janaakotantzi jirika saikaintsiri ipinkatharitziri, okantawita ipinkathariwintantawita iijatzi Antaripiroriiti. Ikantaiyanakirini:

¹¹ Nowinkathariti, Pawá,

Iro kowapirotaitacha ontzimimotimi iiroka powaninkawo, pinkatha inkantaitimi, ontzimimotimi pishintsinka.

Iirokatakari witsikayitakirori maawoni, tima iirokatakari kowashitainchari ontzimayiti piwitsikani.

Osankinarintsi ipoña Oijya

5 Noñaatziiri saikaintsiri saikamintotsiki, joirikakijakopiroki osankinarintsi. Kamiitha apinaitaka, 7 okaatzi japiipiintaitakiro jontsirikaitakiro iiro japinairyaaantaitawo. ² Noñaatzi apaani maninkari tzimatsiri ishintsinka, shintsiiini jiñaawaitzi, ikantzi josampitanti: “¿Iitaka jowaitakiri jontsirikaryiuro osankinarintsi, impoña japinairyiuro?” ³ Tikaatsi apaani matironi japinairyiuro jiñaanatiro. Tii itzimi inkitiki, tikaatsi iijatzi kipatsiki, ari ikimitakari sarinkawiniki, tii itzimi apinairyiironi. ⁴ Antawoiti niraanaka, tima tikaatsi matironi japinairyiuro jiñaanatiro. ⁵ Ikantana apaani Antaripirori: “Aritaki piraaka. Pamini. Tzimatsi apaani matakirori otzimimotziri itasorinka, iri matironi jontsirikaryiuro, japinairyiuro iijatzi. Iriitaki charinitakariri Judá, jiiitaitziri ‘Kajyikari’. Irijatzi charinitakariri David-ni. Iriitaki jowaitakiri jimatiro”.

⁶ Opoñaashitaka noñaaki apaani Oijya. Ikatziyaka niyankiniki osaikaki saikamintotsi, josatikari inkitiwiriiti, josatikari Antaripiroriiti. Kimiwaitaka jirika Oijya aritaki jowamaawiitakari pairani. Tzimatsi okaatzi 7 ichii. Tzimatsi iijatzi 7 irooki. Iri ojyakaawintachari 7 Tasorintsi, ikaatzi jiiñaitairi maawoni kipatsiki. ⁷ Ikanta jirika Oijya, jiyaaatashitakiri okaakiini saikaintsiri. Joirika-paakiro osankinarintsi. ⁸ Ikanta inkitiwiriiti ipoña Antaripiroriiti, jotzirowashitanakari Oijya, ipinkathatanakiri. Tzimayitatsi ipampithaaminto. Tzimayitatsi kasankainkari itaayitziro jotitaitakiro oronakiki. Jiroka kasankainkari iro ojyakaawintacha jamanamanaatani oitishiritaari. ⁹ Ari ipampithagaianakironi owakiraari pampithagaantsi, ipampithaakotziri Oijya, ikantzi:

Iiroka jowaitakiri poirikiro osankinarintsi, iiroka ontsirikaryiironi,

Tima iiroka kapathainkaintsi jowamaawiitakimi, ari pipinakowintairi atziriri jashitantaariri Pawa.

Ari opoña jashiyitaari Pawa tsika ikaatzi nampiyita-wori tsikarikapaini. †

¹⁰ Iiroka kantakaawori ikimitantaariri pinkathariiti, ikimitaari Ompiratasorintsitaari, jantawaitainiri Pawa. Iriiyitaki pinkathariwintairini isaawijatziiiti.

¹¹ Opoñaashitaka noñaaki ijyiki maninkariiti piyowinta-paakawori saikamintotsi, tsika isaikaki inkitiwiriiti ipoña Antaripiroriiti. Ari ipiyopirotaiyapaakani ijyiki, ijyiki maninkariiti. ¹² Ikantaiyini:

Jirika Oijya jowamaawitakari, iri iriipirotaitatsiri otz-imimotziri: itasorinka, jajyaagawo, jiyotani, ishintsinka. Impinkathayitairi, jowaniinkataiya, inthaamintawintaityaari.

¹³ Nokimatzi ipampithagaiyanakini maawoni saikantawori inkiti, kipatsi, inkaari, sarinkawini. Ikantaiyini:

Jirika saikaintsiri saikamintotsiki, itsipatakari Oijya, thaamintaari jinatzii, pinkathataari jinatzii, otzimimotziri jowaniinkawo, ipinkathariwintantzi, ari inkantaitaani.

¹⁴ Iri inkitiwiriiti apiipiintzirori ikantzi: "Ari onkantyaari". Iriima Antaripiroriiti otzirowa ikantaiyakani ipinkathataiyirini jirika kantaitaachaniri.

Jontsirikayiitakiro

6 Ipoña noñaakiri Oijya jontsirikaryaanaakiro itanakawori jontsirikaitakiro. Ari ishinchinkatana-ki jiñaawaitanaki apaani inkitiwiri, okimiwaitakawo ookathawontsi, ikantzi: "Pimpoki! Paminini!" ² Noñaatzi-iri ishiyataipaaka kitamaari mora, joirikakiro iyaani tyaakaakariri mora. Jamathaitawakiri, jataki jowayiritya, japirotanti.

³ Ipoña jontsirikaryaakiro Oijya pashini. Ari jiñaawaitanaki pashini inkitiwiri, ikantzi: "Pimpoki! Paminini!"

⁴ Ari ishiyataipaaka pashini mora kityonkari, ipaitawakiri antawoiti owathaamintotsi tyaakaakariri. Iri jowayitaki jowajyaantakairi atziriiti isaiki kamiitha kipatsiki. Irojatzii opoñaantanakari jowamaawakaayita.

⁵ Ipoña jontsirikaryaakiro Oijya pashini. Ari jiñaawaitanaki pashini inkitiwiri, ikantzi: "Pimpoki! Paminini!" Noñaatziiri ishiyataipaaka pashini mora kisaari, joirikataiki jotinakaminto tyaakaakariri. ⁶ Nokimatzi ñaawaitanaintsiri ikatziyaiyakani inkitiwiri, ikantaitzi: "Pimpimantayiti iipiyoikiini piwankiri, pimpinatakaapirotyaawo, tima tii otzimapirotzi. Ari paaki ojyiki kiriiki apaani kitiiyiri, irojatzii jiñaitantyaawori antawoiti tajyitsi. Iro kantacha tikiraata powaaripirotzii pankirintsi tsika jaayitziro imiriitari, tsika jaayitziiri iijatzii yinkantsi". ††

† 5.9 *Ikantakoitziri jaka "nampiyitawori tsikarikapaini", irojatzii ikantaitsitari ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.* †† *Iro ikantajaantaitakiri jaka: "Pimpimanti apaponawoini harina onkaati ompinatya apaani denario. Pimpimanti mawaponawoini cebada onkaati ompinatya apaani denario".*

⁷ Ipoña jontsirikaryaakiro Oijya pashini. Ari jiñaawaitanaki pashini inkitiwiri, ikantzi: "Pimpoki! Paminini!"

⁸ Noñaatziiri ishiyataipaaka pashini mora kitiriri, jii-itaitziri "Kaamanitaantsi" tyaakaakariri. Ari itsipatakari jiiitaitziri "sarinkawini". Jirika jiiitaitziri "Kaamanitaantsi" jowaitakiri jowamaayiti ijyiki isaawijatziiiti. Tzimayitatsi jowamaakaantakiri jowathaantayityaari osataamintotsi, tzimatsi owamaayitiri itajyi, pashini aayitakiri mantsiyarintsi, pashini jatsikayitiri katsimari piratsi. †

⁹ Ipoña jontsirikaryaakiro Oijya pashini. Noñaatzi oponkitziki taapirimintotsi ishiriiti ikaatzi jowamaawintaitakiri ityaaryootzi ikinkithatziro iñaani Pawa. ¹⁰ Iri kaimayitanaintsi shintsiiini, ikantaiyini:

"Nowinkatharipiroriti, Tasorintsiri, Tyaaryoori. ¿Tsikapaitima onkaati poyaawintya pimpiyakowintantyanari, powasankitaayitairi isaawijatziiiti?" ¹¹ Ipoña ipayitakiri kitamaari kithaarintsi inkithaatya, ikantaitziri: "Apaatyaami pimakoryaawaki irojatzii jariitantatyaari pirintziiti pitsipatakari pantawaitaki. Tima ontzimatyii jowamaitiri iijatzii iriroriiti inkimitakotaimiro iirokaiti".

¹² Noñaatziiri Oijya jontsirikaryaakiro pashini, yotapaaka apaani inthonkatantyaawori. Ari omapokanakari antawoiti ontziñaanaka. Tsiwaki-matanaki ooryaatsiri, tsiniriki okantanaka. Kityonka ikantanaka kashiri ikimitanakawo iraantsi. ¹³ Ari itziroyaayitanaki impokiro, ikimiwaitanakawo oparyaakitzi irakakiri chochoki otikakitziro antawoiti tampiya. †¹⁴ Tii okoñaatanai inkiti, okimiwaitanakawo apinaita antawoiti tsipana. Tii jiñaitairo otzishipaini otaankayitanaki, iijatzii othampishipaini. ¹⁵ Manaiyanakani atziriiti impiitamooki. Ari ikaatzi jimanaiyanakani maawoni, pinkathariiti, ñaapiroiriiti, ijiwaripaini owayiriiti, ajyagantaniriiti, shintsiriiti, ompirataariiti, saikashiwaitaniriiti iijatzii. ¹⁶ Jirikaiti manayitanainchari ikaimakaimatanakiro otzishi, mapiiti, ikantzi: "Pimpichiina. Pimanina iiro noñaantari saikaintsiri saikamintotsiki. Pimanina iiro noñaantari Oijya kisani-intakinari". ¹⁷ Tima monkaapaititapaaka iyatsimanka. ¿Iitama amawitironi?

144,000 ikintakotamakoitakiri

7 Ikanta othonkapaa jiroka, noñaaki ikatziyayita 4 maninkariiti ochimpitapaa kipatsi. Iriitaki otzikakirori antawoiti tampiya. Iro kaari jiñaitantawo ontamaryaatakaairo inkaari, tii jiñaitziro iijatzii aapanatakaairo oshi inchatto. ² Ipoña noñaaki iijatzii pashini maninkari itonkaapaaki ishitowapiintzi ooryaatsiri. Shintsiiini jiñaanatapaakiri 4 maninkariiti. Tima jirikaiti 4 maninkariiti, otzimimotziri ishintsinka, jowaitakiri jowaaripirotiro kipatsi iijatzii inkaari. ³ Ikantapaakiri:

† *Jiroka kantakotachari jaka "tzimayitatsi", intzimirika 4 atziri, apaani kamagaantatsini. Ari inkantyaari pashiniki nampitsi tsikarika itzimayitzi 4 atziri, apaani kamagaantatsini. Ari inkantayityaari maawoni kipatsiki.* †† *Jiroka chochoki ikantakoitzii jaka higuera inatzi.*

“Paata powaaripirotziro kipatsi, inkaari, inchatopaini, nonkintakotamakotawakiri jompirayitaari Pawa”.

⁴ Nokimatzi apaani kinkithatakotanakiriri ikaatzii ikin-takotamakoitakiri. Ikaataiyini 144,000. Iriiyitaki kaatatsi 12 jinashiyitaa ichariniyitari Israel-ni. ⁵ Ikintakotamakoitaki 12,000 Judá-mirinkaiti, 12,000 Rubén-mirinkaiti, 12,000 Gad-mirinkaiti, ⁶ ipoña 12,000 Aser-mirinkaiti, 12,000 Neftalí-mirinkaiti, 12,000 Manasés-mirinkaiti, ⁷ ipoña 12,000 Simeón-mirinkaiti, 12,000 Leví-mirinkaiti, 12,000 Isacar-mirinkaiti, ⁸ ipoña 12,000 Zabulón-mirinkaiti, 12,000 José-mirinkaiti, 12,000 Ben-jamín-mirinkaiti.

Kitamaayitaintsiri ikithaayitaka

⁹ Ikanta othonkapaaka jiroka, noñaatzii ipiyotaiyakani atziriiiti. Tima ijyikiro ikantaka, tikaachaajaini matironi jiyotiri tsikarika ikaataiyini. Iriiyitaki atziriiiti nampiyitawori tsikarikapaini. Jirika atziriiiti, iriitaki katziyayitachari isaikamintoki Oijya, kitamaa ikantayitaka ikithaayitaka. Jotiyaki oryaani kompirosi.

^{†10} Thaaminta ikantaiyakani, ikaimaiyini ikantzi:

Iri Pawa owawijaakotantatsiri, iriitaki saikaintsiri saikamintotsiki, itsipatakari Oijya.

¹¹ Ipoña jotzirowaiyanakani ikaatzii tapothaitakirori saikamintotsiki. Jirika ikaataiyakini: maninkariiti, Antaripiroriiti, ipoña inkitiwiriiti. Ithaamintawintanakari Pawa, ¹² ikantaiyini: “Ari onkantaari! Thaamintaari jinatzi irirori, otzimimotziri jowaniinkawo, yotaniri jinatzi, paasoonkitaari jinatzi, pinkathataari jinatzi, tzi-matsi itasorinka iijatzii ishintsinka. Onkantaitatyaani anthaamintaiyaari Pawa. Ari onkantaari”.

¹³ Ipoña jiñaanatanakina apaani Antaripirori, ikantzi josampitana: “¿Itaka jirikaiti kitamaathaitaintsiri ikithaataka? ¿Tsikama ikinapaakika?” ¹⁴ Ari nokantanakiri naaka: “Tintaantya, piyotziro iiroka nowinkathariti”. Ipoña ikantanakina irirori: “Iriiyitaki ñaayitakirori ‘Antawoiti Kimaatsiwaitaantsi’. Okimiwaitakawo inkiwantantyaawomi iithaari iriraani Oijya, irootaki kitamaamawotakaapirotakirori. ¹⁵ Irootaki ikit-sirinkantaawori jirikaiti ikatziyimotaari Pawa isaikamintoki. Ari inkantaitatyaani kitiijyiri, iijatzii tsiniririki jantawaitainiri itasorintsiipankotiki. Jirika saikaintsiri isaikamintoki, ikimitaawo iriimi katziyathaantitainchani jontsirityaarimi jirikaiti. ¹⁶ Iiro itajyaaniintawaitai, iiro imiriniintawaitai, iiro ikimaatsiwaitaari ooryaatsiri, ¹⁷ tima jirika kimitakariri Oijya, katziyimotakariri niyankiniki saikaintsiri isaikamintoki, iriitaki aamaakowintaiyaarini, inkimitakaantairi jaamaakowintaitari oijya, iriitaki aayitairini jirakairi jiña otzimi

† 7.9 Ikantakoitziri jaka “nampiyitawori tsikarikapaini”, irojatzii ikantaitsitari ikaatzii iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzii kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

añaakaantatsiri. Tima Pawa ojyiyookirotairini, jiraawaiyitaka”.

Kaatapaintsiri 7 jontsirikaitakiro

⁸ Ikanta Oijya jontsirikaryaakiro kaatapaintsiri 7 jontsirikaitakiro. Osamaniironka jimairiitapaintzi inkitiki, tikaachaajaini apaani ñaawaitatsini. ^{††2} Ipoña noñaakiri 7 maninkariiti itsipatapiintakari Pawa. Ipatakiri tyoomintotsi. ³ Ipoña ipokapaaki pashini maninkari, ikatziyimotapaakawo taapirimintotsi, joirikanakitakiro jiwitsikaitziri oro. Jirika maninkari, ipaitawakiri ojyiki kasankainkari intaantyaawo joirikanakitakiri. Ari otsipatakawo jamanamanaatani atziriiiti oitishiritaari, kimiwaitaka ompiyotatyaami onaminaki taapirimintotsiki. ⁴ Okanta otaanaka kasankainkari janta joirikanakitakiri maninkari, katziyainkatanaka oyachaarinka otsipainkatanakawo jamanamanaatani oitishiritaari, owanaa inimotakiri Pawa. ⁵ Ipoña jirika maninkari oirikanakitakirori ikitaminto, jaaki owaampariminkiti taapirimintotsi, jotitakiro joirikanakitakiri. Jookakiro kipatsiki. Ari omapokanakari kamiñainkatanaintsiri, antawoiti ookathatanaka, antawoiti ontziñaanaka iijatzii.

Tyoomintotsiiti

⁶ Witsikaiyanakani 7 maninkariiti intyootaiyini.

⁷ Ari jitanakawo apaani maninkari ityootanaki, omapokashitapaaka oparyaapaaki kipatsiki jiriniki, iijatzii paampari, kimiwaitapaaka iraantsi. Otaapaakiro kipatsi. Iro apirotyaami kajyitani kipatsi ontaiya inchatopaini, iijatzii inchashipaini. ‡

⁸ Ipoña ityootanaki pashini maninkari, omapokashitanaka otonkanaki kimitakawori antawoiti otzishi, shitowanaki paampari, ookapaaka inkaariki, okimitapaakawo iraantsi. Iro apirotyaami kajyitani kipatsi tsika otzimayitzi jiña, ⁹ iro japirotyaami inkamayitimi ikaatzii saikayitantawori inkaari, iijatzii ikimiytakari saikayitantakawori antawoiti pitotsi. ¹⁰ Ipoña ityootanaki pashini maninkari, omapokashitanaka itziroyaanaki impokiro, paampa ikantanaka irojatzii tsika otzimayitzi jiña, iro apirotyaami kajyitani kipatsi otzimayitzi jiña. ¹¹ Jirika impokiro paryaintsiri kipatsiki jiiitaitziri “Kipishiri” Tima kipijyaa ikantakaapaakawo maawoni jiña tsika oparyaayitaki ipomiki. Iro apirotyaami kajyitani kipatsi inkamayitimi atziri opiyakiri jirakiro jiña.

¹² Ipoña ityootanaki pashini maninkari, omapokashitanaka itsiniritanaki ooryaatsiri, iro japirotyaami kajyitani tii jooryaantsirotai. Ari ikimi-

†† Kantakotachari jaka “osamaniironka”, aamaashitya okaatzii 1/2 hora. ‡ Jiroka kantakotachari jaka “Iro apirotyaami kajyitani kipatsi”. Aririka ankotaryiromi mawakota kipatsi, impoña aaki apakotawo, apirotakiro okaatzii tziyantawori, maawoni inchatopaini, shimapaini, othonka oshityaatanaki jiñaanaka janta.

tanakari iijatzi kashiri ipoña impokiro, tii joorintapirota tsiniripaiti.

¹³ Nokimatzi poimatapaintsiri jaapaaki inkitiki, noñaatziiri pakitha jinatzi, ikantapaaki jatiki: “Iijowí, iijowí, iijowí, inkantamachiitiri inkaati nampitaiyaawoni kipatsiki, iriitaki apishityaawoni iwiyaantapaakawori intyootawai mawa maninkariiti!”

9 Ipoña ityootanaki pashini maninkari. Noñaatzi ijyaawiinkapaaki kipatsiki apaani kimitakariri impokiro. Iri jowaitaki jashitaryiuro omoona inthomaintapirotsiri. ² Ikanta jashitaryaakiro, ari oshitowainkatanaki kachaari, iroowaitaki okanta antawoiti ootaantsi. Opamankanakiri ooryaatsiri, iijatzi tampiyainka. ³ Ari ishitowanakiri kachaariki ijyiki tsitsiriniro, ikimitapaakari ikintantzi kitoniro. ⁴ Tii ishinitaitziri jowaaripirotiro pankirintsi, inchatopaini, inchatopaini. Apa ikintayitapaakiri atziriiti kaari ikintakotamakoyitzi Pawa. ⁵ Jirikapaini tsitsiriniro, tii ishiniitzi jowamairi atziriiti ikintayitakiri. Apa ikimaatsitakaashitakari ikaatzi 5 kashiri. Antawoiti ikatsitzimotakiri, iroowaitaki iyatsinka kitoniro. ⁶ Owanaa inki maatsiwaitya atziriiti, inkowayitanaki atziriiti inkamapithatiri, iiro okantzimaita.

⁷ Jirikapaini tsitsiriniro ikimitakotakari morapaini iñaantakaayitari jowayiritya, jamathaiytakari oro. Atziripoowaitaki ikantayitaka. ⁸ Santhapitaishi okanta iishi, iroowaitaki oishi tsinani. Antawopaini iraiiki, iroowaitaki iraiiki kajyikari. ⁹ Kimiwaitaka inkithaatatyaawomi ashirokashi ipishaniiki. Antawoiti impoimatanaki jaiyanakini, irirowaitaki ipoimatzi imorani atziriiti aririka jowayiritawakaiya. ¹⁰ Ikimitakari kitoniro otzimayitzi ithoyini ipatzishithaki. 5 kashiri osamanitzi awijantyaari iyipiyanka. ¹¹ Jirika ijiwaritikari tsitsiriniro, maninkari jinawitaka, iriitaki pinkathariwintantatsiri janta inthomaintapirotsi omoona. Jiitaitziri jirika “Apirotantaniri”. Iñaaniki Heber-mirinka, jiita “Abadón”. Iñaaniki Grecia-jatzi, jiita “Apolión”.

¹² Ari iwiyaari itanakawori jatikaita “Iijowí!” Iro kantacha iiniro iyota apiti inkantaiti “Iijowí!” imonkaatya.

¹³ Ipoña ityootanaki pashini maninkari, iiniro iyotapaaka intyootawai apaani maninkari irojatzi imonkaatantyaari 7 maninkariiti. Nokimatzi ñaawaitantsiri osorinachiinampiki taapirimintotsi montitakariri Pawa. ¹⁴ Jiñaanatapaakiri maninkari tyootanantsiri, ikantziri: “Poojoryaakotiri 4 maninkariiti kimitakawori oojotyairimi antawaani jiñaajitaitziri ‘Eufates’”. ¹⁵ Jashitaryaakoitakiri maninkari ayimatakiri intsitokanti. Iri apirotirinimi intsitokiri atziri nampiyitawori kajyitani kipatsi. Irootaki jashitaryaakoitakariri japirotanti. ¹⁶ Tzimatsi ijyiki owayiriiti tyakaayitanakariri imorani. Ikantaitakina, ikaataiyini

† Jiroka kantakotachari “Iri apirotirinimi itsitokiri atziri nampiyitawori kajyitani kipatsi”. Aririka ankotaryiromi mawakota kipatsi, impoña aaki apakotawo, apirotakiro okaatzi tzimantawori.

200,000,000 owayiriiti. ¹⁷ Ipoña noñaaki ikoñaapirotanaki jirika owayiriiti noñaawiyatakari, ikithaayitakawo ashirokashi ipishaniiki. Tzimatsi porikathaitantsiri ikimitakari paampari, pashini kityonkaniironkathaitantsiri, pashini kitirithaitantsiri. Jirika morapaini, iriwaitaki iito kajyikari. Oshitowanaki ipaantiki paampari, kachaari, kitirimoito okantanaka, oiyiki oshitzinka. ¹⁸ Iro apirotirinimi owamairi atziri nampiyitawori kajyitani kipatsi, okaatzi shitowanantsiri ipaantiki. ¹⁹ Tima ipaantiki morapaini otzimayitaki ishintsinka. Aña kantatsi jatsikantantyaawo iijatzi ipatzishitha, ikimiwaitakari maanki.

²⁰ Iro kantzimitacha, tii jowajyaantziro ikaaripiroyitzi atziriiti kaari jowamaayitzi. Iikiro jiyaatakaatziro ipinkathayitanakiri kamaari, ipinkathatziro oiyakawontsi jiwitsikaitziri oro, kiriiki, ashiro, mapi, inchakota, ikimitakaantakiri pawa, tiimaita ikimanitzi, tii janitanitzi. ²¹ Tii jowajyaantanakiro iijatzi itsitokantayitzi, ikisaminthatantzi, imayimpitzi, ikoshiyitzi.

Maninkari oirikakirori oryaani osankinarintsipana

10 Ipoña noñaaki ijyaawiinkapaaki pashini maninkari, ikinantapaakawo minkori, kimitawaitaka iro inkithaatatyaami minkori. Kimitawaitaka iri oyi jamathaitatya iitoki. Shipakirya ikantaka ipooki, kimiwaitaka ooryaatsiri. Omorikataiki iporipaini. ² Joirikaki oryaani osankinarintsipana. Jayiitziimatapaaki, jaatzikantapaakawo iitzipirori inkaari, irooma jampati, iro jaatzikantapaaka kipatsi. ³ Ikaimapaaki shintsini, iriwaitaki ikaimi kajyikari. Omapokashitanaka ookathatanaka, 7 okaatzi apiipiintanakiro. ⁴ Okanta othonkapaaka 7 ookathataka, ari nokowawita nosankinatioomi nokimakiri jiñaawaiyitakiri ookathawontsiki. Nokimatzi jiñaanatanakina apaani inkitijatzi, ikantana: “Iiro posankinatziro pikimakiri ookathawontsiki”. ⁵ Ipoña jiñaawaitanaki noñaakiri maninkari jaatzikapaakiro inkaari, ipoña kipatsi. Itzinaawakotanakiro jakopirori, ⁶ iro jiyoitantyaari tii ithiyya jiñaawaitziri ipairyiuro iwairo Pawa Kañaaniri, witsikakirori inkiti, kipatsi, inkaari, maawoni ikaatzi tzimantawori. Ikanatanaki: “Tii osamanitapai, ⁷ irootantsi intyooti wiyaantawori maninkari, ari imonkaapaititya ikaatzi Pawa ikantakiriri Kamantantaniriiti inkamantantiro kaari jiyotakowiita pairani”.

⁸ Nokimatzi japiitanakiro jiñaanatana inkitijatzi, ikantana: “Piyaatashitiri maninkari katziyainchari inkaariki iijatzi kipatsiki, payiro iiroka panaryainchari joirikakiri”.

⁹ Ari nokantakiro. Niyaatashitanakiri maninkari, nokamitapaakiri, nokantziri: “Pimpinawo osankinarintsini”. Ipoña ikantanakina irirori: “Jiroka, poyaawo. Owanaa owochanka, iriwaitaki pitsi aririka powatyawo, irooma aririka piniyakiro, owanaa oyipishikimi pi-

†† Kantakotachari jaka “ashiro” irijatzi jiitaitziri bronse.

motziki". ¹⁰ Ari nokantakiro, naakiro, nowakawo. Ari okantaka, pochakitaki iriwaitaki pitsi, iro kantacha owanaa oyipishikanakina nomotziki. ¹¹ Ipoña ikantanakina maninkari: "Pinkamantayitiri onkaati awijiyimoyitirini atzirii nampiyawori tsarikapaini. Pinkamantayitiri iijatz pinkathariiti". †

Apiti kinkithatakaantaniri

11 Ipoña ipaitakina apaani kotzitsi, nimonkaaminto inatyi. Ikantaitana: "Piyaati pimonkaatiro tasorintsipanko, iijatz taapirimintotsi. Piyotiri iijatz tsika ikaatz piyotainchari janta ipinkathatantzi. ² Iiro pimonkaatziro jikokiroki tasorintsipanko. Iro ishinitaitakiniriri pashinijatz atzirii, ari impiyotaiyaani maamanitaniriri janta tasorintsinampitsiki. Ari awijiyiri inkaati 42 kashiri osamaniti. ^{††} Aripaiti, notyaanti apiti kinkithatakotinariri, iriitaki kinkithatapaakironi awijiyatatsini, onkaati 1260 kitijiyiri inkinkithatakotina. Inkimtakotatyaari ikanta ikithaayita owashiritakotariri kaminkari".

⁴ Jirikaiti apiti kinkithatakaantaniri, iri joyakaawintaitakiri pairani apiti inchato, irijatz joyakaawintaitakiri apiti jootaminto Pawa pinkathariwintziriri kipatsijatz. [‡] Intzimirika kowatsini jimaamanitiri jirika apiti kinkithatakaantaniri, ari ishitowanaki ipaantiki paampari, japirotakiri kisaniiintziriri. Ari inkantyaari maawoni kowawitachani jimaamanitiri, ari inkamaki. ⁶ Jirika kinkithatakaantaniri ontzimimotiri ishintsinka. Ari inkantakaatyaawo irirori iiro oparyaagai inkani irojatz jimonkaatantatyaawori ikinkithatakaantzi. Ari onkantaki impiyiro iraantsi jiñaapaini. Ari onkantaki ontzimi oitya pomirintsitzimowaityaarini isaawijatz. Ari japiipiintiro okaatz irowiri irirori. ⁷ Aririka onthonkapaatya ikinkithataki, ari ishitowanakiri kowinkari piratsi impoñaatyaawo omooki inthomaintapirotsisiri, jimaamanitapaakiri apiti kinkithatakaantaniri, irojatz jowamaantatyaariri. ⁸ Jookanakiri jowamaani aatsiki saikatsiri janta antawoiti nampitsi, tsika ipaikakotajaantaitakiri pairani Iwinkathariti. Iro oiyakaawintachari janta "Sodoma" ipoña "Egipto". ⁹ Iiro ishiniitzi inkitaatiri jowamaani, ari awijaniintanakiri mawa kitijiyiri onkaati osamaniti jaminaminthaitiri. Inthontya jiñaayitiri ikaatz nampiyawori tsarikapaini. ^{‡‡} Antawoiti joimoshirintya kipatsijatzii, impashitawakaayitya oiyitarika. Kimoshiri inkantayitya

† 10.11 Ikantakoitziri jaka "nampiyawori tsarikapaini", irojatz ikantaitasiri ikaatz iyoshiiyitachari jinampitawo tsarikari, ipinkathariwintaitziri tsarikari, ikaatz kimañaanitawakaachari tsarikapaini. †† Kantakotachari jaka "42 kashiri" irojatz oiyawori ikantaitakiri "1260 kitijiyiri". Irootaki kantakotachari awijaniintanakiri mawa osarints osamaniti. ‡ Kantakotachari jaka "apiti inchato" irootaki "olivo". ‡‡ 11.9 Ikantakoitziri jaka "nampiyawori tsarikapaini", irojatz ikantaitasiri ikaatz iyoshiiyitachari jinampitawo tsarikari, ipinkathariwintaitziri tsarikari, ikaatz kimañaanitawakaachari tsarikapaini.

jowamaitakiri apitiroiti kinkithatakaantaniri kimaatsitakaayitakariri kipatsijatzii. ¹¹ Iro kantacha, awijaniintanaki pashini mawa kitijiyiri, itasonkairi Pawa jirikaiti, añaayitai. Ipoña ipiriintaa. Owanaa ithaawaitanaki jiñaitakiri ipiriintaa. ¹² Ikimaitaki shintsiri ñaantsi inkitiki, ikantaitaki: "Patiiti jaka jinoki". Jomapokashitanaka itzinaantanaawo minkori. Ari jiñaawairi maawoni kisaniiintawaitakiriri. ¹³ Ari otziñaanakari antawoiti kipatsi, iro apirotiromi nampitsi, ikamayitaki ikaatz 7000 atziri. Iriima kaari kamatsini, ikantayitanaki: "Imapiro otzimi ishintsinka Pawa saikatsiri inkitiki". ^{‡‡} ¹⁴ Iro awijawitaka apiti ikantaitaki "Iijowí!" Iro kantacha, irootaintsi jiñaitiro mawatatsini.

Iwiyaantawori tyootaantsi

¹⁵ Ipoña ityootanaki iwiyaantawori maninkari, ari ikaimaitanaki shintsini inkitiki, ikantaitzi: "Troñaaka impinkathariwintantai Awinkathariti kipatsikinta. Ari impinkathariwintantai Cristo, itzimi jotyaantakiri Pawa, ari inkantaitatyaani impinkathariwintantai". ¹⁶ Ari jotzi irowaiyanakani 24 Antaripiroriiti, ithaamintawintanakari Pawa, ¹⁷ ikantaiyini: "Pawá, Pinkatharí, Shintsipirorí, iirokatakiki añaagatsi iroñaaka, pitzimita iiroka pairani, irootaintsi pimpiyi. Owanaa nompasoonkitimi, tima pimatakiro poñaagantziro pishintsinka, pipinkathariwintantzi. ¹⁸ Pairani owanaa ikisaniiintakimi atzirii, iro kantacha iroñaaka, monkaatapaaka poñaagantyaariri piyatsimanka, powasankitaayitairi kamayitaintsiri, papiroyitairi owamaantayitaintsiri. Aripaiti pimpinayitairi Kamantantaniiririti pompiratani iiroka, ari pinkimitaakiri oitishiritaari pairyaayitairori piwairo ipinkathayitaimi, maawoni pimpinayitairi pitantatyaari antariiti irojatz iryaaniiti, maawoni".

¹⁹ Ipoña ashitaryaanaka itasorintsipankoti Pawa janta inkitiki, koñaawaitanaki tasorintsinaki tsika jotitakoitziro kajyaakaawakaantsi. Antawo ookathatanaaka, ontziñaanaka kipatsi, paryainkatapaaki antawoiti jiriniki.

Tsinani ipoña noonki

12 Opoña okoñaatanaki inkitiki aamparyaantsi. Noñaatz apaani tsinani, oiyawaitakari ooryaatsisiri okithaatakari, iri kashiri okatziyantaka. Amathaitakotakari ikaatz 12 impokiro. ^{‡‡} Omotzitatzi jiroka tsinani. Owanaa okaimakaimawaitaki okimaatsita ontzimaaniti. ³ Opoña okoñaatanaki inkitiki pashini aamparyaantsi. Noñaatz apaani noonki, kityonka ikantaka. Tzimatsi 7 iito, ipoña 10 ichii. Jamathaiyitakiro iito. ⁴ Ijyiki impokiro jataantakari itzinko, iro

‡‡ Ikantaitziri "otziñaanaka antawoiti kipatsi", tsika otzimi 10 pankotsi, opookanaki apaani. Ari okantakari maawoni nampitsi. ‡‡‡ Kantakotachari jaka "tsinani", iriitaki oiyakaawintachari Judámirinkaiti. Kantakotachari "otomiyaaniki", iri oiyakaawintachari Jesu-cristo.

japirotirimi kajyitani inkitiki ikaatzi tzimayitatsiri impokiroiti. Ari ipokashitapaakiro tsinani, ikowi jowitsityaawo iinchaanikiti aririka intzimapaaki. ¹⁵ Okanta otzimaanitaki tsinani, shiramparyaaniki jinatzi. Iriitaki jiwatantyaarini atziriiti jashirokotziti. Omapokashitaka jagaitanakiri isaikaki Pawa isaikamintoki. ⁶ Okanta tsinani shiyana iroori otzishimashiki. Ari jiwitsikiniro Pawa tsika onampityaawo, onkaati 1260 kitiiyiri intziyaitiro.

⁷ Aripaiti otzimaki owayiritaantsi inkitiki. Iriitaki Miguel itsipayitakari imaninkariti. Iri jowayirita noonki itsipayitakari imaninkariti irirori. ⁸ Iro kantacha jirika noonki, tii otzimapirotzi ishintsinka, jotsiroryaitakiri inkitiki. ⁹ Ari itsipatsitakari imaninkariti jotsiroryaitakiri. Jirika noonki jotsiroryaitakiri, iri iitachari “Kamaari”, jii ita iijatzi “Satanás”. Iri kowatsiri jamatawitiri maawoni atziriiti ikaatzi nampitawori kipatsiki. ¹⁰ Nokimataitatzii ñaawaitanantsiri shintsini inkitiki, ikantzi: “Jitainakawo ipinkathariwintantzi Pawa, jitainakawo joñaagantziro ishintsinka, jowawijaakotantai. Jitainakawo iijatzi Cristo jashitanta. Tima aritaki jotsiroryaakiri thawitakotapiintakiriri Pawaki jiiitatziri ‘iyikiiti’. ¹¹ Iro kantacha jirikaiti jiiitatziri ‘iyiki’ joitsinampagairi kamaari, tima aritaki ikamawintairi Oijya, kapathainka ikantaka ikamaki. Iro joitsinampaantaariri iijatzi ikinkithatairo ñaantsi, jominthataawo irirori inkamawintairi Cristo. ¹² Irootaki, pinthaamintantyaari iirokaiiti inkitijatzii. Inkantamachiitimi iirokaiiti kipatsijatzii, iijatzii inkaarijatzii, tima katsima ikantanaka kamaari jotsiroryaitakiri, jiyotzi yotakotapaaka kapichiini”.

¹³ Ikanta jiñaakiro noonki jotsiroryaitakiri kipatsiki, jitanakawo ikimaatsitakaawaitanakawo tsinani owayiantakiriri shiramparyaaniki. ¹⁴ Iro kantacha, tzi-manaki apiti oshiwanki, iroowaitaki ishiwanki pakitha. Iro aantanari iyaatiro otzishimashiki. Ari jimanapithatakari antariiti maanki. Ari awijaniintanakiro mawa osarintsi osaikawaitzi janta. ^{††15} Ikanta antariiti maanki joimishitowanaki jiña ipaantiki, iroowaitanaki antawaani jiña. Ikowawita jowiinkiro aririka oonkakotanatya. ¹⁶ Iro kantzimaitacha, tankanaki kipatsi, oniyaatawakiro jiña, ari okanta awijakotantakari tsinani. ¹⁷ Ari ikatsimapirotanaki noonki. Jataki jowayirityaari pashini otomiiti jiroka tsinani. Iriiyitaki jowyakaawintaitzi kimisantakirori ikantakaantani Pawa, kamaitanakawori ikinkithatakotairi Jesucristo.

Apiti kowiinkari piratsi

13 Ipoña nokatziyapaaka inkaarithapiyaaki. Noñaatzi ishitowaatapaaki kowiinkari piratsi. Tzi-

† Jiroka kantakotachari jaka “kajyitani inkiti”, aririka ankotaryi-iro mi mawakota inkiti, impoña aaki apakotawo, apirotakiro okaatzi tzi mantawori. †† Kantakotachari jaka “ari awijaniintanakiro mawa osarintsi”, iro ikantajaantaitziri: “apaani osarintsi, osarintsipaini ipoña kajyitani osarintsi”.

matsi okaatzi 10 ichii, 7 iito. Jamathaitakiro ichiipaini. Tzimatsi josankinaitakiri iitoki, ithainkatasorintsiwaitaitzi. ² Jirika piratsi iriwaitakiri kaninari kajyikari. Jowyawaitakari okanta iitzipaini maini. Iroowaitakiri ipaanti kajyikari. Ikanta noonki, ipakiri ishintsinka jirika piratsi, ñaapiro ikantanaka ipinkathariwintantanaki. ³ Okanta apaani iito kimitawaitaka jowamagaitakityi, iro kantacha iijatzii añaagai. Iyokitzi ikantanaka isaawijatzii, ⁴ owanaa ipinkathaitanakiri, ithaamintawintanakari, ikantaiyini: “¿Iitama monkaatyaarini jirika piratsi? ¿Iitama kitsirinkirini?” Ari ikimitsitaitanakiri iijatzii noonki, ithaamintawintaitanakari, tima iriitaki pakiriri ishintsinka jirika piratsi.

⁵ Ipoña jiñaawaitanaki jirika piratsi, ithainkatasorintsiwaitanaki. Iriitaki jowaitakiri impinkathariti, onkaati osamaniti 42 kashiri impinkathariwintanti. ⁶ Owanaa ithainkatasorintsiwaitakiri ipairyaaaminthawaitashitakari Pawa, ipairyaaaminthawaitashitakawo tasorintsithaanti, ipairyaaaminthawaitashitakari inkitijatzii. ⁷ Jirika thainkatasorintsitani, iriitaki owayirityaari oitishiritaari, inkowi joitsinampairi. Iri jowaitakiri impinkathariwintairi ikaatzi nampiyitawori tsikarikapaini. ⁸ Owanaa ipinkathatanakiri kipatsijatzii kaari osankinatakotachani tsika josankinatakoyitaka jiyoshiitakiri pairani jiwitsikantaitakawori kipatsi, inkaati jañaakaayitairi, ikaatzi ikamawintayitairi Oijya. ⁹ Kowirori inkimathatiro jiroka, inkimisanti. ¹⁰ Inkaati jomontyaawaitaitiri, jimatiro! Inkaati owamaantantyaawoni osataamintotsi, ari inkimitaitiri paata irirori jowamaantayitaiyaari osataamintotsi. Irootaki joisokirotantyaawori oitishiritaari.

¹¹ Ipoña noñaaki pashini kowiinkari piratsi ikitawaryaanaka kipatsiki. Tzimatsi apiti ichii, iroowaitakiri otapotirimpita ichii Oijya. Jiñaawaitapaaki, ikimitapaakari noonki. ¹² Jirika piratsi otzimimotziri ishintsinka. Irootaki ipasapiyaakariri itakawori piratsi jowamaawitakari iitoki, ipoña jañagai iijatzii. Ishintsiwintakiri atziriiti impinkathatiri itakawori piratsi. ¹³ Joñaagantapaaki kaari jiiñaitapiintaitziri. Ithonka jiñaayitakiri maawoni atziri jowayitakiri paampari. ¹⁴ Ojyiki kipatsijatzii jamatawitantakari ishintsinka ipasapiyaakariri itakawori piratsi itsitokawitakari iitoki. Ipoña ishintsiwintakiri atziriiti jiwitsiki jowyakaawo itakawori piratsi. ¹⁵ Ikanta jirika piratsi kimitakariri ichii Oijya, itasonkakiri oiyakaawontsi, añaanaki. Kantanaki jiñaawaitzi. Japirotakiri jowamaayitakiri kaari pinkathatirini. ¹⁶ Ikintakotamakotakaantakiri atziriiti, tirika jakopiroki. maawoni atziriiti ikintakotakaantakiri, antariiti, iryaaniiti, kowityaawainiriiti, ajyaagantaniriiti, ompirataniriiti, ompirataariiti, maawoni. ¹⁷ Tzimatsirika kaari ikintakoyiitzi, tii ishiniitzi jamanantawaiti, ii-

‡ 13.7 Ikantakoyiitzi jaka “nampiyitawori tsikarikapaini”, iro jatzii ikantaitziri ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

jatzi impimantawaiti. Irootaki okowantapirotari inkintakoyiitiniri iwairo piratsi maawoni atziriri. Intzimayiti pashini ikintakoyiitakiniri ojoyawitawori iwairo piratsi. ¹⁸ Apaani yotaniri, ari onkantaki inkimathatiro jiroka ojoyakawori iwairo piratsi. Tima jiroka ojoyakawori iwairo piratsi, irootaki josankinaiziri “666”. †

Ipampithaani kaatatsiri 144,000

14 Ipoña napiitakiro naminanai, noñaatziiri Oijya ikatziya janta otzishiki jiiitatziri Sion. Ari itsipayitakari kaatatsiri 144,000 kintakotamakoyitakawori iwairo irirori, iijatzji jashi Ashitariri. ² Nokimatzi poimatanaintsiri inkitiki iroowaitaki owaryiinkariti jiña, iroowaitaki shintsiri ookathawontsi, iroowaitaki ipiyompiwaitaitzi. ³ Iri pampithagayatsini kaataintsiri 144,000 ipinakowintairi Oijya. Itapothaitakiri ipampithaawintziri saikaintsiri saikamintotsiki, ari ikatziyitakari iijatzji 4 inkitiwiri, ipoña Antaripiroriiti. Iri iyoshiitacha ipampithagayakini jirikaiti, tikaatsi pashini matironi impampithairo. ⁴ Jirikaiti kaataintsiri 144,000, kitishiriri jinayitatzji, tii jantayitziro kamaawoyitatsiri imayimpiritiro tsinani. Iriiyitaki oyaatapiintakiriri Oijya tsikarika ikinayitzi. Iriiyitaki jitakari jashitaari Pawa, irijatzji jashiyitakari Oijya. ⁵ Tii inthiyyapaantitya, tii otzimawaitzi iyaaripiroshirinka oitya inthawitakoitiriri isaiiki Pawa.

Ikamantantakiri mawa maninkari

⁶ Ipoña noñaaki jaapaaki inkitiki pashini maninkari, ikinkithatakaapaakiri kipatsijatzji ikaatzi nampiyitawori tsikarikapaini. Ikinkithatakotapaakiniri kantaitachari Kamiithari Ñaantsi. ††7 Ikaimapaaki shintsini, ikantzi: “Pimpinkathatiri Pawa. Pinthaamintawintaiyaari. Tima irootaintsi jaminakoitairi maawoni jantayitakiri. Irootaki pinthaamintawintantyaariri, witsikakirori inkiti, kipatsi, inkaari, iijatzji jiñaapaini”.

⁸ Ipoña ipokapaaki pashini maninkari, shintsini ikaimapaaki, ikantzi: “Japathakiroryaitakiro antawoiti nampitsi Babilonia. Japiroitakiri atziriri nampitawori, aakowintawori imayimpiriwaitaki. Tima ikaimashiriyitakiri pashinijatzji atziriri jimatakotiri okaatzi jantayitakiri irirori. Okimiwaitakawo ishinkitayirimi okanta imayimpiritakantakariri”.

⁹ Ipoña ipokapaaki pashini maninkari, ikaimapaaki shintsini ikantzi: “Itzimayitzirika pinkathatakiriri piratsi, pinkathayitakirori iijatzji joyakaawo, kintakotamakoyitakawori iwairo, jakoki, ¹⁰ irijatzitaka inkisaniin-

† Kantakotachari jaka, tima maawoni letra josankinatantari Heber-paantiri ipoña Grecia-paantiri, kantatsi inkimitakaantaitiro número. Okimitatya jiroka: a=1, b=2, c=3, ari okantayita maawoni. Aritaki okantaki ayoyitiro wairontsipaini aririka apatotiro letra-paini. Irootaki kantakotachari iijatzji jaka. †† 14.6 Ikantakoitzi jaka “nampiyitawori tsikarikapaini”, irojatzji ikantaitsitiri ikaatzi iyoshiiyitachari jinampitawo tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzi kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

tayitiri Pawa. Onkimiwaitaiyaawo joiyitaatyirimi piyantatsiri. Antawoiti inkimaatsitakaayitaiyaari intagairi, jatsipitaiyaawo kachaari, kitirimoito onkantanatya, owanaa oshitzinka. Ari jiñaayitairi maawoni maninkariti tasorintsitaintsiri, ari jiñiiri iijatzji Oijya. ¹¹ Ari inkantaitatyaani inkimaatsitaiyaawo kachaari, kitiiyiriki iijatzji tsiniripaiti, iiro otsiwakaajaitzi kapichiini. Ari inkimitagaiyaari maawoni pinkathatakiriri piratsi, pinkathatakirori joyakaawo, kintakotakawori iijatzji iwairo”.

¹² Irootaki inkamaitantyaawori jamawiwainiti kitishiritakaitairi ikimisantairi Jesús, jimonkaatapiintairo ikantakaantziri Pawa.

¹³ Nokimatzi jiñaawaitanaki apaani inkitijatzji, ikantzi: “Posankinatiro jiroka: Aririka inkamayiti ikaatzi jashitaari Awinkathariti, kimoshiri inkantaiya”. Irojatzji ikantanakiri iijatzji Tasorintsinkantsi, ikantzi: “Imatyaa-ta, tima tii okowajaanta iroñaaka iñaashintsishiriwaitaiya, aña kamiitha jimakoryaawaiti, jinintaawaitapaawo okaatzi jantawintakiri”.

Joyiipataitzi kipatsiki

¹⁴ Opoña okoñaatapaaki kitamaari minkori, noñaatziiri isaikaki kimitakariri Itomi Atziri. Jamathaitakari oro, joirikaki thoyimpiminitatsiri kotsiro. ¹⁵ Ipoña ishitowanaki tasorintsipankoki pashini maninkari, ikaimotapaakiri shintsini saikaintsiri minkoriki, ikantziri: “Sampainkataki pankirintsi, poyiipantantyaawo piyot-siroti”. ¹⁶ Ikanta jirika saikaintsiri minkoriki, itotantakawo iyotsiroti, joyiipantantaki kipatsiki.

¹⁷ Ikanta pashini maninkari saikantawori tasorintsi-panko janta inkitiki, shitowanaki irirori, irojatzji joirikaki thoyimpiyaanikiini kotsiro. ¹⁸ Ari ishitowanaki pashini maninkari ipoñaanakawo taapirimintotsiki. Jiyaatashitanakiri jowayitakiri inkimpoyairi paampari. Ikaimotanakiri shintsini pashini oirikakirori kotsiro, ikantziri: “Pinchikayitiro kithokiyitaintsiri kipatsiki, aritaki irakayitaki”. ¹⁹ Ari jimatakiro maninkari, ichikakiro kithokitaintsiri kipatsiki, ipiyotakiro inchatonaaki, inkawirinkaitiro. Okaatzi ojoyakaawintari piyantatsiri imiriitari, iro ikajyaakaakiriri Pawa maawoni iisaniintani. ²⁰ Okaatzi ojoyakaawintari inchatonaa irootaki othapiki nampitsi tsika jowamaantaitaki. Ojoyakaawintakiri ikawirinkaitakiri, iro iriraani kamayitaintsiri. Tima ojiyiki iraantsi shitowaintsiri opamankanakiro nampitsi. Ari imonkaatakari ipaantiki mora iwiyaiya ochiinkaatzji iraantsi. Jataki intaina oonkaatya onkaati 300 kilómetro. ‡

‡ Kantakotachari jaka kithokiyitaintsiri, okithoki “uva” inayitatzji. ‡† Okaatzi iyaataki 300 kilómetro, iro kimitakawori aririka aniiti onkaati 7 kitiiyiri, iirorika onkaati 8 kitiiyiri. Irootaki ikantaitziri 1600 estadio.

Maninkariiti amironi paata 7 owasankitaantsi

15 Ipoña noñaaki pashini aamparyaantsi inkitiki. Kamiitha okantaka, owanaa niyokitziwin-tanakiro. Tzimatsi ikaatzi 7 maninkari. Iriiyitaki nashi-yitakawori jowasankitaantayitaki. Tima okaatzi jantayitakiri maninkari, ari imonkaatari jiñaitziro iyatsimanka Pawa.

² Ari noñaaki iijatzi inkaari, okimiwaitakari ñaawontsi. Iro kantacha morikathanthaataki jiroka inkaari. Ari ikatziyayitakari oitsinampaakiriri kowiinkari piratsi, joirikayitakiro iwiyompiminto ipawairiri Pawa. Iriiyitaki kaari pinkathatironi jojyakaawo piratsi, kaari kintakoyityaawoni iwairo. ³ Iro ipampithagayirini jirikaiti ipampithaakiri pairani Moisés-ni. Jiitaitziro "Iwampi-thaani Oijya", okantzi:

Nowinkathariti Pawá, Shintsirotatsiri,
Kamiitha pantakiri, iyokitzi nokanta.

Pantapiintakiro iiroka tampatzikari, tima piñaanitawo tyaauroori.

Iiroka pinkathariwintairiri atziriiti.

⁴ ¿Iiroma itzimi iitya pinkathataimini, iitya thaam-intawintaimini, iitya pairyaironi piwairo?

Apaniironi iiroka pitasorintsitzi.

Iiroka impokashiyitai atziriiti, ipinkathayitaimi.

Tima aritaki poñaagantakiro owanaa okamiithataki pantayitakiri.

⁵ Opoña noñaaki inkitiki tasorintsipanko, ashitaryaanaka tasorintsisagaakipirori. ⁶ Ari ishitowanakiri tasorintsipankoki 7 maninkariiti intzimi owasankitaantatsini. Kitamaaniki okantayitaka iithaari, shipakiryapirowaitaki owaniinkataka. Jowathakichopiniitakari oro. ⁷ Ikanta apaani inkitiwiri kaatatsiri 4, ipayitawakiri maninkariiti apaani pamoko. Kimiwaitaka janta pamokoki, ari ojaikitimi iyatsimanka Pawa, kantaitachari inkañaanitai. ⁸ Kachaaryiinkatanaki tasorintsipanko, okantakaakawo jowaniinkawo Pawa iijatzi itasorinka. Tikaatsi kantironi intyi tasorintsipankoki irojatzit onthonkantapaatyaari jowasankitaantaki maninkariiti.

Pamokopaini ojaikitaka katsimataantsi

16 Nokimatzi inkitiki, iita ñaanatanakiriri 7 maninkariiti, ikantziri: "Piyaati pisakotiro kipatsiki okaatzi jaikitaintsiri 7 pamokoki kimitakawori iyatsimanka Pawa".

² Ari jitanakawo apaani maninkari isakotakiro kipatsiki jaikitaintsiri iwamokotiki. Ari omapokashitanakari ipathaawaitanaki antawoiti ikaatzi kintakotakawori iwairo kowiinkari piratsi, ikaatzi pinkathatakirori jowjyakaawo.

³ Ikanta pashini maninkari isakotakiro inkaarimashiki jaikitaintsiri pamokoki. Okimitanakawo iraantsi inkaari, japirotaka ikamaki saikantawori.

⁴ Ikanta pashini maninkari isakotakiro jiñaamashiki, oyaapiyaaki jiñaatinimashi jaikitaintsiri iwamokotiki. Okimiwaitanakawo iraantsi jiñaapaini. ⁵ Nokimatzi jiñaawaitanaki maninkari jowayitakiri inkimpoyaawintiri jiñaawiri, ikantanaki: "Tasorintsí, ikaatzi añaatsiri, jañiitaka pairani, tampatzikashiriri pinatzi iiroka, tima iiroka aminakotaironi kamiithaini jiroka. ⁶ Tima ikaatzi owamaayitakiriri oitishiritaari, ikaatzi kapathainkataakiriri Kamantantaniriiti jowamaayitakiri, iriyyitaki miriyityaawoni jiroka iraantsi. Tima iro ikowatziiri". ⁷ Ipoña nokimaki jiñaawaitanaki pashini janta taapirimintotsiki, ikantanaki: "Ariwí! Nowinkathariti Pawá, okaatzi pikowakiri pantiro tampatzika okantayitaka. Tyaauroori inatzi".

⁸ Ikanta pashini maninkari, isakotakiro ooryaatsiriki jaikitaintsiri iwamokotiki. Jomapokashitanaka ooryaatsiri jotsiyanakiri atziriiti. ⁹ Antawoiti jotsiyakiri atziriiti ooryaatsiri, ari ipoñaanakari ithainkatasorintsiiwaitanaki, jookimowaitashitanakari Pawa, ashitawori ishintsinka, owasankitaantatsiri. Tii okantzimoshiritari impiyashiriyitai, impinkathatairi Pawa.

¹⁰ Ikanta pashini maninkari, isakotakiro tsika ipinkathariwintantzi piratsi jaikitaintsiri iwamokotiki. Antawoiti otsiniritanaki. Antawo jashironkaayitaka atziriiti janta, jatsikawaitakiro inini ikimaatsiwaita.

¹¹ Ari ithainkatasorintsiiwaitanaki, ikiyijimawaitanakiri Inkitijatzit Pawa, tima ojyiki ikimaatsiwaitaka, ojyiki ipathaawaitaki. Iro kantacha tii jowajyaantzimaitawo iyaaripironka.

¹² Ikanta pashini maninkari, isakotakiro antawaaki jiña Eufates jaikitaintsiri iwamokotiki. Omapokashitanaka opiryaatanaki. Kantatsi imontyaayitapaaki pinkathariyitatsiri tsika ishitowapiintzi ooryaatsiri, jowayiritya. ¹³ Ipoña ishitowanaki piyari ipaantiki noonki. Ishitowanaki iijatzit piyari ipaantiki piratsi, ari okimitakari ipaantiki thiiyinkari kamantantaniri, ishitowanaki piyari. Ikaatzi piyari shitowayitapaintsiri, iriwaitaki majyiro, ¹⁴ kantatsi jantayitiro kaari jiñaitapiintzi. Ithonka jiyaatashitakiri ikaatzi pinkathariyitatsiri kipatsiki. Jiñaantakaayitakari jowayiritakaiyaari, impiyapaititakirika Pawa shintsirotatsiri. ¹⁵ (Pamini, nonkimitapaiyaari koshintzi aririka nompiyai. Kimoshiri inkantya itzimirika aamagaiyaanani, kimitakariri owirori okaakiini iithaari inkini inkithaatanatyaawo, iiro ishiyamirikitananaka, jowaañiitairi.) ¹⁶ Ipoña jirikaiti piyari, japatoyitakiri pinkathariiti janta oita "Armagedón". Iñaani inatzi Heber-paantiri jiroka Armagedón. †

† Kantakotachari jaka "Armagedón", iro janta tsika jowayiritapi-intaka pairani Judá-mirinkaiti.

¹⁷ Ikanta iwiyaantapaakawori maninkari, isakotakiro tampiyainkaki jaikitaintsiri iwamokotiki. Ikimaitatzi kaimanaintsiri tasorintsipankoki, osaiki saikamintotsi, ikantaitzi: “Ɓari othonkapaaka!” ¹⁸ Ari jiñaitakiro oporikanaki ookathawontsi, ikimaitakiro antawoiti ontziñaanaka kipatsi. Tii jiñaitapiintziro kimitakawori jiroka ontziñaantsi, irojatzii pairani owakiraa itzimayitantanakari atziriiiti kipatsiki. ¹⁹ Okanta antawo nampitsi, mawakota okantanaka otankanaki. Ari apirotakari iijatzii opookanaki nampitsiiti tzimayitatsiri kipatsiki. Ari inkinkishiritakoitanatyaawo awijiyimotirini Babiloniajatzii, imirityaawo “imashirinka Pawa”, okimitakawo piyantatsiri. ²⁰ Ari apirotakari maawoni othampishi, tii jiñaitairo. Ari okimitakari iijatzii otzishipaini. ²¹ Ari oparyaapaaki tinayitatsiri jiriniki, awitsinaayitapaakiri atziriiiti. Iikiromaitaka jyaataakanakiziiro ithainkatasorintsiwaitanaki, ikijiyimawaitantanaki ikimaatsiwaitaka oiyiki. †

Jowasankitaitziro kimitakawori antawo mayimpiro

17 Ipoña ipokashitapaakina apaani maninkari kaataintsiri 7 joirikayitakirori iwamokoti, ikanta-paakina: “Pimpoki, piñiuro tsika inkantaitiri jowasankitaayitiri atziriiiti, tima ikimitakawo apaani mayimpiro saikathapiyaatantakawori oponkityaamashiki jiñaa”. ² Jiroka kimitakawori mayimpiro, kimiwaitaka iroomi imayimpiriyitakimi ikaatzii pinkathariwintantatsiri nampitsiitiki. Okimiwaitakawo iijatzii, apirotakirimi oshinkiyitirimi kipatsijatziiiti. ³ Ipoña jaashirinkatanakina otzishimashiki. Ari noñaakiro apaani tsinani otyaakaakari kityonkari piratsi, okaatzii 7 iito, 10 ichii. Tzimatsi wairontsipaini osankinatainchari iwathaki, ithainkatasorintsiwaitaitzi. ⁴ Okityonkamawotatzii okithaatakari jiroka tsinani, opitzirishimawotaki iijatzii. Kamiitha jowaniinkayitantakawo oro, ipoña poriryaatatsiri mapiki. Oirikanakitaki jiwitsikaitziri oro. Kimiwaitaka ari ojaikitakimi oyaaripironka, iijatzii omayimpirinka. ⁵ Tzimatsi osankinatainchari otamakoki, kaari ikimathawiita pairani, okantzi: ANTAWO BABILONIA, ANTAWOITI MAYIMPIRO, KISANIINTAPIRO-TAAWO KIPATSIKI. ††⁶ Naminapirotanakiro jiroka tsinani, aña oshinkitayaawo iriraani oitishiritaari ikaatzii jowamaayitakiri. Iriraani iijatzii ikaatzii jowamaayitakiri ikinkithatakotanakiri Jesús. Ikanta noñaakiro jiroka, iyokitzi nokantanaka.

⁷ Ipoña ikantana maninkari: “¿Iitama iyokitzi-itakaantzimiri jiroka? Ari nonkantakimi oita otyakaawintachari, tii jiyotakowiitawo pairani jiroka tsinani, iijatzii jirika piratsi otyaakaakari, oiyikitatsiri iito, iijatzii

ichii. ⁸ Itzimitaka pairani joyakaawintaitziri piratsi, tii jiñaitziri iroñaaka, iro kantacha irootaintsi ishitowii impoñaatyaawo omoonaki inthomaintapirotatsiri. Impoñaashitaya jowamaayitakiri. Jirikaiti kipatsijatzii, kaari osankinatakotachani pairani jiwitsikantaitakawori kipatsi, iyokitzi inkantiri piratsi. Tima iiro ikimathatziro oita kantakotachari: ‘Itzimitaka pairani, tii jiñaitairi iroñaaka, irootaintsi impiyaki’. ⁹ Imatantyaari inkimathaitiro jiroka, okowapirotatya ontzimi yotani-taantsi. Kaataintsiri 7 iitontsi otyaakaakari tsinani, iro otyakaawintacha 7 otzishi. †¹⁰ Tzimaki pairani ikaatzii 7 pinkathariwintakirori janta. Aritaki joitsinampagaitaki ikaatzii 5 pinkathari. Tzimatsi apaani pinkatharitatsiri iroñaaka. Iriima pashini, intzimi pinkatharitatsini, tiki-raamintha itzimaajatzii. Jirika iwiyaantyaawoni kapichiini impinkathariwintantapainti, iiro osamanipirotsi. ¹¹ Jirika piratsi tzimatachari pairani, kaari jiñaitzi iroñaaka, pashini jinatzii, iriitaki kaatapaintsini 8. Iro kantacha, ari joyawitapaatyaari pashini kaataintsiri 7 pinkathariiti. Ari japirotzimaitaityaari. ¹² Irooma kaataintsiri 10 chiitsi, irijatzii otyakaawintziri pinkathariiti, kaatatsiri 10. Tikiraata ipinkathariwintantayitzi irirori. Tima aririka impinkathariwintantanaki piratsi, iriitakii intsipayityaari impinkathariwintanti. Iiro osamanipirotsimaita, apa ishirinkapaintya kapichiini ooryaatsiri. ¹³ Jirikaiti pinkathariiti jakakotawakaiyaawoni jantiri. Pinkatha inkantiri piratsi, iiro ipiyathawaitari. ¹⁴ Owanaa jowayiriminthatyaari Oijya. Iro kantacha jirika Oijya, iriitaki oitsinampaantatsini. Tima iriitaki ompirayitari ikaatzii ompirayitantachari. Iriitaki pinkathariwintziri pinkathariwintantatsiri. Iriitaki intsipayitaiyaari irirori, ikaatzii ikaimashiriyitairi, jiyoshiiyitakiri, ikaatzii oisokirotakiriri”.

¹⁵ Ipoña ikantakina iijatzii maninkari: “Jiroka oponkityaamashi jiñaa osaikathapiyaatantakari tsinani, iri otyakaawintachari atziriiiti piyoyitainchari tsikarikapaini. ††¹⁶ Jirikaiti atziri saikantawori 10 nampitsi, otyakaawintakari 10 chiitsi, ari inkisaniintanakiri saikantawori nampitsi otyakaawintakari tsinani. Ari inkimitaakiro iijatzii piratsi owanaa inkisaniintanakiro. Onkimiwaityaawomi jaatonkoryaatziromi tsinani, jowawathawaitatyaawomi, intaawaitakiromi. Tima japirotakiro nampitsi otyakaawintakari tsinani. ¹⁷ Iriitaki Pawa kantakaawori akakotawakaantawori antayitantakawori jiroka. Irijatzii kantakaawori ikimisantantakariri piratsi. Irootaki jantaitiri, irojatzii imonkaantatyaari ikantakiri Pawa. ¹⁸ Ari okantakari, tima jiroka tsinani iro otyakaawintacha antawo nampitsi. Tima

† Kantakotachari jaka “tinayitatsiri”, iro ikantaitziri iijatzii “apaani talento”, irojatzii ikantaitairi iroñaaka “40 kilo”. †† Tzimayitatsi kantatsiri jiroka “Babilonia”, irootaki nampitsi Roma. Tima iro iñaaniytakari imananiikiini pairani kimisantanzinkariiti, ikinkithatakotziro jiroka Roma, ikantzi: “Babilonia”. Paminiro iijatzii janta 1 P. 5.13.

‡ Tzimayitatsi iiyitziirori nampitsi Roma, ikantaitziro: “Roma, inampitsi 7 pinkathariiti”. Ikantaitzi iijatzii: “Roma, onampitawo 7 otzishi”. †† Ikantakoitziro jaka atziriiiti “piyoyitainchari tsikarikapaini”, irijatzii ikantaitsitari nampiyitawori tsikarika, ipinkathariwintaitziri tsikarika, ikaatzii kimañaanitawakaachari tsikarikapaini.

ikaatzi saikantawori nampitsi, ipinkathariwintawitakari nampiyitawori pashini nampitsiiti”.

Japathakiroryaitakiro Babilonia

18 Ikanta othonkapaaka jiroka, noñaatzi iyyaawinkapaaki pashini maninkari. Oztzimimotziri irirori owanaa ishintsinka, oyyiki jowaniinkawo. Joorintapaakiro kipatsi. ² Ikaimapaaki, ikantzi: “Japathakiroryaitakiro antawo nampitsi Babilonia. Apa inampiyitawo iroñaaka nashiwaiyitachari piyari janta, tii ishini-itairi ishitowi janta. Ari ikimitagaitakiri iijatzi nashiwaiyitachari tsimiri ipinkaitziri owapiintakariri kaminkari. ³ Tima atzirriiti ikaatzi saikantawitakawori nampitsi oyyakaawintakari tsinani, ajyaagantapirowaiwitaka, jiyompariwitapiintakari atzirriiti saikayitatsiri pashiniki nampitsi. Ikaimashiritakiri atzirriiti joyakotaiyaari ikantayiwita iriroriiti, apa ikowapiroyitziro ajyaagawontsi, inintashiminthawaitari iijatzi. Iro opoñaantari iñaayitakiro tii ikinataari Pawa, ikimiwaitakawo okanta tsinani mayimpuro. Irootaki oyyantakawori ishinkitayiyiawomi ajyaagawontsi, iro jantayitankawori kim-itawori mayimpuritaantsi”. ⁴ Ipoña nokimaki japi-itanakiro jiñaawaitanai inkitijatzi, ikantzi: “Ajyinká, iiro pitsipatariri saikantawori nampitsi oyyakaawintakari tsinani, pitsipataarikari jowasankitaayitairi. ⁵ Tima Pawa, ikinkishiritziro iyaaripironka ikaatzi tsiptakariri, kimiwaitaka ontzinagaatyaami iyaaripironka inkitiki, ari opiyotakari. ⁶ Pimpiyakowintaiyaari, papiipiintiri powasankitairi. Tima okaatzi oyyakaawintachari omiritaakariri tsinani shinkitantatsiri, poipiyiniro iroori, tontaaki pinkantakiro oyipiyanka. ⁷ Aminaashiwaitaka iroori okantapiintzi: ‘Naaka pinkathawo, iiro iñaitana nashironkaawaitya nonkimitakotyaawo kamatsiri oimi’. Tima oyyiki okantakaapirowaiwintakawo owaninkatani, aakowintakawo omayimpurawaitaki. Irootaki oñaantyaawori iroñaaka onkimaatsipirotaiya. ⁸ Irootaki omapokantaiyaari jowasankitagairo apaaniki kiti-ijyiri, ari omantsiyataki, onkimaatsiwaitaiya, oyyiki ontajyaaniintawaitai, ompoña intagaitairo. Iriitaki mataironi Awinkathariri Pawa jowasankitagairo. Tima oztzimimotziri irirori ishintsinka.

⁹ Aririka iñaayitakiro oyacharinka ontagaiya nampitsi oyyakaawintakari tsinani, owanaa jowashiritakotyaawo, jiraakowaityaawo pinkathariiti, tima iri tsiptayitakariri saikantakawori jantayitakiro okaatzi oyyaitawori mayimpuritaantsi. ¹⁰ Intaina inkatziyaki iriroriiti inthaawantaiyaawo jowasankitaitakiri, inkantayini: ‘Ikantamachiitziro nampitawori Babilonia-ki!’ Iroopirowaiwitaka nampitsi. ¿Okatzimatakima jowasankitaitakimi? Tikiraatya ishirinkapirotaajitzi ooryaatsiri.

¹¹ Ari inkimitatyaari ikaatzi jiyomparitapiintakari, owanaa jowashiriniintakotyaari, jiraakowaityaari, tima

tikaatsi jiyomparitaiyaari. ¹² Tima iri jiyompariwitapiintakari ir-oro-ti, iiriikiti, poriryaari imapini, nashiwaiyitachari kithaarintsi, kitamaamawori, pitzirishimawotatsiri, kityonkamawopirotsiri, karinthamawotatsiri. Tzimayiwitacha oyyawori santari. Tzimayiwitacha jiwit-sikani ipothoyitakiri kamiithaini, chiitsi, inchakota pinayitachari, ashiro, mapi. ¹³ Tzimayiwitacha mitaki, tzimayiwitacha nashiwaitachari kasankaari, tzimayiwitacha imiriitari, tzimayiwitacha owaaki inchato kimi-tariri yiinkantsi, tzimayiwitacha opani jowayitari, tzimayiwitacha i-vaca-ti, joiyyati, imorani ishiyakomintotari, tzimayiwitacha jompiratanipaini iijatzi. ¹⁴ Ari othonkapaakari chochoki pinintapiintsitakari. Tii oztzimayitai ajyaagawo pikowapiintakiri, ari okaatapaaki owaninkata.

¹⁵ Intaina jaminakotairo jiyomparitapiintari, thaawa inkantya iiro itsipataayitziro jowasankitagaitakiri. Antawoiti jiraakotyaari jowashiritakotanatyaari. ¹⁶ Inkantayini: ‘Ikantamachiitziro nampitawori janta! Iroopirowaiwitaka nampitsi. Tzimayiwitacha oyyiki iroopirowi kitamaamawori imanthaki, pitzirishimawotatsiri, iijatzi kityonkapiromawotatsiri. Tzimayiwitacha oyyiki ir-oro-ti, imapini poriryaayitatsiri. ¹⁷ Apa ishirinkaniintanaka kapichiini ooryaatsiri, ari japiroitakiro antawo ajyaagawo’. Ari ikimitakari saikayitaintsiri jamaatakomintoki, intaina ikatziyayitaka jaminakotziri tsika ikanta japiroitakiri. Ari ipiyotaiyakani ikaatzi antakoyitziro jamaatakominto, itsipayitakari ikaatzi otitantawori. ¹⁸ Ikanta jiñaakiro oyacharinka nampitsi otagaa, owanaa jiraakotakawo, ikantayitzi: ‘Tikaatsi pashini nampitsi kimitaiyaawoni jiroka iroopirowita’. ¹⁹ Antawoiti jowashiriniintaka, ikantayakini: ‘Ikantamachiitziro ikaatzi nampitakawori janta. Tima ajyaagantayiwitakai aakaiti aayitapiintakiro ajyaagawontsi amaatakomintoki. Tima apa ishirinkapainta kapichiini ooryaatsiri, ari japiroitakiro’.

²⁰ Irooma iirokaiti inkitijatzi, oitishiritaariiti, otyaantapiroriiti, kamantantaniriiti, ontzimatyii pinkimoshiriyiti, tima ikamantsitayitakai Pawa iro jowasankitaantakariri saikantawori antawo nampitsi, ipiyakowintayiatziimini iirokaiti”.

²¹ Ikanta apaani maninkari tzimatsiri ishintsinka, jaa-ki antawo mapi, jookakiro inkaariki, ikantzi: “Nokimitaakiro nookakiro antawo mapi, ari nonkimitaakiro iijatzi antawo nampitsi Babilonia. Ari ompiyaari, iiro jiñaitairo. ²² Iiro ikimaitaimi pimpampithai, onkamiñainkati piwiyompiminto, pisonkari, iijatzi pityoori. Iiro jiñaitaimi pikaatzi piwitsikayitziro tsikarika oiyitari. Iiro ikimaitairo ompoimati pitoonkaminto.

²³ Iiro jiñaitairi imporikai pootaminto. Iiro jiñaitaimi paawakaiya. Ari okaatapaaki maawoni jiroka, tima oyyiki poitzipinashiriyitakiri pashinijatzi atzirriiti, kimiwaitaka pinkisaminthatatyirimi. Tima antawoiti ishintsiwitaka ikaatzi yomparitapiintakamiri. ²⁴ Iriitaki owatsi-

nawaitakiriri pashinijatziiiti, ikapathainkatakaawaitakiri Kamantantaniriiti. Ari ikantakiri maawoni oitishiri-taari”.

Ithaamintaita inkitiki

19 Okanta othonkapaaka jiroka, nokimatzi kamiñainkatanaintsiri inkitiki ikaimaiyini, ikantzi: **Iijowí!** Iriitajaantaki Pawa owawijaakoyitairi. Otzimi-motziri jowaniinkawo, iijatzi ishintsinka.

² maawoni ikowiri jantiri irirori, tampatzika okantayitaka.

Tyaaryoori inatzi.

Tima jowasankitaakiro mayimpiro owaaripirotakiriri kipatsijatziiiti.

Ipiyakowintaari ikaatzi jowamaitakiri jompiratani.

³ Irojatzí japiipiintaiyirini, ikantzi:

Iijowí! Onkatziyainkatawiiti oyachaarinka.

⁴ Ikanta 24 Antaripiroriiti, itsipatakari 4 inkitiwiriiti, jotzirowaiyanakani, tima ipinkathatanakiziiiri Pawa isaikaki irirori saikamintotsiki, ikantaiyini:

Ɔari onkanyaari! Iijowí!

⁵ Tzimatsi ñaawaitanaintsiri saikamintotsiki, ikantaitzi: maawoni jompirayitaari Pawa, pinthaamintaiyaari.

Pimpinkathatairi maawoni, pitanatyaawo tsinam-pashiririiti iijatzi iriipiroriiti, maawoni.

⁶ Ipoña nokimaki kamiñainkatapaintsiri, iriwaitaki ipiyotaiyani atziriiti, iroowaitaki oparyiinkatzi jiña, iroowaitaki iijatzi ookathawontsi. Ikantaitzi:

Iijowí! Aritaki pinkathariwintantai Pawa, iri Apinkatharitsitaari Shintsipirori.

⁷ Thami ankimoshiriwintiri, thami ampinkathatiri, tima irootaintsi joimoshirinkiri jaawakaiya Oijya. Aritaki witsikaka iinatyaari.

⁸ Kitamaa okantaka ithaari, tii okipatsiwaitzi, poriryaa okantaka. Ojyakaawintachari “iinatyaaari”, iriityitaki oitishiritaari. Ojyakaawintachari “tii okipatsiwaitzi ithaari”, iro kamiithari jantayitakiri jirikaiti.

Jatyootaitiri jaawakaiya Oijya

⁹ Ipoña ipokashitapaakina inkitijatzí, ikantzi: “Posank-inatiro jiroka: Owanaa inkimoshiritai ikaimayitakiri jatyootairi jaawakaiya Oijya”. Ipoña ikantakina iijatzi: “Jiroka, ifaanapiro inatzi Pawa”. ¹⁰ Ari notzirowanaka nopinkathatanakiri maninkari, ipoña ikantana: “Iiro pipinkathatana naaka! Ari akaataiyini jompiratai Oijya, ari nojyimi iiroka, ari nojyakari iijatzi ikaatzi oisokiroyitakawori ikinkithatapaintziri Jesús. Aña iri pimpinkathatajaanti Pawa. Tima okaatzi ikinkithatapaintziri Jesús, irootajaantaki yoshiritakaariri Kamantantaniriiti”.

Tyaakaakariri kitamaari mora

¹¹ Ipoña noñaaki ashitaryaanaka inkiti. Tzimatsi janta kitamaari mora. Itzimi tyaakaakariri, iriitaki jiitaitziri “Oisokirotaniri”, jiitaitziri iijatzi “Tyaaryoori”. Aririka jowasankitaanti, tampatzika okanta. Ari okimitari iijatzi aririka jowayiritanti. ¹² Irooma irooki iriwaitaki paampari. Amathairowaita ikantaka. Josankinatakawo wairontsi kaari jiyotakoitzi apa jiyotziro irirori.

¹³ Ikithaatakotakawo othakakiri iraantsi. Iri jiitaitziri iijatzi “IÑAANI PAWA”. ¹⁴ Tzimatsi inkitikinta jowayiriti. Kitamaathaitaki okantaka iijatzi iithaari, tii onkipatsiwaiti. Iriitaki oyaatakiriri tyaakaakariri iijatzi kitamaari imorani. ¹⁵ Ari oshitowanakiri ipaantiki kimitakawori othoyimpimintzi osataamintotsi, irootaki jompojan-tayitaiyaariri iisaniintani. Iri ompiratantaiyaarini jashirokotziti. Irijatzi witsikakiniriri ojyakawori jimiritaitari jiitaitziri “Imashirinka Pawa Shintsipirori”.

¹⁶ Josankinatakawo wairontsi iithaari, iijatzi iporiki. Jiroka wairontsi: PINKATHARIWINTZIRIRI PINKATHARITI. OMPIRATARIRI OMPIRATANIRIITI.

¹⁷ Ipoña noñaaki pashini maninkari ikatziyantakari ooryaatsiri, ikaimapaakiri maawoni tsimiriiti aayitatsiri, ikantziri: “Pimpoki papatotya, poyaaawo onkaati impayitimiri Pawa. ¹⁸ Tima powayityaari atziriwatha: iwatha pinkathariiti, iwatha ijiwari owayiriiti, iwatha ñaapiroriiti, iwatha tyaakaapiintariri imoraniti. Ari powanatyaaawo iijatzi iwatha imoraniiti. Tii apa powaiyaari jirikaiti, aña powayitaiyaari iijatzi iwatha maawoni: ompirataari, ompirataniri, antaripiroriiti, oryaanipaini, maawoni”. ¹⁹ Ipoña noñaakiri kowiinkari piratsi, noñaakiri iijatzi kipatsijatzí pinkathariiti itsipayitakari jowayiriti. Ari ipiyotaiyakani inkini jowayiritiri jirika tyaakaakariri kitamaari imorani itsipayitakari iijatzi jowayiriti. ²⁰ Tzimatsi iita oirikawakiriri kowiinkari piratsi. Ari ikimitaakiri thiiyinkari kamantantaniri itsipatapiintakari itasonkawintantzi. Ari okanta jamatawitantakariri kintakoyitakawori iwairo piratsi, ikaatzi pinkathayitakirori jowyakaawo. Jirika piratsi ipoña thiiyinkari kamantantaniri, jookaitakiri opaampaporinthaataki inkaari, tsika okitiryainkataki shitziwawo oyachaarinka. ²¹ Jowamaayitakiri maawoni kimisantanakiriri, jowathaitantakari shitowapaintsiri ipaantiki tyaakaakariri kitamaari mora. Kimaniintapirowaitaka tsimiripaini.

Ojyiki osarintsi, onkaati 1000

20 Ipoña noñaaki jayitapaaki pashini maninkari. Joirikakiro jashitaryaantyaawori omoona inthomaintapirotatsiri. Joirikakiri iijatzi antawoit ashirotha. ² Jaakiri noonki, maanki tzimitainchari pairani. Iriitaki Kamaari, Satanás. Joojotakiri onkaati 1000 osarintsi, ³ jotsiroryaakiri omoonakiki inthomain-tapirotatsiri. Jojyipitakotakiri, jiwichaakotakiri

onkantya iiro jamatawitantaari atziriiiti, irojatzii imonkaatantatyaari onkaati 1000 osarintsi. Aririka onthonkapaatya jiroka, ari joojoryaakotapaintiri kapichii-ni.

⁴ Ipoña noñaaki oiyiki saikamintotsi tsika isaikayitai inkaati pinkathariwintantatsini. Ari noñaakiro ishiriiti ikaatzii jowamaawintaitakiri ikimisantairo iñaani Pawa, ikinkithatapaintziri Jesús. Jirikaiti, tii ipinkathatziri kowinkari piratsi, tii ipinkathatziro joyyakaawo iijatzii. Tii ikintakotamakotawo iriroriiti iwairo piratsi, iijatzii jakoki. Iriiyitaki piriintaachari, ipinkathariwintantayitai itsipataari Cristo okaatzii 1000 osarintsi. ⁵ Iriima pashini ikaatzii kamayitaintsiri, tii jañaayitai irirori, irojatzii imonkaatantapaakari 1000 osarintsi. Irootaki jiiitaitziri "Itawori Añagaantsi". ⁶ Kimoshiri inkantaiya inkaati piriintaachani jiiitaitakiri "Itawori Añagaantsi". Tima tasorintsishiriri jinayitaki. Iiro japiitziro inkamayitai. Aña kañaaniri inkantaiya, iri kimitaiyaarini Ompiratasorintsitaari jantawaitainiri Pawa, jantawaitainiri iijatzii Cristo. Ari itsipataari ipinkathariwintantai okaatzii 1000 osarintsi.

⁷ Aririka imonkaatapaatya 1000 osarintsi, ari jomishitowaitapaintiri Satanás jashitakoitakiri. ⁸ Aririka ishitananaki, jitaipaiyaawo jamatawitapairi maawoni atziri tsikarika inampiyitawo. Jiroka nampitsiiti jiiitaitakiro "Gog", pashini "Magog". Japatotairi maawoni inkini jowayiritakaiyaari. Intzimapiroti oiyiki atziri, iroowaitakii okanta oiyikitzi impaniki jiñaathapiyaaki.

⁹ Jiyaataiyakini tsika owintinipathatzi, jotzikapaakiri oitishiritaariiti tsika ipiyotaiyakani iriroriiti. Ari okaatzii jotzikapaakiro iijatzii jiiitaitziri "Itakopirotawo Nampitsi". Omapokashitanaka oparyaapaaki paampari, apirotakiri maawoni. ¹⁰ Ari jookaitakiri Kamaari janta opaampaporinthaataki inkaari, kitiryainka okantaka shitziwawo oyachaarinka. Tima ari jookitsitaitakari irirori kowiinkari piratsi, itsipataitakiri thiiyinkari kamantantaniiri. Ari inkantaitatyiiro inkimaatsiwaitaiya.

Jaminakoitantai kitamaariki saikamintotsi

¹¹ Ipoña noñaaki antawoiti kitamaari saikamintotsi. Tzimatsi saikantakawori, iriitaki matakirori japirotairo inkiti iijatzii kipatsi. ¹² Ari ikatziyiyakani kamayitaintsiri janta kitamaariki saikamintotsi, jitaakari itsipayitaari antariiti iijatzii iryaaniiti, maawoni. Ari japinairyaanakiro osankinarintsi, japinairyaanakiro iijatzii pashini tsika josankinatakoyita añaayitaatsini. Jaminakoyitairi atziri tsikarika oiyita jantakiri okaatzii josankinatakoitakiriri. ¹³ Iijatzii ikaatzii piinkayitaintsiri jiñaaki, ari ipiyoyitakari iriroriiti. Ikaatzii kamayitaintsiri, ari isaikitsitari iijatzii janta, okimiwaitakawo atziritatyiiimi "Kaamanitaantsi", ompakagairi ompirawaiwitakari. Ari ikaatzii jaminakoitairi iriroriiti jantayitakiri. ¹⁴ Ari jookaitakiro "Kaamanitaantsi" opaampaporinthaataki inkaari ontagaaiya.

Jiroka opaampaporinthaataki inkaari, iro jiiitaitakiri "Apititanaintsiri Kaamanitaantsi". ¹⁵ Ipoña jookaitakiri opaampaporinthaataki inkaari maawoni kaari osankinatakotachani jañaayitai.

Owakiraari inkiti, owakiraari kipatsi

21 Ipoña noñaaki owakiraari inkiti, owakiraari kipatsi. Tima aritaki apirotaka pajjatori inkiti, iijatzii pajjatori kipatsi. Tii jiñaitairo inkaari. ² Ipoña noñaaki iijaawiiinkapaaki inkitikii apaani nampitsi tasorintsitatsiri, jiiitaitziri "Owakiraari Jerusalén". Iri Pawa owayiitakaantakirori. Owaniinkakitaka, iroowaitakii apaani tsinani owaniinkatashitari oimityaari. ³ Ari jiñaawaitaitanaki shintsiiini saikamintotsiki, ikantaitzi: "Pamini! Ari osaikimotairi kipatsijatziiiti jiroka tasorintsithaanti tsika inampitawo Pawa. Ari itsipatajaantaari Pawa tsika isaikayitzi iijininkataari. ⁴ Tima Pawa ojiyiyookipirotaairini, inkimoshiritakaayitairi. Iiro ikamaniiyitai, tikaatsi onkatsitzimowaitai, tikaatsi iragaachani, tikaatsi kimaatsiwaitaachani. Tima ari okaatapaaki maawoni jiroka".

⁵ Ipoña jiñaawaitanaki saikaintsiri saikamintotsiki, ikantzi: "Nowakiraatakagairo maawoni". Ikantanaki iijatzii: "Posankinatiro jiroka, tima tyaaryoori ñaantsi inatzi, ari okantaitatyaani". ⁶ Ari ikantana: "Ari iwiyaapaaka! Naakataki oiyawori itawori osankinarintsi. Naaka oiyawori iwiyaantawori iijatzii. Naakataki itaantanakawori. Naakataki thonkaironi. Tzimatsirika miritatsiri, ari nomiritakaiyaari jiña tsika otzimi añaakaan-tatsiri. Impashiitaiyaari, tii opinawontsitzi. ⁷ Irootaki nokajyaakaakiniriri kitishiritaniriiti. Naaka Pawa ipinkathayitai. Iriitaki nonkimitakaantairi notomiiti. ⁸ Iro kantzimaitacha iiro notomitaari thaawinkariiti, kisoshiriri, kisaniiintaniri, tsitokantaniri, mayimpiri, matsitaniri, pinkathatakiriri oiyakaawontsi, thiiyinkariiti. Aña iri taayitaachani opaampaporinthaataki inkaari, kitiryainkataintsiri oyachaarinka. Iro apititanaintsini inkamayitai".

Owakiraari Jerusalén

⁹ Ikanta othonkapaaka jiroka, ipokashitapaakina apaani maninkari owasankitaantaniri oirikakirori iwamokoti. Ikantapaakina: "Pimpoki, noñaayimiro oiyakaawontari tsinani iinatyaaari Oijya".

¹⁰ Jaashirinkatanakina tonkaari otzishiki. Joñaagakinawo nampitsi tasorintsitatsiri jiiitaitziri Jerusalén, jowayitairi Pawa opoñagaawo inkitikii. ¹¹ Janta nampitsiki, ari jiñaitairo jowaniinkawo Pawa, shipakiryaaawaitaki, iroowaitakii okanta mapiki porikatsiri, pinapirotachari. ^{†12} Antawo okantaka otantonampi. Tzimatsi 12 ityaapiintaitzi. Tzimatsi 12 maninkariiti aamaakowintayitawori ityaapiintaitzi. Ari josankinaitakiro iwairo itomiiti

† Kantakotachari jaka "porikatsiri", iro jiiitaitziri iijatzii "jaspe".

Israel-ni. ¹³ Okaatzi mawa ityaapiintaitzi montitakariri ishitowapiintzi ooryaatsiri. Iijatzzi ityaapiintzi ooryaatsiri, okaatzi mawa. Katonkanta, okaatzi mawa. Kirinkanta, okaatzi mawa. ¹⁴ Tzimatsi okaatzi 12 antawoiti mapi otzitakirori otantonampi. Ari osankinayitakari 12 iwairopaini Otyaantapiroriiti.

¹⁵ Jirika ñaanatakinari, joirikaki imonkaamintoshithakiki jiwitsikaitziri oro, iro jimonkaatantyaawori otantonampi, iijatzzi ityaapiintaitzi. ¹⁶ Ari jimonkaanampitawakaa jiroka nampitsi, tii anaawakaa. Ikanta jirika, jitanakawo jimonkaanampitakiro, okaatzi 2200 kilómetro osanthanka, iijatzzi okaataki ojinokitzi. ¹⁷ Ipoña jimonkaatakiro iijatzzi otantonampi, okaatzi otontatzi 144 jimonkaatantakawo ikonaki. Iro jimonkaatantakari jirika maninkari kimitawori ikonaki atziri jimonkaatantapiintakari irirori. ¹⁸ Jiroka otantonampi, ojoyawaitakawo mapi porikaki okantaka. Jiyoshiita oro jiwitsikantaitakawori nampitsi, porikaki okantaka. ¹⁹ Itzinkamiitantakawori otantonampi, jaayitaki porikakiyitatsiri mapiki, pinapiroyitachari. Jiroka owairopaini mapiki jaayitakiri: jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ²⁰ ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista. ²¹ Okaataki 12 ityaapiintayitzi, iro jaayitaki antawopirori kitamaari mapi, iro jimokakiri jiwitsikantakawori. maawoni aatsiti nampitsi, jiyoshiita oro jiwitsikaitantakawori, porikaki okantaka. ‡

²² Tii otzimapai janta tasorintsipanko. Tima iro inampi Awinkathariti Pawa Shintsipirori itsipataari Oijya. Iriiyitajaantaki poyaataiyaawoni tasorintsipanko janta. ²³ Tii ikowajaanta ooryaatsiri, iijatzzi kashiri. Tima jowaniinkawo Pawa kitijiyiinkatakaironi. Iri Oijya kimitaiyaarini ootamintotsi. ²⁴ Iriitaki kitijiyitakaironi janiiyitai atziriiti janta. Pinkathariiti tzimayiwitachari jowaniinkawo kipatsiki, kamiithaini isaikayitai janta ipinkathatairi Pawa. ²⁵ Iiro otsiniritapai, aña okantaitatyaani onkitijiyitapai. Iiro ashitanitaa nampitsi janta. ²⁶ Ikaatzi tzimayiwitachari jowaniinkawo kipatsiki, ipinkathayitairi, kamiitha isaikayitai ipinkathatairi Pawa. ²⁷ Iiro itzimai kaaripirotopaatsini, iiro jiñaitairi antayitaironi ipinkaitziri, iiro itzimapai iijatzzi thiiyapaachani. Apa inampitaiyaawo josankinatakotakiri Oijya jañaayitai janta.

22 Ipoña joñaagakinawo jiñaa kañaanitakaantatsiri. Kitijyaaniki okantaka. Iro shitowaatsiri isaikamintoki Pawa itsipatakari Oijya, ^{†2} irootaki shiyaatainchari niyankiniki aatsi. Omontithapiyaatakawo ojoyokantakawo chochoki kañaanitakaantatsiri. Okantaitani kashiriki okithokitapai osarintsiki. Oshin-

† Kantakotachari jaka "2200 kilómetro" iro ikantaitziri iijatzzi "12000 estadio". †† Kantakotachari jaka "porikaki", okimitakawo okanta botella, iijatzzi vidrio. ‡ Kantakotachari jaka "kitamaari mapi" irojatzzi jiiitaitziri "perla". †† Kantakotachari jaka "kitijyaaniki" okimitakawo okanta botella, vidrio iijatzzi cristal.

chaantapai oshi. ³ Iiro otzimapai owasankitagaantsi janta. Ari osaikapairi isaikaminto Pawa, iijatzzi jashi Oijya. Inkantaitatyaani jantawaitapainiri jompiratani. ⁴ Ari iñaapooyiitairi Pawa. Inkintakotamakotaiyaawo atziriiti iwairo Pawa. ⁵ Iiro otsiniritapai janta. Iiro itzimapai ooryaatsiri. Tima iri kitijiyiinkataatsini Awinkathariti Pawa. Ari ikantaitatyiuro impinkathariwintantapai atziriiti janta.

Irootaintsi impiyi Cristo

⁶ Ipoña ikantanakina maninkari: "Tyaaryoo inatzi jiroka ñaantsi, kantatsi ankimisantiro". Tima ikimitaakiri pairani Awinkathariti Pawa jiyotakaayitakiri Kamantantaniiriiti, ari ikimitaakinari iijatzzi naaka, jotyaantakinari imaninkariti joñaagayitakinawo jiroka, iro jiyoitantaiyaari jompirataniiti irootaintsi awijayiti oiyityaari paata.

⁷ Jiroka ikantzi Jesús: "¡Pamini! Irootaintsi nompipi. Kimoshiri inkantaiya kimisantakironi ikamantantaitakiri jaka osankinarintsiki".

⁸ Naakataki Juan osankinatzirori jiroka. Naaka ñaajaantakirori maawoni, naaka kimajaantakirori iijatzzi. Ari notzirowawitanaka nompinkathatiri maninkari oñaagakinawori maawoni jiroka. ⁹ Ikantanakina irirori: "¡Iiro pipinkathatana naaka! Ari akaataiyini jompiratai Pawa, ari nojyimi iiroka, ari nojyari Kamantantaniiriiti piiyitziri 'iyikiiti', nojyakari iijatzzi inkaati kimisantaironi osankinayitainchari jaka. Aña iri pipinkathatajaantai Pawa".

¹⁰ Ipoña ikantanakina iijatzzi: "Okaatzi posankinatakotakiri awijayitatsini paata, iiro pontsiririkakotziro, tima irootaintsi iñaitiro awijatsini. ¹¹ ¡Inkaaripiroshiritawiiti kaaripiroshiritaintsiri iroñaaka! ¡Inkamaaripiroshiritawiiti kamaarishiritaintsiri iroñaaka! ¡Inkamiithapirowaitai antakirori kamiithari iroñaaka! ¡Inkitishiriprowaitai kitishiritaintsiri iroñaaka!

¹² ¡Irootaintsi nompipi! Irootaintsi nompinatairi atziriiti okaatzi jantawintakiri apaanipaini. ¹³ Naaka ojoyawori itawori osankinarintsini, Naaka ojoyawori iwiyaantawori iijatzzi. Naakataki itawori, Naakataki iwiyaantyaawoni. Naakataki itakaantanakawori, Naakataki thonkaironi".

¹⁴ Kimoshiri inkantaiya kiwayitaironi iithaari, inkini ishinyiitainiri chochoki añaakaantatsiri, inkini intyaayitai ityaapiintaitzi nampitsiki. ¹⁵ Iiro ityaayitai kimitakoyitariri otsitsi, kisaminthatantairi, antapiintakirori kamaawotatsiri, tsitokantairi, pinkathatakiriri ojoyakawontsi, amitapiintakawori ithiiyanita.

¹⁶ "Naakataki Jesús, otyaantakiri maninkari inkamantimiro jirokapaini, inkini powawijayiniri iiroka apatowintapiintakariri Pawa tsikarikapaini. Naaka charinitariri David-ni. Naakataki jiiitatzzi 'Impokiro Oñaaminki'".

¹⁷ Ikantzi Tasorintsinkantsi: "Pimpokiita". Ari okantsitari iijatzzi kimitakawori tsinani iinaitaiyaari. Inkaati ki-

mayitaironi jiroka, inkantayitai: “Pimpokiita”. Impokayitiita miriyitatsiri. ¶tzimirika kowanaintsiri imirityaawo jiñaa añaakaantaniri, jirawaiti, tii opinanita!

¹⁸ Tzimatsi nonkamantiriri inkaati kimaironi jiroka tsi-ka osankinatakoyitaka awijayitatsini paata: Tzimatsirika owanaawaitakironi okaatzi osankinatainchari jaka, ari jowanagainiri Pawa inkimaatsitaiyaawo irirori okaatzi kinkithatakotainchari osankinarintsiki. ¹⁹ Tzimatsirika thañaapithatantyaawoni okaatzi osanki-

natainchari jaka, ari inthañaapithataiyaari paata Pawa irirori iiro ishinitainiri chochoki añaakaantatsiri. Iiro ityagai nampitsiki ikinkithatakotaitakiri jaka.

²⁰ Jirika kinkithatakaantakirori maawoni jiroka, ikantzi: “Irootaintsi nompiyi”. Ari nokantzi naaka: “Ari onkantyaari, thaankiini pimpiyi”. ²¹ Onkamintha inishironkayitaimi Awinkathariti Jesucristo janta. Ari onkantyaari.